

Nominācija iekļaušanai UNESCO
Pasaules mantojuma sarakstā

KULDĪGA

| Goldingena
Kurzemē

Nominācija iekļaušanai UNESCO
Pasaules mantojuma sarakstā

KULDĪGA

| Goldingena
Kurzemē

Nominācija iekļaušanai UNESCO
Pasaules mantojuma sarakstā

KULDĪGA

| Goldingena
| Kurzemē

Latvija, 2021

**PAR NOMINĀCIJAS SAGATAVOŠANU ATBILDĪGĀ DARBA GRUPA
PROCESU VIRSVADĪTĀJA**

Dr. arch. Jana Jākobsone, Kuldīgas novada pašvaldības Būvvaldes vadītāja

PROCESA INICIATORS

Edgars Zalāns, Kuldīgas pilsētas Domes priekšsēdētājs (2001–2007), arhitekts

PROJEKTA VADĪTĀJAS

Mg. soc.sc. Kristīne Duļbinska, Kuldīgas novada pašvaldības UNESCO projekta koordinatore
Sintija Vītoļiņa, Kuldīgas novada pašvaldības UNESCO projekta koordinatore

KONSULTANTI

Dr. phil. Britta Rudolff, *Institute for Heritage Management GmbH* izpilddirektore
Mg. art. Lea Brönnner, *Institute for Heritage Management GmbH* projektu vadītāja
Dr. hist. Māriete Jakovļeva, vēsturniece, Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūts
Mg. geogr. Inta Jansone, Kuldīgas novada pašvaldības Būvvaldes arhitekta
Mg. arch., Mg. soc. sc. Nellija Dziedātāja, Kuldīgas novada pašvaldības Būvvaldes arhitekta
Mg. educ. Ilze Zariņa, Kuldīgas Restaurācijas centra vadītāja
Mg. hist. Mārtiņš Lūsēns, arheologs, SIA "Archeo"
Dr. habil. art. Ojārs Spāritis, mākslas vēsturnieks, Latvijas Zinātņu akadēmijas prezidents (2012–2020)
Mg. arch. Daiga Lēvalde, arhitekta, restauratore, izpētes grupas vadītāja, SIA "AIG"
Mg. arch. Zanda Bikše, arhitekta, restauratore, pētniece, SIA "AIG"
Mg. geogr. Kaspars Rasa, Kuldīgas Attīstības aģentūras vadītājas vietnieks
Mg. soc. sc., Mg. sc. Līva Meļķe-Tropiņa, Kuldīgas Attīstības aģentūras teritorijas plānotāja
Mg. hist. Inna Rozentāle, Kuldīgas novada muzeja Krājuma un pētniecības nodaļas vadītāja
Dr. hist. Kristīne Beķere, Kuldīgas novada muzeja pētniece
Mg. arch. Māra Kalvāne, arhitekta, teritorijas plānotāja, SIA "Metrum"
Mg. educ. Ina Celitāne, eksperte, NVO aktīvistē

POLITISKAIS UN ADMINISTRATĪVAIS ATBALSTS

Inga Bērziņa, Kuldīgas novada Domes priekšsēdētāja
Viktors Gotfrīdsons, Kuldīgas novada Domes priekšsēdētājas vietnieks
Ilze Dambīte-Damberga, Kuldīgas novada pašvaldības izpilddirektore

IEGULDĪJUMS NOMINĀCIJAS TAPŠANĀ

Jana Bergmane, Kuldīgas Aktivās atpūtas centrs
Daiga Bitīniece, SIA "Jaunais Kurzemnieks"
Eduards Dambergs, Kuldīgas novada muzejs
Susann Harder, *Institute for Heritage Management GmbH*
Uģis Gauja, Kuldīgas novada pašvaldība
Daina Girvaite, Kuldīgas Galvenā bibliotēka
Ieva Gūtmane, Kuldīgas Aktivās atpūtas centrs
Juta Kasakoviča, Kuldīgas Attīstības aģentūra
Andris Megnis, Kuldīgas novada pašvaldības Būvvalde
Jānis Mertens, Kuldīgas Restaurācijas centrs
Pēteris Pabērzs, Kuldīgas novada muzejs
Dace Reinkopa, Kuldīgas novada pašvaldība
Terēza Strauta, Kuldīgas novada pašvaldība
Ilze Supe, Kuldīgas novada pašvaldība
Aivis Tjagunovičs, Kuldīgas novada pašvaldība
Elīna Zīle, Kuldīgas Attīstības aģentūra

ATTĒLU UN KARTOGRĀFISKĀ MATERIĀLA SAGATAVOŠANA

Raivis Jasinskis, Kuldīgas Attīstības aģentūra
Krists Spruksts, fotogrāfs
Ričards Sotaks, Kuldīgas novada pašvaldība

DIZAINS UN MAKETS: Gints Šteins, Inta Jansone

TULKOJUMS: Eva Eihmane, Terēza Strauta, Kristīne Duļbinska

KOREKTŪRA: Ieva Jansone

DRUKA: DARDEDZE HOLOGRAFIJA

VĀKA ATTĒLS: Vil Muhametshin

PATEICĪBAS PAR ATBALSTU

Kuldīgas novada pašvaldība pateicas visām iesaistītajām institūcijām un amatpersonām par atbalstu un ieguldījumu nominācijas **KULDĪGA / GOLDINGENA KURZEMĒ** sagatavošanā:

V. E. Egilam Levitam, Latvijas Valsts prezidentam

V. E. Dr. Vairai Viķei-Freibergai, Latvijas Valsts prezidentei (1999–2007), nominācijas patronesei

Latvijas Republikas Ārlietu ministrijai un personīgi ārlietu ministram **V. E. Edgaram Rinkēvičam**, ministra padomniecei **Gundai Reirei**, Starptautisko organizāciju departamenta padomniekam **Oļegam Ilģim**

Latvijas Republikas Kultūras ministrijai un personīgi kultūras ministram **Naurim Puntulim**, Arhīvu, bibliotēku un muzeju vecākajai referentei **Almai Kaurātei**, Kultūrpolitikas departamenta vecākajai referentei **Sabīnei Brantai**, ministra biroja vadītājai **Marikai Zeimulei**

Eiropas Parlamenta deputātei, Latvijas Republikas kultūras ministrei (2013–2019) **Dacei Melbārdei**

Nacionālajai kultūras mantojuma pārvaldei un personīgi pārvaldes vadītājam **Jurim Dambim**, Attīstības daļas vadītājai **Baibai Mūrnieci**, Attīstības daļas speciālistei **Annai Anitai Cīrulei**

UNESCO Latvijas Nacionālajai komisijai un personīgi ģenerālsekretārei **Baibai Moļņikai**, kultūras sektora vadītājai **Ievai Švarcai** Latvijas Nacionālās bibliotēkas Speciālo krājumu departamenta vadītājai, UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas ģenerālsekretārei (2008–2016) **Dagnijai Baltiņai**

Valsts kultūrkapitāla fondam un personīgi fonda direktoram **Edgaram Vērpem**

ISBN: 978-9934-8991-0-2

Priekšvārds	9
Kopsavilkums	11
Nominētās mantojuma vietas robežu apraksts	12
Nominētās mantojuma vietas kartes, norādot robežas un buferzonu	14
Īpašas nozīmes universālās vērtības pamatojuma projekts	18
1. Mantojuma vietas identifikācija	23
1.a Valsts (un dalībvalsts, ja atšķiras)	24
1.b Pavalsts, province vai reģions	24
1.c Mantojuma vietas nosaukums	24
1.d Ģeogrāfiskās koordinātas ar precizitāti līdz tuvākajai sekundei	24
1.e Kartes un plāni, kuros parādītas nominētās mantojuma vietas un tās buferzonas robežas	24
1.f Nominētās mantojuma vietas platība (ha) un plānotās buferzonas platība (ha)	36
2. Apraksts	37
2.a Vietas apraksts	39
Pilsētvides liecība par Kurzemes-Zemgales hercogisti	40
Ainaviskās liecības par Kurzemes-Zemgales hercogisti	50
Arhitektoniskās liecības par Kurzemes-Zemgales hercogisti	55
2.b Vēsture un attīstība	74
Kuldīgas liecības par Kurzemes-Zemgales hercogisti (kopsavilkums)	74
Detalizēta hronoloģiska informācija par Kuldīgas vēsturi	78
Vēsture pirms perioda, kas saistīts uz īpašas nozīmes universālo vērtību	78
Kurzemes-Zemgales hercogistes dibināšana Gotharda Ketlera vadībā	80
Politiskās norises pēc Kurzemes-Zemgales hercogistes likvidēšanas	102
3. Pamatojums iekļaušanai Pasaules mantojuma sarakstā	119
3.1.a Īss apkopojums	120
3.1.b Kritēriji, saskaņā ar kuriem tiek ierosināts mantojuma vietu iekļaut sarakstā	122
3.1.c Integritātes apliecinājums	125
Integritātes pamatojums	128
3.1.d Autentiskuma apliecinājums	137
Autentiskuma pamatojums	137
3.1.e Aizsardzības un pārvaldīšanas prasības	142
3.2 Salīdzinošā analīze	144
Salīdzinošajā analīzē izmantotā metodoloģija	144
Pasaules mantojuma sarakstā un nacionālajos sarakstos iekļautās mantojuma vietas	145
Reģionālās lielvaras Ziemeļeiropā un Austrumeiropā (16.–18. gadsimts)	149
Reģionālais salīdzinājums pilsētvides kontekstā	151
Starpposma secinājums: Kurzemes-Zemgales hercogistes pilsētas	165
Papildu objekti salīdzinājumam	166
Salīdzinošās analīzes rezultātu kopsavilkums	169
3.3 Ierosinātās īpašas nozīmes universālās vērtības pamatojums	171
Īss kopsavilkums	171
Kritēriju pamatojums	171
Integritātes apliecinājums	172
Autentiskuma apliecinājums	172
Aizsardzības un pārvaldības prasības	173

4.	Saglabāšanas stāvoklis un mantojuma vietu ietekmējošie faktori	175
4.a	Pašreizējais saglabāšanas stāvoklis	176
	I. Fiziskais stāvoklis	176
	Pilsētvides elementi	176
	Arhitektūras elementi	179
	Dabas ainavas elementi	187
	II. Saglabāšanas stāvokļa nosargāšana un uzlabošana (institucionālais un juridiskais konteksts)	190
	Saglabāšanas juridiskais ietvars	190
	Pašvaldības iniciatīvas	191
	Kuldīgas Restaurācijas centrs	193
	Pētnieciskais darbs	196
	Pašreizējā konservācijas politikas attīstība	196
	III. Saglabāšanas pasākumi	197
	Vēsturiskie saglabāšanas pasākumi	197
	Konservācijas pasākumi kopš Restaurācijas centra izveidošanas 2010. gadā	198
	Restaurācijas projektu turpināšana nākotnē	204
4.b	Faktori, kas ietekmē mantojuma vietu	204
	(i) Attīstības ietekme	206
	(ii) Vides ietekme	209
	(iii) Dabas katastrofas un gatavība riskiem	211
	(iv) Atbildīga apmeklējumu plūsma Pasaules mantojuma vietās	212
	(v) Iedzīvotāju skaits mantojuma vietā un buferzonā	215
5.	Mantojuma vietas aizsardzība un apsaimniekošana	217
5.a	Īpašumtiesības	218
5.b	Aizsargājamā objekta statusa piešķiršana	219
5.c	Aizsardzības pasākumu īstenošanas līdzekļi	222
5.d	Esošie plāni, kas saistīti ar pašvaldību vai reģionu, kurā mantojuma vieta atrodas	231
5.e	Mantojuma vietas apsaimniekošanas plāns vai cita apsaimniekošanas sistēma	239
5.f	Finansējuma avoti un apmērs	260
5.g	Speciālo zināšanu un apmācības avoti saglabāšanas un apsaimniekošanas paņēmieni jomā	266
5.h	Apmeklētājiem pieejamās telpas, aprīkojums un infrastruktūra	272
5.i	Politiskās nostādnes un programmas saistībā ar mantojuma vietas parādīšanu un popularizēšanu	283
5.j	Personāls un kompetence	301
6.	Monitorings	305
6.a	Galvenie saglabāšanas stāvokļa novērtēšanas rādītāji	306
6.b	Administratīvie noteikumi mantojuma vietas monitoringam	308
6.c	Iepriekšējās ziņošanas rezultāti	309
7.	Dokumentācija	311
7.a	Fotogrāfiju un audiovizuālo attēlu uzskaitījums un atļaujas veidlapa	312
7.b	Teksti attiecībā uz aizsargājama objekta statusa piešķiršanu, objekta apsaimniekošanas plānu vai apsaimniekošanas sistēmu dokumentācijas kopijas un izraksti no citiem ar objektu saistītiem plāniem	318
7.c	Pēdējās objektā veiktās uzskaites vai inventarizācijas datu veids un datums	318
7.d	Adrese, kur tiek glabāti inventarizācijas dati, uzskaites dati un arhīva materiāli	322
7.e	Bibliogrāfija	323
8.	Atbildīgo iestāžu kontaktinformācija	326
8.a	Nominācijas sagatavotājs	326
8.b	Oficiālā vietējā iestāde/aģentūra	326
8.c	Citas vietējās iestādes	327
8.d	Oficiālā tīmekļa adrese	327
9.	Paraksts dalībvalsts vārdā	328

Labdien, interesenti!

Izdevums "Kuldīga – Goldingena Kurzemē" ir Latvijas valsts nominācija UNESCO (Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija) Pasaules mantojuma sarakstam. UNESCO Pasaules mantojuma saraksts ietver pasaules nozīmīgākās kultūras un dabas mantojuma vietas, kurām piemīt īpašas nozīmes universāla vērtība. Iesniegtās nominācijas Pasaules mantojuma sarakstam izvērtē padomdevēj institūcija Starptautiskā ievērojamo vietu un pieminekļu padome (ICOMOS). Ņemot vērā ekspertu ieteikumus, lēmumus par vietu iekļaušanu Pasaules mantojuma sarakstā pieņem UNESCO Pasaules mantojuma komiteja.

Izdevums sagatavots un nominācija iesniegta 2021. gadā.

Ideja par Kuldīgas pieteikšanu UNESCO Pasaules mantojuma sarakstam ir sena – tā radusies uzreiz pēc tam, kad Latvija ratificēja Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācijas (UNESCO) Konvenciju par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību. Nominācijas izstrādes un vecpilsētas saglabāšanas, atjaunošanas process ir bijis vairāku desmitu gadu garumā ar ļoti daudz iesaistītajiem – Kuldīgas novada pašvaldības darbiniekiem, iedzīvotājiem, vietējiem un starptautiskiem speciālistiem un ekspertiem. Paldies viņiem par to!

Izdevums ir veidots saskaņā ar Operatīvajām vadlīnijām Pasaules mantojuma konvencijas īstenošanai, kas nosaka nomināciju sagatavošanas un iesniegšanas procesu, kā arī nominācijas formātu un saturu. Tādējādi izdevums lasāms saistībā ar šo vadlīniju prasībām, kas noteikušas izdevumā publicēto informāciju un tās izkārtojumu.

Izdevums tapis angļu valodā un tā galvenais mērķis – pieteikuma iesniegšana Pasaules mantojuma sarakstam, tomēr izdevums ar tā plašo, noderīgo un bagāto informāciju ir vienlīdz saistošs kuldīdzniekiem, Kuldīgas viesiem, speciālistiem, studentiem un visiem, kam interesē kultūras mantojuma saglabāšana, tādēļ tas tulkots un lasāms arī latviešu valodā.

*Dr. arch. Jana Jākobsone,
Kuldīgas novada pašvaldības Būvvaldes vadītāja*

1. attēls. Alekšupīte starp ēkām. Skats no pieejas upītei pie ēkas Pasta ielā 5. *Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2016.*

LATVIJAS VALSTS PREZIDENTS

V. E. Latvijas Valsts prezidenta Egila Levita

PRIEKŠVārds

Viens no Kuldīgas pašvaldības svarīgākajiem darba mērķiem kopš pagājušā gadsimta deviņdesmitajiem gadiem ir Kuldīgas kultūrvēsturiskā mantojuma aizsardzība, lai saglabātu pilsētas unikālās vērtības nākamajām paaudzēm. Gadu gaitā pašvaldība ir ieguldījusi daudz pūļu, lai panāktu Kuldīgas iekļaušanu UNESCO Pasaules mantojuma Latvijas nacionālajā sarakstā, un atbildīgās institūcijas ir vairākkārt iedrošinājušas un pamudinājušas pašvaldību sagatavot un iesniegt Kuldīgas pieteikumu UNESCO Pasaules mantojuma sarakstam.

Nepārtrauktie centieni kultūras mantojuma saglabāšanā un Kuldīgas vēsturiskā centra aizsardzībā, kas īstenoti nacionālā līmenī, ir ļāvuši Kuldīgai ne tikai saglabāt pilsētas audumu, bet arī nosargāt autentisko Kurzemes-Zemgales laika 17.–18. gadsimta arhitektūras mantojumu. Tā kā Kuldīgai ir izdevies saglabāt līdz pat trīs ceturtdaļām hercogistes laika pilsētas arhitektonisko elementu, tā ir vienīgā autentiskā pilsētvide Kurzemē, kur iespējams iepazīt hercogistes atstāto mantojumu, apliecinājumu tās uzplaukumam un tai raksturīgajām aktīvajām tirdzniecības un kultūras saitēm.

Pozitīvs UNESCO lēmums būtu lielisks veiksmes stāsts ne tikai Kuldīgai un Kurzemei, bet visai Latvijai un Ziemeļeiropai, kas ļautu šai kultūras pārlei jaunā spožumā iemirdzēties Latvijas kultūrkartē. Pašvaldība un Kuldīgas iedzīvotāji ļoti rūpējas par mantojumu un izprot tā unikalitāti un nozīmi. Vēsturiski un politiski šis mantojums reprezentē Kurzemes-Zemgales hercogisti kā modernu valsti mūsdienu Latvijas teritorijā. Valsti, kas bija gandrīz neatkarīga vairāk nekā 225 gadu garumā – daudz ilgāk nekā pastāv Latvijas valsts. Esmu pārliecināts, ka Kurzemes-Zemgales hercogistei pienākas daudz ievērojamāka vieta mūsu kopīgajā vēsturē, vieta, ko tā patiešām ir pelnījusi, un šis pieteikums UNESCO Pasaules mantojuma sarakstam ir svarīgs solis šajā virzienā. Atbalstu šo pieteikumu, jo tas ir svarīgs projekts Latvijai kopumā.

No sirds vēlu Kuldīgas pieteikumam veiksmi un jau iepriekš pateicos UNESCO Pasaules mantojuma komitejai par tā izvērtēšanu!

Egils Levits

2. attēls. Skats uz Kuldīgu no dienvidaustrumiem. *Ričarda Sotaka foto, 2020.*

Kopsavilkums

Dalībvalsts

Latvijas Republika

Pavalsts, province vai reģions

Kurzemes reģions, Kuldīgas novads

Mantojuma vietas nosaukums

Kuldīga / Goldingena Kurzemē

Ģeogrāfiskās koordinātas ar precizitāti līdz sekunde

56°58'03.9"N 21°58'17.5"E

Nominētās mantojuma vietas robežu apraksts

Piedāvātās pasaules mantojuma vietas *Kuldīga / Goldingena Kurzemē* īpašuma robeža tiks aprakstīta pulksteņrādītāja kustības virzienā, sākot ar pieteiktās UNESCO mantojuma vietas vistālāko ziemeļaustrumu punktu. Šis punkts atrodas Ventas upes labajā krastā, un no tā pa-
veras pirmais panorāmas skats uz Kuldīgu ar Svētās Katrīnas luterāņu baznīcas torni centrā, kā arī pašu upi. Var saskatīt mūsdienu ieeju pilsētā vietā, kur hercogistes laikā atradās pils dzirnavas. No šīs vietas būtu bijusi redzama pils, kad tā vēl pastāvēja. Robeža atbilst teritori-
jas reljefam, un teritoriju, kas atrodas ārpus robežas, skaidri iezīmē Ventas stāvkrasta terases līnija. Apmeklētāji, dodoties uz dienvidiem paralēli reljefa iezīmētai robežlīnijai, virzās pa gā-
jēju celiņu. Tas atrodas aptuveni desmit metru attālumā no mantojuma vietas robežas terito-
rijas iekšienē. Tuvojoties mūsdienu ieejai pilsētā pāri 19. gadsimtā uzceltajam ķieģeļu tiltam, panorāma ietver Ventas Rumbas ūdenskritumu, kas redzams caur tilta arkām, kā arī ūdens-
kritumu pie vecajām dzirnavām pie Alekšupītes ietekas Ventā. Pie tilta robeža pa diagonāli šķērso ielu, kas ievie vecpilsētā, un turpinās upes labajā krastā. Tālāk tā virzās lejup, sekojot dabiskajam reljefa sadalījumam, gar hercoga Jēkaba kanāla malu, ietverot to teritorijā. Atliku-
sī robežas daļa Ventas upes austrumu krastā turpinās pa reljefu līdz Ventas upei. Mazliet aiz hercoga Jēkaba kanāla savienojuma ar Ventas upi robeža šķērso upi, virzoties uz kreiso kras-
tu. Pretējā upes krastā robeža dažu metru garumā virzās paralēli upes gultnei un pēc tam ved pa kalnu augšup līdz punktam, kur savienojas divas pastaigu takas. No šejienes robeža vir-
zās pa reljefu lejup līdz Dīķu ielai, pagriežas uz rietumiem un virzās gar seno pils aizsarggrāvi

ar ūdens elementiem, kas atgādina par tā sākotnējo funkciju. Pēc virzīšanās gar kādreizējo pils dārzu robeža pagriežas uz dienvidiem Rumbas ielā, vienā no vecākajām Kuldīgas ielām, ietverot tikai pašu ielu un ēkas ielas rietumu pusē. Robeža virzās pa ielas austrumu ietvi līdz Rumbas ielai 11, ietverot šo ēku, un turpinās tālāk pa Rumbas ielu. Tad robeža novirzās uz austrumiem gar sienu starp Rumbas ielas 9. un 7. namu. Visas mājas Rumbas ielā uz dienvidiem no 7. nama atrodas mantojuma vietas teritorijā. Robeža seko pārējo Rumbas ielas ēku zemes robežu līnijām, ieskaitot to pagalmus. Tā noteikta gar Jelgavas ielas īpašumu privātajām zaļajām zonām līdz koka paneļu žogam, kas atdala ēkas Jelgavas ielā, un turpinās gar žogu, līdz tā sasniedz ielu. Tā savienojas ar Jelgavas ielu, un Jelgavas ielas 26. nams ir pēdējā māja, kas ietilpst teritorijā. Robežu skaidri iezīmē iepriekš pieminētais koka žogs. Robeža šķērso ielu un seko zaļās zonas kontūrai līdz Jelgavas un Skrundas ielas stūrim. Pēc tam tā virzās pa Skrundas ielas ēku zemesgabalu robežu līnijām līdz 16. namam, kur tā šķērso Skrundas ielu un pāriet ielas otrā pusē, ietverot 17. un 15. namu. Aiz Skrundas ielas 13. nama robeža savienojas ar Ziedu ielu, gar atsevišķiem privātipašumiem. Ziedu ielas 4. nams ietilpst mantojuma vietas teritorijā, kamēr pārējās ēkas, sākot ar 6. namu, paliek ārpus teritorijas robežām. Pretī Ziedu ielas 2. namam robeža šķērso ielu un turpinās pa Ziedu ielas 1, kā arī Skrundas un Jelgavas ielu ēku zemesgabalu robežlīnijām. Robeža virzās gar īpašumu kopīgajām robežām ar Leona Paegles parku. Tālāk robeža šķērso Leona Paegles ielu iepretī ķieģeļu ēkai ar augsto skursteni un virzās augšup pa Leona Paegles ielu līdz 9. namam. Aiz šīs ēkas robeža pagriežas uz Alekšupītes pusi, seko tai līdz mazajam ūdenskritumam zem Dzirnau ielas tilta un atgriežas gar upes krastu pretējā pusē. Robeža virzās gar Alekšupīti un turpinās starp sarkano ēku, kas ir Sv. Annas baznīcas draudzes māja, un Sv. Annas baznīcu, kas atrodas ārpus teritorijas robežas. Robeža turpinās līdz Mucenieku ielai un aptver ēku Dzirnau ielā 10, šķērso Dzirnau ielu, aptver ēku Dzirnau ielā 7 un tad virzās uz ziemeļiem pa Dzirnau ielas ietvi centra virzienā. Aiz ēkas Dzirnau ielā 3 robeža turpinās pa Dzirnau ielas zemesgabalu robežlīnijām, pagriežoties uz rietumiem pa Liepājas ielas ēku zemesgabalu līnijām. Robeža pieslēdzas Liepājas ielai starp 18. un 20. namu (18. nams ietilpst teritorijā, bet 20. nams atrodas ārpus tās) un pa diagonāli šķērso Liepājas ielu līdz namam Liepājas ielā 17. No šejienes robeža turpinās gar koka žogu blakus ūdenstornim, šķērso Torņa ielu un nonāk tieši uz Smilšu ielas. Smilšu ielā robeža pagriežas uz austrumiem, ietverot tikai pašu ielu, ne ēkas otrajā pusē. Robeža turpinās aiz pirmās ēkas Smilšu ielas un 1905. gada ielas stūrī. Tā virzās gar visu 1905. gada ielas ēku un to zemesgabalu robežām. Pēc 1905. gada ielas robeža turpinās Pētera ielas virzienā, tā ietver ēkas abās Pētera ielas pusēs līdz 6. un 3. namam. Aiz Pētera ielas 3 robeža turpinās parka virzienā un stiepjas gar žogiem, kas atdala parku no blakus esošajiem zemesgabaliem. Aiz rotaļu laukumiem robeža šķērso parku, pāri gājēju celiņam, gar žogiem un, apejot sporta ierīces nākamajā stūrī, pa Ventspils ielas ēku zemesgabalu robežām. Šeit tā atkal šķērso celiņu parkā un turpinās gar teritoriju Grants ielā 4. Tur tā šķērso ielu un turpinās ap stūra ēku, atkal šķērso ielu un virzās cauri Ventspils ielas 37. nama pagalmam, kur tā savienojas ar Virkas ielu. Virkas ielas 1. nams ir vistālākā ēka ziemeļu pusē, kas iekļauta nominētās mantojuma vietas teritorijā. No šī punkta robeža virzās gar Virkas ielas divu ielas puses zemesgabalu līnijām un turpinās gar visām Ventspils ielas ēkām un pagalmiem līdz pat darbnīcai, kas atrodas aiz šīm ēkām. Robeža turpinās pa Ventspils ielu līdz pat krustojumam ar Kaļķu ielu, kur tā šķērso ielu, ietverot krustojuma apbūvi, un pēc tam seko zemesgabala līnijām upes virzienā. Aiz ēkas Ventspils ielā 3, kas atrodas vistuvāk upei, robeža pagriežas uz ziemeļiem un turpinās aptuveni divsimt metru garumā līdz vietai, kas atrodas tieši pretī robežas apraksta sākuma punktam. Robeža šķērso upi taisnā līnijā atpakaļ uz sākuma punktu.

Nominētās mantojuma vietas kartes, norādot robežas un buferzonu

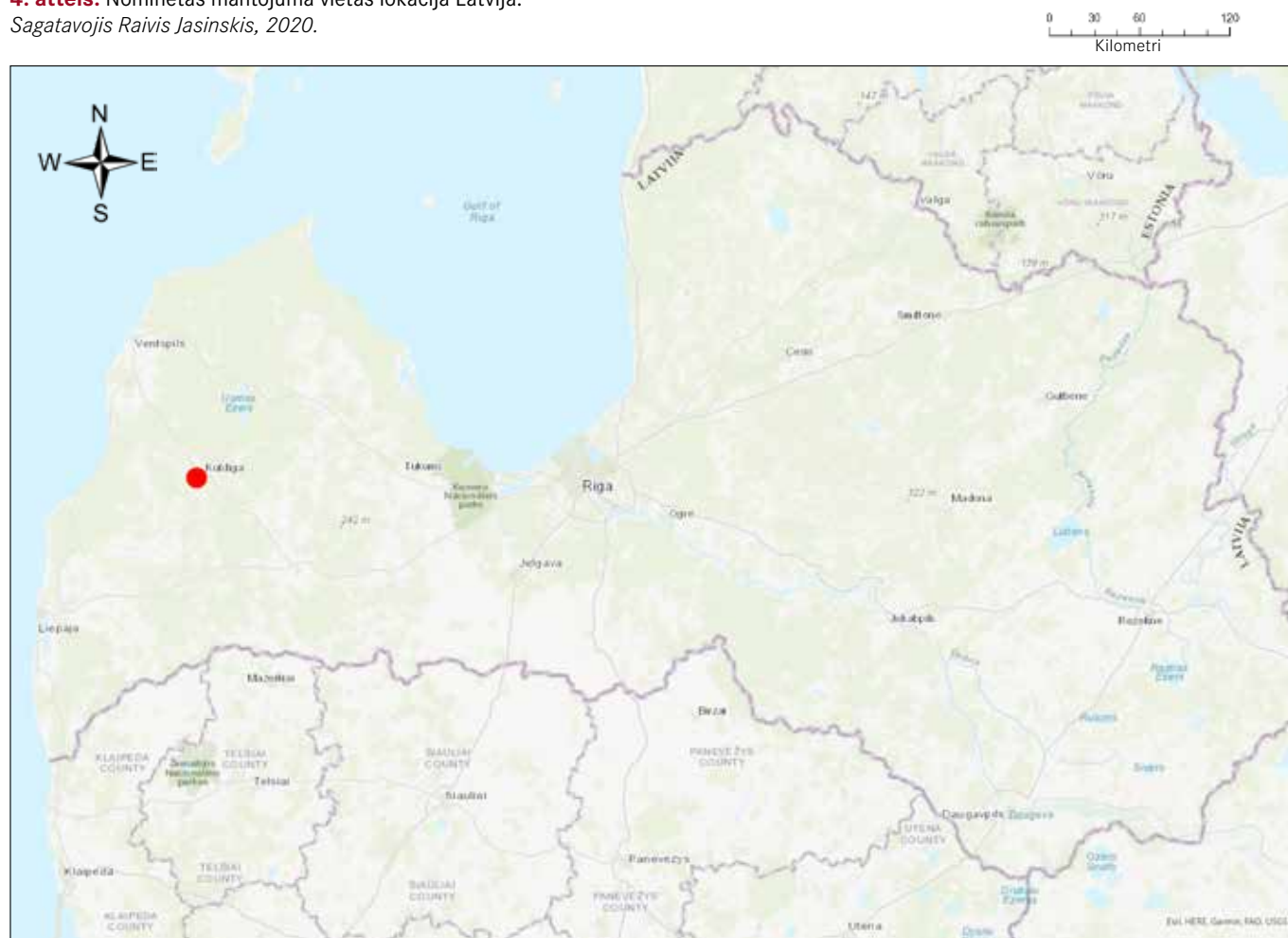
3. attēls. Nominētās mantojuma vietas lokācija Eiropā / Baltijas teritorijā.
Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.

0 125 250 500
Kilometri

 Nominētās mantojuma vietas lokācija Eiropā / Baltijas teritorijā

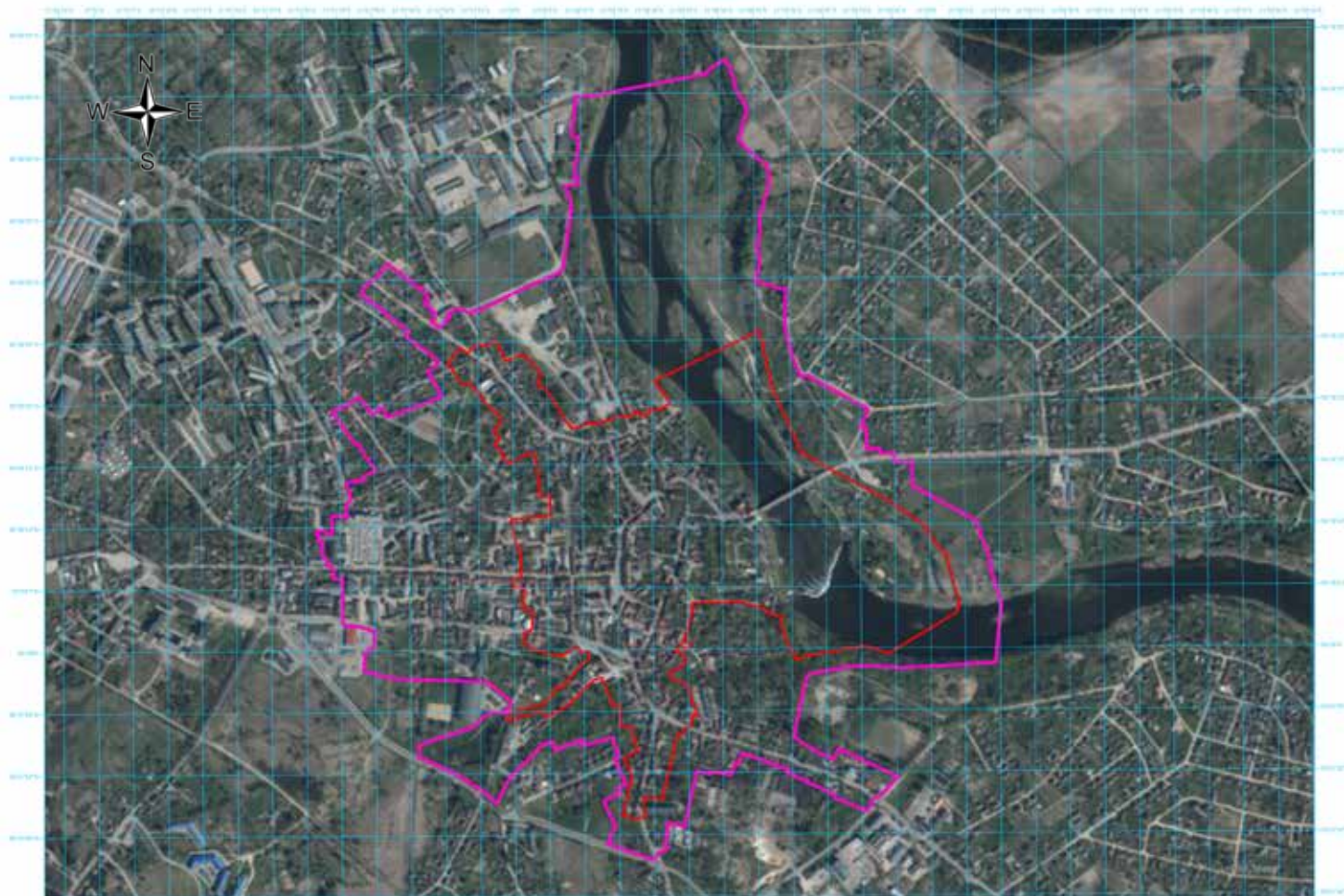
4. attēls. Nominētās mantojuma vietas lokācija Latvijā.
Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.

 Nominētās mantojuma vietas lokācija Latvijā

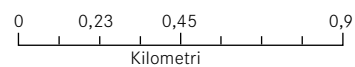
5. attēls. Nominētās mantojuma vietas teritorija un tās buferzona (ortofotogrāfijas pamats).
Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.

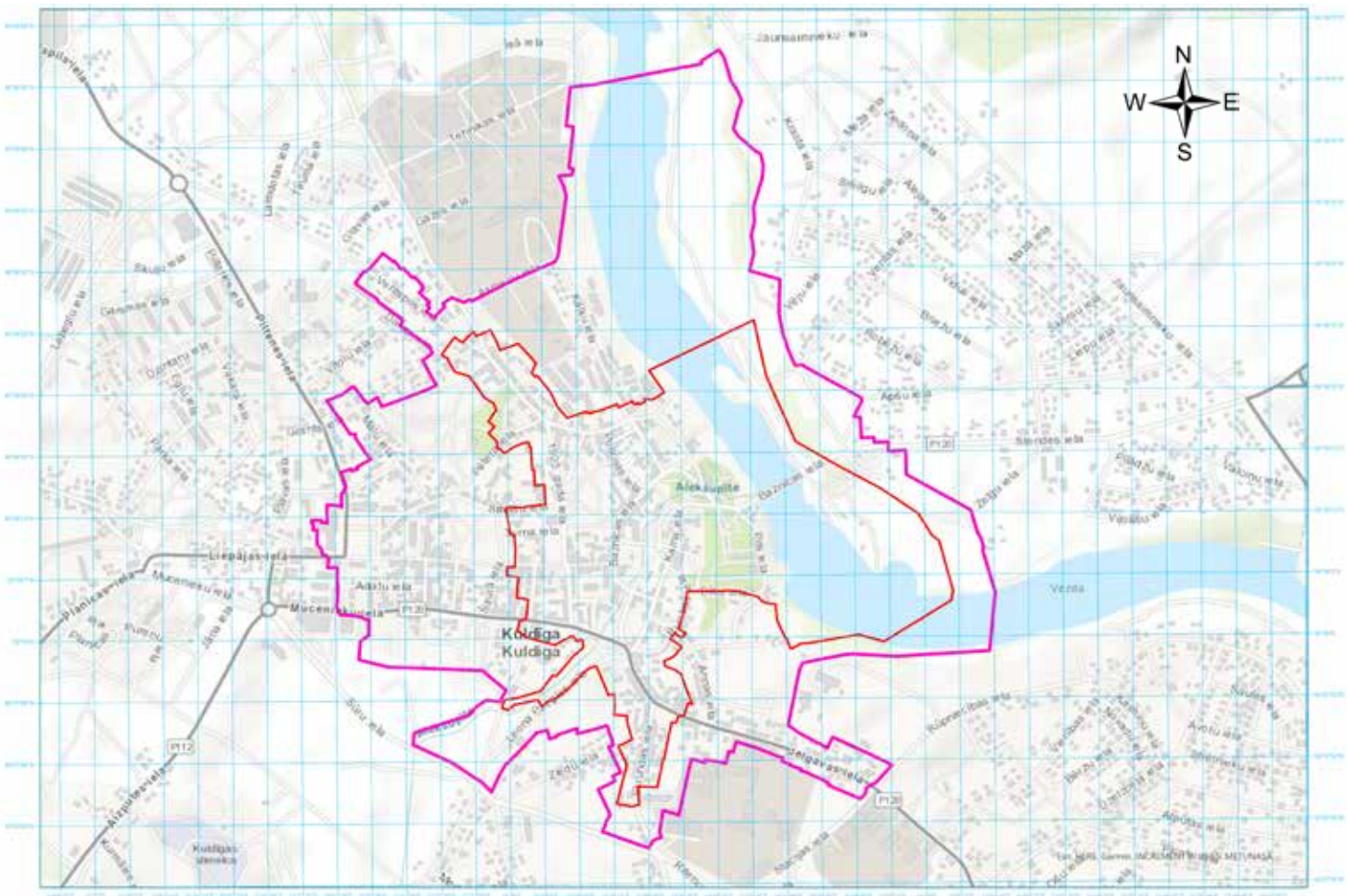
-
- Nominētās mantojuma vietas buferzonas robeža

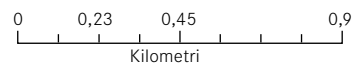
  - Nominētās mantojuma vietas teritorijas robeža
-

6. attēls. Nominētās mantojuma vietas teritorija un tās buferzona.
 Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.

- Nominētās mantojuma vietas buferzonas robeža
- Nominētās mantojuma vietas teritorijas robeža

Kritēriji, saskaņā ar kuriem mantojuma vieta tiek nominēta

(iii) sniedz unikālu vai vismaz īpašu apliecinājumu par kultūras tradīcijām vai dzīvo, vai pazudušo civilizāciju

---

Īpašas nozīmes universālās vērtības pamatojuma projekts

Īss kopsavilkums

Kuldīgas pilsēta atrodas Latvijas rietumos Ventas un Alekšupītes satecē Kurzemes centrālajā daļā, aptuveni 150 kilometrus uz rietumiem no Rīgas. Kuldīgas vēsturiskais centrs ir izcili labi saglabāties un brīnišķīgs atgādinājums par Kurzemes-Zemgales hercogistes uzplaukuma un tirdzniecības laiku 16. gadsimta beigās, 17. un 18. gadsimtā, kad pilsētu pazina kā Goldingenu. Kuldīga bija Kurzemes pirmā valdnieka hercoga Gotharda Ketlera galvenā dzīvesvieta un administratīvais centrs kopš hercogistes dibināšanas brīža 1561. gadā. Kuldīga saglabāja svarīgu lomu hercogistes, kas valdīja šajā nozīmīgajā Baltijas daļā no 1561. gada līdz 1795. gadam, pārvaldē.

Mūsdienu Kuldīgas vēsturiskā centra ielu ainavā ir skaidri pamanāmas 16. līdz 18. gadsimta urbānās un arhitektoniskās attīstības iezīmes. Kombinācija, kurā apvienojas labi saglabāties pilsētplānojums, autentiskas ēku struktūras un fasādes, oriģinālie materiāli un ainavas elementi, kas joprojām ilustrē Kuldīgas vēsturisko pilsētainavu, veido taustāmas liecības, kas tieši saistītas ar Kurzemes-Zemgales hercogisti. Kuldīgas īpašas nozīmes universālo vērtību izsaka šīs pilsētas spēja sniegt vispilnīgāko urbāno un arhitektonisko liecību par Kurzemes-Zemgales hercogisti, kura, neskatoties uz savu nelielo teritoriju un problēmas raisošo atrašanos starp Eiropas lielvalstīm – Poliju-Lietuvu, Zviedriju un Krieviju –, 17. gadsimtā attīstījās par jūras lielvaru un izveidoja starptautisku tirdzniecības tīklu, kas sniedzās no Eiropas līdz Āfrikas rietumu piekrastei un Amerikai.

Būtiskākos atribūtus, kas liecina par hercogisti, var iedalīt četrās galvenajās kategorijās: (i) pilsētplānojums un ielu ainava, kas atspoguļo attiecīgajā laikā valdošās telpiskās attiecības starp urbānajiem aspektiem, (ii) dzīvojamo, sabiedrisko un reliģisko ēku arhitektoniskie elementi, kas ilustrē 17. un 18. gadsimta arhitektūras un pilsētainavas reģionālo attīstību un saturu, (iii) īpašo amatniecības prasmju izpausme, kas ir tikušas nodotas no paaudzes paaudzē un joprojām tiek izmantotas mūsdienās veiktajos Kuldīgas konservācijas darbos, un (iv) ainavas elementi, kas pilnībā saglabā vēsturisko pilsētainavu un joprojām veicina vietējo iedzīvotāju pašidentificēšanos ar nominēto mantojuma vietu.

Kritēriju pamatojums

Kritērijs (iii) sniedz unikālu vai vismaz izcilu liecību par kultūras tradīciju vai civilizāciju, kas pastāv joprojām vai ir izzudusi

---

Kuldīga / Goldingena Kurzemē sniedz unikālu liecību par Kurzemes-Zemgales hercogisti tās attīstības, starptautiskās tirdzniecības un kultūras apmaiņas laikmetā gan kā pirmā tās hercoga rezidence, gan svarīgs pārvaldes centrs. Kuldīgas (*Goldingen*) vecpilsēta ir vislabāk saglabājusies un pēdējā atlikusī urbānā liecība ar Kurzemes-Zemgales hercogistes laika ielu un

zemesgabalu izvietojumu un ievērojamu tā laika arhitektoniskās struktūras un infrastruktūras fizisko pārpalikumu. Kā viens no mazākajiem valstiskajiem veidojumiem Eiropā, kas piedalījās dominējošo politisko spēku kopīgajās ekonomiskajās aktivitātēs, Kurzeme un tās ievērojamais urbānais centrs Kuldīga ir pārliecinošs atgādinājums par laikā no 16. gadsimta beigām līdz 18. gadsimtam notikušo tirdzniecības apmaiņu Baltijā un plašākā telpā.

Kuldīgas vēsturiskais centrs sniedz uzskatāmu liecību par dzīvi nelielā valstiņā, kas apliecināja sevi uz tā laika starptautiskās skatuves starp daudz lielākiem spēkiem. Saglabājusi lielu daļu savas pirms 19. gadsimta celtās arhitektoniskās struktūras un lielāko daļu 17. un 18. gadsimta urbāno un ainavas elementu, Kuldīga ir vislabākā un vienīgā saglabājusies urbānā liecība par Kurzemes-Zemgales hercogistes laiku. Ņemot vērā šo īpašo lomu, Kuldīga sniedz arī spilgtu liecību par Kurzemes tirdzniecības un amatniecības kontaktiem, starpkultūru sakariem un materiālajām, kā arī nemateriālajām kultūras mantojuma tradīcijām. Tā sniedz taustāmu liecību par ilglaicīgo ietekmi, ko atstājusi reģiona arhitektoniskās un amatniecības valodas attīstība starptautisko kontaktu ietekmē. Hercogistes laikā attīstītās amatniecības prasmes ir saskatāmas funkcionālajās un dekoratīvajās būvdetaļās, kas redzamas visā pilsētā, un vietējie iedzīvotāji šīs prasmes atzīst, izmanto un augstu vērtē arī mūsdienās. Kuldīga ir pēdējā saglabājusies urbānā liecība par telpu, kas attīstījās Kurzemes-Zemgales hercogistes politisko un tirdzniecisko aktivitāšu ietvarā, kas vairāk kā divu gadsimtu garumā veidoja šo reģionu. Tā ir vienīgā urbānā liecība, kas spēj ilustrēt šī īpašā laikposma naratīvu un saglabāt tā nozīmīgu turpmākajām paaudzēm.

Integritātes apliecinājums

Mantojuma vietas *Kuldīga / Goldingena Kurzemē* robežās atrodas visi nepieciešamie elementi, lai tā spētu sniegt vēstījumu par urbāno izplešanos, kas notika Kurzemes-Zemgales hercogistes iemiesotās izcilās politiskās attīstības fāzes Baltijas valstīs ietvaros. Kuldīgas vecpilsēta integrē viduslaiku pils kalna plakumu un viduslaiku ciematu Kalnamiestu plašākā apdzīvotas vietas struktūrā, kas tika radīta ietekmīgajā hercogistes laikā no 16. līdz 18. gadsimtam, un vēlāk 19. un 20. gadsimtā tika paplašināta galvenokārt ārpus vēsturiskā centra robežām. Nominētā teritorija aptver pirms 19. gadsimta notikušo pilsētas urbāno izplešanos un tās nozīmīgo fona vidi. Mantojuma vieta ir pārsvarā saglabājusies tādā stāvoklī, kādā tā bija 18. gadsimta nogalē un 19. gadsimta sākumā, un tādējādi tā ietver pilnīgu, līdz mūsdienām saglabātu vēsturisko liecību par Kurzemi, kas īpaši labi uztverama neizmainītajā pilsētplānojumā, apbūves apjomu kompozīcijā, arhitektoniskajās liecībās un plašākā ainavā.

Lai gan 17. gadsimtā atsevišķas Kuldīgas daļas vairākas reizes izpostīja lieli ugunsgrēki, dzīvojamie nami tika uzbūvēti no jauna, un lielākā daļa pilsētas saglabājušās arhitektūras, kas turpina sniegt liecību par Kuldīgas kā ievērojama Kurzemes-Zemgales hercogistes urbānā centra lomu, radās tieši šajā auglīgajā laika posmā. Vēlāk namiem tiekot pamestiem pēc Lielā mēra, kā arī nelielu ugunsgrēku un plūdu rezultātā 18. gadsimta nogalē un 19. gadsimtā radās nepieciešamība būvēt jaunas ēkas, kas pārmantojušas agrāko celtņu formu, apjomu, stilu un dekoratīvās formas. Atšķirībā no lielākās daļas citu Kurzemes pilsētu, lielajos 20. gadsimta karos Kuldīga palika lielā mērā neskarta un mūsdienu urbānā attīstība tika īstenota ārpus tās vēsturiskā centra, nodrošinot pilsētas ainavas integritāti un autentiskumu.

Pateicoties stingrai tiesiskai vēsturiskā centra aizsardzībai, kā arī labi pārvaldītai pilsētībūvniecības pieminekļa teritorijai un tās aizsargjoslai, mantojuma vieta ir lielā mērā pasargāta no draudiem, kas nākotnē varētu negatīvi ietekmēt vecpilsētu.

Autentiskuma apliecinājums mantojuma vietām, kas nominētas atbilstoši kritērijiem no (i) līdz (vi)

Kuldīgas urbānais un arhitektoniskais mantojums ir labi saglabāts gan izmantoto materiālu un dizaina, gan arī daudzviet amatnieku darba aspektā. Tas ilustrē nepārtrauktību funkcijas un pielietojuma ziņā, ēkām joprojām kalpojot vietējai kopienai kā dzīvojamām namiem, saimniecības ēkām un kulta celtnēm. Turklāt vecpilsēta ir saglabājusi savu autentiskumu fona un izvietojuma ziņā, saglabājot ne tikai savu pilsētplānojumu un apjomu, bet arī vidi plašākas pilsētainavas aspektā, īpaši raugoties no Ventas upes pretējā krasta. Autentisko atmosfēru vēsturiskajā centrā veicina arī apgaismojuma koncepcija un satiksmes regulējums.

Kuldīgā sabiedrība ir zinoša un lepna par Kurzemes-Zemgales hercogistes vēsturi un mantojumu un vēlas to nodot nākamajām paaudzēm. Viņi aktīvi turpina piekopt individuālās amatniecības tradīcijas, kuru saknes meklējamas hercogistes laikos, un iesaistās gan pilsētas arhitektoniskā mantojuma, gan tās nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanā, tostarp tiecoties panākt Kuldīgas mantojuma starptautisku atzīšanu dažādos līmeņos.

Pateicoties kopš 1969. gada konsekventi īstenotai valsts nozīmes pilsēt būvniecības pieminekļa teritorijas aizsardzībai un stingrai pārvaldībai, kas tiek īstenota programmatiskā pieejā pilsētvides atjaunošanai un veicot praktiskus ikdienas uzturēšanas darbus, pilsēta ir saglabājusi savu sākotnējo struktūru, kas ir lielā mērā palikusi vēsturisko krīžu neskarta, un turpina veikt konservācijas darbus atbilstoši augstākajiem starptautiskajiem standartiem. 2010. gadā oficiāli dibinātais Kuldīgas Restaurācijas centrs sniedz būtisku atbalstu sabiedrībai vēsturisku ēku saglabāšanā un kalpo kā Kurzemes-Zemgales hercogistes amatniecības tradīciju turpināšanas vēstnieks. Kuldīgai 2008. gadā piešķirtā Eiropas Mantojuma zīme ir īpaša atzinība Kuldīgas vecpilsētas un tās plašākās vides autentiskuma augstākajiem standartiem. Tādējādi var apstiprināt, ka Kuldīga saglabā autentiskumu augstākajā līmenī.

Prasības aizsardzībai un pārvaldībai

Mantojuma vietas *Kuldīga / Goldingena Kurzemē* pārvaldīšana ir Kuldīgas pašvaldības kompetencē. Pārvaldības komanda sastāv no dažādu jomu speciālistiem, kuru vidū ir arhitekti, pilsētplānotāji, restaurācijas jomas eksperti un novada muzeja pārstāvji. Pasaules mantojuma vietas pārvaldīšanu ikdienā noteiks Pārvaldības plāns, kas tika izstrādāts 2020. gadā, balstoties rezultātos, kas tika gūti sadarbībā ar vietējā un valsts līmeņa iesaistītajām pusēm – iedzīvotājiem, arhitektiem, pašvaldības speciālistiem, kā arī pārstāvjiem no UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas, Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes, Kultūras ministrijas un Ārlietu ministrijas.

Nominētā mantojuma vieta 1969. gadā tika pirmo reizi atzīta valsts līmenī, un saskaņā ar valsts likumu "Par kultūras pieminekļu aizsardzību" tai kā kultūras piemineklim tika piešķirta aizsardzība augstākajā valsts līmenī. Ventas ieleja un tās ainavas elementi tiek aizsargāti kopš 1957. gada, un 2004. gadā ielejas teritorija tika atzīta par daļu no NATURA 2000 tīkla, kurā iekļautas Eiropas nozīmes ainavas. Vietējā līmenī daudzos plānošanas dokumentos, piemēram, vietējās teritorijas attīstības plānā, iekļauti stingri tiesiskie mehānismi, kas aizsargā urbānā mantojuma *status quo*, un aizliegtas kaitējošās ekonomiskās aktivitātes, kas varētu mazināt mantojuma vietas vērtību. Spēkā esošā tiesiskā aizsardzība ir pierādījusi sevi kā efektīvu.

Arhitektoniskā mantojuma saglabāšanas jomā nozīmīgs pašvaldības partneris ir Kuldīgas Restaurācijas centrs. Centra vadītāja un tur strādājošie restaurācijas speciālisti darbojas kā kontaktpersonas visām ieinteresētajām pusēm, un pie viņiem var tieši vērsties gan pašvaldība,

gan arhitekti, gan iedzīvotāji. Centra ekspertu zināšanas līdzās kontaktiem, ko tie ir nodibinājuši ar citiem speciālistiem, ir vērtīga priekšrocība īpašas nozīmes universālo vērtību apliecinājošo objektu aizsardzībā un pārvaldē.

Pateicoties efektīvai tiesiskajai aizsardzībai un atbildīgai pārvaldības sistēmai, šobrīd nominētajai mantojuma vietai nav ievērojamu apdraudējumu. Tomēr 2020. gadā tika veikta risku analīze un apdraudējuma izvērtējums, lai apzinātu potenciālos apdraudējumus un izstrādātu rīcības stratēģiju to novēršanai. Tā kā mantojuma vieta ietver pilsētas centru, kas var saskarties ar pilsētattīstības spiedienu, viena no pārvaldības prioritātēm ir stratēģijas izstrāde, kas novērstu jebkādu negatīvu ietekmi, ko var atstāt šāda attīstība. Ir būtiski arī radīt apziņu par apdraudējumiem, ko varētu atnest potenciālas negatīvas izmaiņas administratīvās teritorijas pārvaldes struktūrās.

Vietējās iestādes/aģentūras nosaukums un kontaktinformācija

Organizācija

Kuldīgas novada pašvaldība

Adrese

Baznīcas iela 1, Kuldīga, Kuldīgas novads, LV-3301, Latvija

Tālrunis

+371 63350100

+371 63322469

+371 29579618

Fakss

+371 63341422

E-pasts

dome@kuldiga.lv

inga@kuldiga.lv

Sintija.vitolina@kuldiga.lv

Tīmekļa adreses

<https://kuldiga.lv/>

<http://unesco.kuldiga.lv/en/>

Organizācija

Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde

Adrese

Mazā Pils iela 19, Rīga, LV-1050, Latvija

Tālrunis

+371 67229272

E-pasts

pasts@mantojums.lv

Tīmekļa adrese

<https://www.nkmp.gov.lv>

7. attēls. Baznīcas iela ar sienu tirgu pie Sv. Katrīnas baznīcas. *Krista Spruksta foto, 2020.*

1. Mantojuma vietas identifikācija

1.a Valsts (un dalībvalsts, ja atšķiras)

Latvijas Republika

1.b Pavalsts, province vai reģions

Kurzeme

1.c Mantojuma vietas nosaukums

Kuldīga / Goldingena Kurzemē

1.d Ģeogrāfiskās koordinātas ar precizitāti līdz tuvākajai sekundei

56°58'03.9"N 21°58'17.5"E

1.e Kartes un plāni, kuros parādītas nominētās mantojuma vietas un tās buferzonas robežas

8. attēls. Nominētās mantojuma vietas lokācija Eiropā / Baltijas teritorijā.

Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.

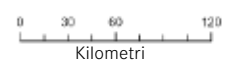
 Nominētās mantojuma vietas lokācija Eiropā / Baltijā

0 125 250 500
Kilometri

9. attēls. Nominētās mantojuma vietas lokācija Latvijā.
Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.

 Nominētās mantojuma vietas lokācija Latvijā

10. attēls. Nominētās mantojuma vietas teritorija un tās buferzona (ortofotogrāfijas pamats).
Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.

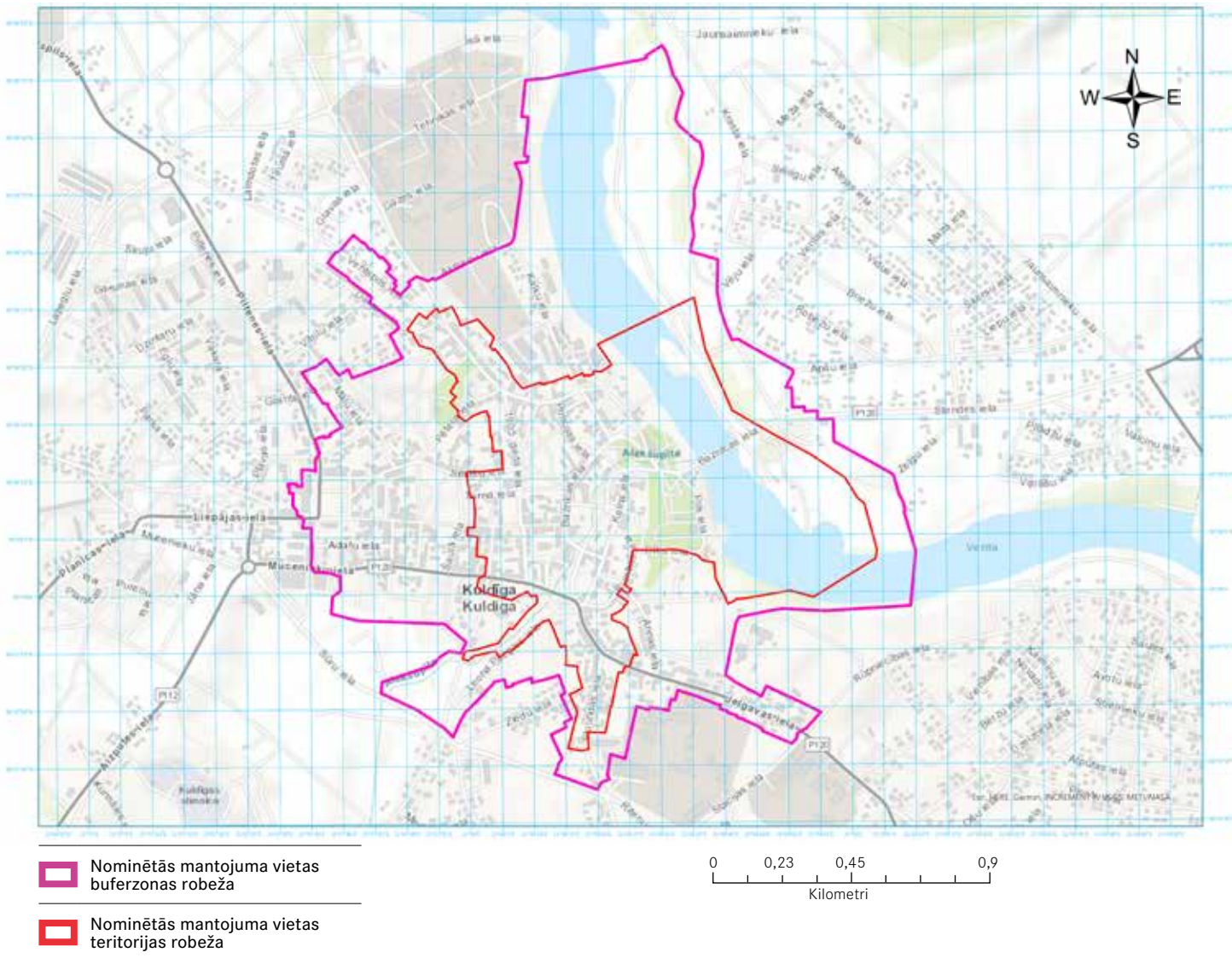

 Nominētās mantojuma vietas
buferzonas robeža

 Nominētās mantojuma vietas
teritorijas robeža

0 0,23 0,45 0,9
Kilometri

11. attēls. Nominētās mantojuma vietas teritorija un tās buferzona.
Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.

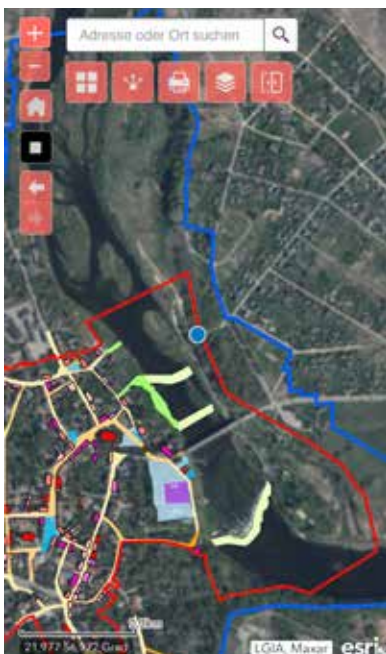

12. attēls. Ģeogrāfiskā atrašanās vieta un skats no mantojuma vietas robežas vistālākā ziemeļaustrumu punkta. Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2018. Lea Brönnner kartoshēma, 2020.

Piedāvātās pasaules mantojuma vietas *Kuldīga / Goldingena Kurzemē* īpašuma robeža tiks aprakstīta pulksteņrādītāja kustības virzienā, sākot ar pieteiktās UNESCO mantojuma vietas vistālāko ziemeļaustrumu punktu. Šis punkts atrodas Ventas upes labajā krastā, un no tā paveras pirmais panorāmas skats uz Kuldīgu ar Svētās Katrīnas luterāņu baznīcas torni centrā, kā arī pašu upi. Var saskatīt mūdienu ieeju pilsētā vietā, kur hercogistes laikā atradās pils dzirnavas. No šīs vietas būtu bijusi redzama pils, kad tā vēl pastāvēja.

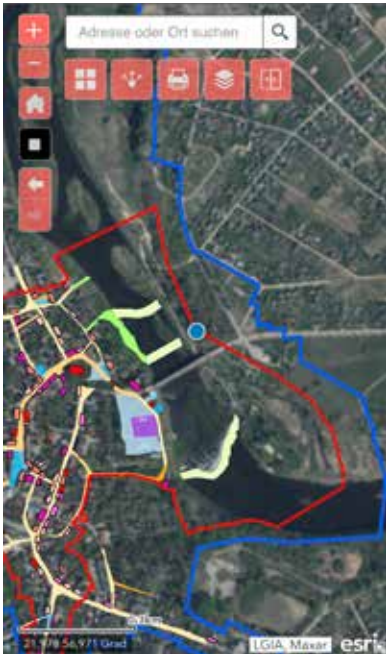
Robeža atbilst teritorijas reljefam, un teritoriju, kas atrodas ārpus robežas, skaidri iezīmē Ventas stāvkrasta terases līnija. Apmeklētāji, dodoties uz dienvidiem paralēli reljefa iezīmētai robežlīnijai, virzās pa gājēju celiņu.

Tas atrodas aptuveni desmit metru attālumā no mantojuma vietas robežas teritorijas iekšienē.

13. attēls. Gājēju celiņa ģeogrāfiskā atrašanās vieta mantojuma vietas robežas tuvumā. Lea Brönnner foto un kartoshēma, 2020.

14. attēls. Ģeogrāfiskā atrašanās vieta vienai no galvenajām Kuldīgas skatu panorāmām.
Lea Brönnner foto un kartoshēma, 2020.

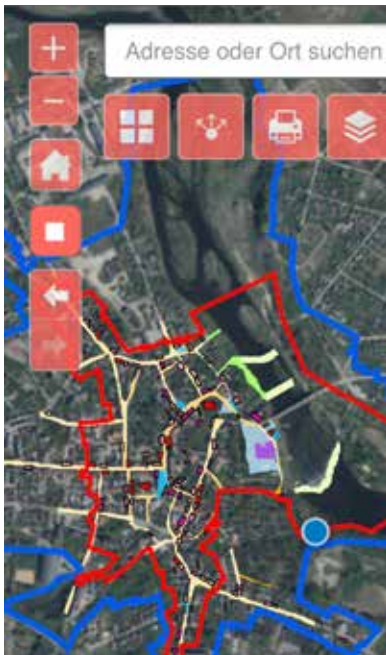
Tuvojoties mūsdienīgai pilsētā pāri 19. gadsimtā uzceltajam ķieģeļu tiltam, panorāma ietver Ventas Rumbas ūdenskritumu, kas redzams caur tilta arkām, kā arī ūdenskritumu pie vecajām dziņnavām pie Alekšupītes ietekas Ventā.

Pie tilta robeža pa diagonāli šķērso ielu, kas ievie vecpilsētā, un turpinās upes labajā krastā. Tālāk tā virzās lejup, sekojot dabiskajam reljefa sadalījumam, gar hercoga Jēkaba kanāla malu, ietverot to teritorijā. Atlikusi robežas daļa Ventas upes austrumu krastā turpinās pa reljefu līdz Ventas upei. Mazliet aiz hercoga Jēkaba kanāla savienojuma ar Ventas upi robeža šķērso upi, virzoties uz kreiso krastu.

15. attēls. Hercoga Jēkaba kanāls vasarā (pa kreisi) un kāpnes, kas ved lejup uz hercoga Jēkaba kanālu (pa labi).
Lea Brönnner un Ričarda Sotaka foto, 2020.

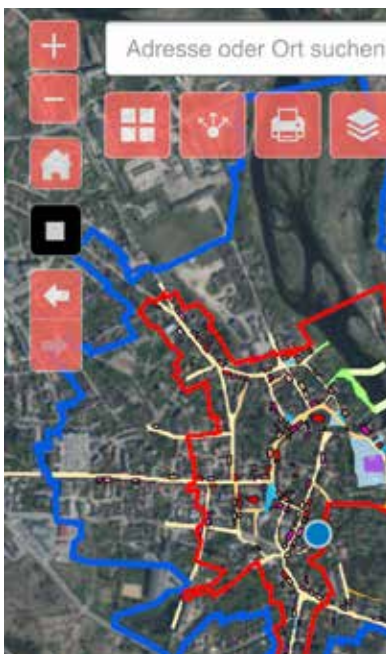

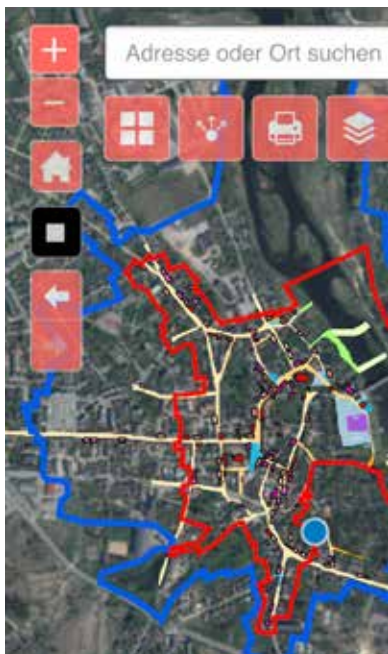
16. attēls. Ģeogrāfiskā atrašanās vieta punktam, kur Ventai paralēlā robeža savienojas ar pastaigu takām.
Ričarda Sotaka foto, 2020, Lea Brönnner kartoshēma, 2020.

Pretējā upes krastā robeža dažu metru garumā virzās paralēli upes gultnei un pēc tam ved pa kalnu augšup līdz punktam, kur savienojas divas pastaigu takas.

No šejienes robeža virzās pa reljefu lejup līdz Dīķu ielai, pagriežas uz rietumiem un virzās gar seno pils aizsarggrāvi ar ūdens elementiem, kas atgādina par tā sākotnējo funkciju. Pēc virzīšanās gar kādreizējo pils dārzu robeža pagriežas uz dienvidiem Rumbas ielā, vienā no vecākajām Kuldīgas ielām, ietverot tikai pašu ielu un ēkas ielas rietumu pusē. Robeža virzās pa ielas austrumu ietvi līdz Rumbas ielai 11, ietverot šo ēku, un turpinās tālāk pa Rumbas ielu. Tad robeža novirzās uz austrumiem gar sienu starp Rumbas ielas 9. un 7. namu.

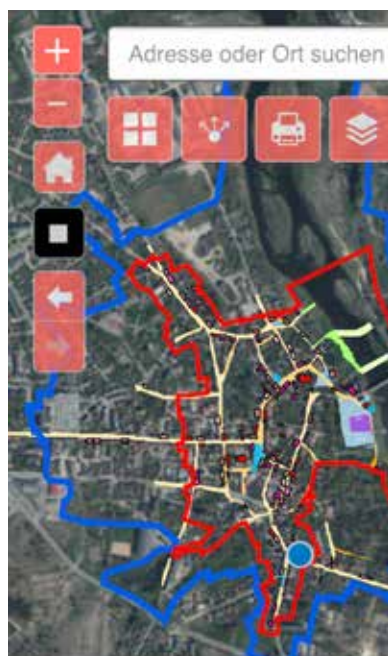
17. attēls. Ģeogrāfiskā atrašanās vieta ēkām Rumbas ielā 9 un 7. Mantojuma vietas teritorijā ietilpst tikai ēka labajā pusē.
Ričarda Sotaka foto, 2020, Lea Brönnner kartoshēma, 2020.

18. attēls. Ģeogrāfiskais novietojums žogam, kas veido mantojuma vietas robežu (redzams dziļumā).
Ričarda Sotaka foto, 2020, Lea Brönnner kartoshēma, 2020.

Visas mājas Rumbas ielā uz dienvidiem no 7. nama atrodas mantojuma vietas teritorijā. Robeža seko pārējo Rumbas ielas ēku zemes robežu līnijām, ieskaitot to pagalmus. Tā noteikta gar Jelgavas ielas īpašumu privātajām zaļajām zonām līdz koka paneļu žogam, kas atdala ēkas Jelgavas ielā, un turpinās gar žogu, līdz tā sasniedz ielu.

Tā savienojas ar Jelgavas ielu, un Jelgavas ielas 26. nams ir pēdējā māja, kas ietilpst teritorijā. Robežu skaidri iezīmē iepriekš pieminētais koka žogs.

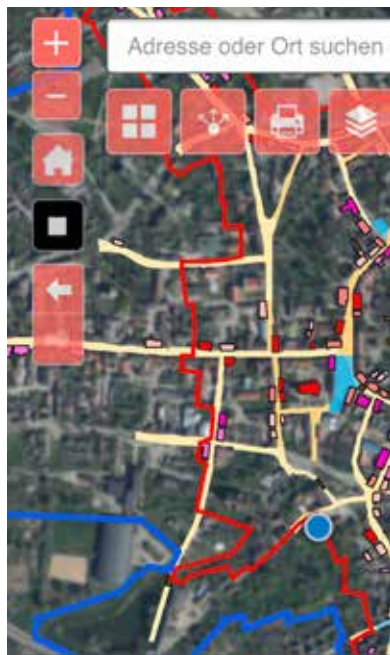
19. attēls. Skats uz žogu no ielas. Ēka pa kreisi ir Jelgavas ielas 26. nams.
Lea Brönnner foto un kartoshēma, 2020.

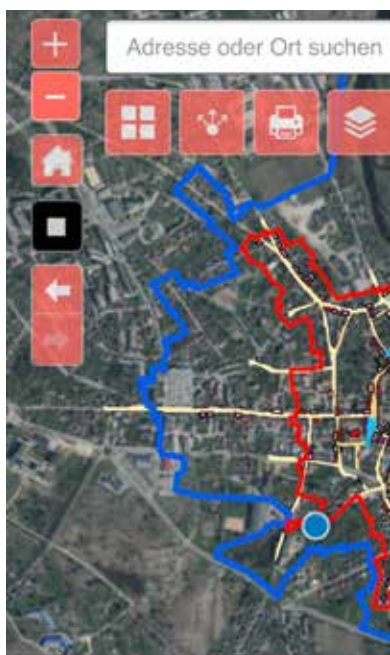
20. attēls. Ģeogrāfiskā atrašanās vieta mantojuma vietas robežai, kas šķērso Leona Paegles parku.
Ričarda Sotaka foto, 2020, Lea Brönnner kartoshēma, 2020.

Robeža šķērso ielu un seko zaļās zonas kontūrai līdz Jelgavas un Skrundas ielas stūrim. Pēc tam tā virzās pa Skrundas ielas ēku zemesgabalu robežu līnijām līdz 16. namam, kur tā šķērso Skrundas ielu un pāriet ielas otrā pusē, ietverot 17. un 15. namu. Aiz Skrundas ielas

13. nama robeža savienojas ar Ziedu ielu, gar atsevišķiem privātipašumiem. Ziedu ielas 4. nams ietilpst mantojuma vietas teritorijā, kamēr pārējās ēkas, sākot ar 6. namu, paliek ārpus teritorijas robežām. Pretī Ziedu ielas 2. namam robeža šķērso ielu un turpinās pa Ziedu ielas 1, kā arī Skrundas un Jelgavas ielu ēku zemesgabalu robežlīnijām. Robeža virzās gar īpašumu kopīgajām robežām ar Leona Paegles parku.

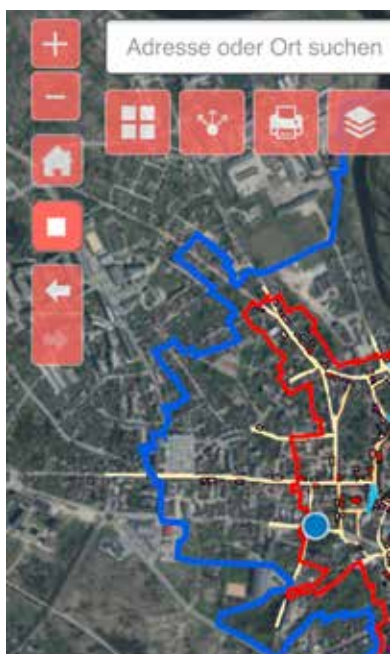

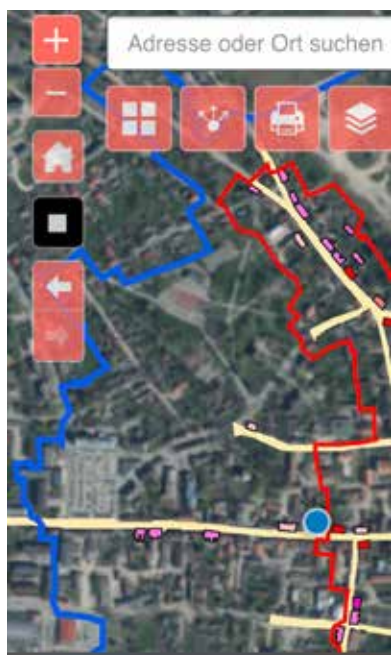
21. attēls. Alekšupītes dienvidu daļas ģeogrāfiskais novietojums.
Ričarda Sotaka foto, 2020, Lea Brönnner kartoshēma, 2020.

Tālāk robeža šķērso Leona Paegles ielu iepretī ķieģeļu ēkai ar augsto skursteni un virzās augšup pa Leona Paegles ielu līdz 9. namam. Aiz šīs ēkas robeža pagriežas uz Alekšupītes pusi, seko tai līdz mazajam ūdenskritumam zem Dzirnau ielas tilta un atgriežas gar upes krastu pretējā pusē.

Robeža virzās gar Alekšupīti un turpinās starp sarkano ēku, kas ir Sv. Annas baznīcas draudzes māja, un Sv. Annas baznīcu, kas atrodas ārpus teritorijas robežas. Robeža turpinās līdz Mucenieku ielai un aptver ēku Dzirnau ielā 10, šķērso Dzirnau ielu, aptver ēku Dzirnau ielā 7 un tad virzās uz ziemeļiem pa Dzirnau ielas ietvi centra virzienā.

22. attēls. Mucenieku iela netālu no īpašuma Dzirnau ielā 10.
Ričarda Sotaka foto, 2020, Lea Brönnner kartoshēma, 2020.

23. attēls. Mantojuma vietas robežas ģeogrāfiskais izvietojums starp ēkām Liepājas ielā 18 (mantojuma vietas teritorijā) un 20 (ārpus teritorijas). *Lea Brønner foto un kartoshēma, 2020.*

Aiz ēkas Dzirnavu ielā 3 robeža turpinās pa Dzirnavu ielas zemesgabalu robežlīnijām, pagriežoties uz rietumiem pa Liepājas ielas ēku zemesgabalu līnijām. Robeža pieslēdzas Liepājas ielai starp 18. un 20. namu (18. nams ietilpst teritorijā, bet 20. nams atrodas ārpus tās) un pa diagonāli šķērso Liepājas ielu līdz namam Liepājas ielā 17.

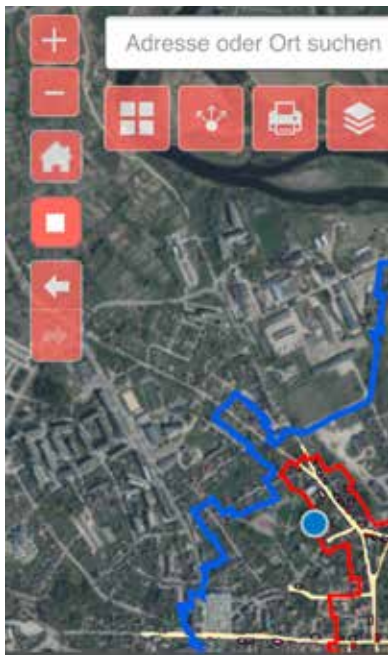
No šejienes robeža turpinās gar koka žogu blakus ūdenstornim, šķērso Torņa ielu un nonāk tieši uz Smilšu ielas.

Smilšu ielā robeža pagriežas uz austrumiem, ietverot tikai pašu ielu, ne ēkas otrajā pusē. Robeža turpinās aiz pirmās ēkas Smilšu ielas un 1905. gada ielas stūrī. Tā virzās gar visu 1905.

24. attēls. Ēka Liepājas ielā 17 (pa kreisi) un žogs ūdenstornja priekšpusē pie Torņa ielas (pa labi). *Lea Brønner foto, 2020.*

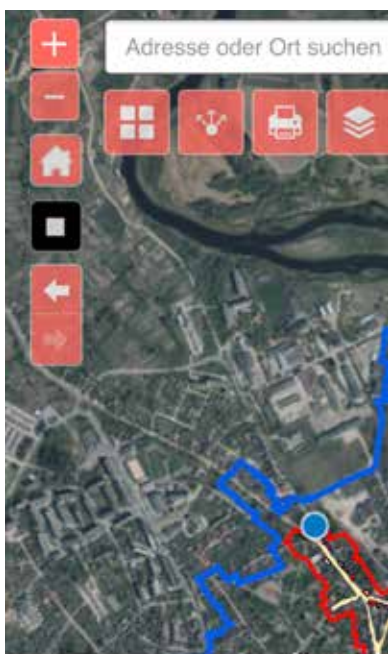

25. attēls. Mantojuma vietas robežas ģeogrāfiskā atrašanās vieta, sekojot zemesgabala robežām parka malā.
Ričarda Sotaka foto, 2020, Lea Brönnner kartoshēma, 2020.

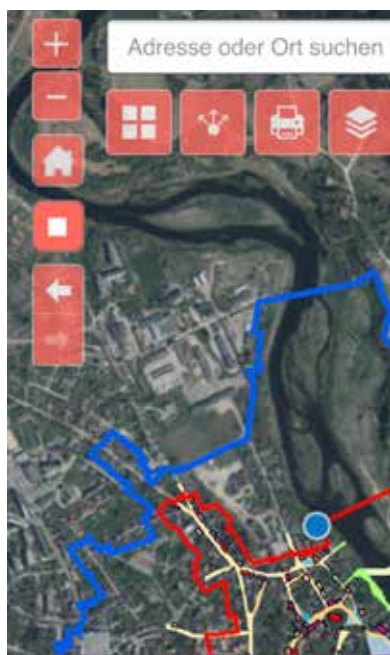
gada ielas ēku un to zemesgabalu robežām. Pēc 1905. gada ielas robeža turpinās Pētera ielas virzienā, tā ietver ēkas abās Pētera ielas pusēs līdz 6. un 3. namam. Aiz Pētera ielas 3 robeža turpinās parka virzienā un stiepjas gar žogiem, kas atdala parku no blakus esošajiem zemesgabaliem.

Aiz rotaļu laukumiem robeža šķērso parku, pāri gājēju celiņam, gar žogiem un, apejot sporta ierīces nākamajā stūrī, pa Ventspils ielas ēku zemesgabalu robežām. Šeit tā atkal šķērso celiņu parkā un turpinās gar teritoriju Grants ielā 4. Tur tā šķērso ielu un turpinās ap stūra ēku, atkal šķērso ielu un virzās cauri Ventspils ielas 37. nama pagalmam, kur tā savienojas ar Virkas ielu. Virkas ielas 1. nams ir vistālākā ēka ziemeļu pusē, kas iekļauta nominētās mantojuma vietas teritorijā.

26. attēls. Ģeogrāfiskais novietojums vistālākajam mantojuma vietas robežas punktam ziemeļrietumos pie Virkas ielas 1. nama. *Ričarda Sotaka foto, 2020, Lea Brönnner kartoshēma, 2020.*

27. attēls. Ģeogrāfiskā atrašanās vieta punktam, kur mantojuma vietas robeža savienojas ar upes labo krastu.
Lea Brönnner foto un kartoshēma, 2020.

No šī punkta robeža virzās gar Virkas ielas divu ielas puses zemesgabalu līnijām un turpinās gar visām Ventspils ielas ēkām un pagalmiem līdz pat darbnīcai, kas atrodas aiz šīm ēkām. Robeža turpinās pa Ventspils ielu līdz pat krustojumam ar Kaļķu ielu, kur tā šķērso ielu, ietverot krustojuma apbūvi, un pēc tam seko zemesgabala līnijām upes virzienā. Aiz ēkas Ventspils ielā 3, kas atrodas vistuvāk upei, robeža pagriežas uz ziemeļiem un turpinās aptuveni divsimt metru garumā līdz vietai, kas atrodas tieši pretī robežas apraksta sākuma punktam. Robeža šķērso upi taisnā līnijā atpakaļ uz sākuma punktu.

1.f Nominētās mantojuma vietas platība (ha) un plānotās buferzonas platība (ha)

Nominētās mantojuma vietas platība:	64,32 ha
Buferzona:	108,79 ha
Kopā:	173,11 ha

2. Apraksts

28. attēls. Skats uz pilsētu no dienvidaustrumiem no putna lidojuma. *Ričarda Sotaka foto, 2020.*

Mantojuma vietas apraksts veidots saskaņā ar pazīmju kopumu, kas tika identificēts, lai izteiktu šīs vietas ierosināto īpašas nozīmes universālo vērtību, un tai pat laikā nosaka Kuldīgas mūsdienu vidi un tās tēlu. Aprakstā aplūkoti pilsētplānojuma elementi un apkārtējā ainava, kā arī īpaša uzmanība pievērsta hercogu laika arhitektūrai. Pilsētībūvnieciskos atribūtus demonstrē pilsētas plāns un struktūra, kas lielā mērā saglabājušies tādā stāvoklī, kādā tie bija 18. gadsimta nogalē. Kopainu rada ielu un zemesgabalu, kā arī upju un to šķērsojumu izvietojums. Pilsētas struktūru raksturo arhitektonisko liecību – tostarp kulta celtņu, nozīmīgāko publisko un administratīvo ēku, privāto dzīvojamo un saimniecības ēku un agrīno saimnieciski komerciālo būvju – dizains un telpiskais sadalījums. Kurzemes-Zemgales hercogistes urbānā konteksta tēlam pabeigtību piešķir publiskie laukumi, kā arī zaļās zonas un kapsētas. Ielu ainavu un ēku fasāžu apraksts rada priekšstatu par Kuldīgas unikālo raksturu un papildina pilsētvides attēlojumu, izskaidrojot Kurzemes-Zemgales hercogistes laikā plaši izplatīto

arhitektūras stilu definējošos elementus, kas joprojām ir klātesoši pilsētas struktūrā. Tostarp tiek aprakstīti elementi, kas norāda uz citzemju amatniecības ietekmi Kuldīgā. Gadījumos, kur tas ir nozīmīgi, tiek aprakstīti ēku interjeri. Mantojuma vietas aprakstam pabeigtību piešķir ainavas un to elementu attēlojums.

2.a Vietas apraksts

1. nodaļā iezīmētā vieta pārstāv Kurzemes-Zemgales hercogistes mantojumu. Hercogiste bija neliela politiskā vienība, kas laikā no 1561. līdz 1795. gadam aktīvi darbojās starptautiskajā politikā. Kurzemes-Zemgales hercogistes unikālais naratīvs attīstījās 16.–18. gadsimta galveno Eiropas politisko veidojumu politisko un tirdzniecības attiecību un to atbalss Baltijas reģionā vēsturiskajā kontekstā. Šajā vēsturiskajā kontekstā Kuldīgas pilsēta tiek uzskatīta par vislabāko saglabājušos piemēru, kas taustāmā veidā izsaka šajā konkrētajā laikposmā attīstījušās civilizācijas paliekošo ietekmi uz mūsdienu sabiedrības un vides, kurā šī sabiedrība dzīvo, attīstību. Pamatu šīs vietas unikālajam naratīvam veido 16.–18. gadsimta starpkultūru apmaiņas un starptautisko attiecību izpausmes pilsētvidē. Kuldīga bija Kurzemes-Zemgales pirmā hercoga rezidence un pārstāv hercogistes pilsētas attīstību starptautiskās tirdzniecības un no tās izrietošās ekonomiskās attīstības Baltijas reģionā kontekstā. Pilsēta ietver plašu elementu spektru, kas visi kopā sniedz unikālo vēstījumu par šīs nelielās Baltijas hercogistes politisko autonomiju un starptautiskajām attiecībām un to ietekmi uz apdzīvotu vietu attīstību reģionā. Hercogu tirdznieciskās darbības rezultātā notikusī pilsētas attīstība atspoguļojas Kuldīgas pilsētas plānojumā, tai izaugot no nelielas apdzīvotas vietas viduslaikos līdz starptautiskas nozīmes pilsētai. Ielu ainava un ēku fasādes demonstrē, kā šīs attīstības rezultātā Kurzemes pilsētās apmetās arvien lielāks skaits citzemju amatnieku, kuri atstāja savas pēdas reģiona arhitektoniskajā valodā un ēku rotājumos. Un visbeidzot, vecpilsētas vēsturisko ainavu saglabāšana veicina to, ka vietējie iedzīvotāji joprojām spēcīgi pašidentificējas ar pilsētas ainavu, kas ir būtiska šīs vietas vēstures izpratnei un tās vērtības vairošanai.

Kuldīgas pilsēta, ko Kurzemes-Zemgales hercogistes laikā dēvēja par Goldingenu, atrodas aptuveni 150 kilometrus uz rietumiem no Rīgas Kurzemes reģionā abos Ventas upes krastos. Kā ievērojams Kurzemes-Zemgales hercogistes administratīvais centrs Kuldīga pieredzēja intensīvu izaugsmes periodu, kas izpaudās straujā pilsētas ekspansijā un pieaugošajam pilsētas iedzīvotāju skaitam nepieciešamo mitekļu būvē. Mantojuma vieta atrodas Kuldīgas vecpilsētā un aptver 64,32 ha lielu platību.

Turpmākajā aprakstā radīta izpratne par visu mantojuma vietu kopumā, aptverot visus atribūtus, kas tika identificēti kā būtiski elementi vietas ierosinātās īpašās nozīmes universālās vērtības demonstrēšanai. Vietas apraksts ir veidots tā, lai tajā integrētu dažādus vēstījuma aspektus, atsevišķi neizskaidrojot katru īpašās nozīmes universālās vērtības nesēju. Tā vietā apraksta sākumā iezīmēts plašāks urbānās liecības par Kurzemes-Zemgales hercogisti konteksts, tad uzmanība tiek pievērsta arhitektoniskajam mantojumam, kā arī ar amatniecību saistītajiem elementiem, kas sniedz liecību par hercogistes laikiem. Šajā aprakstā esošie atribūti netiks ilustrēti pa vienam kā kopējā vēstījuma individuālas komponentes, tā vietā sniedzot tipisko elementu vispārēju aprakstu un informāciju par to nozīmi vietas īpašās nozīmes universālās vērtības demonstrēšanā. Gadījumos, kad kāds atsevišķs elements padara lielo Kurzemes-Zemgales hercogistes vēstījumu ievērojami taustāmāku un tādējādi ir pelnījis īpašu uzmanību, tas tiek aprakstīts detalizētāk, koncentrējoties uz aspektiem, kas dara to unikālu īpašās nozīmes universālās vērtības demonstrēšanā. Pilsētas kopējam raksturojumam pabeigtību piešķir ainaviskās nepārtrauktības ilustrācija.

29. attēls. Pilsētas zīmogi, 17. gadsimts.
Aigas Blumbergas foto, 2020.

30. attēls. Pasta ielas tilts pāri Alekšupītei – sākotnējās konstrukcijas datējamas ar 17. gadsimtu.
Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2005.

Pilsētvides liecība par Kurzemes-Zemgales hercogisti

Unikālā ģeogrāfiskā vidē attīstīties pilsētas plānojums un struktūra ir viens no spilgtākajiem mantojuma vietas aspektiem. Tas pārlicinoši vēsta par pilsētas attīstību 17. un 18. gadsimtā no nelielas viduslaiku pilsētas par tirdzniecības mezglu. Šī attīstība īpaši skaidri atspoguļojas ielu un zemesgabalu izvietojumā, kas strauji auga hercogistes periodā un kopš tā laika nav mainījies. Kuldīgas urbānā konteksta attīstības analīzi palīdz veikt vairākas vēsturiskas kartes. Senākā saglabājusies karte ir datēta ar 1797. gadu, un to zīmējis apgabala mērnieks Fridrihs Babsts (sk. 34. attēlu). Šī karte sniedz interesantu ieskatu pilsētas plānojumā, kāds tas bija tikai divus gadus pēc hercogistes likvidācijas, un tas kalpoja kā galvenais atsaucis materiāls to atribūtu apzināšanā, kuri spēj demonstrēt vietas īpašas nozīmes universālo vērtību, kā arī tās robežu noteikšanā. Saglabājušās arī vēlāku laiku vēsturiskās kartes, kas tapušas 1829., 1839. un 1879. gadā. Apvienojumā ar pilsētas mūsdienu plānu tās veicina kopējo izpratni par pilsētas attīstību un apstiprina, ka kopš Kurzemes-Zemgales hercogistes laikiem pilsētas plānojumā nav notikušas izmaiņas (sk. 35., 36. un 37. attēlu).

Kuldīgas pilsētas centra ģeogrāfiju nosaka divu upju – Ventas un Alekšupītes – tecējums, kā arī šo vietu ieskaujošās Ventas ielejas reljefs. Venta ir ceturrtā lielākā upe Latvijā, kuras garums Latvijas teritorijā ir gandrīz 180 km. Tās iztece atrodas Lietuvā, un upe ieplūst Baltijas jūrā Latvijas pilsētā Ventspilī, kas bija viena no galvenajām Kurzemes-Zemgales hercogistes jūras ostām. Upe tiek raksturota tālāk tekstā, aplūkojot ainaviskās liecības par Kurzemes-Zemgales hercogistes aspektu. Daudz mazākā Alekšupīte ir 8 km gara, un tās iztece atrodas tepat Kuldīgas apkaimē. Abas upes ir nozīmīgi vietējās identitātes marķieri un būtisks pilsētas vides elements. Tā kā kari upes skar mazākā mērā nekā cilvēku radītos ceļus, tām vienmēr ir bijusi izšķiroša nozīme svarīgu urbāno centru noteikšanā. Kuldīgas kontekstā

31. attēls. Ventas šķērsošana 19. gadsimta pirmajā pusē (attēlā pa labi) un mūsdienās.
Vēsturiskais attēls no Kuldīgas novada muzeja krājuma, inventāra Nr. 4525; Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2020.

Venta un īpaši tās ūdenskritums Ventas Rumba bija viens no elementiem, kas šo pilsētu 17. gadsimtā padarīja par vienu no visnozīmīgākajiem “sauszemes tirdzniecības centriem” reģionā (Biedriņš, Jākobsons 2013, 190).

Tā kā ūdenstilpes ir lielā mērā veicinājušas vēsturiskās pilsētvides attīstību, vēstījuma par pārvietošanos Kuldīgas urbānajā telpā pasniegšanā būtiska nozīme ir ūdens šķērsošanas vietām. 1797. gadā Alekšupīti šķērsot varēja pa septiņiem tiltiem, no kuriem seši atrodas mantojuma vietas teritorijā. Daži no šiem tiltiem sākumā bija būvēti no koka, un vēlāk tos nomainīja mūra konstrukcijas. Taču to atrašanās vieta pilsētvidē nav mainījusies. Mūsdienās mantojuma vietas teritorijā tiltu skaits ir audzis līdz desmit (neskaitot Dzirnavu ielas tiltu). Tilts pār Pasta ielu, kas atrodas austrumu pusē līdzās Rātslaukumam, ir vecākais tilts Kuldīgā, un tas ir celts 17. gadsimta sākumā (Biedriņš, Jākobsons 2013, 216). Tilti pār Alekšupīti pastāvēja jau hercogistes laikā, taču pār Ventu pastāvīga tilta tobrīd nebija. Pašreizējais ķieģeļu tilts, kas ir kļuvis par vietējās identifikācijas elementu, ir uzbūvēts 1874. gadā un tādējādi atrodas ārpus Pasaulē mantojuma sarakstam ierosinātā vēstījuma laika ietvara. Agrāk cilvēki Ventu šķērsoja pa trim brasliem. Divi brasli atradās līdzās ūdenskritumiem – viens virs Ventas krācēm un viens upes daļā lejpus Alekšupītes ūdenskritumam. Trešais brasls bija meklējams vairākus simtus metru lejup pa straumi. Pie Ventas krācēm arī mūsdienās ir ierasts upi šķērsot kājām, taču tagad tā ir tūristu atrakcija, nevis nepieciešamība. Pirms 19. gadsimta piekļūvi ūdens šķērsošanas vietām nodrošināja nelielas ieliņas, kas tagad ir saglabājušās tikai kā taciņas, jo, tiklīdz radās iespēja upi šķērsot pa tiltu, tās zaudēja savu sākotnējo funkciju. Vēlāko laiku izmaiņas pilsētas ielu tīklā ir nenožīmīgas un neietekmē hercogistes laika uztveri.

32. attēls. Kuldīgas vēsturiskais centrs. *Ričarda Sotaka foto, 2020.*

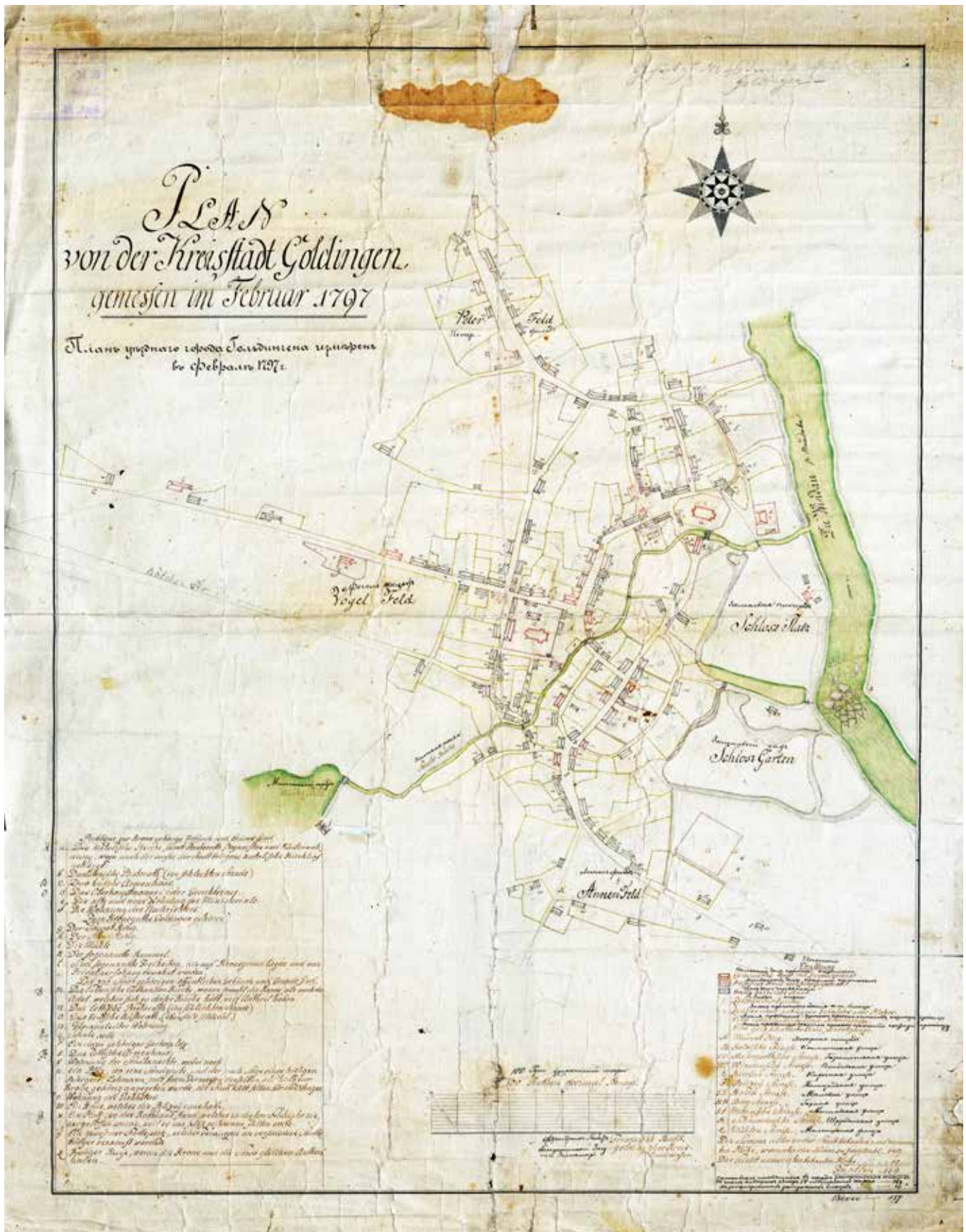
33. attēls. Rātslaukuma un tam piegulošo kvartālu virsskats.
Krista Spruksta foto, 2020.

Vecākā mūsdienu Kuldīgas apdzīvotā daļa – Kalnamiests – pateicoties tās ovāļajai formai, ir skaidri atpazīstama kartē un atrodas starp Kalna ielu, Rumbas ielu un Jelgavas ielu. Līdzās šim viduslaiku rajonam Kuldīgas pilsētas centrā atrodas vēl trīs citas apkaimes, kas attīstījušās pirms 1561. gada – pils rajons ar Vācu ordeņa pili, apdzīvotā vieta līdzās pilij un Pilsmiests uz ziemeļiem no pils, Aleksūpītes otrā krastā (Jākobsone 2013, 41). Kā tālāk aprakstīts 2.b nodaļā, visi šie rajoni hercogistes laikā tika administratīvi apvienoti, pilsētai turpinot ģeogrāfiski izplesties. Augot hercogistes nozīmei, attīstījās arī pilsētplānojums, arvien vairāk izplešoties Aleksūpītes pretējā krastā (sk. 2.b nodaļu). Šajā laikā, reaģējot uz augošajām tirdzniecības aktivitātēm, attīstījās četras galvenās ielas, kas veda prom no pilsētas. Mūsdienās šīs ielas savieno vecpilsētu ar jaunajiem pilsētas rajoniem, vienlaikus turpinot raksturot hercogistes laika galvenos iekšzemes tirdzniecības ceļus. Šīs ielas ir: Jelgavas iela, kas veda dienvidaustrumu virzienā uz aptuveni 130 km no Kuldīgas esošo hercogu otro galveno rezidenci un tālāk uz Rīgu; Skrundas iela, kas savieno Kuldīgu ar Skrundu – mazpilsētu, kas atrodas 40 km uz dienvidiem; Liepājas iela, kas 18. gadsimtā tika dēvēta par Aizputes ielu (*“Hasenpothsche Strasse”*) un veda uz šāda nosaukuma pilsētu, kas atradās 40 km uz dienvidrietumiem no Kuldīgas, un tālāk uz

Liepājas ostu; un ziemeļu virzienā vērstā Ventspils iela, kas savienoja mantojuma vietu ar vienu no galvenajām Kurzemes-Zemgales hercogistes ostām, kas atrodas aptuveni 60 km attālumā.

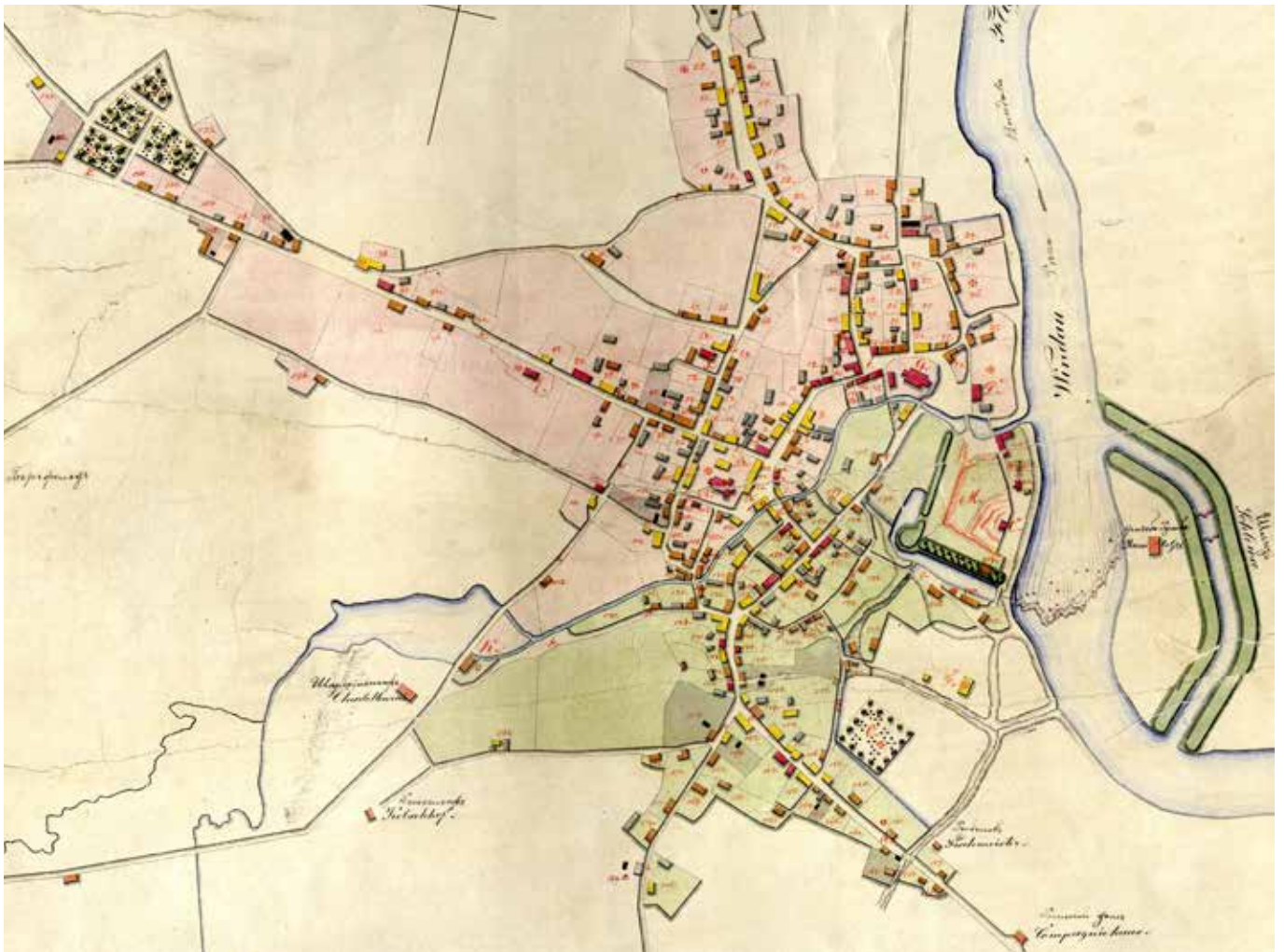
1797. gada karte rāda, ka pēdējo 200 gadu laikā ielu tīkls pilsētas centrā nav daudz mainījies. Mantojuma vietas robežās 18. gadsimta kartē redzamās galvenās ielas ir saglabājušās 100% apmērā. Kādreizējie celiņi bieži pārauga ielās, kas nozīmē, ka tās ir saglabājušas savu novietojumu un virzienu, un ir mainījušies tikai to seguma materiāls. Mūsdienās daudzas ielas ir klātas ar mūsdienu seguma materiāliem un tikai retumis ir saglabājušies sākotnējais akmeņu klājums. Taču arheoloģisko izrakumu gaitā ir atklāts, ka daudzviet zem mūsdienu seguma ir saglabājušies oriģinālie bruģakmeņi. Alfabētiskā secībā uzskaitītas ielas, kas ir attīstījušās līdz 18. gadsimta nogalei un pastāv joprojām: Alunāna iela, Annas iela, Baznīcas iela, Dīķu iela, Dzirnau iela, Jelgavas iela, Kaļķu iela, Kalna iela, Leona Paegles iela, Liepājas iela, Mēness iela, Mucenieku iela, Pētera iela, Pils iela, Policijas iela, Raiņa iela, Rumbas iela, Šķērsiela, Skolas iela, Skrundas iela, Smilšu iela, Strautu iela, 1905. gada iela, Tirdzniecības iela, Torņa iela, Upes

34. attēls. Aprīņa mērnīka Fridriha Babsta 1797. gadā izgatavotais Kuldīgas pilsētas plāns atspoguļo pilsētas paplašināšanos. LNA Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 1679. fonds, 162. apraksts, 6722. lieta.

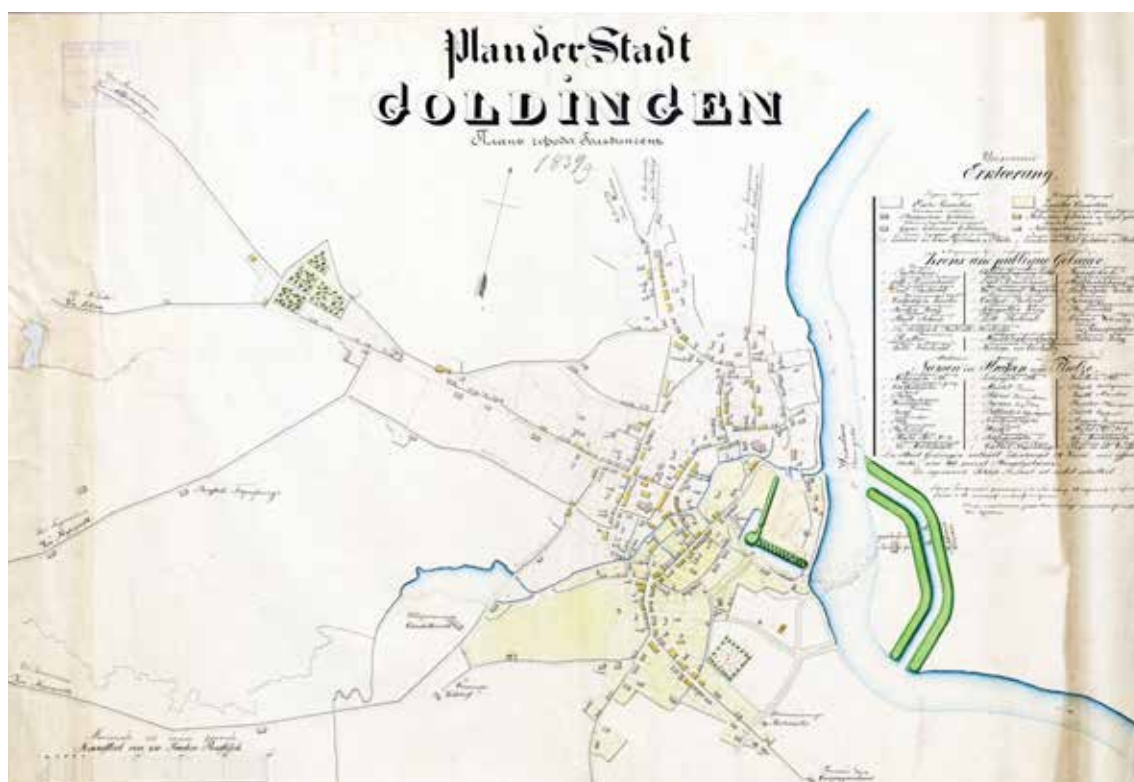
35. attēls. Kuldīgas karte, 1829. gads.

LNA Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 1679. fonds, 162. apraksts, 6723. lieta.

ielas, Ventspils iela un Ziedu ielas sākumposms. Saskaņā ar pētījumiem pilsētas ziemeļrietumu daļas attīstība aizsākās, pilsētā pakāpeniski iekļaujoties ebreju kopienai, kā arī mūsdienu Raiņa ielas apkaimē koncentrētiem katoļu draudzei piederīgajiem īpašumiem un Rātslaukumam. Abas teritorijas attīstījās līdzās pilsētas sākotnējam centram un pārstāv hercogistes starptautisko attiecību ilglaicīgo ietekmi uz Kuldīgas sabiedrību un to, kā tā parādās pilsētplānojumā.

Līdzās ielu plānojumam un to mijiedarbībai ar upēm un to šķērsošanas vietām zemesgabalu nemainīgais stāvoklis padara visas pilsētas shēmu taustāmāku. Pēc 18. gadsimta liels skaits ēku tika uzceltas uz senāku būvju pamatiem. Lai gan šīs ēkas ne vienmēr arhitektoniski pārstāv Kurzemes-Zemgales hercogistes laiku, tās uzsver hercogistes laika pilsētviidi, padarot 18. gadsimta telpisko kontekstu taustāmu un tādējādi izteikti atbalstot kopējo *Kuldīga / Goldingena Kurzemē* vēstījumu.

Publiskās telpas – laukumi un zaļās zonas – lielākoties ir saglabājušās tādā stāvoklī, kādā tās bija hercogistes laikā. Vēsturiski laukumi tika veidoti stratēģiskās vietās, varas centru tuvumā, ekonomiski nozīmīgās vietās vai līdzās baznīcām un krogiem. Mantojuma vietā kopumā atrodamī pieci vēsturiskie laukumi, no kuriem daži ir saglabājuši savu sākotnējo nozīmi. Parasti tie pildīja vairākas funkcijas, piemēram, tirgus laukums vienlaikus kalpoja kā rātslaukums. Tā ir neregulāras formas telpa Baznīcas ielas pagarinātajā sākumposmā, kas pāraug ielā. Tas bija hercogistes administratīvā centra centrālais laukums, kurā atradās vecais rātsnams

36. attēls. Kuldīgas karte, 1839. gads.
LNA Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 1679. fonds, 162. apraksts, 6725. lieta.

37. attēls. Kuldīgas karte, 1879. gads. LNA Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 6828. fonds, 2. apraksts, 521. lieta.

38. attēls. Jaunais rātslaukums (17. gadsimts) savu funkciju saglabājis līdz mūsdienām.
Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2018.

(ēka Baznīcas ielā 5). Lai gan rātsnams vairs neatrodas šajā ēkā, tā funkcionālais pēcteis – jaunais rātsnams – tika uzbūvēts šajā pašā laukumā, un tādējādi tas izrāda godu šī konkrētā pilsētplānojuma elementa vēsturiskajai nozīmei, saglabājot visnozīmīgākās sabiedriskās ēkas tajā pašā pilsētas ietvarā. Laukumu starp kādreizējo ieeju ordeņa pilī, Virspilskunga tiesas namu un Sv. Katrīnas luterāņu baznīcu tagad šķērso gājēju ceļš, kas ir izaudzis no vienkāršas taciņas. Lai gan šo laukumu šķērso iela, tas joprojām ir atpazīstams un kalpo kā atmiņu veidotājs par telpiskajām proporcijām hercogistes agrīnajā periodā, kad tas bija pirmais Kuldīgas tirgus laukums. Kaļķu ielas un Ventspils ielas krustojumā mantojuma vietas ziemeļdaļā, kā arī Policijas un Baznīcas ielu krustojumā ir saglabājušies mazāki laukumi.

39. attēls. Agrākais pils priekšlaukums, sākot ar tilta galu un ietverot ielas telpu dzirnavu un Virspilskunga tiesas nama priekšpusē, savienojas ar agrāko sienu tirgus laukumu pie Sv. Katrīnas baznīcas.
Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2018.

40. attēls. Kuldīgas pils ap 1680. gadu.

V. Fromholda-Treija rekonstrukcijas zīmējums, 1932. No Kuldīgas novada muzeja krājuma, inventāra Nr. 6115.

Lielākā daļa no kādreizējās ordeņa pils teritorijas, kas 18. gadsimta kartē ir apzīmēta kā Pils laukums, šobrīd ir ainavisks parks, taču atsevišķas tā daļas ir apbūvēti privāti zemesgabali, kas neaizšķērso piekļuvi Ventas krastam. 19. gadsimta otrajā pusē pēc pils sagrūšanas tās teritorija tika pārveidota par atpūtas dārzu, kurā pilsētnieki varēja rīkot svētkus, āra pasākumus u.tml. Šodien dārza teritorija ir labi izprojektēta un atjaunota 20. gadsimta sākuma stilā, kalpojot kā atpūtas zona un sabiedrisku pasākumu organizēšanas vieta, tādējādi turpinot pildīt savu sabiedrisko lomu. Lai gan ir mainījusies šīs vietas funkcija no hercogu privātas telpas uz sabiedrībai pieejamu zaļo zonu, tās esamība ļauj labāk izprast hercogistes laikā pastāvējušās zaļās zonas.

41. attēls. Agrākā pils teritorija ar saglabājušos pils pagraba velvi un pils pamati ēkā Baznīcas ielā 36, Kuldīgā (no tilta pirmā ēka pa labi).

Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2018.

Pati pils diemžēl nav saglabājusies. Tomēr tās austrumu aizsardzības mūra fragments ir saskatāms Ventas kreisajā krastā zem koka paviljona, kurš kalpo kā populārs skatupunkts uz Ventas Rumbu (Asaris, Lūsēns 2013, 164). Pils atrašanās vieta ir izsekojama arī ēkas Baznīcas ielā 36 pagrabā, kur atrodas fragments no ordeņa pils vārtu torņa pamatiem (turpat). Arī zem pilsētas dārza ir saskatāmas aprises vienai telpai, kas piederēja pils galvenā korpusa ziemeļu spārnam, un tā saglabājusies bez būtiskām izmaiņām (Asaris, Lūsēns 2013, 170).

42. attēls. Skats uz Kuldīgas pils drupām ap 1770. gadu. Nezināma autora glezna, 19. gadsimts. No Kuldīgas novada muzeja krājuma, inventāra Nr. 25.541.

43. attēls. Ventas Rumba skatā no Kuldīgas novada muzeja ēkas. Laura Hercenberga foto, 2020.

Ainaviskās liecības par Kurzemes-Zemgales hercogisti

Līdzās ievērojamajiem saglabātajiem pilsētvīdes elementiem un nemainīgajam ielu plānojumam mūsdienu pilsētas vizuālo atbilstību tās izskatam Kurzemes-Zemgales hercogistes laikā uzsvēr arī visu galveno vēsturisko ūdenstilpju un apzaļumojuma elementu saglabāšanās.

Visievērojamākā vietējās ainavas iezīme ir 249 metru platais ūdenskritums Ventas Rumba, kas ir platākais ūdenskritums Eiropā. Šis ūdenskritums ir gan būtisks vietējās identitātes elements, gan objekts, kas piesaista tūristus no plašāka reģiona. Ūdenskritumu apvij daudzas ar Kuldīgu saistītas leģendas. Tas ir neatņemams elements visos zināmajos 18. gadsimta zīmējumos un gleznās. Līdzās tam, ka tas ir Latvijas ģeomorfoloģiskais dabas piemineklis, tas ir slavens arī ar “lidojošajām zivīm”. Pavasarī vimbas peld augšup pa upi un lec pāri dolomīta pacēlumam, kas veido krāces. Hercoga laikos uz krācēm tika uzstādīti murdi zivju ķeršanai, bet mūsdienās cilvēki vienkārši ierodas vērot šo dabas parādību. Ūdenskritumam bija ievērojama loma Kuldīgas attīstībā – augošās tirdzniecības aktivitātes radīja nepieciešamību pēc preču pārkraušanas punkta, jo kuģi nevarēja turpināt ceļu augšup pa Ventu. Ūdenskritums ir gan ainavisks elements, gan arī pilsētplānojuma papildinājums, jo tas tika izmantots kā nozīmīgs pilsētas ielu tīkla turpinājums. Šo ūdenskrituma nozīmi ilustrē vēsturiskie attēli, kuros bieži redzami cilvēki un rati šķērsojam upi.

Ūdenskritums kā ainavisks elements izceļas no dažādiem skatu leņķiem visā Ventas ielejā. Tas dominē pilsētas panorāmā, kas paveras no pretējā upes krasta, kas kā skatu punkts ir izvēlēts daudzos vēsturiskajos attēlos. Turklāt tas atrodas tieši zem senās pils kompleksa. Hercogiem šis ūdenskritums noteikti bija saskatāms no viņu rezidences, no kurienes pavērās līdzīgs skats tam, ko mūsdienās var aplūkot pa Kuldīgas novada

44. attēls. Ventas ieleja Kuldīgā.
Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2019.

muzeja logiem, jo šī ēka ir uzcelta pils teritorijā. Ventas Rumbas atmosfēru rada arī ūdenskrituma radītā skaņa, kas ir pavadījusi vietējos iedzīvotājus kopš brīža, kad šeit tika izveidota apdzīvota vieta.

Līdzās ūdenskritumam visa Ventas upe veido vienu no visnozīmīgākajām Kuldīgas ainaviskajām īpatnībām. Upe turpina plūst savā sākotnējā gultnē un nav piedzīvojusi cilvēka radītas izmaiņas. Tā ir saglabājusi visu savu apjomu un joprojām demonstrē savas vēsturiskās proporcijas. Upei ieskauj plaša krastmala, īpaši mantojuma vietas ziemeļu pusē, kur teritorijas stāvkrasta pakājē abpus upei plešas pļavas. Upes krastiem raksturīgs kokaugu apaugums, kas ir papildinājis šo vietējās ainavas elementu kopš hercogistes laikiem.

45. attēls. Aleksūpītes ūdenskritums.
R. Ziemeļa foto, 2011.

Cauri Kuldīgas vēsturiskajam centram tek nelielā Aleksūpīte, kas dažus simtus metru lejpus Ventas Rumbai ieplūst Ventā uzreiz aiz otrā ūdenskrituma, kas ir saskatāms arī vēsturiskajos attēlos. Šis 4,5 metrus augstais ūdenskritums ir augstākais Latvijā. Tā kā Aleksūpīte plūst tieši gar vēsturisko ēku mūriem un to šķērso daudzi tilti, Kuldīgu tās iedzīvotāji mīļi dēvē arī par "Latvijas Venēciju". Aleksūpīte ir neliela upe, kuras iztece atrodas tieši pie Kuldīgas robežas.

46. attēls. Skats uz Alekšupīti no Pasta ielas tiltiņa.
Ē. Bitera foto, 2012.

47. attēls. Skats uz Kuldīgu 1809. gadā, autors A. fon Šrāders.
No Kuldīgas novada muzeja krājuma, inventāra Nr. 21.725.

Tā ir nozīmīga gan kā pilsētas panorāmas elements ar dzirnavu ūdenskritumu pie tās ieteces Ventā, gan arī vides telpiskās uztveres kontekstā, īpaši vietās, kur vecpilsētā to šķērso ielas un tilti. Pārvietojoties pa pilsētu, skati no dažādiem tiltiem uz šo upi un tās krastiem, uz kuriem vai nu uzbūvētas ēkas, vai arī tos klāj dabisks reljefs un ainava, mūsdienās iedzīvotājiem un viesiem atgādina vēsturiskās pilsētvides tēlu un atmosfēru, kas attīstījās laikā, kad Kuldīga bija ievērojams Kurzemes hercogistes centrs.

Alekšupīte kalpoja kā dabisks ar ūdeni pildīts šķērslis pils ziemeļu pusē. Pils teritorijas dienvidu pusē pili no pils dārza, kā arī no ēkām, kas atradās pilsētas viduslaiku daļā, atdalīja vēl viena ūdenstilpe. Daļa no tās šobrīd ir izveidota par dīķi, ko ieskauj lekna zaļā zona, saglabājot vēsturisko reljefu. Sākot no Annas ielas, gandrīz pilnībā ir saglabājušies strauti ar vēsturiskajām nogāzēm. Dažviet ūdens ir ievirzīts pazemes caurtecēs un tādējādi turpina plūst uz Ventu.

Saglabātās zaļās zonas ir īpaši pamanāmas pils teritorijā. Ventas krasta ainavas reljefs, kas ir ainaviski nozīmīgs pilsētas zaļās zonas elements, ir saglabājies pilnībā līdz mūsdienām. Situācija ir līdzīga arī kādreizējās kapsētas teritorijā ap Sv. Katrīnas luterāņu baznīcu. Līdzās šīm publiskajām zaļajām zonām liels daudzums privāto apzaļumojumu palīdz saglabāt pilsētas ainavisko veidolu, ko rada tās saglabātais sākotnējais pilsētplānojums un projektējums.

Ainavas elementu nepārtrauktība ir arī nozīmīga vērtība vietējās ainavas saglabāšanā kopumā. Kuldīga un īpaši skats no upes pretējā krasta gadsimtiem ilgi ir bijis populārs motīvs

49. attēls. Sv. Katrīnas baznīcas sānu portāls.
Jāņa Zilgalvja foto, 2008.

48. attēls. Sv. Katrīnas luterāņu baznīca Baznīcas ielā 33, Kuldīgā, datējama ar 13. gadsimtu. Skats no Baznīcas un Policijas ielas krustojuma.
Krista Spruksta foto, 2020.

zīmējumos un gleznās. Šāds pilsētas atainojums dažādos laikmetos atspoguļo pilsētvides, arhitektonisku un ainavas elementu saglabāšanos kopējā pilsētas atmosfērā un uztverē. Divu dažādos laikmetos tapušu Kuldīgas attēlu salīdzinājums ļauj labi novērtēt dažādo pilsētai piederošo elementu fiziskās saglabātības stāvokli. Dažādu iepriekš aprakstīto atribūtu apvienojums rada augstu Kuldīgas ainavas atpazīstamības līmeni, kādu to uztvēra ceļojoši tirgotāji un Kurzemes-Zemgales hercogu viesi līdz pat 18. gadsimta nogalei. Salīdzinot dažādu laikmetu gleznas, ir pamanāmi pilsētvides, arhitektonisko liecību un ainavas elementi.

Ordeņa pils vietā Ventas krastā **Pils ielā 4** atrodas pils sarga namiņš. Tas ir redzams pils attēlos, kas tapuši gan pirms, gan pēc pils pārvēršanās drupās, un tas ievērojami veicina pilsētas telpisko dimensiju un pilsētvides izpratni, jo šis nams simbolizē visu pils kompleksu. Vienā no senākajiem Kuldīgas attēliem, kas tapis 1729. gadā, ir redzams Sv. Katrīnas luterāņu baznīcas tornis. Kopš tā laika tas vienmēr ir ieņēmis ievērojamu vietu zīmējumos, gleznās un mūsdienās – fotogrāfijās. Pretī baznīcai pret Ventu ir vērsta Virspilskunga tiesas ēkas pagalma fasāde. Lai gan šī fasāde nav redzama senākos attēlos, vēlāk tā tika bieži attēlota un darbojas kā atmiņas zīme, kas atgādina gan par savu nozīmīgo sabiedrisko funkciju, gan Kuldīgas kā hercogistes administratīvā centra lomu. Turklāt baznīca un tiesas nams abi kopā iezīmē

ziemeļos no pils teritorijas izvietoto teritoriju Pilsmiestu, kur Kurzemes-Zemgales hercogistes pastāvēšanas agrīnajā posmā norisa sabiedriskā dzīve. Aiz ēkām Ventas krastā redzama Svētās Trīsvienības Romas katoļu baznīcas torņa smaile, kas iezīmē katoļu kvartāla atrašanās vietu iepretim Rātslaukumam. Kopumā pilsētas siluetā iekļaujas trīs Kuldīgas vēsturiskie rajoni. Runājot par ainavas elementiem, priekšplānā ievērojamu vietu ieņem Venta, bet ūdenskritums saskatāms pa 19. gadsimta ķieģeļu tilta arkām. Ventas krasti joprojām nav apbūvēti, tie ir saglabājuši savu reljefu un ir publiski pieejami. Alekšupītes ūdenskritums piešķir pabeigtību vēsturiskās ainavas veidolam mūsdienu pilsētas panorāmā. Visi panorāmas kontekstā minētie arhitektoniskie elementi ir aprakstīti nākamajā apakšnodaļā.

Arhitektoniskās liecības par Kurzemes-Zemgales hercogisti

Pilsētvides un ainaviskās liecības par Kurzemes-Zemgales hercogisti sniedz ietvaru mantojuma vietas demonstrētajam vēstījumam, taču pašām par sevi tām nepiemīt pietiekami liela spēja liecināt par pilsētu attīstību šajā reģionā laikā no 16. līdz 18. gadsimtam. Saglabāto ēku lielais skaits pilsētas centrā padara šo pilsētu par unikālu vietu, kur izjust Kurzemes-Zemgales hercogistes telpisko vēstījumu. Pilsēta demonstrē dažādu hercogistē notikušās arhitektoniskās attīstības posmu mozaīku. Tā ilustrē izmaiņas šīs teritorijas arhitektoniskajā plānojumā un sniedz liecības par citzemju amatnieku ietekmi, kas atspoguļojās jaunu būvmateriālu izmantojumā, kā arī īpašu amatniecības prasmju kopuma attīstībā, kas kļuva nolasāmas vairumā dzīvojamo un publisko ēku. Kuldīgas ielu ainava attīstījās ar 17. un 18. gadsimta arhitektoniskajām liecībām. Vairums sabiedrisko ēku, piemēram, baznīcas un pilsētas pirmā rātsnama

50. attēls. Ērģeļu balkona gleznojumi Sv. Katrīnas baznīcā, Kuldīgā.
Ričarda Sotaka foto, 2020.

pagrabs, datējami ar Kurzemes-Zemgales hercogistes ziedu laikiem 17. gadsimtā, un tādējādi tās īpaši skaidri veido pilsētas attīstības stāstu. Tās ne tikai sniedz materiālās liecības par šo periodu reģiona un pasaules vēsturē, bet arī uzsver pilsētas proporcijas, kas saglabājušās nemainīgas kopš tā laika.

Sv. Katrīnas luterāņu baznīca **Baznīcas ielā 33** ir celta viduslaikos un ir viena no senākajām ēkām Kuldīgā. Tās pirmsākumi meklējami 13. gadsimtā, un 16. gadsimta vidū šajā vietā minēta “neliela koka kapela” (Zilgalvis 2013, 234). Ugunsgrēku dēļ to vairākas reizes nācās atjaunot, līdz 17. gadsimta vidū to nomainīja mūra ēka (Zilgalvis 2013, 235). Būvi ieskauj zaļā zona, un tās galvenā fasāde ir vērsta uz rietumiem pret Baznīcas ielu. Ieeju rotā lielas koka durvis, virs kurām redzams smalki veidots režģu lodziņš, kas pēc formas pieskaņojas ieejas portālu iekļaujošajām arkām. Joma un aiļu stūri ir rotāti ar kontrforsiem. Virs durvīm baznīcas tornī ir redzams liels logs, kam ir tāda pat forma kā durvīm, kā arī pulkstenis. Šie elementi atkārtojas zvanu torņa dienvidu un ziemeļu fasādē. Tornis vizuāli ir sadalīts divās daļās. Apakšējai daļai ir kvadrātveida forma, bet augšējā daļa ir piebūvēta astoņstūra formā. Zvanu torņa jumtu rotā krusts. Ziemeļu puses fasāde ir vienkārša ar trim lieliem arkveida logiem, kas izkārtoti vienādā attālumā cits no cita. Aizmugures fasādē ir viens logs, kas paveras uz ziemeļu pusi, un viens, kas paveras uz jomu. Dienvidu aizmugurējā fasādē atrodas durvis. Baznīcas dienvidu fasāde ir līdzīga ziemeļu fasādei, tikai tai ir vēl piebūvēts koka sānu portāls, ko ieskauj ķieģeļu arkas.

Virš šī portāla ir novietots Sv. Katrīnai veltīts medaljons. Gan sānu portāls, gan medaljons ir vērtējami kā 17. un 18. gadsimta oriģināli. Kopumā ēkas visās fasāžu sienās, kā arī dzegās un jumtā virs jomas un ailām ir saglabājušies vēsturiskie materiāli. Logi ir no vēlāka laika, atbilstoši to vēsturiskajam novietojumam. Kontrforsī un zvanu torņa augšējā daļa baznīcai tika piebūvēti pēc Kurzemes-Zemgales hercogistes likvidēšanas (Zilgalvis 2013, 236). Tomēr izmaiņas un piebūves oriģinālajai ēkai netiek uzskatītas par izšķiroši nozīmīgām baznīcas kopējā tēla uztveršanai. Eksterjers izskatās neogotisks, savukārt interjerā ir saglabāts oriģinālais dekors un arhitektoniskā valoda. Draudzes telpas atsevišķās daļas ir nodalītas ar resnu Toskānas ordera kolonnu arkādi. Griestus sedz ribotas krusta velves. Visām velvēm ir papildu ribas, kas telpas vidus daļā velves sadala astoņās daļās, bet sānos – sešās daļās. Sv. Katrīnas luterāņu baznīcā ir bagātīgs klāsts mākslinieciski vērtīgu iekārtojuma un aprīkojuma elementu. Ventspils kokgriezēja Nikolasa Sefrensa Vecākā darinātais altāris un kancele, kā arī soli, ērģeles un gleznojumi uz ērģeļu luktas ir 17. gadsimta oriģināli. Baznīcā atrodas seši ar 16.–18. gadsimtu datējami objekti, kuriem ir piešķirts valsts mākslas pieminekļa statuss.

1641.–1649. gadā celtā un 1746. gadā atjaunotā Svētās Trīsvienības katoļu baznīca ir viens no visnozīmīgākajiem atgādinājumiem par Kurzemes hercogisti. Baznīca sniedz tiešu liecību par hercogistes ziedu laikiem, kad Polijas karalis pieprasīja, lai tā tiktu uzcelta apmaiņā pret hercoga Jēkaba troņa mantošanas tiesību atzīšanu un investitūras diploma izdošanu (salīdz. Keller 2005). Baznīcas apjoms un fasādes arhitektūra ir saglabājusies pilnībā, arī liela daļa interjera iekārtojuma un objektu ir oriģināli.

Ēka atrodas **Raiņa ielā 6A**, katoļu pastorāta pagalmā; uz rietumiem no tās atrodas ķestera un ērģelnieka nami, bet uz rietumiem – Rātslaukums. Galvenā fasāde ir vērsta pret rietumiem un ir saskatāma no ielas. Zvanu tornis ir vienkārša mūra struktūra ar koka durvīm un nelieliem virsgaismas lodziņiem augšpusē. Nišā tieši virs durvīm atrodas statuļa. Zvanu torņa augšējā daļā viens virs otra izvietoti trīs logi. Vēl augstāk tornim visās pusēs atrodas

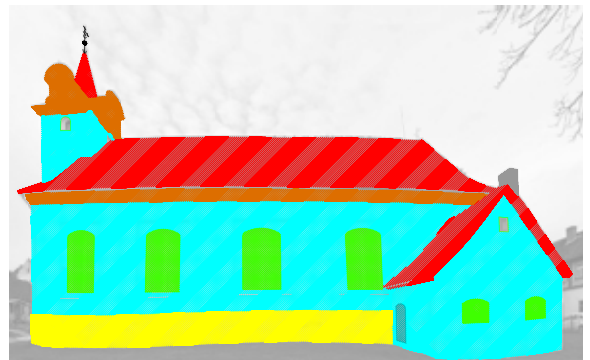
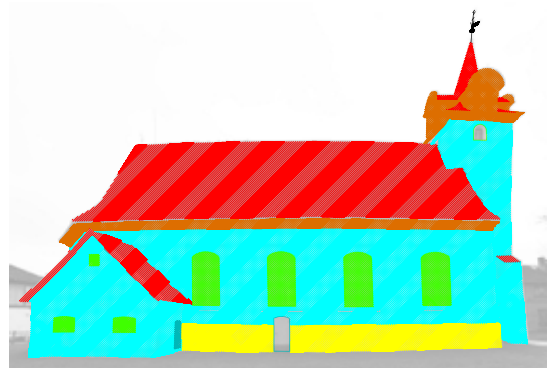
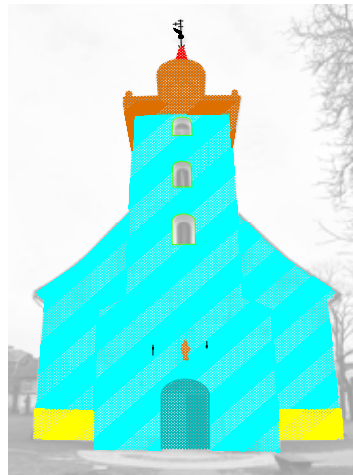

51. attēls. Svētās Trīsvienības Romas katoļu baznīca, datējama ar 17. gadsimta 2. ceturksni. Skats no Raiņa ielas.
Krista Spruksta foto, 2020.

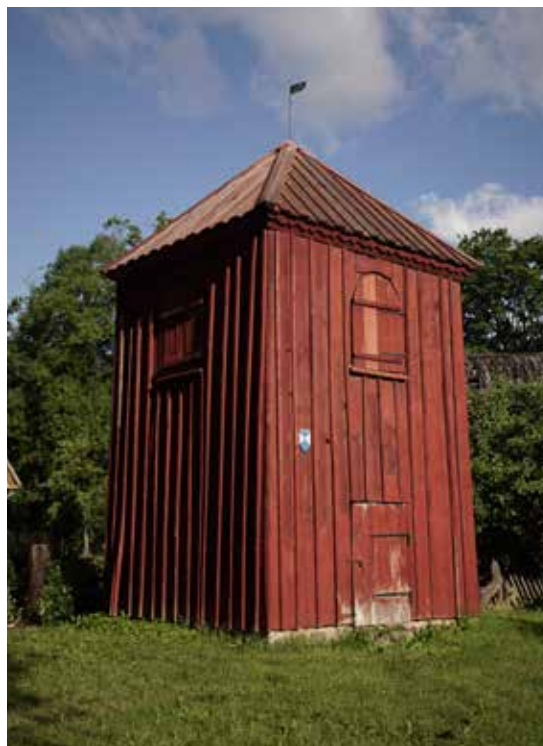

52. attēls. Interjers Svētās Trīsvienības Romas katoļu baznīcā.
Ričarda Sotaka foto, 2020.

53. attēls. Svētās Trīsvienības Romas katoļu baznīca un tās pilnībā saglabātās fasādes. Katras krāsas blīvākais iekrāsojums apzīmē oriģinālu materiālu, savukārt gaišākais iekrāsojums ilustrē vēsturiski atbilstošas renovācijas.
Atribūtus kartējuši SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa" speciālisti, 2020.

pulksteņi, virs kuriem slejas stāvs jumts, kur smaili rotā vējrādis. No šī skatu punkta redzami ailu frontoni. Ziemeļu fasādi strukturē četri logi. Zem trešā loga atrodas neliels sānu portāls. Ēkas austrumu galā izvietota sakristeja, un šai daļai raksturīgs divslīpju jumts un trīs nelieli lodziņi fasādē. Tās rietumu fasādē atrodas durvis. Uz austrumiem vērstajā baznīcas aizmugurējā fasādē ir divi logi, katrs no kuriem atrodas astoņstūra struktūras pretējā pusē, kā arī vēl viena niša ar statuju tās dziļumā – līdzīgi kā galvenajā fasādē. Ēkas dienvidu fasāde ir līdzīga ziemeļu fasādei, vienīgi šeit šajā sakristejas pusē ir iebūvēts papildu skurstenis, kas norāda, ka ēka ziemā ir apkurināma. Ailas fasādē nav sānu portāla. Draudzes telpu, kas sadalīta trīs ailās, sedz gropētas velves, kuras balsta seši pīlāri. Iekštelpu arhitektoniskā apdare ir diezgan vienkārša un kalpo kā fons greznajam, hronoloģiski un stilistiski daudzveidīgajam baznīcas aprikojumam.

54. attēls. Zvanu tornis Pētera ielā 1.
Krista Spruksta foto, 2020.

Trešā ar reliģisko funkciju saistītā ēka iezīmē Kuldīgas senākās kapsētas kādreizējo atrašanās vietu. Pilsētas pašā ziemeļrietumu galā, kas tika apbūvēts jau 18. gadsimtā, **Pētera ielā 1**, ir saglabāties 1782. gadā celts brīvi stāvošs zvanu tornis. Tornis sākotnēji atradās Sv. Pētera kapsētā, kas tika likvidēta 19. gadsimta pirmajā pusē. Zvanu tornis atšķirībā no kapsētas tika saglabāts un joprojām demonstrē savu sākotnējo apjomu, formu un dizainu. Zvanu tornis atrodas sētas puses dārzā, taču ir saskatāms no ielas. Tā fasādes noklātas ar sarkani krāsotiem koka paneļiem, bet jumts – ar dēļiem. Tā smaili rotā vējrādis. Torņa ziemeļaustrumu fasādē atrodas koka durvis un taisnā līnijā virs tām – ar koka slēgi aizvērts logs. Līdzīgi logi redzami visās četrās fasādēs. Augšpusē tie ir noapaļoti un iestiprināti hercogistes laikam raksturīgās skārda detaļās. Koka torņa apšuvums ir ticis regulāri atjaunots un pārstāv vēsturiski adekvātu dažādos laikos veiktu restaurāciju. Torņa akmens pagrabs ir pilnībā saglabāties no 18. gadsimta. Durvis un logi atrodas savās sākotnējās vietās. Pēdējo reizi tornis ir ticis restaurēts 2009. gadā.

55. attēls. Vecais rātsnams Baznīcas ielā 5, kur mūsdienās izvietots tūrisma informācijas centrs un tradicionālās amatniecības darbnīcas.
Krista Spruksta foto, 2020.

Vecais rātsnams, kas atrodas **Baznīcas ielā 5**, 1806. gadā tika uzcelts pilnībā no jauna uz oriģinālajiem 17. gadsimta mūra pamatiem. Pamatu konstrukcijas atbilstoši reljefam ir eksponētas un īpaši labi

saskatāmas no namam garām plūstošās Alekšupītes puses, kā arī no Pasta ielas. Koka fasāde tika projektēta saskaņā ar 18. gadsimta būvniecības tradīcijām un oriģinālajām proporcijām. Ēka atrodas savā oriģinālajā vietā Rātslaukumā. Tai ir divi stāvi un pusnošļaupts jumts ar papildu slīpni galvenajā uz rietumiem vērstajā fasādē. Uz jumta kores slejas viens vienīgs skurstenis. Fasādes ir krāsotas tumši brūnā krāsā ar dzeltenu apmali gar jumta malu un ēkas stūros. Logiem ir balts rāmis un gaiši dzeltenas apmales. Pirmajā stāvā logu slēgi ir tādā pašā dzeltenā tonī. Pirmajā stāvā saglabājusies ne tikai oriģinālā logu atrašanās vieta, bet arī neliels lodziņš pagrabstāvā. Ēkai ir divas ieejas durvis galvenajā fasādē, uz kurām no divām pusēm ved kāpnes. Fasāde ir skaidri strukturēta – diviem logiem seko vienas durvis, tad atkal seko divi logi, tad durvis un atkal divi logi. Pret Pasta ielu vērstajā ziemeļu fasādē atrodas papildu durvis, kas ved uz ēkas pagrabstāvu. Šobrīd ēkā izvietotas pilsētas tradicionālās amatniecības darbnīcas, kā arī tūrisma informācijas centrs.

Baznīcas ielā 34 iepretī Sv. Katrīnas luterāņu baznīcai atrodas hercogistes laika Virspilskunga tiesas nams. Tā ir mūra ēka, kas sastāv no oriģinālas divstāvu būves un vēlāk tās ziemeļu galā piebūvēta vienstāvu kompleksa, kā arī piebūves dienvidu galā. Centrālajam korpusam ir skaidri strukturēta fasāde un pusnošļaupts jumts. Galvenajam korpusam ir divi skursteņi. Galvenā fasāde ir vērsta uz dienvidrietumiem pret Sv. Katrīnas luterāņu baznīcu. Oriģinālajai ēkai galvenajā fasādē pirmajā stāvā ir seši lieli vienmērīgi izvietoti logi, no kuriem trīs centrālie ir oriģināli, bet pārējie atrodas savās sākotnējās vietās. Trīs divslīpju mansardos augšstāvā saskatāmi papildu logi. Šobrīd ēkai ir divas ieejas: viena ir ziemeļu piebūves ielas fasādē, bet otra – mazākajā dienvidu piebūvē. Oriģinālās durvis atrodas galvenajā fasādē vietā, kur šobrīd redzams otrais logs no labās puses. Aizmugurējā fasāde ir vērsta pret Ventas upi. Uz šīs ēkas nozīmi Kurzemes-Zemgales hercogistes laikā norāda tās telpiskais tuvums kādreizējās valdnieku rezidences ieejas vārtiem. Virspilskunga tiesas nams atrodas Alekšupītes krastā tieši līdzās tiltam, kas 17. gadsimtā veda uz pili. Lai gan šī ēka vairs nepilda savu sākotnējo funkciju, tā lielā mērā pārstāv Kurzemes-Zemgales hercogistes arhitektūru un detalizēti vēsta par 17. gadsimta arhitektonisko struktūru. Ēkas galvenā fasāde, iespējams, ir pilnībā saglabājusies kopš celšanas laika. Jumts ir lielā mērā saglabājies; tam 19. gadsimtā veikti tikai nelieli remontī. Skurstenis ir oriģināls. Pirmajā stāvā visi logi, izņemot vienu, atrodas savās sākotnējās vietās, bet palodzes tiem piebūvētas vēlāk. Šobrīd ēka netiek izmantota, jo tajā rūpīgi tiek veikti konservācijas darbi. Lai gan šodien tā nepilda tiesu nama funkcijas, ēka pieder nevalstiskai organizācijai, kas pēta un popularizē kuršu tradicionālo kultūru, tostarp tās mūsdienu izpausmes stāstniecībā, tradicionālo tautastērpu darināšanā, kā arī tradicionālo svētku un senā dzīves stila godāšanā.

Liela daļa saglabājušos sabiedrisko ēku sniedz liecības par politiskās, tiesu un reliģiskās varas elementiem. Lai gan šie aspekti bija būtiski, ņemot vērā Kuldīgas administratīvo lomu, pilsēta auga arī, pateicoties savām ekonomiskajām aktivitātēm. **Liepājas ielā 3** saglabājusies ēka 18. gadsimtā tika izmantota labības glabāšanai, un tādējādi tā liecina par augošās tirdzniecības radīto nepieciešamību pēc noliktavu būves. Namam ir divi stāvi un plašas telpas zem jumta. Noliktava ir celta no koka, un tās pusnošļaupto jumtu sedz kārneņi. Jumta centrā atrodas skurstenis un ir redzams vējradis. Šī būve ir viena no nedaudzajām, kurām pret ielu ir vērsta gala fasāde ar frontonu. Ēka balstās uz akmens pamatiem, un ieejas durvis atrodas austrumu fasādē. Ēka ir saglabājusi oriģinālo plānojumu, tostarp galeriju otrajā stāvā. Šajā galerijā var nokļūt pa kāpnēm ēkas ārpusē, un šodien tā ir savienota ar lielu terasi, kas kalpo otrajā stāvā izvietotajam restorānam. Ēkas ārsienas ir

56. attēls. Ēka Liepājas ielā 3.
Krista Spruksta foto, 2020.

57. attēls. Palīgēka Liepājas ielā 3A.
Krista Spruksta foto, 2020.

ēka ir izcils saimniecības ēkas piemērs vēsturiskajos zemes gabalos.

Līdzās sabiedriskām un saimnieciskām ēkām, kas norāda uz pilsētas reliģiskajām, politiskajām, tieslietu un saimnieciskajām aktivitātēm, plašs klāsts dzīvojamo namu sniedz liecību par ielu ainavu, kādu to redzēja Kuldīgas iedzīvotāji hercogistes laikā. Pirms hercogistes dibināšanas Kuldīgā līdzīgi kā citās šī reģiona pilsētās nami galvenokārt bija celti no vietējiem materiāliem, piemēram, no apkaimē iegūta kokmateriāla. 1616. gadā daļa no šīm ēkām gāja bojā lielā ugunsgrēkā. 17. gadsimtā tika uzcelti pirmie mūra dzīvojamie nami, un tradicionālos jumta materiālus pakāpeniski nomainīja kārnīņi, lai novērstu turpmākas ugunsgrēka briesmas. Lai ēka tiktu atzīta par īpašas nozīmes universālo vērtību veidojošu, ir jāņem vērā tas, vai tā ir celta hercogistes perioda sākuma vai beigu posmā un no kādiem materiāliem tā būvēta, jo Kuldīga izceļas ar hercogistes 200 gadu arhitektonisko liecību dažādību.

atjaunotas, nemainot tās sākotnējo vizuālo tēlu. Pirmā stāva aizmugurējā fasāde, kā arī atsevišķas daļas no otrā stāva ārsienas ir pilnībā oriģinālas. Arī pagrabstāva konstrukcijas lielā mērā ir saglabājušās no ēkas celtniecības laika. Lai gan ēka ir mainījusi savu funkciju, tā joprojām ir svarīgs mantojuma vietas vēstījuma nesējs, jo tā pārstāv Kurzemes-Zemgales hercogistes ekonomisko izaugsmi.

Liepājas ielā 3A, sētā līdzās agrākajai noliktavai atrodas divstāvu nams. Tas nav iezīmēts 1797. gada kartē, kas tiek izmantota kā nozīmīgs informācijas avots oriģinālo no hercogistes laika saglabājušos atribūtu kartēšanā. Taču konstruktīvais izpildījums apliecina, ka ēka patiešām ir datējama ar 18. gadsimtu, un domājams, ka tā netika iezīmēta kartē tāpēc, ka tai nav ielas fasādes. Būvei ir divslīpju jumts un ķieģeļu skurstenis. Tā celta no dažādiem materiāliem – pirmais stāvs no ķieģeļiem, bet otrais – no koka. Otrais stāvs veido pārkari pār pirmā stāva konstrukciju, un to balsta koka baļķi. Pirmā stāva apakšējā daļā ir saskatāma daļa no pagraba oriģinālās akmens sienas. Šīs fasādes centrā atrodas divdaļīgas koka durvis un virsgaismas logs virs tām. Loga labajā pusē no koka izveidota atsevišķa atvere, kas ir nostiprināta ar hercogistes laikam raksturīgām skārda detaļām. Logi ar baltu rāmi ir tapuši vēlāk. Augšstāva daļas ir tikušas piebūvētas 1870. gadā un 20. gadsimta 20.–30. gados, kad ēka, visticamāk, ieguva papildu funkciju kā dzīvojamais mans. Šī

58. attēls. Ēkā Liepājas ielā 1 (augšējā attēlā) atkārtoti izmantoti 17. gadsimta enkuri (attēlos pa kreisi).
SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa" speciālistu un Krista Spruksta foto, 2020.

Neatkarīgi no izmantotajiem būvmateriāliem, vairums Kurzemes hercogistes laika dzīvojamo ēku atbilst kopīgām iezīmēm, kas ir vērojamas arī citās šī reģiona pilsētās. Ēkām ir taisnstūra forma, jumts parasti ir klāts ar māla kārņiņiem un visbiežāk ir pusnošļaupts; vietumis vēlāk ir izbūvētas mansarda jumta izbūves. Jumta centrā atrodas no akmeņiem mūrēts skurstenis, kas sniedz pirmo no ārpuses gūstamo iespaidu par ēkas interjera plānojumu, kas tradicionāli ir organizēts ap manteļskursteni, lai visās telpās būtu silti. Stāvu skaits variē no viena līdz pusotram un diviem, un nama dizainā parasti ievērotas horizontālas līnijas. Ēkas galvenā ieeja ir vērsta pret ielu, fasādes centrā, un ir sasniedzama tieši no ielas vai pa dažiem pakāpieniem gadījumos, ka ēkai ir augsts cokols. Logi ir izvietoti abās pusēs durvīm, sastāv no divām vērtņēm, parasti ar sešrūšu dalījumu. Logu rāmji ir izgatavoti no koka ar metāla uzstūreņiem vērtņu papildu stiprībai. Logus bieži papildina koka slēģi, lai saglabātu siltumu ēkā, un tie ir novietoti virs palodzes. Logu vertikālā proporcija ir 2:3 vai 1:2, un tādējādi tie skaidri strukturē fasādes. Papildus galvenajā fasādē redzamajiem logiem daudzviet logi atrodas arī frontonā un kā virsgaismas logi virs durvīm. Turpmākajā atsevišķu ēku aprakstā netiek atkārtots šo kopējo iezīmju uzskaitījums, tā vietā koncentrējot uzmanību uz konkrētās ēkas īpatnībām un spēju vairot mantojuma vietas izcilās nozīmes universālo vērtību.

Liela divstāvu ēka **Liepājas ielā 1** ir nozīmīgs mantojuma vietas atribūts. Pirmā stāva un puspagraba līmenī nams satur pilsētā visvecākās dzīvojamā ēkā atklātās ķieģeļu mūra konstrukcijas, kas datējamās ar 1632. gadu. Pagrabstāva plānojums liecina par ēkas sākotnējo apjomu, kas laika gaitā ir ticis vairākas reizes paplašināts. Pagrabstāva līmenī ir saglabājies 17.–18. gadsimta akmens grīdas seguma fragments. Pret Baznīcas ielu vērsta ēkas

59. attēls. Ēka Pasta ielā 5. *Ričarda Sotaka foto, 2020.*

60. attēls. Vecākais logs Kuldīgā apskatāms Pasta ielas 5. nama fasādē pret Alekšupīti.
Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2020.

austrumu fasāde piesaista uzmanību ar savām dekoratīvajām detaļām, piemēram, ar metālā kaltajiem cipariem un enkuriem, kas atrodas tieši zem vietas, kur sākotnēji atradās jumts, un kas ir tipiska ēku iezīme citās Hanzas savienības pilsētās; tādējādi nams lielā mērā veicina vietas īpašas nozīmes universālo vērtību, kas balstās starptautisko sakaru atspoguļojumā Kurzemes arhitektūrā. Šobrīd stiprinājumiem un starptautiskajam cilnim ir tikai dekoratīva nozīme, jo tie neatrodas pirmajā stāvā un tādējādi nepilda nekādu funkciju. Jumta izbūves datējamas ar 21. gadsimtu.

Pasta ielā 5 līdzās senākajam saglabātajam tiltam pār Alekšupīti un Rātslaukuma otrā pusē pretī iepriekš aprakstītajai ēkai ir atrodams pilsētā vecākais logs, kurš ar visiem slēģiem, armatūru un palodzi ir saglabājies no 18. gadsimta. Logs datējams

ar ēkas celtniecības laiku un ir vērtīga liecība par attiecīgajā periodā izmantotajiem materiāliem un amatnieku darbu. Skats no tilta uz Alekšupīti līdz ar ēkas aizmugurējo fasādi un oriģinālajiem logiem ir saglabāties augstā autentiskuma pakāpē un Kurzemes-Zemgales hercogistes pilsētvides veidolā. Ir saglabāties ēkas sākotnējais neregulārā taisnstūra plānojums un mūra cokols. Lielā mērā ir saglabājušās arī fasāžu oriģinālās sienu konstrukcijas, izņemot galvenajā fasādē, kur dažādos laikposmos ir nomainīti tikai oriģinālie stūri.

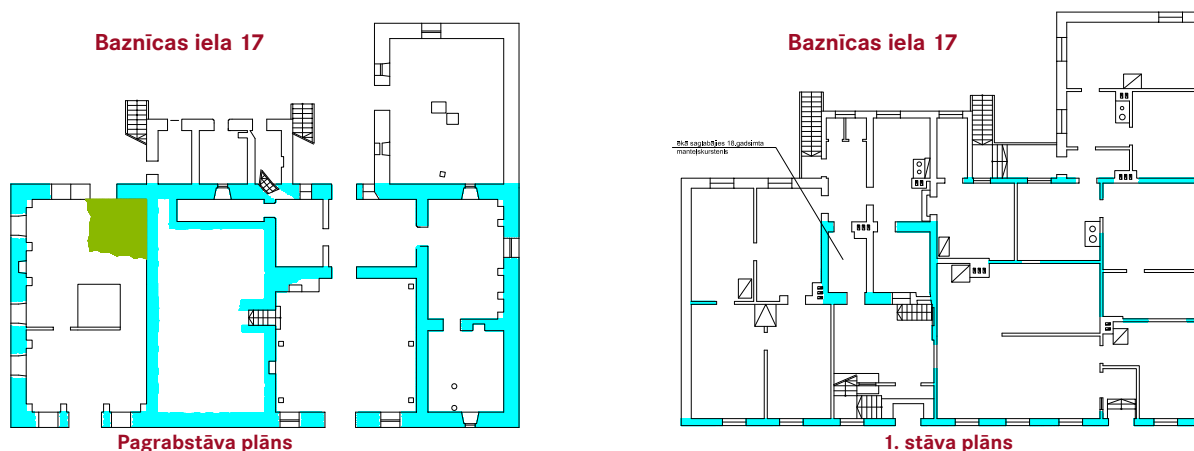
Baznīcas ielā 17 atrodas viens no visslaavenākajiem dzīvojamajiem namiem, kas bieži tiek dēvēts par Štefenhāgena namu. Ernsts Kristiāns Štefenhāgens bija Kuldīgas mērs 18. gadsimta nogalē un dzīvoja tieši šajā ēkā. Nams ir viena no visatpazīstamākajām būvēm Kuldīgas vecpilsētā, un tas ir tikai viens piemērs no daudzajām ēkām, kas demonstrē, kā oriģinālie materiāli un vēlākos periodos veiktie konservācijas darbi saplūst vienā vizuāli atbilstošā tēlā. Ir noskaidrots, ka nama pamati, jumts un skurstenis pārsvarā sastāv no 18. gadsimta materiāliem. Logu rāmji atrodas savā sākotnējā vietā. Ēka ir saglabājusi oriģinālo telpu plānojumu, kā arī daļu no jumta un manteļskursteņa konstrukcijām. Visos stāvos – pagrabā, pirmajā un otrajā stāvā – ir saglabājušās oriģinālās iekšsienas.

61. attēls. Ēkas fasādes fragments Baznīcas ielā 17. Ričarda Sotaka foto, 2020.

62. attēls. Ēka Baznīcas ielā 17. Krista Spruksta foto, 2020.

63. attēls. Ēkas Baznīcas ielā 17 pagrabstāva un 1. stāva plāns. Iekrāsotas oriģinālās sienas no ēkas pirmsākumiem. Atribūtos kartējuši SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa" speciālisti, 2020.

64. attēls. Ēka Baznīcas ielā 7.
Ričarda Sotaka foto, 2020.

65. attēls. Vējrādītājs uz ēkas Baznīcas ielā 7 jumta.
Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2008.

Originālās sienas sastāda vairāk nekā 80% no šī brīža telpu plānojuma, kas virzienā uz sētas pusi ir nedaudz izmainīts, izbūvējot papildu telpas. Pagrabstāvā saglabājies oriģinālais grīdas segums. Šobrīd sākotnējā guļbaļķu nama sienas slēpjas aiz 19. gadsimta 2. ceturksnī veidota rotājuma un detaļām, taču oriģinālie elementi ir saglabājušies.

Baznīcas ielā 7 atrodas vēl viens slavens nams. Tā ir iespaidīga pret Rātslaukumu vēsta divstāvu būve. Visīpašākais tās elements ir 17. gadsimta vējrādis, kas šobrīd glabājas Kuldīgas novada muzejā; tā vietā ir uzstādīta kopija, lai oriģinālu saglabātu nākamajām paaudzēm kā unikālu Kurzemes-Zemgales hercogistes perioda amatniecības paraugu. Visos svarīgākajos ēkas elementos – jumtā, ārsienās un pagrabstāva konstrukcijās – ir integrēti oriģinālie vēsturiskie pilsētā izmantotie materiāli. Lai gan logi un skursteņi ir veidoti no vēlāku laiku materiāliem, tie atbilst mantojuma vietas vizuālajai arhitektonisko formu valodai, kas ir aktuāla īpašas nozīmes universālās vērtības kontekstā.

66. attēls. Ēka Raiņa ielā 4.
Institute for Heritage Management arhīva foto, 2020.

Uz rietumiem no Svētās Trīsvienības Romas katoļu baznīcas atrodas iela, kam piemīt īpaši liels potenciāls sniegt liecību par Kurzemes-Zemgales hercogistes pilsētattīstību un arhitektonisko mantojumu. Tā ir Raiņa iela, kas pārstāv īpaši blīvu no 18. gadsimta saglabājušos apbūvi; daži no šiem namiem bijuši tieši saistīti ar baznīcas kompleksu, bet citi pārstāv tipiskas dzīvojamās ēkas. Vienstāva nams **Raiņa ielā 4** tika celts kā baznīcas ērģelnieka mitekļis. Šai ēkai reiz bija kopīgs jumts ar līdzās esošo ķestera namu. Abas ēkas ir uzlūkojamas kompleksi. Lai gan vēlāk katrai no tām tika veidots

67. attēls. Ēka Raiņa ielā 6. *Krista Spruksta foto, 2020.*

atsevišķs jumts, tas nav mazinājis šo būvju autentiskumu. Ērgelnieka mitekļis pārstāv tipiski vienkāršo būvstilu, kas ietver raksturīgo divslīpju jumtu, un 20. gadsimtā tas tika nedaudz paaugstināts. Namam ir vēsturiski atbilstošs jumts, fasādes un logu slēgi. Durvis un logi atrodas tur, kur tie bija izbūvēti ēkas celšanas laikā. Pagrabstāva konstrukcijā, kas ir saskatāma no ielas, ir saglabājušies arī oriģinālie materiāli.

Ķestera nams Raiņa ielā 6 ir saglabājis savu sākotnējo apjomu un fasādi, kāda tā bija celšanas laikā 18. gadsimta otrajā pusē. Jumta konstrukcijā, kā arī pagrabstāvā pārsvarā saglabājušies oriģinālie materiāli, kam dažviet neliela apjoma remontu un saglabāšanas darbu gaitā pievienoti jaunāki materiāli. Logi un durvis atrodas savā sākotnējā vietā, un galvenā fasāde gandrīz pilnībā sastāv no vēsturiskās arhitektoniskās struktūras. Logu slēgi ir pievienoti vēlāk, taču tie ir pieskaņoti līdzīgiem vēsturiskiem elementiem citos namos. Durvis ir nomainītas 20. gadsimtā un tiek uzskatītas par arhitektoniski atbilstošām, nemainot šīs 18. gadsimta ēkas izskatu.

Ielas pretējā pusē Raiņa ielā 5, iepretim ērgelnieka un ķestera namiem atrodas vēl viens daļēji oriģināls nams. Tas ir celts 18. gadsimtā un ir saglabājis savu sākotnējo apjomu, kā arī oriģinālās jumta konstrukcijas. Ielas fasādes koka sienas 19. gadsimtā ir nomainītas ar mūra konstrukcijām, bet pārējās fasādes ir daļēji saglabājušās no celšanas laika. Nama jumtu rotā smalki dekorēts jumta lodziņš, kas liecina par hercogistes perioda amatniecības prasmēm. Būves kopējais veidols vizuāli atbilst 18. gadsimtam un apvienojumā ar ēkām Raiņa ielā 4 un 6 veido autentisku hercogistes laika ielu ainavu. Nams būvēts uz oriģinālajiem pamatiem.

68. attēls. Ēka Ventspils ielā 23 ir uzskatāms piemērs saglabātai hercogistes laika koka ēkai.
Krista Spruksta foto, 2020.

Vēsturiskā centra ziemeļrietumu daļā 1905. gada ielā 1 ir saglabājusies liela vienkamēna ēka ar oriģinālajām ārsienām, jumta un pamata elementiem. Durvis un lielākā daļa logu atbilst oriģinālajai fasādes kompozīcijai, un skurstenis ir būvēts uz sākotnējām konstrukcijām. Nams ir īpaši interesants tādēļ, ka tajā ievērojamā apjomā ir saglabājusies sākotnējais plānojums ar ārsienām un iekšējām sienām, kā arī oriģinālās kāpnes.

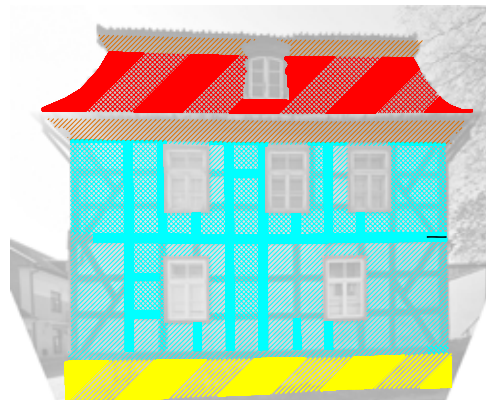
Ventspils ielā 23 atrodas ēka, kurai otrajā stāvā ir saglabājusies oriģinālais koka pildrežģis. Saglabājusies šis struktūras elementi palīdz demonstrēt 17. un 18. gadsimta būvniecības stilu attīstību, godinot šo konkrēto starptautisko kontaktu iedvesmoto vietējās amatniecības elementu. Jumts un pamati ir daļēji saglabājusies oriģinālie, un visi logi ir vēsturiski atbilstoši. Šī ēka ir īpaši labi saglabājusies liecība par koka ēkām, kas bija galvenais ēku tips Kurzemes-Zemgales hercogistes pastāvēšanas sākumposmā. No šī perioda ir saglabājusies salīdzinoši maz ēku, jo daudzas nodega 17. gadsimta ugunsgrēkos, tāpēc šī ir ļoti nozīmīga vietas īpašas nozīmes universālās vērtības nesēja.

69. attēls. Ēka Baznīcas ielā 10. Ēkas fasādes analīze (atribūtu kartēšanas rezultāts attēlā pa labi) atklāj augstu oriģinālo koka konstrukciju īpatsvaru. Blīvākais iekrāsojums apzīmē oriģinālu materiālu, savukārt gaišākais iekrāsojums ilustrē vēsturiski atbilstošas renovācijas.

Atribūtus kartējuši SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa" speciālisti, 2020. Krista Spruksta foto, 2020.

Viens no visuzkrītošākajiem pildrežģu paraugiem, kādi saglabājušies Kuldīgā līdz mūsdienām, ir divstāvu ēka **Baznīcas ielā 10**. Ēka visā tās apjomā ir pildrežģu konstrukcija, un līdzīgi citām pildrežģu mājām vecpilsētā tai ir ievērojamā daudzumā saglabājušās oriģinālā koka karkasa daļas. Līdzās tam, ka šī ēka ir būtisks atribūts vēstījumā par starptautisko ietekmi uz vietējo būvniecības tradīciju, tā izceļas arī ar lielu oriģinālo sienu apjoma proporciju, ne tikai ārpusē, bet arī iekšpusē. Tā ir lielākā šī stila būve reģionā (Dirveiks, Krastiņš 2013, 304).

Ēkā **Kalna ielā 15** satur oriģinālas jumta, fasādes un pamatu konstrukcijas un apdares materiālus. Pagrabstāvā tai ir nelieli lodziņi, kuri atrodas savā sākotnējā vietā. Atsevišķu pirmā stāva logu elementu detaļas ir

70. attēls. Ēka Kalna ielā 15.
Krista Spruksta foto, 2020.

71. attēls. Ēka Kalna ielā 11.
Krista Spruksta foto, 2020.

72. attēls. Ēka Upes ielā 1.
Ričarda Sotaka foto, 2020.

73. attēls. Ēka Pils ielā 4.
Krista Spruksta foto, 2020.

saglabājušās no mājas celtniecības laika. Šis nams pārstāv citu ar vietas īpašas nozīmes universālo vērtību saistītu būvniecības tipu – uz durvīm galvenajā fasādē ved kāpnes, kas atrodas sava oriģinālajā vietā, ko apstiprina pētījumi.

Arī **Kalna ielā 11** esošajā ēkā kombinēti oriģinālie un jaunāki būvmateriāli. Šis nams ir īpaši nozīmīgs Kurzemes-Zemgales hercogistes arhitektonisko valodu pārstāvošās logu daudzveidības kontekstā. Līdzās oriģinālajai galvenās fasādes konstrukcijai un kompozīcijai šai būvei ir arī divi taisnstūrveida jumta lodziņi.

18. gadsimta ēka **Upes ielā 1** pārstāv īpašas nozīmes universālo vērtību ar savām saglabātajām konstrukcijām interjerā. Namā ir daļēji saglabājušās iekšsienas, oriģinālās durvis, kā arī restaurēts skurstenis. Eksterjera koka fasādes 20. gadsimta 70.–80. gados tika pēdējo reizi nomainītas ar mūra konstrukcijām. Fasādēs kombinēti 19. un 20. gadsimta materiāli, un tās kalpo kā piemērs veiksmīgai ārsienu atjaunošanai, neietekmējot oriģinālās ēkas vizuālās īpatnības. Oriģinālās mūra pagrabstāva konstrukcijas, kā arī saglabājies sākotnējais jumta apjoms.

Pils sarga namiņš **Pils ielā 4** ir īpaši svarīgs Kurzemes-Zemgales hercogistes laika dzīvojamais nams. Ēku 1735. gadā uzcēla pils sargs, izmantojot nojauktās ordeņa pils materiālus, tāpēc tai ir liela simboliska vērtība. Tās apjoms, kā arī vienkāršā fasāde un skurstenis ir raksturīgi tā laika arhitektūrai, jo tie pārstāv senāko dzīvojamo ēku tipu un vienu no 17. un 18. gadsimtā visizplatītākajiem būvniecības stiliem. Ēka saglabājusies bez būtiskām izmaiņām. Tā vairo īpašas nozīmes universālo vērtību gan arhitektoniski, gan kā nozīmīgs atskaites punkts ar vietējo mantojumu saistītai identitātei.

Kurzemes hercogistes pastāvēšanas gals 1795. gadā neradīja krasas izmaiņas Kuldīgas būvniecības tradīcijās, ne arī tās arhitektūras stilistikā. Tāpēc Kurzemes-Zemgales

hercogistes laikmeta arhitektoniskā liecība tika papildināta ar plašu pēc 18. gadsimta celto ēku klāstu, kas godina hercogistes laika arhitektonisko mantojumu. Šajā grupā iekļauto ēku arhitektoniskā forma atbilst iepriekšējam laikmetam un tā arhitektoniskajām izpausmēm. Turpinājās agrāk izmantoto būvniecības paņēmieni un materiālu izmantošana, un arhitektoniskās izmaiņas ēkās notika pakāpeniski. Lai gan pie šīs grupas piederošās ēkas tika celtas pēc Kurzemes-Zemgales hercogistes likvidēšanas un tāpēc neietilpst ierosinātās nominācijas laika ietvarā, tās pārlicinoši demonstrē hercogistes laika noturīgo ietekmi uz pilsētvidi, kas turpinājās arī tad, kad bija mainījusies politiskā situācija un šī teritorija bija nonākusi Krievijas pakļautībā.

Pēc 19. gadsimta pirmā ceturkšņa tika uzceltas 26 ēkas, kuras visas atbilda 1797. gada kartē iezīmēto māju parametriem. Politiskās izmaiņas neizraisīja krāsas pārmaiņas arhitektūras formu valodā. Tā turpināja vietējās arhitektūras, kas attīstījusies vairāk nekā 200 gadu laikā, tradīcijas. Ēkās, kas celtas no 19. gadsimta sākuma līdz pat 20.–21. gadsimtu mijai, ir saskatāms Kurzemes-Zemgales hercogistes laikam sekojošo periodu arhitektonisko elementu patiesums. Lielākais skaits šādu ēku tika uzceltas laikā no 1797. līdz 1829. gadam, īpaši Baznīcas ielas centrālajā daļā. Piecām no tām ir bēniņu jumts, bet pārējām – divslīpju jumts ar pusslīpiem galiem. Ēkām, kas būvētas pēc 1813. gada, vairs netika izmantota bēniņu tipa konstrukcija. No visām pēc šī laika celtajām ēkām tikai divas ir no koka (Policijas ielā 6 un Skrundas ielā 8), savukārt divas ir būvētas no dažādiem materiāliem (Baznīcas ielā 6 un Jelgavas ielā 1), bet pārējās ir celtas no ķieģeļiem un akmeņiem. Laikā pēc Kurzemes-Zemgales hercogistes perioda būvēto ēku ieļaušanās vēsturiskajā pilsētas ainavā ir īpaši labi saskatāma divslīpju un četrstūra jumtu izmantojuma kontekstā. Lielākais vairums pilsētas centrā 19. gadsimtā celto namu raksturo būvapjoma siluets, kas

74. attēls. Ēka Policijas ielā 6.
Ričarda Sotaka foto, 2020.

75. attēls. Ēka Baznīcas ielā 6.
Ričarda Sotaka foto, 2020.

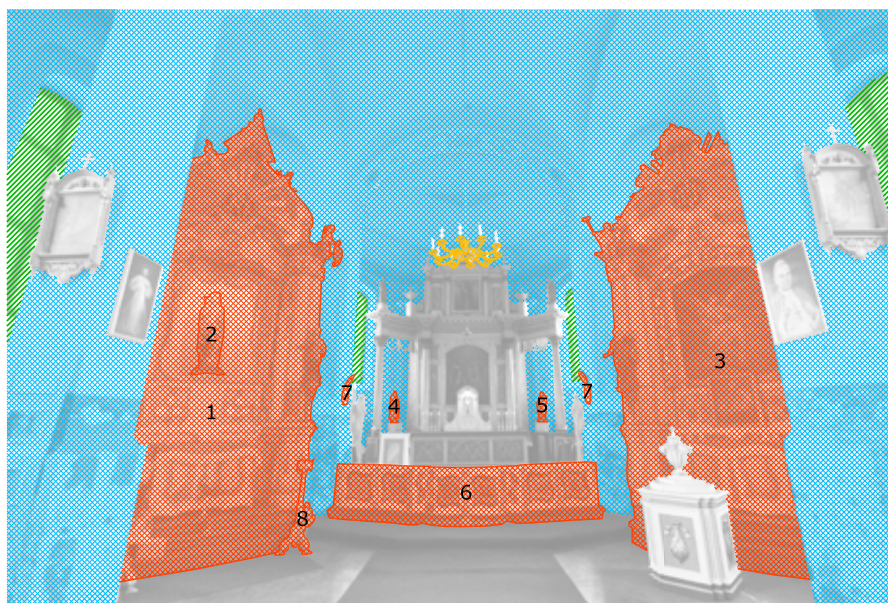
76. attēls. Kokgriezuma detaļas Baznīcas ielas 7. nama durvju komplektā.
Ričarda Sotaka foto, 2020.

pārstāv laikā pirms 18. gadsimta beigām būvēto namu apjomu, kā arī atbilstošu proporciju logu un durvju kompozīcija.

Kā tālāk tiks parādīts 4.a nodaļā, Kuldīga sniedz unikālu iespēju aplūkot taustāmas liecības par amatniecības paņēmieniem, kas šajā pilsētā ir nodoti no paaudzes paaudzē. Vispamanāmākās liecības, kas mūsdienās demonstrē hercogistes laika amatniecības prasmes, ir dažādie dekoratīvie koka elementi, kādi redzami daudzās ēkās. Kokgriešana 17. un 18. gadsimtā bija viena no galvenajām amatniecības sfērām, un prasmīgo strādnieku pirms 200 gadiem radītie izsmalcinātie darbi ir atrodami gan privātās, gan sabiedriskās ēkās.

Durvis un logi tika gatavoti no koka un papildināti ar dažādām detaļām. Šajos koka elementos izgrieztās detaļas variē no vienkāršām vairāk funkcionāla rakstura detaļām līdz ārkārtīgi smalkiem kokgriezumiem kā, piemēram, uz durvju komplekta Baznīcas ielā 7 kokgriezumā apvienotas dažādas ģeometriskās formas, kā arī ziedus atgādinoši rotājumi. Kokgriezumi veidoti vairākās kārtās, kas rada vizuālu dziļuma iespaidu. Līdzās kokā grieztām detaļām katras tradicionālās durvis ilustrē arī ar metālapstrādi saistītas prasmes. Līdzīgi kā kokgriezumi uz parādes durvīm, metāla rotājumi uz virsgaismas logiem virs durvīm ir individuāli mākslas darbi, kas ilustrē otru vietējās amatniecības nozari. 4.a nodaļā, aprakstot specifiskos konservācijas darbus, ir aplūkoti vēl citi durvju komplekti.

Līdzās durvīm vietējo amatniecību īpaši labi ilustrē divu galveno pilsētas baznīcu interjers. Katoļu baznīcā Raiņa ielā 6A ir saglabājies gandrīz viss baznīcas aprīkojums un durvis, kā arī dažādi interjera un kulta priekšmeti. Lai gan draudzes telpas arhitektoniskais dekorējums ir

ĒKAS KONSTRUKCIJAS

- 17., 18. gadsimts
- vēsturiski, atbilstoši

IEKĀRTA, PRIEKŠMETI UN APDARES DETALĀS

- 17., 18. gadsimts
- vēsturiski, atbilstoši
- 20. gs. 2. puse, atbilstoši

LOGI

- 17., 18. gadsimts
- vēsturiski, atbilstoši
- 17., 18. gadsimtam atbilstošas logaiņu vietas un gabaŗti

DURVIS

- 17., 18. gadsimts
- vēsturiskas, atbilstošas
- 17., 18. gadsimtam atbilstošas durvju vietas un gabaŗti

NEATBILSTOŠI ELEMENTI

- 1 - sānu altāris
- 2 - Madonnas skulptūra
- 3 - sānu altāris
- 4 - Kristus skulptūra
- 5 - Mozus skulptūra
- 6 - altāra sētiņa
- 7 - sienas svečturis ar atstarotājiem
- 8 - svečturis

77. attēls. 17. un 18. gadsimta interjera dizains Svētās Trīsvienības Romas katoļu baznīcā.
 Ričarda Sotaka foto, 2020. Atribūtus kartējuši SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa" speciālisti, 2020.

vienkāršs, interjers rada krāšņu iespaidu. Kurzemes hercogistes laikā izgatavotie priekšmeti telpai piešķir patiesi autentisku sajūtu, neskatoties uz to, ka tajā atrodas daži hronoloģiski jaunāki aprīkojuma elementi (piemēram, altāris).

Sv. Katrīnas baznīcas interjerā ir saglabājušās ēkas celšanas laika arhitektoniskās formas – iespaidīgas ribotas krusta velves un unikāls kolonnu postamentu dekors. Sv. Katrīnas baznīcas iekārtojums un aprīkojums ir bagātīgs un mākslinieciski vērtīgs – altāris, kancele, soli, ērģeles un ērģeļu luktas apgleznojumi datējami ar dievnama celšanas laiku – periodu no 17. gadsimta vidus līdz 18. gadsimta sākumam. Baznīcā atrodami seši 16.–18. gadsimta priekšmeti, kuriem piešķirts mākslas pieminekļa statuss. Nikolasa Sefrensa Vecākā laikā no 1659. līdz 1663. gadam darinātais altāris un kancele, Kornēlija Rāneusa Jaunākā veidotais ērģeļu prospekts, kā arī 17. gadsimta otrajā pusē tapusi kancele vairākkārt papildināta un ir ļoti vērtīga liecība par attiecīgā laika mākslu, kas papildina monumentālo interjera arhitektūru.

Ņemot vērā to, ka Kurzemes-Zemgales hercogiste bija vasaļvalsts, nevis neatkarīga politiska struktūra, milzīgā suverenitāte, ar kādu tā darbojās, salīdzinājumā ar līdzīgām politiskajām vienībām, īpaši Jēkaba Ketlera valdīšanas laikā, ir neparasta. Kuldīgas īpašā iezīme ir tās spēja fiziski radīt izpratni par hercogistes īpatnību, pateicoties tam, ka pilsētai ir izdevies saglabāt ēkas no dažādiem hercogistes pastāvēšanas periodiem. 64 ha lielā teritorijā 92 ēkas vairo mantojuma vietas īpašas nozīmes universālo vērtību. Ēku, kas celtas pirms 19. gadsimta vai turpina agrākās būvtradīcijas, blīvums dažādas pilsētas apkaimēs ir atšķirīgs. Baznīcas ielā šīs konkrētās vietas vēstījumu spēj demonstrēt 20 ēkas, t.i., vairāk nekā 50% no visām šajā ielā. Ventspils ielā 15 nami ir īpašas nozīmes universālās vērtības atribūti. Savukārt Jelgavas iela ir ievērojams piemērs ielai, kurā ir jūtams hercogistes laikmeta gars, pat neskatoties uz to, ka šeit no 18. gadsimta ir saglabājusies tikai viena ēka. To ieskauj 11 citi vietējās būvtradīcijās celti nami.

Starp saglabātajām 17. un 18. gadsimta ēkām ir gan mūra, gan koka konstrukcijas. Tās galvenokārt koncentrētas Baznīcas ielā, Kalna ielā un Raiņa ielā, un atsevišķas ēkas saglabājušās arī 1905. gada ielā, Jelgavas ielā, Liepājas ielā, Pētera ielā, Pils ielā un Ventspils ielā. Ņemot vērā dažādu ielu savstarpējo telpisko saistību, rezultātā kopumā visaugstākais tādu ēku, kas demonstrē īpašas nozīmes universālo vērtību atribūtus, blīvums ir katoļu baznīcas un vecā tirgus laukuma apkaimē. Līdzīgās apkaimēs atrodas nami, kas ilustrē tā būvstila pārmantojamību, kas attīstījās, pateicoties unikālajiem Kurzemes-Zemgales hercogistes kontaktiem ar kaimiņu politisko sistēmu pilsoņiem. Tas pastiprina vēsturisko atmosfēru pilsētā kopumā.

2.b Vēsture un attīstība

Lai pilnībā izprastu 1. un 2. a nodaļās aprakstītās mantojuma vietas pastāvēšanas nozīmīgumu globālajā līmenī, tiek izklāstīta Kurzemes-Zemgales hercogistes vēsture saistībā ar tālāk aprakstītā Kuldīgas vēsturiskā centra vēsturi un attīstību. Šajos pārskatos apvienota informācija par Kuldīgas pilsētas attīstību, kā arī par politiskajiem procesiem, kuri norisinājās pēc perioda, kas attiecas uz īpašas nozīmes universālo vērtību, un, kur tas ir aktuāli, tiek izcelta notikumu loma mantojuma vietas saglabāšanas aspektā.

Kuldīgas liecības par Kurzemes-Zemgales hercogisti (kopsavilkums)

Kuldīga (*Goldingen*) pirmo reizi rakstos minēta 1242. gadā. Tomēr uz šo nomināciju visvairāk attiecināmā pilsētas vēsture aizsākas 16. gadsimta nogalē, līdz ar Kurzemes- Zemgales hercogistes dibināšanu. Kuldīgas vēsturiskais centrs ir pārliecinošs atgādinājums par hercogistes

izaugsmes un tirdzniecības periodu, kas aptvēra 16., 17. un 18. gadsimtus, kad šī pilsēta bija pazīstama ar Goldingenas vārdu. Kurzemes-Zemgales hercogiste bija autonoma vasaļvalsts, kas bija pakļauta Polijas-Lietuvas ūnijai un trijstūra formā sniedzās no Baltijas jūras piekrastes aptuveni 500 km uz austrumiem līdz Daugavas upei, robežojoties sākotnēji ar Lietuvas Dižkunigaitiju, Poļu Livoniju un Zviedrijas Karalisti, bet vēlāk – ar Krievijas impēriju. Kurzemes hercogi pārvaldīja šo ievērojamo Baltijas daļu no 1561. gada līdz 1795. gadam un atstāja mantojumu plašākā ģeopolitiskajā reģionā.

Pēc hercogistes dibināšanas 1561. gadā Kuldīga bija Kurzemes hercogistes pirmā valdnieka Gotharda Ketlera galvenā rezidence un administratīvais centrs. Gotharda Ketlera mantinieku kopīgās valdīšanas laikā Kuldīga bija hercoga Vilhelma Ketlera – kuram valdīšanā 1596. gadā tika piešķirta Kurzeme un kurš valdīja līdz 1616. gadam – rezidence un administratīvais centrs. Kuldīga saglabāja nozīmīgu lomu hercogistes pārvaldē visā tās pastāvēšanas gaitā, kā rezultātā turpinājās tās izaugsme. 1613. gada uzskaitē pilsētā tika fiksētas 175 nodokļu maksātāju ēkas; vecākajā pilsētas kartē, kas tapusi 1797. gadā un saglabājusies līdz mūsdienām, atzīmēti 149 nami. Būvju skaita samazināšanās skaidrojama ar vairākiem ugunsgrēkiem un plūdiem, kas tolaik bija ierasta parādība, kā arī ar ēku stāvokļa pasliktināšanos pēc tam, kad, pēc Lielā mēra sarūkot iedzīvotāju skaitam, daudzi nami palika tukši.

Kuldīgas ierosinātā īpašas nozīmes universālā vērtība izriet no tās spējas pārstāvēt Kurzemes-Zemgales hercogisti, kurai, neraugoties uz savu nelielo teritoriju un problēmas raisošo atrašanās vietu starp Eiropas lielvalstīm Poliju-Lietuvu, Zviedriju un Krieviju, 17. gadsimtā hercoga Jēkaba valdīšanas laikā izdevās kļūt par jūras lielvaru un izveidot starptautisku tirdzniecības tīklu no Eiropas līdz Āfrikas rietumu piekrastei un pat Amerikai. Kurzemes-Zemgales hercogiste, arvien vairāk iesaistoties starptautiskajā tirdzniecībā un sakaros, uzplauka, un līdz ar to uzplauka arī Kuldīga. Lai nodarbotos ar tirdzniecību, šī nelielā politiskā vienība radīja savu floti, izmantojot starptautisku speciālistu zināšanas un tehnoloģijas; šie speciālisti ieradās Kurzemē un nereti apmetās šajā reģionā uz dzīvi, nesot līdzīgu savu dzimto zemju celtniecības un sadzīves tradīcijas. Hercogistei bija tirdzniecības kontakti un diplomātiskās attiecības ar vadošajām Eiropas lielvarām, piemēram, Franciju, Angliju un Krieviju. Šajā laikā daudzi Kurzemes-Zemgales hercogistes tirgotāji personīgi kuģoja uz tādām vietām kā Vācija, Nīderlande, Francija un Spānija, lai tirgotos ar dažādām vietējām precēm (Scheffler 1940, 28). Līdzās Kuldīgas tirgotājiem, kuri ceļoja Baltijas robežās un ārpus tām, pilsētu apmeklēja tirgotāji no citām zemēm, tostarp no Krievijas Lielā Ziemeļu kara laikā 18. gadsimta sākumā (Scheffler 1940, 32). Ceļojoši tirgotāji bija ierasti viesi Kurzemes-Zemgales hercogistē, un Sv. Katrīnas baznīcā Kuldīgā viņiem pat bija sava sēdvietu zona (Scheffler 1940, 28).

Daudzi starptautiskie viesi, pabeiguši savus darījumus, devās prom, savukārt citi palika un apmetās Kurzemes-Zemgales hercogistē uz dzīvi. Kuldīgā vien hercogistes laikā ir dokumentēti ieceļotāji no vismaz deviņām dažādām valstīm (sk. Scheffler 1940). Lielu Kuldīgas pilsoņu īpatsvaru vienmēr ir veidojuši vācieši, īpaši no Vācijas ziemeļu apgabaliem nākušie, taču līdz ar hercogu veicināto starptautisko attiecību izaugsmi iedzīvotāju sastāvs kļuva daudzveidīgāks. 17. gadsimtā tika reģistrēti jauni pilsoņi, kuri bija ieradušies no Austrijas, Dānijas, Francijas, Nīderlandes, Skotijas, Zviedrijas un Šveices. 18. gadsimtā atsevišķi iedzīvotāji ienāca arī no Itālijas, kā arī no Bohēmijas (Scheffler 1940, 53). Līdzās migrācijai no Eiropas kontinenta, kā arī no kaimiņu Baltijas zemēm, ir manāms arī iekšējās migrācijas pieaugums, Kuldīgā apmetoties arvien lielākam skaitam kurzemnieku (turpat). Migrācijas modeļi, īpaši 17. un 18. gadsimtā, ilustrē divus galvenos procesus, kas šajā laikā risinājās Kurzemes-Zemgales hercogistē.

Pirmkārt, vāciešu ieceļošana arvien lielākā skaitā, kā arī imigrācija no citām Eiropas zemēm liecina par Kurzemes-Zemgales hercogistes pieaugošo nozīmīgumu – tā tika uzlūkota kā vieta, kur ir vērts apmesties. Otrkārt, arvien pieaugošā ieceļošana no citām hercogistes vietām norāda uz Kuldīgas kā Kurzemes-Zemgales hercogistes urbānā centra augošo nozīmi, neskatoties uz to, ka tā nebija jūras osta.

Kurzemes-Zemgales hercogistes, kā arī Kuldīgas pilsētas augošo nozīmi kā tirdzniecības centru 17. un 18. gadsimtā izceļ arī ziņas par jaunatnācēju nodarbošanos. Šādas ziņas ir pieejamas par visu hercogistes pastāvēšanas laiku. Uzkrītoši, ka laikā no 1569. līdz 1599. gadam Kuldīgā kā jaunpienācējs reģistrēts tikai viens tirgotājs, kas ir mazāk nekā 1% no visiem ieceļotājiem, savukārt turpmāko gadsimtu gaitā situācija radikāli mainījās. Līdz ar Kurzemes-Zemgales hercogistes tirdzniecības aktivitāšu vispārējo pieaugumu, laikā no 1600. līdz 1649. gadam 10% no visiem reģistrētajiem jaunajiem Kuldīgas pilsoņiem bija tirgotāji. 17. gadsimta otrajā pusē gandrīz 30% visu jauno pilsoņu bija tirgotāji, šajā laikā ar tirdzniecību saistītajai migrācijai sasniedzot augstāko punktu; tas ir papildu apliecinājums tam, ka hercoga Jēkaba (1642–1682) valdīšanas laiks bija ekonomiski vispārtikušākais. Turpmākajā – 18. gadsimtā – skaitļi bija zemāki nekā ziedu laikos 17. gadsimta nogalē, bet tirgotāji joprojām sastādīja aptuveni vienu piektdaļu no visiem ieceļotājiem un bija vislielākā profesionālā grupa, kas rāda, ka tirdzniecības izaugsme bija atstājusi paliekošu ietekmi uz sabiedrības organizāciju (Scheffler 1940, 26).

Politiskajā aspektā Kurzemes-Zemgales hercogiste uzstāja uz savu neitralitāti un šādā statusā deva ievērojamu ieguldījumu reģiona starptautiskajās attiecībās. Kurzemes neitralitāti oficiāli apstiprināja kaimiņu lielvaras, kuras izmantoja Kurzemes-Zemgales hercogistes teritoriju kā neitrālu vietu diplomātisko jautājumu risināšanai. Pateicoties neitralitātes statusam, ko 17. gadsimta sākumā pasludināja hercogs Frīdrihs, Kurzemes-Zemgales hercogiste vairākas reizes darbojās kā vidutājs kaimiņvalstu attiecībās. Viens no ievērojamākajiem Kurzemes diplomātijas sasniegumiem, kas iespaidoja starptautiskās attiecības un vispārējo politisko situāciju Baltijas reģionā, bija panāktais pamiers starp Poliju-Lietuvu un Zviedriju, kas bija spēkā no 1628. līdz 1655. gadam. Hercoga Frīdriha demonstrētās diplomātiskās prasmes piemita arī viņa brāļadēlam hercogam Jēkabam, kurš pastāvīgi strādāja pie Polijas-Zviedrijas miera līguma pagarināšanas. Lai panāktu pamiera turpināšanos, viņš aktīvi iesaistīja nozīmīgu politisku lielvaru kā, piemēram, Francija un Vācija, pārstāvjus, ar kuriem viņš nodibināja vērtīgas politiskās attiecības. Kad Polija-Lietuva un galu galā arī Zviedrija atkal iesaistījās karā, tas neattiecās uz Kurzemes-Zemgales hercogisti, kā to rakstiski apliecināja daudzas kaimiņu lielvaras.

Kuldīgā vietējie un ārzemju amatnieki kopīgi attīstīja pilsētas arhitektūras formu valodu, ko iedvesmoja starptautiskie kontakti, kā arī jaunu materiālu pieejamība, pateicoties hercoga paspārnē izveidotajām tirdzniecības attiecībām. Kuldīgas vēsturiskais pilsētas audums ietver tradicionālās vietējās guļbūves, kā arī lielā mērā citzemju iedvesmotā tehnikā un stilos celtas mūra un koka karkasa mājas, kas ilustrē bagātīgo apmaiņu starp vietējiem amatniekiem un ceļojošiem amatniekiem no citām Hanzas pilsētām un centriem ap Baltijas jūru, kā arī no Krievijas.

Kurzemes-Zemgales hercogistes laikā Kuldīgai bija būtiska loma amatniecības attīstībā šajā reģionā, un tā drīz apliecināja sevi kā Kurzemes amatniecības centrs, liecina Kuldīgas novada muzeja izstādes materiāli, ko sagatavojusi Daina Antoniška. Kuldīgā dibināto ģilžu statūti bija saistoši arī citās hercogistes pilsētās dzīvojošiem un strādājošiem amatniekiem. Kā 2017. gadā ar pārvietojamu objektu sērijas palīdzību ilustrēja Kuldīgas novada muzejs, senās amatu ģilžu tradīcijas pastāvēja līdz pat 20. gadsimta 30. gadiem (turpat).

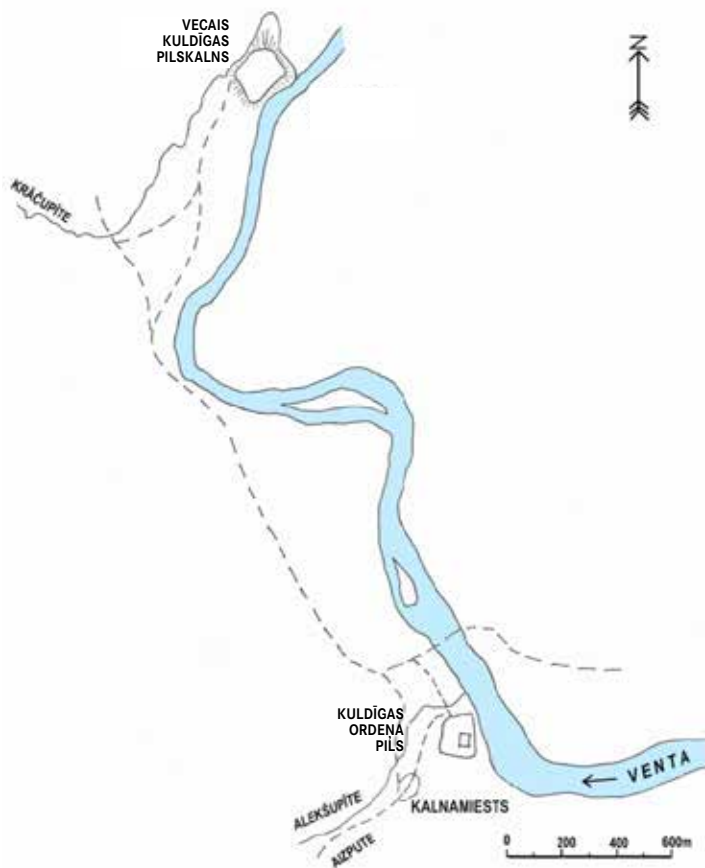
Kurzemes-Zemgales hercogistes mantojumu izsaka arī dažādas nemateriālā mantojuma izpausmes, kas radušās Kurzemes-Zemgales hercogistes laikā. Plaša hercogistes laika ietekme jūtama reģiona kulinārajā mantojumā, kā arī leģendās, dziesmās un dzejā. Vienā no pazīstamākajām leģendām apgalvots, ka kartupeļi Kurzemē tika ieviesti hercoga Jēkaba laikā. Tā kā hercogs daudz laika vadīja dažādos Eiropas valdnieku galmos, viņš iepazina šo augu, kas mūsdienās ir būtiska Latvijas virtuves sastāvdaļa. Ir zināms, ka hercogs Jēkabs sākumā šo dārgo augu pasūtīja savam galmam no Hamburgas, un vēlāk kartupeļi auga hercoga dārzos. Šim populārajam latviešu tautas nostāstam ir veltīta arī mākslas instalācija, ko rīko Imanta Ziedoņa fonds "Viegli" sadarbībā ar Kuldīgas novada pašvaldību – Ventas upes labajā krastā nominētās mantojuma vietas ietvaros, klausoties īpašas radio stacijas – Kartupeļu Lauka Radio – pārraides, aug kulturālie kartupeļi.

Teiku un leģendu stāstīšana ir būtisks latviešu kultūras elements, jo šī zeme bija viena no pēdējām Eiropas kontinentā, kur leģendas, nostāsti un dziesmas tika dokumentētas rakstiski. Kopš 2004. gada Kuldīgā notiek stāstnieku festivāls, kura ietvaros vietējie iedzīvotāji un viesi bauda pilsētas mutiskā mantojuma bagātību, tostarp Kurzemes-Zemgales hercogistes laikā tapušus nostāstus. Tas atspoguļo latviešu tautas vispārējo spēcīgo interesi par tautas kultūru. 2008. gadā Baltijas Dziesmu un deju svētki tika iekļauto UNESCO reprezentatīvajā cilvēces nemateriālā kultūras mantojuma sarakstā. Lai gan šie svētki godina tautas dziesmu un deju mantojumu, tie cieši savijas ar citu latviešu kultūras aspektu – tautastērpiem, kas tiek valkāti svētku reizēs, koncertos un uzvedumos. Katrā pilsētā un ciemā ir sava tautastērpa variācija, kas ir daļa no vietējās identitātes. Kuldīgā valkātais tērps satur kādu elementu, kas attīstījās Kurzemes-Zemgales hercogistes laikā un atspoguļo nelielās valsts augošo pārticību. Pie tautastērpiem sievietes valkā lielas rotaslietas, kas apliecina viņu statusu. Lai gan šīs rotas nav raksturīgas tikai Kuldīgai vien, šī pilsēta ir vienīgā vieta, kur tās tika gatavotas no sudraba, nevis bronzas, jo tā bija īpaša Kuldīgas amatnieku prasme. Šis tērps un zināšanas par tā izcelsmi un darināšanu mūsdienās ir būtisks elements tautas svētkos, tostarp ne tikai jau minētajos dziesmu un deju svētkos, bet arī individuālā rakstura svinībās, kā saulgriežos vai kāzās.

Visbeidzot jāpiebilst, ka dažas vispopulārākās Kuldīgas leģendas ir tieši saistītas ar nominētās mantojuma vietas materiālo mantojumu. Viena no visslavenākajām leģendām ir radusi taustāmu izpausmi ēkā Baznīcas ielā 17. Tiek uzskatīts, ka 1702. gadā pie pilsētas birģermeistara viesojās un viņa mājā nakšņoja Zviedrijas karalis Kārlis XII (Dirveiks et al. 2013, 304). Šīs leģendas vēstījumu vēl uzsver šajā ēkā patrepē iebūvēta lāde, kas, kā apgalvots, esot piederējusi Zviedrijas karalim (Dirveiks et al. 2013, 306). Pētnieki noraida šīs leģendas patiesumu, taču šis nostāsts ir populārs vietējo iedzīvotāju vidū un ilustrē to, kā hercogistes ziedu laiki, kad šeit ciemojās augstu stāvoši ārzemju viesi, tiek reproducēti vietējās leģendās un nostāstos. Cita ēka, kura joprojām šodien ir pazīstama ar savu hercogistes laika funkciju, ir unikālā daļēji no koka būvētā ēka Baznīcas ielā 10, kas līdz pat šai dienai bieži tiek saukta par "Hercoga aptieku" (Dirveiks et al. 2013, 304).

Noslēgumā jāatzīmē, ka Kuldīga visaptveroši ilustrē urbānās telpas izplešanos 16.–18. gadsimta izaugsmes kontekstā un sniedz materiālu liecību par visu pilsētvides un sabiedrības attīstības aspektu unikālu integrāciju iespaidīgi kompaktā un lielā mērā nepārrautā teritorijā. Tas sniedz spilgtu liecību par hercogistes mijiedarbību ar attiecīgām tā laika politiskajām lielvarām un uzskatāmā veidā demonstrē Kurzemes-Zemgales hercogistes tradīcijas. Kuldīga funkcionē kā Kurzemes-Zemgales hercogistes mantojuma galvenais nesējs, jo tā ir veiksmīgi saglabājusi jēgpilnu sabiedrības attīstības pakāpi, kas izpaužas pilsētas arhitektūras formu valodā, kā

78. attēls. Senkuršu pilskalna lokācija attiecībā pret Vācu ordeņa pils vietu.
Janas Jākobsones, Alda Orniņa shematisks attēlojums, 2012.

ticības izplatīšanās uz austrumiem. Pēc tam kad sākotnējie, kopš 12. gadsimta 80. gadiem veiktie miermīlīgas kristianizācijas mēģinājumi izrādījās nesekmīgi, Katoļu baznīca izlēma virzīties uz mērķi ar militāriem līdzekļiem (Sarnowsky 2012, 32–33). 1202. gadā pāvests Innocents III apstiprināja *Frates milicie Christi de Livonia* ordeņa, plašāk pazīstama kā Zobenbrāļu ordenis, dibināšanu, kam bija jāsniedz atbalsts Livonijas bīskapam Baltijas reģiona iekarošanā. 1237. gadā pēc gadu iepriekš piedzīvotas smagas sakāves ar pāvesta Gregora IX rīkojumu šis ordenis tika iekļauts Vācu ordenī (Sarnowsky 2012, 33). Līdz 1290. gadam Vācu ordenim – ar sava Livonijas atzara rokām – izdevās iekarot teritoriju, ko šodien aizņem mūsdienu Latvijas valsts. Tomēr visa šī teritorija nepiederēja Ordenim – tas to dalīja ar Livonijas bīskapijām – Kurzemes bīskapiju un Rīgas arhibīskapiju. Šis Kurzemes un Zemgales sadalījums noteica daudzu apdzīvotu vietu un pilsētu attīstību un atstāja paliekošu ietekmi arī uz Kurzemes-Zemgales hercogisti.

Kuldīgā divu gadu desmitu garumā notika arheoloģiskie izrakumi, kuru laikā tika pētīti dažādi kultūras slāņi no Vācu ordeņa Livonijas atzara, kā arī no hercogistes laika, sekmējot izpratni par pilsētas attīstību. 21. gadsimta sākumā veiktais radioaktīvā oglekļa datējums apliecināja, ka teritorija, kas pazīstama kā Kalnamiests, ir tikusi apdzīvota kopš 12. gadsimta sākuma un tādējādi ir viens no visagrāk apdzīvotajiem mūsdienu Kuldīgas rajoniem (Asaris, Lūsēns 2013, 150). Tā paša pētījuma ietvaros šī rajona ielu seguma virsma tika datēta ar

arī amata prasmēs, kas tiek koptas līdz pat mūsdienām. Daudzo karu dēļ, kas plūstās Latvijas teritorijā kopš 18. gadsimta – savā pastāvēšanas laikā Kurzemes hercogiste piedzēja 81 kara gadu ar kaimiņu lielvarām un 110 bada gadus (Jākobsone 2013, 32) –, neviena cita vieta nav salīdzināma ar šo mantojuma vietu tur atrodamo īpašas nozīmes universālās vērtības atribūtu apjoma ziņā.

Detalizēta hronoloģiska informācija par Kuldīgas vēsturi

Vēsture pirms perioda, kas saistīts uz īpašas nozīmes universālo vērtību

Senākā zināmā apmetne, ko iespējams saistīt ar mūsdienu Kuldīgu, atradās aptuveni trīs kilometrus lejup pa upi no Vecpilsētas, vietā, kas tiek dēvēta par Veckuldīgas pilskalnu, kurš datējams jau ar vēlā dzelzs laikmeta otro pusi (9.–12. gadsimts) (Asaris, Lūsēns 2013, 139). Šajā laikā reģionu uz dienvidiem un rietumiem no Daugavas apdzīvoja vairākas ciltis, kas gadsimtus vēlāk veidoja latviešu tautas pamatu: kurši, zemgaļi un sēļi (Berkis 1969, 2).

Atbilstoši vispārējai situācijai Eiropā šajā Baltijas vēstures periodā dominēja kristīgās

79. attēls. Kalnamiesta teritorija – pirmā apdzīvotā apmetne tagadējā Kuldīgas teritorijā.
Intas Jansones shematisks attēlojums atbilstoši pētījuma “Kuldīga. Pilsēt būvniecība un arhitektūra” rezultātiem, 2020.

80. attēls. Vācu ordeņa pils teritorija un Kalnamiests – autonomas apdzīvotas vietas tagadējā Kuldīgas teritorijā.
Intas Jansones shematisks attēlojums atbilstoši pētījuma “Kuldīga. Pilsēt būvniecība un arhitektūra” rezultātiem, 2020.

17. gadsimtu, pierādot, ka viduslaiku miests vēlāk tika integrēts agrīnā Kurzemes-Zemgales hercogistes apdzīvotā vietā (turpat). Kalnamiests atrodas mūsdienu Kuldīgas centrā. To veido trīs ielas – Kalna iela, Rumbas iela un Jelgavas iela, un tam ir sava oriģināla forma, kas atšķir to no pārējās pilsētas daļas. Vēl šodien šīs ielas sniedz priekšstatu par mazo apdzīvoto vietu, kāda toreiz bija Kuldīga. Šīm ielām ir īpaša ovāla forma, kāda nav atrodama nekur citur pilsētā. Visa Kalnamiesta teritorija atrodas Alekšupītes austrumu krastā, aptuveni 200 metru iekšzemes virzienā no Ventas Rumbas.

Savas misijas gaitā turpmāko 200 gadu laikā Vācu ordenis uzbūvēja daudzas pilis, lai aizsargātu stratēģiski nozīmīgas vietas un ceļus, piemēram, tirdzniecības ceļu no Rīgas uz Kēnigsbergu (mūsd. Kaļiņingradu). Šīs pilis daudzviet veidoja kodolu apdzīvotām vietām, daudzas no kurām – tostarp Kuldīga – Kurzemes-Zemgales hercogistes laikā kļuva par pilsētām.

Kuldīgas, kura toreiz tika saukta par Goldingenu, pirmsākumi meklējami 1242. gadā, kad pāvesta legāts Vilhelms no Modēnas deva Vācu ordeņa Livonijas atzaram atļauju būvēt pili kristīgās ticības aizsardzībai, līdzīgi kā tas bija citās šī reģiona vietās (Asaris et al. 2013, 17). Šī vieta pils būvei tika izvēlēta, pateicoties tās stratēģiskajam novietojumam starp Livoniju un Prūsiju, kas nodrošināja Vācu ordenim nepieciešamo kontroli pār tobrīd naidīgajiem politiskajiem spēkiem (turpat, 11). Pils teritorija atrodas Ventas upes kreisajā krastā uz ziemeļaustrumiem no Kalnamiesta. Pati pils bija atdalīta no apdzīvotās vietas ar aizsarggrāvi, un tās teritoriju norobežoja arī Alekšupīte ziemeļu pusē un Venta austrumu pusē. Lielu daļu perioda, kad tā atradās Vācu ordeņa pakļautībā, Kuldīga saglabāja viduslaiku apmetnes plānojumu un apjomu. Pils kā pilsētas oficiālais aizsākums pastāvēja līdzās apdzīvotajai vietai.

Kurzeme pirmo reizi pasaules kartē tika minēta Vācu ordeņa laikā. Mūka Gervasa no Ebstorfas 13. gadsimtā radītā vēsturiskā pasaules karte *Monialium Ebstorfensium Mappamundi* tiek uzskatīta par vecāko mūsdienu Latvijas teritorijas atainojumu un tajā minēta Rīga, Kurzeme un Zemgale (Zālīte 2020).

Jau 14. gadsimtā Kuldīgas miests iesaistījās Hanzas savienības aktivitātēs un sāka nodarboties ar starptautisko tirdzniecību. 1378. gadā – desmit gadus pēc pievienošanās Hanzas savienībai – Kuldīga ieguva Rīgas pilsētas tiesības (Jākobsone 2013, 32).

Šajā laikā cita citu nomainīja vairākas urbānās ekspansijas fāzes, attīstoties teritorijai uz ziemeļiem no pils. Šīs attīstības gaitā radās pirmie elementi, kas ir būtiski organizētas pilsētas funkcionēšanai, piemēram, tirgus laukums un baznīca (Scheffler 1940, 5). Tā bija pirmā reize, kad Kuldīga izpletās ārpus abu upju ierobežotās teritorijas. Alekšupīte vairs nebija apdzīvotās vietas ziemeļu robeža. Tagad tā plūda tieši cauri pilsētas centram un tika uzbūvēti pirmie tilti. Otrā Alekšupītes krastā pretī ieejai pilī pirmā Kuldīgā uzceltā dievnama – Sv. Katrīnas luterāņu baznīcas – priekšā tika izveidots pirmais pilsētas laukums. Šajā kontekstā tika izveidota Baznīcas iela, kas savienoja pilsētas laukumu ar Kalnamiestu uz dienvidiem no baznīcas, tādējādi integrējot abus rajonus vienā administratīvajā sistēmā. Ziemeļu pusē, par Pilsmiestu dēvētā rajonā tika izveidotas vēl piecas ielas. Šodien no šīm ielām ir saglabājušās četras – Policijas iela, Ventspils iela, Kaļķu iela un Upes iela.

Kurzemes-Zemgales hercogistes dibināšana Gotharda Ketlera vadībā

16. gadsimts Eiropas vēsturē bija lielu satricinājumu laiks, kas tiešā veidā ietekmēja arī mūsdienu Latvijas teritoriju. 16. gadsimta 20. gados Livonijā sāka izplatīties Reformācijas idejas, kas strauji ieguva piekritējus ne vien pilsētnieku, bet arī garīdzniecības vidū. Vienlaikus Livonijā arvien vairāk saasinājās cīņa par dominanci abu svarīgāko Livonijas kungu – Vācu ordeņa

81. attēls. Livonijas teritorijas iedalījums 16. gadsimta otrajā pusē. *Nodrošinājusi Māriete Jakovļeva, 2020.*

Livonijas mestra un Rīgas arhibīskapa – starpā. Livonijas iekšpolitisko nestabilitāti steidzās izmantot apkārtējās valstis, kur šai laikā norisa Livonijai pretēji procesi – proti, varas centralizācija un tieksme pēc hegemonijas reģionā. Izšķirošo impulsu pārmaiņām reģionā deva Livonijas karš (1558–1582), kuru aizsāka Krievijas cara Ivana IV (Bargā) iebrukums Tērbatas bīskapijā. Tā kā Livonija nebija spējīga izrādīt nopietnu pretestību Krievijas cara karapulkiem, tās iedzīvotāji meklēja palīdzību pie tuvākajiem kaimiņiem, kā rezultātā 1561. gada jūnija sākumā Ziemeļgaunija ar Rēveli (mūsd. Tallinu) padevās Zviedrijas karaļa Ērika XIV virsvarai. Savukārt atlikušo Livonijas daļu savā pakļautībā ieguva Polijas-Lietuvas karalis Sigismunds II Augusts, taču viņa jaunajiem valdījumiem bija dažāda pakļautības pakāpe. Diplomātisku sarunu gaitā Vācu ordeņa Livonijas atzara mestram Gothardam Ketleram izdevās iegūt bijušās Ordeņa zemes uz dienvidiem no Daugavas upes – Kurzemē un Zemgalē, kļūstot par laicīgu firstu ar hercoga titulu. Jaunās valsts – Kurzemes-Zemgales hercogistes (*Ducatus Curlandiae et Semigalliae*) jeb saīsināti Kurzemes hercogistes – dibināšanu noteica t. s. Pakļaušanās līgums (*Pacta Subiectionis*), kurš tika noslēgts Viļņā 1561. gada 28. novembrī.

Kurzemes hercogiste ievēribu pelna jau ar to vien, ka tā bija vienīgais veidojums, kas jaunajos apstākļos reprezentēja vietējo valstiskumu bijušās Livonijas teritorijā. Saskaņā ar Pakļaušanās līgumu Sigismunds II Augusts nodeva Gothardam Ketleram kādreizējos ordeņa īpašumus Kurzemē un Zemgalē kā mantojamu lēni. Līgumā karalis garantēja jaunajai vasaļvalstij ticības

82. attēls. Kurzemes-Zemgales pirmais hercogs Gothards Ketlers (1517-1587) ar laulāto draudzeni Meklenburgas princesi Annu (1533-1602). Epiatāfija Jelgavas Trīsvienības baznīcā. Gājusi bojā II pasaules karā. *Nodrošinājusi Māriete Jakovļeva, 2020.*

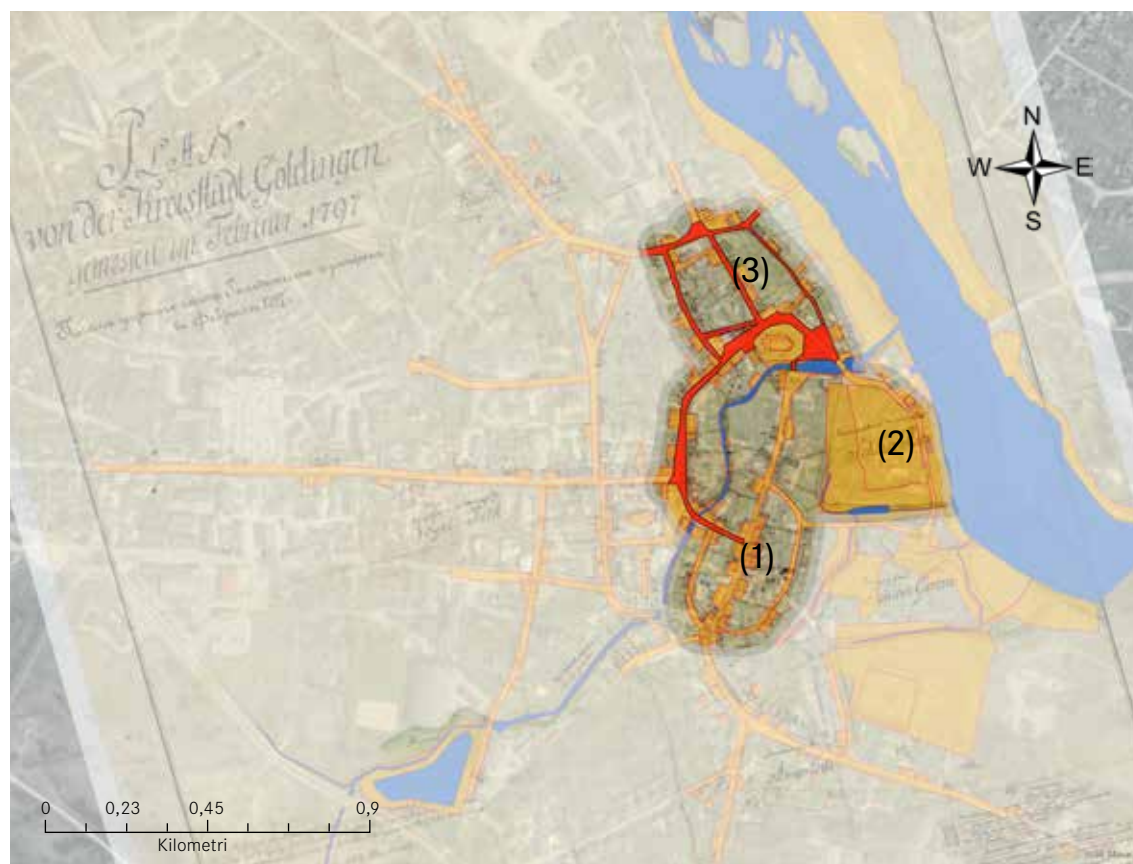
Prūsijas, kur mantošanas tiesības apstiprināja arī Hoencollernu blakuslīnijām, kā rezultātā 17. gs. sākumā notika Prūsijas hercogistes apvienošana ar Brandenburgas kūrfirsta valsti.

Pēc Vācu ordeņa atzara Livonijā oficiālās sekularizācijas 1562. gada 5. martā Gothards Ketlers uzsāka savu varas un pārvaldes sistēmas veidošanu. Lai gan pārvalde uz vietām lielā mērā tika pārmantota no viduslaikiem, augstākās pārvaldes aparāts bija jāveido uz kardināli atšķirīgiem pamatiem, jo tā vairs nebija klerikāla, bet gan sekulāra valsts. Atšķirībā no viduslaikiem, kad valsts kalpoja reliģijai, agrie jaunie laiki nāca ar jaunu pieeju – reliģija kļuva par vienu no valsts politiskajiem instrumentiem, bet valdnieka vara pamatojās "Dieva žēlastībā" un viņš bija Baznīcas galva. Pakļaušanās līgumā Polijas karalis bija atzinis luterticību par Kurzemes hercogistes oficiālo reliģiju, un Gotharda vadībā notika hercogistes ev. luteriskās Baznīcas organizācijas izveide. Baznīca kalpoja hercoga varas stiprināšanai un kļuva par vienojošo saiti starp muižniecību un hercogu. Turklāt Livonijas kara apstākļos Gothards centās noturēt piešķirtās teritorijas un nodrošināt hercogistes integritāti. To bija iespējams izdarīt tikai tajā gadījumā, ja hercogam izdotos padarīt muižniecību par saviem sabiedrotajiem.

brīvību saskaņā ar Augsburgas konfesiju, kā arī apstiprināja tiesības ieņemt administratīvos amatus vienīgi vietējiem vāciešiem (indigenāts), bet muižniekiem solīja visu esošo tiesību un privilēģiju saglabāšanu. Oficiāli hercoga tituls skanēja – no Dieva žēlastības Kurzemes un Zemgales hercogs Livonijā (*Von Gottes Gnaden in Liefland zu Curland und Semgallen Herzog*). Ranga un regāļu ziņā Kurzemes hercogs tika pielīdzināts Prūsijas hercogam, kas par Polijas-Lietuvas vasali bija kļuvis 1525. gadā pēc Vācu ordeņa sekularizācijas Prūsijā. Un arī Kurzemes hercoga lēņa dienests jeb militārais pienākums pret lēņa kungu bija tāds pat kā Prūsijas hercogam. Sekojot viduslaiku tradīcijām, gan Prūsijas, gan arī Kurzemes hercogam bija jāatjauno lēņa tiesības ik reizi, kad hercogistē vai Polijā-Lietuvā mainījās valdnieks, saņemot karaļa galmā investitūras diplomu. *Pacta Subiectionis* arī noteica, ka Kurzemes hercogistes mantošana iespējama tikai tiešā vīriešu līnijā, tādēļ 1566. gadā Gothards apprecējās ar Meklenburgas hercoga Albrehta VII (1486-1547) meitu Annu (1533-1602), liekot pamatus Ketleru dinastijai. Pēctecības nodrošināšana bija vitāli svarīga hercogistes turpmākajai pastāvēšanai, jo 1589. gadā seims pieņēma lēmumu, ka, izbeidzoties Ketleru vīriešu līnijai, Kurzemes hercogisti drīkst likvidēt un pievienot Lietuvas Dižkunigaitijai. Šai ziņā Kurzemes hercogiste atšķīrās no

Bijušie Ordeņa vasaļi izveidoja hercogistes valdošo kārtu – muižniecību. Polijas karaļa 1561. gada 28. novembrī izdotā privilēģija (*Privilegium Sigismundi Augusti*), kā arī hercoga Gotharda 1570. gada 25. jūnijā parakstītā privilēģija (*Privilegium Gotthardinum*) apstiprināja muižniekiem pilnīgas jurisdikcijas tiesības pār saviem zemniekiem. Muižnieki bija atbrīvoti no nodokļu maksāšanas, tomēr viņiem joprojām bija jāpilda lēņa jeb militārais dienests (t. s. jātnieku dienests jeb *Rossdienst*). Minētās privilēģijas faktiski padarīja ordeņa laikos piešķirtos lēņus par privātīpašumu. Līdz ar to privātās rokās nonāca apmēram divas trešdaļas no hercogistes zemes fonda, savukārt atlikusi trešdaļa atradās tiešā hercoga rīcībā un veidoja valsts īpašumu, no kura tika uzturēts hercoga galms un ierēdņi.

Svarīgākos politiskos, ekonomiskos un tiesu jautājumus izskatīja hercoga un muižnieku kopīgās sanāksmēs – landtāgos, kur atšķirībā no Livonijas laikiem vairs nepieaicināja garīdzniecības un pilsētu pārstāvjus. Pilsētas landtāgā pārstāvēja hercogs ar saviem padomniekiem, kam pirms landtāga pilsētnieki iesūtīja savas sūdzības un viedokļus par izskatāmajiem jautājumiem. Landtāga lēmumiem bija likuma spēks. Jau hercoga Gotharda laikā tika likti pamati hercogistes administratīvajam aparātam, kura centrā atradās hercoga galms. Tajā koncentrējās galvenās ar valsts varu un pārvaldi saistītās amatpersonas un institūcijas: hercoga padomnieki, kanceleja un augstākās ekonomiskās pārvaldes iestāde – renteja jeb kamera (*Rent-Cammer, fürstliche Cammer*). Lokālā līmenī hercoga varu reprezentēja pilskungi jeb hauptmaņi (*Hauptmann*), kas pārvaldīja vēl Livonijas laikā tapušos pilsnovadus, un hercoga muižu pārvaldnieki. Pilsētām hercogi apstiprināja privilēģijas un kārtības jeb policijas noteikumus (*Polizey-Ordnung*), kas bija balstīti senajās Lībekas-Visbijas-Rīgas tiesībās.

83. attēls. Kalnamiests (1), pils teritorija (2), apmetne pie pils un Pilsmiests (3) – autonomas pilsētas daļas pirms to administratīvās apvienošanas. *Intas Jansones shematisks attēlojums atbilstoši pētījuma "Kuldīga. Pilsētībūvniecība un arhitektūra" rezultātiem, 2020.*

84. attēls. Hercogs Frīdrihs. Imanta Lancmaņa gleznots portrets pēc 18. gs. paraugiem. Bauskas pils muzejā. Nodrošinājusi Māriete Jakovļeva, 2020.

85. attēls. Hercogs Vilhelms. Glezna Rundāles pils muzejā (17. gadsimta sākums). Nodrošinājusi Māriete Jakovļeva, 2020.

Tolaik Kuldīgu veidoja vairākas teritorijas ar atšķirīgām funkcijām, piemēram, pils teritorija, viduslaikos tapušais Kalnamiests un Pilsmiests, kas attīstījās ap Sv. Katrīnas luterāņu baznīcu un atradās pilsētas sabiedrisko funkciju centrā. Pastāvošie rajoni tika apvienoti kopīgā tiesiskajā un ekonomiskajā sistēmā.

Viens no senākajiem dokumentiem, kas regulē būvniecību Kuldīgā, tapis 1577. gadā – tikai 16 gadus pēc Kurzemes-Zemgales hercogistes dibināšanas. Kāds saglabājies policijas rīkojums rāda, ka jau 16. gadsimtā Kuldīgā ik gadu publiski tika nolasīti oficiālie būvniecības noteikumi (Melluma 2015, 134). Mantojuma saglabāšanas politikas kontekstā īpaši interesanti ir divi šī dokumenta punkti. 13. punktā bez rātes atļaujas aizliegts kaut ko būvēt “tirgus laukumā, pie un starp ielām” (Melluma 2015, 135). Tiem, kas šo likumu pārkāpa, bija jāmaksā sods vai arī nelikumīgi uzceltās mājas jānojauc. 14. punktā skarts ēku nolietojšanās un pārbūves jautājums. Lai nepieļautu visas pilsētas ēku fonda nonākšanu sliktā tehniskā stāvoklī, pilsētas rātei tika dota atļauja inspicēt privātās ēkas un zemesgabalus, kad vien tā ieskatīja par nepieciešamību (Melluma 2015, 135).

Divas no senākajām būvēm pilsētā – Sv. Katrīnas luterāņu baznīca, kā arī Sv. Trīsvienības Romas katoļu baznīca – Kurzemes-Zemgales hercogistes laikā vairākas reizes tika atjaunotas. Kā pilsētas galvenās kulta celtnes tās ir būtiski mazpilsētas dzīves elementi un tāpēc jau agrīnā fāzē būvju saglabātības kontekstā tām tika piešķirta prioritāte.

Frīdriha un Vilhelma Ketleru kopīgā valdīšana

Apzinoties pastāvošos draudus no ārpuses un nestabilo iekšpolitisko situāciju, hercogs Gothards vēlējās nodrošināt jaunās valsts pastāvēšanu arī pēc savas nāves. Tādēļ testamentā viņš novēlēja varu diviem dēliem. Vecākajam dēlam Frīdriham (*Friedrich*, 1569–1642) viņš novēlēja Zemgali ar centru Jelgavā, kas vienlaikus bija arī hercogienes atraitnes Annas sēdeklis, bet jaunākajam

86. attēls. Kurzemes-Zemgales hercogistes karte (1770): ar sarkanu iekrāsota Kurzeme, ar dzeltenu – Zemgales daļa. Karte no LNA Latvijas Valsts vēstures arhīva, 6828. fonds, 2. apraksts, 208. lieta.

dēlam Vilhelmam (*Wilhelm*, 1574–1640) – Kurzemi ar centru Kuldīgā. Tomēr būtiskākais testamentā bija noteikums, ka hercogisti nedrīkst sadalīt divās atsevišķās daļās un lēņa saņemšanai jeb investitūrai Polijas-Lietuvas galmā jānotiek kopīgi. 1589. gada aprīlī Varšavā Polijas-Lietuvas karalis Sigismunds III (1566–1632) apstiprināja brāļiem kopīgu valdīšanu hercogistē. Investitūras diplomu Frīdrihs saņēma personīgi, bet nepilngadīgo Vilhelmu pārstāvēja padomnieki. Vienlaikus Polijas-Lietuvas seims pieņēma likumu, kas pieļāva, ka, Ketleru dinastijai pārtrūkstot, Kurzemes-Zemgales lēni varētu nepiešķirt jaunam hercogam, bet gan sadalīt vojevodistēs un pievienot Lietuvas Dižkunigaitijai. Tādējādi Gotharda novēlējums izrādījās tālredzīgs, jo vecākais dēls Frīdrihs palika bez bērniem, līdz ar to tiešā Ketleru valdnieku līnija Kurzemes hercogistē būtu izbeigusies jau otrajā paaudzē.

Hercoga Gotharda nāves brīdī viņa jaunākajam dēlam Vilhelmam bija nepilni 13 gadi. Līdz testamentā noteiktajai pilngadībai – 20 gadiem – viņu nosūtīja studēt uz Rostoku, kur viņš

87. attēls. Hercoga Frīdriha laulātā draudzene Elizabete Magdalēna. Zelta medaljons (1600) Bodes muzejā (*Bode-Museum*) Berlīnē.
Nodrošinājusi Mārite Jakovļeva, 2020.

88. attēls. Hercoga Vilhelma laulātā draudzene Prūsijas princese Sofija. Daniela Rozes (*Daniel Rose*) glezna (ap 1606) Rundāles pilī.
Nodrošinājusi Mārite Jakovļeva, 2020.

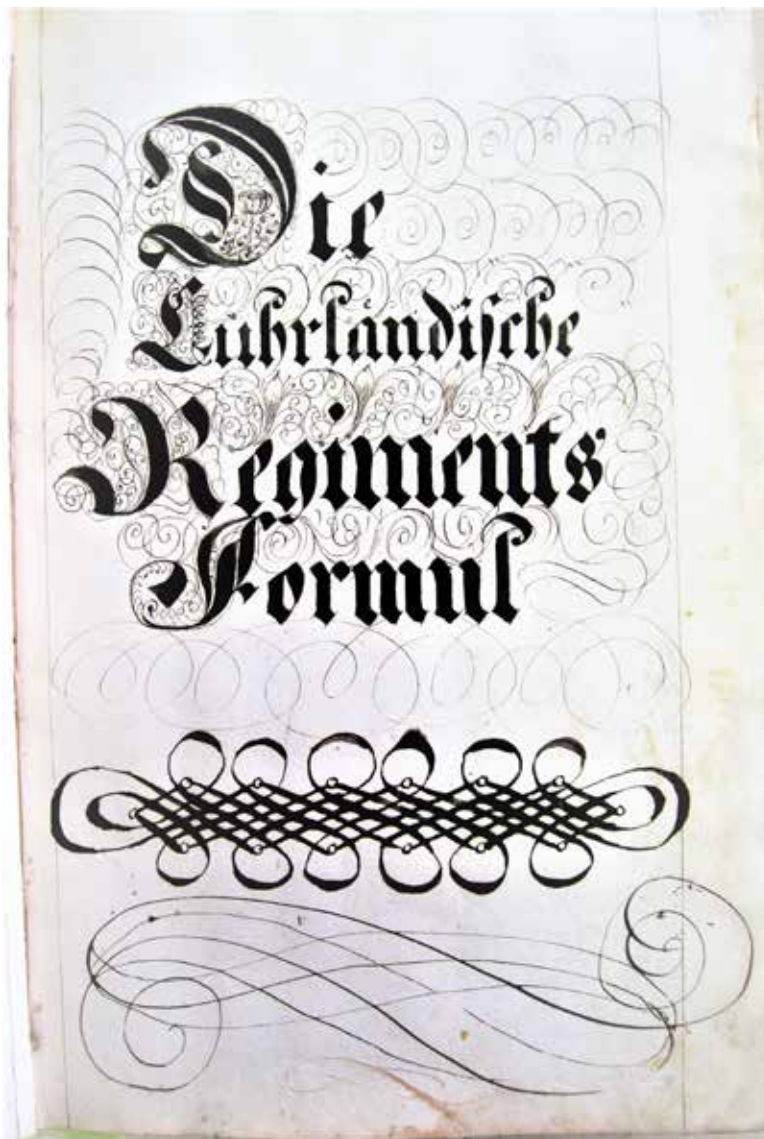
pavadīja četrus gadus. Šajā laikā Vilhelms arī cieši kontaktējās ar mātes radiem un iepazinās ar daudziem Eiropas valdošo namu pārstāvjiem. Brāļa prombūtnē hercogistes pārvalde atradās Frīdriha rokās, kam palīdzēja virkne padomnieku un hercogiene atraitne. Frīdrihs izglītību ieguva uz vietas Kurzemē, taču varārkārt devās arī ilgākos ceļojumos pa Eiropu. Pēc Vilhelma atgriešanās no ārzemēm brāļi 1595. gada 23. maijā noslēdza īpašu līgumu par varas sadali, kas paredzēja, ka katram no viņiem būs savs galms, saimnieciskā pārvalde un zemākā tiesvedība, bet landtāgiem bija jānotiek kopīgi, tādējādi apliecinot hercogistes teritoriālo integritāti. Vilhelms iekārtojās Kuldīgā, izveidojot tur savu galmu. Taču Vilhelma mēģinājumi pārvaldes lietās atbrīvoties no muižniecības ietekmes un ieviest absolūtismam raksturīgu varas formu sastapa sīvu pretestību, kas rezultātā noveda pie atklāta konflikta.

Abi hercogi arī turpmāk periodiski ceļoja uz ārvalstīm, iepazīstinot ar jauno dinastiju dažādus galmus un paplašinot savu redzesloku. Volgastē hercogs Frīdrihs 1600. gadā apprecējās ar Pomerānijas-Volgastes hercoga Ernsta Ludviga (1545–1592) meitu Elizabeti Magdalēnu (1580–1649). Savukārt hercogs Vilhelms 1609. gadā par sievu apņēma Prūsijas hercoga Albrehta Frīdriha (1533–1618) meitu Sofiju (1582–1610). Tikmēr mierīgo dzīvi hercogistē izjauca poļu-zviedru kara (1600–1629) izraisīšanās. Kara pirmajā posmā abi hercogi personiski pildīja savu vasaļa pienākumu, un lielā mērā tieši Frīdriha vadītās vienības parādīšanās kaujas laukā sekmēja lietuviešu karaspēka uzvaru pār skaitliski daudz spēcīgākajiem zviedriem pie Salaspils 1605. gada septembrī. Arī hercogs Vilhelms vairākkārt bija devies pie armijas. Taču no pilnīgas izpostīšanas hercogisti tobrīd glāba tikai Polijas-Lietuvas un Zviedrijas iesaistīšanās Krievijas notikumos (Smuta) un dāņu uzbrukums Zviedrijai 1611. gadā. Vienlaikus pašā hercogistē situācija arvien saasinājās. Apdomīgais hercogs Frīdrihs mēģināja samierināt

konfliktējošās puses, taču neveiksmīgi. Par pagrieziena punktu hercogistes vēsturē kļuva muižniecības opozīcijas vadītāju nāve aresta laikā 1615. gada augustā. Muižnieki uzskatīja, ka Vilhelms apzināti devis pavēli viņus nogalināt un to zinājis arī Frīdrihs, tāpēc tie par abiem hercogiem iesniedza sūdzību Polijas karalim Sigismundam III. Karalis atstādināja abus hercogus no troņa. Rezultātā Vilhelms zaudēja hercoga tiesības un devās trimdā uz Pomerāniju, bet Frīdriham ar pūlēm izdevās attaisnoties un saglabāt Kurzemes-Zemgales hercogisti kā vienotu valsti. Taču muižniecība bija guvusi virsroku, ko apliecināja 1617. gada 18. martā izsludinātā hercogistes satversme jeb "Valdības formula" (*Formula Regiminis*). "Valdības formula" noteica valsts iekārtu, ierobežojot hercoga varu par labu muižniecībai, un palika spēkā līdz pat hercogistes likvidācijai 1795. gadā.

Saskaņā ar "Valdības formulu" hercoga padomnieku institūcija tika reducēta un turpmāk hercogistes valdību veidoja četri virspadomnieki (*Oberräte*): landhofmeistars, kanclers, oberburggrāfs un landmaršāls. Tie bija jāieceļ tikai no tādu vietējo dzimtu pārstāvju vidus, kuras bija atrodamas īpašā dižciltīgo sarakstā jeb matrikulā. Bez virspadomnieku ziņas hercogs nedrīkstēja izšķirt nevienu svarīgu politisku jautājumu, sevišķi, ja lieta skāra muižniecības tiesības un privilēģijas. Hercoga prombūtnes, mazgadības, slimības vai nāves gadījumā virspadomnieku kolēģijai bija jāuzņemas hercogistes vadība. Administratīvi hercogisti iedalīja Kuldīgas, Tuku-

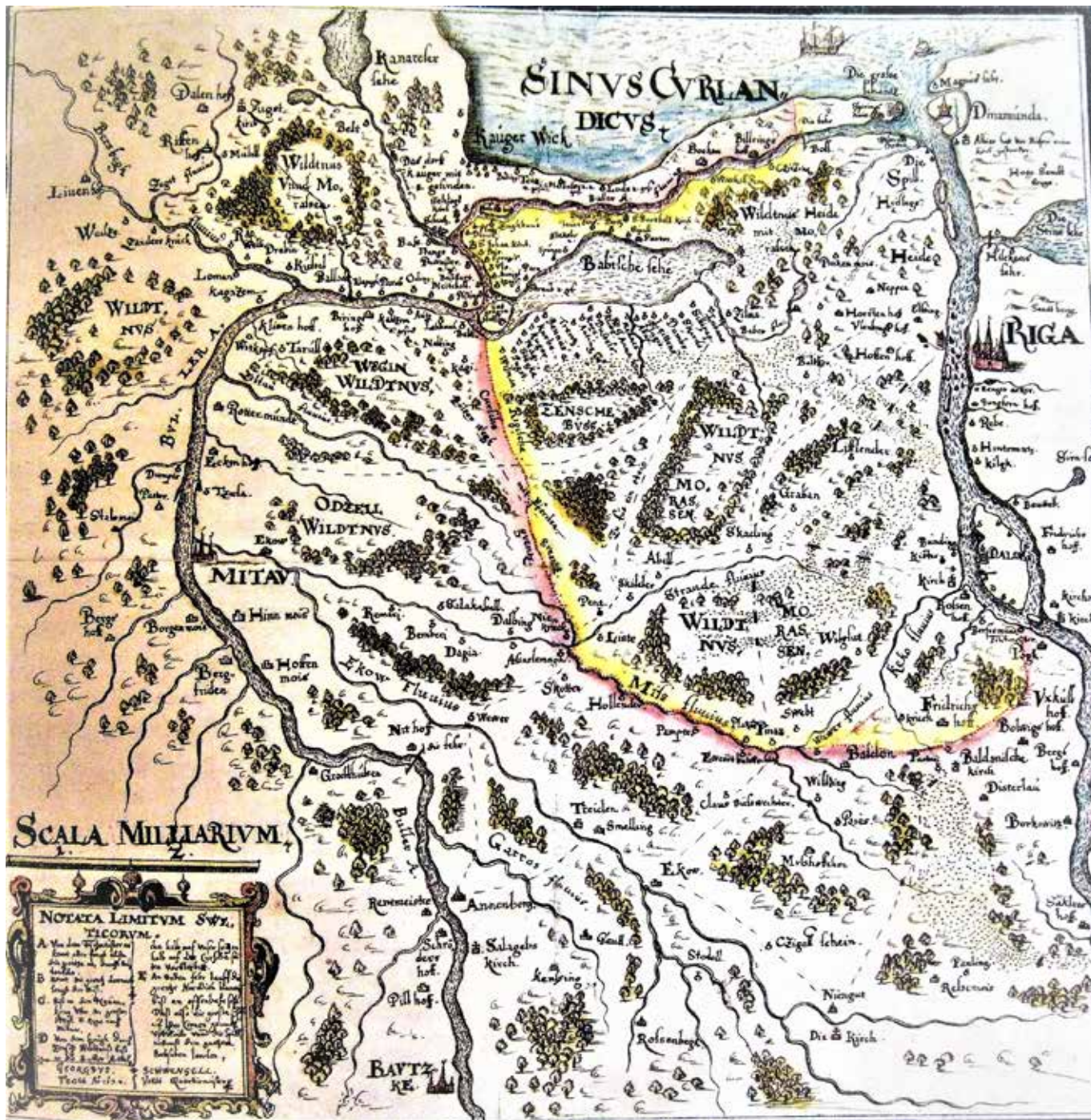
ma, Jelgavas un Sēlpils virspilskungu iecirkņos (*Oberhauptmannschaften*), kas sīkāk iedalījās t. s. politiskajās draudzēs (*politische Kirchspiele*). Bez tam hercogistē pastāvēja vēl astoņi pilskungu iecirkņi (*Hauptmannschaften*). Arī pilskungu un virspilskungu amatu drīkstēja ieņemt tikai matrikulā ierakstīto dzimtu pārstāvji, kas sevi dēvēja par "īsteni dižciltīgajiem" (*vera Nobiles*) jeb bruņniecību (*Ritterschaft*). Saprotams, ka hercoga Vilhelma atbalstītāji šajā korporācijā netika uzņemti. Bez tam "Valdības formulā" tika noteikts, ka turpmāk hercogistes landtāgiem jānotiek ne retāk kā reizi divos gados. Ja iepriekš tajos varēja piedalīties jebkurš muižnieks, tad tagad tādas tiesības bija tikai vēlētiem deputātiem no privilēģētās bruņniecības vidus, un katrai politiskai draudzei landtāgā bija viena balsis. Agrākie landtāgu lēmumi zaudēja likuma spēku. Tāpat satversme noteica Gregora kalendāra jeb jaunā stila ieviešanu hercogistē ar 1618. gada 1. janvāri. Līdz ar "Valdības formulas" pieņemšanu Kurzemes hercogistē tika akceptēta aristokrātiska augstākās pārvaldes sistēma, kas faktiski atspoguļoja tos pašus procesus, kas norisinājās arī Polijā-Lietuvā, t. i., karaļa resp. centrālās varas pavājināšanās

89. attēls. "Valdības formulas" titullapa. 18. gadsimta noraksts.
LNA Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 5759. fonds,
2. apraksts, 155. lieta.

uz magnātu ietekmes pieauguma fona. Diemžēl Kurzemes hercogiem nebija stipras aizmugures un iespēju, kādas, piemēram, bija Prūsijas hercogistei, kas ar laiku tika pievienota Brandenburgas kūrfirsta valdījumiem un kļuva par pamatu Hoencollernu izveidotajai karalistei. Tāpat arī Kurzemes hercogi neuzdrošinājās meklēt atbalstu vietējo iedzīvotāju masās, kuras pārsvarā veidoja latvieši, kas pa lielākai daļai tika piesaistīti zemei kā dzimtcilvēki un tikai salīdzinoši nedaudzi bija personīgi brīvi. Latvieši nodrošināja hercogistes ekonomisko pamatu, nodarbojoties ar zemkopību, zvejniecību, amatniecību, sīktirdzniecību utt., taču viņiem nebija politisku tiesību.

90. attēls. Kurzemes hercogistes un Zviedrijas robeža pie Rīgas. Georga Švengelna (*Schwengeln*) zīmēta karte (1634). *Nodrošinājusi Māriete Jakovļeva, 2020.*

lekšējā konflikta noregulēšana vēl nenozīmēja to, ka būtu novērsti draudi hercogistes pastāvēšanai. 1621. gadā Baltijā atjaunojās karadarbība, septembrī zviedri ieņēma Rīgu, bet oktobrī iegāja Kurzemes hercogistē, ieņemot Jelgavas pili. Vienlaikus hercogistē iegāja arī poļu karaspēks. Pili hercogs Frīdrihs atguva pēc nepilna gada, bet 1625. gada vasarā un rudenī zviedri vēlreiz okupēja daļu hercogistes. Ieilgušais karš spieda hercogu Frīdrihu meklēt nemilitārus risinājumus hercogistes pasargāšanai, mēģinot iegūt Kurzemei neitrālas valsts statusu. Sarunas par neitralitātes atzīšanu risinājās vairākus gadus, un periodiski abas karojošās puses deva solījumus nekarot hercogistes teritorijā, taču reti kad tos pildīja. Kurzemieņi arī aktīvi darbojās, lai panāktu Polijas-Lietuvas un Zviedrijas samierināšanu. Lielā mērā tieši pateicoties Kurzemes diplomātikajiem pūliņiem, 1628. gada Ziemassvētkos tika noslēgts pamiers, kuru 1629. gada septembrī pagarināja uz sešiem gadiem, bet 1635. gadā vēl uz 26 gadiem. Kara rezultātā hercogiste ieguva jaunu kaimiņu – Zviedriju. 1630. gada vasarā zviedri piespieda hercogu Frīdrihu noslēgt īpašu robežlīgumu, paturot sev Daugavas lejtecē vairākas teritorijas, kas bija piederējušas hercogistei.

91. attēls. Hercogs Jēkabs. Glezna Gripsholmas pilī Zviedrijā (17. gadsimta 70. gadi).
Nodrošinājusi Māriete Jakovļeva, 2020.

Hercoga Jēkaba valdīšanas laiks

Cita problēma, kas apdraudēja Kurzemes hercogistes pastāvēšanu, bija troņa mantošanas jautājums. Hercoga Frīdriha laulībā ar Elizabeti Magdalēnu bērnu nebija, bet hercoga Vilhelma vienīgais dēls Jēkabs (1610–1681) līdz ar tēva atstādināšanu no varas arī bija zaudējis tiesības uz troni. Tādējādi, lai arī turpmāk Ketleri varētu valdīt Kurzemes hercogistē, bija jāpanāk Vilhelma restitūcija vai vismaz prinča Jēkaba mantošanas tiesību atzīšana no Polijas-Lietuvas puses. Šā jautājuma risināšanā Frīdriham atbalstu sniedza lielākā daļa no hercogistes muižniecības, kas bija apmierināta ar iegūto stāvokli un nevēlējās, lai pēc Frīdriha nāves Kurzeme tiktu inkorporēta Polijas-Lietuvas valstī vai pievienota Zviedrijai, kur bija spēcīga karaļa vara. Pūliņi panākt troņa mantošanas tiesības Jēkabam, kuram vārds tika dots par godu Anglijas un Skotijas karalim Jēkabam (Džeimsam) Stjuartam (1566–1625), turpinājās vairāk nekā divdesmit gadu. Tikai pēc Polijas karaļa Sigismunda III nāves 1632. gadā, pateicoties radnieciskajiem sakariem un atbalstam, ko sniedza Brandenbura-Prūsija, Pomerānija, Meklenburga, Saksija, Anglija un pat Francija, kā arī Polijā-Lietuvā ietekmīgais Radzivillu klans, izdevās panākt, ka Polijas-Lietuvas seims pasludināja Vilhelma un Jēkaba tiesību restitūciju. Jaunais Polijas karalis Vladislavs IV (1595–1648), kurš kāpa tronī 1632. gada novembrī, to akceptēja, taču ar noteikumu, ka Vilhelms vairs nekad neatgriezīsies Kurzemē.

Tā kā Vilhelma dēla Jēkaba māte Prūsijas princese Sofija mira drīz pēc dzemdībām, tēvs Jēkabu divu gadu vecumā nosūtīja pie radiem uz Vāciju. Zēna bērnība pagāja Kēnigsbergas un Berlīnes galmos, un vairākus semestrus viņš studēja Leipcīgas Universitātē. 1624. gadā hercogs Frīdrihs atsauca Jēkabu uz Kurzemi, lai sagatavotu paredzamajam hercoga amatam, bet 1638. gadā padarīja par savu līdzvaldnieku. Pirms tam gan Jēkabs bija divies divu gadu ilgā “kavaliera tūrē”, kuras laikā apmeklēja tēvu, kurš līdz pat savai nāvei dzīvoja Pomerānijā. Ilgāku laiku Jēkabs uzturējās Holandē un Francijā, kā arī apceļoja vairākas citas Eiropas valstis. Jau 17. gadsimta 30. gados hercogs Frīdrihs nodeva Jēkabam bijušos Vilhelma valdījumus, ieskaitot Kuldīgu, kas, neraugoties uz visiem notikumiem un politiskajām pārmaiņām, joprojām saglabāja hercogistes Kurzemes daļas galvaspilsētas statusu.

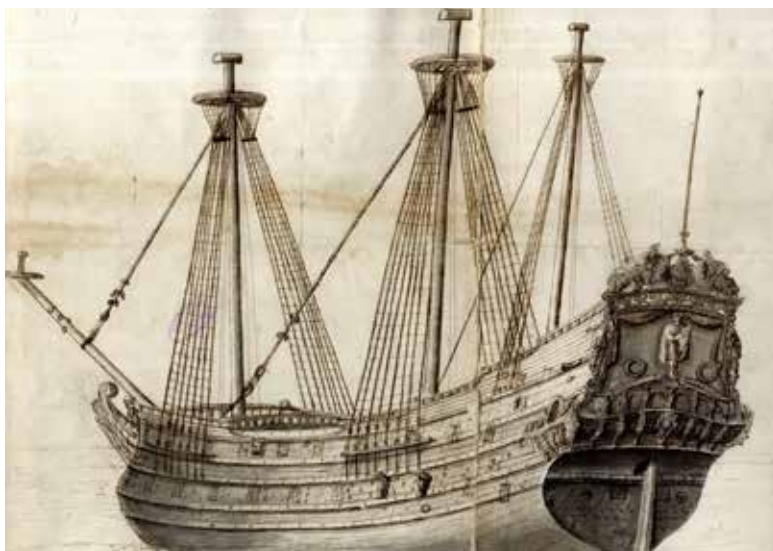
Pēc Frīdriha nāves 1642. gada augustā Jēkabs pārņēma varu Kurzemes-Zemgales hercogistē. Stājoties amatā, viņam 1642. gada 29. novembrī nācās noslēgt ar muižniecību īpašu izlīgumu, kas precizēja dažus pārvaldes organizācijas jautājumus. Cita starpā tika noteikts, ka turpmāk par hercogistes vienīgo galvaspilsētu uzskatāma Jelgava. Tomēr, lai arī zaudējusi savu galvas-

pilsētas statusu, Kuldīga joprojām palika hercoga iemīļota uzturēšanās vieta. Savukārt pēc Polijas-Lietuvas prasības Jēkabam nācās būt Kuldīgā un Jelgavā katoļu baznīcas.

Uzsākot valdīt, Jēkabs nevēlējās atklāti konfliktēt ar muižniecību, bet mēģināja nostiprināt hercoga varu, izmantojot ekonomiskos līdzekļus. Viņš palielināja hercoga muižu ražojumu eksportu uz Rietumeiropu un centās novirzīt uz Kurzemi lielu daļu no tranzitirdzniecības, kas gāja no austrumiem (no Krievijas un Polijas-Lietuvas pierobežas apgabaliem) un kas līdz tam bija zviedru pārvaldē esošās Rīgas prerogātīva. Tirdzniecībai ar Eiropu svarīgākie tolaik bija jūras ceļi, tādēļ Jēkabs izveidoja pats savu floti – kas bija lielākā Baltijas zemēs –, ierīkojot Ventspilī kuģu būvētavu. Sekojot laikmeta garam un priekšteču iedibinātajām tradīcijām, viņš centās uzlabot muižu saimniecību un dibināja dažādu nozaru manufaktūras, to vidū dzelzs manufaktūras vietējās purva rūdas apstrādei. Nepieciešamos speciālistus Jēkabs vervēja visā Eiropā, tādējādi hercogistē ieplūda dažādu nāciju pārstāvji, kas līdzī sev nesā arī jaunas tehnoloģijas un zināšanas. Hercoga Jēkaba aktīvā darbība manufaktūru ierīkošanā bija unikāla parādība izteikti uz lauksaimniecisko ražošanu orientētajā reģionā, padarot hercogu slavenu tālu aiz savu valdījumu robežām. Piemēram, Krievijas cāram Aleksejam Mihailovičam (1629–1676) Jēkabs sniedza informāciju par

92. attēls. Biržu dzelzs manufaktūra pie tag. Jēkabpils (*Grossbuschhofsches Eisenwerk*). Izgriezums no 1668. gada kartes. *LNA Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 673. fonds, 1. apraksts, 979. lieta.*

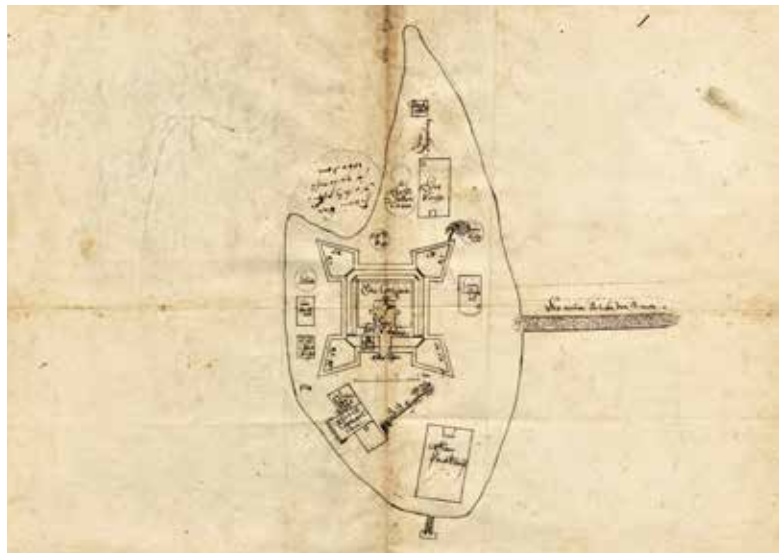

93. attēls. Paraugs, pēc kura būvēja fregates Ventspils kuģu būvētavā (17. gs. 1. puses zīmējums). *LNA Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 554. fonds, 1. apraksts, 850d. lieta.*

kuģu būvēšanu, metālu un stikla kausēšanu, kā arī tirdzniecības iespējām Vestindijā. Vienlaikus Kurzemes hercogiste kļuva par tehnoloģiju pārneses krustpunktu, no kurienes rietumos savervētie speciālisti nereti devās tālāk austrumu virzienā – uz Polijas-Lietuvas valdījumiem un jau pieminēto Krieviju. Zīmīgi, ka pirmos krievu čuguna lielgabalus cara Pētera I (1672–1725) Urālos uzbūvētajās dzelzs rūpnīcās 1702. gadā izlēja meistars Ēriks Deprē (*De Pree*), kuru cars bija savervējis Kurzemē un kura senči bija ieradušies hercogistē 17. gadsimta vidū.

Starptautiskā tirdzniecība un kolonizācija

Būtisks merkantilās ekonomikas – tobrīd jaunākās sociāli ekonomiskās doktrīnas, kam hercogs sekoja –, elements bija koloniju iegūšana tālajos kontinentos. Pateicoties Jēkaba darbībai, mazās hercogistes vārds ne vien izskanēja visā Eiropā, bet kļuva pazīstams arī Āfrikas un Amerikas piekrastēs. 17. gadsimta vidū Jēkabs ieguva vairākus atbalsta punktus Gambijas upes grīvā Āfrikā (1651) un Tobago

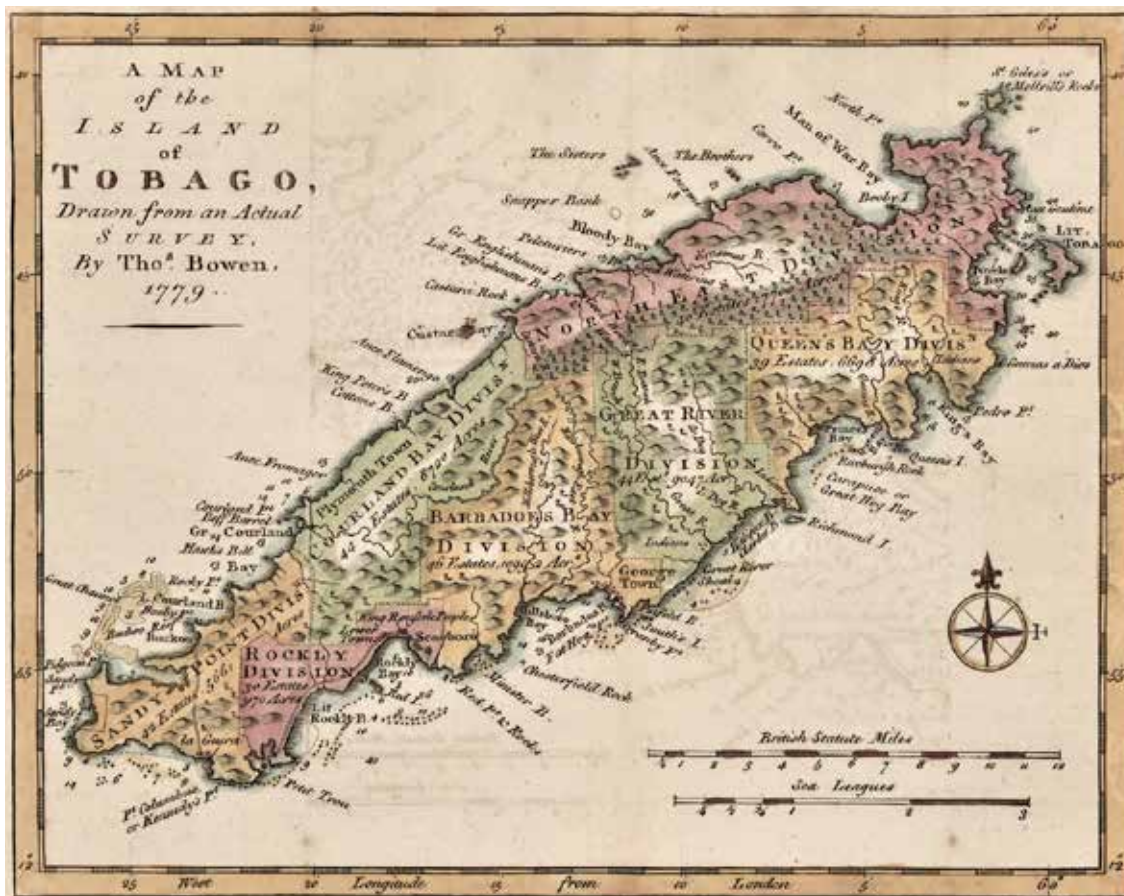

94. attēls. Kurzemnieku apmetne Sv. Andreja salā Gambijā (1651).

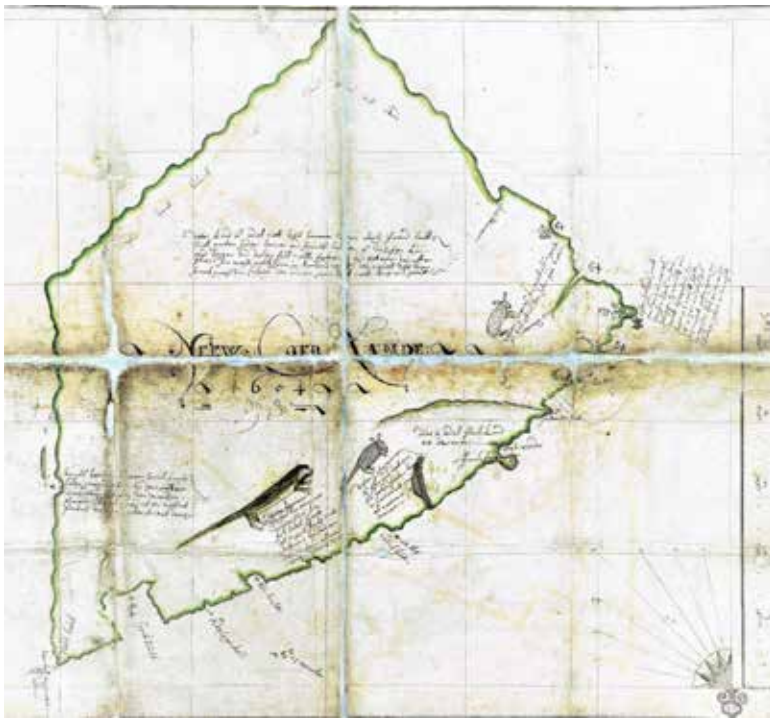
LNA Latvijas Valsts vēstures arhivs, 7363. fonds, 3. apraksts, 111. lieta.

95. attēls. Tobago karte (1779).

Nodrošinājusi Mārīte Jakovļeva, 2020.

96. attēls. Kurzemnieku zīmētā Tobago (*New Courland*) karte (1654). LNA Latvijas Valsts vēstures arhivs, 7363. fonds, 3. apraksts, 111. lieta.

97. attēls. Piemiņas zīme kurzemniekiem Tobago. *Nodrošinājusi Māriete Jakovļeva, 2020.*

salu Karību reģionā (1654). Lai gan kārtējā poļu-zviedru kara (1655–1660) dēļ, kas smagi skāra arī Kurzemes hercogisti, hercogam Jēkabam neizdevās uz ilgu laiku nostiprināties savās kolonijās, kurzemnieku klātbūtne Tobago jūtama vēl šodien. Tobago kartē redzami vietvārdi – *Fort James*, *Fort Bennett*, *Great Courland Bay*, *Courland River* – ir tiešas liecības par Kurzemes hercogu aktivitātēm. Hercogs Jēkabs arī sapņoja par Indijas sasniegšanu un jaunu zemju atklāšanu tālāk uz austrumiem – *in Terra Australis*. Šo plānu realizācijā luterticīgais, bet reliģiskā ziņā tolerantais hercogs Jēkabs 17. gadsimta 50. gados aicināja piedalīties pāvestu Innocentu X (1574–1655), solot iegūtājās kolonijas garīgo virsvadību nodot Katoļu baznīcai. Diemžēl sarunas pārtrauca pāvesta nāve, bet viņa pēctecis amatā interesē par projektu neizrādīja.

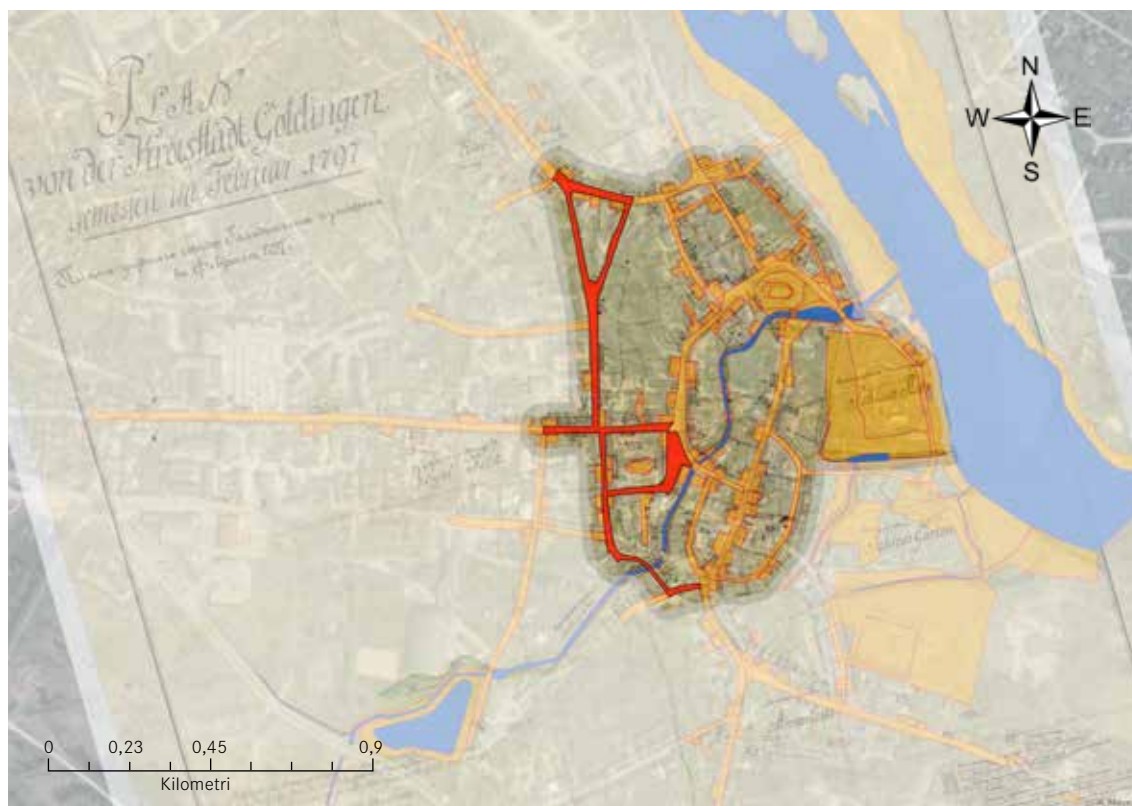
Hercoga Jēkaba ārpolitika bija cieši saistīta ar viņa ekonomiskajiem un koloniālajiem plāniem. To apliecina tirdzniecības un kuģniecības līgumi ar Franciju un Angliju, Norvēģijā iegūtās kalnrūpniecības privilēģijas, kā arī Kurzemes hercogistes nodibinātās diplomātiskās attiecības ar Krieviju. Pēc Jēkaba precībām 1645. gadā ar Brandenburgas kūrfirsta Frīdriha Vilhelma (1620–1688), saukta par "Lielo kūrfirstu", māsu Luīzi Šarloti (1617–1676) Kurzemes hercoga nams vēl ciešāk iekļāvās Hoencollernu dinastijas saišu lokā, ko vēlāk apliecināja Jēkaba un Luīzes Šarlotes bērnu precības ar Hesenes-Kaseles, Hesenes-Homburgas un Brandenburgas prinčiem un princesēm. Jāpiemin arī, ka Hesenes-Kaseles princis Frīdrihs (1676–1751), kurš 1720. gadā kļuva par Zviedrijas karali, bija hercoga Jēkaba mazdēls. Savukārt Brandenburgas kūrfirsts dzīvi interesējās par hercoga Jēkaba aktivitātēm, sevišķi aizjūras tirdzniecības sakarā, un sekoja svaiņa piemēram savā koloniālajā politikā.

17. gadsimtā arvien straujākā Kurzemes-Zemgales hercogistes attīstība izraisīja tālāku Kuldīgas pilsētas izplešanos, un šajā laikā radās vairāki pilsētībūvniecības elementi, kas

šodien ir būtiska pilsētas tēla sastāvdaļa. Tā kā, augot iedzīvotāju skaitam, esošais pilsētas laukums baznīcas rajonā bija kļuvis pārāk mazs, līdz ar rātsnama būvi, kas aizsākās 1626. gadā, mūsdienu Rātslaukuma vietā tika izveidots vēl viens laukums – visu galveno ceļu krustpunktā. Turpmākajos gadu desmitos Kuldīgas centrā sāka attīstīties mūsdienu Rātslaukums, kam apkārt tika atvērti veikali un amatnieku darbnīcas (Jākobsons 2013, 36). Vecais pilsētas centrs ar laukumu līdzās Sv. Katrīnas baznīcai drīz zaudēja savu sabiedrisko nozīmi, jo straujas ekonomiskās izaugsmes gaitā par jauno Kuldīgas centru kļuva Rātslaukums (Scheffler 1940, 11).

Šajā laikā pastiprinoties reliģiskajai daudzveidībai, uz rietumiem no Rātslaukuma katoļticīgo pilsoņu vajadzībām tika uzbūvēts otrs baznīcas rajons. Pilsētas ziemeļrietumu daļa auga ciešā saistībā ar ebreju kopienas attīstību. Tādējādi 17. gadsimta pilsētplānojums līdzās ekonomiskajai izaugsmei atspoguļoja arī Kuldīgā notiekošās sabiedrības izmaiņas, galvenokārt iedzīvotāju skaita pieaugumu un plašāku pilsētā dzīvojošo cilvēku reliģisko un kultūras dažādību.

Līdz ar uzsvāru uz ekonomiskajām aktivitātēm arvien lielāku nozīmi ieguva ceļi. Arheoloģiskās izpētes gaitā zem ielām atsegtais materiāls rāda, ka 13. un 14. gadsimtā ielas bija klātas atkritumiem vai arī bruģētas ar baļķiem (Asaris, Lūsēns 2013, 158). Pieaugot Kurzemes hercogu iniciētajām ekonomiskajām aktivitātēm, lielāku nozīmi ieguva ceļu bruģēšana. Augstmaņi nodrošināja pastāvīgu ielu uzturēšanu, lai pasta dienests, kas bija būtisks par transportu un preču piegādi atbildīgās ekonomikas elements, varētu darboties ātri, pat ātrāk nekā kaimiņzemju pasta dienesti (Biedriņš, Jākobsons 2013, 209). Tobrīd mantojuma vietā jau bija attīstīties aptuveni 90% no ielu tīkla. Liepājas ielā, Baznīcas ielā, Dzirnavu ielā, Rumbas ielā, Kaļķu ielā, Kalna ielā un Policijas ielā ir atraktas senākā, 17. gadsimta sākumā no oļiem, ķieģeļu fragmentiem vai zariem veidota bruģa paliekas (Asaris, Lūsēns 2013, 158).

98. attēls. Kuldīgas urbānā paplašināšanās 17. gadsimtā. *Intas Jansones shematisks attēlojums atbilstoši pētījuma "Kuldīga. Pilsēt būvniecība un arhitektūra" rezultātiem, 2020.*

99. attēls. 17.-18. gadsimta lielgabali pie Kuldīgas novada muzeja Pils ielā 5, Kuldīgā.
Kārļa Komarovska foto, 2020.

Krīzes laiks

Savu augstāko punktu hercoga Jēkaba darbība sasniedza 17. gs. 50. gadu pirmajā pusē. Diemžēl hercogistes sekmīgo attīstību pārtrauca kārtējie militārie konflikti reģionā. Sekojot sava tēvoča hercoga Frīdriha aizsāktajai politikai, Jēkabs stingri ievēroja Kurzemes hercogistes neitralitāti, kas, ņemot vērā kaimiņvalstu augošās ambīcijas, nebija viegli. Vēl 1635. gadā Štumsdorfā parakstītajā poļu-zviedru pamiera līgumā Kurzemes hercogs līdz ar Brandenburgas kūrfirstu bija nozīmēts par “*miera prokuratoru*”, kam bija jāpanāk, ka uz 26 gadiem noslēgtais pamiers tiktu pārvērsts “mūžīgā mierā”. Tā kā hercogs Jēkabs lieliski saprata, ka bez ilgstoša miera starp Poliju-Lietuvu un Zviedriju visi viņa pūliņi var būt veltīgi, Polijas-Lietuvas un Zviedrijas samierināšana Jēkaba valdīšanas pirmajos divos gadu desmitos kļuva par vienu no svarīgākajiem viņa diplomātiskajiem mērķiem. Vairāku gadu garumā hercogs Jēkabs organizēja abu pušu sarunas, kā starpniekus iesaistot arī Brandenburgu-Prūsiju, Francijas Ģenerālštatus un Venēciju. Diemžēl 1651. gadā Lībekā sanākušais miera kongress, kas ar pārtraukumiem ilga gandrīz divus gadus, beidzās bez rezultātiem. Drīz vien tiešā Kurzemes hercogistes robežu tuvumā sākās karadarbība. Vispirms 1654. gadā savstarpēju karu uzsāka Polija-Lietuva un Krievija, Zviedrija iesaistījās cīņā pret Poliju-Lietuvu 1655. gadā, bet gadu vēlāk – arī pret Krieviju. Hercogs Jēkabs mēģināja panākt Zviedrijas un Polijas-Lietuvas samierināšanu arī vēl 1655. gadā, kad Kurzemes kanclers Melhior fon Felkerzāms (*von Fölckersam, Voelckersamb*) vispirms Stokholmā un pēc tam, sekojot Zviedrijas karalim uz Dancigu (mūsd. Gdaņsku) un Varšavu, centās panākt viņa piekrišanu sarunām ar Polijas karaļa sūtņiem. Vienlaikus kancleram bija uzdots iegūt Kurzemes neitralitātes atzišanu no Zviedrijas puses. Kā stāsta, Zviedrijas karalis Kārlis X Gustavs (1622–1660) par Jēkabu esot izteicies sekojoši: “Kurzemes hercogs ir pārāk varens, lai būtu hercogs, taču viņam pietrūkst spēku, lai viņš būtu karalis.” Zviedri solīja neaiztikt hercogisti, ja viņiem tiks nodrošināta apgāde armijas maršu

laikā, un līdz 1658. gada rudenim solījumu visumā ievēroja. Savukārt no Krievijas cara un Polijas karaļa Jēkabam kara pirmajos gados izdevās iegūt rakstiskus neitralitātes apstiprinājumus, jo viņiem bija izdevīgi izmantot hercogistes teritoriju kā diplomātisko kanālu, caur kuru visos virzienos devās dažādu valstu sūtņi. Nereti tieši Kurzemes hercoga galms kļuva par vietu, kur sūtņi neoficiāli apmainījās ar aktuālo informāciju.

Cieņa pret Jēkabu tomēr netraucēja zviedriem 1658. gada oktobrī iebrukt hercogistē, bet pašu hercogu ar ģimeni saņemt gūstā un vairāk nekā pusotru gadu turēt apcietinājumā – vispirms Rīgā, vēlāk Ivangorodas cietoksnī pie Narvas. Lai gan par hercoga atlaišanu no aresta iestājās vairāki valdnieki, piemēram, Brandenburgas-Prūsijas, Saksijas, Maincas un Ņelnes kūrfirsti, Braunšveigas-Lineburgas un Braunšveigas-Kalenbergas hercogi, Hesenes landgrāfi un pat Sv. Romas impērijas ķeizars, Zviedrijas karalis visus lūgumus ignorēja. Kurzemes hercogistes pašas aizsardzības spējas bija vājas, jo bailēs no hercoga varas pieauguma muižniecība nevēlējās reformēt seno militāro sistēmu, kas balstījās uz vasaļu dienestu. Tāpēc zviedri ātri okupēja hercogistes teritoriju, taču drīz vien viņiem pretim stājās gan pašu kurzemnieku vienības, gan arī poļu-lietuviešu un Brandenburgas kūrfirsta karaspēks. Kara liesmās tika nodarīti milzu postījumi, lielākā daļa no hercoga uzņēmumiem iznīcināta un viņa pils izlaupītas.

Kara iznākumā nevienai no karojošajām pusēm neizdevās iegūt acīmredzamu pārsvaru. Miera sarunu laikā, kas risinājās 1660. gada ziemā un pavasarī, zviedri pieprasīja Kurzemi sev, un arī poļu-lietuviešu vidū bija tādi, kas labprāt redzētu hercogisti inkorporētu Lietuvā. Tikai ar Francijas un Brandenburgas-Prūsijas atbalstu kurzemnieku delegātiem izdevās panākt hercoga Jēkaba restitūciju. Pēc Olīvas miera līguma starp Poliju-Lietuvu un Zviedriju parakstīšanas Jēkabam atļāva pamest Ivangorodu un atgriezties Kurzemē, kur viņu svinīgi sagaidīja 1660. gada jūlijā. Uzreiz pēc atgriešanās no gūsta hercogs ķērās pie sagrautās saimniecības atjaunošanas. Tas prasīja lielas pūles un izdevumus, taču pirmskara līmeni vairs nebija iespējams sasniegt. Jēkaba spēkus bija iedragājis gan pārciestais gūsts, gan gadu nasta, turklāt kopš 17. gadsimta 60. gadiem lauksaimniecības produktu cenas Eiropā kritās, kā rezultātā ārējā tirdzniecība nenesa agrākos ienākumus. Lielas pūles hercogs pielika arī kara gados zaudēto koloniju atgūšanai. 1664. gadā Jēkabs saņēma no Anglijas karaļa tiesību uz Tobago formālu apstiprinājumu, nododot par to angļiem

100. attēls. Ģenerālstatu apsveikums hercogam Jēkabam sakarā ar atgriešanos no gūsta. Hāgā, 1660. gada 14. septembrī. Pēdējā lapa. LNA Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 5759. fonds, 2. apraksts, 1324. lieta, 2. lpp.

101. attēls. Hercogs Frīdrihs Kazimirs. Glezna Gripsholmas pilī Zviedrijā. *Nodrošinājusi Mārite Jakovļeva, 2020.*

jumiem. Hercogu Jēkabu tiešām var aprīnot par uzdrīkstēšanos, neatlaidību un darbīgumu, tomēr, šķīroties no šīs pasaules 1681. gada 31. decembrī, viņš savu vecāko dēlu un troņmantnieku Frīdrihu Kazimiru (1650–1698) atstāja visai sarežģītā iekšpolitiskā un ekonomiskā situācijā.

Frīdriha Kazimira Ketlera valdīšanas laiks

Frīdrihs Kazimirs kopā ar hercoga ģimeni bija piedzīvojis zviedru gūstu. Tā kā kara briesmas arī pēc Olīvas miera līguma noslēgšanas vēl nebija rimušas, jo turpinājās poļu-krievu karš (līdz 1667. gadam), tad pēc atgriešanās Kurzemē hercogs Jēkabs drošības apsvērumu dēļ viņu nosūtīja pie Brandenburgas kūrfirsta. Gandrīz desmit gadu princis pavadīja Berlīnē un Klēvē (*Cleve*), kur par viņu rūpējās Klēves vietvaldis Nasavas-Zīgenes firsts Johans Morics (1604–1679). Acīmredzot Johana Morica, kurš 1671. gadā bija kļuvis par Nīderlandes Ģenerālštatu armijas virspavēlnieku, ietekmē Frīdrihs Kazimirs pēc savas kavaliera tūres nepalika Kurzemē, bet ar vairākiem paša savervētiem pulkiem iestājās Nīderlandes karadienestā. Viņš piedalījās franču–holandiešu karā (1672–1674), bet 1675. gada 5. oktobrī Hāgā apprecējās ar Johana Morica brāļameitu Sofiju Amēliju (1650–1688). Nākamā gada vasarā jaunais pāris aizbrauca uz Kurzemi, kur hercogs Jēkabs iesaistīja troņmantnieku valsts pārvaldē. Tomēr pēc tēva nāves Frīdriham Kazimiram nācās risināt smagus uzdevumus. Lielas pūles jaunajam hercogam prasīja attiecību sakārtošana ar muižniecību, kas hercoga Jēkaba pēdējos valdīšanas gados bija saasinājušās. Muižniecība atteicās nodot Frīdriham Kazimiram uzticības zvērestu, pirms nebūs izskatītas tās iesniegtās sūdzības. Vienošanos abas puses panāca tikai 1684. gadā, kad Frīdrihs Kazimirs parakstīja solījumu ievērot visas muižniecības tiesības un

savas Gambijas kolonijas. Taču realitātē Tobago atradās holandiešu rokās, bet Kurzemniekiem izdevās atjaunot savu koloniju salā tikai ap 1679. gadu. Tomēr Jēkaba vērienīgos plānus nekas nespēja apstādināt. Līdz pat mūža galam viņš loloja sapni par Trinidadas salu, kuru vēlējās iegūt kā kompensāciju par spāņu kaperu savāktajiem hercoga kuģiem un precēm, bet Anglijā cīnījās par tiesību atjaunošanu uz Gambijas īpašumiem. Turklāt 1677. gadā, kad bija izplatījušās baumas par jaunu Krievijas cara karagājienu pret zviedriem, Jēkabs piedāvāja Zviedrijai atpirt no tās Vidzemi un Rīgu un solīja nokārtot jautājumu ar Krieviju diplomātiskā ceļā.

Uz citu 17. gadsimta valdnieku fona hercogs Jēkabs izceļas ne vien ar saviem vērienīgajiem plāniem un toleranci reliģijas jomā, kas nepavisam nebija raksturīga Absolūtisma laikmetam, bet arī miermīlīgu līdzekļu izvēli politisko jautājumu risināšanā. Taču Jēkaba pasākumi bieži neatbilda reālajām valsts iespējām, bet pārāk liela paļaušanās uz diplomātisko un tirdzniecisko partneru solījumiem nereti noveda pie lieliem materiāliem zaudē-

privilēģijas, bet muižnieki beidzot zvērēja viņam uzticību. Turklāt saskaņā ar Jēkaba testamentu Frīdriham Kazimiram bija jāizmaksā brāļiem un māsām milzu naudas summas, kas bija jāaizņemas ārzemēs. Saprotams, ka tas nebija viegls uzdevums, savukārt radiņieki nevēlējās gaidīt un pieprasīja izmaksāt viņiem testamentā novēlēto uzreiz. Sevišķi lieli strīdi hercogam bija ar brāli Ferdinandu (1655–1737), un konflikta risināšanā bija pat spiesti iesaistīties Brandenburgas kūrfirsts un Polijas karalis (sk. Bues 1995).

Frīdrihs Kazimirs visumā turpināja tēva iedibinātos saimniekošanas un politikas principus. Piemēram, viņš reorganizēja hercogistes dzelzs rūpniecību, par paraugu ņemot Zviedriju, kas tolaik bija progresīvākā metalurģijas nozarē, un būvēja kuģus – ne vien Ventspilī, bet arī Liepājā (no 1677. gada). Hercogs arī centās uzturēt koloniju Tobago salā, kas bija atjaunota īsi pirms hercoga Jēkaba nāves, taču lielais attālumš un finansiālās problēmas apgrūtināja tai sniegt nepieciešamo atbalstu. Lai gan 17. gadsimta pēdējās desmitgades aizritēja bez lielām militārām kolīzijām reģionā, pilnībā izvairīties no konfliktiem ar kaimiņiem nebija iespējams. Vislielākās domstarpības izraisīja Rīgas inspirētā zviedru cīņa ar t. s. neatļautajām sīkostām Kurzemes piekrastē, jo jebkuras jaunas ostas ierīkošanu ārpus Liepājas un Ventspils Rīga uzskatīja par savu privilēģiju pārkāpumu. 1697. gada pavasarī Frīdrihs Kazimirs uzņēma t. s. Krievijas Lielo sūtniecību, kuras sastāvā inkognito uz Rietumeiropu ceļoja arī cars Pēteris I. Laipnā uzņemšana Kurzēmē Pēterim patika daudz labāk nekā zviedru nedraudzīgā attieksme pret viņu Rīgā, un, acīmredzot, tas ietekmēja Pētera I samērā labvēlīgo nostāju pret hercogisti Lielā Ziemeļu kara (1700–1721) notikumos. Dažus mēnešus pēc cara vizītes Kurzemes hercogisti apmeklēja arī Brandenburgas kūrfirsts Frīdrihs III (1657–1713; nākamais Prūsijas karalis Frīdrihs I), kura māsa Elizabete Sofija (1674–1748) 1691. gadā bija kļuvusi par Frīdriha Kazimira otro sievu. Visumā hercoga

102. attēls. Frīdriha Kazimira pirmā sieva Nasavas-Zigenes princese Sofija Amēlija. Glezna Gripsholmas pilī Zviedrijā. *Nodrošinājusi Mārīte Jakovļeva, 2020.*

103. attēls. Frīdriha Kazimira otrā sieva Brandenburgas-Prūsijas princese Elizabete Sofija. Gedeona Romandona glezna (1691). *Nodrošinājusi Mārīte Jakovļeva, 2020.*

104. attēls. Hercogs Frīdrihs Vilhelms. Kristofa Veigela (Weigel) gravīra (1710).
 Nodrošinājusi Mārite Jakovļeva, 2020.

Frīdriha Kazimira valdīšanas laikā Kurzemes hercogistes kā tādas pastāvēšana netika apdraudēta. Taču pēc viņa nāves 1698. gada 22. janvārī situācija krasi mainījās.

Varas cīņas par troņa mantošanu

Frīdriha Kazimira vienīgajam dēlam un troņa mantniekam Frīdriham Vilhelmam (1692–1711) tēva nāves brīdī bija nepilni seši gadi, un par jaunā hercoga aizbildniecību uzreiz izraisījās pamatīgas politiskas cīņas. Pēc reģenta statusa tiecās gan hercogiene atraitne Elizabete Sofija, kura šajā cīņā izmantoja Brandenburgas-Prūsijas atbalstu, gan arī mirušā hercoga brālis Ferdinands, kurš ilgu laiku bija pavadījis Polijas-Lietuvas karadienestā un kam bija labi sakari poļu galmā. Ferdinandam šķietami izdevās gūt virsroku, tomēr situācija palika nestabila. Varas krīzi vēl pastiprināja Lielais Ziemeļu karš. Ferdinands bija spiests atteikties no Kurzemes neitralitātes politikas, kad 1700. gada 22. februārī Polijas-Lietuvas karalis un Saksijas kūrfirsts Augusts II Stiprais (1670–1733) izmantoja hercogistes teritoriju kā placdarmu uzbrukumam zviedru Rīgai. Lai pēc iespējas pasargātu hercogisti no sakšu armijas vaļībām, kā arī iegūtu Augusta II atbalstu iekšpolitiskajās cīņās, Ferdinands

1700. gada maijā iestājās karaļa militārajā dienestā. Pēc sakšu un krievu apvienotā karaspēka sakāves Spilves kaujā 1701. gada 19. jūlijā Ferdinands aizbrauca no Kurzemes, izstājās no dienesta un turpmāk centās panākt hercogistes deokupāciju diplomātiskā ceļā. Kurzemē viņš vairs nekad neatgriezās. Vēl ātrāk hercogisti bija pametusi Elizabete Sofija, kura kopā ar dēlu devās uz Kēnigsbergu, lai 1701. gada janvārī piedalītos sava pusbrāļa Brandenburgas kūrfirsta Frīdriha III kronēšanā par Prūsijas karali Frīdrihu I.

Zviedri strauji ieņēma visu hercogistes teritoriju. Ar pārtraukumu 1705./1706. gadā, kad Kurzemē uzturējās krievu karaspēks, zviedru okupācija ilga līdz 1709. gada vidum. Uzvara kaujā pie Poltavas (1709) ļāva Krievijas cāram Pēterim I koncentrēt spēkus Baltijas iekarošanai, un līdz ar Vidzemes un Igaunijas nonākšanu Krievijas sastāvā 1710. gadā aizsākās arī Krievijas ietekmes pieaugums Kurzemē.

Tā kā Pēterim I tolaik joprojām bija jārēķinās ar sabiedroto un vienlaikus arī konkurentu viedokli, 1709. gada beigās Polija-Lietuva, Krievija un Prūsija vienojās par Kurzemes hercogistes saglabāšanu iepriekšējā veidolā. Taču, lai kāptu Kurzemes tronī, Vācijā uzaugušajam Frīdriham Vilhelmam bija jāprec Krievijas cara Pētera I brāļameita Anna Ivanovna (1693–1740). Diemžēl Kurzemes hercogistes izredzes uz mierīgāku dzīvi izplēnēja pēc tam, kad atceļā no kāzu svinībām Sanktpēterburgā 1711. gada janvārī jaunais hercogs mira, atstājot Annu Ivanovnu atraitnēs. Pēc cara pavēles Anna Ivanovna 1716. gadā pārcēlās uz dzīvi Jelgavā. Viņas uzturam ierādīja virkni hercoga

muižu, ieskaitot Kuldīgu. Kara un mēra izpostītā hercogiste bija spiesta maksāt krieviem arī dažādas nodevas un laulību kontraktā paredzēto atraitnes naudu. Savukārt Dancigā (mūsd. Gdaņskā) dzīvojošais Ferdinands neatzina ne brāļadēla, ne viņa atraitnes tiesības uz Kurzemes pārvaldīšanu, sūtot savus rīkojumus virspadomnieku kolēģijai, kas periodiski centās realizēt vēl arī pati savu politiku. Un arī hercogistes muižniecība bija sašķēlusies vairākās frakcijās. Līdz ar to Kurzemes hercogistē turpinājās politiskais haoss, kas bija iesācies tūlīt pēc hercoga Frīdriha Kazimira nāves.

Ketleru dinastijas gals

Tā kā Ferdinandam bērnu nebija, turpmākais Kurzemes hercogistes liktenis sarežģījās. Jau drīz pēc tam, kad bija izplatījusies ziņa par hercoga Frīdriha Vilhelma nāvi, sākās nākamā troņa pretendenta meklējumi. Kandidātus aktīvi virzīja Saksija, Brandenburga-Prūsija, Hesene-Kasele un vairākas citas valstis, taču noteikumus diktēja Krievija, izvirzot prasību, ka pretendentam uz Kurzemes troni noteikti jāprec Anna Ivanovna. Ieinteresētās puses tā arī nespēja vienoties ne par vienu no kandidātiem, kuru skaits līdz 1724. gadam jau bija sasniedzis 17 un vēl turpināja pieaugt. Augusta II dēla Saksijas prinča Morica (1696–1750) ievēlēšana par eventuālo hercogu landtāgā 1726. gada 5. jūlijā deva Saksijai tikai efemēras cerības uz savas dinastijas iedibināšanu Kurzēmē, jo pret to iestājās gan Krievija, gan arī tā Polijas-Lietuvas muižniecības daļa, kas nebija ieinteresēta karaļa varas nostiprināšanā, bet labprātāk redzētu hercogisti kā Polijas-Lietuvas provinci. Lai gan Morics ieradās Jelgavā un prata iegūt Annas Ivanovnas labvēlību, viņam neizdevās kļūt par Ferdinanda pēcteci tronī, jo 1727. gadā Polijas-Lietuvas seims atcēla landtāga lēmumu, bet Moricam nācās glābties no krievu aresta, bēgot uz ārzemēm.

Turpmāko hercogistes likteni izšķīra Krievijas ietekmes pieaugums Polijā. T.s. mantojuma kara laikā (1733–1735) Krievija piespieda Polijas-Lietuvas seimu ievēlēt par karali sev vēlamo Augustu III (1696–1763). Krievijas

105. attēls. Hercogs Ferdinands. Glezna Gripsholmas pilī Zviedrijā. Nodrošinājusi Mārīte Jakovļeva, 2020.

106. attēls. Bijusī Kurzemes hercogiene Anna Ivanovna pēc kāpšanas Krievijas tronī. Georga Paula Buša (Busch) gravīra (1730). Nodrošinājusi Mārīte Jakovļeva, 2020.

107. attēls. Kurzemes hercogs Ernsts Johans Bīrons. LNA Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 640. fonds, 2. apraksts, 262. lieta.

108. attēls. Kurzemes hercogs Pēteris Bīrons. F. H. Barizjena (*Barisien*) glezna Rundāles pils muzejā. Nodrošinājusi Māriete Jakovļeva, 2020.

spiediena rezultātā 1736. gadā seims atteicās arī no iepriekšējā lēmuma par Kurzemes inkorporāciju un akceptēja hercogistes tiesības ievēlēt jaunu hercogu pēc Ferdinanda nāves. Tas notika jau visai drīz, jo Ferdinands šķīrās no dzīves Dancigā 1737. gada 4. maijā. Piecas nedēļas vēlāk Kurzemes muižniecība sapulcējās Jelgavā un ievēlēja par hercogu 1730. gadā par Krievijas ķeizarieni kļuvošās Anas Ivanovnas favorītu Ernstu Johanu Bīronu (1690–1772), kurš bija cēlies no savulaik Kurzemes bruņniecības matrikulā neuzņemtais fon Bīrenu (*von Bühren*) dzimtas. Taču nedz Ernstam Johanam, kurš tronī atradās 1737.–1740. un 1763.–1769. gadā, nedz viņa dēlam Pēterim Bīronam (1724–1800), kurš valdīja 1769.–1795. gadā, neizdevās radīt stabilu hercoga varu. Tam par iemeslu bija ne vien muižniecības pretestība, bet arī iekšpolitiskie notikumi Krievijā, kā rezultātā 1740. gada beigās Ernstu Johanu arestēja un ar ģimeni izsūtīja trimdā, kur viņam nācās pavadīt vairāk nekā divdesmit gadu. Šajā laikā hercogistē, kas formāli joprojām saglabāja vasaļatkarību no Polijas-Lietuvas, augstāko vietējo varu reprezentēja virspadomnieki, taču noteicošā loma bija Krievijas rezidentam jeb pilnvarotam ministram. 1758. gadā ar Krievijas atbalstu par Kurzemes hercogu kļuva Polijas karaļa Augusta III dēls Saksijas princis Kārlis (1733–1796). Taču drīz pēc tam, kad 1762. gadā Krievijā tronī kāpa Katrīna II (1729–1796), Krievijas nostāja atkal mainījās, un 1763. gada aprīlī Kārlim nācās Kurzemi pamest.

Kamēr uz politiskās skatuves risinājās iepriekš minētās pārmaiņas, Kuldīga piedzīvoja savu straujāko izaugsmi. Iepriekšējos periodos izaugsme bija galvenokārt atspoguļojusies Kuldīgas iedzīvotāju skaita pieaugumā, savukārt 18. gadsimta izaugsme izgaismoja arvien pieaugošo saimniecisko apmaiņu ar citām hercogistes pilsētām, ceļiem, kas veda uz Ventspili (ziemeļos), Aizputi un Liepāju (rietumos) un Skrundu un Jelgavu (dienvidos), tiekot nobruģētiem. Jaunas ēkas tika būvētas galvenokārt pie jaunajiem ceļiem, veidojot pilsētai starveida plānojuma formu.

109. attēls. Kuldīgas urbānā ekspansija 18. gadsimtā.

Intas Jansones shematisks attēlojums atbilstoši pētījuma “Kuldīga. Pilsētībūvniecība un arhitektūra” rezultātiem, 2020.

Hercogistes likvidācija

Pēdējos tās pastāvēšanas gados hercogistē turpinājās hercogu cīņas ar muižnieku opozīciju, turklāt par savām politiskajām tiesībām sāka iestāties arī pilsētnieki, 1790. gadā nodibinot Namnieku ūniju (*Bürgerliche Union*). Taču vislielākās raizes hercogistes valdošajām aprindām sagādāja 1794. gadā Polijā sākusies Tadeuša Kostjuško (*Tadeusz Kościuszko*, 1746–1817) vadītā sacelšanās, kas drīz vien skāra arī Kurzemi. Bailēs no nemierniekiem un Krievijas politiskā spiediena rezultātā 1795. gada 18. martā Kurzemes landtāgs pieņēma deklarāciju par pakļaušanos Krievijai. Pēc desmit dienām Sanktpēterburgā hercogs Pēteris parakstīja atteikšanos no troņa, bet 1795. gada 26. aprīlī Katrīna II pasludināja Kurzemi un Zemgali par Krievijas impērijas provinci. Līdz ar to Kurzemes-Zemgales hercogiste pārstāja eksistēt. Jāpiezīmē, ka Kurzemes hercogistes pakļaušanās Krievijai bija tikai iluzori labprātīga, jo patiesībā tās pievienošana jau bija iepļānota Polijas Trešās dalīšanas ietvaros.

110. attēls. Plāksnīte ar ielas nosaukumu “Luīzes iela” (*Louisenstraße*), bijušās Hesenes-Homburgas landgrāfistes galvaspilsētā Bādhomburgā (*Bad Homburg*). *Mārites Jakovļevas foto, 2020.*

111. attēls. Trauks no “Kurzemes servīzes” (18. gadsimts) Rundāles pils muzejā. Mārites Jakovļevas foto, 2020.

Kurzemes hercogistes laiku paliekas

Kurzemes-Zemgales hercogistes pastāvēšanas laiks (1562–1795) iezīmē svarīgu un spožu lappusi mūsdienu Latvijas vēsturē. Apskatāmajā laikā lielā mērā noformējās reģiona apdzīvotības struktūra un baznīcu tīkls, kas saglabājās līdz pat 20. gadsimtam, kā arī veidojās kurzemniekiem raksturīgā mentalitāte. Hercogiste reprezentēja vietējo valstiskumu pēc Livonijas sabrukuma – atšķirībā no citām mūsdienu Latvijas teritorijām, kas nonāca tiešā kaimiņu lielvalstu pakļautībā. Taču hercogistes sarežģītais ģeopolitiskais stāvoklis, kalpojot par buferzonu starp apkārtējām lielvalstīm Poliju-Lietuvu, Zviedriju un Krieviju, kā arī pastāvīgi mestais Kurzemes muižniecības izaicinājums neļāva šeit izveidoties spēcīgai hercoga varai un beigās noveda pie hercogistes likvidācijas. Tomēr, pateicoties hercogu Ketleru un Bīronu aktivitātēm,

Kurzemes vārdu iepazīna gan Eiropā, gan arī citviet pasaulē. Kurzemnieku plašie tirdznieciskie, kulturālie un ģimeniskie kontakti liecina, ka agrajos jaunajos laikos Kurzeme nebija tik provinciāla teritorija, par kādu tā pakāpeniski kļuva, esot Krievijas impērijas sastāvā. Kurzemes “pēdas” atrodamas vietvārdos Tobago salā un arī daudzviet Eiropā, piemēram, “Luīzes iela” (*Louisenstraße*) bijušās Hesenes-Homburgas landgrāfistes galvaspilsētā Bādhomburgā (*Bad Homburg*) nosaukta par godu hercoga Jēkaba meitai Luīzei Elizabetei (1646–1690). Pēc Kurzemes hercogu pasūtījuma tapušie interjera priekšmeti un gleznas atrodas daudzu valstu muzejos un privātkolekcijās. No 1785. līdz 1946. gadam Itālijā Boloņas Mākslas akadēmijā (*Accademia Clementina*) pastāvēja hercoga Pētera Bīrona iedibinātais “Kurzemes konkurss” par gada labāko mākslas darbu. Vēl šodien Berlīnes karaliskajā porcelāna manufaktūrā ražo visdažādākos objektus ar t.s. Kurzemes dekoru (*Kurland-Dekor*). Tā rašanās ir saistīta ar servīzi, kuru 1787. gadā hercogs Pēteris Bīrons pasūtīja savai nopirktajai Frīdrihsfeldes (*Friedrichsfelde*) pilij.

Politiskās norises pēc Kurzemes-Zemgales hercogistes likvidēšanas

Visā savas vēstures gaitā mūsdienu Latvijas teritorija piedzīvoja daudz politisku pārmaiņu. Sākot no 1561. gada, kad aizsākās Kurzemes-Zemgales hercogistes vēsture, par šo Baltijas teritoriju cīnījās Polijas-Lietuvas Ūnija, Zviedrijas impērija un Krievija. Kurzemes hercogistes pilsoņi pastāvīgi pieredzēja pretēju spēku karus. Pēc vairāk nekā 230 hercogu valdīšanas gadiem Kurzemes-Zemgales hercogiste tika likvidēta un Polijas trešās dalīšanas gaitā 1795. gadā kļuva par Krievijas provinci. Tā bija pēdējā mūsdienu Latvijas teritorijas daļa, kas tika pievienota Krievijas impērijai. Nākamajam posmam bija lemts ilgt gandrīz 130 gadus – līdz pat Pirmā pasaules kara beigām Latvija oficiāli ietilpa Krievijas impērijā.

Kuldīga Krievijas impērijas sastāvā (1795–1918)

1795. gadā Krievija, Austrija un Prūsija parakstīja līgumu par trešo Polijas dalīšanu. Saskaņā ar šī līguma nosacījumiem kādreizējā Polijas lēņu teritorija Kurzemes-Zemgales hercogiste nonāca Krievijas pakļautībā. Ar šo hercogistes pievienošanu Krievijai, tās pakļautībā bija nokļuvusi visa mūsdienu Latvijas teritorija: Vidzeme un Rīga bija pievienotas Krievijai uzreiz pēc Lielā Ziemeļu kara 1721. gadā, Latgale – pirmās Polijas dalīšanas laikā 1772. gadā.

Bijusī Livonijas teritorija Krievijas Impērijas sastāvā veidoja Baltijas ģenerālgubernatora apgabalu, kurš sastāvēja no trim guberņām – Igaunijas guberņas, Vidzemes guberņas un Kurzemes guberņas. Katru guberņu pārvaldīja gubernators, kuri savukārt pakļāvās Baltijas provinču ģenerālgubernatoram, kurš rezidēja Rīgā (līdz 1876. gadam, kad likvidēja ģenerālgubernatora amatu) (Švābe 1962, 24). Kurzemes guberņu veidoja bijusī hercogistes teritorija, un hercogu pils Jelgavā kļuva par gubernatora mītni. Jelgavā koncentrējās arī guberņas pārvalde, piemēram, augstākā tiesa.

Pēc Baltijas teritoriju pievienošanas Krievijas impērijai uzsākās ilgstošs process, lai šīs trīs dažādās teritorijas, katru ar savu pārvaldes struktūru un vēsturiski privileģētu vācu muižniecību, integrētu impērijas pārvaldes, tiesu un administratīvajā struktūrā. Šis process pilnībā noslēdzās tikai 1889. gadā, kad uz Baltijas teritorijām tika attiecināti Krievijas tiesu iekārta un atbilstošie likumi (Švābe 1962, 21–27).

Šajā laikā notika arī ļoti nozīmīgas pārmaiņas sabiedrības uzbūvē. Tika atcelta dzimtbūšana (Kurzemē 1817. gadā, Vidzemē 1819. gadā, bet Latgalē 1861. gadā) un zemnieki kļuva personīgi brīvi, tiesa gan, viņu apstrādātajai zemei un mājām paliekot muižnieku īpašumā. Strauji auga pilsētu iedzīvotāju skaits, attīstījās rūpniecība, transports. Aizvien plašākām masām, tai skaitā no latviešu vidus, sāka kļūt pieejama izglītība.

Arī Krievijas impērijas sastāvā Kuldīgas pilsēta ilgu laiku saglabāja savu jau viduslaikos izveidojušos pilsētas pārvaldi un gadsimtu gaitā modificējušās un vietējiem apstākļiem nedaudz pielāgotās Rīgas pilsētas tiesības. 18. gadsimta beigās Kuldīgas pilsētas rāti veidoja septiņi rātskungi. Kopumā pašvaldību nodrošināja rāte, lielā ģilde jeb tirgotāju apvienība un mazā ģilde jeb amatnieku apvienība. Šāda kārtība Kuldīgā pastāvēja līdz pat 1870. gadam, kad uz to tika attiecināti Krievijas pilsētu likumi (Švābe 1962, 245–248).

Ilgu laiku turpināja pastāvēt arī virspilskunga, respektīvi, galvenā tiesneša amats un Kuldīgas virspilskunga iecirknis. 19. gadsimtā Kuldīga bija viena no pieciem šādiem augstākajiem tiesas iecirkņiem, pārējie atradās Sēlpilī, Jelgavā, Tukumā un Aizputē. Tikai līdz ar policijas reformu un tiesu reformu (respektīvi, to pielīdzināšanu impērijas likumiem), attiecīgi 1888. un 1889. gadā, pilskungu amati tika likvidēti un pārvērsti par apriņķu priekšnieku amatiem. Šī pāreja gan nozīmēja tikai to, ka liela daļa muižnieku – agrāko pilskungu – turpināja veikt tos pašus pienākumus, tikai nu jau cara ierēdņu lomā (Švābe 1962, 483–503).

Kuldīga Krievijas impērijas sastāvā aizvien vairāk un vairāk zaudēja savu centrālo statusu. Pārvaldes centrs bija neatgriezeniski pārvietojies uz Jelgavu, un vairākas citas pilsētas savā attīstībā sāka apsteigt Kuldīgu. Īsi pēc nonākšanas impērijas sastāvā, 1798. gadā, Kuldīga ar 1352 iedzīvotājiem bija ceturta lielākā Kurzemes pilsēta aiz Jelgavas, Liepājas un Jēkabpils. Savukārt 1856. gadā Kuldīgas iedzīvotāju skaits gan bija pieaudzis līdz 4818, bet tā bija vairs tikai piektā lielākā pilsēta aiz Jelgavas, Liepājas, Aizputes un Bauskas (Švābe 1962, 261). Līdz tam tirdzniecībā dominējušos ūdensceļus kopš 19. gadsimta vidus sāka aizstāt dzelzceļš, un attiecīgi auga un attīstījās tās pilsētas, kuras atradās dzelzceļa līniju tuvumā. Pirmās Kurzemē ierīkotās dzelzceļa līnijas Kuldīgu neskāra, Ventas ūdensceļš fabriku rūpniecībai nepieciešamo preču daudzumu pārvadāšanai bija par seklu, bet apkārtnes zemes ceļi – sliktā stāvoklī (Krastiņš 2013, 224f). Šo faktoru iespaidā pilsētas attīstība ievērojami palēninājās, kas pozitīvi ietekmēja hercogistes laika mantojuma saglabāšanos.

Neskatoties uz kavēkļiem transporta jomā, arī Kuldīgā 19. gadsimta beigās aizsākās rūpnieciskā ražošana un izveidojās vairāki uzņēmumi. Rūpniecības koncentrējās galvenokārt lielajās

112. attēls. Sērkokociņu fabrikas “Vulkāns” pirmā ēka Annas ielā 5.

Foto no A. Ziverta izdevuma “Stāsti par “Vulkāna” vēsturi Kuldīgā : Atmiņas”. Kuldīga: Fabrikas “Vulkāns” izdevums bez izdošanas gada, 6. lpp.

113. attēls. Sērkokociņu fabrikas “Vulkāns” sērkokociņu etiķete.

Foto no A. Ziverta izdevuma “Stāsti par “Vulkāna” vēsturi Kuldīgā : Atmiņas”. Kuldīga: Fabrikas “Vulkāns” izdevums bez izdošanas gada, 8. lpp.

114. attēls. Kuldīgas Svētās Dievmātes Patvēruma pareizticīgo baznīca un Baltijas skolotāju semināra ēka 20. gadsimta sākumā – Krievijas impērijas mantojums Kuldīgā. Attēls no Kuldīgas novada muzeja krājuma, inventāra Nr. 5778.

pilsētās, un Kuldīga šajā ziņā bija drīzāk izņēmums. No mazpilsētām tikai Kuldīgā un Slokā bija rūpnīcas jeb fabrikas (Švābe 1962, 566). 1896. gadā Kuldīga pēc rūpniecības apgrozījuma ieņēma trešo vietu Kurzemes guberņā pēc Liepājas un Jelgavas (Krastiņš 2013, 443). Divas lielākās fabrikas Kuldīgā bija sērkokociņu fabrika “Vulkāns” un Vintlera tūka fabrika. “Vulkāns” uzsāka darbu 1878. gadā kā neliela sērkokociņu darbnīca, kura piederēja Luisam A. Hiršmanam. Uzņēmums paplašinājās, pastāvīgi uzlaboja savu produkciju un 1896. gadā ražoja jau 58 miljonus sērkokociņu kastīšu gadā, apgādājot Latviju un eksportējot sērkokociņus uz Eiropu un Āziju. Fabrikai bija filiāles Rīgā, Liepājā un Saldū. 1911. gadā L. A. Hiršmans pārdeva rūpnīcu Krievijas fabrikantam V. A. Lapšinam, un “Vulkāns” turpināja ražot sērkokociņus līdz pat iekārtu un personāla evakuācijai uz Krieviju pirms vācu armijas ienākšanas 1915. gadā (Ziverts 2005, 5–15, 22–24). Darbojās arī vairākas citas, mazāka apjoma ražošanas: M. Hiršmana adatu fabrika (no 1862. gada (Dzenis 2018, 11)), Goldberga ziepju fabrika, ādas apstrādes fabrika u.c.

Visievērojamākais politiskais notikums laikā, kad Kuldīga atradās Krievijas impērijas sastāvā, bija 1905. gada revolūcija. Revolūcijas cēloņi bija vairāki un visai sarežģīti, tie sakņojās pašas Krievijas impērijas pretrunīgajā dabā 19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā. Cara autokrātija, no vienas puses, un zemes īpašnieku – vācu muižnieku – plašās privilēģijas, no otras, radīja iedzīvotājiem faktiski dubultu nacionālu apspiestību; strauji augošas pilsētas bija pretstats joprojām patriarhālajam dzīvesveidam laukos; daudz augstāka modernizācijas pakāpe Baltijas provincēs (kā iespaidā radās izglītota strādnieku šķira, kā arī tiesību un izglītības sistēma) sadūrās ar neiespējamību praktiski absolūtās cara varas apstākļos šiem jaunajiem spēkiem ietekmēt politiskos procesus. Tāpat situāciju destabilizēja arī tādi faktori kā rusifikācija un lielais bezzemnieku skaits. Sabiedrība kā tāda strauji mainījās un novecojusi

absolūtās monarhijas politiskā sistēma nespēja pielāgoties sabiedrībā radušos jauno spēku un jauno ideju straujajai attīstībai (Lapa 2018, 336). Nominētās mantojuma vietas robežās par 1905. gada notikumiem atgādina iela un publisks parks.

Mantojuma aizsardzības mehānismu kontekstā jau 18. gadsimta nogalē bija aizsākušās diskusijas par ugunsdrošību. 17. gadsimta gaitā regulāri izcēlušies ugunsgrēki bija nodarījuši pilsētai ievērojamu kaitējumu. Augot iedzīvotāju skaitam, attiecīgi palielinājās apbūves blīvums, tāpēc liesmām bija viegli pārmesties no vienas mājas uz otru. Šo apdraudējumu bija iespējams novērst, aizliedzot ēkām likt tradicionālos salmu jumtus. 1828. gadā tika pieņemti stingrāki noteikumi un izdots likums, ar kuru pilnībā tika aizliegti salmu jumti, kuri bija jānomaina ar māla dakstiņiem (Melluma 2015, 136). Tomēr turpmākajos gadu desmitos situācija nemainījās. Rezultātā 1893. gadā pilsētas rāte izdeva visiem saistošus būvniecības noteikumus (Melluma 2015, 137). 1896. gadā tika izdots rīkojums, ka turpmāk dzīvojamās ēkas drīkstēs būvēt tikai no akmens vai ķieģeļiem (Melluma 2015, 136). Šajā periodā, pieaugot apdzīvotības blīvumam, mainījās ēku apjoms un radās jaunas ēku funkcijas (daudzdzīvokļu nami, publiskas administratīvās būves). Jaunās ēkas ieviesa jaunus būvniecības mērogus, tomēr joprojām respektējot iepriekšējo periodu konstrukcijas, tādējādi Kuldīgas plānojums saglabājās tāds, kāds tas bija 17. un 18. gadsimtā, vienlaikus konsekventi augot ēku un ielu skaitam. Šajā laikā tika uzcelts ķieģeļu tilts pār Ventu. Vienlaikus tika sperti pirmie soļi ceļā uz pieminekļu aizsardzību Latvijā institucionālā līmenī, kad 1880. un 1888. gadā attiecīgi Rīgā un Jelgavā notika kultūras izstādes (Dambis 2018, 11).

Kuldīga Pirmā pasaules kara laikā (1914–1918)

1914. gadā aizsākās viens no postošākajiem konfliktiem cilvēces vēsturē, kuru tā visaptverošā rakstura un daudzo iesaistīto valstu dēļ ir pieņemts saukt par Pirmo pasaules karu. Konfliktā galvenās iesaistītās valstis bija apvienojušās divos blokos. Antantes bloku veidoja Apvienotā Karaliste, Francija un Krievijas impērija, bet tās pretinieki – Centrālās lielvalstis jeb Četrsavienība bija Vācijas impērija, Austroungārija, Osmaņu impērija un Bulgārijas karaliste.

Latvijas teritoriju karš skāra praktiski līdz ar kara pirmajām dienām, kad Krievijas impērijā izsludināja vispārēju mobilizāciju. Līdz ar kara sākumu saasinājās nacionālās attiecības. Naids pret vācu muižnieku privilēģijām un īpašo stāvokli gadsimtu garumā izlauzās uz āru, turklāt to prasmīgi veicināja propaganda, un karš pret Vāciju ātri vien pārvērtās karā pret visu vācisko arī Baltija guberņu iekšienē.

Eiropā karš noritēja divās galvenajās frontēs: rietumu frontē starp Vāciju un Franciju un austrumu frontē Vācijai karojot pret Krieviju. Austrumu fronte tieši šķērsoja Latvijas teritoriju. 1915. gada aprīlī Vācijas karaspēks, Austrumu frontē virzoties uz priekšu, bija ieņēmis Šauļus un sasniedzis Kurzemes guberņas robežas. Maijā Vācijas karaspēks ieņēma Kuldīgu un Aizputi, 26. maijā Krievijas kavalērijas pretuzbrukuma rezultātā tās atkal zaudēja un vēlreiz bez kaujas ieņēma 15. jūlijā, Krievijas armijai atkāpjoties. Kuldīga un visa Kurzemes guberņa palika vācu rokās līdz pat Brestļitovskas miera noslēgšanai starp Padomju Krieviju un Vāciju 1918. gada 3. martā, tādēļ Kuldīgas pilsēta un apkārtnē nepieredzēja izteiktus postījumus, kādus rada frontes līnijas tuvums. Citādi bija ar iedzīvotāju skaita zaudējumu – Vācu armijai pakāpeniski ieņemot Kurzemi, to pameta un bēgļu gaitās devās vairāk nekā 400 000 cilvēku (Zariņš 2014, 19).

Iekarotajās teritorijās tika izveidota vācu administratīvā un militārā pārvalde. Administratīvi Kurzeme bija viens no pārvaldes apgabaliem, kurš iekļāvās Austrumu frontes virspavēlnieka

115. attēls. Senākais tirgus laukums tagadējā Policijas ielā 20. gadsimta sākumā.

Attēls no Kuldīgas novada muzeja krājuma, inventāra Nr. 2536.

pārvaldes apgabalā. Kurzemes apgabala pārvaldes centrs saglabājās Jelgava. Apgabals bija iedalīts apriņķos, un Kuldīga bija viens no apriņķu centriem, kurā darbojās apriņķa priekšnieks ar savu personālu. Apriņķi sīkāk iedalījās iecirkņos, un Kuldīgas apriņķis ar 18 iecirkņiem bija lielākais (Zariņš 2014, 38–43).

Okupācijas režīms neizmainīja Kuldīgas relatīvo statusu attiecībā pret citām Kurzemes pilsētām: Kuldīga joprojām bija sava tuvākā reģiona centrs, taču visa apgabala pārvalde koncentrējās Jelgavā un daļēji arī Liepājā. Tāpat kā citas Kurzemes teritorijas, Kuldīga zaudēja lielu skaitu iedzīvotāju. Daudzi tika iesaukti Krievijas karaspēkā un krita kaujās, vēl vairāk – piespiedu kārtā vai brīvprātīgi

devās bēgļu gaitās uz Vidzemi un tālāk uz Krieviju. No pirmskara gandrīz 12 tūkstošiem iedzīvotāju 1920. gadā iedzīvotāju skaits Kuldīgā bija samazinājies vairāk nekā par pusi.

Pirmā pasaules kara laikā Krievijas impērijā norisinājās vēlākajai Latvijas vēsturei ļoti nozīmīgi notikumi. 1917. gada februārī Petrogradā uzliesmoja nemieri pārtikas trūkuma dēļ. Visu šo faktoru rezultātā 27. februārī cars Nikolajs II bija spiests atteikties no troņa. Šis Februāra revolūcijas rezultātā tika izveidota Krievijas Pagaidu valdība, kura paredzēja gada beigās rīkot Viskrievijas Satversmes sapulces vēlēšanas. Tās tomēr nenotika – 24.–26. oktobra t. s. Oktobra apvērsuma rezultātā pie varas nāca lielinieki. Šis notikums radikāli izmainīja Krievijas politiskās vēstures attīstības virzienu un lika pamatus padomju varai.

Kuldīga Latvijas Republikā (1918–1940)

Pirmā pasaules kara noslēgumā, kara novājinātas, sabruka trīs lielas impērijas – Vācijas, Austroungārijas un Krievijas impērijas – un to bijušajās teritorijās izveidojās virkne jaunu valstu. Krievijas impērijas teritorijās politiskās pārmaiņas noritēja īpaši smagi, jaunās valstis bija spiestas iesaistīties asiņainos konfliktos ar boļševistisko Padomju Krieviju, kurā pašā vairākus gadus noritēja pilsoņu karš.

Nedēļu pēc Pirmā pasaules kara beigām, 1918. gada 18. novembrī, tika pasludināta Latvijas Republika. Neatkarības pasludināšana bija rezultāts vairākus gadus ilgušām cīņām par varu starp trim galvenajiem spēkiem, kuri bija ieinteresēti iegūt Latvijas teritoriju: Vācijas karaspēku, Krievijas lieliniekiem un latviešu nacionālo kustību (Ludwig, 47). Taču Krievija Latvijas neatkarību atzina tikai 1920. gadā, kad tika parakstīts Rīgas Līgums (Ludwig, 48, 50). Šajā kontekstā divus gadus pēc Pirmā pasaules kara beigām Latvija cīnījās Neatkarības karā gan pret savu austrumu kaimiņu, gan vācu spēkiem. Šos divus gadus Latvijas teritorijā cits pret citu karoja liels skaits dažādu valstu armiju un bruņotu veidojumu.

1919. gada sākumā gandrīz visa Latvijas teritorija, izņemot Liepājas apkaimi, nonāca boļševiku rokās un tajā tika izveidota Padomju Latvija. Tieši šajā laikā Kuldīgu visvairāk skāra Neatkarības kara cīņas. 1919. gada pirmajos mēnešos Kuldīgas pilsētas un apkārtnes iedzīvotāji pilnā mērā bija pakļauti vispirms t. s. sarkanajam jeb boļševiku teroram, pēc tam – vācbaltiešu realizētajam

teroram pret visiem, kurus, bieži vien nepamatoti, turēja aizdomās par sadarbību ar boļševiku varu. Pēc pilsētas ieņemšanas dažu dienu laikā landesvērs nogalināja vairāk nekā 130 Kuldīgas civiliedzīvotāju. Proklamētās Latvijas Republikas Pagaidu valdība patvērās vācu militāro iestāžu kontrolētajā Liepājā. Līdz jūnijam vācu armija pakāpeniski bija atguvusi Kurzemi un 1919. gada maija beigās ieņēma Rīgu. Jūlijā tika izveidota Latvijas armija. Tā iesaistījās cīņās pret Sarkanu armiju, bet 1919. gada nogalē sakāva Rietumkrievijas brīvprātīgo armiju. 1920. gada sākumā tika atbrīvota arī līdz tam Sarkanās armijas rokās esošās Latgales teritorijas lielākā daļa. Visu šo sarežģīto procesu rezultātā lielākā daļa Latvijas teritorijas bija beidzot nokļuvusi Pagaidu valdības kontrolē (Jēkabsons 2020). 1919. gada 21. novembrī Kuldīga tika atbrīvota pilnībā, un no šī laika pilsētā stabili valdīja Latvijas varas iestādes.

116. attēls. 1908. gadā uzceltais Sadraudzīgās biedrības nams Raiņa ielā 21. A. Vanaga foto, 20. gadsimta 20. gadi. Attēls no Kuldīgas novada muzeja krājuma, inventāra Nr. 5524.

Sekojošais laikposms beidzot pavēra iespēju latviešu identitātes izpaušmei. Šajā Baltijas zemē gan kultūras, gan ekonomikas jomā bija beigusies svešu spēku valdīšana. Latvieši vairs nebija spiesti runāt okupantu valodā (sal. Ludwig, 71). Latviešu sabiedrībai, kuras kultūra gadsimtiem ilgi bija tikusi apspiesta, tās bija lielas pārmaiņas. Tikai pēc militāro cīņu beigām bija iespējams pievērsties jaundibinātās valsts politiskās iekārtas pamatprincipu izstrādāšanai. To veica 1920. gada 17.–18. aprīļa vēlēšanās ievēlētā Satversmes sapulce. Tajā tika ievēlēti 152 deputāti no 16 dažādām partijām, un sapulce darbojās līdz 1922. gada 7. novembrim. Satversmes sapulce izstrādāja Latvijas Satversmi un arī vairākus citus svarīgus likumus: atcēla muižnieku privilēģijas; izstrādāja agrārās reformas principus; apstiprināja valstiskos simbolus – karogu un ģerboni; izstrādāja valsts iedalījumu apriņķos, kā arī sociālos un izglītības jautājumus skarošus likumus. Līdz ar Satversmes sapulci Latvija tika izveidota par parlamentāru demokrātiju.

Līdz pat 1921. gada sākumam Kuldīgas iedzīvotāji un pārvalde dzīvoja un darbojās kara un pēckara apstākļos, cita starpā cīnoties ar pārtikas trūkumu un citām ilgstošā kara izraisītajām sociālajām sekām. Pirmajos pēckara gados pilsētām nebija līdzekļu pat pašu kritiskāko problēmu risināšanai. 1921. gada februārī Kuldīga saņēma valdības aizdevumu, kuru izlietoja pārtikas preču iegādei – šis fakts apliecina smago situāciju pilsētā pirmajos Latvijas Republikas neatkarības gados.

Pēc tam, kad bija pārvarēts ilgstošā kara izraisītais posts, turpmākie gadi Latvijas Republikas pilsētas statusā Kuldīgai bija stabilitātes un mierīgas attīstības laiks. Iedzīvotāju skaits Kuldīgā pēc traģiskajiem Pirmā pasaules karā un Neatkarības karā piedzīvotajiem cilvēku zaudējumiem pakāpeniski atkal pieauga. 1925. gadā iedzīvotāju skaits Kuldīgā jau bija tuvu septiņiem tūkstošiem iedzīvotāju, un ar nelielām svārstībām tāds tas saglabājās līdz pat Otrajam pasaules karam.

117. attēls. Mūra tilts pār Ventu Kuldīgā pēc uzspridzināšanas 1915. gadā. Attēls no Kuldīgas novada muzeja krājuma, inventāra Nr 8269.

20. gadsimta 20. gadu vidū Kuldīga joprojām bija teju izolēta no pārējām Latvijas apdzīvotām vietām slikto zemesceļu un dzelzceļa neesamības dēļ. 1926. gadā tika atrisināta steidzamākā problēma – atjaunoti Pirmā pasaules kara laikā uzspridzinātie divi tilti pār Ventu laidumi – kas ir viens piemērs pārsteidzoši nelielajiem pilsētai nodarītajiem fiziskajiem kaitējumiem –, kurus aizstājošās pagaidu koka konstrukcijas jau bija nolietojušās un kļuvušas nedrošas (Krastiņš 2013, 215). Nākamais solis ērtākas preču un pasažieru satiksmes nodrošināšanai ar Kuldīgu bija laba ceļa izbūve uz Skrundu, kas bija viena no tuvākajām dzelzceļa stacijām. Lielceļš tika atklāts 1936. gadā. Pēc dažādu dzelzceļa būves plānu izskatīšanas, 1935. gadā tika atklāts Liepājas–Alsungas dzelzceļa posms. Atsevišķs sliežu atzars tika izbūvēts uz fabriku “Vulkāns” (Krastiņš 2013, 227–229).

Dzelzceļa satiksmes izveidošana uz Kuldīgu būtiski atviegloja iedzīvotāju un īpaši jau preču transportu uz Kuldīgu un no tās, nodrošinot stabilu iespēju visos gadalaikos nokļūt Kuldīgā. Ievērojami palielinājās ievesto preču pieejamība Kuldīgā un tās apkārtnē, samazinājās šo preču cenas. Apkārtnes zemniekiem bija daudz vieglāk nogādāt savu produkciju pilsētā. Nesaldzināmi samazinājās Kuldīgā ražoto preču transportēšanas izmaksas.

1924. gada jūnijā Latvijas Republikas Saeima pieņēma likumu par Latvijas teritorijas iedalīšanu apriņķos, izveidojot Latvijā 19 apriņķus, kuru sastāvā savukārt bija mazākas teritoriālas vienības – pagasti. Pilsētas pašas par sevi veidoja atsevišķas administratīvas, no pagastiem nošķirtas administratīvas vienības. Arī pēc šī dalījuma Kuldīgas pilsēta joprojām, tāpat kā pirms Pirmā pasaules kara, saglabāja savu tuvākās apkārtnes centra statusu. Pagastu skaits laika gaitā nedaudz mainījās. 1935. gadā Kuldīgas apriņķī bija 20 pagasti: Cieceres, Gaiķu, Ivandes, Kabiles, Kuldīgas, Kurmāles, Kursišu, Lutriņu, Padures, Pampāļu, Planicas, Raņķu, Rendas, Saldus, Sātiņu, Skrundas, Snēpeles, Turlavas, Vārmes, Zvārdes (Salnais 1935, 325).

20. gadsimta 30. gados valsts ekonomika uzplauka un bija salīdzināma ar Zviedrijas Karalistes tautsaimniecību (Ludwig, 93). Demogrāfiskajā ziņā latviešu pilsoņu īpatsvars pieauga, bet vācu un krievu, kuri tradicionāli bija veidojuši lielu iedzīvotāju īpatsvaru, ievērojami kritās (sal. Ludwig, 80). Parlamentārās demokrātijas posmā Latvijā pārtrauca Kārļa Ulmaņa organizētais valsts apvērsums 1934. gada naktī no 15. uz 16. maiju. Tika atlaista Saeima, likvidētas visas politiskās partijas, arestēti citu partiju deputāti un slēgta virkne preses izdevumu. Faktiski par vienpersonisku valsts vadītāju kļuva Ministru prezidents Kārlis Ulmanis. Autoritāra režīma nākšana pie varas nebija nekas unikāls un tikai Latvijai raksturīgs. Jau kopš 20. gadu otrās puses un īpaši 30. gados daudzās Centrāleiropas un Austrumeiropas valstīs, tai skaitā arī Baltijas valstīs, autoritārs valsts pārvaldes modelis pakāpeniski ieguva aizvien lielāku popularitāti un pie varas daudzviet nāca vairāk vai mazāk autoritāri režīmi.

Kuldīgā 1930. gadā bija 868 ēkas, no kurām vairāk kā puse – 487 – bija mūra nami (Kraštinš 2013, 54). Pilsētā ritēja aktīva saimnieciskā un kultūras dzīve. 1936. gadā pilsētā darbojās gandrīz 370 dažādas lielākas un mazākas tirdzniecības un pakalpojumu iestādes.

1930. gadu otrajā pusē, K. Ulmaņa režīma laikā, visā Latvijā notika aktīva sabiedrisko ēku celtniecība un pilsētu publisko telpu labiekārtošana, arī Kuldīgā. Pilsētā tika uzceltas vairākas jaunas mūra publiska pielietojuma ēkas, kuras redzamas vēl šodien.

Pieminekļu aizsardzības kontekstā šis periods iezīmē apzinātas mantojuma aizsardzības aizsākumus Latvijā. 1922. gadā tika dibināta Senatnes pētītāju biedrība. Tajā pašā gadā tika izdoti pirmie noteikumi attiecībā uz pieminekļu aizsardzību “Noteikumi par būvniecības un būvtehnikas lietu pārzināšanu” (Melluma 2015, 174). Gadu vēlāk tika dibināta Pieminekļu valde un pieņemts pirmais Likums “Par pieminekļu aizsardzību” (Dambis 2018, 14). Tā rezultātā veidojās pirmais nacionālais kultūras mantojuma objektu saraksts – 1924. gadā šajā kategorijā tika iekļauti pirmie trīs aizsargājamie mantojuma objekti (turpat). 20 gadu laikā kopš regulētas pieminekļu aizsardzības sistēmas izveides pieminekļu sarakstā tika iekļauti vairāk nekā 200 arhitektūras objekti (turpat). Vienlaikus paplašinājās ar mantojumu un tā atjaunošanu saistītā diskusija. 1932. gadā publicētajos “Noteikumos par Pieminekļu aizsardzību” minēts plašs arheoloģisko, etnogrāfisko, arhitektūras, mākslas un kultūrvēstures pieminekļu klāsts (Melluma 2015, 176).

Atspoguļojot valsts līmenī vērojamās tendences, 20. gadsimta sākumā mantojuma aizsardzībai tika veltīta arvien lielāka uzmanība arī Kuldīgā. Krievijas impērijas laikā atjaunošanas darbi bija veikti vienīgi tur, kur tas bija absolūti nepieciešams, un par tiem nav saglabāties daudz liecību; savukārt 1922. gadā Kuldīgas Pilsētas dome izdeva noteikumus, kas aizliedza vandālisma aktus attiecībā pret “pagātnes paliekām”, līdz ar to pievēršot papildu uzmanību mantojuma ēkām un veicinot apziņu par to nozīmīgumu mūsdienu sabiedrībai (Melluma 2015, 175). Mantojuma aizsardzības institucionalizācija laika gaitā ir radījusi tiesisko mehānismu kopumu nominētās mantojuma vietas mantojuma vērtību aizsardzībai. Šobrīd tiek uzskatīts, ka vecākais Kuldīgas pilsētas attīstības plāns ir tapis 1928. gadā (Melluma 2015, 121).

Kuldīga Otrā pasaules kara laikā (1940–1945)

No 20. gadsimta sākuma pilsēta galvenokārt izpletās ārpus nominētās mantojuma vietas robežām. Tomēr pasaules karu rezultātā būvdarbi dažviet bija nepieciešami arī nominētās teritorijas robežās. Lielākie zaudējumi ēku fondam tika nodarīti Otrā pasaules kara laikā, kad uzlidojumos tika daļēji iznīcināts ebreju kvartāls, kas bija izvietojies ap 1905. gada ielu. Šajā teritorijā mūsdienās ir ierīkots publisks parks.

Latvijas likteni Otrajā pasaules karā noteica starp Vāciju un PSRS 1939. gada 23. augustā parakstītais Neuzbrukšanas līgums, kurš vēsturē kļuvis pazīstams ar nosaukumu Molotova–Rībentropa pakts jeb Hitlera–Staļina pakts. Līgums garantēja PSRS neitralitāti gadījumā, ja Vācija uzbruktu Polijai vai Sabiedrotajām valstīm, bet tā slepenais pielikums sadalīja Eiropu ietekmes zonās, atstājot Baltijas valstis PSRS ietekmes sfērā. 1939. gada septembrī PSRS pieprasīja trim Baltijas valstīm un Somijai parakstīt ar PSRS savstarpējās palīdzības līgumus, kuri citu noteikumu starpā paredzēja arī atļaut ievest šajās valstīs lielu skaitu PSRS karavīru. Latvijā bija spiesta līgumu parakstīt 5. oktobrī, un Latvijas teritorijā tika ievesti vismaz 25 tūkstoši padomju Krievijas karavīru (Klišāns 2018, 297). 1940. gada vasarā PSRS turpināja spiedienu pret Baltijas valstīm un iesniedza Latvijas valdībai ultimātīvu prasību atkāpties, izveidot jaunu valdību ar PSRS puses norādītām personām un ielaist Latvijā neierobežotu apjomu padomju

karaspēka. Sarkanā armija dažās dienās okupēja visu Latvijas teritoriju un tika izveidota okupācijas varas iecelta marionešu valdība A. Kirhenšteina vadībā. Okupācijas laikā notika plašas represijas, tai skaitā vairāk kā 15 400 Latvijas civiliedzīvotāju arests 1941. gada naktī no 13. uz 14. jūniju un deportācija uz attāliem PSRS reģioniem, galvenokārt Sibīriju.

Padomju okupāciju Latvijā pārtrauca vācu karaspēka ienākšana. Laikā no 22. jūnija līdz 8. jūlijam nacistiskās Vācijas spēki pakāpeniski iekaroja visu Latvijas teritoriju. Vācu iekaroto teritoriju pārvaldei tika izveidots Ostlandes Reihskomisariāts – civila un militāra pārvaldes struktūra, kurā ietilpa visas trīs Baltijas valstis un daļa Baltkrievijas. Latvija veidoja vienu no šīs teritorijas ģenerālapgabaliem, to pārvaldīja vietējā Zemes pašpārvalde vācu ģenerālkomisāra pakļautībā. Vācu okupācijas laiku raksturoja represijas, holokausts, kā arī ap 110 tūkstošu Latvijas iedzīvotāju mobilizācija dienestam dažādās militārās struktūrās: leģionā, policijas bataljonos, gaisa spēku izpalīgu dienestā u. c.

1944. gada jūlijā atsākās Sarkanās armijas uzbrukumi Latvijas teritorijai, un līdz oktobrim lielākā daļa Latvijas teritorijas bija atkal nonākusi padomju spēku rokās. Izņēmums bija Kurzeme, kuras teritorijā vācu karaspēks (tā skaitā arī vairākas latviešu vienības) ielenkumā noturējās līdz pat kara beigām un Vācijas kapitulācijai 1945. gada 8. maijā. Cīņas Kurzemē pēc kara beigām turpinājās partizānu kara formā.

Pēc Otrā pasaules kara Baltijas valstis palika tās okupējušās PSRS sastāvā. Kara pēdējos gados, Sarkanās armijas uzbrukumam tuvojoties, ap 170 000 vai pat vairāk Latvijas iedzīvotāju bija devušies bēgļu gaitās uz Zviedriju un Vāciju, no kurienes pēc kara izceļoja uz dzīvi dažādās Rietumeiropas valstīs, ASV, Kanādā, Austrālijā un Dienvidamerikā, izveidojot organizētu latviešu diasporu. Šos latviešus ierasts apzīmēt ar nosaukumu trimdas latvieši. Ārzemēs turpināja darboties arī daļa Latvijas Republikas diplomātiskā dienesta.

Kuldīgas iedzīvotājus pilnā mērā skāra abu Otrā pasaules kara laikā Latviju okupējušo režīmu īstenotās represijas. Padomju režīms uzsāka vērsties pret Latvijas Republikas politisko, militāro, saimniecisko un intelektuālo eliti, kā arī pret visiem demokrātiskas valsts iekārtas atbalstītājiem faktiski jau uzreiz pēc Latvijas okupācijas 1940. gada jūnijā. Sākotnēji amatpersonas vienkārši atbrīvoja no amatiem, taču no 1940. gada rudens aizvien pieauga aresti. Represijām pakļauto personu kritēriji bija neskaidri, arestēt un izvirzīt apsūdzības par pretdarbību padomju režīmam varēja praktiski jebkuru, kurš Latvijas Republikas laikā bija ieņēmis kādu amatu kādā valsts iestādē vai darbojies kādā sabiedriskā organizācijā (Vīksne 2013, 397). Represijas sasniedza savu kulmināciju 1941. gada 14. jūnija masu deportācijās.

Padomju režīma īstenotajās deportācijās 1941. gada naktī no 13. uz 14. jūniju no Kuldīgas pilsētas un apriņķa tika aizvesti 623 cilvēki. Ne visiem šiem izsūtītajiem ir zināms viņu tālākais liktenis, taču no zināmajiem lielākā daļa tika nometināta Sibīrijā, Krasnojarskas novada dažādos rajonos. Neliela daļa no nometinājuma tika atbrīvoti jau 1947. gadā, bet lielākā daļa tikai laika posmā no 1954. līdz 1958. gadam, respektīvi, pēc Staļina nāves, kad padomju režīms kopumā kļuva mazāk represīvs. Daļa mira izsūtījumā. Aizvesto vidū bija abu dzimumu un visdažādāko vecumu cilvēki, tostarp bērni un gados veci cilvēki.

Nākamais represiju vilnis kuldīdzniekus skāra, pilsētā ienākot nacistiskās Vācijas okupācijas spēkiem 1941. gada 1. jūlijā. Jaunā vara izrēķinājās ar visiem, kurus turēja aizdomās par sadarbošanos ar padomju varu. Apcietinātie bieži vien tika uzreiz nošauti bez jebkādas tiesas. Apcietināja arī, piemēram, uz PSRS aizbēgušo padomju aktīvistu ģimenes locekļus.

Tāpat kā citur nacistiskās Vācijas kontrolētajās teritorijās, arī Kuldīgā un tās apkārtnē notika ebreju iznīcināšana jeb holokausts. Kuldīgā pirms kara dzīvoja 646 ebreji jeb ap 9% no visiem pilsētas iedzīvotājiem. Vēl 329 ebreji dzīvoja Saldū, mazāks skaits pagastos. Kara sākumā no pilsētas aizbraukuši bija tikai aptuveni viena desmitā daļa ebreju. Ebreju apcietināšana sākās jau 1941. gada jūlijā un jūlija beigās–augusta sākumā pēc vācu iestāžu norādījuma visus ieslodzītos ebrejus pakāpeniski izveda uz vairākām nošaušanas vietām Kuldīgas apkārtnes mežos un noslepkavoja. Arī Saldus ebrejus noslepkavoja visticamāk jūlija beigās. Kopumā Kuldīgas apriņķī tika nogalināti ap 1000 ebreju (Urtāns 2006, 118–136).

Padomju Kuldīga (1945–1990)

Latvija (tāpat kā arī Lietuva un Igaunija) Otrā pasaules kara rezultātā tika prettiesiski, militāras okupācijas un falsificētu vēlēšanu rezultātā inkorporēta Padomju Savienībā, kļūstot par Latvijas Padomju Sociālistisko Republiku. Formāli Latvijas PSR bija suverēna republika, taču faktiski tā bija pilnīgā Padomju Savienības kontrolē un Latvijā tika izveidotas Padomju Savienības pilnībā kontrolētas varas struktūras. Vairums Rietumu demokrātisko valstu ar ASV priekšgalā neatzina Baltijas valstu inkorporācijas PSRS likumību un *de jure* turpināja atzīt Latvijas, Lietuvas un Igaunijas demokrātiskās republikas par pastāvošām, tādēļ Baltijas valstis okupācijas periodā turpināja juridiski pastāvēt. Uz šī pamata līdz pat Latvijas neatkarības atjaunošanai ASV un Lielbritānijā turpināja darboties Latvijas sūtniecības. Arī trimdas latvieši savās mītnes zemēs visā pasaulē aktīvi iestājās par Baltijas valstu neatkarības atjaunošanu un tiesībām baltiešiem pašiem izlemt savu politisko iekārtu.

Latvijas teritorija vairāk nekā piecdesmit gadus bija daļa no Padomju Savienības un jau uzreiz pēc kara beigām tika pakļauta sovetizācijai – iespējami pilnīgai integrēšanai PSRS politiskajā, kulturālajā, administratīvajā un saimnieciskajā sistēmā. Sovetizācija tika panākta ar dažādu instrumentu palīdzību, tai skaitā ideoloģiskiem un propagandas, taču galvenais līdzeklis sovetizācijas panākšanai bija terors un draudi (sk. Bleiere 2013), – īpaši izteikti represijas pret esošiem vai potenciāliem režīma pretiniekiem tika īstenotas līdz PSRS līdera Josifa Staļina nāvei 1953. gadā.

Padomju okupācijas laikā pilnībā tika izmainīts Latvijas teritorijas administratīvais iedalījums, pakļaujot to centralizētas tautsaimniecības plānošanas un vadīšanas interesēm. 1950. gadā Latvijā tika likvidēti līdz tam esošie apriņķi un pagasti un izveidoti kopumā 58 rajoni. Kuldīga joprojām saglabāja savu apgabala centra statusu, kļūstot par Kuldīgas rajona centru. Kuldīgas rajons gan bija teritoriāli mazāks nekā pirms tam bijušais apriņķis, jo no tā tika nodalīti Saldus un Skrundas rajoni. 20. gadsimta 50. gados un 60. gadu sākumā rajonu robežas vēl vairākkārt tika mainītas, apvienojot vairākus rajonus. 1956. gadā Kuldīgas rajonam tika

118. attēls. Pilsētas laukums un Liepājas iela skatā no Policijas torņa Liepājas ielā 26, 1978.

Kuldīgas novada pašvaldības Būvvaldes arhīva foto.

pievienota daļa no Alsungas rajona, bet 1959. gadā – arī daļa no Skrundas rajona. Rajoni sīkāk dalījās ciemos. Kuldīgas rajonā pēc rajonu robežu nostiprināšanās bija piecpadsmit ciemi.

Padomju laikā Kuldīga ne vien iekļāvās jaunajās administratīvajās attiecībās, bet ieguva arī padomju pilsētai raksturīgus vizuālos vaibstus un nosaukumus. Daudzām pilsētas ielām jau 20. gadsimta 40. gadu nogalē tika nomainīti nosaukumi, izvēloties okupācijas režīma ideoloģijai atbilstošus. Ar vērienu notika režīma slavinātās “gaišās nākotnes” ieviešana arī pilsētas arhitektūrā. Tipiski padomju laika modernās arhitektūras paraugi redzami, piemēram, Kuldīgas pilsētas laukuma malās, kas atrodas ārpus nominētās mantojuma vietas robežām. Padomju laika apbūvei, tāpat kā visam padomju saimniekošanas un pārvaldības stilam, kopumā bija raksturīga nerēķināšanās ar vēsturiskajām apbūves tradīcijām, ēku vizuālo iederību ainavā vai esošās apbūves mērogiem. Tomēr padomju pieeja mantojuma saglabāšanai par laimi nenodarīja kaitējumu Kuldīgā atrodamajam Kurzemes-Zemgales hercogistes mantojumam. Gluži pretēji – Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas periods atstāja ievērojamu iespaidu uz pieminekļu aizsardzību Latvijā. Kopumā padomju varai pieminekļu aizsardzība kalpoja kā politisks instruments, kas – atkarībā no politiskās nostājas – tika izmantots gan saglabāšanai, gan pamešanai novārtā (Mintaurs 2017, 153). Mantojuma atjaunošana netika veikta paša mantojuma saglabāšanas dēļ, bet gan kalpoja kā politisko vēstījumu instruments. Kā raksta Aija Melluma, padomju laikā kultūras mantojums tika “izmantots iedzīvotāju komunistiskajai un estētiskajai audzināšanai” (Melluma 2015, 167).

Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas laikā pastāvēja trīs dažādi mantojuma aizsardzības līmeņi – par aizsargājamiem uzskatījamiem pieminekļiem tika piešķirta vissavienības, republikas vai vietējās nozīmes kategorija (Mintaurs 2017, 157). Vissavienības nozīmes pieminekļiem tika piešķirta prioritāte, un tiem bija vislielākās izredzes tikt pienācīgi atjaunotiem. Pēc Otrā pasaules kara visus pieminekļus, kuri bija iekļauti aizsargājamo sarakstā, izvērtēja Pārvalde, kas nomainīja kādreizējo Pieminekļu valdi (Melluma 2015, 176). 1948. gadā Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Ministru padome izlēma uzlabot kultūras mantojuma aizsardzības pasākumus (Dambis 2018, 16). Tajā pašā gadā tika izstrādāts padomju laikā pirmais Kuldīgas attīstības plāns – Celtniecības Kuldīgā ģenerālplāns (Melluma 2015, 142, 157). Izskatot šo plānu valsts Pieminekļu aizsardzības departamentā, tika noteikts, ka ielu paplašināšanu vēsturiskā tīkla robežās drīkst veikt vienīgi tur, “kur tas ir īpaši nepieciešams”, un ka jāsaglabā Aleksūpīte (Melluma 2015, 165). Turklāt tika konkrēti rekomendēti saglabāt esošās ēkas Liepājas ielā 17, Baznīcas ielā 2,4,6,7, 10 un 14, Kalna ielā 23, Pasta ielā 8 un Ventspils ielā 20 (turpat). Šodien sešas no šīm ēkām vairo nominētās mantojuma vietas īpašas nozīmes universālo vērtību. Departamentā pieņemtajā dokumentā ēkas nojaukt tika ļauts tikai tur, kur tas absolūti nepieciešams. Ņemot vērā mantojuma aizsardzības politisko mērķi padomju ērā, šis dokuments ir nozīmīgs, lai izprastu nominētā īpašuma pašreizējo saglabātības stāvokli, jo tajā ietverti būtiski lēmumi, kas virzīja Kuldīgu uz saglabāšanu, nevis nojaukšanu. Jau iepriekš tika izrādīta vēlme paplašināt republikas nozīmes pieminekļu sarakstu. Tomēr tikai 1952. gadā PSRS pirmo reizi akceptēja šī saraksta papildināšanu. No ierosinātajiem 670 pieminekļiem sarakstā tika iekļauti 342. Turpmākajos gadu desmitos saraksts daudzas reizes tika modificēts, gan pievienojot, gan dzēšot no tā objektus (Mintaurs 2017, 159).

1967. gadā pieminekļu aizsardzības sarakstā tika iekļauti pirmie astoņpadsmit pilsētu centri (Mintaurs 2017, 169). Kuldīgas centrs šim sarakstam tika pievienots 1969. gadā. Tas atstāja tiešu ietekmi uz pilsētas centru, jo turpmāk uz būvniecības un attīstības projektiem tā robežās bija attiecināms “Nolikums par vēsturiski izveidojušos pilsētu valsts aizsardzības zonu un apbūves regulēšanas zonu Latvijas PSR”. Kopš 1969. gada Kuldīgai kā pilsētībūvniecības

piemineklim piešķirtās aizsardzības apjoms ir ticis nepārtraukti attīstīts tālāk. Kopš šī sākotnējā institucionālā mantojuma aizsardzības perioda Kuldīgā būvniecības darbus vecpilsētas teritorijā regulē izstrādāti specifiski būvnoteikumi, kuros detalizēti izklāstītas prasības attiecībā uz ēku uzturēšanu, atjaunošanu, pārbūvi un jaunu ēku būvniecību. Neskatoties uz šo procesu, kas iezīmēja arvien lielāku mantojuma aizsardzības nepieciešamības apzināšanos arī padomju varas laikā, 20. gadsimta 80. gados, visā Latvijā lielākā daļa vēsturisko ēku tika raksturotas kā sabrukuma stāvoklī esošas. Padomju teritorijā tika restaurēti tikai “vissvarīgākie” pieminekļi, kā rezultātā pieauga plaša starp tiem pieminekļiem, kuriem bija nepieciešama restaurācija, un tiem, kuri bija restaurēti. Attiecībā uz Kurzemes-Zemgales hercogisti vienīgā ēka, kas šajā konkrētajā periodā tika uzskatīta par restaurēšanas vērtu, bija 18. gadsimtā hercoga Ernsta Johana Bīrona celtā Rundāles pils, kura ir viens no izcilākajiem baroka arhitektūras paraugiem Baltijas valstīs (Mintaurs 2017, 161; Lancmanis 2016, 9).

Padomju politika attiecībā uz restaurāciju galvenokārt balstījās praktiskumā. Pieņemot lēmumu, vai konkrētā ēka ir saglabāšanas vai restaurēšanas vērtā, pirmām kārtām tika apsvērts, vai to pēc tam varēs izmantot praktiskiem mērķiem (Mintaurs 2017, 162). To rāda arī muižu un sakrālo būvju liktenis – Latvijā baznīcas kalpoja plašam pielietojuma spektram – kā kinoteātri, flotes bāzes vai noliktavas (turpat, 165). Interjeri bieži tika izlaupīti. Attiecībā uz muižām situācija bija atšķirīga. Jau pirms padomju perioda tajās nereti tika izvietotas skolas. Pēc Otrā pasaules kara muižas tika izmantotas lauksaimniecības nozares vajadzībām (turpat, 167). Tas nozīmēja ēku paplašināšanu, kā arī to apkārtējās ainavas pārveidošanu (turpat).

1973. gadā tika izstrādāts trešais Kuldīgas attīstības plāns, kurā no jauna tika apstiprināts, ka jaunuzceltajām ēkām jāiederas pilsētas esošajā struktūrā un ka jā saglabā “kopējais arhitektonisko formu un materiālu raksturs” (Melluma 2015, 169 f.). Šī plāna pārskatīšanas gaitā eksperti pieprasīja veikt tālāku izpēti attiecībā uz aizsardzības zonā esošo ēku turpmākā pielietojuma un saglabāšanas pasākumiem, kā arī ieplānot saglabāšanas darbiem nepieciešamās investīcijas (Melluma 2015, 171). Tas tika vēlreiz apstiprināts 1977. gadā izdotajos būvnoteikumos, kuri ietver detalizētas prasības, nosakot, ka pilsētas centrā jaunceļamie dzīvojamie nami nedrīkst būt augstāki par diviem stāviem, un sīkāk uzskaitot vadlīnijas fasādēm, jumtiem un durvīm – gan attiecībā uz to materiālu, gan dizainu (Melluma 2015, 172). Tādējādi padomju laikā turpinājās Kuldīgas vecpilsētas ēku ilgtspējības nodrošināšana.

Situācija pieminekļu aizsardzības jomā mainījās 20. gadsimta 80. gados, kad tika uzsākta Rīgas restaurācija un palielinājās pieminekļu aizsardzībai piešķirtais finansējums. Šajā laikā pastāvēja divas pieejas restaurācijas centieniem. Viena pieeja bija saglabāt tikai visnozīmīgākās ēkas un visu pārējo nojaukt, lai taupītu naudu. Otra pieeja bija veicināt dziļāku izpēti, lai novērstu vēsturiski nozīmīgu arhitektūras objektu nojaukšanu (Mintaurs 2017, 162 f.). Latvijas Padomju Sociālistiskajā Republikā tika izstrādāta virkne pilsētplānošanas dokumentu atbilstoši Padomju Savienībā spēkā esošajiem būvnormatīviem un noteikumiem (Melluma 2015, 142). Šie plāni tika regulāri pārskatīti, un gadu gaitā tajos tika likts arvien lielāks uzsvars uz mantojuma aizsardzību. 1989. gadā šie normatīvi ietvēra prasību noteikt zonas kultūras pieminekļu aizsardzībai, ainavas saglabāšanai, kā arī būvniecības regulēšanai (turpat, 145).

Kuldīga atjaunotajā Latvijas Republikā

Latvijā visu padomju okupācijas laiku turpinājās nacionāla pretestība okupācijas režīmam. Arī trimdā dzīvojošie latvieši aktīvi centās veicināt Latvijas Republikas atjaunošanu, taču realitātē politiskas pārmaiņas Baltijas valstīs nebija iespējamās bez nopietnām pārmaiņām vispirms visā Padomju Savienībā.

Šādas pārmaiņas Padomju Savienībā sāka risināties 1985. gadā, kad par Padomju Savienības Komunistiskās partijas Centrālās komitejas (PSKP CK) ģenerālsekretāru kļuva Mihails Gorbačovs. Viņš mēģināja risināt kritiski samilzušās PSRS iekšējās problēmas, mainot atsevišķas ideoloģiskās nostādnes un politiskās sistēmas elementus: 1987. gadā tika pasludināta jauna Padomju Savienības attīstības programma, kura kļuva pazīstama ar tās divus galvenos principus apzīmējošiem krievu valodas vārdiem “*perestroika*” un “*glasnostj*”.

Pēc jauno principu pasludināšanas Baltijas valstīs strauji izveidojās pat vairāki desmiti organizāciju, no kurām vairākas atļāvās līdz tam neiespējamo – izteikt kritiku pret padomju režīmu. Tas izpaudās 1988. gada 1. –2. jūnijā notikušajā Latvijas PSR radošo savienību plēnumā Rīgā, kur līdz tam nepieredzētā veidā tika diskutēts par Latvijas un latviešu tautas problēmām.

Plēnuma aktivizēto ideju ietekmē 1988. gada vasarā tika nodibināta Latvijas Nacionālā neatkarības kustība (LNNK) un nedaudz vēlāk – rudenī Latvijas Tautas fronte (LTF). LTF izvērtās par masu sabiedriski politisku organizāciju, kura vispirms par savu mērķi izvirzīja Latvijas kā demokrātiskas un tiesiskas valsts izveidošanu PSRS sastāvā, bet savā otrajā kongresā 1989. gada rudenī par darbības mērķi deklarēja pilnīgu neatkarības atjaunošanu. Otra lielākā kustība – LNNK – bija deklarējusi mērķi atjaunot neatkarību jau 1989. gada pavasarī. Vispārējo demokratizācijas procesu ietekmē 1988. gada rudenī Latvijā tika atļauta līdz tam aizliegtā Latvijas Republikas simbolikas lietošana.

1990. gada 18. martā notikušajās Latvijas PSR Augstākās Padomes (AP) vēlēšanās LTF startēja ar mērķi “neatkarīga Latvijas valsts, kas turpina un attīsta Latvijas Republikas demokrātiskās un parlamentārās tradīcijas” un pārliecinoši uzvarēja, iegūstot nepilnas divas trešdaļas visu deputātu mandātu. Vairākums balsu Augstākajā Padomē ļāva šo mērķi sākt īstenot un jau 1990. gada 4. maijā AP pieņēma deklarāciju “Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu”. 4. maija deklarācija noteica pārejas periodu pakāpeniskai neatkarības atjaunošanas īstenošanai, kura laikā Latvijas Republikas Satversmes darbība tika atjaunota daļēji un augstākā vara piederēja Augstākajai Padomei. Latvijā pārejas periodā turpināja darboties arī PSRS tieši pakļautas institūcijas (VDK, prokuratūra, militārās un milicijas struktūras u. c.).

Situācija Baltijas valstīs bija nestabila un īpaši saasinājās 1991. gada janvārī. 13. janvārī Viļņā PSRS militārās struktūras mēģināja atjaunot padomju varu Lietuvā, uzbrūkot neapbruņotiem demonstrantiem. Gāja bojā 13 civiliedzīvotāji. Pēc asiņainajiem notikumiem Viļņā bija skaidrs, ka līdzīga Latvijas neatkarības pretinieku rīcība iespējama arī šeit. Tāpēc 13. janvārī ap sabiedriski un valstiski svarīgākajām ēkām Rīgā tika izveidotas barikādes. Tika atvesti betona bloki un baļķi, ar lauksaimniecības tehniku un kravas mašīnām tika bloķēta piekļuve ēkām. Kuldīgā šādi nozīmīgi objekti bija pasts un raidstacija. Īpaši nozīmīga bija Kuldīgas raidstacija (bez Rīgas un Kuldīgas raidstacijas bija vēl tikai Valmierā, Cēsainē, Daugavpilī, Liepājā un Rēzeknē), kura gatavojās pārņemt raidīšanu, ja tiktu ieņemts Latvijas Radio Rīgā. Kuldīgas raidstacijas raidījumi par notiekošo Latvijā būtu dzirdami arī Zviedrijā.

1991. gada 19. augustā Maskavā konservatīvi noskaņoti komunistiskās partijas un armijas vadošie darbinieki mēģināja pārņemt varu, lai apturētu M. Gorbačova aizsāktos PSRS demokratizācijas un strukturālās pārveides procesus. Tomēr apvērsuma īstenotāji saskārās ar ievērojamu opozīciju un nespēja pilnībā pārņemt varu. Pučs ilga trīs dienas – no 19. līdz 21. augustam. Arī Latvijā padomju milicijas specvienības šajās dienās mēģināja pārņemt varu, tostarp ieņemot Latvijas Televīziju un citas valsts un sabiedriskās ēkas. Tā kā likumīgas varas PSRS uz to brīdi nebija, 21. augustā Latvijas Augstākā Padome pieņēma Konstitucionālo likumu

“Par Latvijas Republikas valstisko statusu”, kurā noteica, ka 1990. gada 4. maijā deklarētais pārejas periods ir beidzies un Latvijā pilnā apjomā ir atjaunota 1922. gada Satversmes darbība, jo tālākas sarunas ar PSRS varas un pārvaldes iestādēm par neatkarības atjaunošanu vairs nav iespējamās. Drīz pēc likuma pieņemšanas kļuva zināms, ka pučs Maskavā ir beidzies neveiksmīgi. Bet Latvijas Republikas neatkarība bija atjaunota.

Starptautiska atzīšana no citu valstu puses bija kritiski svarīga atjaunotās neatkarības nostiprināšanai. Pirmā valsts, kas atzina Latvijas neatkarības atjaunošanu, bija Islande – 22. augustā, tai sekoja Dānija un Eiropas kopienas valstis, 24. augustā – Krievijas PSRS un septembra sākumā – ASV. Kopš Konstitucionālā likuma pieņemšanas līdz 1991. gada beigām Latvijas neatkarības atjaunošanu un valstisko neatkarību atzina kopumā 93 valstis. PSRS formāli beidza pastāvēt 1991. gada 26. decembrī.

Līdz ar neatkarības atjaunošanu un Latvijas Republikas proklamēšanu 1991. gadā pieminekļu aizsardzība sāka iegūt arvien lielāku nozīmi. 1992. gadā, pieņemot “Likumu par kultūras pieminekļu aizsardzību”, Latvija kļuva par pirmo postpadomju valsti, kurā stājās spēkā ar mantojumu saistīta likumdošana (Dambis 2018, 22). Šobrīd šis likums ir galvenais dokuments Latvijas mantojuma aizsardzības jomā, un 5. nodaļā tas tiks aplūkots detalizētāk līdz ar citiem Latvijas likumdošanas aktiem kultūras mantojuma laukā.

Jau no pašiem pirmsākumiem republika tiecās orientēties uz labāko Eiropas praksi mantojuma aizsardzībā (Dambis 2018, 22). Latvija ir sadarbojusies ar daudzām Eiropas valstīm un kopš šīs tūkstošgades sākuma ir organizējusi konferences un seminārus mantojuma ekspertu apmācīšanai (Dambis 2018, 22 ff.). Īpaši cieša sadarbība ir izvēršusies ar Skandināvijas valstīm. Kuldīgas rātsnoma restaurācijas kontekstā notika sadarbība ar Norvēģijas Kultūras

119. attēls. Rātslaukuma apbūve mūsdienās. *Krista Spruksta foto, 2020.*

mantojuma direkciju, un arī Zviedrijas Nacionālā mantojuma pārvaldei ir būtiska loma Latvijas mantojuma ekspertīzes attīstībā (turpat).

1995. gadā – četrus gadus pēc neatkarības atjaunošanas – Latvija ratificēja UNESCO Pasaulē mantojuma konvenciju. 1997. gadā Pasaulē mantojuma sarakstā kā pirmā mantojuma vieta no Latvijas tika ierakstīts Rīgas vēsturiskais centrs. 1998. gadā mantojuma jomas profesionāļi sāka sadarbību ar plašsaziņas līdzekļiem, lai radītu plašāku interesi par mantojuma aizsardzības jomu. Sākot ar 2000. gadu, trīs gadus pēc kārtas televīzijā, radio un laikrakstos katru nedēļu tika ziņots par pieminekļu aizsardzību (Dambis 2018, 46). Lai gan kopš 21. gadsimta sākuma vispārējā situācija mantojuma aizsardzības jomā ir ievērojami uzlabojusies, 2009. gada krīze ietekmēja mantojuma aizsardzību Latvijā, drastiski samazinoties tai atvēlētajam budžetam (Dambis 2018, 26). 2014. gadā izstrādātajās Kultūras politikas vadlīnijās “Radošā Latvija 2014–2020” paziņots, ka ekonomiskā krīze ir pārvarēta, un piedāvātas stratēģijas, lai no jauna stiprinātu kultūras sektoru (Ministru kabinets 2014, 9).

Kopš 2008. gada, kad Kuldīgas pašvaldībā darbu uzsāka vairāki šajā jomā kompetenti speciālisti, ir sekmīgi īstenoti vairāku vecpilsētas ēku glābšanas un konservācijas darbi. 2010. gadā ar ievērojamu Eiropas Ekonomiskās zonas un Norvēģijas finanšu instrumentu atbalstu tika dibināts Kuldīgas Restaurācijas centrs. Laikā līdz 2018. gadam tas ir īstenojis vairākas nozīmīgas koka ēku un to daļu konservācijas programmas, piesaistot finansējumu gan no valsts, gan starptautiskajiem fondiem. 2018. gadā, kad pašvaldība restaurācijas centra vajadzībām Kuldīgas vecpilsētā atjaunoja veselu ēku, tā darbība sasniedza jaunu līmeni, paplašinoties centra darba kapacitātei. Šajā ēkā atrodas labi izplānota un aprīkota darbnīca ēku koka daļu restaurēšanai, kā arī krāsošanas nodaļa, mūsdienīgs izglītības centrs un biroja telpas centra speciālistiem. Nozīmīga centra darbības joma ir finansējuma piesaistīšana īpaši vērtīgu

120. attēls. Būvniecības elementu restaurācija balstīta detaļu rūpīgā izpētē. Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2019.

arhitektonisko daļu un elementu konservācijai, kas ļauj centrā strādājošajiem un ar to saistītajiem amatniekiem veikt restaurācijas darbus pareizā un mūsdienīgā veidā.

Kuldīgas Restaurācijas centrs nodrošina kontaktus starp Kuldīgas vecpilsētas iedzīvotājiem, ēku īpašniekiem, vietējiem uzņēmējiem, būvniekiem, arhitektiem un amatniekiem attiecībā uz jautājumiem, kas saistīti ar vēsturisko ēku apsaimniekošanu, atjaunošanu un restaurāciju. Organizējot izglītojošas nodarbības pieaugušajiem, centrs izskaidro tradicionālo būvniecības paņēmieni pielietošanas nozīmīgumu ēku ilgtspējības nodrošināšanā un sekmē tradicionālo būvmateriālu izmantošanu. Centra speciālisti restaurē unikālus koka ēku elementus, kas kalpo kā izcili paraugi vecpilsētas vidē, un piesaista finansējumu šo ēku daļu glābšanai, kā arī konsultē un sniedz padomus amatniekiem restaurācijas procesā. Darbošanās vienlaikus gan vietējā, gan starptautiskajā līmenī aktīvi sekmē nominētā īpašuma identitātes izjūtu cilvēkos, kuri apzinās piederību Kuldīgas vecpilsētai. 4. nodaļā “Saglabātības stāvoklis” restaurācijas centrs ir aprakstīts sīkāk.

2014. gadā detalizētāk tika iezīmēta valsts nozīmes pilsētībūvniecības pieminekļa “Kuldīgas vēsturiskais centrs” teritorija, iekļaujot tajā arī Ventas kreisajā krastā esošo pilsētas daļu, īpaši Ventspils, Liepājas un Jelgavas ielas. Piemineklis ietver Kuldīgas telpisko vidi ar pilsētplānojumu, kā arī arhitektūras elementus. Ir noteikts, ka Kuldīgas kontekstā saglabājamajās vērtībās jāiekļauj “pilsētplānojuma struktūra, telpiskais plānojums, ainava un mērogs, panorāmas un silueti, zaļās zonas, laukumu struktūra un kvartālu telpiskais plānojums, ēku senās būvkonstrukcijas kultūrslāni, raksturīgais reljefs un ūdeņi” (Pārvaldības plāns 2020).

Dažādo mantojuma aizsardzības mehānismu mijiedarbības rezultātā mantojuma vieta *Kuldīga / Goldingena Kurzemē* ir saglabāta izcilā stāvoklī atbilstoši augstākajiem starptautiskajiem standartiem. Kā detalizēti izklāstīts 3. nodaļā, mantojuma vieta satur autentiskus elementus, kam piemīt pilsētībūvniecības, arhitektoniskais, ainaviskais un estētiskais nozīmīgums, tiem visiem kopā veidojot vēstījumu par Kurzemes-Zemgales hercogisti. Visos iepriekš minētajos pilsētas rajonos atrodami visu galveno kategoriju atribūti, kas pārliecinoši ilustrē pilsētvides dažādo attīstības posmu mantojumu hercogistes politiskās un ekonomiskās izaugsmes kontekstā. Šobrīd Kuldīgā ir 90 valsts aizsardzībā esoši pieminekļi, tostarp arheoloģiskie, arhitektūras un pilsētībūvniecības pieminekļi. To vidū ir “Kuldīgas pilsētas vēsturiskais centrs”, kurš kā pilsētībūvniecības piemineklis ir reģistrēts valsts aizsargājamo pieminekļu sarakstā ar numuru 7435, kā arī arheoloģiskais piemineklis “Kuldīgas senpilsēta”. Atsevišķas pilsētībūvniecības pieminekļa daļas atrodas ārpus nominētās mantojuma vietas (un iekļaujas tā buferzonā), savukārt aptuveni 90% arheoloģiskā pieminekļa atrodas nominētās mantojuma vietas robežās. Tātad uz šajā nominācijā prezentēto mantojuma vietu jau attiecas vairāki likumi un ierobežojumi.

Virkne piešķirto apbalvojumu apliecina atzinību par Kuldīgas mantojuma aizsardzības kontekstā paveikto izcilo darbu. 1973. gadā izstrādātais pilsētas ģenerālplānojums, kurā tika iekļautas rekomendācijas stingri pieturēties pie arhitektūras tradīcijām, tika nominēts Latvijas PSR Ministru kabineta balvai (Melluma 2015, 172). 2008. gadā Kuldīga saņēma prestižo Eiropas Mantojuma zīmi, kas apliecina tās vērtību Eiropas līmenī. 2013. gadā Kuldīgas Restaurācijas centram par tā pasākumu programmu tika piešķirta *Europa Nostra* balva IV kategorijā.

121. attēls. Sv. Trīsvienības Romas katoļu baznīcas tornis. Krista Spruksta foto, 2020.

3. Pamatojums

iekļaušanai Pasaules
mantojuma sarakstā

3.1.a Īss apkopojums

Kuldīgas vēsturiskais pilsētas centrs atrodas Latvijas rietumu daļā Kurzemes reģiona centrā pie Ventas upes un Alekšupītes sateces aptuveni 150 kilometrus uz rietumiem no Rīgas. 1242. gadā pirmo reizi avotos minētā pilsēta kopš 1368. gada piedalījās Hanzas savienības aktivitātēs un gadsimtiem ilgi bija tirdzniecības mezgls.

Kuldīgas vēsturiskais centrs ir ārkārtīgi labi saglabājies un kalpo kā pārliecinošs atgādinājums par Kurzemes-Zemgales hercogistes izaugsmes un tirdzniecības laikmetu 16., 17. un 18. gadsimtā, kad pilsēta bija pazīstama ar Goldingenas vārdu. Kad 1561. gadā Gothards Ketlers nodibināja hercogisti, Kuldīga bija viņa galvenā rezidence un Kurzemes administratīvais centrs. Kuldīga saglabāja nozīmīgu lomu hercogistes pārvaldē, kura laikā no 1561. līdz 1795. aptvēra ievērojamu Baltijas daļu un atstāja pēdas plašākā ģeopolitiskajā reģionā.

122. attēls. Skats uz Kuldīgu no putna lidojuma no dienvidaustrumiem. *Ričarda Sotaka foto, 2020.*

123. attēls. Skats uz Ventu un Ventas Rumbu.
Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2017.

Kuldīgas vēsturiskā centra ielu ainavā joprojām ir skaidri pamanāmas 16.-18. gadsimta urbānās un arhitektoniskās attīstības iezīmes. Kombinācija, kurā apvienojas labi saglabāties pilsētplānojums, autentiskas ēku konstrukcijas un fasādes, oriģinālie materiāli un ainavas elementi, kas joprojām ilustrē Kuldīgas vēsturisko pilsētainavu, padara šo pilsētu īpašu attiecībā uz tajā vērojamo ar Kurzemes-Zemgales hercogisti tieši saistīto taustāmo atribūtu blīvumu.

Kuldīgas īpašas nozīmes universālo vērtību izsaka šīs pilsētas spēja sniegt vispilnīgāko urbāno un arhitektonisko liecību par Kurzemes-Zemgales hercogisti, kura, neskatoties uz savu nelielo teritoriju un problēmas raisošo atrašanos starp Eiropas lielvalstīm – Poliju-Lietuvu, Zviedriju un Krieviju –, 17. gadsimtā attīstījās par jūras lielvaru un izveidoja starptautisku tirdzniecības tīklu, kas sniedzās no Eiropas līdz Āfrikas rietumu piekrastei un Amerikai.

Būtiskākos atribūtus, kas liecina par hercogisti, var iedalīt četrās galvenajās kategorijās: (i) pilsētplānojums un ielu ainava, kas atspoguļo attiecīgajā laikā valdošās telpiskās attiecības starp pilsētvides aspektiem, (ii) dzīvojamo, sabiedrisko un kulta celtnu arhitektoniskie elementi, kas ilustrē 17. un 18. gadsimta arhitektūras un pilsētainavas reģionālo attīstību un saturu, (iii) īpašo amatniecības prasmju izpausme, kas ir tikušas nodotas no paaudzes paaudzē un joprojām tiek izmantotas mūsdienās veiktajos Kuldīgas konservācijas darbos, un (iv) ainavas elementi, kas pilnībā saglabā vēsturisko pilsētainavu un joprojām veicina vietējo iedzīvotāju pašidentificēšanos ar nominēto mantojuma vietu.

3.1.b Kritēriji, saskaņā ar kuriem tiek ierosināts mantojuma vietu iekļaut sarakstā

Nominācija *Kuldīga / Goldingena Kurzemē* reprezentē Baltijas, Eiropas un pasaules vēstures elementu, kurš vēl nav pārstāvēts Pasaules mantojuma sarakstā un kurš ir saņēmis maz uzmanības, neskatoties uz tā ievērojamo lomu šī konkrētā pasaules reģiona veidošanā. Kuldīgas vēsture sniedz intriģējošu ieskatu vēsturiskās attīstības un agrīnās starptautiskās orientācijas lappusē, kas ir atstājusi pēdas latviešu un pārējo Baltijas tautu arhitektūrā, tradicionālajā amatniecībā un kultūras identitātē. *Kuldīga / Goldingena Kurzemē* tiek nominēta saskaņā ar (iii) kritēriju, jo šis Pasaules mantojuma atzišanas kritērijs tiek uzskatīts par vislabāk demonstrēto nominētās mantojuma vietas kontekstā.

(iii) sniegt unikālu vai vismaz izcilu liecību par kultūras tradīciju vai civilizāciju, kas pastāv joprojām vai ir izzudusi

---

Atbilstoši (iii) kritērijam mantojuma vieta Kuldīga godina kultūru un civilizāciju, kas vairs nepastāv, taču turpina ietekmēt mūsdienu sabiedrību. Kuldīga ir viena no ļoti nedaudzajām joprojām pastāvošajām un vislabāk saglabātajām urbānajām liecībām par nelielu, taču nozīmīgu politisko impēriju – Kurzemes-Zemgales hercogisti –, kas eksistēja mūsdienu Latvijas teritorijā 16.–18. gadsimtā. Hercogiste bija autonoma vasaļvalsts, kas bija pakļauta Polijas-Lietuvas ūnijai un trijstūra formā sniedzās no Baltijas jūras piekrastes aptuveni 500 km uz austrumiem līdz Daugavas upei, robežojoties sākotnēji ar Lietuvas Dižkunigaitiju, Poļu Livoniju un Zviedrijas Karalisti, bet vēlāk – ar Krievijas Impēriju.

Kuldīgas pilsētai piemīt spēja taustāmā veidā demonstrēt Kurzemes-Zemgales hercogistes īpatnības, kā arī tās paliekošo ietekmi tādā līmenī, kas nav salīdzināms ne ar vienu citu vietu hercogistes kādreizējā teritorijā. Kā pirmā hercogistes valdnieku rezidence Kuldīga fiziski atspoguļo šī konkrētā reģiona evolūciju hercogu laikmeta gaismā. No Kuldīgas un citiem vēlāk izveidotajiem administratīvajiem centriem hercogiste noteica dzīvi plašākā reģionā vairāk nekā divsimt gadu garumā un tādējādi lielā mērā ietekmēja mūsdienu Latvijas rietumu daļā mītošās sabiedrības attīstību. Hercogu valdīšanas laiks ir mūsdienu Latvijas garākais konsekventais politiskais posms, kas pastāvēja ilgāk nekā visas sekojošās politiskās sistēmas, kopā ņemot.

Kā nozīmīgs administratīvais centrs Kuldīga (*Goldingen*) no neliela viduslaiku ciema strauji attīstījās par pārtikušu tirdzniecības mezglu. Hercogistei arvien vairāk orientējoties starptautiskā virzienā, Kuldīgā apmetās arvien lielāks skaits citzemju tirgotāju un amatnieku, kuri atstāja savas pēdas pilsētā šodien vērojamajā arhitektūras formu valodā. Kuldīgā ierasti viesi bija ceļojoši tirgotāji, un Sv. Katrīnas baznīcā viņiem pat bija sava sēdvietu zona. Daudzi citzemju viesi, pabeiguši savus darījumus, devās prom, savukārt citi palika un apmetās Kurzemes-Zemgales hercogistē uz dzīvi. Kuldīgā hercogistes laikā ir dokumentēti ieceļotāji no deviņām dažādām zemēm. Lielu Kuldīgas pilsoņu īpatsvaru vienmēr ir veidojuši vācieši, īpaši no Vācijas ziemeļu apgabaliem nākušie, taču Kurzemes-Zemgales hercogistes laikā līdz ar hercogu veicināto starptautisko attiecību izaugsmi paplašinājās pilsētas sabiedrības kulturālā daudzveidība. 17. gadsimtā tika reģistrēti jauni pilsoņi, kuri bija ieradušies no Austrijas, Dānijas, Francijas, Nīderlandes, Skotijas, Zviedrijas un Šveices. 18. gadsimtā atsevišķi iedzīvotāji ieradās arī no Itālijas, kā arī no Bohēmijas.

Kurzemes-Zemgales hercogi izveidoja spēcīgus starptautiskās tirdzniecības tīklus un kultūras apmaiņu, kas nodrošināja ievērojamu izaugsmi apdzīvotajos centros, īpaši hercogistes

pirmajā administratīvajā un reprezentācijas centrā Kuldīgā. Kurzemes-Zemgales hercogiste īpaši uzplauka 17. gadsimtā, kad tā arvien vairāk iesaistījās starptautiskajā tirdzniecībā un sakaros. Ievērojams iekšējās migrācijas pieaugums no hercogistes teritorijas uz Kuldīgu 17. un 18. gadsimtā apliecina Kuldīgas kā Kurzemes-Zemgales hercogistes urbānā centra augošo nozīmi, neskatoties uz to, ka tā nebija jūras osta. Laikā no 1569. līdz 1599. gadam Kuldīgā kā jaunpienācējs reģistrēts tikai viens tirgotājs, kas ir mazāk nekā 1% no visiem ieceļotājiem, savukārt 17. gadsimta otrajā pusē gandrīz 30% no visiem jaunajiem pilsoņiem bija tirgotāji, šajā laikā ar tirdzniecību saistītajai migrācijai sasniedzot augstāko punktu un apliecinot, ka hercoga Jēkaba valdīšanas laiks (1642-1682) ekonomiski bija vispārtikušākais.

Politikas jomā Kurzemes-Zemgales hercogiste uzstāja uz savu neitralitāti un šādā statusā deva ievērojamu ieguldījumu reģiona starptautiskajās attiecībās. Kurzemes neitralitāti oficiāli apstiprināja kaimiņu lielvaras, kuras rezultātā izmantoja Kurzemes-Zemgales hercogistes teritoriju kā neitrālu vietu diplomātisko jautājumu risināšanai. Daudzās pilnībā vai daļēji saglabājušās 17. gadsimta ēkas ir izcila liecība par Kurzemes-Zemgales hercogistes starptautiskajām attiecībām. Vietējie un ārzemju amatnieki kopīgi attīstīja pilsētā jaunu arhitektūras formu valodu, kuru iedvesmoja starptautiskie kontakti, kā arī jaunu materiālu pieejamība, pateicoties hercoga paspārnē izveidotajām tirdzniecības attiecībām. Kuldīgas vēsturiskā urbānā struktūra ietver tradicionālās vietējās guļbūves, kā arī no ķieģeļiem mūrētas un koka

124. attēls. Amatnieku darinātus elementus var redzēt, apskatot daudzas durvis un logus visā pilsētā. Metālkalumi Pasta ielā 5 (augšējais attēls) un Pētera ielā 1. *Krista Spruksta foto, 2020.*

karkasa mājas, kas ilustrē bagātīgo apmaiņu starp vietējiem un ceļojošiem amatniekiem no citām Hanzas pilsētām un centriem ap Baltijas jūru, kā arī no Krievijas. Labi saglabājušās ēkas kalpo kā pārliecinoša liecība par hercogistes starptautisko orientāciju.

Kurzemes-Zemgales hercogistes laikā Kuldīgai bija būtiska loma amatniecības attīstībā šajā reģionā, un tā drīz kļuva par Kurzemes amatniecības centru, liecina Kuldīgas novada muzeja izstādē apkopotie dati, ko sagatavoja Daina Antoniška. Kuldīgā dibināto ģilžu statūti bija saistoši arī citās hercogistes pilsētās dzīvojošiem un strādājošiem amatniekiem. Senās amatu ģilžu tradīcijas pastāvēja līdz pat 20. gadsimta 30. gadiem.

Ēkas Kuldīgas vecpilsētā ir taustāma liecība par pilsētas amatnieku izcilajām prasmēm, ko īpaši labi demonstrē daudzās koka ēku detaļas, kā arī metāla detaļu aprīkojums logiem un durvīm gan dzīvojamajās, gan saimniecības ēkās. Taustāmā amatniecības prasmju izpausme, īpaši galdniecības un metālkalumu jomā, turpina iedvesmot šodienas amatniekus. Tradicionālie paņēmieni tiek ne tikai pētīti, bet arī pielietoti praksē, mūsdienās veicot restaurācijas darbus. Tie ir būtiski nominētās mantojuma vietas veiksmīgai aizsardzībai un tiek nodoti tālāk nākamajām paaudzēm. Amatniecības elementi ir izcila liecība par daudzējādo ietekmi, ko vietējie amatnieki pārņēma no citām zemēm, turklāt tie norāda uz mūsdienu pilsētas iedzīvotāju pašidentificēšanos ar tradicionālo vietējo amatniecību.

Kurzemes-Zemgales hercogistes mantojumu izsaka arī dažādas nemateriālā mantojuma izpausmes, kuru saknes meklējamas Kurzemes-Zemgales hercogistē. Plaša ietekme rodama reģiona kulinārajā mantojumā, kā arī leģendās, dziesmās un dzejā. Vienā no pazīstamākajām leģendām apgalvots, ka kartupeļi Kurzemē tika ieviesti hercoga Jēkaba laikā. Daudz laika vadot dažādos Eiropas valdnieku galmos, hercogs iepazina šo augu, kas mūsdienās ir būtiska Latvijas virtuves sastāvdaļa. Ir zināms, ka hercogs Jēkabs sākumā šo dārgo augu pasūtīja savam galmam no Hamburgas, un vēlāk kartupeļi auga hercoga dārzos. Teiku un leģendu stāstīšana ir būtisks latviešu kultūras elements, jo šī zeme bija viena no pēdējām Eiropas kontinentā, kur leģendas, nostāsti un dziesmas tika dokumentētas rakstiski. Kopš 2004. gada Kuldīgā notiek stāstnieku festivāls, kura ietvaros vietējie iedzīvotāji un viesi bauda pilsētas mutiskā mantojuma bagātību, tostarp nostāstus par un ap Kurzemes-Zemgales hercogistes laikmetu.

Kuldīgā valkātais tautastērps satur kādu elementu, kas attīstījās Kurzemes-Zemgales hercogistes laikā un atspoguļo nelielās valsts augošo pārticību. Pie tradicionāli austajām drānām sievietes valkā lielas rotaslietas, kas atspoguļo viņu statusu sabiedrībā. Lai gan šīs rotas nav raksturīgas tikai Kuldīgai vien, šī pilsēta ir vienīgā vieta, kur tās tika gatavotas no sudraba, nevis bronzas, jo tā bija īpaša Kuldīgas amatnieku prasme. Šis tērps un zināšanas par tā izcelsmi un ražošanu mūsdienās ir būtiska tautas svētku sastāvdaļa.

Visbeidzot jāatzīmē, ka viena no vispopulārākajām Kuldīgas leģendām ir tieši saistīta ar nominētās mantojuma vietas materiālo mantojumu un ir radusi taustāmu izpausmi ēkā Baznīcas ielā 17. Tiek uzskatīts, ka 1702. gadā pie pilsētas birģermeistara viesojās un viņa mājā nakšņoja Zviedrijas karalis Kārlis XII (Dirveiks et al. 2013, 304). Tiek apgalvots, ka par to liecina šajā ēkā patrepē iebūvēta lāde, kura, kā tiek uzskatīts, esot piederējusi Zviedrijas karalim (Dirveiks et al. 2013, 306). Pētnieki noraida šīs leģendas patiesumu, taču šis nostāsts kļūst vietējo iedzīvotāju vidū un ilustrē to, kā hercogistes ziedu laiki, kad šeit ciemojās slaveni ārzemju viesi, tiek reproducēti vietējās leģendās un nostāstos. Cita ēka, kura joprojām šodien ir pazīstama ar savu hercogistes laika funkciju, ir unikālā daļēji no koka būvētā ēka Baznīcas ielā 10, kas līdz pat šai dienai bieži tiek saukta par "Hercoga aptieku".

Noslēgumā jāatzīmē, ka Kuldīga ir vienīgā vieta, kas spēj visaptveroši ilustrēt pilnīgo vēstījumu par urbānās telpas ekspansiju hercogistes laikmetā. Tā ir vislabāk saglabājusies liecība par urbāno attīstību 16.-18. gadsimtā bijušās impērijas teritorijā notikušās izaugsmes kontekstā un sniedz materiālu liecību par visu urbānās un sabiedrības attīstības aspektu unikālu integrāciju iespaidīgi kompaktā un lielā mērā nepārtrauktā teritorijā. Tas sniedz spilgtu liecību par hercogistes mijiedarbību ar attiecīgām tā laika politiskajām lielvarām un taustāmā veidā demonstrē Kurzemes-Zemgales hercogistes tradīcijas. Saglabājot ievērojamu arhitektoniskās struktūras apjomu, pilsēta glabā unikālas liecības ne tikai par pilsētplānojumu, kas attīstījās pieaugošās ekonomiskās attīstības gaitā, bet arī ilustrē pilsētainavu, kas izveidojās hercogu valdīšanas laikā.

125. attēls. Tradicionālās saktas (kopijas pēc izpētes materiāliem) tika lietotas krekla apkakles stiprināšanai un rotājoties, šāda tipa rotu pirmsākumi datējami ar 15. gadsimtu. *Dagnijas Jankovskas foto, 2012.*

Pilsētplānojuma saglabāšana veicina izpratni par pilsētas attīstīšanos ap hercoga rezidenci. Ielu virzieni ataino visnozīmīgākās tirdznieciskās attiecības ar citām hercogistes pilsētām, savukārt upju šķērsošanas vietas ilustrē urbānās attiecības pašas pilsētas ietvarā. Apbrīnojami lielais saglabātās ainavas apjoms apliecina šīs vietas unikālo *genius loci*.

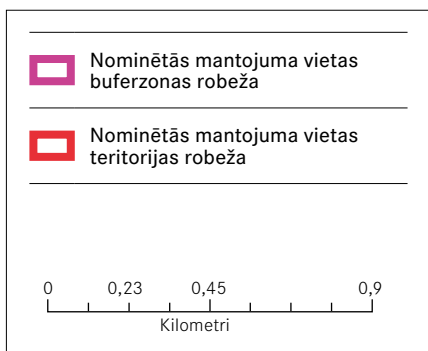
Kuldīga ir veiksmīgi saglabājusi jēgpilnu sabiedrības attīstības pakāpi, kas izpaužas pilsētas arhitektūras formu valodā, kā arī amata prasmēs, kas tiek koptas līdz pat šai dienai. Daudzo karu, kas plūsiņās Latvijas teritorijā kopš 18. gadsimta, rezultātā neviens cits vēsturiskais urbānais centrs nav salīdzināms ar Kuldīgu tur atrodamo šī vēsturiskā un politiskā laikmeta īpašas nozīmes universālās vērtības atribūtu apjoma ziņā.

3.1. c Integritātes apliecinājums

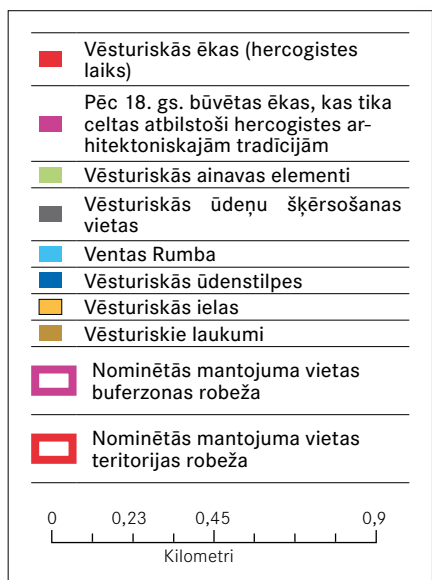
Mantojuma vietas *Kuldīga / Goldingena Kurzemē* robežās atrodas visi nepieciešamie elementi, lai tā spētu sniegt vēstījumu par urbāno ekspansiju, kas notika Kurzemes-Zemgales hercogistes iemiesotās izcilās attīstības fāzes Baltijas valstīs ietvaros. Nominētās mantojuma vietas teritorija aptver pirms 19. gadsimta hercogistes laikā notikušo pilsētas urbāno ekspansiju un tās nozīmīgo vides fonu. Mantojuma vieta ir pārsvarā saglabājusies tādā stāvoklī, kādā tā bija 18. gadsimta nogalē un 19. gadsimta sākumā, un tādējādi tā ietver pilnīgu, līdz mūsdienām saglabātu vēsturisko liecību par Kurzemi, kas īpaši labi uztverama neizmēģinātā pilsētplānojumā, urbāno apjomu kompozīcijā, arhitektoniskajās liecībās un plašākā ainavā.

Lai gan 17. gadsimtā atsevišķas Kuldīgas daļas vairākas reizes nopostīja lieli ugunsgrēki, dzīvojamie nami tika uzbūvēti no jauna, un lielākā daļa pilsētas saglabājušās arhitektūras, kas turpina sniegt liecību par Kuldīgas kā ievērojama Kurzemes-Zemgales hercogistes apdzīvotā centra lomu, radās tieši šajos auglīgajos laika posmos. Vēlāk namiem tiekot pamestiem pēc Lielā mēra, kā arī nelielu ugunsgrēku un plūdu rezultātā 18. gadsimta nogalē un 19. gadsimtā

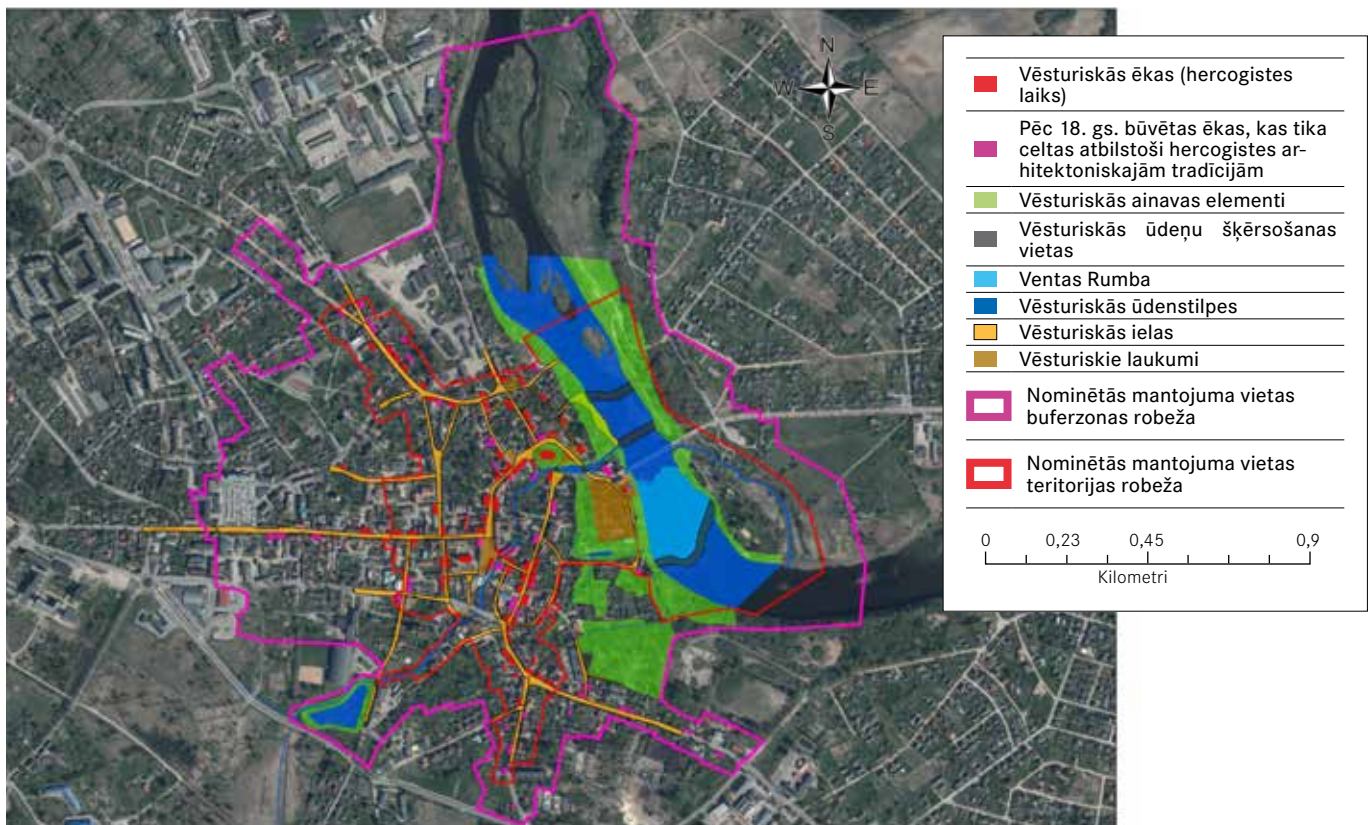

126. attēls. Kuldīgas apriņķa mērnika Fridriha Babsta sagatavotā karte (1797) ar nominētās mantojuma vietas un tās buferzonas pārklājumu. *Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.*

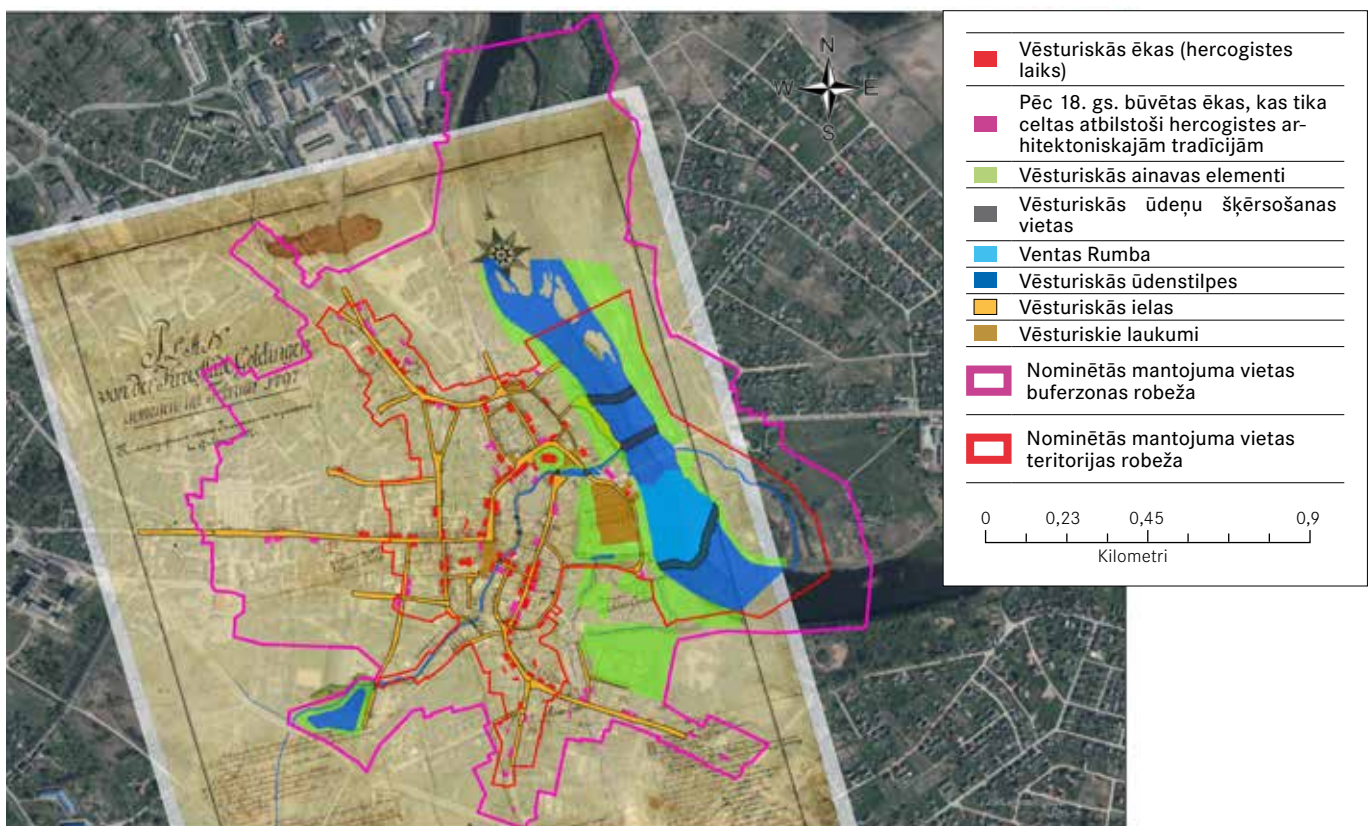

127. attēls. Kuldīgas vēsturiskā karte (Fridrihs Babsts, 1797) ar Kurzemes-Zemgales hercogistes atribūtu pārklājumu. *Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.*

128. attēls. Mūsdienu Kuldīgas karte ar Kurzemes-Zemgales hercogistes atribūtu pārklājumu. Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.

129. attēls. Kuldīgas vēsturiskā karte (Fridrihs Babsts, 1797) un mūsdienu Kuldīgas karte ar Kurzemes-Zemgales hercogistes atribūtu pārklājumu. Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.

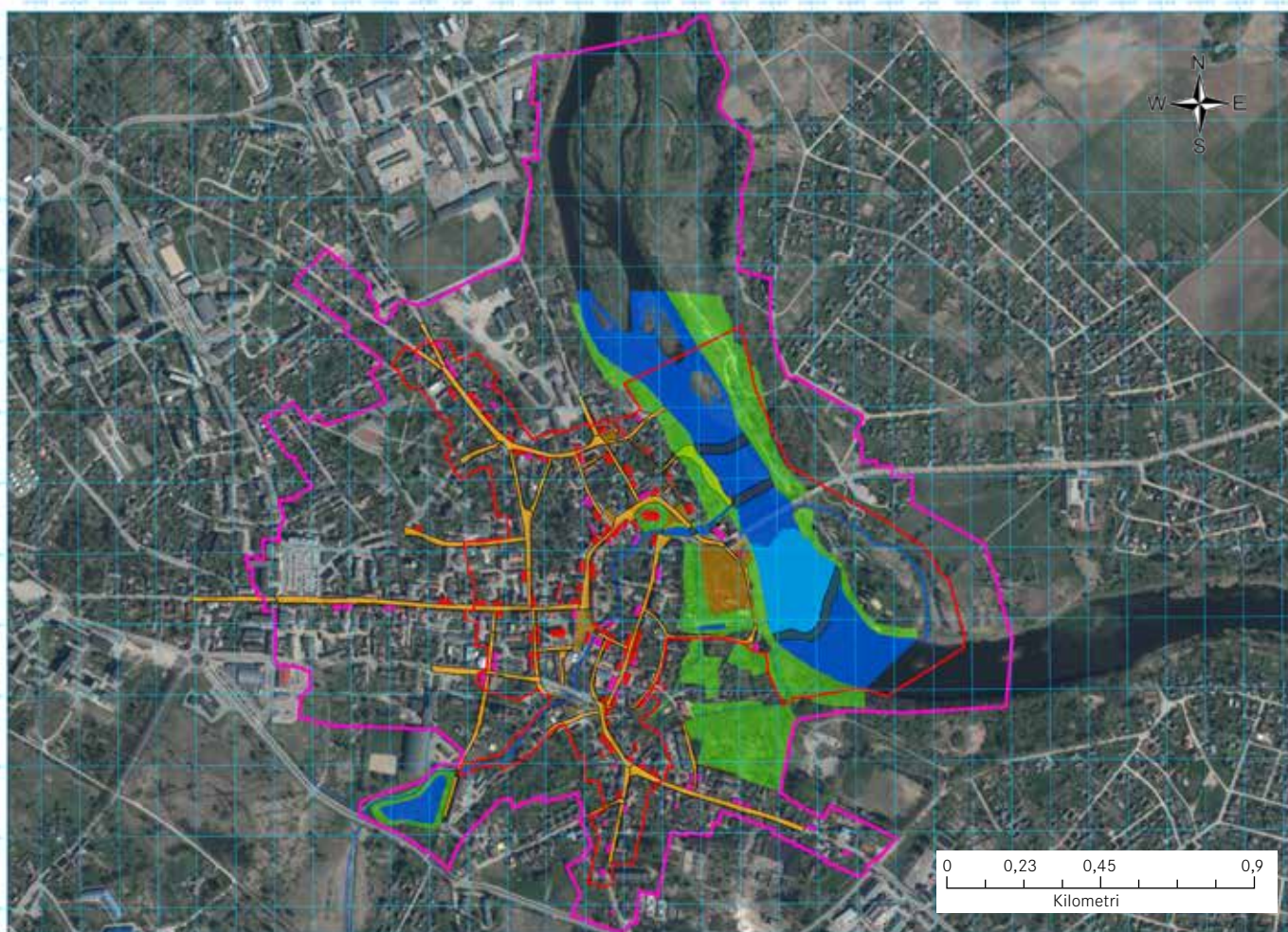
radās nepieciešamība būvēt atsevišķas ēkas, kas saglabā agrāko celtnu formu, apjomu, stilu un dekoratīvās formas. Atšķirībā no lielākās daļas citu Kurzemes pilsētu, lielajos 20. gadsimta karos Kuldīga palika lielā mērā neskarta un mūsdienu pilsētībūvnieciskā attīstība tika īstenota ārpus tās vēsturiskā centra, nodrošinot pilsētas ainavas integritāti un autentiskumu.

Pateicoties stingrai tiesiskai vēsturiskā centra aizsardzībai, kā arī labi pārvaldītai pilsētībūvniecības pieminekļa teritorijai un tā aizsargjoslai, mantojuma vieta ir lielā mērā pasargāta no draudiem, kas nākotnē varētu negatīvi ietekmēt vecpilsētu.

Integritātes pamatojums

Mantojuma vieta *Kuldīga / Goldingena Kurzemē* ietver visus nepieciešamos atribūtus, lai izteiktu īpašas nozīmes universālo vērtību, un sniedz attiecīgo vēstījumu visā tā pilnībā. Mantojuma vietā iekļaujas Kuldīgas vecpilsētas senais ielu tīkls, kā arī attiecīga saglabājusies arhitektūra, zaļās zonas, ūdenstilpes un taustāmas liecības par tradicionālo amatniecības prasmju turpināšanos, kas ir nepieciešams, lai izprastu šīs vietas kopējo vēstījumu.

Kuldīgas vecpilsēta integrē agrākā viduslaiku pils kalna plakumu un viduslaiku ciematu Kalnamiestu plašākā urbānajā struktūrā, kas tika radīta ietekmīgajā hercogistes laikā no 16. līdz 18. gadsimtam, un vēlāk 19. un 20. gadsimtā tika paplašināta galvenokārt ārpus vēsturiskā centra robežām. Vecpilsēta iekļauj pirmo apdzīvoto vietu, kas viduslaikos pastāvēja šajā

130. attēls. Visu urbāno elementu, kas attiecināmi uz Kurzemes-Zemgales hercogisti, ilustrācija mūsdienu Kuldīgā. Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.

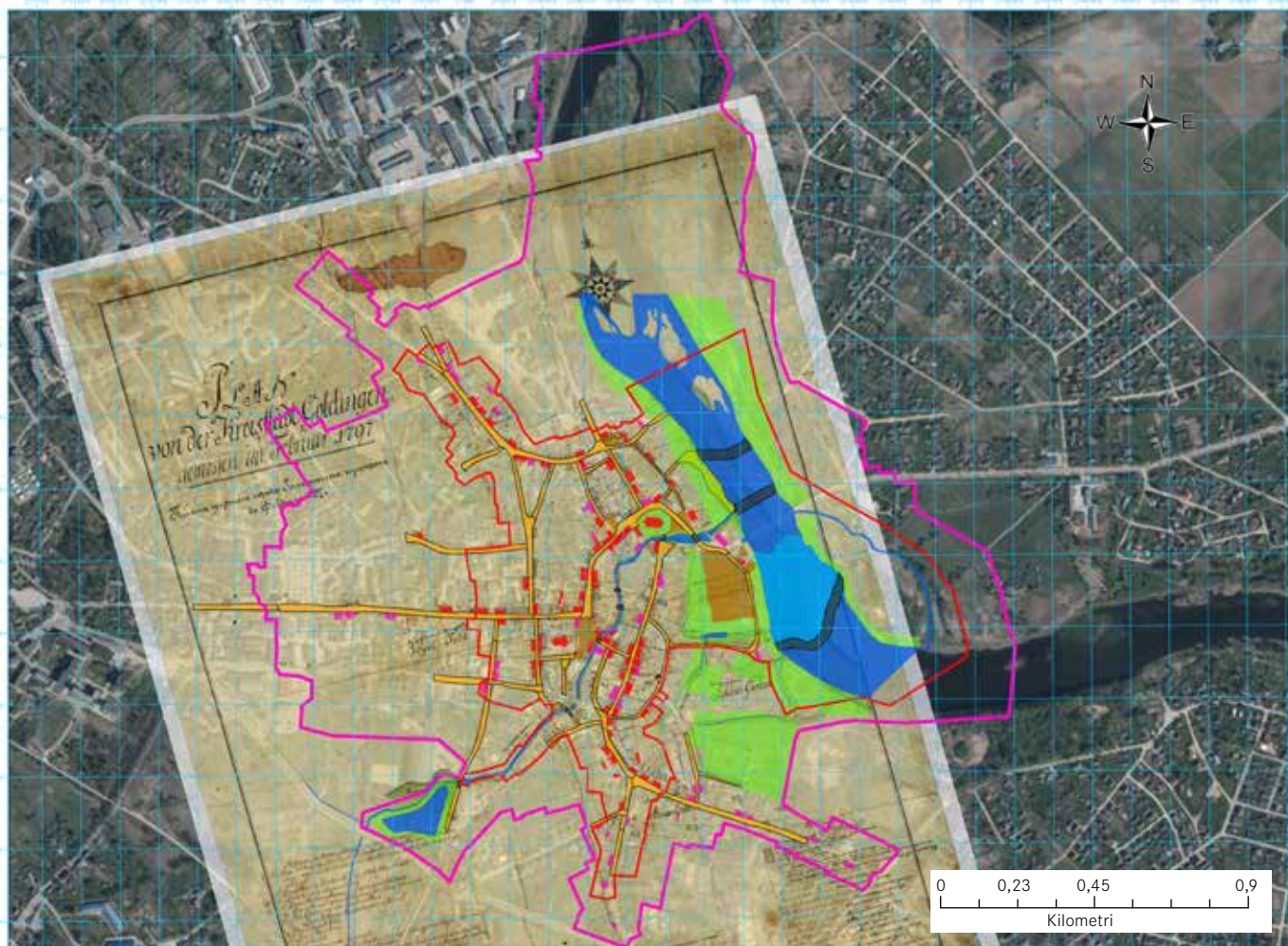

Ventas ielejas daļā. Augot iedzīvotāju skaitam, radās nepieciešamība paplašināt pilsētplānojumu, lai nodrošinātu papildu dzīvojamu telpu. Mantojuma vietas pilsētplānojumā ir saskatāms, kā ap hercoga rezidenci izauga apdzīvotā vieta un kā hercogistes visnozīmīgāko pilsētu virzienā tika veidotas ielas. Visi galvenie ceļi, kas attīstījās 17. un 18. gadsimtā notikušās pilsētas ekspansijas gaitā, ir saglabāti un iekļauti nominētajā mantojuma vietā. Līdzās ielām arī saglabājušies laukumi un tilti sniedz ieguldījumu visaptverošā vēstījumā par pilsētas un tās plānojuma attīstību Kurzemes-Zemgales hercogistes ietvaros notikušās ekonomiskās un ar to saistītās sabiedrības attīstības kontekstā.

131. attēls. Ēkas Raiņa ielā demonstrē tradicionālos būvmateriālus. Ēkas Raiņa ielā 4 un 6. Krista Spruksta foto, 2020.

Nominētajā mantojuma vietā iekļautie arhitektoniskie elementi aptver hercogistes

132. attēls. Visu urbāno elementu, kas attiecināmi uz Kurzemes-Zemgales hercogisti, ilustrācija Kuldīgas 1797. gada kartes pārklājumā. Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.

133. attēls. Pildrežģa koka konstrukcija ir tikai viens apliecinājums starptautiskajām ietekmēm, kas saskatāmas Kuldīgas arhitektūrā. Ēka Baznīcas ielā 10. *Krista Spruksta foto, 2020.*

134. attēls. Ēka Ventspils ielā 23 demonstrē tradicionālās koka arhitektūras apvienojumu ar starptautiskajām ietekmēm, ko iezīmē pildrežģa koka konstrukcija. *Krista Spruksta foto, 2020.*

135. attēls. Palīgēkā Liepājas ielā 3A saskatāma pieaugoša tendence izmantot ķieģeļus komerciālu ēku būvniecībā. *Krista Spruksta foto, 2020.*

laikā būvētas sabiedriskās un privātās ēkas. Mantojuma vietas teritorijā esošie nami spēj pilnībā ilustrēt vēstījumu par 17. un 18. gadsimta urbāno attīstību. To vidū ir saglabājusies arhitektūra, kas nav piedzīvojusi gandrīz nekādas izmaiņas, kā arī renovētas ēkas, kas demonstrē iemītnieku centienus saglabāt autentisku tradicionālo 16.-18. gadsimta arhitektūru. Mantojuma vietā var atrast visas hercogistes laikā attīstījušās arhitektūras formu valodas variācijas, tostarp atšķirīgus būvpaņēmienus un materiālus, piemēram, koku, akmeni un ķieģeļus. Arī dažādie jumtu stili, to skaitā augsti divslīpju jumti, daļēji nošļauti jumti un mansarda jumti, liecina par citzemju ietekmi un vietējā arhitektoniskā būvniecības stila atšķirīgām attīstības fāzēm 17. un 18. gadsimtā. Nominētajā mantojuma vietā pārstāvētas arhitektonisko elementu gan privātās, gan sabiedriskās funkcijas.

Runājot par saimnieciskajām vajadzībām celtajām glabāšanas telpām un noliktavām, visi esošie iekšpagalmos būvētie divstāvu šķūņi tika veidoti pēc noliktavu ēku principa, un līdzīgiem mērķiem bieži tika izmantoti namu bēniņi un pagrabi. Papildus hercogistes laikā tapušajām ēkām, nominētajā mantojuma vietā iekļaujas arī vairākas ēkas, kas tika būvētas vēlākos laikos uz 17. un 18. gadsimta konstrukciju pamatiem un tādējādi veicina mantojuma vietas īpašas nozīmes universālo vērtību, demonstrējot hercogistes perioda pilsētplānojuma un telpisko attiecību nepārtrauktību.

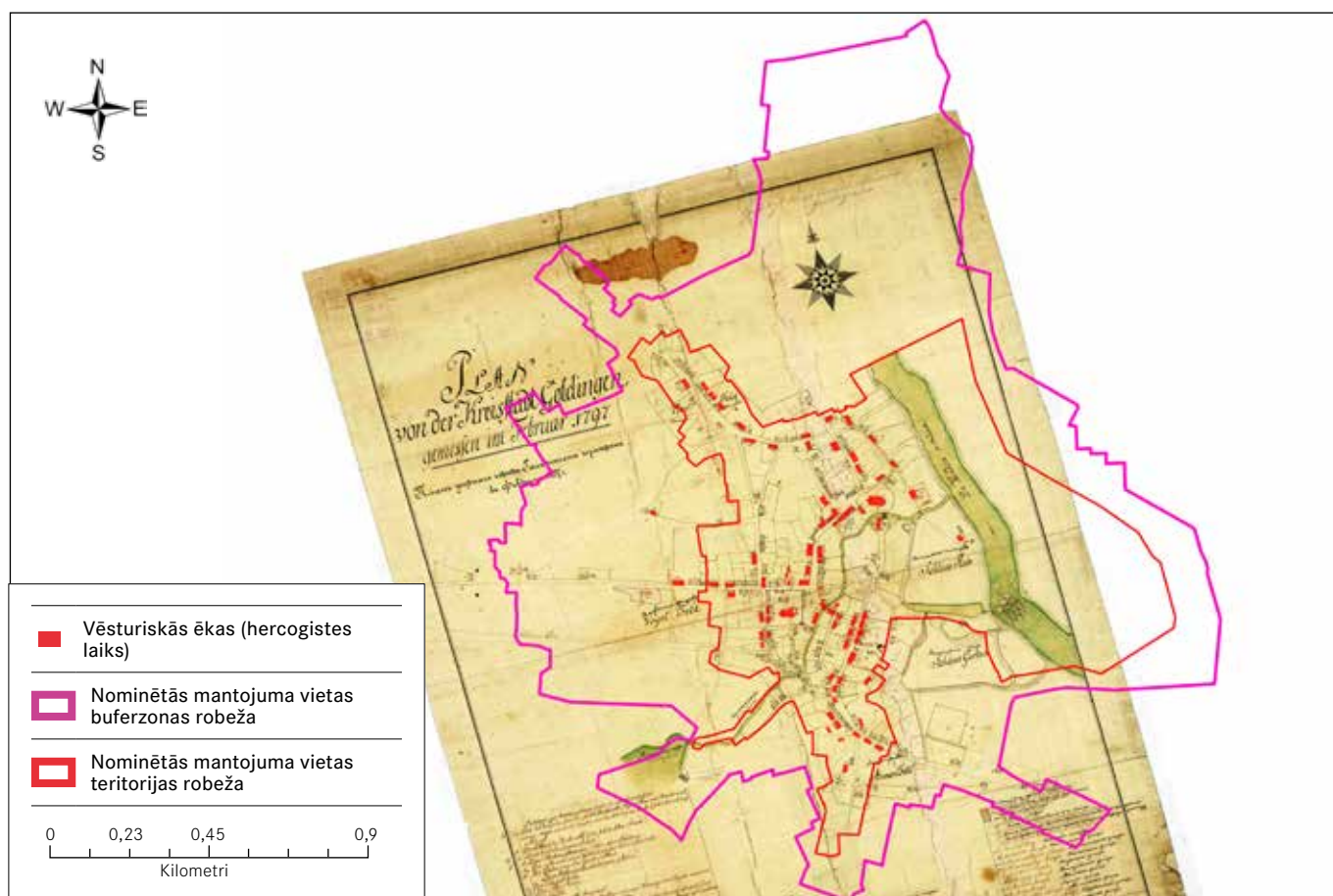
Tikai neliels skaits hercogistes laika sabiedrisko ēku, piemēram, skola un policijas iecirknis, diemžēl nav saglabājušās. Lai gan to pastāvēšana būtu bagātinājusi kopējo iespaidu par sabiedrības dzīvi hercogistes laikmetā, atsevišķu ēku trūkums nemazina mantojuma vietas integritāti un esošā pārvaldes sistēma neitralizē vēstījuma nodošanai nepieciešamo papildu namu izzušanu vai bojā eju.

Kuldīgas pils iznīcināšana Lielā ziemeļu kara laikā (1700-1721) ir sāpīgs zaudējums, tomēr

joprojām aplūkojamie pils drupu fragmenti sniedz liecību par pils kā Kurzemes valdnieku fiziskās rezidences funkciju. Šajā gadījumā pils struktūras zaudējums pats par sevi nemazina mantojuma vietas integritāti, jo arhitektoniskajā ziņā tā bija pirms hercogistes laikmeta būvēta Vācu ordeņa pils un tās iznīcināšana notika hercoga valdīšanas laikā, liecinot par reizēm izaicinājumus radošo hercogistes stāvokli lielāku konkurējošo varu ielenkumā. Kurzemes hercogi izmantoja jau pastāvošo viduslaiku pili, tādējādi šīs struktūras funkcija ir nozīmīgs aspekts liecībā par Kurzemes hercogisti. Tādējādi saglabājušās drupas sniedz norādi par hercogu rezidenci un viņu centrālo funkciju.

Līdzās pilsētplānojumam un ielu ainavai nominētā mantojuma vieta iekļauj ļoti nozīmīgu Kuldīgas vides fonu, ko veido galvenās upes un dažādas zaļās zonas. Ainavas kopējā nepārtrauktība nodrošina augstu vizuālo atbilstību vēsturiskajos attēlos redzamajai ainavai. Tā ietver galvenās upes, kā arī tieši vēsturiskajā pilsētas centrā esošas zaļās zonas. Vācu ordeņa pili tās pastāvēšanas laikā ieskāva aizsarggrāvis, kas nodalīja pils teritoriju no tai apkārt esošās pilsētas. Dienvidrietumu stūrī joprojām ir saglabājusies neliela kādreizējās ūdenstilpes daļa. Mūsdienās šī teritorija ir zaļā zona, saukta par Pilsētas dārzu, kas vizuāli atdala seno pils teritoriju no pilsētas un piešķir pils apkaimei vizuālo nepārtrauktību, neskatoties uz izmaiņām tās pielietojumā un funkcijā.

Runājot par ūdenstilpēm, līdzās Ventas upei nominētajā mantojuma vietā iekļaujas arī ūdenskritums Ventas Rumba, kam bija būtiska nozīme Kuldīgas izaugsmē par tirdzniecības mezglu. Tā lomu pilsētas attīstībā vēl nozīmīgāku darīja tā sauktais Hercoga Jēkaba kanāls upes labajā krastā, kas arī ir daļa no nominētās mantojuma vietas. Šai mākslīgajai ūdenstilpei vajadzēja

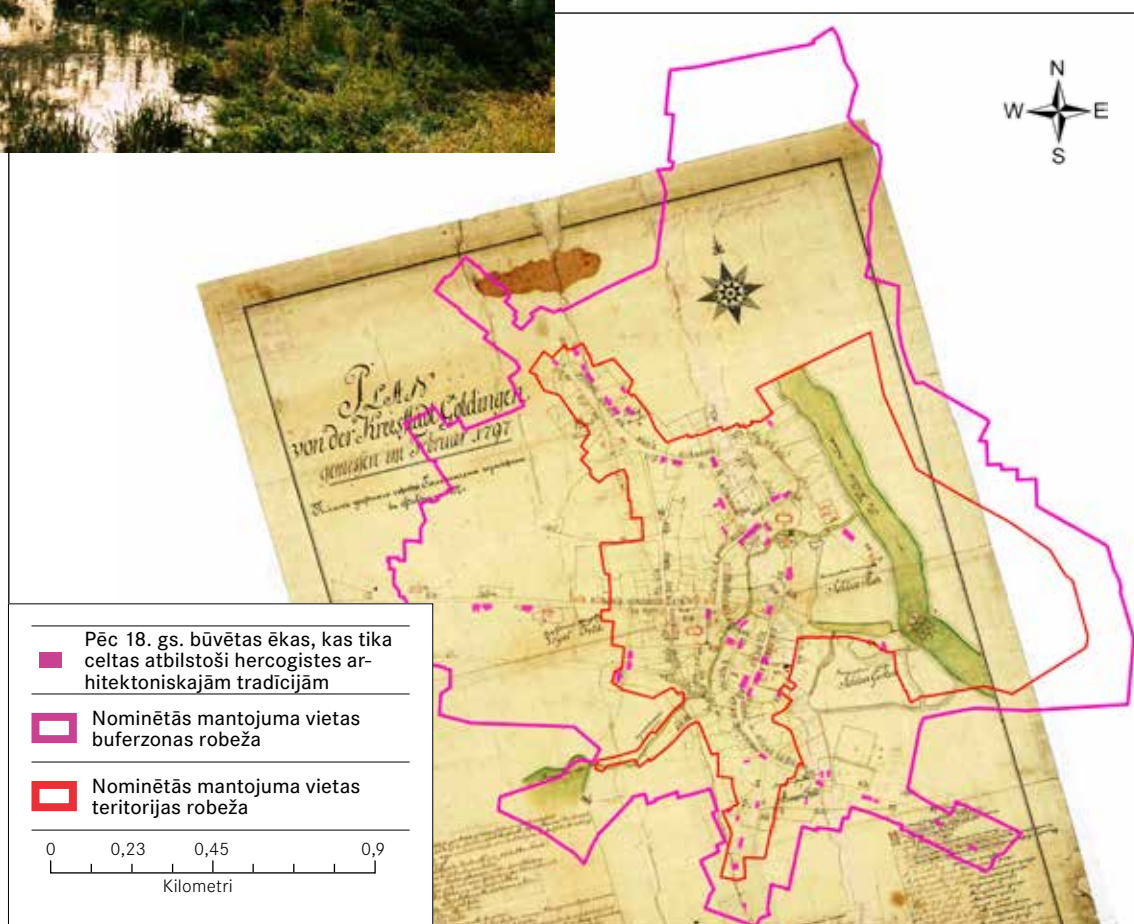
136. attēls. Pārskats par oriģinālajiem 17. un 18. gadsimta arhitektūras elementiem, kas veido īpašās nozīmes universālo vērtību. *Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.*

nodrošināt ūdensceļu ūdenskrituma apiešanai. Tas, ka iecerētajam mērķim tā nekad nebija izmantojama, jo dolomīta ieži neļāva kanālu izveidot pietiekami platu kuģošanas vajadzībām, vēl vairāk izgaismo vietējās ainavas elementu nozīmi Kuldīgas izaugsmē par ievērojamu Kurzemes-Zemgales hercogistes administratīvo centru. Apstākļi, ka preču transportēšana tālāk reģionā bija iespējama, tikai pārkraujot tās no sauszemes uz ūdens transporta līdzekļiem, padarīja Kuldīgu par stratēģisku punktu Kurzemes-Zemgales hercogistē. Līdz ar ūdenstilpi nominētajā mantojuma vietā ir iekļauti arī abi Ventas upes krasti. Tie ir būtiski saglabātās ainavas elementi un veicina pilsētas vēsturiskās panorāmas pastāvēšanu. Ainavas elementi ir būtisks vietējās identitātes aspekts.

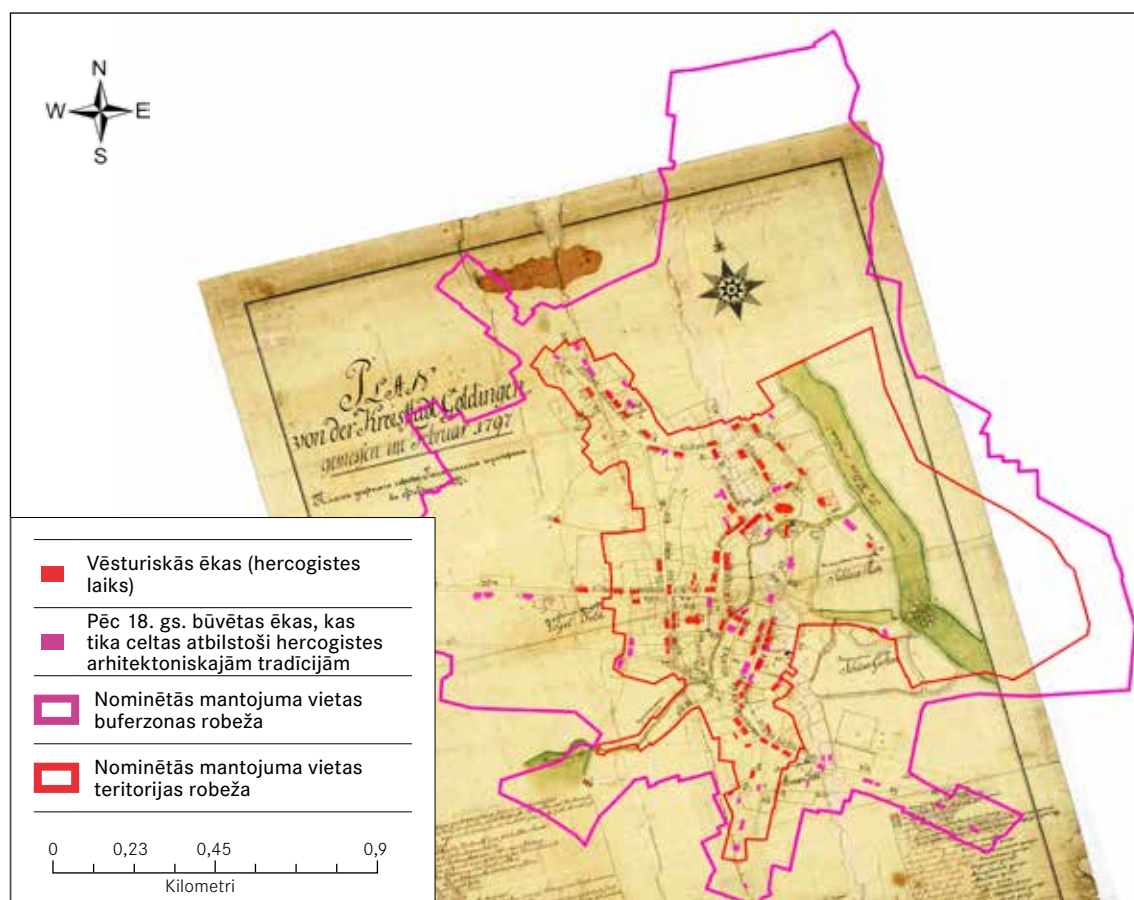
137. attēls. Hercoga Jēkaba kanāls Ventas labajā krastā. Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2017.

138. attēls. Pārskats par ēkām, kas celtas pēc 1795. gada atbilstoši Kurzemes-Zemgales hercogistes laika arhitektūras tradīcijām. Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.

Nominētās mantojuma vietas integritātes kontekstā panorāmas nepārtrauktība lielā mērā veicina izpratni par elementiem, kas ir nepieciešami īpašas nozīmes universālās vērtības demonstrēšanai. Salīdzinot vēsturiskos attēlus ar Kuldīgas mūsdienu panorāmu, kas paveras no Ventas pretējā krasta (sk. 2.a nodaļu), redzams, ka visi galvenie vēsturiskajās ilustrācijās attēlotie hercogistes pilsētas ainavas elementi pastāv joprojām un tādējādi ir integrēti nominētajā īpašumā. Līdzās jau minētajiem ainavas elementiem to vidū ir Sv. Katrīnas luterāņu baznīca, Virspilskunga tiesas nams un dzīvojamā ēka Upes ielā 1, kas iezīmē senāko Pilsmiesta rajonu, Sv. Trīsvienības Romas katoļu baznīca kā ilustrācija jauna pilsētas rajona izveidei augošā katoļticīgo pilsoņu skaita vajadzībām, kā arī pils sarga namiņš, kas reprezentē pils teritoriju.

Kopumā Kuldīgas apkaimi salīdzinoši maz ietekmēja daudzie konflikti un kari, kas kopš 17. gadsimta ir skāruši Baltijas valstis. Tālāk sniegtā salīdzinošā analīze piedāvā konkrētus piemērus, kas rāda, cik lielā mērā tika izpostīti daudzi citi nozīmīgi hercogistes urbānie centri, tādējādi uzsverot, cik svarīgs ir Kuldīgā atrodamo nesarkto 17. un 18. gadsimta liecību iespaidīgais blīvums. Turklāt Kuldīgas vēsturiskās urbānās struktūras tiešs salīdzinājums ar tuvākajā apkaimē atrodamajām liecībām par Kurzemes-Zemgales hercogisti vēl vairāk izceļ nominētās mantojuma vietas izcilo integritāti, kāda gandrīz tikai un vienīgi atrodama Kuldīgas pilsētas centrā. Lai gan arī ārpus nominētās mantojuma vietas ir saglabāties daudz hercogistes laika apdzīvoto vietu nosaukumu un objektu, gandrīz 3000 ha lielā teritorijā ap Kuldīgu konstatējamas tikai divas 18. gadsimta ēkas.

139. attēls. 17. un 18. gadsimtā celtās ēkas kopā ar vēlākām ēkām, kas celtas atbilstoši Kurzemes-Zemgales hercogistes laika arhitektūras tradīcijām, kopā demonstrē arhitektonisko elementu, kas reprezentē Kurzemes-Zemgales hercogisti, izteikti blīvo izvietojumu. *Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.*

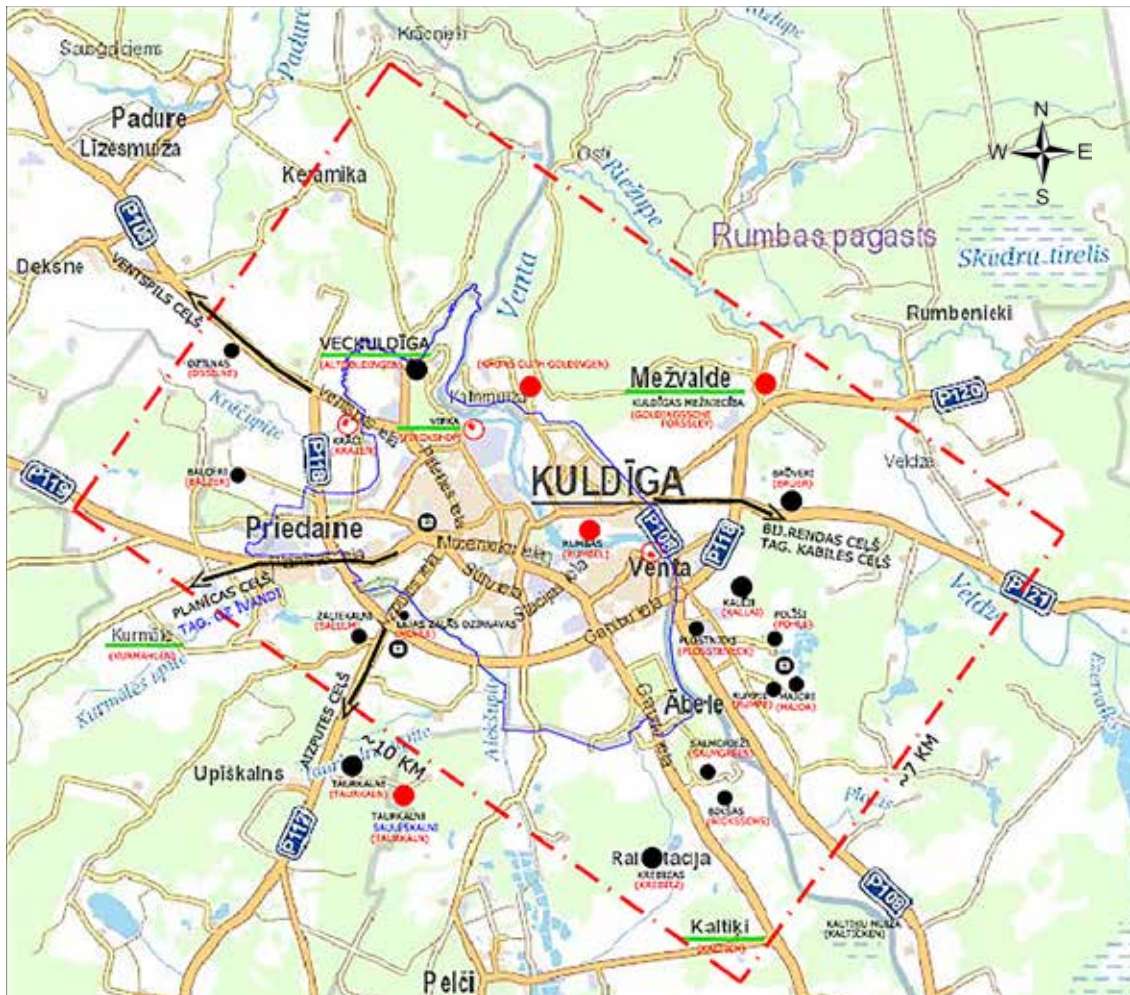

129., 130. un 132. attēlā redzams, ka nominētās mantojuma vietas teritorijā netika iekļauti visi atribūti, kurus vietējie speciālisti identificēja kā tādus, kas demonstrē Kurzemes-Zemgales hercogistes īpašas nozīmes universālo vērtību. Tomēr tas nemazina nominētās mantojuma vietas integritāti, jo konkrētās ēkas nepiešķir tam tādus papildu aspektus, kādus nespētu demonstrēt tie atribūti, kas atrodas teritorijā, kurā īpašas nozīmes universālās vērtības atribūti ir ļoti blīvi izvietoti. Saskaņā ar Darbības vadlīniju 89§ mantojuma vietā tika iekļauts “ievērojams īpatsvars elementu, kas nepieciešami mantojuma vietas kopējās vērtības demonstrēšanai” (UNESCO 2019).

140. attēls. Kuldīgas apkārtnes karte, 1798, aptuvenais teritorijas izmērs 10 x 7 km. Apmēram 40% no māju un apdzīvotu vietu nosaukumiem ir saglabājušies (iezīmēti kartē). *Sagatavojuši SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa" speciālisti, 2020.*

Lai gan gadsimtu gaitā dažādi Kuldīgas rajoni ir gājuši bojā plūdus un ugunsgrēkos, kopējais saglabātības stāvoklis atbilst augstākajiem starptautiskajiem standartiem. Visi atribūti, kas nepieciešami, lai sniegtu vēstījumu par Kuldīgu kā Kurzemes-Zemgales hercogistes urbāno un administratīvo centru, pastāv joprojām un ir lielā mērā pasargāti no apdraudējumiem. Neskatoties uz daudzajiem kariem, kas gadsimtu gaitā plosījās šajā reģionā, to ietekme uz Kuldīgas pilsētas centru ir bijusi minimāla un nominētās mantojuma vietas teritorijā nav realizēti mūsdienīgi urbānās attīstības projekti.

- 1798. gada Kuldīgas apkārtnes kartes robeža (aptuvenie izmēri - 10 x 7 km) mūsdienu kartē fiksēto vēsturisko nosaukumu lokalizācijas atšķirība no 1798. gada kartes svārstās robežās no 300 m līdz 1,6 km. Dažas apkārtnes kartē atzīmētās vietas šobrīd atrodas pilsētas teritorijā
- 1798. gada kartē esošu māju (saimniecību) vietas un nosaukumi, kas saglabājušies līdz mūsu dienām, 18. gs. ēkas nav saglabājušās. (Ar sarkanu atzīmēts 18. gs. nosaukums)
- Saglabājusies 18. gs. ēka un 1798. gada kartē esošais vietas nosaukums. (Ar sarkanu atzīmēts 18. gs. nosaukums)
- Saglabājusies 1798. gada kartē esoši kapi
- 1798. gada kartē esošās muižas vai apdzīvotās vietas, kuru nosaukumi saglabājušies līdz mūsu dienām
- Saglabājusies 1798. gada kartē zīmētie ceļu virzieni. Pilsētas robežās tie ir pašreizējo ielu nosaukumi
- Kuldīgas pilsētas pašreizējā robeža

141. attēls. Kuldīgas apkārtnes karte, 2019.
Sagatavojuši SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa" speciālisti, 2020.

142. attēls. Mūsdienų pilsētas panorāmas salīdzinājums ar vēsturiskajām ilustrācijām, kas parāda kopējā fona saglabātību laika gaitā.

- 1 – Sv. Katrīnas baznīca; 2 – Svētās Trīsvienības Romas katoļu baznīca; 3 – Baznīcas iela 34; 4 – Pils iela 4; 5 – Upes iela 1; 6 – brasli, Ventas Rumba; 6* - Ventas Rumba;
- 7 – ielas vai ceļi, kas saglabājušies kā takas; 8 – Venta;
- 9 – Alekšupītes ieteka; 10 – ūdenstilpju krasti, reljefs.

Sagatavojuši SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa" speciālisti, 2020.

Noslēgumā var apstiprināt, ka mantojuma vietas robežas tika novilkta tā, lai nodrošinātu tās veselumu un nepārtrauktību. Mantojuma vieta ir tiesiski aizsargāta daudzos līmeņos, tostarp ar vietējo mantojuma aizsardzības mehānismu un nacionālā mantojuma statusa palīdzību, kā arī Ventas lelejas ainavas aizsardzības ietvarā. Visi spēkā esošie tiesiskie dokumenti gūst izpausmi konkrētos reģionālos un vietējos plānošanas dokumentos, kas izvirza skaidrus mērķus šīs mantojuma vietas aizsardzībai, kā arī nosaka, kādi soļi īstenojami gadījumos, kad tiek pārkāpts tiesiskais ietvars. Turklāt mantojuma vieta tiek uzraudzīta ar īpaši izstrādātas pārvaldības sistēmas palīdzību, kā rezultātā tiek nodrošināta vide, kas mantojuma vietas īpašas nozīmes universālo vērtību lielā mērā pasargā no apdraudējumiem. Mantojuma vietas buferzonā tika iekļautas īpašas nozīmes universālās vērtības atribūtiem tiešā tuvumā esošas teritorijas, kas nākotnē varētu tikt pakļautas pilsētattīstības spiedienam, lai ar atbildīgas pārvaldes komandas palīdzību varētu virzīt un novērst mantojuma vietas nozīmīguma apdraudējumu.

3.1.d. Autentiskuma apliecinājums

Kuldīgas urbānais un arhitektoniskais mantojums ir labi saglabāts gan izmantoto materiālu un dizaina, gan arī daudzviet amatnieku darba aspektā. Tas ilustrē nepārtrauktību funkcijas un pielietojuma ziņā, būvēm kalpojot vietējai kopienai kā dzīvojamiem namiem, saimniecības ēkām un kulta celtnēm. Turklāt vecpilsēta ir saglabājusi savu autentiskumu fona un izvietojuma ziņā, paturot ne tikai savu pilsētplānojumu un apjomu, bet arī vidi plašākas pilsētāinas aspektā, īpaši raugoties no Ventas upes pretējā krasta. Kuldīgas iedzīvotāji ir zinoši un lepni par Kurzemes-Zemgales hercogistes vēsturi un mantojumu un vēlas to nodot nākamajām paaudzēm. Viņi aktīvi turpina piekopt individuālās amatniecības tradīcijas, kuru saknes meklējamas hercogistes laikos, un iesaistās gan pilsētas arhitektoniskā mantojuma, gan tās nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanā, tostarp tiecoties uz Kuldīgas mantojuma starptautisku atzīšanu dažādos līmeņos.

Pateicoties kopš 1969. gada konsekventi īstenotai valsts aizsardzībai un stingri pārvaldītai urbānās konservācijas zonai, kas tiek saglabāta ar urbānās konservācijas plāna starpniecību, integrējot programmatisku pieeju konservācijai un uzturēšanas darbus, pilsēta ir saglabājusi savu vēsturisko struktūru, kas ir lielā mērā palikusi vēsturisko krāsu neskarta, un turpina veikt konservācijas darbus atbilstoši augstākajiem starptautiskajiem standartiem. 2010. gadā oficiāli dibinātais Kuldīgas Restaurācijas centrs sniedz būtisku atbalstu sabiedrībai privātipašumu adekvātā saglabāšanā un kalpo kā Kurzemes-Zemgales hercogistes amatniecības tradīciju turpināšanas vēstnieks. Kuldīgai 2008. gadā piešķirtā Eiropas Mantojuma zīme ir īpaša atzinība Kuldīgas vecpilsētas un tās plašākās vides autentiskuma augstākajiem standartiem. Tādējādi var apstiprināt, ka Kuldīga saglabā autentiskumu augstākajā līmenī.

Autentiskuma pamatojums

Mantojuma vietas *Kuldīga / Goldingena Kurzemē* autentiskums balstās izcilā Kuldīgas pilsēt-būvnieciskā un arhitektoniskā mantojuma – tostarp arhitektoniskās struktūras un tradicionālo būvdetaļu, kā arī saglabātā ielu tīkla, laukumu un tiltu – izcilā saglabātības līmenī. Kuldīgas pilsētas centrā ir nodrošināta homogēna vizuālā ēku kvalitāte, atbilstoši pilsētas vissenāko dzīvojamo, sabiedrisko un saimniecības ēku formai un dizainam. Ainavas elementu noturība, kā arī vietējo amatniecības prasmju nepārtrauktība un ar Kurzemes-Zemgales hercogisti saistītās nemateriālās mantojuma izpausmes piešķir nominētajai mantojuma vietai papildu autentiskumu.

Pirms Kurzemes-Zemgales hercogistes dibināšanas šim reģionam tipiskā vietējā arhitektūra bija samērā vienkārša un vietējos materiālos balstīta, taču tas viss mainījās, kļūstot intensīvākiem hercoga politiskajiem kontaktiem ar citām valstīm, kas rezultātā lika pamatus kultūru

143. attēls. Raiņa ielas 4. un 6. nama iekšpagalmi.
Ivetas Rogas foto, 2014.

koka logu rāmjiem un durvīm (sk. 2.a nodaļu). Tas ir konstatējams ne tikai hercogistes laikā būvētajās ēkās, bet tika ievērots arī vēlākā laika būvniecībā.

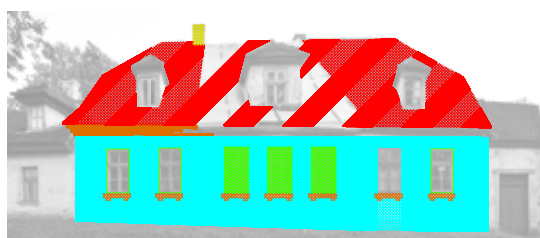
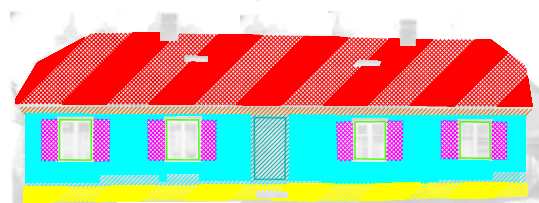
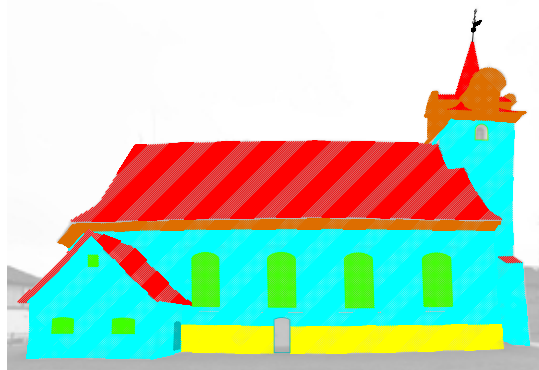
Kuldīgas/ Goldīngenas Kurzemē vēsturiskās urbānās struktūras izcilais autentiskums kļūst īpaši labi saskatāms, analizējot ēku fasādes. Šīs nominācijas sagatavošanas gaitā arhitektūras ekspertu grupa veica hercogistes laikā celto ēku fasāžu kartēšanu. Kartēšana ļauj gūt dziļāku izpratni par Kuldīgas unikālo iespēju sniegt vēstījumu par Kurzemes-Zemgales hercogisti. Fasādes tika analizētas un fotografētas, lai vizuāli demonstrētu to īpašas nozīmes universālo vērtību. Izmantotā krāsu kodēšana un atšķirīgās tonalitātes, atkarībā no tā, vai attiecīgais materiāls ir oriģināls hercogistes laika izstrādājums, vai arī tas konservācijas nolūkos ir ticis nomainīts vēlākos periodos, palīdz viegli nolasīt pilsētas ainavu. Visi iekrāsotie elementi apzīmē materiālus, kas atbilst Kurzemes-Zemgales hercogistes arhitektoniskajam stilam. Tādējādi kartētās fasādes rada unikālu iespēju ļaut gan speciālistiem, gan nespeciālistiem izprast Kuldīgas milzīgo potenciālu demonstrēt Kurzemes-Zemgales hercogistes īpašas nozīmes universālo vērtību.

No hercogistes laika saglabājušos elementu skaitā ir pamatu konstrukcijas, sienu materiāli, logi un logu slēgji, durvis un jumti, kā arī skursteņi. Kā rāda fasāžu kartējumi, dažas ēkas joprojām ir saglabājušās lielā mērā nemainītā stāvoklī, ieskaitot oriģinālos materiālus un neizmaiņītu vizuālo izskatu. Citām ēkām ir nācies nomainīt atsevišķus elementus, piemēram, logus vai durvis, taču nomainīto elementu novietojums un izmērs nav mainījies. Tas parāda vēsturisko ēku vērtības vispārējo apzināšanos, izvirzot šo ēku saglabāšanu par svarīgāku prioritāti nekā modernizācija. Vairums 17. un 18. gadsimtā celto un līdz mūsdienām saglabājušos ēku uzrāda augstu atbilstības procentu oriģinālajiem materiāliem, stilam un funkcijai un tādējādi nodrošina autentisku Kurzemes-Zemgales hercogistes laika ielu ainavu. Pateicoties stingrai mantojuma vērtību komunikēšanai un iedzīvotājiem nodrošinātajai iespējai iesaistīties mantojuma saglabāšanā un izglītoties šajā jomā pilsētas Restaurācijas centrā, īpaši arhitektonisko elementu saglabātības līmenis ir nesalīdzināmi augsts. Citas pilsētas ir izlēmušas izmantot mūsdienīgākus materiālus, savukārt Kuldīgas pilsētas centrā jumti joprojām ir klāti ar māla dakstiņiem, bet durvis un logi ir izgatavoti no koka, kas rūpīgi restaurēti, nevis plastmasas. Līdzās eksterjeram dažās ēkās turklāt ir saglabāties arī iekštelpu plānojums un konstrukcijas,

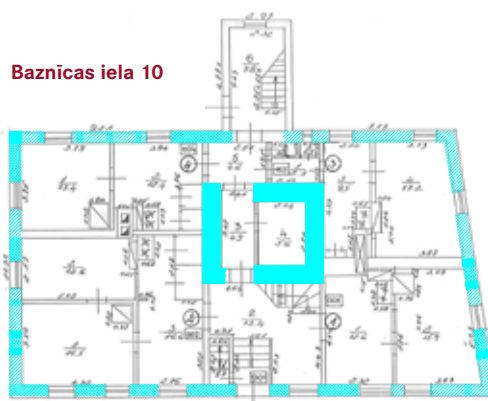
atbilstoši tām ēkas centrā atrodas mantel-skurstenis, kas nodrošina siltumu to ieskaujošajām telpām.

Saglabātā Kuldīgas ielu ainava sniedz autentisku liecību par pāreju no materiāliem, kas tika izmantoti laikā pirms uz īpašas nozīmes universālo vērtību attiecināmā perioda – galvenokārt apkaimes mežos iegūtas koksnes – uz citās Eiropas zemēs 17. un 18. gadsimtā ierastiem materiāliem, un tādējādi demonstrē Kurzemes-Zemgales hercogistes starpkultūru apmaiņas ietekmi. Māla dakstiņu kā jumta seguma materiālu, kas joprojām klāj vairumu ēku mūsdienīgu Kuldīgas centrā, dominēšana ilustrē arī apbūves blīvuma palielināšanos, kas balstījās hercogistes straujajā attīstībā. Šī attīstība spieda vietējās pārvaldes institūcijas reaģēt uz rezultātā pieaugošo ugunsgrēku risku, pieprasot agrāk izmantoto koka skaidu un salmu jumtu segumus nomainīt pret ugunsdrošiem materiāliem. Kuldīgas vēsturiskā pilsētas struktūra atspoguļo transformāciju, ko pilsēta piedzīvoja kā būtisks Kurzemes-Zemgales hercogistes administratīvais centrs iedzīvotāju skaita pieauguma kontekstā un demonstrē šīs izmaiņas saglabātajās fiziskajās liecībās. Tas, ka vēlākajos periodos celtas ēkas tika pieskaņotas hercogistes laika namiem, norāda uz šī konkrētā vēstures perioda vispārējo pieņemšanu un augsto novērtējumu laikā, kad vēl nepastāvēja oficiāli aizsardzības mehānismi.

Tradicionālās amatniecības prasmes, kas attīstījās laikā no 16. līdz 18. gadsimtam, īpaši labi demonstrē Sv. Trīsvienības Romas katoļu baznīcas un Sv. Katrīnas luterāņu baznīcas saglabātais oriģinālais interjera dizains (sk. 2.a nodaļu), kā arī daudzās koka un metāla būvdetaļas, kas visā pilsētas centrā rada īpašu durvju un logu ainavas vizuālo iespaidu. Ir saglabātas daudzas oriģinālās detaļas, kas kalpo kā atskaites objekti ēku saglabāšanas projektos mūsdienās. Speciālistiem un iedzīvotājiem veicot restaurācijas darbus ar pilsētas Restaurācijas centra aktivitāšu starpniecību, priekšroka tiek dota tradicionālajiem

144. attēls. Ēku fasāžu kartēšana sniedz priekšstatu par mantojuma vietas saglabātajiem vēsturiskajiem urbānajiem elementiem. Katras krāsas blīvākais iekrāsojums apzīmē oriģinālu 17. un 18. gadsimta materiālu, savukārt gaišākais iekrāsojums ilustrē vēlākus, tomēr atbilstošus papildinājumus. No augšas uz leju: Svētā Gara Romas katoļu baznīca (Raiņa ielā 6A), ķestera māja (Raiņa ielā 6) un Virspilskunga tiesas nams (Baznīcas ielā 34).
Atribūtus kartējuši SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa" speciālisti, 2020.

145. attēls. Baznīcas ielas 10. nama 1. stāva plāns.
Atribūtus kartējuši SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa" speciālisti, 2020.

146. attēls. Skats uz Baznīcas ielu no putna lidojuma.
Krista Spruksta foto, 2020.

paņēmieniem un materiāliem, lai gan ar mūsdienu iekārtām attiecīgos darbus būtu iespējams paveikt ātrāk. Šī pieeja sekmē nominētās mantojuma vietas augstā autentiskuma līmeņa uzturēšanu, radot īpašo tradicionālo amatniecības prasmju nepārtrauktības piemērus un ļaujot pilsoņiem iepazīt prasmes, kas pienācīgai ēku uzcelšanai bija nepieciešamas 17. un 18. gadsimtā.

Līdzās materiālu, dizaina un amatniecības prasmju nepārtrauktībai Kuldīgas arhitektoniskais mantojums uzskatāmi parāda nepārtrauktību dzīvojamo ēku, palīgēku un kulta celtnu funkcionalitātē un izmantošanā. Vairums 18. gadsimtā būvēto namu ir tikuši nepārtraukti izmantoti atbilstoši to sākotnējam mērķim un tādējādi veicina autentisku pieredzi par hercogistes laikmetā izveidojušos privāto un sabiedrisko telpu urbāno kompozīciju. Sabiedrisko ēku jomā ir daži piemēri izmaiņām to izmantojumā un funkcijās. Vecais rātsnams, kas ir viens no labākajiem 18. gadsimta ēkas pilnīgas atjaunošanas piemēriem, vairs netiek izmantots kā pašvaldības sēdeklis, bet gan kā tūrisma informācijas un tradicionālo amatu centrs, kur aplūkojamas tradicionālās aušanas metodes. Zvanu tornis Pētera ielā 1 vairs netiek izmantots sākotnējiem mērķiem, jo tā ir vienīgā liecība par kādreizējo Sv. Pētera kapsētu un tāpēc tā funkcija ir kļuvusi lieka. Runājot par kulta celtnēm, gan Sv. Katrīnas luterāņu baznīca, gan Sv. Trīsvienības Romas katoļu baznīca joprojām tiek izmantota dievkalpojumiem. Virspilskunga tiesas nams ir saglabājies savā sākotnējā formā, taču šobrīd tas netiek izmantots, jo tajā paredzēts veikt atjaunošanas darbus. Novērojumu par funkcijas un pielietojuma nepārtrauktību, kas veikts ēku kontekstā, var attiecināt arī uz senajām ielām un laukumiem, piemēram, Rātslaukumu. Lai gan mūsdienās rātsnams atrodas citā ēkā, ne tajā, kas šim mērķim tika izmantota Kurzemes-Zemgales hercogistes laikā, tas tika būvēts tā paša laukuma malā, tādējādi saglabājot rātsnama sākotnējo saistību ar apkārtējo teritoriju.

Kopumā pilsētplānojums ir spēcīgs pilsētas autentiskuma apliecinājums. Tā kā ir saglabājušies visi galvenie ceļi, laukumi un tilti, vietējie iedzīvotāji un ceļotāji mūsdienās pārvietojas pa tiem pašiem maršrutiem, kas attīstījās hercogistes periodā. Lai gan sākotnējais ielu segums, ko galvenokārt veidoja vietējā dolomīta akmeņi, ir daļēji pārklāts ar jaunākiem materiāliem, oriģinālais slānis joprojām atrodas savā vietā zem tiem. Ielu virziens, izmantojums un funkcija ir lielā mērā saglabājusies. Laukumi ir lielā mērā saglabāti. Laukums līdzās Sv. Katrīnas luterāņu baznīcai un Virspilskunga tiesas namam bija kļuvis par mazu augošajam Kuldīgas iedzīvotāju skaitam jau 17. gadsimtā, bet Rātslaukums, kas to aizvietoja, joprojām ir Kuldīgas iedzīvotāju ikdienas dzīves centrs un pat pēc tālāka iedzīvotāju skaita pieauguma un pilsētas izplešanās ārpus vēsturiskā centra robežām tam ir izdevies palielināt savu nozīmīgumu kā galvenajai satikšanās vietai pilsētā.

Vecpilsēta atrodas autentiskā vidē, ko joprojām veido īpaša mijiedarbība starp tipisko pilsētplānojumu un apkaimi. Pilsētas urbānās ekspansijas gaitā, tai izaugot no nelielas apdzīvotas vietas viduslaikos līdz mūsdienu pilsētai ar 10 000 iedzīvotājiem, vide, kurā nominētā mantojuma vieta atrodas, kopumā ir saglabājusi vēsturiskajās skicēs un gleznās atainotās īpašības. Centrs attīstījās galvenokārt rietumu virzienā, atstājot neskartu panorāmu, kas redzama no Ventas upes pretējā krasta. Mazpilsēta Ventas krastos līdzās Ventas Rumbai ar divu labi saskatāmu baznīcu torņiem fonā – šī ainava piešķir nepārtrauktību vizuālajam iespaidam, ko pirms diviem gadsimtiem savās skicēs fiksēja hercogistes viesi. Skatam no šī konkrētā skatupunkta, ko gadsimtu gaitā ir apbrīnojuši gan vietējie iedzīvotāji, gan ceļotāji, klāt ir nācis tikai 19. gadsimta ķieģeļu tilts. Pilsētas plānojums, kas attīstījās ap Vācu ordeņa pili, nav būtiski mainījies kopš pirmsākumiem, un ceļu tīkls joprojām ilustrē hercogistes laikā pastāvējušās attīstības prioritātes, vecākajiem saglabātajiem ceļiem esot vēršami uz visnozīmīgākajām pilsētām, ar kurām tolaik Kuldīgai bija attiecības un kuras pastāv joprojām: Ventspili, Jelgavu un Skrundu.

147. attēls. Baznīcas iela netālu no Baznīcas ielas 17. nama naktī. *Gelio foto, 2012.*

Ainava, kurā Kuldīga atrodas, kopš 18. gadsimta nogales nav piedzīvojusi gandrīz nekādas izmaiņas. Kuldīgas vēstījuma izpratnei būtiska ir upe un ūdenskritums, jo tie ir galvenie vietējās identitātes elementi un vietējo iedzīvotāju apziņā ir cieši savijušies ar pilsētas ainavu. Turklāt atrašanās šajā unikālajā ainavā veicināja Kuldīgas nozīmi un bija tās urbānās attīstības pamats. Līdzās Ventai pilsētas *genius loci* veido arī nelielā Alekšupīte. Tā likumo caur vecpilsētu, apskalojot daudzu ēku senos mūrus, un ūdenskrituma veidā ieplūst Ventā. Tā ir bijusi pilsētinas būtisks elements un ir veidojusi pilsētas plānojumu, ēkām un ūdens šķērsošanas vietām cieši mijiedarbojoties ar šo upīti.

Daudzie dažādie atribūti, kuri joprojām autentiskā veidā pārstāv Kurzemes-Zemgales hercogu rezidenci un hercogistes administratīvo centru, visi kopā veido 18. gadsimta mazpilsētas unikālā gara vispārējo nepārtrauktību. Pilsētas centrā ēku fasādes sarunājas ar likumainajām ielām un stāsta par to, kā pilsētā zirgu pajūgos ieradās ceļojoši amatnieki. Naktī, tālu no mūsdienu pilsētu spožajām gaismām, skārda laternas izstaro pieklusinātu gaismu, ietinot ielu ainavu ne ar ko nesalīdzināmā vēsturiskā atmosfērā. Šī apgaismojuma koncepcija, kas atgādina par tumšajām naktīm hercogistes laikā, naktī piešķir vēsturiskajam centram augstu atmosfēras autentiskumu. Dienas laikā satiksmes koncepcija, kas paredz ātruma ierobežojumus, vienvirziena ielas un gājēju zonas, samazina satiksmes intensitāti, tādējādi veicinot atmosfēras autentiskumu. Kuldīgas autentiskumu izceļ pilsētas unikālā spēja ļaut cilvēkiem ienirt pilnīgā hercogistes mantojuma pieredzē, autentiski saglabātajai panorāmai ietverot vēsturiskus namus seno ielu malās un to visu ieskaujot ainavas elementiem, kas paaudžu garumā ir veidojuši vietējo iedzīvotāju identitāti.

Izcili augsto Kuldīgas arhitektoniskā mantojuma demonstrēto autentiskuma līmeni var izskaidrot ar vairākiem faktoriem. Konsekventā pieeja ēku konservācijas un uzturēšanas darbiem ir nodrošinājusi vēsturiskās struktūras saglabāšanu un joprojām rezultējas augstākajiem starptautiskajiem standartiem atbilstošos konservācijas darbos. Mantojuma saglabāšanas centieni tradīcija tika no jauna demonstrēti 2010. gadā, dibinot Kuldīgas Restaurācijas centru. Šis centrs sniedz būtisku atbalstu sabiedrībai privātīpašumu adekvātā saglabāšanā. Līdzās ekspertīzes sniegšanai tādās jomās kā koka durvju restaurācija tas rīko arī dažādiem mantojuma saglabāšanas aspektiem veltītus reģionāla līmeņa un starptautiskus seminārus un aktīvi iesaistās autentiskuma nosargāšanā, nodrošinot pilsētai jaunu prasmīgu, tradicionālos paņēmienus pārzinošu amatnieku paaudzi.

3.1.e Aizsardzības un pārvaldīšanas prasības

Mantojuma vietas *Kuldīga / Goldingena Kurzemē* pārvaldīšana ir Kuldīgas pašvaldības pārziņā. Pārvaldības komanda sastāv no dažādu jomu speciālistiem, kuru vidū ir arhitekti, pilsētplānotāji, restaurācijas jomas eksperti un novada muzeja pārstāvji. Pasaules mantojuma vietas pārvaldīšanu ikdienā noteiks Pārvaldības plāns, kas tika izstrādāts 2020. gadā, Pasaules mantojuma nominācijas sagatavošanas procesa gaitā, un ir balstīts izklāstītajā vizijā un sešos stratēģiskajos mērķos. Šos elementus pārvaldības komanda izstrādāja kopā ar starptautiskajiem

Pasaules mantojuma ekspertiem. Galvenie Pārvaldības plāna aspekti balstās rezultātos, kas tika gūti kopīgā seminārā, kurā piedalījās vietējā un valsts līmeņa ieinteresētās puses – iedzīvotāji, arhitekti, UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas un Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes, kā arī Latvijas Republikas Kultūras ministrijas un Ārlietu ministrijas pārstāvji. Pārvaldības plāna izstrādes agrīnajā fāzē pušu iesaistes process bija vērsts uz caurspīdīgas pārvaldības sistēmas izveidi, kas sekmētu visu iesaistīto pušu sadarbību.

Nominēto mantojuma vietu aizsargā vairāki vietējā un valsts mēroga tiesiskie dokumenti. Valsts likumā “Par kultūras pieminekļu aizsardzību”, kas paredz valsts un starptautiskas nozīmes kultūras mantojuma aizsardzību augstākajā valsts līmenī, tā ir atzīta par kultūras pieminekli. Šajā likumā noteikts, ka visus ar pieminekļu saglabāšanu saistītos darbus jāuztic sertificētiem speciālistiem (Republic of Latvia, 1992, Section 21). Ventas ielejas ainavas elementiem 1957. gadā tika piešķirts dabiskās ainavas pieminekļa statuss un 2004. gadā tie tika atzīti par daļu no NATURA 2000 tīkla, kurā iekļautas Eiropas nozīmes ainavas. Vietējā līmenī daudzos plānošanas dokumentos, piemēram, vietējās teritorijas attīstības plānā iekļauti stingri tiesiskie mehānismi, kas aizsargā urbānā mantojuma *status quo*, un aizliegtas kaitējošās ekonomiskās aktivitātes, kas varētu mazināt mantojuma vietas vērtību. Spēkā esošā tiesiskā aizsardzība ir pierādījusi sevi kā ārkārtīgi efektīvu.

Arhitektoniskā mantojuma saglabāšanas jomā nozīmīgs pašvaldības partneris ir Kuldīgas Restaurācijas centrs, kas detalizētāk ir aprakstīts 4.a nodaļā. Centrs atrodas vienā no īpašas nozīmes universālo vērtību iemiesojošajām ēkām vecpilsētas sirdī. Centra vadītāja un tur strādājošie restaurācijas speciālisti darbojas kā kontaktpersonas visām ieinteresētajām pusēm, un pie viņiem var vērsties gan pašvaldība, gan arhitekti, gan iedzīvotāji. Centra ekspertu zināšanas līdzās kontaktiem, ko tie ir nodibinājuši ar citiem speciālistiem, ir vērtīga priekšrocība īpašas nozīmes universālo vērtību iemiesojošo objektu aizsardzībā un pārvaldē.

Pateicoties efektīvai tiesiskajai aizsardzībai un atbildīgai pārvaldības sistēmai, šobrīd nominētajai mantojuma vietai nav nekādu ievērojamu apdraudējumu. Tomēr 2020. gadā tika veikta risku analīze un apdraudējuma izvērtējums, lai apzinātu potenciālos apdraudējumus un izstrādātu rīcības stratēģiju to novēršanai. Tā kā mantojuma vieta ietver pilsētas centru, kas var saskarties ar pilsētattīstības spiedienu, viena no pārvaldes prioritātēm ir stratēģijas izstrāde, kas novērstu jebkādu negatīvu ietekmi, ko var atstāt šāda attīstība. Līdzās esošajiem teritorijas plānošanas dokumentiem pašvaldība ir iecerējusi izstrādāt koncepcijas, vadlīnijas un plānus nominētās mantojuma vietas vērtību aizsardzībai un attīstībai, īstenojot publiskus investīciju projektus vecpilsētas un dabas zonu infrastruktūras pilnveidei, kā arī restaurēt visnozīmīgākās nominētajā mantojuma vietā esošās sabiedriskās ēkas. Pašvaldība plāno arī turpināt uzraudzības darbu un izveidot datubāzes, lai nodrošinātu veiksmīgai pārvaldībai nepieciešamos ilgtermiņa rezultātus. Lai veicinātu sabiedrības informētību un novērstu negatīvu ietekmi, kādu var radīt nepareiza īpašumu pārvaldīšana, pašvaldība ir iecerējusi īstenojot informatīvus un izpratni

148. attēls. Kuldīgas Restaurācijas centrs Baznīcas ielā 30. Ričarda Sotaka foto, 2019.

veicinošus pasākumus, lai sekmētu ne tikai pašvaldības, bet arī tūrisma uzņēmumu īpašnieku un darbinieku izglītošanos kultūras mantojuma saglabāšanas jomā.

2020. gadā izstrādātajā Pārvaldības plānā, kas ir pievienots pielikumā, uzskaitīti visi esošie un potenciālie apdraudējumi, kā arī plānotie pasākumi, lai nodrošinātu mantojuma vietas pienācīgu pārvaldību un aizsardzību. Šajā kontekstā ir izstrādāta uzraudzības sistēma. Sīkāka informācija par mantojuma vietas aizsardzību un pārvaldību sniegta nominācijas 4. un 5. nodaļā.

3.2 SALĪDZINOŠĀ ANALĪZE

Kuldīga tiek nominēta iekļaušanai Pasaules mantojuma sarakstā kā viens no nedaudziem atlikušajiem un vislabāk saglabātajiem vēsturiskajiem urbānajiem centriem, kas pārstāv ievērojumu vēsturisku Baltijas reģionā pastāvējušu impēriju – Kurzemes-Zemgales hercogisti (1561– 1795). Hercogistes laikā pilsēta bija nozīmīgs urbānais centrs, un tajā atradās galvenās pārvaldes institūcijas, kā arī ekonomiskie un agrīnie industriālie objekti. Lai sniegtu detalizētu izpratni par visiem pilsētas komponentiem Kuldīgā, kas ir radušies Kurzemes-Zemgales hercogistes laikā vai arī pildījuši nozīmīgu funkciju hercogistes administratīvajā, ekonomiskajā un sociālajā dzīvē, 2019. gada vasarā tika veikta attiecīgo atribūtu kartēšana. Vēsturiskās apbūves struktūras un būvju apsekošanas gaitā tika apzināti vairāki atribūti, kas tika izpētīti un pilnībā kartēti. Galvenais uzsvars tika likts uz dažādiem pilsētplānojuma un pilsētas struktūras aspektiem, piemēram, ielu tīklu, ūdens-tilpēm, zaļajām zonām, kā arī kulta, sabiedrisko, dzīvojamo un saimniecības ēku novietojumu. Ielu ainava, ietverot namu fasādes, veidoja otro kategoriju, kas tika kartēta un analizēta, īpašu uzmanību pievēršot materiālu izmantojumam un arhitektūras iezīmēm, kas sniedz liecību par Kurzemes amatniecību un multikulturālo sabiedrību. Mazāka vērība tika veltīta ēku interjeriem un pilsētas panorāmai no dažādiem skatupunktiem. Nominācijas materiālos iekļautie kartēs redzami atribūtu kartēšanas rezultāti, kartēto fasāžu attēli un telpu plānojums deva arī pamatu salīdzinošajai analīzei tādā ziņā, ka Kuldīgā apzinātie atribūti kalpo kā atskaites punkts, kuram salīdzinātajiem piemēriem būtu jālīdzinās vai kurš tiem būtu jāpārspēj.

Salīdzinošajā analīzē izmantotā metodoloģija

21. gadsimta sākumā, tiecoties pārskatīt Pasaules mantojuma sarakstu, Pasaules mantojuma konvencijas konsultatīvā organizācija ICOMOS veica pētījumu “Pasaules mantojuma saraksts: robu aizpildīšana – rīcības plāns nākotnei” (ICOMOS 2004). Šajā pētījumā organizācija izstrādāja trīs metodes, kā labāk klasificēt Pasaules mantojuma sarakstā un nacionālajos sarakstos iekļautās mantojuma vietas: tipoloģiskais ietvars, tematiskais ietvars un reģionāli hronoloģiskais ietvars (ICOMOS 2004, 5).

Ņemot vērā mantojuma vietai piemītošās īpašās iezīmes, kas uzsver Kuldīgas kā pēdējās vislabāk saglabājušās urbānās liecības par Kurzemes-Zemgales hercogistes nozīmi, balstoties (iii) kritērijā, salīdzinošā analīze tika veikta galvenokārt reģionāli hronoloģiskajā ietvarā. Vienlaikus salīdzinošajā analīzē iekļauti apsvērumi, kas figurētu tipoloģiskajā ietvarā, koncentrējot uzmanību uz citām apdzīvotām vietām un pilsētām, kas varētu ilustrēt līdzīgus atribūtus, vai arī tematiskajā ietvarā, aplūkojot mantojuma vietas atribūtus, kas sniedz liecību par starptautisko tirdzniecību, politisko neitralitāti, migrāciju un starptautisko kultūras apmaiņu.

Salīdzinošā analīze tika veikta trīs fāzēs.

1. *Pirmā daļa tiecas salīdzināt citas Pasaules mantojuma sarakstā jau iekļautas mantojuma vietas, kā arī līdzīgas nacionālajos sarakstos iekļautas mantojuma vietas. Ir ļoti maz adekvātu*

piemēru, kur koncentrēta uzmanība uz specifisko reģionālo un laikosma kontekstu. Lai gan varam norādīt uz dažām citām šajā nozīmē atzītām pilsētām, neviena no tām nav aktuāla tā vēstījuma kontekstā, kādu Kuldīga tiecas pārstāvēt.

2. Otrajā daļā tiek aplūkotas citas reģionālās Ziemeļeiropā un Austrumeiropā laikā no 16. gadsimta nogales līdz 18. gadsimtam pastāvējušās varas, kam bija līdzīga struktūra, lai stiprinātu izvirzīto apgalvojumu, ka Kurzemes-Zemgales hercogiste izveidoja pietiekami nozīmīgas mantojuma liecības, lai tās tiktu atzītas globālajā mērogā un iekļautas Pasaules mantojuma sarakstā.
3. Trešajā un, iespējams, visaktuālākajā salīdzinošās analīzes daļā uzmanība tiek koncentrēta uz visām vietām, kas potenciāli varētu sniegt liecību par Kurzemes-Zemgales hercogistes lomu un ietekmi, kā arī dzīvi, pilsētplānojuma un sociālo struktūru. Šis salīdzinājums tiek detalizēti veikts un balstās apskatā par visiem citiem apdzīvotu vietu kontekstiem, kas var sniegt līdzīgas liecības. Autori uzskata, ka šī trešā nodaļa ir visaktuālākā, pamatojot, kāpēc Kuldīga ir ne tikai vislabāk saglabātā, bet arī vienīgā mantojuma vieta un vēsturiskais centrs, kas spēj sniegt pilnīgu liecību par šo ietekmīgo un ilgi pastāvējušo impēriju.

Pasaules mantojuma sarakstā un nacionālajos sarakstos iekļautās mantojuma vietas

Pasaules mantojuma sarakstā jau ir iekļauti vairāki Eiropas un Ziemeļamerikas reģiona vēsturiskie pilsētu centri. Ziemeļeiropas un Austrumeiropas reģionā to skaitā ir: *Brigene* Norvēģijā (1979), *Hanzas pilsēta Visbija* Zviedrijā (1995), *Hanzas pilsēta Lībeka* Vācijā (1987), *Rīgas vēsturiskais centrs* Latvijā (1997), *Sanktpēterburgas vēsturiskais centrs un ar to saistītās pieminekļu grupas* Krievijas Federācijā (1990), *Štrālzundes un Vismāras vēsturiskie centri* Vācijā (2002), *Tallinas vēsturiskais centrs (vecpilsēta)* Igaunijā (1997), *Karlskronas jūras osta* Zviedrijā (1998), *Senā Rauma* Somijā (1991) un *Viļņas vēsturiskais centrs* Lietuvā (1994).

No šīm pilsētām vienīgi Brigene ir iekļauta sarakstā, balstoties uz (iii) kritēriju, kas atzīst “unikālu vai vismaz izcilu liecību par kultūras tradīciju vai civilizāciju, kas pastāv joprojām vai ir izzudusi”. Pasaules mantojuma vieta Brigene ir iekļauta šajā kategorijā, pateicoties pilsētas spējai ilustrēt 14. gadsimta Hanzas savienības tirdzniecības mezglu urbāno vidi kā vienīgais saglabātais Hanzas tirgotāju kantoris ārzemēs. Lai gan abas mantojuma vietas ir salīdzināmas tematiskajā ietvarā, jo abas pilsētas iesaistījās starptautiskajā tirdzniecībā un bija daļa no Hanzas savienības, šī Kuldīgas īpatnība neattiecas uz šajā nominācijā izteikto īpašas nozīmes universālo vērtību, jo tā attīstījās laikā pirms Kurzemes-Zemgales hercogistes dibināšanas. Brigenes pilsētvide un arhitektoniskais stils attīstījās agrākā laikosmā, un to veidoja atšķirīgs politiskais konteksts.

Līdzīgi Brigenei arī vairākas citas vietas sarakstā ir iekļautas saistībā ar to nozīmi Hanzas savienības kontekstā, tādējādi tajās vēsturiskais fokuss ir atšķirīgs nekā nominētajā mantojuma vietā. Hanzas pilsēta Lībeka ir iekļauta sarakstā kā Hanzas savienības galvaspilsēta, kas pārstāv šajā nozīmīgajā tirdzniecības Baltijas jūrā laikosmā būvēto ēku tipoloģiju. Štrālzundes un Vismāras vēsturiskie centri, papildus tam, ka tie pārstāv Hanzas savienības vaidu pilsētu frakciju, ilustrē arī pilsētu kā administratīvo centru attīstību Zviedrijas Karalistē, kā arī specifisko ķieģeļu gotikas izmantojumu. Tallinas vēsturiskais centrs (vecpilsēta) ir iekļauts sarakstā, jo tas ilustrē Hanzas savienības 13.–16. gadsimta tirdzniecības mezglu Ziemeļaustrumeiropā starptautisko ietekmi. Savukārt Hanzas pilsēta Visbija pārstāv nocietinātu Hanzas savienības tirdzniecības centru Ziemeļeiropā 12., 13. un 14. gadsimtā. Lai gan visām šīm vietām ar Kuldīgu kopīgs ir starptautiskās tirdzniecības aspekts, tās koncentrējas uz atšķirīgu kultūras fenomenu, laika ietvaru un politisko pārstāvniecību nekā tas, ko uzsver *Kuldīga / Goldingena Kurzemē*.

Ir arī daži vēsturiski urbānie centri, kas pārstāv dažas ar Kurzemes-Zemgales hercogisti vienā laikposmā pastāvējušas politiskās vienības, piemēram, Zviedrijas Karalisti un Lietuvas Dižkunigaitiju. Karlskronas jūras osta liecina par 17. gadsimta ostas pilsētas plānojumu Zviedrijas Karalistē, ilustrējot šīs politiskās impērijas militāros nolūkus. Rīgas vēsturiskais centrs bija nozīmīga Hanzas savienības pilsēta 13.–15. gadsimtā un lielākā provinces pilsēta Zviedrijā 17. gadsimtā. Taču tās īpašas nozīmes universālā vērtība pauž atšķirīgā arhitektoniskā stilā iemiesotu cilvēces radošo izpausmi, piemēram, ar savu 19. gadsimta koka arhitektūru un ievērojamajām jūgendstila ēkām. Sanktpēterburgas vēsturiskais centrs un ar to saistītās pieminekļu grupas tika uzbūvētas 18. gadsimtā Kurzemes- Zemgales austrumu kaimiņzemē – Krievijas impērijā. Tās pārstāv ievērojamus impērijas sasniegumus urbānā dizaina un arhitektūras jomā, piemēram, ar saviem izcilajiem baroka piļu paraugiem. Viļņas vēsturiskais centrs sniedz liecību par Kurzemes hercogistes dienvidu kaimiņa – Lietuvas Dižkunigaitijas – galvaspilsētu. Šajā gadījumā īpašas nozīmes universālā vērtība tiek pamatota, nevis fokusējoties uz konkrētiem gadsimtiem, bet gan uz slāņiem, kas galvaspilsētā nepārtraukti kārtojās cits uz cita deviņu gadsimtu garumā.

Visbeidzot Senā Rauma Somijā ir iekļauta sarakstā, tikai balstoties uz tās lomu Ziemeļeiropas pilsētu tipoloģijā, īpaši vietējās koka arhitektūras kontekstā. Lai gan šī pilsēta ir saglabājusi līdzīgas specifiskas amatniecības prasmes, kas arī šeit joprojām tiek izmantotas, tās atribūti ir koncentrēti uz konkrētu arhitektūras tipu, nevis ekonomisko un politisko kontekstu, kādā tas attīstījās. Hronoloģiskā ziņā vairums Raumas oriģinālās koka arhitektūras datējams ar 18. gadsimta nogali un 19. gadsimtu. Atšķirībā no Senās Raumas Kuldīga nekoncentrējas uz arhitektūras tipu, bet gan uz urbāno ansambli, kas sniedz liecību par vēsturisku sabiedrību. Taču Pasaules mantojuma vietas Senās Raumas speciālisti ir stabils Kuldīgas Restaurācijas centra partneris un starp šīm mantojuma vietām bieži notiek savstarpējā pieredzes apmaiņa.

Pārskatot šobrīd Pasaules mantojuma sarakstā iekļautās mantojuma vietas, tikai vienai no tām tika atklāta saikne ar Kurzemes-Zemgales hercogisti: mantojuma vietai *Kuntas Kinteha sala un ar to saistītie objekti* (iekļauta sarakstā 2003. gadā kā Jēkaba (Džeimsa) sala un ar to saistītie objekti, saskaņā ar kritērijiem (iii) un (iv)) Gambijā. Kuntas Kinteha sala (jeb Jēkaba sala) ir vieta, kur Jēkabs Ketlers (angļu valodā dēvēts arī par Džeimsu (*James*) Ketleru) dibināja koloniju, no kuras viņš eksportēja preces uz Ameriku. Sala un vairāki citi ar to saistīti objekti Gambijas upes krastā tika iekļauti sarakstā, jo tie “sniedz unikālu liecību par dažādajām Āfrikas un Eiropas saskarsmes šķautnēm laikā no 15. līdz 20. gadsimtam. Upe kalpoja kā pirmais tirdzniecības maršruts Āfrikas iekšzemē un bija saistīta arī ar vergu tirdzniecību” (UNESCO 2012, 71). Tādējādi šīs mantojuma vietas iekļaušana sarakstā tikai fragmentāri atspoguļo Kurzemes hercogistes nozīmi un šī Pasaules mantojuma vieta nerada šķēršļus koncentrēt kādu Pasaules mantojuma iniciatīvu uz hercogisti.

Šobrīd Pasaules mantojuma sarakstā, balstoties tikai uz (iii) kritēriju un nepievienojot citus kritērijus, kopumā ierakstītas sešas pilsētas. No tām trīs atrodas Eiropas un Ziemeļamerikas UNESCO reģionā un pa vienai Arābu valstīs, Āzijā, Klusā okeāna reģionā, kā arī Latīņamerikā un Karību reģionā. Šīs mantojuma vietas ir: *Brigene* Norvēģijā (1979), *Bernes vecpilsēta* Šveicē (1983), *Sanmarino vēsturiskais centrs un Titano kalns* Sanmarino (2008), *Feniķiešu pilsēta Kerkuāna un tās nekropole* Tunisijā (1985), *Vēsturiskā Ajutajas pilsēta* Taizemē (1991) un Jūras ostas *Valparaíso* vēsturiskais kvartāls Čīlē (2003). Ņemot vērā nominētās mantojuma vietas naratīva specifisko reģionālo un laika ietvaru, salīdzinājumam tika ņemti tikai Eiropas piemēri.

Brigene tika aprakstīta jau iepriekš, tāpēc jāpiemin arī divas citas Eiropas pilsētas, kas sarakstā iekļautas atbilstoši (iii) kritērijam. Bernes vecpilsēta ilustrē pilsētas vēsturiskā centra

integrāciju mūsdienu Šveices galvaspilsētas urbānajā struktūrā. Šajā aspektā tā ir salīdzināma ar Kuldīgu kā urbānu un administratīvu centru, kas ir saglabājis vēsturisko viduslaiku pilsētvides struktūru un sekmīgi to integrējis mūsdienu pilsētā. Sanmarino vēsturiskais centrs un Titano kalns pārstāv nozīmīgu politiskās attīstības posmu, ko ilustrē urbāno telpu nepārtrauktība. Politiskā vienība, kas nodibinājās Sanmarino 13. gadsimtā, pastāv joprojām, un tādējādi tai ir bijusi ilglaicīga ietekme uz šīs konkrētās pilsētvalsts sabiedrību. Tomēr abas mantojuma vietas pārstāv Rietum/Vidusjūras Eiropas reģionu un tādējādi nevar apgalvot, ka tās sniedz liecību par līdzīgiem procesiem Baltijas zemēs. Šis aspekts atspoguļojas arī pilsētas atribūtos, kuri atšķiras no arhitektūras, kāda attīstījās Kuldīgā Kurzemes-Zemgales hercogistes laikā.

Nacionālajos sarakstos iekļautās vēsturiskās pilsētas pārsvarā sniedz liecības par atšķirīgu reģionālo kontekstu, jo tās atrodas Kenijā (*Gedi vēsturiskā pilsēta*), Indonēzijā (*Jogjakartas vēsturiskais pilsētas centrs*), Korejas Republikā (*Naganeupseong, nocietinātā pilsēta*), Jemenā (*Sādas vēsturiskā pilsēta un Tulas vēsturiskā pilsēta*), Īrijā (*Dublīnas vēsturiskā pilsēta*), Portugālē (*Pasaules pilsēta vēsturiskā Lisabona un Renesanses laika hercogu pilsēta Vilavikoa*), Turcijā (*Harputas vēsturiskā pilsēta, Beipazari vēsturiskā pilsēta un Birgi vēsturiskā pilsēta*) un Meksikā (*Alamosas vēsturiskā pilsēta un San Sebastián del Oeste vēsturiskā pilsēta*). No šīm mantojuma vietām salīdzinājumam aktuāla ir tikai Renesanses laika hercogu pilsēta Vilavikoa, jo tā raksturo hercogistes apdzīvoto centru un šī mantojuma turpināšanos līdz mūsdienām. Tomēr šī pilsēta radās gluži atšķirīgā kontekstā, jo tā atrodas Dienvidēiropā un datējama ar agrāku laika ietvaru – 14. gadsimta sākumu.

Tikai trīs nacionālajos sarakstos iekļautās vēsturiskās pilsētas atrodas tajā pašā reģionā kā Kuldīga. Lietuvas mantojuma vieta *Traķu vēsturiskais nacionālais parks* ietver Traķu pilsētu un tās kā aizsardzības centra lomu Lietuvas Dižkunigaitijā 13. un 14. gadsimtā. Šī vieta ir nominēta kā jaukta tipa mantojuma vieta. Mantojuma vietai *Gdaņska – atmiņas un brīvības pilsēta Polijā* piedāvātais naratīvs ir saistīts ar tās 16. un 17. gadsimta arhitektoniskajā un urbānajā mantojumā iemiesoto tipoloģiju, kā arī ar spēcīgām nemateriālajām asociācijām ar atbrīvošanās kustībām. Savukārt Baltkrievijas nacionālajā sarakstā iekļauta *Koka reliģiskā arhitektūra (17.–18. gadsimts) Poļesjē*. Lai gan šajā mantojuma vietā atrodamas līdzīgas arhitektoniskās liecības kā Kuldīgā, tās arhitektoniskā stila apraksts koncentrējas uz koka ēkām un ir veidots specifiskā reliģiskā kontekstā.

Līdzās Kuldīgas pilsētai – hercogisti pārstāvošai Pasaules mantojuma nominācijas vietai – Latvija ir iekļāvusi nacionālajā sarakstā turpmākajām Pasaules mantojuma nominācijām tikai divas vietas: *Daugavas lokus upes augštecē*, kur atrodas dažāda rakstura objekti, kas nav saistīti ar Kurzemes hercogisti un neiekļaujas tās kādreizējā teritorijā, kā arī *Grobiņas arheoloģisko ansambli* (UNESCO 2019). Grobiņas pilsēta ir iekļauta salīdzinošās analīzes apskatā tāpēc, ka hercogistes laikā tur atradās pilskunga rezidence, un pateicoties tās vispārējai nozīmei kā nocietinātam punktam uz *Hellweg* ceļa.

Noslēgumā jāatzīst, ka, salīdzinot *Kuldīgu/Goldingenu Kurzemē* ar līdzīgām Pasaules mantojuma sarakstā, kā arī nacionālajos sarakstos iekļautām vietām, atklājas, ka šobrīd nav nevienas citas mantojuma vietas, kas var sniegt vēstījumu par Kurzemes-Zemgales hercogistes urbāno centru attīstību. Faktiski visu apkaimē pastāvējušo politisko impēriju vēsturisko urbāno centru pārstāvniecība sarakstos pastiprina argumentu par labu Kurzemes-Zemgales hercogistes aspekta iekļaušanai Pasaules mantojuma sarakstā, lai atšķirīgo aspektu loks par 17. un 18. gadsimta Baltijas vēsturi būtu pilnīgs.

1. tabula. Salīdzinājums ar līdzīgām Pasaules mantojuma sarakstā un nacionālajos sarakstos iekļautajām vietām

Vieta	Pasaules mantojuma saraksts	Nacionālais (pagaidu) saraksts	Citi salīdzināmi objekti	Saikne ar Kurzemes - Zemgales hercogisti	17. un 18. gadsimta pilsētvides un arhitektoniskās liecības	Urbānais vai administratīvais centrs	Laikaposms	UNESCO reģions	(i)	(ii)	(iii)	(iv)	(v)	(vi)
Kuldīga / Goldingena Kurzemē			X	X	X	X	16.–18. gadsimts	Eiropa un Ziemeļamerika			X			
Kuntas Kinteha sala un ar to saistītie objekti (Gambija)	X			X			15. – 19. gadsimts	Āfrika		X	X			
Brigene (Norvēģija)	X					X	14. – 16. gadsimts	Eiropa un Ziemeļamerika			X			
Hanzas pilsēta Lībeka (Vācija)	X					X	12. – 16. gadsimts	Eiropa un Ziemeļamerika				X		
Hanzas pilsēta Visbija (Zviedrija)						X	12.–14. gadsimts	Eiropa un Ziemeļamerika				X	X	
Štrālzes un Vismāras vēsturiskie centri (Vācija)	X				X	X	13.–18. gadsimts	Eiropa un Ziemeļamerika		X		X		
Tallinas vēsturiskais centrs (vecpilsēta) (Igaunija)	X					X	13. – 16. gadsimts	Eiropa un Ziemeļamerika		X		X		
Rīgas vēsturiskais centrs (Latvija)	X				X	X	13. –19. gadsimts	Eiropa un Ziemeļamerika	X	X				
Sanktpēterburgas vēsturiskais centrs un ar to saistītās pieminekļu grupas (Krievija)	X				X	X	18. gadsimts	Eiropa un Ziemeļamerika	X	X		X		X
Karlskronas jūras osta (Zviedrija)	X				X	X	17. gadsimts	Eiropa un Ziemeļamerika		X		X		
Senā Rauma (Somija)	X				X		18.–19. gadsimts	Eiropa un Ziemeļamerika				X	X	
Viļņas vēsturiskais centrs (Lietuva)	X				X	X	13.–18. gadsimts	Eiropa un Ziemeļamerika		X		X		
Gedi vēsturiskā pilsēta (Kenija)		X			X		15.–17. gadsimts	Āfrika		X	X	X		
Jogjakartas vēsturiskais centrs (Indonēzija)		X			X	X	18. gadsimts	Āzija un Klusā okeāna reģions	X	X				X
<i>Naganeupseong</i> , nocietinātā pilsēta (Korejas Republika)		X				X	14.–20. gadsimts	Āzija un Klusā okeāna reģions			X	X	X	X
Sādas vēsturiskā pilsēta (Jemena)		X			X		9.–18. gadsimts	Arābu valstis	X			X	X	
Tulas vēsturiskā pilsēta (Jemena)		X					12. – 15. gadsimts	Arābu valstis	X		X			X
Kulta celtnu koka arhitektūra (17.–18. gadsimts) Poļesjē (Baltkrievija)		X			X		17.–18. gadsimts	Eiropa un Ziemeļamerika	X	X	X			
Dublinas vēsturiskā pilsēta (Īrija)		X			X		17.–18. gadsimts	Eiropa un Ziemeļamerika		X		X		X
Daugavas augšteces loki (Latvija), jaukta tipa objekts		X					10.–18. gadsimts	Eiropa un Ziemeļamerika						X
Grobiņas arheoloģiskais ansamblis (Latvija)		X					Pirms vikingu laikmeta	Eiropa un Ziemeļamerika			X			
Traķu vēsturiskais nacionālais parks (Lietuva)		X				X	13. –14. gadsimts	Eiropa un Ziemeļamerika						Nav konkretizēts ("jaukta tipa")
Gdaņska – atmiņas un brīvības pilsēta (Polija)		X			X	X	16. – 17. gadsimts	Eiropa un Ziemeļamerika		X		X		X
Pasaules pilsēta vēsturiskā Lisabona (Portugāle)		X				X		Eiropa un Ziemeļamerika	X	X	X	X		X
Renesanses laika hercogu pilsēta Vilavikoa (Portugāle)		X			X	X	14.– 17. gadsimts	Eiropa un Ziemeļamerika		X		X		

Vieta	Pasaules mantojuma saraksts	Nacionālais (pagaidu) saraksts	Citi salīdzināmi objekti	Saikne ar Kurzemes - Zemgales hercogisti	17. un 18. gadsimta pilsētvides un arhitektoniskās iecības	Urbānais vai administratīvais centrs	Laikposms	UNESCO reģions	(i)	(ii)	(iii)	(iv)	(v)	(vi)
Harputas vēsturiskā pilsēta (Turcija)	X					X		Eiropa un Ziemeļamerika			X	X		X
Beipazari vēsturiskā pilsēta (Turcija)	X					X	19. gadsimts	Eiropa un Ziemeļamerika		X				
Birgi vēsturiskā pilsēta (Turcija)	X				X		14. – 21. gadsimts	Eiropa un Ziemeļamerika	X			X		
Alamosas vēsturiskā pilsēta (Meksika)	X				X		17. – 20. gadsimts	Latīņamerika un Karību jūras reģions				X		X
Vēsturiskā pilsēta <i>San Sebastián del Oeste</i> (Meksika), jaukta tipa objekts	X				X		17. – 20. gadsimts	Latīņamerika un Karību jūras reģions		X	X	X		

Reģionālās lielvaras Ziemeļeiropā un Austrumeiropā (16.–18. gadsimts)

Kurzemes un Zemgales hercogistes vēstures detalizēts apskats rāda, ka, lai gan hercogiste nekad savas pastāvēšanas laikā nav bijusi neatkarīga valsts, vairākiem Kurzemes hercogiem izdevās kļūt par gandrīz autonomiem valdniekiem. Tas īpaši attiecas uz 17. gadsimtu, kā arī uz īso hercoga Ernsta Johana Bīrona pirmo valdīšanas laiku 18. gadsimta vidū. Rezultātā hercogi – īpaši hercogs Jēkabs Ketlers un, lai gan mazākā mērā, arī viņa dēls Frīdrihs Kazimirs – varēja piekopt merkantilu politiku, veicinot agrīno industriālo attīstību, balstoties uz dzelzs rūdas apstrādi, kam viņi uzbūvēja nepieciešamās ražotnes. Šim procesam nepieciešamā dzelzs rūda tika iegūta uz vietas vai arī ievesta no citām zemēm (Jakovļeva 1993, 102–03, 105). Lielgabalu, naglu un citu materiālu ražošanas kapacitāte savukārt balstīja vietējo Ventpili bāzēto kuģubūves nozari, kas veidoja vienu no pamatiem plašai jūras tirdzniecībai, koloniāliem plāniem un līdz ar to Kurzemes-Zemgales hercogistes starptautiskai atzīšanai 17. gadsimtā. Kurzemes hercogiem bija savi sūtņi attiecīgā laika galvenajās pilsētās un ostās, kur viņi risināja sarunas par tirdzniecības līgumiem, kā arī par dinastiskām attiecībām laulību ceļā ar sava laika Eiropas valstu vadītājiem.

Ar to viņi atšķīrās no citiem valdījumiem Baltijas reģionā, kuri ne tuvu nebija tik neatkarīgi. Pārdaugavas Livonijas hercogiste, kas atradās uz ziemeļiem no Daugavas (Vidzeme un Latgale) un iesniedzās Dienvidgaunijā, pēc Vācu ordeņa Livonijas atzara sekularizācijas 1561. gadā kļuva par Polijas-Lietuvas provinci (Jakovļeva 1993, 127). 1621. gadā šo teritoriju iekaroja karalis Gustavs II Ādolfs un tā nonāca Zviedrijas kontrolē (Hoensch 1998, 135). Saskaņā ar 1629. gadā parakstīto *Altmarkas pamieru* Vidzeme oficiāli tika atzīta par Zviedrijas provinci. Zviedru Vidzemē bija daudz mazāk dzelzs ražotņu nekā Kurzemē (Jakovļeva 2019, 104–05). Kad 1709. gadā Poltavas kaujā Krievijas karaspēks sakāva zviedrus un Zviedrijas karalim Kārlim XII nācās atteikties no Vidzemes, cars Pēteris Lielais pārņēma kontroli pār šo reģionu (Hoensch 1998, 158–59) un saglabāja to, līdz 1721. gadā Vidzeme tika atzīta par Krievijas provinci saskaņā ar Nīstades Miera līgumu, kas iezīmēja Lielā Ziemeļu kara oficiālās beigas. Visu šo laiku Pārdaugavas Livonijas hercogisti pārvaldīja nevis vietējā valdnieku dinastija, bet gan attiecīgo kungu iecelti pārvaldnieki. Tādējādi poļu/ zviedru pārvaldītā Vidzeme un Latgale 17. gadsimtā nevarēja uzplaukt tādā mērā kā Kurzeme.

Plašākā Eiropas kontekstā hercogistes bija ierasta politiskā sistēma kopš viduslaikiem. Tomēr vairumu hercogistu un dažu autentiski saglabājušos liecību par to urbānajiem centriem salīdzinājums ar Kurzemes-Zemgales hercogisti nešķiet adekvāts dažādu iemeslu dēļ, kā, piemēram, atšķirīgie to pastāvēšanas periodi (piemēram, Pomerānijas hercogiste beidza pastāvēt 1637. gadā) vai atšķirīgie to politiskie statusi (piemēram, Silēzijas hercogiste bija Polijas province, un globālajā mērogā tai bija ievērojami mazāka politiskā un ekonomiskā ietekme). Situācija bija mazliet atšķirīga Prūsijas hercogistē, kas tika dibināta 1525. gadā, kad Vācu ordeņa lielmestrs Hoencollernu dzimtas pārstāvis Albrehts no Brandenburgas-Ansbahas zvērēja uzticību Polijas karalim. Prūsijas hercogistes konstitucionālā struktūra faktiski bija līdzīgāka Kurzemes-Zemgales hercogistē izveidotajai, kur tika sekots Prūsijas piemēram. Albrehtam un viņa (vīriešu kārtas) mantiniekiem bija garantēts hercogistes tronis, kamēr vien tiešā vīriešu kārtas līnija netika pārrauta. Taču Albrehta pēctecis – viņa dēls Albrehts Frīdrihs – cieta no garīgas slimības, kas liedza viņam patstāvīgi pārvaldīt Prūsijas hercogisti (Clark 2007, 30), tāpēc viņam tika iecelts pavaldonis. Izmantojot savu radniecību ar Polijas karali, kura māsu 1535. gadā bija apprecējis Brandenburgas hercogs, Joahims II panāca, ka, gadījumā ja Albrehts Frīdrihs nomirtu, neatstājot vīriešu kārtas mantiniekus, par Prūsijas hercogistes potenciālajiem mantiniekiem tiktu atzīti abi viņa dēli. Turpmākajos gadu desmitos Brandenburgas Hoencollerniem, izmantojot gan laulību politiku (Johana Sigismunda laulības ar Albrehta Frīdriha meitu Prūsijas Annu 1594. gadā, sk. Clark 2007, 30) un nepieciešamību pēc hercogistes pavadoņa (Brandenburgas hercoga Joahima Frīdriha nozīmēšana šai lomai 1603. gadā, sk. turpat), izdevās pakāpeniski attīstīt un stiprināt pretenzijas uz Prūsijas hercogisti. Kad Albrehts Frīdrihs 1618. gadā beidzot nomira, atstājis tikai divas meitas, Polijas karalis Prūsijas hercogisti kā lēni piešķīra Brandenburgai (Hoensch 1998, 103). Pirmā Ziemeļu kara laikā (1655–1660) Brandenburga cīnījās abās pusēs – sākumā atbalstot Zviedrijas karali Kārli X, bet no 1658. gada – Poliju un Austriju. Lai iegūtu Brandenburgas atbalstu, Kārlis X 1656. gadā apsoliņa Brandenburgas hercogam Frīdriham Vilhelmam suverēnu varu pār Prūsijas hercogisti (Clark 2007, 73). Savukārt Polijas karalis centās iegūt Brandenburgas militāro atbalstu Polijai-Lietuvai, piešķirot Brandenburgai pilnīgu neatkarību saskaņā ar slepeno *Vēlenes vienošanos*, ko abas puses parakstīja 1657. gadā (Clark 2007, 74). Taču atbilstoši starptautiskajām tiesībām Prūsijas hercogiste palika Polijas-Lietuvas sastāvā līdz pat 1773. gadam, kad Prūsijas karaliste un Polija-Lietuva parakstīja vienošanos, ar kuru tika darīts gals Prūsijas vasaļa statusam un tai tika piešķirta pilnīga suverenitāte (Hoensch 1998, 165). Ņemot vērā vēsturiskās izmaiņas, kas notika pēc hercoga Albrehta no Brandenburgas-Ansbahas nāves, var teikt, ka kopš 17. gadsimta sākuma Prūsijas hercogisti kontrolēja Brandenburgas Hoencollerni, kuri savu dzimtas mītni bija izveidojuši Berlīnē, t.i., ārpus Baltijas reģiona. Tas ļauj izdarīt secinājumu, ka Kurzemes-Zemgales hercogiste, īpaši Ketleru dinastijas valdīšanas laikā, pārstāv vienīgo Baltijas reģionā laikā no 16. gadsimta vidus līdz 18. gadsimtam pastāvošu politisku veidojumu, kas spēja veicināt plašu ekonomisko progresu un darboties gandrīz neatkarīgi no citām Eiropas varām.

Kā rāda salīdzinājums ar citiem attiecīgajā laikā pastāvošajiem politiskajiem veidojumiem, vienīgā hercogiste, kas savas politiskās un ekonomiskās neatkarības pakāpē var tikt salīdzināta ar Kurzemes-Zemgales hercogisti, ir Prūsijas hercogiste. Abas hercogistes savā laikā baudīja starptautisko atzīšanu, un to sasniegumi bija daudz lielāki nekā līdzīgiem politiskajiem veidojumiem. Prūsijas izcilie sasniegumi ir atzīti Pasaules mantojuma sarakstā kopš 1984. gada, kad tajā, balsoties kritērijos (ii) un (iv), tika iekļautas *Augustusburgas un Falkenlustas pils Berlīnē*. Turpmākajos gados Pasaules mantojuma sarakstam tika pievienotas vairākas citas Prūsiju pārstāvošas vietas, konkrēti *Potsdamas un Berlīnes pils un parki* (1990) un *Muzeju sala Berlīnē* (1999).

Balstoties uz iepriekš minētajiem argumentiem un uzskatot, ka Kurzemes-Zemgales hercogiste starptautiskās tirdzniecības jomā bija vēl augstāk attīstīta nekā Prūsijas hercogiste, autori ir pārliecināti, ka ir pamats atzīt Kurzemes-Zemgales hercogisti par UNESCO Pasaules mantojumu, īpaši ICOMOS pētījumā “Robu aizpildīšana” (2004) izstrādātās vēsturiski reģionālās pieejas kontekstā.

Uz Kurzemes starptautisko reputāciju 17. gadsimtā, kas bez šaubām pārstāv arī hercogistes nozīmīguma Eiropā kulmināciju, norāda ne tikai hercogistes vēsture, bet arī kāda neveiksmīga, bet intrigējoša iniciatīva 17. gadsimta nogalē. 1644. gadā dzimušais anglis, Kvekeru kustības vadītājs un Pensilvānijas federālā štata dibinātājs Viljams Pens (Tolles 2019) izstrādāja ideju par Eiropas mēroga organizāciju, kuras pamatfunkcija būtu miera veicināšana kontinentā. Savā *Esejā ceļā uz Eiropas mieru tagad un nākotnē (An Essay Towards the Present and Future Peace of Europe)* (publicēta 1693. gadā) viņš ne tikai izskaidroja šādas organizācijas koncepciju un struktūru, bet arī atzīmēja, kurām Eiropas varām vajadzētu iesaistīties “Suverēnajā daļā vai Imperiālajā valstī” (*Sovereign Part, or Imperial State*) (Penn 1693, 408), un konkretizēja, cik balsu būtu jāpiešķir katrai no tām. Kurzeme līdzās Holšteinas hercogistei bija mazākās šajā organizācijā iekļautās vienības un katrai no tām bija paredzēta viena balss (Penn 1693, 409). Lai gan Viljama Pena ideja netika īstenota, viņa ierosinājums rāda, ka 17. gadsimta nogalē Kurzeme tika uzlūkota kā būtiska Eiropas sastāvdaļa.

Reģionālais salīdzinājums pilsētvides kontekstā

Salīdzinošās analīzes trešajai nodaļai izvēlētā metodoloģija netiecas salīdzināt Kuldīgu kā īpašas pilsētu tipoloģijas pārstāvi, kas izvirzītu nepieciešamību to tālāk salīdzināt ar citām pilsētām plašākā Eiropas un Baltijas mērogā, piemēram, ar pilsētām kādreizējā Pārdaugavas Livonijas hercogistē, kas aptvēra mūsdienu Latvijas Vidzemes reģionu, kā arī Igauniju. Kuldīgai līdzīgu arhitektūru īpaši var sastapt šīs hercogistes apdzīvotajos centros, piemēram, Cēsīs un Limbažos Latvijas ziemeļu daļā. Taču Kuldīgas īpašas nozīmes universālā vērtība slēpjas tās spējā sniegt vēstījumu par Kurzemes-Zemgales hercogistes rezidenci un nozīmīgu administratīvo centru un tās politiskās autonomijas, starptautiskās tirdzniecības un starpkultūru attiecību urbāno izpausmi. Tādējādi šim salīdzinājumam pilsētas tika izvēlētas, balstoties uz to lomu Kurzemes-Zemgales hercogistē, kā arī to attiecīgo potenciālu sniegt liecību par hercogistes laikiem ar vēsturiskās pilsētas struktūras palīdzību. Minētajos piemēros no Vidzemes apdzīvotības attīstība notika gluži citādā vēsturiskajā kontekstā nekā Kuldīgā, un tādējādi šīs analīzes galvenā mērķa sasniegšanai tā nav būtiska. Salīdzinošā analīze tiecas izvērtēt visu saglabājušos Kurzemes-Zemgales hercogistes mantojumu, lai parādītu, ka Kuldīga ir vislabāk saglabājusies un visdaudzveidīgākā esošā liecība par šo nozīmīgo vēstures periodu.

Pēc Kurzemes-Zemgales hercogistes dibināšanas 1561. gadā Kuldīga bija tās valdnieka hercoga Gotharda rezidence un Kurzemes administratīvais centrs. Vēlāk Vilhelma un Frīdriha Ketleru kopīgās valdīšanas laikā Kurzemes hercogiste tika nodota Vilhelma Ketlera pārvaldē, kurš saglabāja Kuldīgu kā savu rezidenci. Savukārt viņa brālis Frīdrihs valdīšanā saņēma Zemgali un Sēliju un rezidēja Jelgavā. Pēc brāļu Ketleru kopīgās valdīšanas beigām, kad Vilhelmam Ketleram tika atņemta vara un viņam nācās doties trimdā, Jelgava pilnībā nostabilizējās kā Kurzemes hercoga oficiālā rezidence.

Konsolidējot hercogisti pēc Vilhelma Ketlera došanās trimdā, tika pieņemta minētā *Formula Regiminis*, kura cita starpā paredzēja jaunas pārvaldes sistēmas izveidi. Kuldīga kā virspils-kungu tiesas apgabals (vācu *Oberhauptmannschaft*) kļuva par vienu no hercogistes četriem pārvaldes un tieslietu centriem. Līdzās Kuldīgai par tādiem centriem kļuva arī Jelgava un

Tukums, kā arī kādreizējā ordeņa pils Sēlpilī. Katram virspilskungu apgabalam bija pakļauti vairāki zemāka līmeņa apriņķi. Pie Kuldīgas virspilskungu tiesas apgabala sākotnēji piederēja sekojošie apriņķi: Ventspils, Durbe, Skrunda, Saldus un Grobiņa.

Līdzās citiem virspilskungu tiesas apgabaliem un Kuldīgai pakļautajiem apgabaliem apskatā tika iekļautas šādas pilsētas: Liepāja bija svarīga ostas pilsēta, kas ieguva nozīmīgumu 17. gadsimta nogalē, kad no šīs ostas tika veikta daļa hercogistes tāltirdzniecības pa jūru. Jēkabpils / *Jakobstadt* pilsēta tika nosaukta par godu hercogam Jēkabam Ketleram 17. gadsimtā, kad viņš šai apdzīvotajai vietai piešķīra pilsētas tiesības. Tās pirmsākumi meklējami apdzīvotā vietā Slo-boda, kur galvenokārt mitinājās kara bēgļi un no Krievijas emigrējušie vecticībnieki. Bauska Gotharda Ketlera valdīšanas laikā bija nozīmīga pilsēta. Divas reizes gadā notika hercoga un muižniecības pārstāvju konstitucionālā sapulce (vācu *Landtag*) – viena vasarā Jelgavā, bet otra ziemā Bauskā. Kopumā Bauskas pilī, sākot no 1571. gada, kārtu sapulce notika piecas reizes. Pilsētas salīdzinošajā analizē tiks aplūkotas alfabētiskā secībā

Aizpute / Hasenpoth

Tebras / *Tebber* upes labajā krastā atradās kuršu pils, ko 1245. gadā iekaroja Vācu ordenis. 1249. gadā upes pretējā krastā ordenis uzbūvēja otru pili. Kad 1253. gadā tika sadalīta zeme starp bīskapu un Vācu ordeni, teritorija upes labajā krastā tika piešķirta Kurzemes bīskapijai, bet kreisajā – Vācu ordenim. 1378. gadā Aizputei (56° 42' 56.66" N 21° 36' 19.098" E) tika piešķirtas pilsētas tiesības, kas devai tai savu birģermeistaru un rāti. Taču Aizputē nebija neatkarīgu ģilžu – tās bija pakļautas Kuldīgas amatu apvienībām. Par Kurzemes-Zemgales hercogistes sastāvdaļu Aizpute kļuva 1611. gadā, kad tā tika uz laiku ieķīlāta Brandenburgas markgrāfam. Aizpute kļuva par Kuldīgai pakļautu apriņķi, bet vēlāk 19. gadsimtā tika apvienota ar Grobiņu vienā virspilskunga tiesas apgabalā.

Sarunā ar nevalstiskās organizācijas starpdisciplinārās mākslas grupas SERDE tradicionālās kultūras pētnieci un kultūras projektu vadītāju Signi Pucenu atklājās, ka viduslaikos Tebras un Sakas/ *Sacke* upes vēl bija kuģojamas, kas ļāva netālu no Kuldīgas ielas ierīkot un izmantot ostu. Ostas ierīkošanas darbi tika veikti par Aizputes pilsoņu līdzekļiem, kuri finansēja arī noliktavas ēku būvi. Taču 1656. gadā Sakas upe tika kuģošanai slēgta, un 1660. gadā šis nosacījums tika apstiprināts Olivas miera līgumā. 18. gadsimtā Aizpute bija tiešs konkurents tirdzniecībā Liepājai, kur bija uzbūvēta liela osta.

149. attēls. Ordeņa pils Aizputē, Liepājas ielā 9.
L. Gūtmanes foto, 2013.

Aizputes vēsturiskā urbānā struktūra lielā mērā pārstāv 19. gadsimtu. Tomēr te ir arī vairākas ēkas, kas datējamas ar hercogistes periodu vai pat vēl agrāku laiku. To skaitā ir Vācu ordeņa pils drupas. Šajā būvē saskatāma gan tās kā 1276.–1290. gadā celtas nocietinātas pils pirmsākumi (Zarāns 2006, 8), gan arī vēlāk – 16. gadsimta beigās–17. gadsimta sākumā veiktās piebūves un pārbūves (Alttoa et al. 1992, 356). Vēl viena nozīmīga ēka ir Sv. Jāņa luterāņu baznīca, kas atrodas ezeru krastā un ir labi saskatāma no pils. Kā skaidroja Signe Pucena, pirms iekļaušanas hercogistes sastāvā Aizpute piederēja zemei, kas kopš 1253. gada atradās Kurzemes bīskapa kontrolē, un līdz 16.

gadsimtam šeit atradās bīskapa sēdeklis, līdz 1583. gadā kādreizējo bīskapa pili iznīcināja poļu karaspēks. 19. gadsimtā baznīcā tika atrasta liela plāksne, kas uzstādīta bīskapa Heinriha fon Basedova piemiņai, kurš mira Aizputē 1523. gadā. Luterāņu baznīca tika uzcelta uz pils pamatiem. 1623. gadā tā bija nonākusi drupu stāvoklī, un 1698./99. gadā to nācās atjaunot. Kad 1720. gadā iebruka baznīcas jumts, nodarot bojājumus lielai daļai interjera, atkal tika veikta restaurācija, kas noslēdzās 1733. gadā. Četrus gadus vēlāk tika iesvētīti soli, altāris un kancele.

Runājot par pilsētas plānojumu, vēsturiskajās kartēs fiksētais ielu tīkls ir mainījies un svarīgas pilsēttelpas, piemēram, vecais tirgus laukums, kas atradās uz Jelgavas ceļa, vairs nepastāv vai ir gandrīz neatpazīstamas. Pilsētvide kopumā un tas, ka pilsētas ainavā noteicošie elementi ir pils un baznīca, kā arī upe, ezeri un tilti, joprojām veido šīs mazpilsētas iespaidu. Diemžēl ir pieejams maz informācijas, lai varētu izvērtēt Aizputes ēku fondu. Ir saglabājušās divas sinagogas celtnes no 19. gadsimta sākuma, taču tās ir sabūvētas kopā un šobrīd tiek izmantotas kultūras centra vajadzībām. Vietējā NVO SERDE savas telpas ir iekārtojusi ēkā, kas būvēta 17. gadsimtā un vairākas reizes tikusi paplašināta 18. gadsimtā. Izpētes grupa Aizputes apmeklējuma laikā fiksēja vēl citas ēkas, kas varētu (sākotnēji) būt celtas laikā no 17. gadsimta līdz 19. gadsimta sākumam un tādējādi varētu veidot arhitektūras mantojumu, kas attiecas uz šī pētījuma ietvaru, tomēr precīzu to būvēšanas laiku nav iespējams noskaidrot.

Bauska / Bauske

Bauskā (56° 24' 37.037" N 24° 11' 59.996" E) atrodas Vācu ordeņa pils, kas būvēta 15. gadsimtā kā viena no pēdējām mūra pilīm (Zarāns 2006, 80) un kalpoja kā fogta (vācu *Vogtei*) sēdeklis un sargāja uz dienvidiem esošo robežu ar Lietuvu. Netālu no pils attīstījās neliela apdzīvota vieta, kas 1559. gadā tika iekļāta Polijas karalim un kas 1563. gadā, kad nomira Rīgas arhibīskaps Vilhelms, kura pārziņā tā bija līdz tam atradusies, tika nodota Kurzemes-Zemgales hercogistei. Jau 1584. gadā apdzīvotā vieta pārcēlās uz Mēmeles upes kreiso krastu, kur tā atrodas joprojām. 1609. gadā Bauskai tika piešķirtas pilsētas tiesības. Pilsēta vēlāk kļuva par vienu no pilskunga apriņķiem, kas iekļāvās Jelgavas virspilskunga tiesas apgabalā. Hercogistes dienvidu robežas tuvuma dēļ 17. gadsimta gaitā Bauska daudzkārt tika iesaistīta militāros konfliktos ar Poliju, Zviedriju un Krieviju. Pilsētas pagrimumu vēl vairāk veicināja mēris, kā rezultātā 1710. gadā hercogistē izmira liels skaits iedzīvotāju. Bauskas atrašanās uz tirdzniecības ceļa, kas savienoja Rīgu un Lietuvu, sekmēja tirdzniecību ar kviešiem un linu, kā arī ar dārzeņiem un augļiem.

Šodien te joprojām apskatāmas Bauskas pils drupas, kas lielā mērā saglabātas tādā stāvoklī, kādā tās bija laikā no 1443. līdz 1456. gadam. 16. gadsimta nogalē hercogs Frīdrihs pili nostiprināja (Zarāns 2006, 80). Līdzās tai viņš uzcēla Renesanses stila pili. Šis pils fasādes eksterjers dekoratīvi apdarināts sgraffito tehnikā, kas sastopama arī Dienvidvācijas pilīs (Alttoa 1992, 358). 1706. gadā krievu karaspēks nopostīja gan veco, gan jauno pili. Kopš 19. gadsimta te ir realizētas vairākas restaurācijas un atjaunošanas programmas. Rezultātā jaunā pils ir pilnībā uzcelta no jauna, un izmaiņas ir veiktas arī vecās pils drupās. Sarunā, kas notika salīdzinošās analīzes apskata gaitā, gatavojot šīs nominācijas materiālus, Bauskas Pils muzeja direktors stāstīja, ka šobrīd tiek atjaunots pils galvenais tornis, lai stabilizētu kompleksu un novērstu ūdens erozijas radītos bojājumus.

Līdzās pils drupām Bauskā ir saglabājies arī rātsnams, kura celtniecība sākās 1616. gadā (Putniņa & Bākule 2011, 13). 1840. gadā tika veikta ēkas apsekošana, kuras gaitā tika atklāts, ka birģermeistara zāle ir tikusi pārbūvēta 18. gadsimtā un ēkas eksterjers ir ievērojami izmainīts (Putniņa & Bākule 2011, 17). Tā kā 19. gadsimta vidū rātsnams bija nolaistā stāvoklī, pilsētas rāte

150. attēls. Bauskas pils ar pilsdrupām fonā.
J. Katkeviča foto, 2017.

151. attēls. Bauskas Svētā Gara evaņģēliski luteriskā baznīca, Plūdoņa ielā 13a, Bauskā.
Aldoņa foto, 2013.

152. attēls. Kokgriezumiem rotātā kancele (1689. gads) Bauskas Svētā Gara evaņģēliski luteriskajā baznīcā, Plūdoņa ielā 13a, Bauskā.
Normunda K foto, 2014.

izlēma šo ēku pamest. Tika nojaukts tornis un otrs stāvs, bet atlikusi ēkas daļa tika izmantota veikalu un noliktavu vajadzībām (turpat). 2011. gadā tika pabeigts vērienīgs nama rekonstrukcijas projekts, kā rezultātā rātsnams tika atjaunots tādā stāvoklī, kādā tas bija fik-

sēts dokumentos 19. gadsimta vidū. Trešā nozīmīgākā pilsētas struktūras ēka, kas datējama ar hercogistes laiku, ir Svētā Gara baznīca, kura tika celta laikā no 1591. līdz 1594. gadam un pārbūvēta 18. un 19. gadsimtā. Tā ir izcils luterāņu baznīcas, kas savā dizainā atsakās no katoļu dievnamu bagātīgajiem rotājumiem, piemērs (Alittoa 1992, 358). 1614.–1623. gadā ēkas rietumu fasādei tika pievienots zvanu tornis. Tajā pat 17. gadsimtā tornim tika uzbūvēts kupols, kas 1813. gadā tika aizstāts ar pašreiz redzamo jumtu (Alittoa 1992, 358). Baznīcas interjerā atrodami daži mākslinieciski augstvērtīgi priekšmeti, kas datējami ar Kurzemes-Zemgales hercogistes laiku. To vidū ir kancele, ērģeļu prospekts un 18. gadsimta biktskrēsls (visi trīs rokoko stilā), J. Heninga epitāfija (1677), izrotāti altārtelpas soli (1688) un kokā griezta lasāmpulsts (1689).

Bauskas vecpilsētas ielu izvietojums ir diezgan labi saglabājies, kas ir acīmredzams, salīdzinot pašreizējo ielu tīklu ar vēsturiskajām kartēm, kā, piemēram, ar 1797. gada pilsētas karti. Tajā atzīmētas arī galvenās monumentālās ēkas, piemēram, pils, Svētā Gara baznīca un rātsnams. Dabiski, ka

Bauska ir ievērojami izpletusies ārpus hercogistes laika pilsētas robežām. Būtiskāks ir jautājums par urbānās struktūras saglabāšanos un atsevišķu vecpilsētas ēku datēšanu. Par laimi, salīdzinošās analīzes veicējiem bija pieejama karte ar šādiem datiem, kas tapusi 2012./13. gadā veiktās ēku apsekošanas rezultātā. Apsekošanas gaitā bija atklāts, ka 23 ēkās joprojām saglabājušās par 1797. gadu vecākas arhitektoniskās detaļas, un šīs ēkas iespējams identificēt konkrētajā gadā zīmētajā kartē. Tomēr, apskatot šo ēku pašreizējo stāvokli, jāsecina, ka vairākas no tām satur vēlāka laika un bieži pat mūsdienu arhitektoniskos elementus, kas mazina to autentiskumu. Balstoties uz Bauskas apmeklējuma laikā veiktajiem novērojumiem, izpētes komanda uzskata, ka ne vairāk kā 15 ēkas ir saglabājušas pietiekamu autentiskumu, lai pārstāvētu Kurzemes-Zemgales hercogistes laiku. Viena no visautentiskākajām Bauskas ielu ainavām atrodama Rīgas ielas rietumu daļā, kur vienā kvartālā ir liels blīvums hercogistes laika dzīvojamo namu. Turklāt vecpilsētā ir liels skaits 20. gadsimta arhitektūras objektu, īpaši uz rietumiem no Svētā Gara baznīcas, kā arī uz dienvidiem no Plūdoņa ielas un uz austrumiem no Kalēju ielas.

Durbe / Durben

Durbes pilsēta ($56^{\circ} 35' 12.487''$ N $21^{\circ} 21' 55.526''$ E) atrodas pie tādā pat vārdā saukta ezera. 1253. gadā, sadalot zemi starp Kurzemes bīskapu un Vācu ordeni, Durbe nonāca ordeņa pārvaldē un tas šeit 14. gadsimta pirmajā pusē uzbūvēja pili. 15. gadsimtā šeit izveidojās neliela apdzīvota vieta, kas drīz gāja bojā ugunsgrēkā, bet tika uzcelta no jauna. Hercogistes laikā Durbe joprojām bija ciems un neieguva pilsētas tiesības. Tomēr pastāvēja Durbes apriņķis, kas bija pakļauts Kuldīgas virspilskunga tiesas apgabalam. Krievu karaspēka iebrukuma laikā 18. gadsimta sākumā Durbes pils un ciems tika pilnībā nopostīti.

153. attēls. Durbes pilsdrupas.
J. Sedola foto, 1999.

Pils drupas ir apskatāmas joprojām, taču tās sastāv tikai no aizsarggrāvja un dažiem joprojām vertikālā stāvoklī stāvošiem elementiem. Maz kas ir saglabājies arī no ciema, kas tika uzcelts no jauna 18. gadsimtā. Savukārt luterāņu baznīca, kas tika būvēta 1651. gadā un atjaunota 1847./72. gadā, ir joprojām aplūkojama.

Grobiņa / Grobin

Līdzīgi kā Durbe arī Grobiņas pilsēta ($56^{\circ} 32' 22.675''$ N $21^{\circ} 10' 0.811''$ E) izveidojās 1245. gadā celtās Vācu ordeņa pils tuvumā. Taču šo pili 1260. gadā iekaroja kurši un 1262. gadā ordenis, to atkarojot, pili iznīcināja. Tā kā Grobiņa atrodas uz tirdzniecības ceļa, dēvēta par *Hellweg*, kas veda no Rīgas rietumu virzienā uz Kēnigsbergu, tā saglabājās kā nozīmīga nocietinājuma vieta (Pirang 1926, 35, 64). Tāpēc 1290. gadā pils tika uzcelta no jauna. Apdzīvotā vieta Grobiņā attīstījās tikai vēlāk – 15. gadsimta vidū. Laikā no 1560. līdz 1609. gadam ciems bija

154. attēls. Izmainītās Vācu ordeņa pils drupas Grobiņā.
Semigalla foto, 2008.

ieķīlāts Prūsijas hercogam, lai iegūtu līdzekļus karam pret Krieviju. Drīz pēc atgriešanās Kurzemes-Zemgales hercogistes pārvaldē kā daļa no Brandenburgas princeses Sofijas pūra, viņai izejot par sievu pie Vilhelma Ketlera, Grobiņa kļuva par vienu no Kuldīgas virspilskuga tiesas apgabalam pakļautajiem iecirkņiem. 1659. gadā zviedru karaspēks ciemu ieņēma un nodedzināja. 1695. gadā Grobiņai tika piešķirtas pilsētas tiesības. 18. gadsimta sākuma avoti vēsta, ka pilsētu smagi skāra sērga, pēc kuras dzīvi palika tikai astoņi tās pilsoņi.

Laikā, kad Grobiņa piederēja Prūsijai, uzplauka tirdzniecība ar Lietuvu-Poliju. Pilsētā apmetās vairāki amatnieki, piemēram, cepurnieks, dzintara apstrādātājs un audējs. Šodien maz kas ir saglabājies no 17. un 18. gadsimta ēkām. Joprojām ir apskatāmas bijušās Vācu ordeņa pils drupas, lai gan vēlāku gadsimtu laikā un arī mūsdienās veiktu restaurāciju rezultātā tās ir mainījušas savu izskatu. Pretī pils drupām 17. gadsimtā tika uzbūvēta luterāņu baznīca, kas saglabājusies joprojām.

Jaunjelgava / Friedrichstadt

Jaunjelgava (56° 36' 44.316" N 25° 4' 44.137" E) izveidojās daudz vēlāk nekā citas Kurzemes-Zemgales hercogistes laikā pastāvējušās pilsētas. Apdzīvotā vieta šeit radās 16. gadsimtā Zviedrijas-Polijas kara laikā un saņēma pilsētas tiesības 1630. gadā (*Lexikon Baltische Ortsnamen* II, 175). Jaunu tās izaugsmes un attīstības posmu 1646. gadā uzsāka atraitnēs palikusī hercogiene Elizabete Magdalēna, un pilsēta tika nodēvēta par godu viņas nelaiķa vīram hercogam Frīdriham Ketleram.

Tā kā Jaunjelgava atrodas Daugavas upes krastā, tā bija viens no mezglēm, kur notika preču pārkraušana no sauszemes uz ūdens transporta līdzekļiem. Pilsēta tirgojās ar kviešiem un linu; 18. gadsimtā šeit darbojās cepurnieks, krogs un tabakas pārstrādes uzņēmums (turpat).

155. attēls. Jēkabpils Sv. Miķeļa enaņģēliski luteriskā baznīca. J. Sedola foto, 2012.

Jēkabpils / Jakobstadt

Jēkabpils (56° 30' 5.238" N 25° 52' 41.876" E) ir dibināta 17. gadsimtā kā no Krievijas atbēgušo vecticībnieku, kā arī poļu kara bēgļu apmetne. 1670. gadā piešķirot ciemam, kas toreiz bija pazīstams kā Sloboda, pilsētas tiesības, hercogs Jēkabs Ketlers mainīja arī tā vārdu uz *Jakobstadt*. Jau 1708. gadā pilsēta gandrīz pilnībā tika iznīcināta ugunsgrēkā, kas izcēlās, kad to bija ieņēmis un izlaupījis poļu karaspēks. Iedzīvotāju skaitu vēl vairāk samazināja 1710. gada sērga. Pilsētas izcelsmes dēļ par tās birģermeistaru sākumā varēja tikt ievēlēti tikai krievu vai poļu izcel-

smes pilsoņi, kas Kurzemes-Zemgales hercogistē bija neierasti. Līdzīgi Kuldīgai arī Jēkabpils bija nozīmīga tirdzniecības vieta precēm, kas šeit tika pārkrautas no sauszemes uz ūdens transporta līdzekļiem. Iemesls tam ir krāces uz Daugavas uz dienvidiem no pilsētas, kas veidoja pārrāvumu kuģošanas ceļā.

Jēkabpilī ir tikai trīs 19. gadsimta birģeru nami, kam piešķirts pieminekļu statuss. Ir saglabājusies Sv. Miķeļa luterāņu baznīca, kas celta laikā no 1769. līdz 1807. gadam, kā arī 1756. gadā būvēta Romas katoļu baznīca. Vairāku kristīgo konfesiju klātbūtni apliecina arī 1783. gadā celta pareizticīgo baznīca, Nikolaja klosteris un sinagogas (*Lexikon Baltische Ortsnamen* II, 240).

frontes līnija, kas šeit izraisīja plaša mēroga postījumus. Šī iemesla dēļ pilsētas ainavā dominē padomju laika un mūsdienu arhitektūra un ir saglabājušās tikai nedaudzas vēsturiskās ēkas no hercogistes laika. Jelgavas pils izdega un tika restaurēta no 1956. līdz 1964. gadam (Alttoa 1992, 365). Restaurācijas laikā pils struktūrā tika iekļauta papildu būvkomponente, kas bija uzbūvēta starp abiem spārniem 1937. gadā, tādējādi praktiski noslēdzot pils pagalmu.

Šī gadu tūkstoša sākumā ēkā uzsākās liela mēroga restaurācijas projekta realizācija. Tomēr 18. gadsimta interjers ir lielā mērā zudis. Šobrīd ēkā atrodas Latvijas Lauksaimniecības universitāte. Tajā, lai gan ne vairs sākotnējās kapenēs, bet gan pagrabtelpā ēkas dienvidaustrumu stūrī, joprojām glabājas arī sarkofāgi ar vairuma Kurzemes hercogu mirstīgajām atliekām. *Academia Petrina* smagi cieta ugunsgrēkos 1919. un 1944. gadā. Tās fasādes tika restaurētas 1947.–1951. gadā, atgriežot ēkai 19. gadsimtā dokumentos fiksēto izskatu. Šodien tur atrodas Jelgavas Vēstures un mākslas muzejs.

Līdzās monumentālajām hercoga mītnēm pilsētā ir saglabājušās arī vairākas baznīcas. Sv. Annas luterāņu baznīca ir celta 17. gadsimtā (tornis 1619.–1621. gadā, draudzes telpa – 1638.–1641. gadā, sk. Alttoa 1992, 363). Tā kā gadsimtu gaitā baznīca ir vairākas reizes pārbūvēta, tostarp pēc 1944. gada ugunsgrēka, no sākotnējās ēkas saglabājies tikai pirmā stāva plāns un dažas arhitektoniskās detaļas (Alttoa 1992, 364). Vēl viena saglabājusies sakrālā celtnē ir Trīsvienības baznīca. Arī tā ir celta 17. gadsimtā, taču ļoti cieta 1944. gadā. Vēsturnieks Andris Tomašūns raksta, ka pēc daļējas rekonstrukcijas 2010. gadā, kuras laikā saglabājušās vēsturiskās struktūras tika papildinātas ar stikla elementiem, šobrīd ēka kalpo kā muzejs un bibliotēka. No 18. gadsimta ir saglabājusies arī Sv. Jāņa baznīca un Reformātu baznīca.

Urbānajā struktūrā no 16.–18. gadsimta, t.i., no hercogistes laika līdz mūsdienām nonākušas tikai dažas ēkas. Tās atrodas vienā no nedaudzajām ielām, kurās saglabājusies kādreizējās pilsētas ainava – Vecpilsētas ielā. Apsekošanas laikā ēkā – šīs ielas 14. numurā notika liela mēroga restaurācija, un izpētes komanda tika uzaicināta to aplūkot. Ēku bija iespējams pārliecinoši identificēt 17. gadsimta kartē un tā, visticamāk, ir visvecākā šajā ielā saglabājusies māja, taču, kā stāstīja Andris Tomašūns, 18. un 19. gadsimta laikā tā ir tikusi paplašināta un pārbūvēta.

158. attēls. Kandavas ielu ainava.
Institute for Heritage Management arhīva foto, 2019.

Apsekošanas laikā apstiprinājās tas, kas jau bija ieskicējies attālināti veiktās izpētes laikā: lai gan Jelgava ir bijusi vēsturiski nozīmīgāka nekā Kuldīga – ņemot vērā to, ka pēc 1642. gada tā bija vienīgā hercoga rezidence, – gadsimtu gaitā tā ir smagi cietusi un tajā vairs nav saglabājusies pietiekama vēsturiskās pilsētvides struktūra, lai šī pilsēta varētu atspoguļot Kurzemes-Zemgales hercogistes sasniegumus.

Kandava / Kandau

1245. gadā Vācu ordenis ieņēma kuršu pilskalnu, kas atradās tagadējās Kandavas vietā (57° 1' 59.344" N 22° 46' 36.444" E). Ordenis šeit ap 1300. gadu uzbūvēja savu pili, kuras apkaimē vēlāk izveidojās apdzīvota vieta. Apdzīvotā vieta attīstījās par ciemu, kurš

159. attēls. Kandavas luterāņu baznīca Baznīcas ielā 5 un tās kapela “mēra kalniņā”.

Institute for Heritage Management arhīva foto, 2019.

17. gadsimtā kļuva par vienu no Tukuma virspilskunga tiesas apgabalam pakļautiem apriņķiem. Tomēr hercogistes laikā Kandava nesaņēma pilsētas tiesības. Gan 1659., gan 1703./4. gadā pilsētu iekaroja zviedri. Sākoties hercogistes laikam, Kandavas saimniecība pārsvarā balstījās uz amatniecību. Hercoga Jēkaba Ketlera valdīšanas gados šeit tika ierīkotas pulvera dzirnavas un ogļu dedzinātava.

Kandavā saglabājusies autentiska urbānā struktūra, kura ietver vairākas 16.–19. gadsimta ēkas. Starp tām ir 18. gadsimta luterāņu baznīca ar kapelu, kas atrodas par “mēra kalniņu” sauktajā uzkalniņā ar skatu uz vēsturisko centru. Mēra kalniņš bija sens kapulauks, kurā Otrā pasaules kara laikā veiktu izrakumu gaitā tika atrasti 14.–16. gadsimta apbedījumi, kā arī ar 18. gadsimtu datējamas monētas.

Vācu ordeņa pils līdz pat 18. gadsimta vidum joprojām bija apdzīvota. Taču 19. gadsimtā ēka sāka brukt, un 1840. gadā tās mūri tika nojaukti. Šodien ir apskatāmas tikai drupas, lai gan šajā vietā joprojām atrodas pulvera dzirnavu paliekas. Tirgus laukuma vieta, kā arī Sabiles iela un Lielā iela datējamas ar viduslaikiem. Līdzīgi kā Kuldīgā, arī Kandavā 1870. gadā plašs ugunsgrēks iznīcināja lielāko daļu guļbaļķu ēku. Tomēr, salīdzinot ar citām pilsētām, Kandavas ielu ainava ir labi saglabājusies, jo šeit kari nenodarīja būtiskus zaudējumus ēku fondam.

2011. gadā tika īstenots projekts “Kandavas vecpilsētas centra daļas atjaunošana un tūrisma infrastruktūras attīstība”. Šo projektu līdzfinansēja Eiropas Reģionālās attīstības fonds.

Liepāja / Libau

Liepājas pilsētas (56° 30' 16.805" N 21° 0' 38.902" E) pirmsākumi meklējami Līvas zvejnieku ciematā, kas atradās tādā pat vārdā sauktas upes krastos. Zemes dalīšanas līgumā starp Kurzemes bīskapu un Vācu ordeni bija noteikts, ka nelielā osta piederēs bīskapijai, bet teritorija dziļāk iekšzemē atradīsies ordeņa kontrolē. 15. gadsimtā avotos pirmo reizi minēta apdzīvota vieta ar tirgus laukumu. Liepāja kopā ar Grobiņu un citām apdzīvotajām vietām Kurzemes

160. attēls. Viena no trim hercogistes laika noliktavu ēkām, ko var apskatīt Liepājā.
Institute for Heritage Management arhīva foto, 2019.

161. attēls. Liepājas Svētās Trīsvienības katedrāle Lielajā ielā 9, Liepājā.
Institute for Heritage Management arhīva foto, 2019.

dienvidrietumos tika uz gandrīz 50 gadiem nodota Prūsijai (1560–1609), lai iegūtu krievu karaspēka padziņšanai no hercogistes akūti nepieciešamos līdzekļus. Novads atgriezās hercogistes sastāvā kā daļa no Prūsijas hercoga meitas Sofijas pūra, viņai izejot par sievu pie Vilhelma Ketlera. Lai neļautu Liepājai attīstīties par ostas pilsētu un konkurēt ar Mēmeli, Prūsijas hercogs bija liedzis tai pilsētas tiesības. Tās tika piešķirtas, tikai pilsētai atgriežoties hercogistes sastāvā 1625. gadā. Ieguvusi pilsētas tiesības, Liepāja izveidoja ģildes un rāti. Polijas-Lietuvas robežas tuvuma dēļ 17. gadsimtā pilsēta tika ierauta vairākos konfliktos. Septiņgadu kara laikā to ieņēma krievu karaspēks, bet, kara gaitā notiekot pavērsienam, tai nācās izmitināt arī sakšu un zviedru spēkus.

Liepājas lielā nozīme skaidrojama ar tās atrašanos hercogistes rietumu piekrastē, kas tādējādi nodrošināja tai piekļuvi Baltijas jūrai un līdz ar to tirdzniecības tīkliem rietumos. Līdzās Ventspilij Liepāja bija viena no nozīmīgākajām ostām Baltijas reģionā un tādējādi tā bija īpaši vērtīga hercogistei, bet vēlāk arī Krievijas impērijai. Tās galvenā priekšrocība bija tāda, ka atšķirībā no Rīgas ostas Liepāja

neizsala lielāko ziemas daļu, tādējādi ļaujot visu gadu turpināt tirdzniecību pa jūru. Ketleru dinastijas hercogi, īpaši hercogs Jēkabs Ketlers, saprata šo priekšrocību un atbalstīja ostas būvi pilsētā 17. gadsimtā. Laikā no 1697. līdz 1703. gadam osta tika paplašināta un padziļināta lielā mērā par pašu pilsētas pilsoņu līdzekļiem. Tirdzniecība vēl vairāk uzplauka pēc tam, kad 1737. gadā tika atkal padziļināta osta un uzbūvēta kuģu piestātne.

No hercogistes perioda pilsētā saglabājušās vairākas ēkas. Labi zināms ir fakts, ka Liepāju ar svešu vārdu 18. gadsimta sākumā apmeklēja cars Pēteris Lielais. Viņš pārnakšņoja 17. gadsimtā celtajā Hoijeres kundzes viesnīcā. Nams ir saglabājies, taču nevis sākotnējā izskatā, bet ar vēlāku laiku papildinājumiem, galvenais no kuriem ir otrais stāvs. Situācija ir līdzīga ar Hoijeres kundzes viesnīcai iepretim esošo ēku, kur, kā stāstīja Liepājas muzeja pedagoģe Maruta Eistere, vienu nakti pavadīja Zviedrijas karalis Kārlis XII, uzturoties Liepājā 1699. gadā. Apsekošanas laikā tika apskatītas arī vairākas citas dzīvojamās ēkas, kas datējamas ar 17. un 18. gadsimtu.

Īpaša Liepājas arhitektūras mantojuma iezīme ir vairākas ar tirdzniecību un ostu saistītas būves. Starp tām ierindojas trīs 17. gadsimtā celtas noliktavu ēkas (Altoa 1992, 371). Lai gan šīm ēkām ir piešķirts aizsargājamo pieminekļu statuss, vismaz vienā no tām ir veiktas modifikācijas, lai to piemērotu mūsdienu vajadzībām, piemēram, gastronomijas biznesam. Vienai no noliktavas ēkām, kura stāv nomaļus no abām pārējām, tieši blakus atrodas automašīnu stāvlaukums un lielveikals, kas mazina tās vides autentiskumu. Jāpiemin arī bijušais muitas nams –

tas sākotnēji sastāvēja no diviem šauriem līdzās stāvošiem korpusiem (celti 1772. gadā) –, kurš ir saglabājis savu sākotnējo novietojumu kanāla dienvidu krastā.

Liepājā joprojām apskatāmas ir vairākas 17. un 18. gadsimtā celtas baznīcas. Viena no tām ir ar 17. gadsimtu datējamā luterāņu baznīca. Iespaidīgs 18. gadsimta piemineklis ir Trīsvienības baznīca, kuras celtniecību finansēja vācu izcelsmes pilsoņi (lai gan viņi tādējādi vēlējās saglabāt pilnībā vācisku draudzi) un kura tika būvēta pēc Prūsijas arhitekta J. K. Dorna projekta laikā no 1742. līdz apmēram 1750. gadam (Alttoa 1992, 370). Baznīcas interjers veidots greznā rokoko stilā. Visbeidzot jāpiemin, ka Liepājas vecpilsētas teritorijā vairākas ielas joprojām ir klātas ar vēsturiskajiem bruģakmeņiem.

Sabile / Zabeln

No 9. līdz 13. gadsimtam Sabilē (57° 2' 52.544" N 22° 34' 5.419" E) atradās kuršu pilskalns. Teritorija nonāca Vācu ordeņa rokās, kurš šeit ap 1282. gadu uzcēla pili. Pils tuvumā 15. gadsimtā izveidojās apdzīvota vieta, kas panīka un jau 16. gadsimta otrajā pusē izzuda. 17. gadsimtā tās vietā tika dibināts jauns ciems. Jau 16. gadsimtā uz tuvojamo pakalnu nogāzēm tika audzētas vīnogas.

Hercoga Jēkaba Ketlera valdīšanas laikā Sabilē darbojās arī linu aušanas fabrika, kaļķu ceplis, darvas dedzinātava un vairākas dzirnavas, kas zviedru-poļu kara laikā tika iznīcinātas. Tiesiskās struktūras aspektā Sabile kopā ar vairākiem citiem apriņķiem atradās Tukuma virspilskunga tiesas apgabala pakļautībā.

No sākotnējās Vācu ordeņa pils ir saglabājušās tikai arheoloģiskās liecības. Līdzās pilij par Kurzemes–Zemgales hercogistes periodu liecina arī luterāņu baznīca. Tā ir celta 17. gadsimtā, bet 19. gadsimtā restaurēta, kā arī pārveidota. Līdzās baznīcai atrodas neliela kapela. Sabiles šodienas ielu ainavā dominē 19. un daļēji arī 20. gadsimta arhitektūra.

Saldus / Frauenburg

Saldus (56° 39' 55.087" N 22° 29' 31.808" E) tika dibināta netālu no kādreizējās kuršu pils (9.–13. gadsimts). 1253. gadā ciems nonāca Vācu ordeņa pakļautībā. Ordenis 14. gadsimtā šeit uzcēla pili, kas ietilpa Kuldīgas komturejā (vācu *Komturei*) (Pirang 1926, 35, 63). Šī administratīvā struktūra saglabājās arī Kurzemes–Zemgales hercogistes laikā, kad Saldus kļuva par pilskunga sēdekli un bija pakļauta Kuldīgas virspilskunga tiesas apgabalam. Hercoga Jēkaba Ketlera valdīšanas laikā Saldū tika dibināta aušanas fabrika, miecētava un dzelzs lietuve. Taču šīs ražotnes nepārdzīvoja zviedru-poļu karu.

162. attēls. Ielu ainava mūsdienu Sabilē.
Institute for Heritage Management arhīva foto, 2019.

163. attēls. Saldus luterāņu baznīca Lielajā ielā 26, Saldū.
Institute for Heritage Management arhīva foto, 2019.

No hercogistes laikiem Saldū ir saglabājies maz urbānā mantojuma. Runājot par konkrētām ēkām, svarīga liecība par šo periodu ir luterāņu baznīca, jo tā ir celta 1640. gadā. Līdzīgi kā vairums tā laika dievnamu tā tika restaurēta 19. gadsimtā, un līdz ar to tajā tika veiktas vairākas stilistiskas modifikācijas. Pilsētvides struktūra, īpaši ielu tīkls, ir daļēji izmainīts, jo sevišķi kvartāls pilsētas centra austrumos, kur atrodas vairākas ēkas ar bagātīgiem stikla un tērauda elementiem un degvielas uzpildes stacija. Autentiskākas ielas ainavu paliekas saglabājušās uz rietumiem no pilsētas centra, kur pārsvarā aplūkojamas 19. gadsimta ēkas, kā arī vairākas 20. gadsimta celtnes un atsevišķi nami, kas, iespējams, datējami ar 18. gad-

simtu. Saldus pili Ziemeļu kara laikā sagrāva zviedru karaspēks, un tā nav saglabājusies (Pirang 1926, 63).

164. attēls. Luterāņu baznīcas drupas Sēlpilī.
Kārļa foto, 2011.

Sēlpils / Selburg

Sēlpils (56° 31' 40.854" N 25° 36' 47.25" E) Vācu ordeņa laikā bija fogteja, fogtam rezidējot tādā pat vārdā sauktā pilī (kas celta 1373. gadā). Sākotnēji Gothards Ketlers apsvēra domu izvēlēties Sēlpili kā savu otro rezidenci līdzās Kuldīgai. Taču galu galā hercogs izvēlējās Jelgavu. Jau pirms 1600. gada pils tuvumā bija attīstījusies apdzīvota vieta ar skolu un baznīcu. Pēc *Formula Regiminis* pieņemšanas 1617. gadā Sēlpils kļuva par sēdekli vienam no četriem Kurzemes-Zemgales hercogistes virspilskungiem. Attiecīgais virspilskunga tiesas apgabals stiepās gar Daugavas kreiso krastu. 1704. gadā Ziemeļu kara laikā

sakšu spēki iznīcināja ordeņa pili un līdzās esošā apdzīvotā vieta tika pilnībā pamesta. Šodien par Sēlpili saglabājušās tikai arheoloģiskās liecības. Saglabājusies ir vienīgi kādreizējā luterāņu baznīca, bet arī tā ir drupās.

Skrunda / Schrudnen

Skrunda (56° 40' 28.322" N 22° 0' 17.896" E) atrodas Ventas upes kreisajā krastā. Tādējādi tā 1253. gadā kļuva par daļu no Vācu ordeņa pārvaldē nonākušās zemes. Līdzīgi kā daudzviet citur ordenis šeit 1368. gadā uzcēla pili šā apvidus aizsardzībai un kontrolēšanai. Taču pils nav saglabājusies – tā tika iznīcināta 18. gadsimta sākumā Ziemeļu kara laikā. Skrundu skāra arī hercoga Jēkaba Ketlera laikā uzsāktā agrīnā rūpnieciskā attīstība – šeit tika uzceltas pulvera dzirnavas, kā arī šauteņu, lielgabalu un naglu ražotnes. Arī visi šie objekti tika iznīcināti Ziemeļu kara laikā. 1704. gadā Skrunda uz laiku kļuva par atraitnēs palikušās hercogienes rezidenci. Administratīvajā ziņā pilsētciems bija pilskunga sēdeklis un bija pakļauts Kuldīgas virspilskunga tiesas apgabalam.

Talsi / Talsen

Talsi (57° 14' 52.948" N 22° 35' 14.59" E) izveidojās kādreizējās kuršu pils vietā. 1253. gadā šis novads tika nodots Vācu ordeņa pārvaldē, un tas šeit 13. gadsimtā uz blakus esošā pakalna uzbūvēja savu pili. Pirmās rakstiskās ziņas par apdzīvotu vietu datējamās ar 1462. un 1503. gadu. Līdzīgi kā Kandava hercogistes laikā Talsi joprojām bija ciems un par pilsētu izveidojās tikai 19. gadsimta nogalē. Kad 1653. gadā Tukums kļuva par virspilskunga tiesas

apgabalu, Talsi tika pakļauti tā tiesiskajai kontrolei kā viens no iecirkņiem.

Talsos joprojām aplūkojama blīva un autentiska pilsētvides struktūra, no kuras lielai daļai ir piešķirts aizsargājamā pieminekļa statuss. Tomēr no hercogistes laika saglabājies maz ēku. Vairums no tām ir celtas 18. gadsimtā. Starp tām minama luterāņu baznīca, kas būvēta 18. gadsimtā, bet 19. gadsimtā lielā mērā pārbūvēta. Tās interjerā saglabājušās divas 18. gadsimta epitāfijas. Baznīcas tuvumā atrodas arī divas 18. gadsimta sinagogu ēkas. Diemžēl 19. gadsimtā un 20. gadsimtā abas tika pārveidotas tā, ka to eksterjers ir gandrīz pilnībā mainījies.

Tukums / Tuckum

Par Tukuma (56° 58' 10.79" N 23° 9' 11.484" E) vēsturi, pirms šī vieta 1253. gadā kļuva par Vācu ordeņa valdījumu, liecina tikai kuršu pilskalns. Vācu ordenis 13. gadsimta beigās šeit uzcēla pili, lai kontrolētu par *Hellweg* dēvēto tirdzniecības ceļu no Rīgas uz Kēnigsbergu (Kaļiņingradu), kas šķērsoja šo apdzīvoto vietu. Kurzemes-Zemgales hercogistes laikā Tukums kļuva par vienu no četriem virspilskungu sēdekļiem. Tukuma virspilskunga tiesas apgabalam bija pakļauti sekojoši apriņķi: Jaunpils, Auce, Kandava, Sabile un Talsi. Hercogs Jēkabs pie Tukuma uzcēla vara ražotni, kuras precīza atrašanās vieta ir zināma, taču šobrīd tur atrodas neliels rūpniecības uzņēmums. Visā hercogistes laikā Tukums tomēr neieguva pilsētas tiesības. Tās tika piešķirtas tikai 1798. gadā, kad hercogiste tika iekļauta Krievijas impērijas sastāvā.

No kādreizējās Vācu ordeņa pils ir saglabājušies tikai divi elementi: viens no torņiem un neliela mūra daļa uz dienvidiem no tirgus laukuma. Lai gan pilsētas centram noteikts aizsargājamā pieminekļa statuss, vairums saglabājušos būvstruktūru pārstāv 19. gadsimta arhitektūru ar atsevišķām 18. un 20. gadsimta būvēm. Pilsētas centrā visvecākā ēka ir luterāņu baznīca, kas ir celta 17. gadsimtā un restaurēta 19. gadsimtā. Iepretī tirgus laukumam atrodas viens no vecākajiem dzīvojamajiem namiem pilsētā. Tas ir celts 18. gadsimtā, un tur dzīvoja vietējais aptiekārs, kurš bija ieceļojis šeit no Prūsijas.

165. attēls. Talsu luterāņu baznīca Baznīcas laukumā 4, Talsos. E. Lāča foto, 2015.

166. attēls. Skats uz Tukumu no pilsētas vecākās ēkas, Tukuma luterāņu baznīcas. Redzamas dažādos gadsimtos celtas ēkas. *Institute for Heritage Management arhīva foto, 2019.*

167. attēls. Valdemārpils luterāņu baznīca Lielajā ielā 2, Valdemārpilī. *Institute for Heritage Management arhīva foto, 2019.*

Valdemārpils / Sassmacken

Valdemārpils pilsēta (57° 22' 8.598" N 22° 35' 28.025" E) ir izaugusi no zvejnieku ciemata, kas attīstījās Sasmakas (vācu *Sassmacken*) muižas teritorijā. Agrākais zināmais ciemata pieminējums avotos datējams ar 1582. gadu. 17. gadsimtā ciemats jau bija izpleties, bet pilsētas tiesības saņēma tikai 19. gadsimta beigās, kad hercogiste jau bija pārstājusi eksistēt.

Kas attiecas uz arhitektūras mantojumu, pilsētā joprojām aplūkojama 1646. gadā celtā luterāņu baznīca, kam piešķirts aizsargājama pieminekļa statuss. Ir saglabājusies arī kādreizējā sinagoga, kas būvēta 18. gadsimtā. Kopumā ielu ainavā dominē 19. gadsimta stils ar 20. gadsimta pienesumu.

Ventspils / Windau

Pirmie nocietinājumi Ventspilī, kas vēlāk attīstījās par Vācu ordeņa pili (57° 23' 37.399" N 21° 33' 52.945" E), visticamāk būvēti 1263. gadā (Zarāns 2006, 70). Augšējos stāvus sākts celt 15. gadsimtā. Kurzemes-Zemgales hercogistes laikā pils tika izmantota kā garnizona mītne un attiecīgi pielāgota šai funkcijai. Līdzās pilij kopš 13. gadsimta pastāvēja apdzīvota vieta, kas izpletās un 1378. gadā saņēma pilsētas tiesības. 1440. gadā pilsētas tirgotāji sāka piedalīties Hanzas savienības aktivitātēs. Salīdzinošās analīzes sagatavošanas gaitā veiktās apsekošanas laikā Ventspils muzeja direktora vietnieks un vadošais pētnieks *Dr. hist. Armands Vijups* minēja, ka 17. gadsimtā smilšu kāpas, pārvietojoties no rietumiem uz austrumiem, lika pamest Ventspils pilsētu. Kurzemes-Zemgales hercogistes laikā, konkrēti no 1666. līdz 1795. gadam, Ventspilī rezidēja pilskungs, kurš bija pakļauts Kuldīgas virspilskungam. Ventspilij kā vienai no vissvarīgākajām Kurzemes hercogistes jūras ostām bija stratēģiska nozīme ne tikai hercogistes, bet arī lielvalstu, kuras bija ieinteresētas pārņemt Kurzemi savā varā, skatījumā. Rezultātā 1658./59. gadā pilsētu ieņēma un izlaupīja gan Zviedrija, gan Polija un Ziemeļu kara laikā 1701. gadā vēlreiz Zviedrija. Līdzīgi kā visas Kurzemes pilsētas arī Ventspils cieta no mēra uzliesmojuma 1710. gadā.

Ventspils nozīmi diktē tās gandrīz cauru gadu neaizsalstošā osta. Tā kā Ventspils atrodas arī Ventas upes grīvā, tā kalpoja kā tāltirdzniecības osta Kuldīgas pilsētai, kura savukārt bija nozīmīgs punkts preču pārkraušanai no sauszemes uz jūras transporta līdzekļiem. Hercoga Jēkaba Ketlera valdīšanas laikā, kad šeit tika ierīkota kokzāģētava un kuģu būves uzņēmums, Ventspils piedzīvoja izaugsmi un pārticību. Pilsētā kopumā tika uzbūvēti 44 karkuģi un 75 tirdzniecības kuģi, no kuriem daži tika pārdoti Francijai un Anglijai (Berķis 1969, 64). Ventspils kalpoja arī kā osta, caur kuru hercogiste īstenoja jūras tirdzniecību ar Rietumeiropas lielvarām un to kolonijām, kā arī ar savām aizjūras kolonijām Tobago un Gambijā. Taču 18. gadsimta gaitā osta panīka un tirdzniecības operāciju apjoms saruka.

Šodien Ventspils ir viena no retajām pilsētām, kur pilnībā, lai gan pārveidotā veidolā, ir saglabājusies Vācu ordeņa pils. Visvecākā ēka Ventspilī celta 17. gadsimtā un atrodas tirgus laukumā. Ventspils apmeklējuma laikā apsekošanas komandai tika izrādīti vairāki citi dzīvojamie

nami, kas pārsvarā datējami ar 18. gadsimtu un joprojām glabā vērtīgas arhitektoniskās detaļas no tā laika. Līdzīgi kā Liepāja Ventspils bija ostas pilsēta, kurai bija nepieciešamas īpašas noliktavu telpas tirdzniecības vajadzībām. Diemžēl saglabājušās tikai divas noliktavu ēkas. Vecākā koka būve, iespējams, celta 18. gadsimtā, taču ir pamatīgi pārveidota, piemērojot to mūsdienu izklaides iestādes vajadzībām. Otrā noliktavas ēka atrodas promenādē un ir celta no ķieģeļiem 19. gadsimtā. Izskatās, ka nav saglabājusies neviena no vēsturiskajām baznīcām. Sv. Nikolaja luterāņu baznīcas būve tika uzsākta vēl 18. gadsimtā, taču tika pabeigta jau 19. gadsimtā, kā to apspirināja *Dr. hist.* Armands Vijups.

168. attēls. Ventspils Livonijas ordeņa pils Jāņa ielā 17, Ventspilī. *Institute for Heritage Management* arhīva foto, 2019.

17. gadsimta nogalē Zviedrijas spiegi veica Kurzemes-Zemgales hercogistes mērišanu, lai izveidotu kartes, kas varētu palīdzēt turpmāk veikt militārus iebrukumus šajā reģionā. Lai gan Ventspils karte nesniedza daudz detaļu par pašu pilsētu, tajā kā divi atsevišķi objekti ārpus pilsētas robežām bija iezīmēta kuģu būvētava un kuģu remonta rūpnīca. Šodien vietējie joprojām zina abu uzņēmumu atrašanās vietu, lai gan gadsimtu gaitā par tiem saglabāties maz liecību. Vēsturiskā kuģu būvētavas vieta ir iekļauta mūsdienu ostas teritorijā. Kuģu remonta rūpnīca atradās augšup gar upi, un attiecīgajā vietā ir uzstādīts piemiņas akmens.

Starpposma secinājums: Kurzemes-Zemgales hercogistes pilsētas

17 pilsētu, kurām bija kāda loma hercogistes laikā, apskats atklāja, ka to spēja fiziski demonstrēt Kurzemes-Zemgales hercogistes nozīmi ievērojami atšķiras.

Jaunjelgavas, Sēlpils un Skrundas pilsētās ar hercogistes laiku datējamās vēsturiskās urbānās struktūras apjoms svārstās no jebkāda liecību trūkuma līdz tikai vienai baznīcai. Aizputes stiprā puse ir gan vizuāli redzamas Vācu ordeņa pils drupas, gan hercogistes laikā tajās veiktie atjaunošanas darbi, taču citādi šajā pilsētā konstatējams maz struktūru, kam piemistu ierosinātā īpašas nozīmes universālā vērtība. Durbē, Grobiņā un Sabilē attiecīgās liecības aprobežojas ar pilsdrupām un ar luterāņu baznīcu katrā no šīm pilsētām. Tukumā līdzās pilij un luterāņu baznīcai kā atsevišķiem elementiem konstatējama viena 18. gadsimta dzīvojamā ēka. Talsi savukārt šķīta interesanti ar savu blīvo pilsētvides struktūru. Taču dziļākas analīzes gaitā atklājās, ka, neskaitot dažādas kulta celtnes, esošie nami ir celti pēc 1795. gada. Līdzīgs secinājums tika izdarīts arī Jēkabpilī un Valdemārpilī, kur vienīgās celtnes, kas pārstāv hercogistes laikmetu, ir vairāki dažādu ticību dievnami, bet vecākās dzīvojamās ēkas datējamās ar 19. gadsimtu. Saldū arī ielas ainava pārstāv 19. gadsimtu un no Kurzemes hercogistes laikmeta saglabājusies viena baznīca.

Daudzviet konstatētais pieticīgais 16.–18. gadsimta arhitektūras liecību klāsts, kā arī autentiskuma un integritātes trūkums ir rezultāts kara postījumiem un ugunsgrēkiem, kā arī nepietiekamiem centieniem šādas liecības saglabāt. Kara sekas ir īpaši labi pamanāmas Jelgavā, kur atrodama pils ir 20. gadsimta rekonstrukcija, kurā turklāt trūkst arī oriģinālā

interjera. Līdzīgi kā citās pilsētās Jelgavā atrodamas vairākas 17. gadsimta kulta celtnes, taču pēc 1944. gadā pilsētai nodarītajiem postījumiem arī tās nācās rekonstruēt. Liepājā aplūkojamās dažādas dzīvojamās, kā arī tirdzniecības un kulta celtnes, kas būvētas hercogistes laikā, taču tās diemžēl cieš no modifikācijām un tām trūkst autentiskuma. Arī Bauskā liela daļa vēsturiskās struktūras ir vēlāk tikusi pārveidota. Autentisks no hercogistes laikmeta saglabājies ir tikai Svētā Gara baznīcas bagātīgais interjers, kā arī aptuveni 15 dzīvojamie nami. Autentiskuma ziņā pozitīvi jāatzīmē Kandava. Tās ielu ainava ir neskarta un labi saglabājusies. Taču blīva arhitektūras liecību klātbūtne aprobežojas ar dažām ielām, tādējādi tā nav salīdzināma ar Kuldīgā atrodamo plašo liecību klāstu par Kurzemes-Zemgales hercogisti. Vairāki interesanti elementi rodami arī Ventspilī. Pilsētā atrodas hercogistes teritorijā vienīgā pilnībā saglabājusies Vācu ordeņa pils, kā arī dzīvojamie nami un noliktavu ēkas, kas pārstāv hercogistes tirdzniecības aktivitātes. Taču līdzīgi kā citās iepriekš aprakstītajās vietās lielākā daļa šo ēku pieredzējušas būtiskus pārveidojumus un tādējādi neatbilst UNESCO noteiktajiem autentiskuma standartiem.

Noslēgumā jāsecina, ka pilsētu apskats atklāja, ka attiecīgā laika vēsturiskā urbānā struktūra ir atrodama visā Latvijas teritorijā, taču ārpus Kuldīgas nekur citur šiem materiāliem nepiemīt pietiekams autentiskums un integritāte, lai tie varētu sniegt visaptverošu vēstījumu par hercogistes laikmetu.

Papildu objekti salīdzinājumam

Lai gan šīs nominācijas centrā ir Kurzemes-Zemgales hercogistes urbānā attīstība, salīdzinājumam tika apskatītas arī vairākas citu objektu kategorijas. Konkrēti tika analizētas baznīcas, kapsētas, agrīnās industriālās attīstības objekti, muižas, pils un kuršu ciemi, kurus caurvij Kurzemes-Zemgales hercogistes vēsture.

Baznīcas un kapsētas

Tā kā Kurzemes-Zemgales hercogiste izveidojās 1560. gadā, tā pieredzēja protestantisma pieņemšanas spēkā. Faktiski kristietības iekšējo konfliktu – t.i., konfliktu starp katoļu baznīcu un dažādajām protestantu kustībām – politisko dimensiju var uzlūkot kā vienu no hercogistes attīstību ietekmējošiem faktoriem. Lai gan Polija-Lietuva, kam hercogiste bija pakļauta kā vasaļvalsts, bija spēcīgs katoļu baznīcas sabiedrotais, Kurzemes-Zemgales hercogiste bija pārsvarā luterāniska. Luterticības dominējošais stāvoklis bija pat iesakņots hercogistes konstitucionālajā dokumentā *Pacta Subiectionis*, ar kuru hercogi un viņu padotajiem tika dotas tiesības brīvi praktizēt reliģiju saskaņā ar *Confessio Augustana* (Hübner 1993, 31).

16. gadsimtā daudzās lielākajās apdzīvotajās vietās un dažās pilsētās bija koka baznīcas. Vairumu no tām 17. gadsimta gaitā nomainīja mūra baznīcas, daudzas no kurām ir aplūkojamās vēl šodien, lai gan tās 18. gadsimtā un jo sevišķi 19. gadsimtā tika regulāri restaurētas, kā arī paplašinātas. Tā kā šie pārveidojumi daudzas baznīcas ievērojami izmainīja un likvidēja hercogistes laika būvslāni, tikai nedaudzās no tām saglabājušās 16.–18. gadsimta mantojuma vērtības. Pēc vietējo speciālistu ieteikuma apskatā iekļautās baznīcas un kapsētas ir apspriešanas vērtas kā potenciālas Pasaules mantojuma nominācijas vērtības, jo tās daļēji ir saglabājušas aktuālus Kurzemes amatniecības aspektus. Tomēr baznīcas labā saglabātības stāvoklī sastopamas visā valstī un autentiskas liecības par tipisku amatniecību ir atrodamas Kuldīgas kulta celtnēs. Tas mazina nepieciešamību pieteikumā iekļaut ārpus Kuldīgas minētos papildu objektus, jo tie nepievieno tādu papildu vērtību, kādu nespētu sniegt Kuldīgas baznīcas. Tādi elementi kā akmens epitāfija Nurmuižas baznīcā, Kuldīgas pilsoņa

Kornēlija Rāneusa darinātās ērģeles Ugāles baznīcā, kā arī 16. gadsimta biktskrēsls Zlēku baznīcā pārstāv Kurzemes-Zemgales hercogisti; tomēr tie nav vienīgie elementi autentisku 16.-18. gadsimta interjera dizaina atribūtu pārstāvēšanai, jo līdzīgu potenciālu uzrāda arī 2.a nodaļā minētās Kuldīgas baznīcas. Kuldīgas baznīcām, t.i., Sv. Katrīnas luterāņu baznīcai un Sv. Trīsvienības Romas katoļu baznīcai piemīt visi nepieciešamie elementi, lai tās spētu liecināt par kulta celtņu evolūcijas aspektu hercogistes laikā, kā arī par Kurzemes amatniecības izpausmēm to interjera iekārtojumā.

Agrīnās rūpnieciskās attīstības objekti

Kurzemes-Zemgales hercogistes laiks bija ārkārtīgi būtisks periods pārsvarā agrārā reģiona attīstībā, jo hercogi – īpaši hercogs Jēkabs Ketlers – uzsāka agrīnās industriālās attīstības procesu, kas savukārt balstījās viņu merkantilajā politikā. Hercogi veicināja pilsētu izaugsmi un labklājību, uzsāka arī minerālresursu izmantošanu. Rezultātā tika būvētas vairākas agrīnās rūpnieciskās ražotnes minerālresursu, piemēram, vara vai vietējās dzelzsrūdas, pārstrādei, kā arī naglu, lielpabalu un lauksaimniecības darbarīku ražošanai. Rūpnieciskās attīstības aspekts ir īpaši interesants, jo tā ir viena no pārliedzinošākajām liecībām par hercogistes iesaisti starptautiskos kontaktos. Tā kā reģionā līdz 17. gadsimtam nebija nekādu dzelzs ražošanas tradīciju, gan zināšanas, gan iemaņas bija jāiegūst, tieši iesaistot svešzemju speciālistus (Jakovļeva et al. 2019, 102).

Ņemot vērā rūpnieciskās darbības ietekmi uz hercogistes pilsētu attīstību un to, ka Kuldīga pati šo aspektu pārstāvēt nevar, ir intriģējoši pievienot nominācijai kādu ārpus Kuldīgas esošo komponenti, kas liecina par Kurzemes hercogistes agrīno industriālo attīstību. Balstoties uz *Dr. hist.* Mārites Jakovļevas – atzītas speciālistes hercogistes laikmeta rūpnieciskā mantojuma jomā – ieteikumu, salīdzinošās analīzes kontekstā aktuālas bija tikai Ēdas un Vecmuiža. Lai gan Ēdas ir viens no vislabāk saglabātajiem rūpnieciskajiem objektiem Latvijā, tā saglabātības pakāpe neatbilst UNESCO Pasaules mantojuma vietām izvirzītajiem autentiskuma un integritātes standartiem, un tāpēc šis objekts nevar tikt tālāk apsvērts. Attiecībā uz Vecmuižu 2019. gada arheoloģisko izrakumu atskaites autori ieteica veikt papildu izpēti, lai pilnībā aptvertu taustāmo liecību un esošo rakstisko avotu sniegtās informācijas savstarpējo savietojamību. Kopumā jāatzīmē, ka Kurzemes hercogistes agrīnās rūpnieciskās attīstības izpēte atrodas tikai sākumposmā un būs nepieciešams vēl liels izpētes darbs, lai pieņemtu lēmumu par tās objektu atbilstību iekļaušanai UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā.

Muižas un pils

Muižas un pils pārstāv īpašu Kurzemes muižniecības lauku dzīves aspektu. Visā valstī atrodamas dažādas muižas, taču autentiskuma ziņā izceļas Nurmuiža. Taču šobrīd ierosinātās nominācijas uzmanības centrā ir urbānās liecības par hercogisti, tāpēc nav paredzams, ka šīs muižas iekļaušana stiprinātu esošo naratīvu. Visapmeklētākā mantojuma vieta valstī – Rundāles pils – 20. gadsimtā ir piedzīvojusi ievērojamus postījumus, kā rezultātā pils ir daļēji rekonstruēta.

Kuršu ciemi Turlavas apkaimē

Kuršu ciemi bija ievēribas cienīgs izņēmums Kurzemes-Zemgales hercogistes lauku dzīvē. Vairums latviešu zemnieku – kuri laukos veidoja lielāko daļu darbaspēka un dzīvoja viensētās – kalpoja hercoga vai vācu muižnieku muižās, bet kuršu ķoniņciemās mitinājās brīvnieki, kuri tika atzīti par kuršu ķoniņu pēctečiem un bija atbrīvoti no nodevām un citām saistībām.

Jau Vācu ordeņa valdīšanas laikā 1318.–1333. gadā viņiem tika piešķirtas ievērojamas īpašumtiesības un citas privilēģijas (*Lexikon Baltische Ortsnamen* II, 171–2), kuras atzina arī Kurzemes-Zemgales hercogi. Šādu ciemu bija astoņi, no kuriem katrs sastāvēja no četrām – piecām viensētām. Kuršu ķoniņciemi un baznīca to centrā sniedz interesantu ieskatu kuršu ķoniņu neparastajā dzīves telpā. Ķoniņciems, Kalējciems un Ziemeļciems katrs sastāv no ne vairāk kā trim koka vai mūra sētām. Diemžēl konkrētajās vietās pieejamās taustāmās liecības atrodas ārpus nominācijai aktuālā laika ietvara, jo tās pārsvarā datējamas ar 19. gadsimtu. Ar hercogistes laikiem saistāma vienīgi Lipaiķu baznīca. Taču tās mantojuma vērtība ir tieši saistīta ar apkārtējiem ciematiem un, aplūkota ārpus sava reģionālā konteksta, tā zaudē savu nozīmīgumu.

2. tabula. Salīdzinājums ar līdzīgām vietām Kurzemes–Zemgales hercogistē

Vieta	Pasaules mantojuma saraksts	Pagaidu saraksts	Citi salīdzināmi objekti	Laikaposms	Kritērijs (iii)						Integritāte	Autentiskums
					17. un 18. gadsimta pilsētplānojums un ielu ainava	17. un 18. gadsimta arhitektoniskās liecības	Specifisku amatniecības prasmju turpināšana	17. un 18. gadsimta iekštelpu dizains un ievērojami nekustamie īpašumi	Ievērojami 17. un 18. gadsimta ainavas elementi	Hercogistes urbānais vai administratīvais centrs		
Kuldīga / Goldingen in Courland			X	1561-1795	X	X	X	X	X	X	X	X
Aizpute/ Hasenpoth			X	1561-1795		X			X			
Bauska/ Bauske			X	1561-1795	X	X		X		X		X
Durbe/ Durben			X	1561-1795		X						
Grobiņa/ Grobin			X	1561-1795		X						
Jaunjelgava/ Friedrichstadt			X	1561-1795								
Jēkabpils/ Jakobstadt			X	1561-1795		X						
Jelgava/ Mitau			X	1561-1795		X				X		
Kandava/ Kandau			X	1561-1795	X	X					X	X
Liepāja/ Libau			X	1561-1795	X	X				X		
Sabile/ Zabeln			X	1561-1795		X						
Saldus/ Frauenburg			X	1561-1795		X						
Sēlpils/ Selburg			X	1561-1795		X				X		
Skrunda/ Schrudnen			X	1561-1795								
Talsi/ Talsen			X	1561-1795	X	X		X	X		X	
Tukums/ Tuckum			X	1561-1795		X				X		
Valdemārpils/ Sassmacken			X	1561-1795		X						
Ventspils/ Windau			X	1561-1795		X			X	X		

3. tabula. Salīdzinājums ar papildu mantojuma objektiem bijušajā Kurzemes-Zemgales hercogistē

Vieta	Pasaules mantojuma saraksts	Pagaidu saraksts	Citi salīdzināmi objekti	Laikposms	Kritērijs (iii)						Integritāte	Autentiskums
					17. un 18. gadsimta pilsētplānojums un ielu ainava	17. un 18. gadsimta ēku arhitektoniskās liecības	17. un 18. gadsimta baznīcu arhitektoniskās liecības	17. un 18. gadsimta iekš- telpu dizains un ievērojami nekustamie īpašumi	Liecības par 17. un 18. gadsimta rūpnieciskajiem objektiem	Liecības par 17. un 18. gadsimta muižām un pilīm		
Kuldīga / Goldingena Kurzemē		x		1561-1795	X	X	X	X			X	X
Nurmuižas baznīca		x		1561-1795			X	X			X	X
Ugāles baznīca		x		1561-1795			X	X			X	X
Zlēku baznīca		x		1561-1795			X	X			X	X
Lipaiķu baznīca		x		1561-1795			X					
Ēdas		x		1561-1795					X			
Vecmuiža		x		1561-1795					X			
Nurmuižas muiža		x		1561-1795						X		
Rundāles pils		x		1561-1795						X	X	(X)
Ķoniņciems		x		1561-1795								(X)
Kalējiems		x		1561-1795								
Ziemeļciems		x		1561-1795								

Salīdzinošās analīzes rezultātu kopsavilkums

2019. gadā veiktā atribūtu kartēšana apliecināja, ka Kuldīgā (*Goldingen*) atrodams bagātīgs arhitektūras atribūtu klāsts, kas sniedz liecību par Kurzemes-Zemgales hercogistes unikālo lomu starptautiskajās (tirdznieciskajās) attiecībās un kultūras kontaktos laikā no 16. līdz 18. gadsimtam. Lai gan hercogiste bija Polijas-Lietuvas Ūnijas vasaļvalsts, tai izdevās iegūt salīdzinoši plašu politisko neatkarību, darboties ar daudz lielāku suverenitātes pakāpi kā citām reģiona varām un nodibināt diplomātiskās un tirdznieciskās attiecības ar daudzām ietekmīgām Eiropas valstīm un Krieviju. Turklāt, atrodoties starp savstarpēji naidīgām lielvarām – Zviedriju, Poliju-Lietuvu un Krieviju –, tā izcēlās ar savu politisko neitralitāti un savam laikam agri pieņēmušo liberālu politiku, kalpojot kā buferis, vidutājs un patvērums.

Starptautiskajā mērogā vienīgā hercogiste, kas savas politiskās un ekonomiskās neatkarības pakāpē, kā arī starptautiskās ietekmes ziņā var tikt salīdzināta ar Kurzemes-Zemgales hercogisti, ir Prūsijas hercogiste, kuras unikalitāte ir tikusi daudzkārt atzīta, iekļaujot tās arhitektūras liecības Pasaules mantojuma sarakstā. *Muzeju sala* Berlīnē, *Potsdamas un Berlīnes pils un parki*, kā arī *Augustusburgas un Falkenlustas pils* Brīlē – tās visas vēsta par Prūsijas dižajiem sasniegumiem gan arhitektūras, gan zinātnes un intelektuālajā jomā.

Tomēr tirdzniecisko attiecību, diplomātijas un koloniālo aktivitāšu ziņā Kurzeme bija tālu priekšā Prūsijai. Arī Kurzemes hercogu pieņemtā reliģiskās un etniskās tolerances politika, kā arī ekonomiskā un politiskā neitralitāte pret savstarpēji naidīgām lielvarām apsteidza savu laiku. Tomēr Kurzemes-Zemgales hercogiste un fiziskās liecības par to šobrīd nav saņēmušas atzinību Pasaules mantojuma sarakstā. Lai gan kādreizējā Kurzemes kolonija Gambijā ir iekļauta sarakstā kā daļa no Pasaules mantojuma vietas *Kuntas Kinteha sala un ar to saistītie objekti*, tās īpašas nozīmes universālā vērtība neizriet no tās lomas saistībā ar Kurzemes hercogisti. Ne Gambija, ne hercogistes otra

kādreizējā koloniālā teritorija Tobago, abām pārstāvot tā laika nosodāmās imperiālās aktivitātes, pašas par sevi nespētu vispusīgi pārstāvēt liecību par Kurzemes hercogisti. Tādējādi vienīgi mūsdienu Latvijas teritorija var liecināt par šo apbrīnojamo periodu, kam ir nozīme globālajā vēsturē, kas savukārt izvirzīja nepieciešamību pēc salīdzinošās analīzes galvenokārt valsts mērogā.

Tādējādi tika atlasītas un novērtētas Latvijas pilsētas, kurām bija politiskā, administratīvā vai ekonomiskā nozīme Kurzemes-Zemgales hercogistes laikā. Rezultātā atklājās, ka kopumā ļoti maza daļa no attiecīgā perioda vēsturiskās urbānās struktūras ir pārdzīvojuši karus, kas gadsimtu gaitā plosījās Kurzemes teritorijā. Sava ģeopolitiskā stāvokļa dēļ, kalpojot kā buferzona starp savstarpēji naidīgām lielvarām, Kurzeme kļuva par karalauku daudzos karos, piemēram, Polijas-Zviedrijas karā (1655–1660) un Lielajā ziemeļu karā (1700–1721). Visbeidzot Otrais pasaules karš iznīcināja lielāko daļu no tā, kas vēl bija saglabājies, kad 1944. gadā Jelgavas rajonā uz trim mēnešiem atradās frontes līnija starp vācu un padomju spēkiem. Dažādu karu atstātās pēdas līdzās citiem konfliktiem un laupīšanām ārkārtīgi stipri samazina vairuma Latvijas pilsētu konkurētspēju autentiski atklāt hercogistes īpašas nozīmes universālo vērtību. Diemžēl vēsturiski nozīmīgām pilsētām, tādām kā Jelgava, Liepāja vai Ventspils, autentiskuma vai integritātes trūkuma dēļ vairs nepiemīt potenciāls sniegt pabeigtu vēstījumu par urbāno attīstību Kurzemes-Zemgales hercogistē.

Valstī kopumā visizcilākās saglabātās liecības no 16.–18. gadsimta ir attiecīgās baznīcas, no kurām daudzas tomēr šajā laikā ir piedzīvojušas pārmaiņas. Kas attiecas uz pilīm, tostarp Ventspili, Bausku un Aizputi, tas, kas no tām ir saglabājies, ir ļoti stipri pārveidots vai guļ drupās. Kurzemes hercogistē izmantotās nocietinātās pilis bija cēlis Vācu ordenis, tāpēc tās nepārstāv oriģinālu hercogistes laikmeta arhitektūru, taču 18. gadsimtā pēc hercoga pavēles tika celtas vairākas pilis. Diemžēl izdegusi Jelgavas pils 20. gadsimta 50. gados bija pilnībā jārekonstruē. Vislabāk saglabājusies liecība par hercoga pilīm – Rundāles pils – piedzīvoja pārveidojumus hercoga Ernsta Johana Bīrona trimdas laikā 18. gadsimta vidū un diemžēl cieta arī Pirmajā pasaules karā. Līdzās Kuldīgai ir vēl dažas citas – pārsvarā mazākas – pilsētas, kurās joprojām saglabājušās hercogistes perioda autentiskās urbānās struktūras. Ostas pilsētās Liepājā un Ventpilī ir saglabājušās atsevišķas tirdzniecības un noliktavu ēkas, kaut dažām no tām vēlāka laika pārveidojumu un pilsētattīstības dēļ trūkst autentiskuma. Tādās pilsētās kā Bauska, Jelgava, Liepāja, Kandava, Talsi un Ventspils ir atrodamas dzīvojamo ēku paliekas; vislabāk saglabājušās tās ir Bauskā, kur 2012./2013. gadā veiktā namu apsekošana uzrādīja, ka šeit joprojām ir 23 hercogistes laika būves un 15 no tām ir vairāk vai mazāk autentiskas. Lai gan šis skaitlis ir daudz lielāks nekā citās pilsētās, tas tomēr nav salīdzināms ar Kuldīgā atrodamo struktūras blīvumu.

Līdzās vēsturiski nozīmīgām pilsētām tika apsektas arī vairākas vietas, ko speciālisti uzskatīja par attiecināmām uz šo pētījumu. Šajā kontekstā atklājās, ka ārpus hercogistes laikmeta galvenajiem urbānajiem centriem patiešām ir atrodamas dažādas baznīcas, rūpniecības objekti un ciemi, kas liecina par attiecīgā perioda sasniegumiem. Tomēr to mērogs ir salīdzinoši mazs un neviens no šiem objektiem netika atzīts par spējīgu pats par sevi pārstāvēt hercogisti.

Noslēgumā jāsecina, ka salīdzinošā analīze parāda, ka Kuldīga izceļas ne tik daudz ar to, ka tā būtu bijusi vēsturiski nozīmīgāka nekā citas Kurzemes pilsētas, bet gan ar savu izcilo saglabātības un pilnīguma pakāpi, atspoguļojot laiku, kad nelielā Kurzemes-Zemgales hercogiste piedalījās starptautiskajā tirdzniecībā līdzās visspēcīgākajām Eiropas valstīm. Kuldīga ir pēdējais un vienīgais Kurzemes hercogistes valdnieku administratīvais centrs un rezidence, kas ir saglabājusies līdz mūsdienām, un tādējādi var sniegt liecību par attiecīgo laikmetu tā, kā to nespēj neviena cita pilsēta. Ņemot vērā intensīvo kara vēsturi, ko piedzīvojuši attiecīgā teritorija, ir pārsteidzoši, ka pilsētai ir izdevies saglabāt tik ievērojamu savas vēsturiskās pilsētvides

struktūras apjomu. Autentiskuma un integritātes ziņā Kuldīgai visa reģionā nav konkurentu. Tādējādi Kuldīga (*Goldingen*) tika atzīta par vienīgo vietu, kas spēj izteikt ierosināto īpašas nozīmes universālo vērtību kā liecība par Kurzemes-Zemgales hercogistes vēsturisko periodu.

3.3 Ierosinātās īpašas nozīmes universālās vērtības pamatojums

Īss kopsavilkums

Kuldīgas pilsēta atrodas Latvijas rietumu daļā Kurzemes reģiona centrā pie Ventas upes un mazākās Alekšupītes sateces, aptuveni 150 kilometrus uz rietumiem no Rīgas. Kuldīgas vēsturiskais centrs ir sevišķi labi saglabājies un kalpo kā pārlicinošs atgādinājums par Kurzemes-Zemgales hercogistes izaugsmes un tirdzniecības laikmetu 16., 17. un 18. gadsimtā, kad pilsēta bija pazīstama ar *Goldingenas* vārdu. Kad 1561. gadā Gothards Ketlers nodibināja hercogisti, Kuldīga bija viņa galvenā rezidence un Kurzemes administratīvais centrs. Kuldīga saglabāja nozīmīgu lomu hercogistes pārvaldē, kura laikā no 1561. līdz 1795. gadam aptvēra ievērojamu Baltijas daļu.

Kuldīgas vēsturiskā centra ielu ainavā joprojām ir skaidri pamanāmas tās 16.–18. gadsimta pilsētvides un arhitektoniskās attīstības iezīmes. Kombinācija, kurā apvienojas labi saglabājies pilsētplānojums, autentiskas ēku struktūras un fasādes, oriģinālie materiāli un ainavas elementi, kas joprojām ilustrē Kuldīgas vēsturisko pilsētainavu, veido ar Kurzemes-Zemgales hercogisti tieši saistīto taustāmo atribūtu blīvumu. Kuldīgas īpašas nozīmes universālo vērtību izsaka šīs pilsētas spēja sniegt vispilnīgāko pilsētvides un arhitektonisko liecību par Kurzemes-Zemgales hercogisti, kura, neskatoties uz savu nelielo teritoriju un problēmas raisošo atrašanos starp Eiropas lielvalstīm – Poliju-Lietuvu, Zviedriju un Krieviju –, 17. gadsimtā attīstījās par jūras lielvaru un izveidoja starptautisku tirdzniecības tīklu, kas sniedzās no Eiropas līdz Āfrikas rietumu piekrastei un Amerikai.

Būtiskākās liecības par hercogisti var iedalīt četrās galvenajās kategorijās: (i) pilsētplānojums un ielu ainava, kas atspoguļo attiecīgajā laikā valdošās telpiskās attiecības starp pilsēttelpas aspektiem, (ii) dzīvojamo, sabiedrisko un kulta celtnu arhitektoniskie elementi, kas ilustrē 17. un 18. gadsimta arhitektūras un pilsētainavas reģionālo attīstību un saturu, (iii) īpašo amatniecības prasmju izpausme, kas ir tikušas nodotas no paaudzes paaudzē un joprojām tiek izmantotas mūsdienās veiktajos Kuldīgas konservācijas darbos, un (iv) ainavas elementi, kas pilnībā saglabā vēsturisko pilsētainavu un joprojām veicina vietējo iedzīvotāju pašidentificēšanos ar nominēto mantojuma vietu.

Kritēriju pamatojums

Kritērijs (iii) *sniegt unikālu vai vismaz izcilu liecību par kultūras tradīciju vai civilizāciju, kas pastāv joprojām vai ir izzudusi*

Kuldīga / Goldingena Kurzemē sniedz unikālu liecību par Kurzemes-Zemgales hercogisti tās attīstības, starptautiskās tirdzniecības un kultūras apmaiņas laikmetā gan kā pirmā tās hercoga rezidence, gan svarīgs pārvaldes centrs. Kuldīgas (*Goldingen*) vecpilsēta ir vislabāk saglabājusies un pēdējā atlikusī urbānā liecība ar Kurzemes-Zemgales hercogistes laika ielu un zemesgabalu izvietojumu un ievērojamu tā laika arhitektoniskās struktūras un infrastruktūras fizisko pārpalikumu. Kā viens no mazākajiem valstiskajiem veidojumiem Eiropā, kas piedalījās dominējošo politisko spēku kopīgajās ekonomiskajās aktivitātēs, Kurzeme un tās ievērojamais urbānais centrs Kuldīga ir pārlicinošs atgādinājums par laikā no 16. gadsimta beigām līdz 18. gadsimtam notikušo tirdzniecības apmaiņu Baltijā un plašākā telpā.

Kuldīgas vēsturiskais centrs sniedz uzskatāmu liecību par dzīvi nelielā valstiņā, kas apliecināja sevi uz tā laika starptautiskās skatuves starp daudz lielākiem spēkiem. Saglabājusi lielu daļu savas pirms 19. gadsimta celtās arhitektoniskās struktūras un lielāko daļu 17. un 18. gadsimta urbāno un ainavas elementu, Kuldīga ir vislabākā saglabājusies urbānā liecība par Kurzemes-Zemgales hercogistes laiku. Ņemot vērā šo īpašo lomu, Kuldīga sniedz arī spilgtu liecību par Kurzemes tirdzniecības un amatniecības kontaktiem, starpkultūru sakariem un materiālajām, kā arī nemateriālajām kultūras mantojuma tradīcijām. Tā sniedz taustāmu liecību par ilglaicīgo ietekmi, ko atstājusi reģiona arhitektoniskās un amatniecības valodas attīstība starptautisko kontaktu ietekmē. Hercogistes laikā attīstītās amatniecības prasmes ir saskatāmas funkcionālajās un dekoratīvajās būvdetaļās, kas redzamas visā pilsētā, un vietējie iedzīvotāji šīs prasmes atzīst, izmanto un augstu vērtē arī mūsdienās. Kuldīga ir pēdējā saglabājusies urbānā liecība par telpu, kas attīstījās Kurzemes- Zemgales hercogistes politisko un tirdzniecisko aktivitāšu ietvarā, kas vairāk kā divu gadsimtu garumā veidoja šo reģionu. Tā ir vienīgā urbānā liecība, kas spēj ilustrēt šī īpašā laika posma naratīvu un saglabāt tā nozīmīgumu turpmākajām paaudzēm.

Integritātes apliecinājums

Mantojuma vietas *Kuldīga / Goldingena Kurzemē* robežās atrodas visi nepieciešamie elementi, lai tas spētu sniegt vēstījumu par urbāno ekspansiju, kas notika Kurzemes-Zemgales hercogistes iemiesotās izcilās politiskās attīstības fāzes Baltijas valstīs ietvaros. Kuldīgas vecpilsēta integrē viduslaiku pils kalna plakumu un viduslaiku ciematu Kalnamiestu plašākā urbānajā struktūrā, kas tika radīta ietekmīgajā hercogistes laikā no 16. līdz 18. gadsimtam, un vēlāk 19. un 20. gadsimtā tika paplašināta galvenokārt ārpus vēsturiskā centra robežām. Nominētā teritorija aptver pirms 19. gadsimta notikušo pilsētas urbāno ekspansiju un tās nozīmīgo vides fonu. Mantojuma vieta ir pārsvarā saglabājusies tādā stāvoklī, kādā tā bija 18. gadsimta nogalē un 19. gadsimta sākumā, un tādējādi tā ietver pilnīgu, līdz mūsdienām saglabātu vēsturisko liecību par Kurzemi, kas īpaši labi uztverama neizmainītajā pilsētplānojumā, urbāno apjomu kompozīcijā, arhitektoniskajās liecībās un plašākā ainavā.

Lai gan 17. gadsimtā atsevišķas Kuldīgas daļas vairākas reizes izpostīja lieli ugunsgrēki, dzīvojamie nami tika uzbūvēti no jauna, un lielākā daļa pilsētas saglabājušās arhitektūras, kas turpina sniegt liecību par Kuldīgas kā ievērojama Kurzemes-Zemgales hercogistes apdzīvotā centra lomu, radās tieši šajos auglīgajos laika posmos. Vēlāk namiem tiekot pamestiem pēc Lielā mēra, kā arī nelielu ugunsgrēku un plūdu rezultātā 18. gadsimta nogalē un 19. gadsimtā radās nepieciešamība būvēt atsevišķas ēkas, kas saglabā agrāko celtnu formu, apjomu, stilu un dekoratīvās formas. Atšķirībā no lielākās daļas citu Kurzemes pilsētu, lielajos 20. gadsimta karos Kuldīga palika lielā mērā neskarta un mūsdienu urbānā attīstība tika īstenota tālu prom no tās vēsturiskā centra, nodrošinot pilsētas ainavas integritāti un autentiskumu. Pateicoties stingrai tiesiskai vēsturiskā centra aizsardzībai, kā arī labi pārvaldītai urbānās konservācijas zonai, mantojuma vieta ir lielā mērā pasargāta no draudiem, kas nākotnē varētu negatīvi ietekmēt vecpilsētu.

Autentiskuma apliecinājums mantojuma vietām, kas nominētas atbilstoši (i) un (vi) kritērijiem

Kuldīgas urbānais un arhitektoniskais mantojums ir labi saglabāts gan izmantoto materiālu un dizaina, gan arī daudzviet amatnieku darba aspektā. Tas ilustrē nepārtrauktību funkcijas un pielietojuma ziņā, būvēm kalpojot vietējai kopienai kā dzīvojamie namiem, saimniecības ēkām un kulta celtnēm. Turklāt vecpilsēta ir saglabājusi savu autentiskumu fona un izvietojuma ziņā, paturot ne tikai savu pilsētplānojumu un apjomu, bet arī vidi plašākas pilsētainavas

aspektā, īpaši raugoties no Ventas upes pretējā krasta. Autentisko atmosfēru vēsturiskajā centrā veicina arī apgaismojuma koncepcija un satiksmes regulējums.

Kuldīgas iedzīvotāji ir zinoši un lepni par Kurzemes-Zemgales hercogistes vēsturi un mantojumu un vēlas to nodot nākamajām paaudzēm. Viņi aktīvi turpina piekopt individuālās amatniecības tradīcijas, kuru saknes meklējamas hercogistes laikos, un iesaistās gan pilsētas arhitektoniskā mantojuma, gan tās nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanā, tostarp tiecoties panākt Kuldīgas mantojuma starptautisku atzīšanu dažādos līmeņos.

Pateicoties kopš 1969. gada konsekventi īstenotai valsts nozīmes pilsētībūvniecības pieminekļa teritorijas aizsardzībai un stingrai pārvaldībai, kas tiek īstenota programmatiskā pieejā pilsētvides atjaunošanai, un, veicot praktiskus ikdienas uzturēšanas darbus, pilsēta ir saglabājusi savu sākotnējo struktūru, kas lielā mērā palikusi vēsturisko krīžu neskartā. 2010. gadā oficiāli dibinātais Kuldīgas Restaurācijas centrs sniedz būtisku atbalstu sabiedrībai vēsturisku ēku saglabāšanā un kalpo kā Kurzemes-Zemgales hercogistes būvtradīciju turpināšanas vēstnieks. Kuldīgai 2008. gadā piešķirtā Eiropas Mantojuma zīme ir īpaša atzinība Kuldīgas vecpilsētas un tās plašākās vides autentiskuma augstākajiem standartiem, tādējādi apstiprinot, ka Kuldīga saglabā autentiskumu augstākajā līmenī.

Aizsardzības un pārvaldības prasības

Mantojuma vietas *Kuldīga / Goldingena Kurzemē* pārvaldīšana ir Kuldīgas pašvaldības kompetencē. Pārvaldības komanda sastāv no dažādu jomu speciālistiem, kuru vidū ir arhitekti, pilsētplānotāji, restaurācijas jomas eksperti un novada muzeja pārstāvji. Pasaules mantojuma vietas pārvaldīšanu ikdienā nosaka Pārvaldības plāns, kas tika izstrādāts 2020. gadā, balstoties rezultātos, kas tika gūti sadarbībā ar vietējā un valsts līmeņa iesaistītām pusēm – iedzīvotājiem, arhitektiem, pašvaldības speciālistiem, kā arī pārstāvjiem no UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas, Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes, Kultūras ministrijas un Ārlietu ministrijas.

Nominētā mantojuma vieta 1969. gadā tika pirmo reizi atzīta valsts līmenī, un saskaņā ar valsts likumu “Par kultūras pieminekļu aizsardzību” tai kā kultūras piemineklim tika piešķirta aizsardzība augstākajā valsts līmenī. Ventas ielejas un tās ainavas elementi tiek aizsargāti kopš 1957. gada, un 2004. gadā ielejas teritorija tika atzīta par daļu no NATURA 2000 tīkla, kurā iekļautas Eiropas nozīmes ainavas. Vietējā līmenī daudzos plānošanas dokumentos, piemēram, vietējās teritorijas attīstības plānā, iekļauti stingri tiesiskie mehānismi, kas aizsargā pilsētvides mantojuma *status quo*, un aizliegtas kaitējošās ekonomiskās aktivitātes, kas varētu mazināt mantojuma vietas vērtību. Spēkā esošā tiesiskā aizsardzība ir pierādījusi sevi kā efektīvu.

Arhitektūras mantojuma saglabāšanas jomā nozīmīgs pašvaldības partneris ir Kuldīgas Restaurācijas centrs. Centra vadītāja un tur strādājošie restaurācijas speciālisti darbojas kā kontaktpersonas visām ieinteresētajām pusēm, un pie viņiem var tieši vērsties gan pašvaldība, gan arhitekti, gan iedzīvotāji. Centra ekspertu zināšanas un sadarbība ar citiem speciālistiem ir vērtīga priekšrocība īpašas nozīmes universālo vērtību apliecinošo objektu aizsardzībā un pārvaldē.

Pateicoties efektīvai tiesiskajai aizsardzībai un atbildīgai pārvaldības sistēmai, šobrīd nominētajai mantojuma vietai nav ievērojamu apdraudējumu. Tomēr 2020. gadā tika veikta risku analīze un apdraudējuma izvērtējums, lai apzinātu potenciālos apdraudējumus un izstrādātu rīcības stratēģiju to novēršanai. Tā kā mantojuma vieta ietver pilsētas centru, kas var saskarties ar pilsētattīstības spiedienu, viena no pārvaldības prioritātēm ir stratēģijas izstrāde, kas novērstu jebkādu negatīvu ietekmi, ko var atstāt šāda attīstība. Ir būtiski arī radīt apziņu par apdraudējumiem, ko varētu atnest potenciālas negatīvas izmaiņas administratīvās teritorijas pārvaldes struktūrās.

4. Saglabāšanas stāvoklis

un mantojuma vietu
ietekmējošie faktori

4.a Pašreizējais saglabāšanas stāvoklis

Šī nominācijas sadaļa iepazīstina ar piedāvātās mantojuma vietas *Kuldīga / Goldingena Kurzemē* saglabāšanas stāvokli. Kā aprakstīts nominācijas pamatojumā un it īpaši autentiskuma apliecinājumā, norādāms, ka visa Kuldīgas vecpilsēta demonstrē izcilu autentiskuma līmeni. Kuldīgas izcilās saglabāšanas pakāpes pamatā ir faktoru kopums, kas tiks aprakstīti atsevišķā sadaļā pēc nominētās mantojuma vietas vispārējā fiziskā stāvokļa raksturojuma. Turpmāk sniegtā informācija aptvers gan pašvaldības Būvvaldes, gan Kuldīgas Restaurācijas centra ekspertu zināšanas. Abām institūcijām ir būtiska loma nominētās mantojuma vietas aizsardzībā un pārvaldībā, un tās lielā mērā ir sekmējušas pašreizējo saglabāšanas stāvokli. Saglabāšanas stāvoklis tiek pastāvīgi monitorēts teritorijas pārvaldības procesā, un to papildus izvērtēja neatkarīgu vēsturisko ēku ekspertu – arhitektu komanda, veicot atribūtu kartēšanu nominācijas pieteikuma Pasaules mantojuma sarakstam sagatavošanas procesā. Šis novērtējums kalpos par pamatu turpmākajam mantojuma vietas monitoringam.

Fiziskais stāvoklis

Pilsētvides elementi

Kuldīgas pilsētas izcilais fiziskais stāvoklis ir viziteiktākais nominētās mantojuma vietas aspekts. Tas kļuva acīmredzams kartēšanas procesā, kas aizsākās ar Kurzemes-Zemgales hercogistes perioda oriģinālā arhitektūras un urbānā mantojuma identificēšanu. Lai radītu izpratni par 16.– 18. gadsimta pilsētvides auduma blīvumu, saglabātie arhitektūras elementi vispirms tika identificēti mūsdienu pilsētas kartē, kas ļāva novērtēt arī pilsētvides saglabāšanas stāvokli. Tas parādīja, ka mūsdienu Kuldīgas centrs ir veidojies ap diezgan ievērojamu skaitu vēsturisku ēku un zemesgabalu, kas nozīmē, ka mūsdienu pilsētvide gandrīz pilnībā balstās uz vēsturiskajiem plānojumiem.

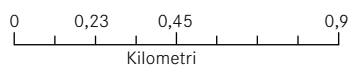
Urbāno elementu faktiskie izmēri, kas saglabā Kurzemes-Zemgales hercogistes laika proporcijas, objektu izkārtojumu un struktūru, kļuva acīmredzami tikai tad, kad hercogistes laikmeta kartētie atribūti tika uzlikti uz 1797. gada pilsētas kartes. Šis salikums iespaidīgi izmaina pilsētas unikālo spēju reprezentēt pilsētu attīstības vēsturi Kurzemes-Zemgales hercogu valdīšanas laikā. Apvienotā karte atklāj, ka vairāk nekā 75% pilsētvides elementu, ieskaitot arhitektoniskās struktūras, ielas, laukumus, tiltus, ūdenstilpes un ainavas elementus, kas pastāvēja hercogistes perioda beigās, ir saglabājušies līdz pat mūsdienām.

Kā pierāda tiešs 1797. gada ielu plānojuma salīdzinājums ar ielu tīklu šodien, lielākā daļa ielu joprojām pastāv un veido Kuldīgas pilsētas centra uztveri arī mūsdienās. Vēsturiskā centra struktūra ir saglabājusies tāda, kāda tā bija 18. gadsimtā, kā arī saglabājušies galveno ceļu, kas, pilsētai paplašinoties, tikuši pagarināti un bruģēti, virzieni. Pašreizējie ielu nosaukumi vai nu atbilst vēsturiskajiem ceļu virzieniem (Planīcas iela, Ventspils iela, Jelgavas iela), vai kādam nozīmīgam objektam, kas tur atradies un kam bija nozīme pilsētā, piemēram, dzirnavām, kas agrāk atradās pilsētas dienvidrietumos un kas iniciējis ielai dot Dzirnavu ielas nosaukumu. Kopumā 18. gadsimta kartē ir pieminēti desmit ielu un viena laukuma nosaukumi. No tiem mūsdienās ir zināmas deviņas ielas ar to pašu nosaukumu, vienīgā atšķirība ir tajā, ka nosaukumi iztulkoti no vācu valodas, kas bija tolaik valdošās šķiras – muižniecības – valoda, uz latviešu valodu. Ir svarīgi atzīmēt, ka ielu nosaukumi pēdējos 200 gados nav bijuši nemainīgi. Nosaukumi, kas līdzinājās 1797. gada Babsta kartē minētajiem, atbilstoši hercogistes laikmetam apzināti tika atjaunoti padomju laika norietā 20. gs. 80. gadu beigās. Pirms tam ielām bija doti alternatīvi nosaukumi kā politisku paziņojumu un mainīgu paradigmu forma, kas

- Arheoloģiskie izrakumi
- Arheoloģisko izrakumu laukumi
- Vēsturiskās ēkas (hercogistes laiks)
- Pēc 18. gs. būvētas ēkas, kas tika celtas atbilstoši hercogistes arhitektoniskajām tradīcijām
- Vēsturiskās ainavas elementi
- Vēsturiskās ūdeņu šķērsošanas vietas
- Ventas Rumba
- Vēsturiskās ūdenstilpes
- Vēsturiskās ielas
- Vēsturiskie laukumi

170. attēls. Kuldīgas vēsturiskā centra karte ar iezīmētām arheoloģisko izrakumu zonām, kur atrasti objekti, kas datējami ar 16.–18. gadsimtu. Karte sagatavota pēc arheologa Mārtiņa Lūsēna datiem. *Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.*

171. attēls. 17. gadsimta bruģējuma fragments pie ēkas Rumbas ielā 15. *Mārtiņa Lūsēna foto, 2013.*

bija izplatīta arī citās padomju režīma vietās (Melluma 2015, 202). Nominētās mantojuma vietas robežās ir simtprocentīgi saglabātas galvenās ielas, kas redzamas 18. gadsimta kartē. Agrākos celiņus bieži pārveidoja par ielām, kas nozīmē, ka to atrašanās vieta un virzieni atbilst oriģinālam, lai gan segums ir mainījies (Pils iela, Skrundas iela, Mēness iela un Annas iela).

Līdz ar Kurzemes hercogistes izveidošanos sākās pakāpeniska Kuldīgas galveno satiksmes ceļu bruģošana. Tos klāja dolomīta oļi (vēlāk laukakmeņi, ķieģeļu gabali) vai grants, par ko liecina ielu fragmenti, kas atklāti arheoloģiskajos izrakumos. Pieaugot kultūrslānim, sākotnējais ielas segums pazuda, tomēr vairākās ielās pašreizējos segumus var rak-

sturot kā vēsturiski atbilstošus. Nominētās mantojuma vietas teritorijā vēsturiski atbilstoši laukakmeņu bruģa segumi ir saglabājušies Alunāna ielā, Baznīcas ielā, Raiņa ielā, Strautu ielā, Tīrgus ielā, kā arī 1905. gada ielas un Šķērsielas daļās. Kurzemes hercogistes laikā esošais vienkāršais smilšu vai grants segums ir saglabājies lielākajā daļā Dīķu ielas un Mēness ielā. Tomēr lielāko daļu 1797. gada kartē redzamo ielu klāj hronoloģiski jaunāks asfalta vai betona bruģa segums. Segumu pārbūve vērsta uz visu satiksmes dalībnieku drošību, tostarp domājot par cilvēkiem ar īpašām vajadzībām.

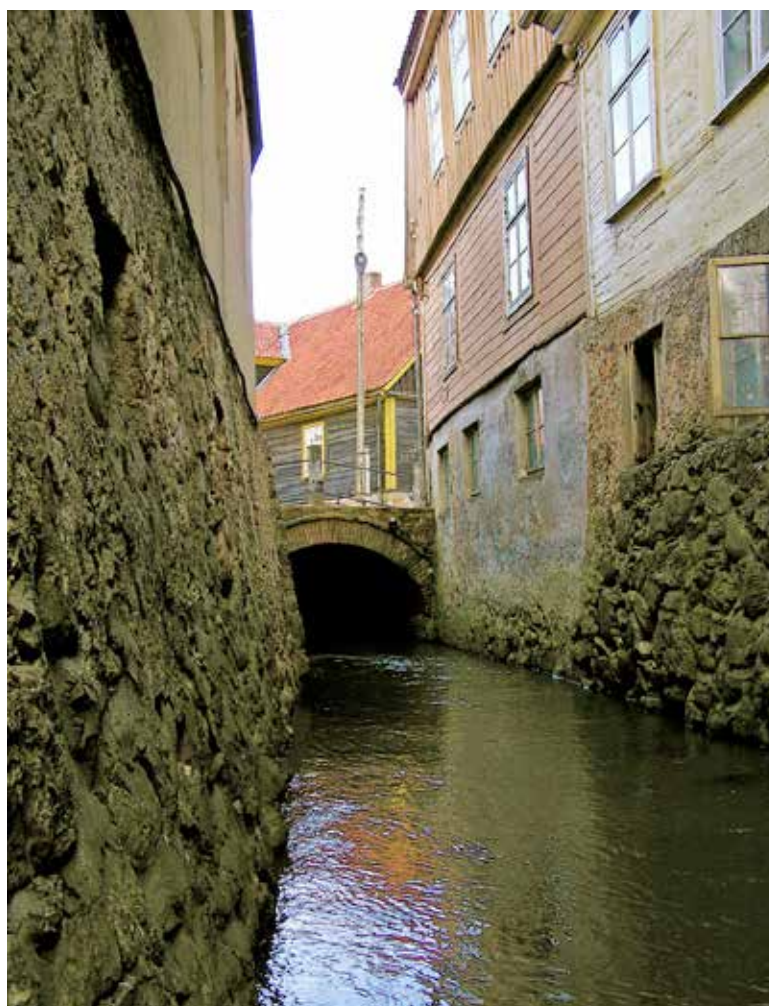

172. attēls. Senākā Alekšupītes šķērsošanas vieta Kalna ielā, pie Sv. Katrīnas baznīcas. *Den Marino foto, 2015.*

Vēsturiskās ūdensceļu šķērsošanas vietas nav mainījušās. Venta bija jāšķērso kājām, bet pāri Alekšupītei pilsētas robežās bija uz būvēti pieci tiltiņi, kā arī viens ārpus pilsētas centra. Dažus sākotnēji no koka būvētos tiltiņus vēlāk nomainīja mūra konstrukcijas. Tomēr to atrašanās vieta pilsētas vidē nav mainījusies. Mūsdienās ir saglabājušies 80% vēsturisko tiltu, kuros vēsturiskie materiāli saglabājušies dažādā apmērā. Pasta ielas tilts tiek uzskatīts par vecāko akmens tiltu pilsētā (sākotnējā būvniecības fāze 17. gadsimta sākumā), tas daļēji saglabāts sākotnējā stāvoklī, ar 19. gadsimtā veiktajām izmaiņām tā platumā. Kalna ielas un Baznīcas ielas tilti agrāk bija no koka – tos aizstājušas mūra konstrukcijas, bet tie tik un tā sekmē pilsētvides telpisko izpratni par pilsētu hercogistes laikos.

Par laimi, pilsēta ir salīdzinoši maz cietusi karos. Vienīgās teritorijas, kas tika iznīcinātas pasaules karos, bija vieta, kur mūsdienās atrodas 1905. gada parks, kā arī mazāka teritorija pilsētas dienvidu daļā ap Mucenieku ielu. Parka teritorija Kurzemes-Zemgales hercogistes laikā nebija blīvi apbūvēta, tāpēc šī kvartāla iznīcināšana, kas gan bija postīša pilsētas iedzīvotājiem un pilsētai kopumā, daudz neietekmēja tā laika perioda, uz kuru attiecināma mantojuma vietas īpašas nozīmes universālā vērtība, vēsturisko pilsētvides audumu. Pilsētas dienvidu daļā 18. gadsimtā bija vairāk ēku. Tomēr to neveiksmīgā iznīcināšana skāra tikai nelielu daļu no kopējā Kurzemes-Zemgales hercogistes mantojuma un nemazina kopējo autentiskā pilsētas auduma sajūtu Kuldīgā.

173. attēls. Senākais tilts pāri Alekšupītei Pasta ielā.
Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2010.

Arhitektūras elementi

Kurzemes-Zemgales hercogiste, atrodoties starp dažādām konkurējošām varām, gadsimtu gaitā saskārās ar daudziem militāriem konfliktiem un krīzēm. Šie notikumi Kuldīgu nesaudzēja. Bez tā, ka Lielā Ziemeļu kara laikā notika dažādas izlaupīšanas, vairākkārtīgi ugunsgrēki, piemēram, 1563., 1615., 1669., 1693. un 1704. gadā, iznīcināja ievērojamu daudzumu koka ēku. Turklāt 1615. gadā spēcīgi plūdi Ventā nopostīja pils tiltu, kā arī daudzas ēkas, kas atradās upes krastā. Līdzīgi kā citas Eiropas pilsētas, Kuldīgu smagi skāra lielais mēris, kas arī ietekmēja pilsētas audumu, jo daudzas dzīvojamās ēkas vairs netika apdzīvotas (Dirveiks, Krastiņš 2013, 294). Ņemot vērā sarežģītos apstākļus kara plosītajā reģionā, atrodoties pretējo karojošo varu vidū, ir pārsteidzoši, cik daudz Kuldīgas 17. un 18. gadsimta vēsturisko pilsētas struktūru joprojām pastāv. Lai gan tas, ka arhitektoniskie elementi saglabājušies nedaudz vairāk nekā 100 ēkās, var šķist maz salīdzinājumā ar to, cik daudz ēku ir mūsdienu pilsētās,

šis apjoms ir iespaidīgs un nesalīdzināmi liels, ja salīdzina ar saglabātajām vēsturiskajām urbānajām struktūrām agrākās Kurzemes-Zemgales hercogistes teritorijā. Mūsdienā Kuldīga attīstījās ap vēsturisko Kurzemes hercogistes uzplaukuma laiku pilsētu, un turpmākajos gados vēsturiskā vide tikusi ieintegrēta plašākā pilsētas plānojumā. Ilgstoši veiktie pilsētvides saglabāšanas pasākumi, īpaši pēdējās desmitgadēs, rezultējušies ar saglabātu mantojumu, kāda nav nevienā no citām bijušās Kurzemes-Zemgales hercogistes pilsētām.

Lielākā daļa ēku, kas atrodas nominētās mantojuma vietas teritorijā, fiziski ir labā stāvoklī. Ēkas šajā teritorijā pusgadsimtu ir bijušas pastāvīgā valsts aizsardzībā, kā arī pēdējās desmitgades laikā pašvaldības un Restaurācijas centra kopīgā uzraudzībā. Daudzām ēkām nominētās mantojuma vietas teritorijā un tās buferzonā ir vairāk nekā viens īpašnieks, tāpēc pašvaldība lielāko daļu ēku apsaimniekošanu ir deleģējusi pašvaldības kapitālsabiedrībai SIA "Kuldīgas komunālie pakalpojumi". Katra māja ir dokumentēta atsevišķā datnē, kurā atrodama visa informācija par tās tehnisko stāvokli, veiktajiem remontiem un uzlabojumiem un aktuālajiem risinājumiem jautājumiem. Katras mājas tehniskais stāvoklis tiek rūpīgi uzraudzīts un katru gadu apsekots. Attiecīgi SIA "Kuldīgas komunālie pakalpojumi" speciālisti sagatavo nepieciešamo remontdarbu un uzlabojumu sarakstus, kā arī tiek aprēķinātas izmaksas. Ja iespējams, speciālisti sagatavo projektu pieteikumus, lai piesaistītu finansējumu no pašvaldības atbalsta programmas vēsturiski vērtīgu ēku glābšanai. Savukārt Restaurācijas centra speciālisti sniedz konsultācijas un palīdzību ēku īpašniekiem un apsaimniekotājiem gadījumos, kas skar īpaši vērtīgas mājas vai to arhitektoniskās detaļas. Pateicoties arī vērtīgajiem iedzīvotājiem, kuri mēdz ziņot atbildīgajām iestādēm par nepieciešamajiem remontdarbiem, ir izdevies sekmēt pilsētas saglabātību, jo veicamie pasākumi tiek rūpīgi konstatēti un apzinīgi plānoti uz priekšu. Tāpēc pēkšņas krīzes, ko izraisījusi ārkārtēja ēku tehniskā stāvokļa pasliktināšanās vai sabrukšana, nenotiek.

Kuldīgas novada pašvaldības Būvvaldes speciālisti regulāri apseko ēkas nominētās mantojuma vietas teritorijā un tās buferzonā, lai novērtētu logu, durvju, fasāžu, apdares materiālu, skursteņu un jumtu, kā arī interjera elementu vispārējo tehnisko stāvokli. Tiek vērtēta atbilstība oficiālajiem būvnoteikumiem un noteikta nepieciešamība pēc turpmākajiem restaurācijas projektiem.

Ierodoties Kuldīgas centrā, autentiskā 18. gadsimta ielu ainavas radītā unikālā aura izraisa tūlītēju apmeklētāju interesi un ļauj izbaudīt Kuldīgas unikālo garu, kas atgādina par Kurzemes-Zemgales hercogistes laikmetu. Pat netrenētai acij ir redzams, ka Kuldīgai ir izdevies saglabāt unikālu arhitektūras ansambli, kas veidojies ap oriģinālām ēkām, celtām pirms 18. gadsimta beigām. Šo iespaidu rada vairāku aspektu mijiedarbība, kas dažādos līmeņos veicina mantojuma vietas vispārējās vērtības uztveri.

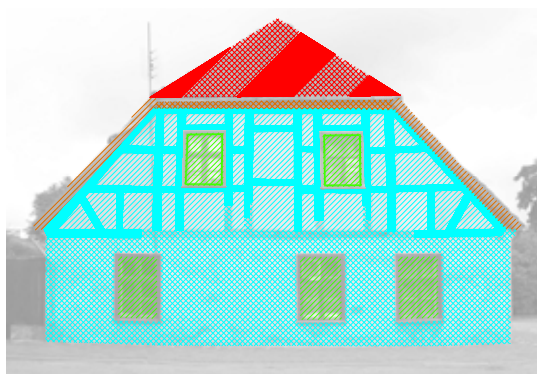
Būtisks elements, kas veido kopējo ēkas uztveri, ir tās ielas fasāžu fiziskais stāvoklis. Tipisku hercogistes laika fasādi var atpazīt pēc galvenās ieejas tās centrā, kā arī pēc logu lieluma un izvietojuma, kas ir vertikālā proporcijā 2: 3 vai 1: 2. 2019. gadā veiktajā apsekojumā Kuldīgas ēku ielu fasādes tika klasificētas ar augstu autentiskuma pakāpi, vizuāli reprezentējot Kurzemes-Zemgales hercogistes arhitektūras formu valodu (sk. 174. attēlu). Lai gan lielākajai daļai ēku ir saglabājusies vismaz viena vai divas sākotnējās fasādes, ir sešas 18. gadsimta ēkas, kurām saglabājušās visas to sākotnējās fasādes, un tādējādi tās spēj veidot pilnīgu izpratni par arhitektūras elementu vizuālo izskatu, kas raksturīgs tieši šim Baltijas valstu vēstures laikmetam.

VENTSPILS IELA 7

Ēkas 1.stāvā daļēji saglabājušās 18.gadsimta manteļskursteņa konstrukcijas

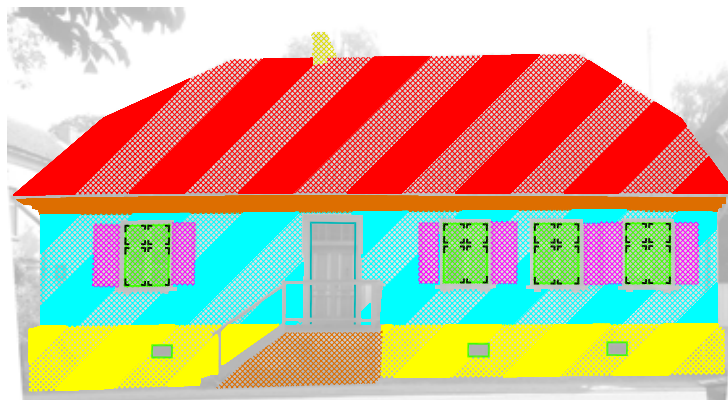
sākotnējās 1.stāva koka ārsienas 19.gadsimtā nomainītas ar mūra konstrukcijām

Gala fasāde pret Kalķu ielu
(M 1:100/A4)

KALNA IELA 15

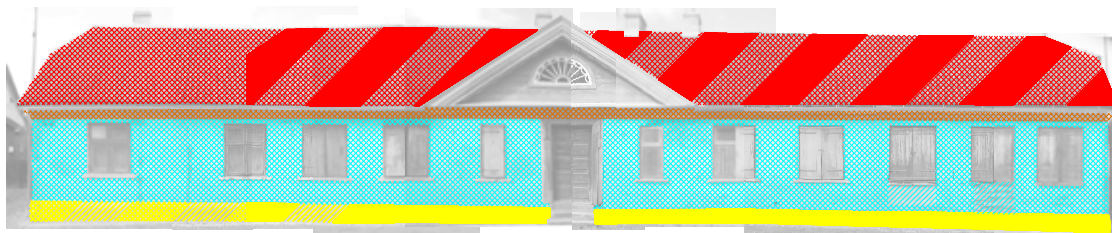
Ēkā saglabāties 18.gadsimta manteļskurstenis

Fasāde pret Kalna ielu
(M 1:100/A4)

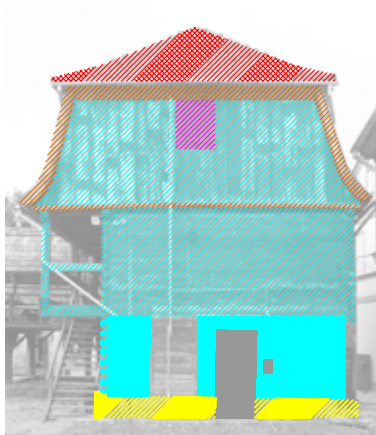
RAIŅA IELA 5

pret ielu esošā sākotnējā koka ārsiena 19.gadsimtā nomainīta ar mūra konstrukcijām

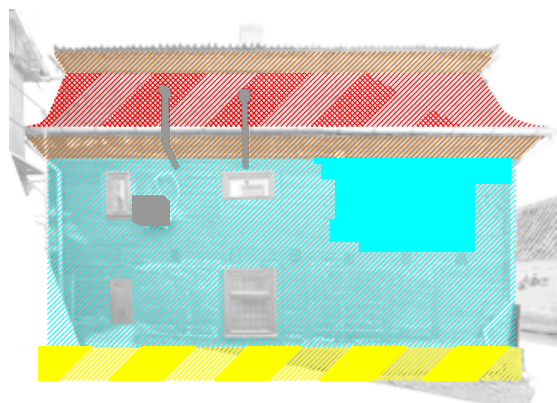
Fasāde pret Raiņa ielu
(M 1:110/A4)

LIEPĀJAS IELA 3

Pagalma fasāde
(M 1:100/A4)

LIEPĀJAS IELA 3

Fasāde pret ēku Liepājas ielā 5
(M 1:100/A4)

174. attēls. Ēku atribūtu karšu kolāža. 2019. gadā fiksētais ēku fasāžu saglabātības stāvoklis kalpo kā atskaites punkts turpmākajām monitoringa aktivitātēm. Katras krāsas blīvākais iekrāsojums apzīmē oriģinālu materiālu, kamēr gaišākais iekrāsojums ilustrē vēsturiski atbilstošas renovācijas. *Sagatavojuši SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa" speciālisti, 2020.*

175. attēls. Vēsturiskie logi un slēgi ēkām Liepājas ielā 17 (augšējais attēls) un Raiņa ielā 6. *Krista Spruksta foto, 2020.*

mo telpu siltumizolāciju. Šajā kontekstā sākotnējā stilistiskā valoda tomēr ir ievērota lielākajā daļā ēku, tāpēc vizuālie traucējumi ir minimāli un logi kopumā ir saglabāti labā stāvoklī. Pētnieki ir secinājuši, ka Kuldīgas vecākais saglabātais loga rāmis atrodas ēkas Pasta ielā 5 fasādē, kas vērsta uz Alekšupīti. Logu rūšu sadalījums nav mainījies, un rāmis ir oriģināls. Bez tā, ka šis logs ir neaizstājams vietas īpašas nozīmes universālās vērtības atainotājs, tas vēl vairāk veicina izpratni par 18. gadsimta amatniecības prasmju autentiskuma turpināšanu secīgo periodu logos un darbojas kā paraugs veiksmīgai šādu mantojuma vietas īpašas nozīmes universālās vērtības būtisku elementu pārmantošanai. Logam Pasta ielā 5 papildu vērtību pievieno tā slēgi, tā kā tie veido unikālu kombināciju no labi saglabātā 18. gadsimta loga un tā sākotnējiem, saglabātajiem loga slēgiem. Sākotnējo logu un slēgu vizuālo efektu no hercogistes laikiem vēl vairāk pastiprina vēsturiski atbilstošu un hronoloģiski jaunāku vēsturiskā perioda slēgu daudzums gandrīz trīs ceturtdaļās attiecīgo ēku.

Līdztekus logiem savam laikam atbilstošas durvis pastiprina autentisku 18. gadsimta vizuālo iespaidu. Šajā sakarā vislielākā vērtība ir faktam, ka vairāk nekā pusei vēsturisko ēku durvju aillas ir saglabājušās to sākotnējos izmēros. Durvju fiziskais stāvoklis ir atšķirīgs, tomēr tas

Attiecībā uz sienu konstrukcijām un apdares materiāliem lielākajā daļā ēku, kas celtas pirms 19. gadsimta, veidojas sākotnējo elementu un jaunāku papildinājumu kombinācija, izņemot ēku Raiņa ielā 6, kur gandrīz visas sienas ir sākotnējā stāvoklī. Sākotnējo materiālu atrašanās vieta ēkās ir atšķirīga – dažām ēkām to oriģinālie elementi ir frontonā, bet citām ir viena vai vairākas sākotnēji būvētās ārsienas pirmajā stāvā. Bez 18. gadsimta ēkām vairumam ēku, kas būvētas iepriekšējo laiku stilā 19. gadsimtā, ir saglabātas ārsienas, kas celtas pēc hercogistes laika metodēm. Attiecībā uz ēku konstrukciju elementiem, pamatu konstrukcijas ir atrodamas visā teritorijā, tomēr piecām 18. gadsimta ēkām oriģinālie pamati ir pilnībā saglabājušies un nav cietuši no vēlākiem pielāgojumiem vai būtiskām konstrukciju pārbūvēm.

Vērtējot fasādes, īpaša nozīme autentiskuma uztverē ir jāpiešķir logiem. Apmēram pusei 18. gadsimtā celto Kuldīgas ēku logu aillas atbilst to sākotnējai atrašanās vietai. Tikai divās ēkās ir logi, kas neatrodas to sākotnējā vietā. Šis procents ir īpaši labs rādītājs, jo logi bieži tiek modernizēti, vēsturiski logi tika izgatavoti salīdzinoši mazā izmērā, lai būtu pēc iespējas mazāk siltuma zudumu. Modernizācijas procesu laikā daudzi oriģinālie stikli ir aizstāti ar moderniem logiem, kas ir efektīvāki attiecībā uz dzīvojam

176. attēls. Restaurēto durvju piemēri Kuldīgas vecpilsētā laika posmā no 2008. līdz 2019. gadam.
Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2020.

177. attēls. Skārda notekrenes, lāseņi, dzega ēkas restaurācijā 1905. gada ielā 12.
Intas Jansones foto, 2011.

tiek pastāvīgi uzraudzīts, jo durvis ir vietējo restaurācijas aktivitāšu uzmanības centrā, par ko aprakstīts nedaudz tālāk. Sv. Katrīnas luterāņu baznīcā saglabājušās oriģinālās durvju vērtnes, kas ir īpaši vērtīgas. Durvju izpēte parādīja, ka Kuldīgā nav divu vienādu durvju. Dažu durvju dekoratīvās detaļas atkārtojas, piemēram, līdzīgs ornamentu raksts, tādējādi ļaujot izdarīt pieņēmumu, ka to izgatavojis viens amatnieks. Tipisks rotājums, kas raksturīgs durvīm Kuldīgā, ir īpašs ziedu veids, kas nav redzēts nevienās citu apkārtējo pilsētu ēku durvīs.

Ēkas vizuālajā kopiespaidā gan funkcionālie, gan dekoratīvie elementi ir integrēti apdares detaļās. Šādi elementi ir karnīzes, logu un durvju apmales, aillas un palodzes. Lai gan no 18. gadsimta ir saglabājušās dzegas tikai trim ēkām, vispārējā dzegu koncepcija tika pielāgota arī vēlākos periodos, un hronoloģiski jaunākas dzegas, kas, visticamāk, aizvietoja agrākās, tiek uzskatītas par stilistiski piemērotām konkrētām ēkām. No citiem apdares materiāliem jāpiemin metāla detaļas, piemēram, enkuri un vēja rādītāji. Svētās Trīsvienības Romas katoļu baznīcas tornī ir saglabājušās pulksteņa konstrukcijas, ko var redzēt attēlos 19. gadsimta sākumā. Ēkā Liepājas ielā 1 pēc rekonstrukcijas pašreizējā vietā ir atkārtoti iemūrēti dekoratīvie 17. gadsimta metāla enkuri un cilnis ar uzrakstu "ANNO 1632". Baznīcas ielā 7 ir uzstādīta 17. gadsimta vēja rādītāja kopija, savukārt oriģināls ticis nodots Kuldīgas novada muzejam. Ēkās Pasta ielā 5 un Policijas ielā 4 ir saglabājušās 18. gadsimta logu kāšu viras un stūreņi, kā arī slēgu eņģes. Ievērojamāko ēku apraksts atrodams 2.a nodaļā.

2.b nodaļā tika minēts, ka jumtu segums Kurzemes-Zemgales hercogistes laikā mainījās iedzīvotāju skaita pieauguma rezultātā, kā arī pieaugošās apbūves blīvuma dēļ, kas izraisīja palielinātu ugunsbīstamību. Šobrīd visu saglabāto ēku jumti ir pārklāti ar dažādu periodu māla dakstiņiem (izņemot zvanu torni Pētera ielā 1, kur ir dēļu pārklājums).

178. attēls. Svētās Trīsvienības Romas katoļu baznīcas pulkstenis Raiņa ielā 6a.
Krista Spruksta foto, 2020.

Ēkās, kurās ir saglabāta jumta forma, galvenokārt ir sākotnējās jumta konstrukcijas, lai arī tur ir veikti nelieli remontdarbi. Papildus jumta materiālam arī skursteņi var būtiski ietekmēt ēkas koptēlu, ja tie netiek būvēti pēc vēsturiskiem paraugiem, jo īpaši, ja tie nav apmesti vai kā citādi mainīti. Kurzemes-Zemgales hercogistes ēkām atšķirībā no mūsdienu mājām bija

179. attēls. Jūmtu ainava Pasta un Baznīcas ielā, kā arī Rātslaukumā. Krista Spruksta foto, 2020.

180. attēls. Vecpilsētas ēku metāla detaļu aprīkojums. *Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2008.*

raksturīgs galvenokārt viens no ķieģeļiem veidots skurstenis ar profilētu augšējo malu un pārklāts vai plānā veidā apmests ar kaļķa javu. Stilistiski atbilstoši skursteņi atrodami piecās 18. gadsimta ēkās, kā arī vairākās ēkās, kas uzceltas pēc hercogistes likvidēšanas, tādējādi turpinot šo arhitektūras elementu pielietojumu.

Attiecībā uz ēku interjeriem vislabākā stāvoklī ir kulta celtnes. Tajās saglabājušies vairāki 17. un 18. gadsimta priekšmeti, piemēram, altāris un ērģeles, ko izgatavojuši slaveni Kurzemes amatnieki. Fiziski neskartas interjera elementu liecības vēl vairāk papildina Kurzemes-Zemgales hercogistes stāstījuma uztveramību, jo funkcija tām ir tieši tāda pati un ir uztverama to izgatavotāja estētikas izjūta. Kas attiecas uz dzīvojamām ēkām, telpu sākotnējā arhitektūra ir saglabājusies mainītā, bet uztveramā formā, piemēram, manteļskurstenis, kam cauri iet koridors ēkās Baznīcas ielā 10 un 17. Baznīcas ielā 17 virsgaisma logs un siju griesti ļauj apmeklētājam sajūst, kāds bija hercogistes laika mājoklis. Turklāt ēkā atrodas unikāla iebūvēta koka lāde jeb skapis (130 x 213 x 100 cm), kas ir vienīgais Latvijā pazīstamais šāda polihroma koka produkts, kas norāda uz lādes unikālo vērtību, kas turklāt ir nozīmīgs elements vietējā leģendā par Zviedrijas karaliskās ģimenes pārstāvja apmeklējumu 18. gadsimtā (sk. 3.1. b sadaļu)

Dabas ainavas elementi

Nozīmīgākie ainavas elementi, kas ir bijuši Kuldīgā 17. un 18. gadsimtā, ir saglabājušies un tiek aizsargāti dažādos līmeņos. Ventas ieleja kopš 1957. gada ir pakļauta valsts aizsardzībai kā dabas piemineklis, un 2004. gadā tā saņēma papildu atzinību Eiropas līmenī. Upe nav piedzīvojusi būtiskas izmaiņas, ne arī kādu iejaukšanos, kas bieži vien tiek veikta, lai padarītu upes piemērotākas kuģošanai. Sākotnējos izmēros ir saglabājusies ne tikai pats ūdensceļš, bet arī apkārtējā ainava lielā mērā ir palikusi nemainīga. Upi ieskauj plaši lauki, kas ļauj ūdenim izplūst gādījumos, ja paaugstinās ūdens līmenis. Upes dabiskā stāvokļa uzturēšana ir arī kļuvusi par būtisku elementu vietējās bioloģiskās

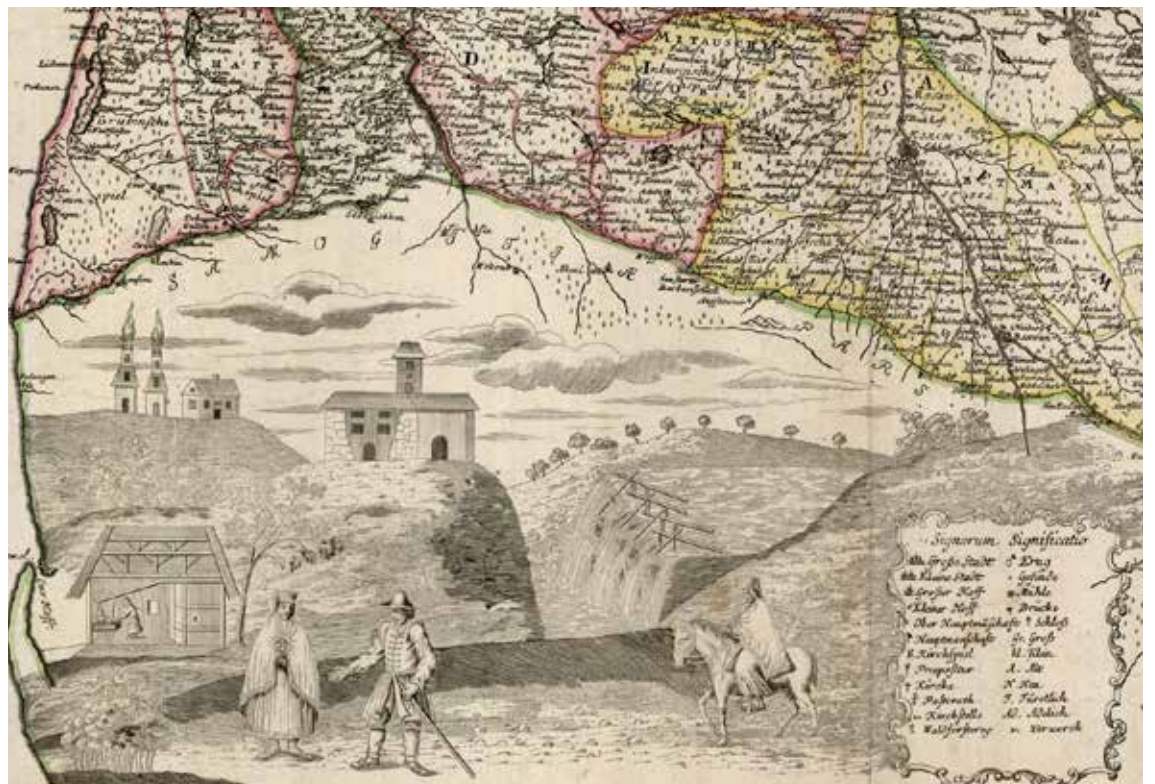

181. attēls. Oriģinālais logs Baznīcas ielas 17. nama iekšpusē. *Institute for Heritage Management arhīva foto, 2019.*

182. attēls. Ventas Rumba un upes ieleja. Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2020.

183. attēls. Zivju tači uz rumbas zvejai gaisā. Zīmējums no Kurzemes-Zemgales hercogistes kartes. LNA Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 6828. fonds, 2. apraksts, 208. lieta.

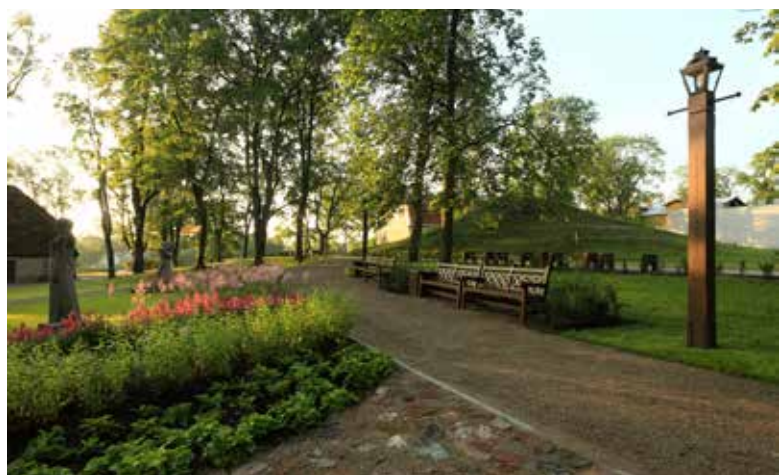

184. attēls. Zivis rumbā pavasara nārsta laikā.
Sandra Kuzmicka foto, 2019.

daudzveidības saglabāšanā. Ūdens kvalitāte joprojām atbilst noteiktajiem standartiem, un upē ir liela zivju daudzveidība. Līdzīgi kā hercogistes laikos, pavasarī var vērot vimbas, kad tās peld augšup pret straumi un lec pāri ūdenskritumam. Kaut arī tās uz ūdenskrituma vairs nav atļauts ķert, šāda dabas norises nepārtrauktība rada spēcīgu saikni ar 16.–18. gadsimta ainavu. Mazākā Alekšupīte, kā arī Dzirnavu dīķis un ūdenskritums turpina plūst sākotnējā upes gultnē.

Zaļo zonu elementi ir pat ļoti apmierinošā stāvoklī. Tajos ietilpst krūmāji Ventas upes krastos, kā arī daudzi privāti un publiski dārzi visā pilsētā. Pils dārzs ir viena no iemīļotākajām iedzīvotāju un apmeklētāju vietām, un par to rūpējas pašvaldība. Par privātajiem dārziem, kas atrodas ap hercogistes laika dzīvojamām ēkām, rūpējas māju un dzīvokļu īpašnieki. Tajos ir daudz augļu koku un ziedu, tādējādi saglabājot vēsturisko zaļo zonu vižu elementus.

185. attēls. Pilsētas dārzs ar Vācu ordeņa pils vietu, ko uzkalna veidā dabā iezīmē saglabājusies pilsagraba telpa.
E. Tabaka foto, 2011.

II. Saglabāšanas stāvokļa nosargāšana un uzlabošana (institucionālais un juridiskais konteksts)

Saglabāšanas normatīvais ietvars

Īpaši labo saglabāšanas līmeni, kas padara Kuldīgu unikālu šajā reģionā, veidojuši vairāki faktori, kas veicinājuši teicamā fiziskā stāvokļa nodrošināšanu šai galvenokārt 18. gadsimta mantojuma vietai. Dažāda līmeņa normatīvi, kā arī apzināta to ievērošana ir palīdzējusi efektīvi aizsargāt ne tikai mantojuma vietas arhitektoniskos elementus, bet arī Kuldīgas pilsētvides struktūras un ainavu. Kaut arī mantojuma saglabāšanas normatīvie aspekti ir plaši aprakstīti 5. nodaļā, kā arī pievienotajā Pārvaldības plānā, šīs īsās sadaļas mērķis ir apkopot un uzsvērt esošā normatīvā regulējuma sasaisti ar pastāvīgu restaurāciju un saglabāšanas stāvokļa uzlabošanu.

Pilsēta tiek aizsargāta nacionālā līmenī jau kopš 1969. gada, kad to pirmo reizi atzina par kultūras pieminekli saskaņā ar toreizējās Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas kultūras politiku. Kopš Latvijas Republikas izveidošanas 1991. gadā kultūras pieminekļu aizsardzība nacionālā līmenī ir pakļauta Ministru kabinetam un to īsteno Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, kas atrodas kultūras ministra pakļautībā. Nacionālā mantojuma statusa kontekstā pilsētas saglabāšanas plāns nodrošina ļoti efektīvu pieeju saglabāšanas un apsaimniekošanas darbiem, kas nodrošina nepārtrauktu augstas kvalitātes vēsturiskā centra struktūru saglabāšanu.

Kuldīgas aizsardzība ir sadalīta divos līmeņos, jo pilsētas centrs ir atzīts gan par valsts nozīmes, gan vietējas nozīmes pieminekli. 2002. gadā tika publicēts pirmais vietējais teritoriālās attīstības plāns. Šajā dokumentā ir iekļauti īpaši noteikumi Kuldīgas vēsturiskajam centram, piemēram, noteikumi par ēkas detaļu atjaunošanu. Attiecīgo noteikumu saturs un formalitātes atbilst Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes pieņemtajiem noteikumiem valsts līmenī. Kuldīgas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2014.–2030. gadam tika apstiprināta 2013. gadā, un tā nosaka novada ilgtermiņa pārvaldību. Šī dokumenta kontekstā Kuldīga ir definēta kā prioritārā teritorija, kurā jaunu ēku celtniecībai jāatbilst vecpilsētas tēlam. Gan kultūras, gan ainavas elementi tiek uzskatīti par nepieciešamiem novada ilgtspējīgas attīstības elementiem. Kuldīgas novada attīstības programmas 2014.–2020. gadam rīcības plānā ir noteiktas aktivitātes vecpilsētas efektīvas saglabāšanas nodrošināšanai, galveno uzmanību pievēršot koka ēkām. Tajā ir prasīts no jauna izgatavot zudušos un atjaunot esošos logu slēģus. Šajā kontekstā papildu prioritātes ir jumtu atjaunošana, kā arī bojāto ēku pamatkonstrukciju saglabāšana. Kuldīgas novada attīstības programma 2014.–2020. gadam nosaka nominētās mantojuma vietas Pārvaldības plāna izstrādi, vecpilsētas uzraudzības aktivitāšu nodrošināšanu, sabiedrības izglītošanu vecpilsētas saglabāšanā, kā arī vietējās nozīmes kultūras mantojuma objektu pārskatu par iespējām nodot šīs vietas valsts aizsardzībā. Šīs programmas termiņš ir pagarināts līdz 2023. gadam, un turpmāk tā tiks pārskatīta un, ja nepieciešams, uzlabota. Šī konkrētā juridiskā dokumenta esamība pamato augsto apziņu par Kuldīgas vērtību, kā arī politisko atbalstu tās saglabāšanai. Pašreizējais vietējās teritorijas attīstības plāns, kas ir izstrādāts saskaņā ar Teritorijas attīstības plānošanas likumu, tika pieņemts 2015. gadā. Tas kalpo kā svarīgs instruments Kuldīgas un tās apkaimes attīstības kontrolei. Kopš 2007. gada vēsturiskā apbūves zona ir sadalīta desmit dažādās teritorijās, un katrai no tām ir savi īpaši noteikumi. Tomēr, veicot atkārtotu novērtējumu 2020. gadā, tika izveidota jauna pieeja, kas pieņem lēmumus par katru konkrēto gadījumu, pamatojoties uz ēku saglabāšanu.

Papildus svarīgiem normatīvajiem instrumentiem, kas nodrošina augstu objekta aizsardzības līmeni, ir vairākas iniciatīvas, kas stiprina vietējo ēku īpašnieku un iedzīvotāju iesaisti un atbalstu objekta saglabāšanā, un līdz ar to tiek panākta vietējo iedzīvotāju aktīva iesaiste, kā arī tiek pastiprināta viņu apziņa par nepieciešamību aizsargāt pilsētas vēsturisko struktūru.

Pašvaldības iniciatīvas

Kuldīgas novada pašvaldība ir izstrādājusi virkni stratēģiju, kas lielā mērā veicina mantojuma vietas saglabāšanu, kā iepriekš aprakstīts šajā nominācijā. Jau kopš 2014. gada Kuldīgas novada pašvaldība īsteno 50% līdzfinansējuma programmu, kuras mērķis ir palīdzēt vietējiem iedzīvotājiem un vēsturiski vērtīgo māju īpašniekiem ar pašvaldības finansējumu atjaunot un saglabāt ēkas. Pieteikumus pieņem no tiem ēku īpašniekiem, kuru mājas atrodas valsts nozīmes pilsētībūvniecības pieminekļa “Kuldīgas pilsētas vēsturiskais centrs” teritorijā. Šī pieminekļa teritorija lielā mērā atbilst nominētās mantojuma vietas teritorijai, ar nelielām atšķirībām austrumu un rietumu daļā. Austrumos nominētā mantojuma vieta ietver Ventas labo krastu, savukārt pilsētībūvniecības piemineklis beidzas upes krastā vecpilsētas pusē. Rietumos pilsētībūvniecības piemineklis ietver papildu teritorijas ap Liepājas ielu, kas atrodas nominētās mantojuma vietas buferzonas robežās. Pieteikumus var iesniegt arī par atsevišķām ēkām Kuldīgas novadā, kas iekļautas Latvijas valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā.

Līdzfinansējumu var pieteikt gadījumos, kad stilistiski un vēsturiski unikālie būvniecības elementi ir sliktā tehniskā stāvoklī un tādējādi apdraud visas ēkas konstrukciju turpmāko stāvokli. Būtiskie aspekti, ko atbalsta programma, ir ēku fasādes, jumti (gan dzīvojamo māju, gan sabiedrisko ēku), kā arī dzīvojamo un sabiedrisko ēku konstrukciju elementi. Oficiāli ikviens iedzīvotājs var pieteikties finansējuma programmai, tomēr prioritāte tiek piešķirta vēsturiski un arhitektoniski vērtīgām ēkām.

Saskaņā ar konkursa noteikumiem iedzīvotāji var pretendēt uz pašvaldības līdzfinansējumu līdz 50% no kopējām restaurācijas vai atjaunošanas izmaksām. Šie noteikumi ietver EUR 10 000

186. attēls. Baznīcas ielas 17. nama fasādes restaurācijas darbi.
Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2016.

187. attēls. Karte, kas parāda nominētās mantojuma vietas un pilsēt būvniecības pieminekļa “Kuldīgas pilsētas vēsturiskais centrs” teritoriju. Dzeltēnā līnija iezīmē pilsēt būvniecības pieminekļa robežu, bet sarkanā – mantojuma vietas robežu. *Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.*

kā maksimālo atbalsta summu balstu konstrukciju atjaunošanai un maksimāli EUR 5000 citiem gadījumiem. Ēku īpašniekiem ir iespējams pieteikties pašvaldības atbalstam vairāku gadu garumā, taču kopējais pašvaldības līdzfinansējums vienai ēkai nedrīkst pārsniegt 30 000 EUR.

2020. gadā programma tika īstenota jau septīto gadu pēc kārtas, un tā joprojām ir populāra vietējo iedzīvotāju vidū. Laikā no 2014. gada līdz 2020. gadam ēku īpašnieki ir saņēmuši pašvaldības līdzfinansējumu EUR 633 475 apmērā. Kopš tās sākuma katru gadu programmā tika atbalstīti vairāk nekā 15 projekti, kopā kopš 2014. gada sasniedzot 120 īstenotos projektus. No šiem projektiem 91% (jeb 109 projekti) ir īstenoti pilsēt būvniecības pieminekļa “Kuldīgas pilsētas vēsturiskais centrs” teritorijā.

Saistībā ar šo programmu vairāki projekti tika realizēti ēkās, kas tiek uzskatītas par īpašas nozīmes universālās vērtības atribūtiem. Mazākas piešķirtās summas tika ieejas durvju restaurācijai Liepājas ielā 12 un koka paneļu restaurācijai Baznīcas ielas 7 upes puses fasādē. Lielākas summas tika piešķirtas vienīgās no hercogistes laikiem atlikušās noliktavas Liepājas ielā 3A otrā stāva un jumta atjaunošanai, kur tika atjaunots arī sarkano dakstiņu segums. Maksimālā summa EUR 10 000 tika piešķirta Raiņa ielā 5 centrālās fasādes saglabāšanai, kā arī ēkas pamatu nostiprināšanai un hidroizolācijas ierīkošanai.

Kuldīgas Restaurācijas centrs

Motivāciju stiprināt vietējo iedzīvotāju identitāti ar nepieciešamību aizsargāt Kuldīgas mantojumu veido Kuldīgas Restaurācijas centra darbs. Centrs tika dibināts 2010. gadā kā kontaktpunkts Kuldīgas vecpilsētas iedzīvotājiem, ēku īpašniekiem, vietējiem uzņēmējiem, celtniekiem, arhitektiem un amatniekiem. Restaurācijas centrs sniedz ieguldījumu Kuldīgas materiālā kultūras mantojuma autentiskā saglabāšanā nākamajām paaudzēm un aktīvi iesaistās aizsardzības procesos, nodrošinot tradicionālo amatniecības prasmju un metožu ilgtspēju un nepārtrauktību, kas ir būtiski vietējo vēsturisko ēku saglabāšanai. Tas sniedz informāciju, kā arī praktisku atbalstu attiecībā uz vēsturisko ēku uzturēšanu, restaurēšanu un atjaunošanu. Caur tradicionālo zināšanu nodošanu un praktisko pielietojumu Kuldīgas mājās, centrs aktīvi veicina vietējo lepnumu par mantojumu. 2020. gadā centra personālā ietilpa projekta vadītājs, restaurācijas konsultants, koka detaļu restaurācijas speciālists, kā arī skārdnieks. Turklāt centrs cieši sadarbojas ar reģionā dzīvojošajiem galdniekiem, skārdniekiem un jumiķiem, kuri atbalsta konkrētus projektus, kad tas ir vajadzīgs.

Sākotnēji Kuldīgas Restaurācijas centrs izveidots 2010. gadā ar EEZ Grantu programmas finansiālu atbalstu. Tajā laikā centrā ietilpa koka amatniecības un restaurācijas darbnīca un neliels birojs iepretim novada muzejam, bijušās pils vietā. Tā pirmais uzdevums bija atbalstīt Kuldīgas novada muzeja ēkas atjaunošanu. Tomēr drīz izrādījās, ka interese par centra piedāvātajām aktivitātēm un speciālistu konsultācijām arvien pieaug un sniedzas tālāk par atsevišķu ēku atjaunošanu. Sakarā ar nepārtraukto izaugsmi 2018. gadā centrs pārcēlās uz lielākām telpām Baznīcas ielā 30, iepretim Sv. Katrīnas luterāņu baznīcai. Pati ēka ir viena no pilsētas īpašas nozīmes universālās vērtības raksturlielumiem. Tajā parādīts pēctecības periods tām mājām, kas uzceltas pēc 1795. gada un ievēro Kurzemes-Zemgales hercogistes laikā attīstīto arhitektūras formu valodu. Pati ēka 2011. gadā nodega, bet tika rūpīgi restaurēta. Jumts tika nojaukts un pārbūvēts ar oriģinālām metodēm. Tika atjaunoti logi, fasādes apdare tika atjaunota, izmantojot tradicionālās krāsas. Šis process padara ēku par sava darba simbolu, kuru šodien veic profesionāļi un interesenti.

Centrā atrodas divas biroja telpas speciālistiem, kuri apkalpo iedzīvotājus, kā arī plaša darbnīca un konferenču zāle. Šajā telpā ir iespējams organizēt seminārus un lekcijas ar ietilpību līdz pat 25 cilvēkiem, turklāt tajā ir izvietoti dažādi izglītojoši materiāli un

188. attēls. Restaurācijas centra ēka Baznīcas ielā 30 pirms (augšējais attēls) un pēc restaurācijas. *Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2011. Ričarda Sotaka foto, 2019.*

189. attēls. Restaurācijas centra konferenču telpā pieejams izglītojošs materiāls par tradicionālajiem materiāliem un būvtechnikām.
Ričarda Sotaka foto, 2019.

190. attēls. Koka restaurācijas darbnīcas ir viens no Kuldīgas Restaurācijas centra darba pamatelementiem.
Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2012.

ekspozīcija, kas veicina izpratni par vietējo amatniecību. Informācijas stendi ir izvietoti ar nolūku uzsvērt piemērotu materiālu izmantošanu vēsturisko māju atjaunošanā, kas ir atbilstoši tradicionālajiem materiāliem. Skārda un galdniecības darbu paraugi ļauj pamatīgāk izprast teoriju, kas tiek pasniegta izglītojošās nodarbībās (sk. zemāk). Koka amatniecības darbnīca veido centra darbības kodolu. Tajā ir visi attiecīgie instrumenti un tehniskais aprīkojums, kas nepieciešams koka detaļu atjaunošanai, tajā ir ierīkotas telpas mehāniskiem darbiem un atsevišķa telpa krāsošanas darbiem.

Restaurācijas centra piedāvātie pakalpojumi ir cieši saistīti ar darbībām, kas aprakstītas Kuldīgas novada ilgtspējīgas attīstības programmā 2014.–2020. gadam. Tajā ir ietverta kokgaldniecības ēku detaļu ar unikālu mantojuma vērtību atjaunošana, vēsturisko ēku apsekošana un izpēte, kā arī atbalsts saistībā ar ēku uzturēšanu un saglabāšanu un finansiālā atbalsta pietiekumu sagatavošana. Savlaicīga nepieciešamo restaurācijas darbu noteikšana ir vēl viena būtiska speciālistu darba daļa nolūkā izvairīties no neatgriezeniskiem ēkas detaļu bojājumiem.

Turklāt centrs piedāvā iedzīvotājiem iespēju saņemt padomus par vēsturisko māju uzturēšanu un atjaunošanu. Šajā sakarā viņi var izmantot darbnīcas aprīkojumu un uzzināt, kā teoriju izmantot praksē. Darbnīcas izmantošana neaprobežojas tikai ar Kurzemes-Zemgales hercogistes laikmetam atbilstošiem elementiem, bet ir pieejama arī cilvēkiem, kuri vēlas atjaunot

būvniecības elementus no dažādiem apbūves periodiem, piemēram, padomju laika. Tādā veidā centra vadītāja Ilze Zariņa vēlas mudināt cilvēkus iepazīties ar centra darbu un apzināties to kā galveno kontaktpunktu restaurācijai Kuldīgā. Tādējādi papildus ieguldījumam vietējās mantojuma saglabāšanas identitātes veicināšanā samazinās arī sliktas kvalitātes restaurācijas darbi, jo cilvēki tiek apmācīti un saņem centra padomus restaurācijas jautājumos, nevis mēģina ietaupīt naudu, veicot atjaunošanas darbus, par kuriem nav neko zinājuši.

Pieaugušo izglītības pasākumu laikā centrs skaidro tradicionālo būvniecības metožu izmantošanas nozīmi māju ilgtspējībā un veicina tradicionālo būvmateriālu izmantošanu. Tas parādās vienā no visplašākajām centra programmām, kuras mērķis ir vēsturiskie logi. Visā Kuldīgas vecpilsētā ir aizliegts logus nomainīt pret PVC materiāliem. Tā kā vēsturiski atbilstoša logu restaurācija ir dārgāka nekā mūsdienu materiālu izmantošana, pašvaldība sedz speciālistu konsultāciju izmaksas, kā arī apmaksā visus materiālus, kas nepieciešami, lai garantētu logu autentisku saglabāšanu. Kuldīgas vecpilsētas iedzīvotājiem organizētās akcijas “Regulārā logu apkope” galvenais mērķis ir nodrošināt iedzīvotāju aktīvu līdzdalību vecpilsētas saglabāšanā, piedāvājot iesaistīties praktiskos darbos. Galvenais ieguvums ir tas, ka iedzīvotāji saprot, ka praktiski darbi veco ēku saglabāšanai ir pietiekami vienkārši, lai viņi paši tos varētu izdarīt, un ka restaurācijas process ir patīkams, kas savukārt veicina piederības sajūtas attīstību. Kopš akcijas rīkošanas pirmsākumiem 2010. gadā šajā pasākumā katru gadu piedalās 18 līdz 35 ģimenes, un katra no tām restaurē vienu līdz trīs logus gadā.

Bez logu un durvju programmām mantojuma laboratorijas veido vēl vienu būtisku centra darbības aspektu. Šīs laboratorijas tiek piedāvātas kuldīdzniekiem un sastāv no teorētiskām zināšanām, kas tiek izmantotas praksē ekskursiju laikā pa vecpilsētu. Laboratorijās tiek piedāvātas dažādas tēmas, piemēram, fasāžu krāsošana, koka arhitektonisko detaļu saglabāšana, sarkano dakstiņu jumtu saglabāšana, regulāra logu apkope, energoefektivitāte vēsturiskajās ēkās, tradicionālo instrumentu izmantošanas nozīme, vēsturiskie slāņi no dažādiem laika periodiem un tipiskas problēmas sarkano dakstiņu jumtu uzturēšanā.

Bez tā, ka centrs ir aktīvs vietējās identitātes popularizētājs, tas arī veicina ciešas attiecības ar starptautiskiem speciālistiem un regulāri līdzdarbojas restaurācijas projektos. Jau kopš 2009. gada centrs organizē ikgadējas starptautiskas restaurācijas nometnes. Katra semināra programma sastāv no teorētiskās daļas, kā arī praktiskām aktivitātēm dažādās tēmās, piemēram, jumta detaļas, logi, durvis vai fasādes, un parasti tās rezultējas konkrētās koka ēkas restaurācijas parauga veidošanā vecpilsētas vidē. Semināra tēma un saturs katru gadu atšķiras, un tie tiek izvēlēti ar mērķi uzlabot dalībnieku prasmju kopumu. Šī vēlme veidot starptautisku sadarbību atspoguļo vispārējo restaurācijas politikas attīstību Latvijā pēc neatkarības atjaunošanas 1991. gadā, kad Latvija centās mācīties no Eiropas mantojuma saglabāšanas

191. attēls. Speciālisti strādā, restaurējot Baznīcas ielas 14. nama logu.

Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2019.

paraugprakses piemēriem (sk. 2.b nodaļu). Līdzīgi kā nacionālajā kontekstā, Skandināvijas valstis, īpaši Norvēģija un Somija, ir Kuldīgas Restaurācijas centra spēcīgākie partneri. Nozīmīgas partnerattiecības pastāv ar kaimiņvalstīm Igauniju un Lietuvu.

Pētnieciskais darbs

Pēdējās desmitgades laikā Kuldīgas vecpilsētas kontekstā ir īstenoti ļoti dažādi pētījumu projekti. Daudzi no esošajiem pētījumiem un inventarizācijām tika finansēti no pašvaldības budžeta, kā arī papildu līdzekļi iegūti no Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes un privātām investīcijām. 2010. gadā pilsētas centra inventarizācijā tika analizēta esošā vēsturiskā pilsētas struktūra un izstrādāti izglītojošie materiāli. 2015. gadā pēc Kuldīgas pilsēt būvniecības pieminekļa paplašināšanas tika veikta papildu ēku apsekošana un apmācīti pieci speciālisti, lai veiktu izpēti pēc augstākajiem profesionālajiem standartiem.

Lai nodrošinātu kvalitatīvu restaurāciju, priekšizpēte un apsekošana ir obligāts saglabāšanas un atjaunošanas procesu posms visā vecpilsētā. Iepriekšējie pētījumi ietver Kuldīgas vēsturiskā centra ielu un laukumu segumu rekonstrukcijas koncepcijas un Alekšupītes promenādes izveides koncepcijas izstrādi, kas 2014. gadā ieguva Latvijas Arhitektūras gada balvu, kā arī pētījumu par tiltiem pār Alekšupīti un koka ēku detaļu uzturēšanas metodikas izstrādi. Viena no apjomīgākajām pētnieciskajām aktivitātēm bija publikācija “Kuldīga. Arhitektūra un pilsēt būvniecība”, kuras zinātniskais redaktors bija Jānis Krastiņš un kurai 2015. gadā tika piešķirta Kultūras mantojuma gada balva kultūras mantojuma izpētes jomā.

Pētnieciskā darbība neaprobežojās tikai ar pilsētas arhitektūras un pilsētvides elementiem, bet arī koncentrējās uz ainavas saglabāšanu. Šajā sakarā ir izstrādātas vairākas koncepcijas, piemēram, apstādījumu koncepcija, vides pieejamības koncepcija un dabas aizsardzības plāns. Vizuālās ietekmes novērtējums tika veikts 2014. gadā, lai radītu izpratni par nozīmīgiem pilsētas vēsturiskās vides skatu punktiem. 2019.–2020. gadā tika izstrādāts pētījums “Upes krasti: bioloģiskās daudzveidības, rekreācijas un plūdu draudu novēršanas pasākumu līdzsvarošana” (UrbanLinks 2 Landscape – UL2L) starpreģionu sadarbības programmas INTERREG EUROPE 2014–2020 un projekta “UrbanLinks 2 Landscape – UL2L” ietvaros. Projekta galvenais mērķis bija palielināt zināšanu bāzi un prasmes un atrast metodes, kas ļauj novērtēt urbāno dārzkopību, veselības aprūpi un izvēlētos ekosistēmas pakalpojumus salīdzinājumā ar citiem atvērto telpu izmantošanas veidiem, un līdz ar to politikas uzlabošanu, kas atbalsta rīcības plānus un pasākumus ierobežota dabas kapitāla ilgtspējīgai izmantošanai.

Zinātniskās konferences un starptautisko ekspertu konsultācijas ir būtiski vietējās pašvaldības pētnieciskās darbības elementi, kas lielā mērā ir veicinājuši pašreizējo saglabāšanas stāvokli. Detalizētāka informācija par pašvaldības pētniecisko darbību ir aprakstīta 5. nodaļā.

Pašreizējā konservācijas politikas attīstība

2020. gada vasarā uzsākta Kuldīgas vēsturiskā centra lokālpilnošanas izstrāde. Šajā kontekstā tiks aktualizēti un precizēti pastāvošie apbūves noteikumi, paredzot ieviest arī jaunas pamatnostādnes. Viens no uzsvaram tiks likts uz logu uzstādīšanu vēsturiskajā centrā, kur būs jāņem vērā tradicionālo stikla logu paraugi, tai pat laikā paredzot regulējumu jumta izbūvju un jumta logu izbūvēs, kad plānots apdzīvot vēsturisku ēku jumta stāvus. Kopumā jaunā plāna mērķis ir atrast līdzsvaru starp vēsturisko principu saglabāšanu un jauniem sasniegumiem, piemēram, energoefektivitātes jomā. Turklāt turpmāk tiks definēta tā dēvētā individuālā aizsardzības zona (IAZ), kas atbilst nominētās mantojuma vietas teritorijas buferzonai. Tāpat

tiks paredzēts jauns noteikumu kopums, lai pievienotu papildu aizsardzību vēsturiskajam pilsēt būvniecības piemineklim. Saskaņā ar Latvijas likumdošanu jaunais lokālpilnoņums stāsies spēkā, tiklīdz tas tiks publicēts oficiālajā laikrakstā "Latvijas Vēstnesis".

Kas attiecas uz vietējo amatniecības metožu saglabāšanu un pārmantošanu, Restaurācijas centrs 2020. gada janvārī apmācīja desmit cilvēkus kļūt par restauratoriem. Viņu apmācība tika sadalīta teorētiskajā un praktiskajā daļā, un to pamatā bija tieša Kuldīgas pilsētas restaurācijas piemēru apspriešana. Tādā veidā tiek garantēts, ka viņi būs iepazinušies ar iepriekš veiktajiem restaurācijas darbiem. Vienlaikus restauratoriem apmācībā tiek dota iespēja apspriest viņu personīgās idejas par vietējā mantojuma atjaunošanu un tādējādi pielāgot jaunas perspektīvas tradicionālajām metodēm.

Saglabāšanas pasākumi

Vēsturiskie saglabāšanas pasākumi

Kā iepriekš aprakstīts 2.b nodaļā, vispārējai interesei saglabāt Kuldīgas vecpilsētu ir senas tradīcijas, un tā nav ideja, kas radusies mūsdienās. Pirmie dokumentētie saglabāšanas darbi, piemēram, Svētās Trīsvienības Romas katoļu baznīcas atjaunošana 1746. gadā un Sv. Katrīnas luterāņu baznīcas pārbūve 1866. gadā, tika veikti jau iepriekšējos gadsimtos, galveno uzmanību pievēršot sabiedriskām ēkām. Svētās Trīsvienības Romas katoļu baznīca, kas būvēta no 1641. līdz 1649. gadam un 1746. gadā atjaunota, ir viena no nozīmīgākajām Kurzemes hercogistes laika liecībām ar pilnībā saglabātu apjomu un fasāžu arhitektūru, lielā mērā arī interjera iekārtu un priekšmetiem. Trīsjomu draudzes telpa pārsegta ar krusta velvēm, ko balsta seši pilāri. Iekštelpu arhitektoniskā apdare ir samērā vienkārša un kalpo kā fons krāšņajai, hronoloģiski un stilistiski daudzveidīgai baznīcas iekārtai. Pašreizējais Sv. Katrīnas baznīcas veidols ir 1866. gada pārbūves rezultāts. Neogotiskais raksturs galvenokārt piešķirts celtnes eksterjeram, papildinot 17. gadsimta vidū celtās baznīcas pamatapjomu ar gotikai raksturīgiem arhitektoniskiem elementiem un detaļām un pārbūvējot torni. Tomēr iekšējās telpas – gan tās arhitektoniskajā risinājumā, gan iekārtas priekšmetos – saglabāti renesanses un manierisma elementi. Baznīcā atrodas seši 16.–18. gadsimta priekšmeti, kuriem piešķirts mākslas pieminekļa statuss.

Pagājušajā gadsimtā bija interese arī par dzīvojamo ēku saglabāšanu. 20. gadsimta 60. un 70. gados virkne saglabāšanas darbu tika veikti vēsturisko ēku ārsienām, kad koka sienas, kurām bija nepieciešams remonts, daļēji vai pilnībā aizstāja ar ķieģeļu mūra konstrukcijām. Šādi darbi tika veikti gan dzīvojamām ēkām, gan noliktavas ēkai Liepājas ielā 3A, kur sienu materiāls tika aizstāts ar analogu, kas tomēr nemazina ēkas arhitektonisko vērtību. Kopumā daudzi 20. gadsimtā veiktie saglabāšanas pasākumi bija vērsti uz

192. attēls. Restaurācijas darbi, pielietojot tradicionālās metodes.

Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2016.

konstrukciju pārbūvi, ne dekoratīvajām detaļām. Papildus ārējiem uzlabojumiem tika veikti uzturēšanas darbi, kuru mērķis bija saglabāt iekšējās sienas, kā arī skursteņu konstrukcijas, kuras dažreiz tika pārmūrētas. Remontdarbi tika koncentrēti uz funkcionālajiem aspektiem un ne tik daudz uz tradicionālās amatniecības izpaušmēm.

Šī tendence ir tieša tā laika politiskās situācijas un attiecīgās kultūras politikas izpausme, kā aprakstīts 2.b nodaļā. No 1940. gada līdz 1991. gadam Latviju pārvaldīja padomju režīms, bija nodibināta Latvijas Padomju Sociālistiskā Republika. Tā kā padomju pieminekļu aizsardzība bija ļoti politizēta, priekšroka tika dota tiem pieminekļiem, kuriem tika piešķirta Vissavienības nozīme (Melluma 2015, 167). Neskatoties uz nepārtrauktiem mēģinājumiem uzlabot mantojuma aizsardzības sistēmu, 20. gadsimta 80. gados lielākā daļa vēsturisko ēku visā Latvijā bija ļoti sliktā stāvoklī un restaurācija bija vērsta uz politiski nozīmīgiem mantojuma objektiem. Vienkārši mājokļi tajā laikā netika uzskatīti par aizsardzības cienīgiem, un Kurzemes-Zemgales hercogistes nozīme vēl nebija izprasta. Pretstatā, piemēram, muižām vienkāršas dzīvojamās ēkas netika uzskatītas par lielu vērtību sabiedrībai. Dažos gadījumos veiktā restaurācija norisinājās saskaņā ar padomju prioritātēm atbilstoši to funkcionalitātei. Tādējādi dominēja sienu, pamatu un skursteņu konstrukciju konservācijas gadījumi.

Ēku saglabāšanas pasākumi kopš Restaurācijas centra izveidošanas 2010. gadā

Līdz ar Restaurācijas centra izveidi mainījās attieksme pret restaurāciju, un ir jāatzīmē ievērojams realizēto projektu pieaugums. Kopš tā dibināšanas Kuldīgas Restaurācijas centrs ir veicis daudzveidīgus konservācijas darbus Kuldīgas vecpilsētā. Koncentrējoties uz ēku koka detaļām, durvis un logi sniedz visplašāko priekšstatu par pēdējo desmit gadu sasniegumiem. Papildus tam, lai izveidotu vizuālu līdzību ar oriģinālu, speciālisti, kas strādā sadarbībā ar Kuldīgas Restaurācijas centru, tiek apmācīti izmantot metodes, kas tika lietotas sākotnējo detaļu izgatavošanā, tas nozīmē, ka tādiem procesiem kā rāmju slīpēšana vai baļķu apstrāde netiek izmantoti elektriskie instrumenti.

Restaurācijas darbos, ko Restaurācijas centrs īstenojis no 2008. līdz 2020. gadam, ietilpst 32 īpašas nozīmes universālās vērtības atribūtu elementu restaurācija. To starpā ir 12 durvis (no kopumā 28 restaurētajām), 7 centrālās fasādes (no kopumā 9), 7 logu slēgi (no kopumā 12), trīs frontona logi (no kopumā 7), divas verandas (no kopumā četrām) un viena jumta daļa (no kopumā divām). Pirms centra izveides pašvaldības Būvvalde bija atbildīga par saglabāšanas stāvokļa monitorēšanu. Turpmāk sniegti Restaurācijas centra veikto saglabāšanas pasākumu labās prakses piemēri, sagrupējot to izpildes kvantitātes secībā.

Durvis

Durvis ir viens no galvenajiem elementiem, kas spēj parādīt Kurzemes tradicionālās amatniecības kvalitāti. Tās ir izgatavotas no vietējiem materiāliem, un bieži tajās ir iestrādāti smalki kokgriezumi. Kuldīgas durvis ir bagātas ar rotājumiem, ar metālkaluma eņģēm un rokturiem, un tās sastāv no divām vērtņēm un virsgaismas logiem papildu apgaismojumam, kas katrām durvīm ir atšķirīgs. Durvju programma, ko vietējie speciālisti ir īstenojuši vairāk nekā desmit gadu garumā, veiksmīgi parāda vēsturisko koka detaļu īpatnības un prasmju kopumu, kas tiek izmantots to pienācīgai saglabāšanai. Šīs programmas ietvaros kopumā, pielietojot tradicionālās metodes, ir atjaunotas 28 durvis.

Ņemot vērā koka īpašības, durvis laika gaitā laikapstākļu ietekmē mēdz ciest, un sākotnējās krāsas izbalē. Koka detaļas zaudē savas smalkās niansas, jo sākotnējā materiāla slāņi pamazām nolietojas. Tāpēc Restaurācijas centra īstenojamā durvju programma ir viens no veiksmīgākajiem restaurācijas pasākumu piemēriem Kuldīgā. Katru gadu tiek atjaunotas vairākas

193. attēls. Durvis Kalna ielā 13 pirms un pēc restaurācijas.
Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2011.

194. attēls. Durvis Baznīcas ielā 17 pirms un pēc restaurācijas.
Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2011, 2018.

195. attēls. Baznīcas ielā 30 sarkani krāsoto ēkas cokolu ietekmē sāls šķīduma nokļūšana uz ēkas fasādes. Ričarda Sotaka foto, 2019.

bija iekļautas Restaurācijas centra durvju programmā, šīs durvis ne tikai pārstāv hercogistes laika tradīcijas, bet arī ir simbols to pārmantojamībai mūsdienās, jo parāda tradicionālo metožu un materiālu veiksmīgu izmantošanu mūsdienās.

194. attēlā redzamas slavenā Štefenhāgena nama durvis Baznīcas ielā 17. Durvis bija zaudējušas sākotnējo krāsu, un koksne bija nedaudz jālabo. Lai gan šo durvju rotājumi ir nedaudz vienkāršāki, salīdzinot ar Kalna ielas 13 durvīm, tām raksturīga tā pati dizaina valoda. Abas ēkas ir dzīvojamās mājas, tomēr var redzēt, ka durvju vērtību, kā arī virsgaismas logu dizains katrai no durvīm bija atšķirīgs. Tas, ka katrs durvju komplekts ir atšķirīgs, nozīmē arī citādāku restaurācijas procesu. Tāpēc Restaurācijas centra speciālisti rūpīgi iedziļinās katra projekta detaļās, pirms izlemj par to, kā tās restaurēt.

Ēku centrālās fasādes un sienas

Ēku centrālo fasāžu sienas kalpo kā ietvars smalkiem ornamentiem rotātajām ēku durvīm un logiem. Tādējādi pilnvērtīgam vizuālam iespaidam ir svarīgi, lai arī sienas tiktu pareizi uzturētas. Šajā kontekstā ir jāņem vērā gan strukturālie, gan estētiskie darbi, kas laika gaitā veikti. Kā sīkāk aprakstīts 4.b nodaļā, sienu fizisko stāvokli var apdraudēt gruntsūdeņu radītais mitrums, upju tuvums vai klimatiskie faktori. Mitruma seku likvidēšana dominēja restaurācijas darbos 20. gadsimtā, taču tas joprojām ir viens no biežākajiem veicamo remontu cēloņiem arī šodien. Līdztekus materiālu nolietojumam arī krāsas atjaunošana bieži vien ir starp regulāri veicamajiem darbiem Kuldīgas vecpilsētā. Kurzemes-Zemgales hercogistē ēkas tika krāsotas ar kaļķa krāsām. Šīm krāsām ir tieksme izbalēt, tāpēc ēkas bija regulāri jāpārkrāso. Neskatoties uz dabisko nepieciešamību atjaunot krāsu pēc noteikta laika, mūsdienās šis process tiek paātrināts, īpaši ziemā, kad ielu kaisīšanai izmantotais sāls maisījums nokļūst uz fasādes. Sāls šķīdums rada nevienmērīgu krāsu nodilumu un ir rūpīgi jāuzrauga, jo tas nopietni ietekmē ēku autentisko tēlu.

Ēku logi un slēgi

Viens no Kuldīgas vecpilsētā īstenoto saglabāšanas pasākumu tematiskajiem akcentiem ir logu un slēģu atjaunošana. Logu restaurācija Kuldīgā ir veiksmes stāsts vairākos līmeņos, jo tiek aktīvi iesaistīti iedzīvotāji, kā arī tai ir nozīmīga loma vietējās sabiedrības lepnuma sajūtas veicināšanā. Iedzīvotāji var nogādāt savu māju logus Restaurācijas centra kokamatniecības darbnīcā un apgūt atbilstošas remontdarbu metodes. Darbs ar senajiem logiem parasti ietver

durvis, izmantojot tradicionālos paņēmienus un materiālus. 193. attēlā parādīti remontdarbi, kas veikti Kalna ielā 13, kur papildus durvju atjaunošanai tika atjaunota un pārkrāsota centrālā fasāde. Šis piemērs demonstrē smalkos rotājumus, kas raksturīgi Kurzemes-Zemgales hercogistes laika durvīm. Ar ornamentu izrotātas gan pašas durvis, gan virsgaismas logs virs tām. Pirms restaurācijas šīm konkrētajām durvīm bija ievērojamas nodiluma pazīmes. Bojājumu vietās bija nepieciešams protezēt koksni un uzklāt jaunas krāsas kārtas. Pēc rūpīgā speciālistu paveiktā darba durvis ir labā stāvoklī un, neskatoties uz remonta darbiem, ir autentisks tradicionālās amatniecības izstrādājums. Līdzīgi kā daudzas no durvīm, kas pēdējo gadu laikā

196. attēls. Restaurācijas darbi Baznīcas ielā 7 ietvēra logu un krāsojuma atjaunošanu.
Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2020.

197. attēls. Logs 1905. gada ielā 1 ilustrē, kā oriģinālie un jaunākie materiāli kopā veido vienotu tēlu.
Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2020.

rāmju slīpēšanu un vairāku slāņu aizsargkrāsas uzlikšanu. Iedzīvotājiem nepieciešama nopietna apņemšanās tam veltīt savu darbu un laiku, jo jārēķinās, ka būs nepieciešams laiks krāsas nožūšanai, pirms būs iespējams turpināt loga atjaunošanu. Taču logu un slēģu restaurācija ietver sevī ne tikai loga rāmju sakārtošanu, bet arī iestiklošanu, kā arī dekoratīvo elementu atjaunošanu, kas izgatavoti no koka vai skārda. 196. attēlā parādīts piemērs logam Baznīcas ielā 7. Pirms restaurācijas visos loga rāmju stūros izvietotie skārda elementi, kas ir vienkāršs, tomēr tipisks Kuldīgas amatniecības elements, piešķirot smalkajiem koka rāmjiem papildu stabilitāti, nebija krāsoti, un līdz ar to loga vizuālais izskats ievērojami mainījās. Lai gan pēc restaurācijas tos var vēl joprojām pamanīt, tiem tiek piešķirta sākotnējā izskata vienkāršība un smalkums.

Vēl viens labs loga restaurācijas piemērs ir atrodams ēkā 1905. gada ielā 1. Šis logs atrodas sētas puses koka fasādē, kas pārsvarā saglabājusies savā sākotnējā stāvoklī. Apskatot un salīdzinot ārsienas dēļus, iespējams atšķirt hronoloģiski jaunāku materiālu sienas lejasdaļā no saglabātā oriģinālā materiāla sienas augšdaļā. Loga rāmis ir līdzīgā stāvoklī, ar acīmredzami oriģinālu ailas apmali un hronoloģiski jaunāku palodzi. Rāmim ir vienkāršs dizains, un stūri ir dekorēti ar tipiskiem skārda elementiem.

Frontona logi

Frontona logi ir viena no svarīgākajām Kurzemes-Zemgales hercogistes laika ēku iezīmēm. Tie ir atrodami lielā daļā ēku un parāda vietējo amatnieku prasmes un dizaina risinājumus. Līdzīgi kā durvju virsgaismas lodziņi, arī katrs frontona logs ir dekorēts ar atšķirīgām detaļām un ir tradicionālo prasmju īpašs apliecinājums.

Baznīcas ielā 14 sākotnējais frontona logs laika gaitā tika nomainīts ar neatbilstošu būvgaldniecības izstrādājumu, kas vairs neatainoja Kurzemes-Zemgales hercogistes tradicionālās amatniecības prasmes. Šis logs ir lielākais un izsmalcinātākais frontona logu paraugs, kas atasts Kuldīgā. Starptautiskā projekta DEVIHERI ieviešanas laikā Restaurācijas centrs nolēma

198. attēls. Frontona logs Baznīcas ielā 14 pirms un pēc restaurācijas. To atjaunoja ar tradicionālām metodēm un atbilstošiem tradicionāliem paraugiem. *Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2019.*

veikt sākotnējā loga rekonstrukciju, pamatojoties uz vēsturiskiem attēliem, kuros bija redzams tipisks ziedu dizains, kas atrodams arī citās ēkās. Līdzīgs, tomēr ne identisks frontona logs atrodams Raiņa ielā 5. 199. attēlā parādīta sabiedrības izglītošanas aktivitāte, kas norisinājās teltī, ko izmantoja kā informācijas centru procesa interesentiem. Izglītojošā pasākuma laikā iedzīvotājus un tūristus aicināja izzināt atjaunošanas procesu, kā arī tradicionālās metodes un materiālus. Šādas publiskas konsultācijas tiek nodrošinātas, kad vien iespējams, un ir Kuldīgas Restaurācijas centra filozofijas pamatelements.

199. attēls. Frontona logs Raiņa ielā 5 tiek pielietots izglītojošiem mērķiem. *Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2018, 2020.*

Lieveni/ verandas

Tikai dažām ēkām Kuldīgā ir verandas mājas sētas pusē. Tās ir kā papildinājums sētas fasādei un veido ietvaru pagalma ieejas durvīm. Ja māja atrodas uz neliela akmens cokola, tad veranda pauž izsmalcinātu un mākslinieciski detalizētu aicinājumu viesiem ienākt mājā. 200. attēlā parādītas detaļas, ko var apskatīt Raiņa ielas 4. nama piemērā. Šī veranda atrodas Svētās Trīsvienības Romas katoļu baznīcas kvartālā, ēkas sētas pusē. Hercogistes laikos šī māja bija baznīcas ķestera mājvieta. Smalkie kokgriezumi zem jumta ir vietējo amatnieku veikto kokgriezumu mākslas izpausme. Restaurācijas pasākumu laikā tika salaboti bojātie pakāpieni un novērsti detaļu bojājumi. Apdares beigu darbos ietilpa verandas pārkrāsošana. Papildus verandas restaurācijas darbiem tika atjaunoti arī atsevišķi ēkas logi un slēgi.

200. attēls. Raiņa ielas 4 sētas fasādes koka lievenis pirms un pēc restaurācijas.
Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2018.

Vispārēja ēku atjaunošana

Lai gan remontdarbu kontekstā bieži tiek aplūkoti tikai atsevišķi māju elementi, ir dažas ēkas, kas kalpo kā izcili vispārējās restaurācijas piemēri. Ēkai Ventspils ielā 17 restaurācijas procesā tika atjaunoti ēkas pamati, jumts un skursteņi, fasādes apdare, kā arī ēkas koka detaļas. Līdzīgi darbi tika veikti ēkai Liepājas ielā 3A un Liepājas ielā 38, kur papildus bija jāatjauno arī veranda. Vecais rātsnams Baznīcas ielā 5 ir vēl viens izcils restaurācijas aktivitāšu piemērs, kas parāda arī Kuldīgas veiksmīgo starptautisko sadarbību, jo tika pilnībā atjaunots ar EEZ finansējumu un sadarbībā ar skandināvu partneriem.

201. attēls. Ēka Ventspils ielā 14.
Krista Spruksta foto, 2020.

202. attēls. Ēka Liepājas ielā 3A.
Krista Spruksta foto, 2020.

Restaurācijas projektu turpināšana nākotnē

Tā kā vēsturisko ēku atjaunošana ir nepārtraukts process, kas jāveic atkārtoti, un, lai saglabātu iepriekš aprakstīto augsto autentiskuma līmeni, ēkas tiek pastāvīgi uzraudzītas un atjaunošanas darbi tiek plānoti atbilstoši vajadzībām. Projekti tiek plānoti atkarībā no pieejamā finansējuma apjoma. Kā fiksēts 2020. gada jūlijā, vēsturisko durvju atjaunošanas programmā nākamajā restaurācijas periodā šobrīd tiek plānoti divi projekti, viens no tiem Ventspils ielā 39, bet otrs – Ventspils ielā 23. Pēdējā pieminētā ēka ir viens no atribūtiem, kas ataino pieteiktās mantojuma vietas īpašas nozīmes universālo vērtību. Šai pašai ēkai paredzēts arī atjaunot frontona logu. Frontona logi ir vietējās arhitektūras pamatelements, un jau iepriekš tie ir bijuši daudzu restaurāciju uzmanības centrā. Papildus divslīpju jumtam Ventspils ielā 23 līdzīgi darbi tiks veikti arī Ventspils ielā 14, Leona Paegles ielā 9 un vairākās ēkās Smilšu un Kaļķa ielā.

4.b Faktori, kas ietekmē mantojuma vietu

Lai nodrošinātu nominētās mantojuma vietas ilgtspēju, ir nepieciešama efektīva risku pārvaldības sistēma, lai uzturētu un uzlabotu pašreiz aprakstīto saglabāšanas stāvokli. Šajā sakarā tika veikta rūpīga pašreizējo, kā arī iespējamo iekšējo un ārējo mantojuma vietas apdraudējumu analīze, lai novērtētu preventīvi nepieciešamās pārvaldības darbības. Šī analīze tika izstrādāta, ņemot vērā to mantojuma vietas ietekmējošo faktoru sarakstu, ko izvirzījis UNESCO Pasaules mantojuma centrs periodisko pārskatu sniegšanas darbībai. Tajā tiek analizēta pieteiktās mantojuma vietas neaizsargātība attiecībā uz 14 primārajiem faktoriem un noteikti visatbilstošākie sekundārie faktori, kas ir svarīgi konkrētās vietas uzraudzībai. No četrām galvenajām faktoru kategorijām, kas novērotas saistībā ar UNESCO Pasaules mantojuma vietām, visatbilstošākā riska faktoru kategorija, kas ietekmē mantojuma vietu *Kuldīga / Goldingena Kurzemē*, ir attīstības spiediens. Lai gan pēdējā laikā nav akceptēti nekādi attīstības projekti, kas varētu kaitēt nominētajai mantojuma vietai, pašvaldība cieši uzraudzīs visas tendences šajā virzienā, lai garantētu ilgtspējīgu mantojuma vietas pārvaldību. Riska grupa, kas, domājams, vismazāk ietekmēs objektu, ir dabas katastrofas. Kā sīkāk izklāstīts tālāk tekstā, dabas katastrofas Latvijā notiek reti, un, lai arī tiek apsvērta to iespējamība, tās pašlaik nav mantojuma vietas teritorijas pārvaldības prioritātes.

Pamatojoties uz risku analīzi, kas tika veikta, sagatavojot Pārvaldības plānu, tika noteikti šādi pieci sekundārie riska faktori, kas, visticamāk, varētu apdraudēt Pasaules mantojuma vietu:

1. *Būvniecības attīstības ietekme*
2. *Pārvaldība*
3. *Transportlīdzekļu satiksmes ietekme*
4. *Ēku tehniskā stāvokļa pasliktināšanās*
5. *Lietusūdens novadīšana*

Šis nepilnīgais saraksts ir visu identificēto risku salīdzināšanas rezultāts attiecībā uz dažādiem atribūtiem, proti, ēkām, ainavas elementiem, ūdenstilpēm un ielu tīklu. Šajā kontekstā trīs līmeņu krāsu kodēšanas tehnika ļāva skaidri saskatīt neaizsargātības analīzes rezultātus. Tie parāda, ka lielākā daļa dominējošo faktoru, kas ietekmē mantojuma vietu, ir saistīti ar būvniecības attīstības ietekmi, kā arī negatīvo ietekmi, ko rada transporta infrastruktūra. Tika noteikts, ka visbūtiskākais risks – būvniecības attīstības ietekme – rada lielus draudus ēkām ar īpašas nozīmes universālo vērtību, bet vidēju risku ainavām un ūdenstilpēm, tādējādi tā ir pārvaldības prioritāte, kas tiks sīkāk aprakstīta tālāk.

Otrs dominējošais risks ir saistīts ar pārvaldību, īpaši ņemot vērā to, ka tā var tikt pakļauta izmaiņām. Kā katrai Pasaules mantojuma vietai, ir svarīgi atpazīt draudus, ko rada iespējamās pārvaldības struktūru izmaiņas vai būtiskas normatīvās aizsardzības mehānismu izmaiņas, kā arī radikālas politiskās paradigmas maiņas. Ja šādu izmaiņu rezultātā rodas politika, kas neatbalsta pašreiz spēkā esošās pārvaldības stratēģijas, vai ja tā izraisa ievērojamu finanšu resursu samazinājumu kultūras mantojuma jomas atbalstīšanai, tas var kaitēt mantojuma vietai, radot vērā ņemamu apdraudējumu ēku saglabāšanai, kā arī radīt vidēja mēroga riskus ainavas elementiem un ielu tīklam. Pārvaldības jomas uzlabošanai pašvaldība primāri plāno izveidot nominētās mantojuma vietas pārvaldības sistēmu, kas integrētu esošās datubāzes, piemēram, ēku fotofiksāciju datubāzi vecpilsētas robežās vai noteiktu amatu meistarų datubāzi, un paaugstinātu mantojuma vietas aizsardzībā un apsaimniekošanā iesaistītā personāla kapacitāti.

Transportlīdzekļu satiksmes ietekme tika identificēta kā trešais nozīmīgākais apdraudējums nominētajai mantojuma vietai, kas varētu radīt ievērojamu risku ielu tīklam, kā arī vidēju apdraudējumu ēkām un ainavas elementiem. Ceturtais galvenais faktors, kas ietekmē mantojuma vietu, ir ēku tehniskā stāvokļa pasliktināšanās, kas rada nopietnu apdraudējumu ēkām, kā arī papildu draudus ainavas elementiem. Piektais galvenais risks ietilpst vides ietekmes kategorijā. Lietusūdens novadīšana rada lielus draudus ēkām un vidēji lielu apdraudējumu ielu tīklam. Visi šie riski ir apskatīti attiecīgajās sadaļās tālāk.

Ir svarīgi atzīmēt, ka normatīvais ietvars, kas galvenokārt aprakstīts 5. nodaļā un arī 4.a nodaļā, Kuldīgā darbojas jau gadu desmitiem un joprojām ir efektīvs līdzeklis, lai šai mantojuma vietai samazinātu iespējamās kaitējošās ietekmes rašanos. Papildu normatīvajam regulējumam efektīva apsaimniekošana ir veicinājusi kopumā apmierinošo

203. attēls. Kuldīgas novada pašvaldības inovāciju, tūrisma un sabiedrības integrācijas projektu galvenais eksperts Artis Gustovskis (no kreisās), Latvijas Valsts prezidents Egils Levits un Kuldīgas novada domes priekšsēdētāja Inga Bērziņa pie ēkas Pasta ielā 5. *Ričarda Sotaka foto, 2020.*

saglabāšanas stāvokli, kas kalpo par atskaites punktu mantojuma vietas turpmākai novērtēšanai. Neskatoties uz apmierinošo *status quo*, ir daži draudi, kas jāmonitorē un jākontrolē īpaši uzmanīgi, lai turpinātu sasniegt pozitīvus rezultātus. Nākamajās apakšnodaļās tiks sniegts ieskats pašreizējos, kā arī iespējamajos nākotnes riskos, kā arī īss kopsavilkums par attiecīgajām to novēršanas un mazināšanas stratēģijām. Lai iegūtu sīkāku informāciju par draudu novēršanu, lūdzam skatīt Pārvaldības plānu nominācijas pielikumā, kur ir sniegta detalizēta risku analīze un ietekmes novērtējums. Turpmāk aprakstīti tikai tie riski, kas patiešām tiek uzskatīti par iespējamiem, neatkarīgi no tā, vai šie riski ir reāli vai potenciāli. Pārvaldības plānā tiek apspriesti papildu riski, kurus pašvaldība šobrīd uzskata par maz ticamiem. Pārvaldības plāns lielā mērā balstās uz UNESCO 36. Ģenerālās asamblejas pieņemtajām vadlīnijām par vēsturiskām pilsētu ainavām.

(i) Attīstības ietekme

Kā jebkuram pilsētībūvniecības piemineklim, attīstības ietekme var atstāt iespaidu uz mantojuma vietas vērtībām. Pašlaik vienīgā esošā iejaukšanās nominētās mantojuma vietas atribūtos, kas izriet no attīstības ietekmes, ir primārie komunālo pakalpojumu vai pakalpojumu infrastruktūras faktori. Putnu ielā (nominētās mantojuma vietas buferzonā) atrodas telekomunikāciju tornis, kas ir redzams no pilsētas centra, kā arī no Ventas pretējā krasta. Atkarībā no iedzīvotāju vajadzībām pēc mobilā tālruna, TV un radio pārklājuma, iespējams, nākotnē būs nepieciešami vairāki šādi torņi. Lai aizsargātu definēto mantojuma vietas īpašas nozīmes universālo vērtību, pašvaldība cenšas atrast alternatīvas vietas, kas netraucētu mantojuma vērtībām.

Līdzīgi pastāvīgi pieaugošajai komunikācijas infrastruktūras nepieciešamībai, pieaugošā izpratne par atjaunojamajiem energoresursiem var arī novest pie mazu vēja ģeneratoru būvniecības, kas varētu izjaukt pilsētas vizuālo tēlu, kā arī saules paneļiem, kas negatīvi ietekmētu jumtu ainavu, ja tos uzliktu tieši uz 18. gadsimta ēkām raksturīgajiem māla dakstiņiem. Patlaban atjaunojamās enerģijas un aprīkojuma izvietošana mantojuma teritorijā ir aizliegta, jo to nosaka pašvaldības teritorijas plānojums. Neskatoties uz to, šis risks nākotnē varētu palielināties, ja sabiedriskā un politiskā attīstība novedīs pie pašvaldības noteikumu grozīšanas, tas būtu jāņem vērā attiecībā uz sagatavotību riskiem.

Līdzīgi kā inženierkomunikāciju infrastruktūra, mantojuma vietas pārvaldības prioritātēs ietilpst arī apbūves un attīstības ieteikmes riska pārvaldība. Gadījumā, ja pieaugtu iedzīvotāju skaits šajā reģionā, pastāv risks, ka tiks uzbūvēti papildu daudzstāvu dzīvojamu māju kompleksi. Tomēr stingrie noteikumi garantē minimālu iejaukšanos vecpilsētas mantojuma vērtībās. Daudzstāvu ēku būvniecība Kuldīgas pilsētas centrā, kā arī Pasaules mantojuma vietas buferzonā ir tikai potenciāls risks, ja vien nemainās normatīvās aizsardzības situācija, jo pašvaldības teritorijas plānošanas dokumentos ir noteikts maksimāli atļautais ēku augstums. Pašvaldības vispārējie būvnoteikumi nosaka, ka pilsētībūvniecības pieminekļa teritorijā, kā arī tā individuālajā aizsardzības zonā, kas atbilst nominētās mantojuma vietas buferzonai, ir atļauta ne vairāk kā trīs stāvu apbūve. Šis dokuments arī aizliedz celt debesskrāpjus, attīstīt industriālās zonas, kā arī būvēt paliekošas virszemes tūrisma konstrukcijas, piemēram, observatorijas un trošu vagonus. Šobrīd vienīgās ēkas ar vairāk nekā tradicionālajiem diviem stāviem, kas atrodas Kuldīgas vecpilsētas tuvumā, ir vairākas padomju laika dzīvojamās ēkas, kas atrodas nominētās mantojuma vietas buferzonā. Tāpat ir noteikts, ka jaunbūvētām ēkām jāatbilst Kuldīgas vēsturiskajai identitātei. Teritorijā uz ziemeļiem no Māras (senāk – Dzirnau) diķa ir izsniegta atļauja pārbūvēt stadionu. Lai arī tas atrodas ārpus nominētās mantojuma

vietas un tās buferzonas, taču tuvu mantojuma vietas robežai, pašvaldība ir ieplānojusi nodrošināt tādus stadiona apmeklētāju tribīņu izmērus, lai tās netraucētu nominētās mantojuma vietas skatu perspektīvām.

Saskaņā ar Latvijas mantojuma likumdošanu 100 metru aizsargjosla automātiski attiecas uz katru nekustamo kultūras mantojuma objektu. Šajā teritorijā atļauju saimnieciskai darbībai oficiāli izsniedz Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, kā arī kultūras pieminekļa īpašnieks. Tas tieši ietekmē un samazina komerciālās būvniecības attīstības risku Kuldīgā, kas varētu negatīvi ietekmēt nominēto mantojuma vietu. Tomēr pastāv risks, ka ārpus buferzonas, it īpaši netālu no senā Dzirnauvu dīķa teritorijas, varētu tikt uzcelts kāds lielāks tirdzniecības centrs. Lai gan tas neiejaucas nominētās mantojuma vietas vērtībā, tas varētu apdraudēt pilsētas centru ekonomiskā ziņā iespējamās to veikaliņu pārceļšanās dēļ, kuri vēlēsies piesaistīt lielāku pircēju skaitu. Šādi notikumi negatīvi ietekmētu atmosfēru Kuldīgas vecpilsētā, jo tas varētu samazināt tās dzīvīgumu. Tāpēc pašvaldība vēlas nākotnē attīstīt iniciatīvas, kas ļautu saglabāt pašreizējos īrniekus pilsētas centrā gadījumā, ja šādi tirdzniecības centri tiktu uzcelti. Jau nominācijas sagatavošanas laikā ir radītas iniciatīvas privāto investīciju piesaistei Kuldīgas pilsētas centrā un mazo uzņēmumu attīstības stiprināšanai tās teritorijā. Lai veicinātu Kuldīgas mantojuma vērtību aktīvu integrāciju uzņēmējdarbības attīstībā, uzņēmējiem tiek organizētas lekcijas un semināri par tādām tēmām kā vispārējs mazā biznesa uzsākšanas process vecpilsētā un šādu uzņēmumu mārketingu.

Rūpnieciskās būvniecības draudi tiek uzskatīti par salīdzinoši maz ticamiem, jo Kuldīgā šobrīd nav lielu rūpniecības uzņēmumu. Fragmentārā pilsētas struktūra līdz ar tās atrašanās vietu samērā tālu no valsts galvenajiem transporta ceļiem samazina jaunu rūpniecības objektu attīstības varbūtību Kuldīgā. Vienīgi zona ap bijušās rūpnīcas "Vulkāns" teritoriju, kas atrodas nominētās mantojuma vietas buferzonas dienvidu galā, tiek uzskatīta par neaizsargātu nākotnes komerciālās attīstības kontekstā. Sakarā ar to, ka tā atrodas tikai pāris simtu metru attālumā no vēsturisko dzīvojamo māju apbūves, kā arī ielām, kas ir būtiskas nominētās mantojuma vietas īpašas nozīmes universālās vērtības nesējas, šāda attīstība ir jāuzskata par problemātisku, jo tā vizuāli ietekmētu arī nominēto mantojuma vietu, kā arī palielinātu piesārņojuma daudzumu, putekļu veidošanos un smago transportlīdzekļu satiksmi. Attīstības draudu novēršanas pasākumos ir ietvertas izpratnes veidošanas kampaņas un ieinteresēto personu iesaistīšana visos līmeņos.

Kaut arī 4.a nodaļā aprakstītie augstie mantojuma saglabāšanas standarti rada pretēju iespaidu, papildus vispārējai attīstības ietekmei pastāv izaicinājumi saistībā ar vēsturisko ēku saglabāšanu. Piemēram, valsts līmenī trūkst augsta līmeņa profesionāļu un izpildes kvalitātes, kas rada saglabāšanas un restaurācijas darbu sliktas kvalitātes risku, sākot no plānošanas procesa līdz uzdevumu praktiskai izpildei. Vēl viens izaicinājums attiecībā uz restaurācijas praktisko aspektu ir grūtības iegūt piemērotu koksnes materiālu koka ēku un detaļu saglabāšanai un restaurācijai, jo kokapstrādes tradīcijas ir mainījušās, mainoties būvniecības procesam. Tas rada sarežģījumus, tā kā koka detaļu restaurācija veido lielu daļu no uzdevumiem ēku saglabāšanai. Tradicionālā materiāla izzušanas un būvniecības metožu izmaiņu rezultātā zūd vispārējās tradicionālās amatniecības prasmes, kas nepieciešamas kultūras mantojuma vietu uzturēšanai. Kvalificētu amatnieku, kā arī restaurācijas speciālistu skaits samazinās, tāpēc arī zināšanas izzūd. Lai neitralizētu šo tendenci, Restaurācijas centrs pats izglīto speciālistus dažādās jomās, kas nepieciešamas Kuldīgas vecpilsētas uzturēšanai. Šīs izglītības programmas iedzīvotājiem ir papildu veids, kā uzlabot vispārējo zināšanu līmeni šajā jomā.

204. attēls. Lekcijas un seminārus, ko rīko Kuldīgas Restaurācijas centrs, vada augstas kvalifikācijas speciālisti.

Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2019.

ir nopietnāks. Piemēram, dažos dzīvokļos vēsturiskās krāsni ir sliktā tehniskā stāvoklī, un cilvēkiem nav finanšu līdzekļu nepieciešamajiem remontdarbiem. Restaurācijas centra uzdevums ir uzraudzīt šādu attīstību un novērst lielāku problēmu rašanos.

Visbeidzot, jāņem vērā transporta infrastruktūras radītie primārie draudi. Transportlīdzekļu satiksmes sekas ir vibrācijas un piesārņojums, kas ietekmē ēku fasādes un konstrukcijas, kā arī pilsētas vizuālo izskatu. Troksnis rada vēl papildu negatīvu ietekmi uz pilsētvidi. Liels daudzums izplūdes gāzu emisiju ietekmē tradicionālos celtniecības materiālus. Lai izvairītos no nopietniem struktūru bojājumiem, Liepājas iela bija pirmā iela, kas transportlīdzekļu satiksmei tika slēgta. Šajā sakarā pašvaldība plāno izveidot vēl kādu gājēju ielu, kā arī noteikt ielas ar prioritāti gājējiem. Turklāt ir paredzēts pārskatīt transportlīdzekļu satiksmes organizāciju Kuldīgas vecpilsētā un nodrošināt jaunu autostāvvietu ierīkošanu ārpus nominētās mantojuma

Vēl ir novērots, ka iedzīvotāju un restaurācijas speciālistu starpā pastāv domstarpības par restaurācijas darbu mērķi un rezultātu. Kamēr speciālistu mērķis ir rezultāts, kas respektē ēkas vēsturi, iedzīvotāji nereti vēlas, lai ēkas izskatītos nevainojami un mūsdienīgi. Te iezīmējas nesaskaņa starp pilsētas attīstību un mantojuma saglabāšanu, kas, pēc Restaurācijas centra vadītājas Ilzes Zariņas teiktā, pašlaik vēl nav atrisināta. Tomēr iepriekšminētā normatīvā regulējuma kontekstā šī problēma netraucē veikt autentiskus saglabāšanas darbus. Tomēr saziņa ar vietējiem iedzīvotājiem ir jāpilnveido, un tā ir būtiska mantojuma vietas pārvaldības plāna sastāvdaļa. Pašvaldības mājaslapā atrodams plašs informācijas un izglītojošu materiālu klāsts, nodrošinot piekļuvi informācijai, kas izstrādāta, lai padarītu mantojuma aizsardzību pieejamāku plašākai sabiedrībai, piemēram, “Kuldīgas vecpilsētas apbūves noteikumi attēlos”, kas tika sagatavoti 2014. gadā, lai iedzīvotājiem piedāvātu vizuāli uzskatāmu informāciju veiksmīgai mantojuma aizsardzībai.

Papildus atšķirīgajai izpratnei par veiksmīgu restaurāciju iedzīvotāju finansiālais stāvoklis ir vēl viens izaicinājums sadarbībai ar Restaurācijas centru. Vecpilsētas iedzīvotāju un māju īpašnieku finansiālās iespējas ir ļoti ierobežotas. Līdz ar to finanses ēku pareizai uzturēšanai ne vienmēr ir pieejamas. Lai gan daudzos gadījumos tā vairāk ir estētiska rakstura problēma, kad remontdarbi tiek veikti tikai tad, ja esošā situācija vairs nav paciešama, bet ir arī citi gadījumi, kad apdraudējums

205. attēls. Liepājas iela – gājēju iela.
Ieva Benefeldes foto, 2018.

vietas teritorijas. Satiksmei bīstamie krustojumi ir tikuši pārbūvēti, lai nodrošinātu drošu piekļuvi mantojuma vietai. Papildus gājēju zonām Liepājas ielā un Rātslaukumā lielākā daļā vēsturisko ielu noteikta vienvirziena transportlīdzekļu satiksme. Ātruma ierobežojums 30 km / h vecpilsētas teritorijā, kā arī kravas automašīnu satiksmes aizliegums ieviests ar mērķi novērst transporta radītu vēsturisko pilsētas materiālu bojājumus. Vienīgā plānotā jaunā transporta infrastruktūra Kuldīgā ir apvedceļa posms ziemeļu daļā ar jaunu tiltu pār Ventu, kas bija ielānāts jau padomju laikā. Tā ir daļa no Kuldīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas, kas atrodas ārpus nominētās mantojuma vietas un tās buferzonas.

(ii) Vides ietekme

Vides ietekmes kontekstā laikapstākļi ir viens no galvenajiem draudiem, kas ietekmē ēku fiziskās struktūras, kā arī ir aktuāli Kuldīgas apsaimniekošanai. Kuldīga ir pakļauta vides ietekmei – gan tādai, kas rodas tikai noteiktos gadalaikos, gan arī tādai, kas jāuzrauga visa gada garumā. Ņemot vērā palielināto mitruma līmeni, ēku pamati ziemas laikā ir pakļauti bojāšanās draudiem. Gaisa mitrums, kā arī relatīvi augstās temperatūras svārstības visa gada garumā ne tikai ietekmē pamatu konstrukcijas, bet arī veicina pelējuma rašanos, kas ietekmē jau nolietotās ēku konstrukcijas un rada izaicinājumu to saglabāšanai. Turklāt sāls, ko ziemā izmanto ielu kaisīšanai, rada kaitējumu ēkām mantojuma vietas teritorijā. Kūstoša ledus un sāls saturs iesūcas pamatos, kā arī nokļūst uz ēku fasādēm, tādējādi pātrinot tradicionālo materiālu bojāšanos. Kā minēts 4.a nodaļā, tas nozīmē materiālu, kā arī ēku fasāžu vizuālu pasliktināšanos, jo māju apakšējās daļās krāsa ir atkārtoti jāatjauno.

206. attēls. Ventas Rumba – daļa no plašākas ekosistēmas.
Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2019.

Attiecībā uz lietusūdeni ir konstatēta nepareiza tā novadīšanas sistēma, tāpēc lietusūdens novadīšana tika definēta kā viens no pieciem galvenajiem faktoriem, kas ietekmē mantojuma vietu. Pašvaldība plāno īstenot publiskus investīciju projektus, piemēram, uzlabotas lietusūdens savākšanas un novadīšanas sistēmas izveidi, kā arī meliorācijas sistēmas atjaunošanu, pilsētas teritorijā ieviešot ilgtspējīgus lietusūdens apsaimniekošanas risinājumus. Tajā pašā laikā tiks uzlabota arī vecpilsētas un dabas teritoriju ikdienas uzturēšana un apsaimniekošana. Pašvaldība nodrošinās konsultatīvu atbalstu ēku īpašniekiem un investoriem nominētajā mantojuma vietā, lai izveidotu ieradumu pareizi savākt un novadīt lietusūdeni no ēku jumtiem un pagalmiem.

Cits vides apdraudējums, kas nav atkarīgs no sezonālām izmaiņām, bet ir pieskaitāms piesārņojuma problēmām, ir tas, ko daļēji izraisa vecpilsētas kanalizācijas sistēmas neefektivitāte. Tā kā visas ēkas nav savienotas ar pilsētas kanalizācijas sistēmu, notekūdeņi, kā arī sadzīves atkritumi nokļūst upēs un ietekmē ūdens kvalitāti. Pašvaldība apzinās šo risku un cenšas ieviest efektīvāku notekūdeņu apsaimniekošanu, kā arī panākt pieslēgumu kanalizācijas sistēmām tām mājām, kuras pašlaik nav tai pieslēgtas. Attiecībā uz piesārņojuma ietekmes neitralizēšanu Kuldīgas novada pašvaldība kopš 2010. gada organizē plānotu Alekšupītes gultnes un krastu sakopšanu. Kopš 2013. gada regulāra Ventas gultnes tīrīšana neitralizē iespējamo bioloģiskās daudzveidības degradāciju nākotnē vai svešzemju sugu attīstību. Šajā kontekstā tiek aizsargāti aizsargājamo sugu biotopi, kas ir atzīti nacionālā un starptautiskā līmenī.

Pārvaldības plānā ir norādīts, ka monitoringa sistēma nodrošina pastāvīgu vides ietekmes attīstības novērtēšanu un nosaka turpmākās nepieciešamās darbības negatīvas tendences gadījumā.

(iii) Dabas katastrofas un gatavība riskiem

Latvija ir valsts, kuru diez vai varētu apdraudēt nopietnas dabas katastrofas. Vislielākais risks attiecībā uz dabas katastrofām valstī ir saistīts ar upju līmeņa maiņu, kas izraisa plūdus. Plūdi ir nopietns drauds vēsturiskajām ēkām, tā kā tie sabojā ēku pamatu konstrukcijas. Palikušais mitrums izraisa pelējuma veidošanos arī pēc plūdu novēršanas.

Lai arī Kuldīgas vecpilsēta ir cieši saistīta ar Ventu un Alekšupīti, risks, kas raksturīgs citām Latvijas pilsētām, Kuldīgas gadījumā netiek uzskatīts par būtisku apdraudējumu. Tā kā Venta laika gaitā nav iztaisnota vai ierobežota tecējumā, upes gultnei ir iespēja paplašināties apkārtējos laukos, kas veido

Ventas ielejas aizsargājamo ainavu zonu, un tādējādi tas nerada nekādas briesmas vietas vēsturiskajam audumam. Vienīgā plūdu skartā teritorija ir Mārtiņsala, kas atrodas Ventas labajā krastā. Tomēr tiek aprēķināts, ka šādi plūdu gadījumi notiek retāk kā reizi desmit gados, un nav sagaidāms, ka tie kaitēs objekta īpašas nozīmes universālajai vērtībai, jo tajā upes pusē nav mantojuma atribūtiem nozīmīgu pilsētvides elementu. Ventai gan ir plašāki krasti, kas ļauj ūdenim izplūst, bet Alekšupīte tek gar daudzu vēsturisko ēku sienām. Kaut arī plūdi šajā teritorijā varētu kļūt par nopietnāku draudu īpašas nozīmes universālās vērtības atribūtiem, šo iespēju samazina fakts, ka Alekšupīte ietek tieši Ventā, un tādējādi iepriekš aprakstītās Ventas ielejas plašumam ir pozitīva ietekme.

Attiecībā uz vētrām, tādas izpausmes kā krusa un zibens spērieni var negatīvi ietekmēt īpašas nozīmes universālās vērtības atribūtus, jo var stipri sabojāt pilsētbūvniecisko struktūru. Zibens spērieni var izraisīt ugunsgrēkus un īpaši apdraud koka ēkas, kas saglabājušās jau no 18. gadsimta. Jau agrāk ugunsgrēki ir iznīcinājuši ievērojamas pilsētas daļas. Reaģējot uz atkārtotajiem ugunsgrēkiem, 18. un 19. gadsimtā tika nomainīti jumtu segumi, sākotnējos šķindeļu un salmu jumtus aizstājot ar māla dakstiņiem, kas ir izturīgāki pret ugunsgrēka postījumiem. Papildus ugunsgrēku reaģēšanas stratēģijām pašvaldība regulāri organizē ugunsgrēku novēršanas kampaņas mazāk aizsargāto ēku iedzīvotājiem vecpilsētā.

Viena svarīga stratēģija dabas katastrofu ilgtermiņa ietekmes mazināšanai ir ēku obligātās apdrošināšanas ieviešana vēsturiskajā pilsētas centrā. Šis saistošais noteikums būtu svarīgs elements risku gatavības kontekstā, jo tas nodrošinātu risinājumu mantojuma atjaunošanai dabas katastrofu apdraudējumu gadījumā. Vienlaikus tas palīdzētu novērst konfliktus, kas varētu rasties ar iznīcināto ēku iedzīvotājiem finansiālo līdzekļu trūkuma dēļ, jo varētu novest pie darbiem, kas neatbilst autentiskai mantojuma saglabāšanai.

Pašlaik nav zināms, ka dabas katastrofas īpaši apdraudētu šo mantojuma vietu. Tomēr ir vairākas dabas katastrofas, kas nākotnē varētu kaitēt Kuldīgas pilsētai, gadījumā ja tās notiktu, piemēram, vētras, plūdi, sausums un svešzemju sugu invāzija. Tiek ņemtas vērā globālās parādības, piemēram, klimata pārmaiņas, un, tiklīdz tiks novērota tendence, ka no tām var rasties īpaši draudi, tiks izstrādāti atbilstoši adaptācijas pasākumi.

207. attēls. Vižņi Ventas ielejā pie Mārtiņsalas. Fonā – Jēkaba kanāls, 20. gs. 60.–70. gadi. *Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto.*

(iv) **Atbildīga apmeklējumu plūsma Pasaules mantojuma vietās**

Kopš 2014. gada Kuldīgā apmeklētāju skaits tiek nepārtraukti monitorēts, izmantojot lāzerskaitītājus. 2014. un 2015. gadā darbojās tikai viens lāzerskaitītājs, savukārt 2016. gadā tika pievienoti vēl divi skaitītāji. Šī attīstība parāda pašvaldības pieaugošo izpratni par apmeklētāju paradumu izpratnes nozīmi, lai veiksmīgi pārvaldītu jebkādu ar to saistīto negatīvo ietekmi. Pašlaik ar skaitīšanas iekārtām ir aprīkotas šādas vietas: tilts pāri hercoga Jēkaba kanālam Ventas labajā krastā, kas ir piekļuves punkts Mārtiņsalas pludmalei, kā arī ūdenskritumam, ēka Pils ielā 1, kas atrodas uz ielas, kas ved uz novada muzeju, kā arī ēka Liepājas ielā 8, kas atrodas pie pilsētas galvenās gājēju ielas. Arī tūrisma informācijas centrā, kas atrodas Vecajā rātsnamā, pie Rātslaukuma, reģistrē apmeklētāju statistiku.

2014. gadā, kad bija uzstādīts tikai pirmais lāzerskaitītājs pie hercoga Jēkaba kanāla, pilsētā tika reģistrēti 35 640 apmeklējumi, un tūrisma informācijas centrā ienāca 8641 cilvēks. Nākamajā gadā apmeklētāju skaits bija mazāks – kopā reģistrēti 24 415 apmeklējumi. No tiem 10 453 cilvēki tika reģistrēti kā tūrisma informācijas centra apmeklētāji, kas veido vairāk nekā 40% apmeklētāju. Sākot ar 2016. gadu, apmeklētāju skaits ir ievērojami lielāks, tomēr tas ir tieši jāsaista ar papildu kontroles punktu palielināšanos. 2016. gadā tika reģistrēti 135 198 apmeklētāji, no kuriem 10 673 apmeklēja tūrisma informācijas centru. 2017. gadā Kuldīgā fiksēja 195 170 apmeklētājus, un tūrisma informācijas centrā tika reģistrēti 8919 gada apmeklējumi. 2018. gadā apmeklētāju skaits vēlreiz pieauga, un lāzeri uzskaitīja 231 154 apmeklētājus. 8344 no viņiem apmeklēja tūrisma informācijas centru. Nesenākie dati par 2019. gadu rāda, ka Kuldīgu apmeklēja aptuveni 300 259 cilvēki. Apmeklētāju skaits tūrisma informācijas centrā samazinājās līdz 6187. Skaitļu attīstība parāda dažādas tendences vispārējos pilsētas apmeklējumos un tūrisma informācijas centra apmeklējumos. Apmeklētāju skaita samazināšanās tūrisma informācijas centrā, iespējams, balstās uz pieaugošo informācijas pieejamību tiešsaistē, un, analizējot šos datus, faktiski nevar izdarīt secinājumus par intereses līmeni par pašu pilsētu. Gluži pretēji, kopējais apmeklētāju skaits kopš 2016. gada liecina par vairāk nekā 100% pieaugumu.

Šo tendenci vēl vairāk apstiprina apkopotie dati par nakšņotājiem. Šobrīd tiešsaistē ir pieejamas kopumā 59 dažādas izmitināšanas iespējas, tostarp 17 dzīvokļi, 12 brīvdienu mājas,

sešas viesnīcas, 18 viesu mājas, četras kempinga vietas un divi atpūtas kompleksi. Pēdējo desmit gadu laikā sakarā ar ievērojamiem ieguldījumiem publiskās telpas uzlabošanā strauji pieauga privātas iniciatīvas attiecībā uz ēdināšanas un izmitināšanas pakalpojumiem.

Negaidīts papildu apmeklētāju skaita pieaugums sakarā ar iekļaušanu Pasaules mantojuma sarakstā varētu skart mantojuma vietu dažādos līmeņos, jo pārmērīgs apmeklētāju skaits var ietekmēt gan vietējo sabiedrību, gan vēsturiskās pilsētvides saglabāšanu. Attiecībā uz vietējo sabiedrību pārāk lielais apmeklētāju skaits varētu izmainīt atmosfēru, zaudējot pašreizējo spēcīgo piederības

208. attēls. Kultūras mantojuma aktivitātes ģimenēm ar bērniem.
Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2020.

209. attēls. Manufaktūru izstādes un mākslas performances Kuldīgas vecpilsētā. *Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2014.*

sajūtu. Mājokļi nominētajā teritorijā varētu kļūt dārgāki, un vietējo sabiedrību varētu ietekmēt ģentrifikācija. Tāpēc ir svarīgi iesaistīt sabiedrību tūrisma attīstībā un nodrošināt normatīvos mehānismus, lai novērstu Pasauls mantojuma statusa negatīvās ietekmes rašanos vietējā sabiedrībā. Mantojuma vietas ilgtspējīgas apsaimniekošanas dēļ ir svarīgi nodrošināt, lai iedzīvotāji turpinātu identificēties ar mantojuma vietu un lai tie, kuri dzīvo šajā teritorijā, pasaules mantojuma statusu uztvertu pozitīvi. Šajā sakarā Kuldīgas pašvaldība ir īstenojusi dažādas stratēģijas, kas vairo mantojuma vietas aizsardzības nozīmes izpratni. Tie ir proaktīvi pasākumi un neizriet no reāli identificētiem riskiem saistībā ar vietējo iedzīvotāju informētības trūkumu.

Kuldīgas novada pašvaldības Izglītības pārvalde 2011. gadā uzsāka Kuldīgas novada skolotāju kvalifikācijas paaugstināšanu. Skolotāji tiek informēti par mantojuma izpēti, saglabāšanu un popularizēšanu un šo aspektu nozīmi skolēnu izglītošanā. Papildus apmācībai un informācijai, kas tiek sniegta skolotājiem, dažādu izglītības pasākumu mērķis ir tieši uzrunāt un iesaistīt visu vecumu bērnus, kā arī viņu ģimenes. Kopš 2013. gada 5. klašu skolēniem pēc pašvaldības iniciatīvas tiek piedāvāta īpaša Kuldīgas un tās apkārtnes novada mācība. Jau kopš 2010. gada Kuldīgas Jauniešu padome regulāri iesaistās lēmumu pieņemšanā un ideju izstrādē attiecībā uz jautājumiem pilsētā. Tādā veidā iedzīvotāji jau no mazotnes veido informētību un atbildības sajūtu par savu pilsētu, kas veicina proaktīvu attieksmi arī pret pilsētu un tās vides aizsardzību.

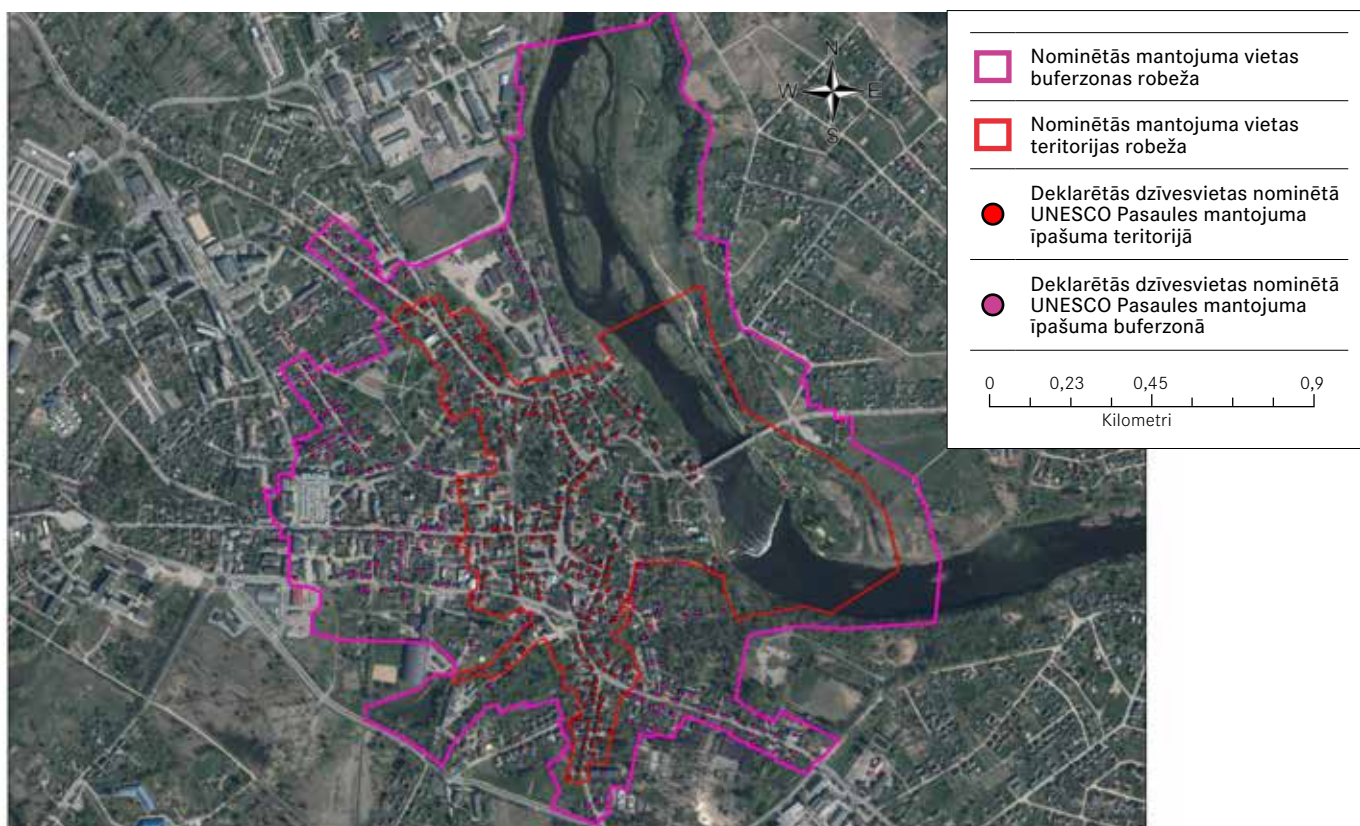

210. attēls. Ziemassvētku rotājumi un svētku amatnieku tirdziņš Kuldīgas vecpilsētā.
Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2018

Iespējamā negatīvā ietekme uz vietējiem iedzīvotājiem, ievērojami lielāks apmeklētāju skaits varētu novest pie augstāka nolietojuma līmeņa un tādējādi apdraudēt īpašas nozīmes universālās vērtības atribūtu fizisko stāvokli. Emisijas, ko izraisa pieaugoša transportlīdzekļu satiksmes, varētu vēl vairāk ietekmēt vēsturisko pilsētas struktūru. Tomēr autostāvvietu atrašanās ārpus nominētās mantojuma vietas, kas jau tika aprakstīta kā darbības virziens attiecībā uz attīstības draudiem, palīdz samazināt šādu negatīvo ietekmi. Tūristu grupu autobusiem ir jāpaliek ārpus pilsētas centra, un grupām jāierodas pilsētā ar kājām. Lai kontrolētu fiziskās pilsētvides pasliktināšanos un saglabātu pozitīvu dzīves telpu vietējiem iedzīvotājiem, ciešā sadarbībā ar tūrisma organizācijām ir veikti pasākumi, lai izlīdzinātu apmeklētāju plūsmu visa gada garumā, organizējot pasākumus ārpus aktīvās sezonas. Tāpēc Kuldīgā rīko lielus pasākumus pavasarī, rudenī un ziemā, piemēram, Ziemassvētku gadatirgus, Jaungada svinības, restorānu nedēļa martā, kā arī citi dažāda mēroga pasākumi.

Nominētās mantojuma vietas pārvaldības sistēmas mērķis ir nodrošināt ilgtspējīgu tūrisma attīstību, kas kalpo sabiedrības vajadzībām un aizsargā īpašas nozīmes universālās vērtības atribūtus no pārmērīgas apmeklētības. Šajā sakarā Pārvaldības plānā ir aprakstīts liels darbību kopums, kas jau ir ieviests un ir aktīvi veicinājis mantojuma vietas īpašo stāvokli. Bez esošajiem mehānismiem ir paredzēts nodarbināt papildu personālu, kas specializējas mantojuma vietu apsaimniekošanā. Lai novērstu negatīvu ietekmi, pašvaldība papildus izveidos monitoringa sistēmu, kas novēros apmeklētāju skaitu un to iespējamo ietekmi uz vietas īpašas nozīmes universālo vērtību.

Lai radītu paliekošu pozitīvu iespaidu par Kuldīgu, pašvaldība pēdējo desmit gadu laikā ir īstenojusi dažādas aktivitātes. Tikusi ieviesta sertifikācijas sistēma gidiem, lai sniegtu vislabāko

211. attēls. Iedzīvotāji, kuri dzīvo nominētās mantojuma vietas teritorijā (iezīmēts sarkanā krāsā) un tās buferzonā (iezīmēts rozā krāsā) atbilstoši Pilsnības un migrācijas lietu pārvaldes datiem, 2020. *Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.*

iespējamo apmeklētāju pieredzi un vēl vairāk palielinātu izpratni par vietas vērtībām. Pozitīva apmeklētāju pieredze var radīt atbildības sajūtu apmeklētājos un likt apzināties savu ietekmi un, ja iespējams, to mazināt. Gidu sertifikācijas sistēmas pamatā ir 160 stundu apmācība, kurā ietverta informācija par vietas mantojuma vērtībām, tās arhitektūru, kā arī ainavu un vietējā mantojuma nemateriālajiem elementiem. Kultūras tūrisms tiek aktīvi popularizēts, un tiek piedāvāti tematiskie maršruti, kuru pamatā ir dažādi aspekti, tostarp dažādās durvis pilsētā vai Kurzemes-Zemgales hercogistes mantojums.

(v) Iedzīvotāju skaits mantojuma vietā un buferzonā

Saskaņā ar Latvijas Pilsnības un migrācijas lietu pārvaldes sniegto informāciju 2020. gadā Kuldīgā oficiāli reģistrēts 10 891 cilvēks. No tiem 1680 cilvēki (722 sievietes, 958 vīrieši) dzīvo nominētās mantojuma vietas teritorijā. Buferzonas teritorijā dzīvo vēl 1100 cilvēku (501 sieviete, 599 vīrieši). Tādējādi 2780 jeb 25% no visiem kuldīdzniekiem dzīvo vai nu nominētās mantojuma vietas teritorijā vai tās buferzonā.

Statistika rāda, ka, tāpat kā citās Latvijas pilsētās, izņemot galvaspilsētas tuvumā esošos dzīvojamos rajonus, Kuldīgā iedzīvotāju skaits turpina pakāpeniski samazināties. Taču pieejamie nekustamā īpašuma tirgus, remigrācijas speciālistu, Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras Kuldīgas biznesa inkubatora dati, kā arī jaunākās publikācijas plašsaziņas līdzekļos un sociālajos medijos parāda tendenci, ka gan jaunās ģimenes, gan uzņēmēji pārceļas uz dzīvi Kuldīgā gan no galvaspilsētas, gan pat no citām valstīm. Pašreizējās attālinātās darba situācijas dēļ, kas izveidojās globālās pandēmijas laikā 2020. gadā, cilvēki izrāda interesi pārcelt savu biznesu uz Kuldīgu vai strādāt no mājām Kuldīgā, jo viņu bērni var augt skaistā, kompaktā un labiekārtotā pilsētā ar kvalitatīvu vispārējo un profesionālo izglītību, kas viņiem šeit tiek piedāvāta.

212. attēls. Alekšupīte un Dzirnauvu dīķis Kuldīgā. Den Marino foto, 2019.

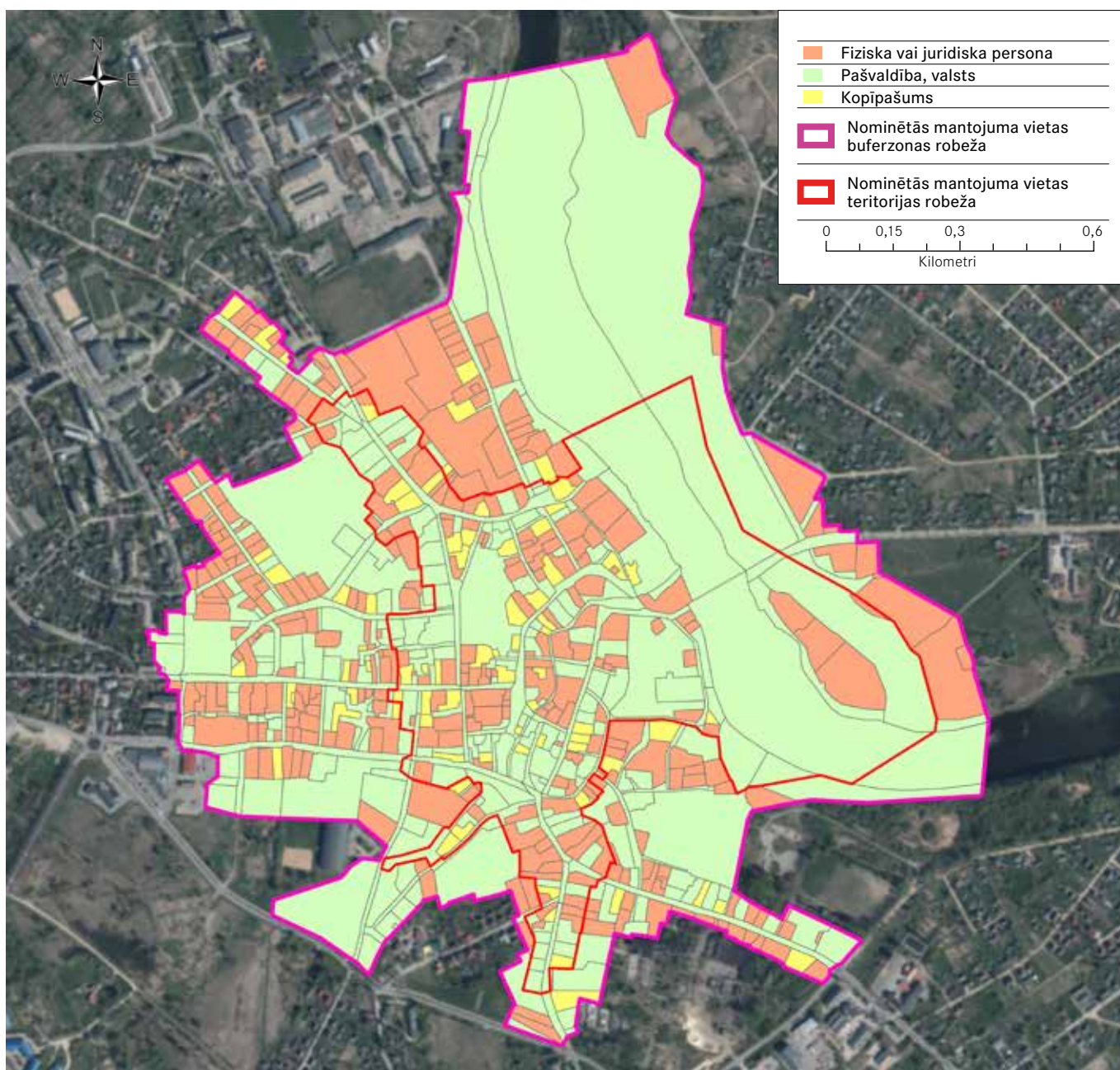

5. Mantojuma vietas

aizsardzība un
apsaimniekošana

213. attēls. Īpašuma piederība mantojuma vietas teritorijā un tās buferzonā, datu avots: Valsts zemes dienests. Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.

5.a Īpašumtiesības

Īpašumtiesības UNESCO Pasaulē mantojuma vietas teritorijā

Vietas universālo vērtību pamatojošo atribūtu galvenās grupas veido ēkas, ielu tīkls un laukumi, ainavas elementi, ūdenstilpes un ūdens šķērsošanas vietas. Ielu tīkls un laukumi, ainavas elementi, kā arī ūdenstilpes un ūdens šķērsošanas vietas ir publiskā infrastruktūra, kas pieder pašvaldībai vai valstij. Savukārt ēku īpašuma piederība ir atšķirīga – daļa ēku pieder pašvaldībai, bet daļa – privātiem īpašniekiem – fiziskām un juridiskām personām. Ievērojama daļa mantojuma vietas teritorijā esošo ēku ir kopīpašums – padomju laikā ēkas tikušas sadalītas

dzīvokļos. Ēku apsaimniekošanu un uzturēšanu par īpašnieku līdzekļiem lielākoties nodrošina Kuldīgas novada pašvaldības kapitālsabiedrība SIA “Kuldīgas komunālie pakalpojumi” vai īpašnieku izveidotas apsaimniekošanas biedrības.

Procentuāli mantojuma vietas teritorijā 42% īpašuma pieder pašvaldībai vai valstij, 22% – fiziskām vai juridiskām personām, bet 36% ir jaukta statusa kopīpašums (t.i., īpašumam ir vairāki atšķirīga juridiskā statusa īpašnieki).

Īpašumtiesības buferzonā

Mantojuma vietas buferzonā esošais ielu tīkls, laukumi un ainavas elementi pieder pašvaldībai vai valstij, bet ēkas pieder gan pašvaldībai, gan fiziskām un juridiskām personām.

Procentuāli mantojuma vietas teritorijā 25% īpašuma pieder pašvaldībai vai valstij, 35% – fiziskām vai juridiskām personām, bet 40% ir jaukta statusa kopīpašums.

5.b Aizsargājamā objekta statusa piešķiršana

Mantojuma vietai, tās īpašas nozīmes universālajai vērtībai un atsevišķiem objektiem ir noteikts valsts līmeņa kultūras un dabas mantojuma aizsardzības statuss.

Mantojuma vietas teritorija un tās buferzona ietver divas nozīmīgas aizsargājamās teritorijas – pilsētībūvniecības pieminekli Nr. 7435 “Kuldīgas pilsētas vēsturiskais centrs” un dabas liegumu “Ventas ieleja”, kā arī kultūras, dabas, vēstures, arheoloģijas un citus valsts un vietējas nozīmes pieminekļus.

Kultūras mantojuma aizsardzība

Mantojuma vietā un tās buferzonā atbilstoši Latvijas Republikas likumam “Par kultūras pieminekļu aizsardzību” un “Aizsargjoslu likumam” noteikti šādi valsts aizsargājami nekustamie kultūras pieminekļi un to aizsardzības zonas:

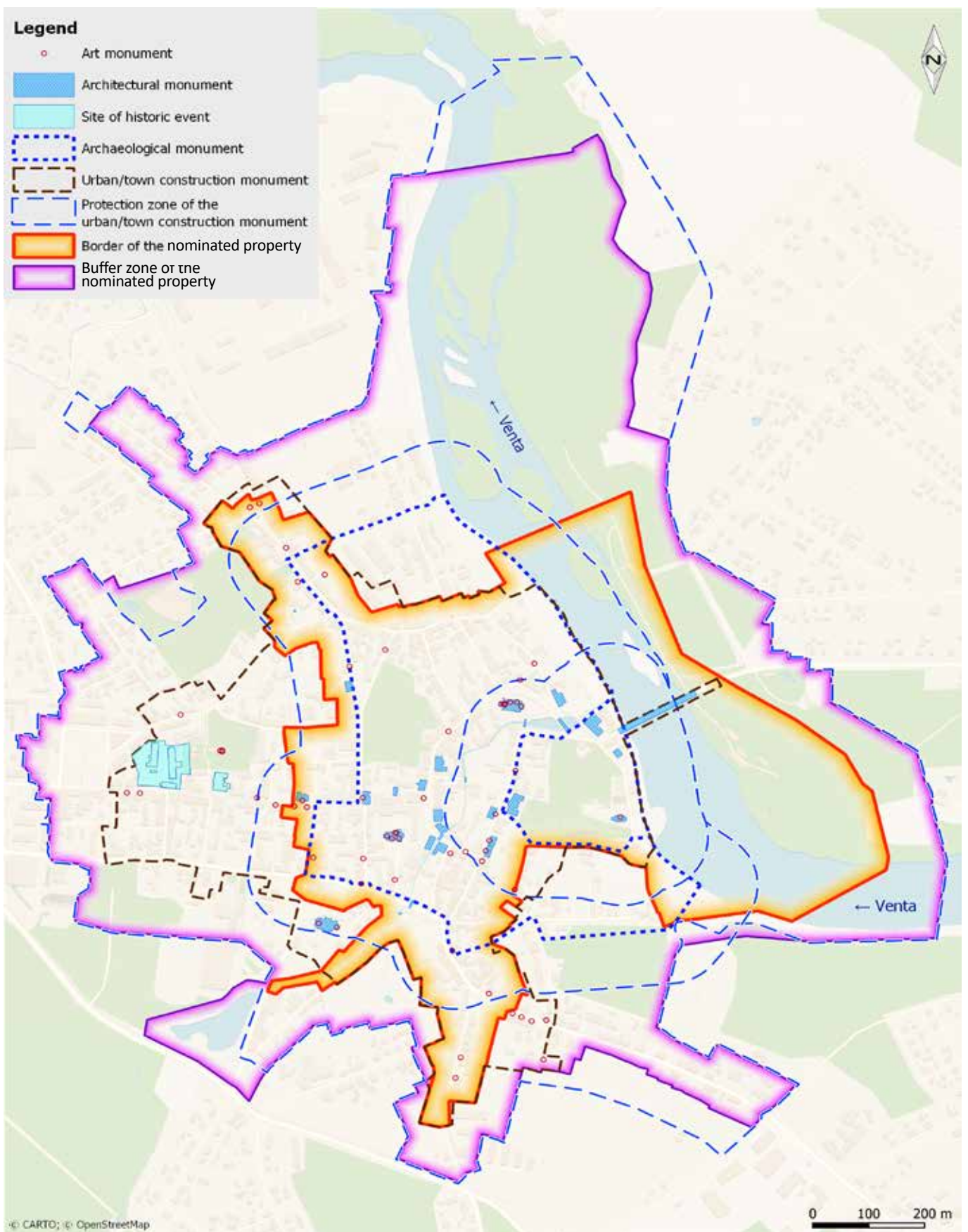
- valsts nozīmes aizsargājamais pilsētībūvniecības piemineklis “Kuldīgas pilsētas vēsturiskais centrs”;
- valsts nozīmes arheoloģiskie pieminekļi “Kuldīgas senpilsēta” un “Kuldīgas viduslaiku pils”;
- valsts nozīmes vēstures piemineklis “Baltijas skolotāju seminārs”;
- valsts nozīmes piemineklis – vēsturiska notikuma vieta “Adatu fabrika”;
- 19 valsts nozīmes un 4 vietējas nozīmes arhitektūras pieminekļi;
- 29 valsts nozīmes un 30 vietējas nozīmes mākslas pieminekļi.

Pilsētībūvniecības piemineklis “Kuldīgas pilsētas vēsturiskais centrs” atrodas valsts aizsardzībā kopš 1969. gada.

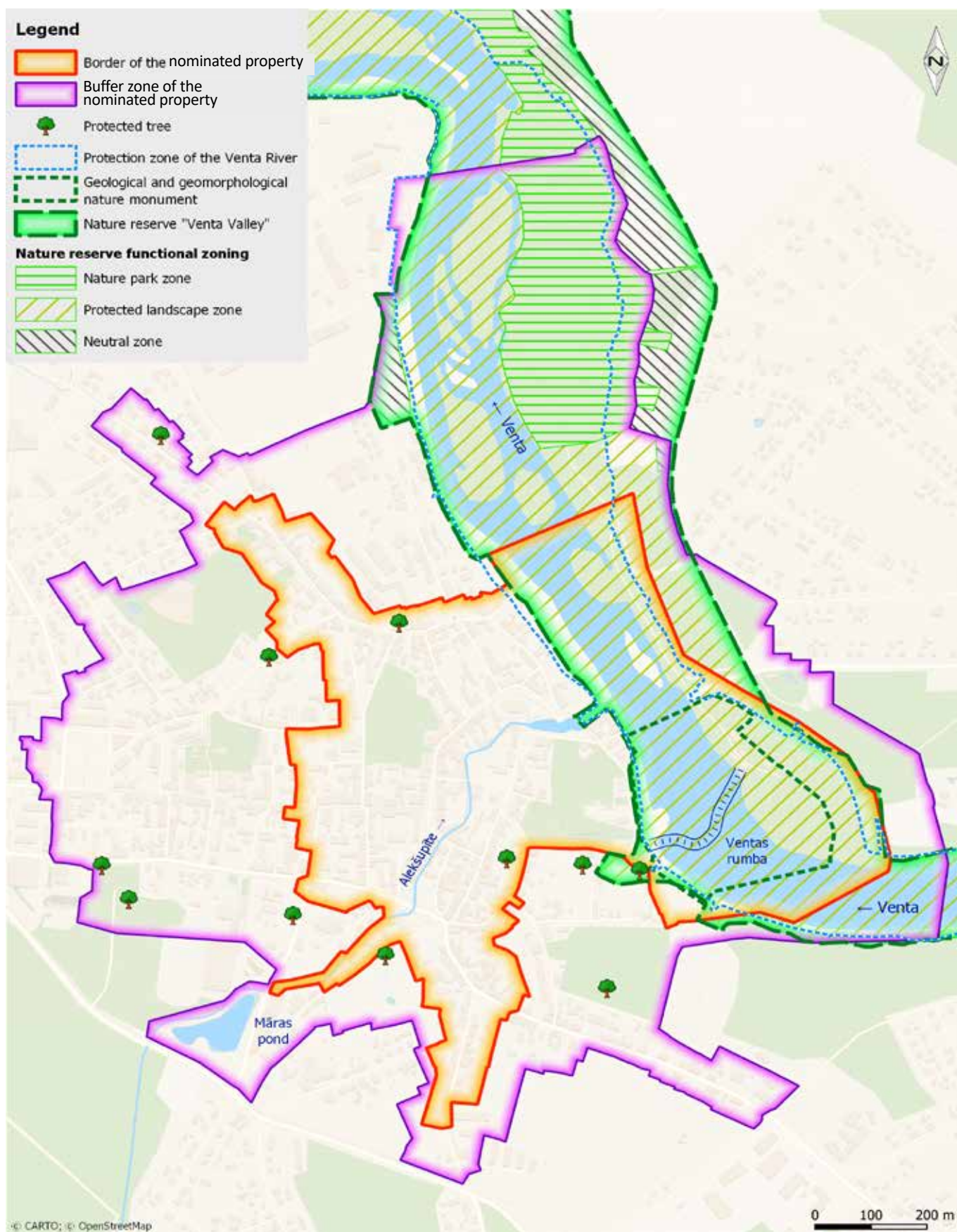
Pilsētībūvniecības piemineklis un tā aizsargjosla, arheoloģijas pieminekļi, kā arī daļa arhitektūras un mākslas pieminekļu ir nozīmīga arī konkrēto Kurzemes-Zemgales hercogistes laika atribūtu – ēku, to elementu, vēsturiskās ielu un laukumu struktūras un ainavu zonas – aizsardzībai.

Detalizēta informācija par visiem valsts un vietējas nozīmes aizsargājamajiem kultūras pieminekļiem ir iekļauta Pārvaldības plānā.

214. attēls. Kultūras pieminekļi, to teritorijas un aizsardzības zonas. Sagatavojuši SIA "Metrum" speciālisti, 2020.

215. attēls. Dabas pieminekļi, to teritorijas un aizsardzības zonas. Sagatavojuši SIA "Metrum" speciālisti, 2020.

Dabas mantojuma aizsardzība

Atbilstoši Latvijas Republikas likumam "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" mantojuma vietā daļēji vai pilnībā atrodas šādas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas:

- *dabas liegums "Ventas ieleja";*
- *ģeoloģiskais dabas piemineklis "Ventas Rumba";*
- *īpaši aizsargājamie koki / dižkoki.*

Dabas liegums "Ventas ieleja" ietver Ventas upes ieleju un tai piegulošās teritorijas. Tas izveidots, lai aizsargātu Latvijas un Eiropas Savienības nozīmes īpaši aizsargājamus biotopus un sugas, to dzīvotnes, kā arī Ventas upes ieleju kā vienotu ekoloģiski nozīmīgu kompleksu. Liegums izveidots 1957. gadā, un kopš 2004. gada tas iekļauts Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju sarakstā – NATURA 2000 teritoriju tīklā.

Pašreizējais teritorijas aizsardzības statuss noteikts ar Latvijas Republikas Ministru kabineta 1999. gada 15. jūnija noteikumiem Nr. 212 "Noteikumi par dabas liegumiem" (stājās spēkā 23.06.1999., ar grozījumiem), bet Ministru kabineta 16.09.2014. noteikumi Nr. 548 "Dabas lieguma "Ventas ieleja" individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi" nosaka dabas lieguma "Ventas ieleja" aizsardzības un izmantošanas kārtību.

Mantojuma vietas un tās buferzonas teritorijā noteiktas šādas lieguma funkcionālās zonas:

- *dabas parka zona: izveidota, lai aizsargātu dabas parka ainavu struktūru un ainavas elementu dabiskās un estētiskās vērtības, bioloģiski vērtīgās teritorijas un īpaši aizsargājamus biotopus;*
- *ainavu aizsardzības zona: izveidota, lai nodrošinātu un sekmētu dabas lieguma ainaviski un sociālekonomiski nozīmīgo teritoriju attīstību, nepazeminot dabas lieguma ainavisko vērtību.*

Šīs ainaviskās vērtības ietver arī mantojuma vietas būtisku atribūtu – vēsturisko ūdenstilpju, Ventas Rumbas un vēsturisko ainavu zonu – aizsardzību. 2010. gadā tika apstiprināts dabas lieguma [dabas aizsardzības plāns](#), kura mērķis ir nodrošināt īpaši aizsargājamo sugu un biotopu aizsardzību, teritorijai raksturīgo ainavu saglabāšanu, kā arī dabas un kultūras pieminekļu aizsardzību, vienlaikus saglabājot teritoriju apmeklētāju atpūtai, izglītošanai un ilgt-spējīgai apsaimniekošanai. Dabas aizsardzības plāna darbības termiņš beidzās 2020. gadā, un šobrīd tiek gatavots izvērtējums plāna darbības pagarināšanai vēl uz pieciem gadiem.

Virszemes ūdensobjektu aizsargjoslas

Mantojuma vietā atbilstoši Aizsargjoslu likumam ir noteiktas aizsargjoslas ap Ventu, Alekšupīti un Māras dīķi. Virszemes ūdensobjektu aizsargjoslas noteiktas, lai samazinātu piesārņojuma negatīvo ietekmi uz ūdens ekosistēmām, novērstu erozijas procesu attīstību, ierobežotu saimniecisko darbību applūstošajās teritorijās, kā arī saglabātu apvidum raksturīgo ainavu. Mantojuma vietas aizsardzībai ir nozīmīga tās atribūtu – vēsturisko ainavu zonu un ūdenstilpju krastu – saglabātība.

5.c Aizsardzības pasākumu īstenošanas līdzekļi

Tiesību akti, kas regulē dabas un kultūras mantojuma pārvaldības jomu Latvijā

Mantojuma vietas teritorijas izmantošanu, aizsardzību un turpmāko izmantošanu ietekmē dažādas sfēras, mijiedarbojoties daudziem likumiem (piemēram, normatīvie akti, kas regulē būvniecību, dabas aizsardzību, teritorijas izmantošanu u.c.).

4. tabula. Kultūras un dabas mantojuma pārvaldības un aizsardzības regulējums Latvijā.
Sagatavojuši nominācijas veidotāji.

Likumi	Ministru kabineta noteikumi
---------------	------------------------------------

KULTŪRAS MANTOJUMA AIZSARDZĪBAS REGULĒJUMS

Par kultūras pieminekļu aizsardzību	<i>Ministru kabineta 26.08.2003. noteikumi Nr. 474 "Noteikumi par kultūras pieminekļu uzskaiti, aizsardzību, izmantošanu, restaurāciju un vidi degradējoša objekta statusa piešķiršanu"</i>
	<i>Ministru kabineta 26.08.2003. noteikumi Nr. 473 "Kārtība, kādā kultūras pieminekļi iekļaujami valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā un izslēdzami no valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu saraksta"</i>
	<i>Ministru kabineta 05.07.2011. noteikumi Nr. 534 "Noteikumi par valsts nozīmes kultūras pieminekļu pirmpirkuma tiesību izmantošanas kārtību un termiņiem"</i>

DABAS MANTOJUMA AIZSARDZĪBAS REGULĒJUMS

Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām	<i>Ministru kabineta 16.03.2010. noteikumi Nr. 264 "Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi"</i>
	<i>Ministru kabineta 16.09.2014. noteikumi Nr. 548 "Dabas lieguma "Ventas ieleja" individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi"</i>
	<i>Ministru kabineta 17.04.2001. noteikumi Nr. 175 "Noteikumi par aizsargājamiem ģeoloģiskajiem un ģeomorfoloģiskajiem dabas pieminekļiem"</i>

AIZSARGJOSLU REGULĒJUMS

Aizsargjoslu likums	<i>Ministru kabineta 15.07.2003. noteikumi Nr. 392 "Kultūras pieminekļu aizsargjoslas (aizsardzības zonas) noteikšanas metodika"</i>
	<i>Ministru kabineta 03.06.2008. noteikumi Nr. 406 "Virszemes ūdensobjektu aizsargjoslu noteikšanas metodika"</i>

BŪVNICĪBAS REGULĒJUMS

Būvniecības likums	<i>Ministru kabineta 19.08.2014. noteikumi Nr. 500 "Vispārīgie būvnoteikumi"</i>
	<i>Ministru kabineta 02.09.2014. noteikumi Nr. 529 "Ēku būvnoteikumi"</i>

ATTĪSTĪBAS PLĀNOŠANAS REGULĒJUMS

Attīstības plānošanas sistēmas likums	<i>Ministru kabineta 02.12.2014. noteikumi Nr. 737 "Attīstības plānošanas dokumentu izstrādes un ietekmes izvērtēšanas noteikumi"</i>
	<i>Ministru kabineta 01.09.2009. noteikumi Nr. 979 "Rezultātu un rezultatīvo rādītāju sistēmas darbības kārtība"</i>
	<i>Ministru kabineta 25.08.2009. noteikumi Nr. 970 "Sabiedrības līdzdalības kārtība attīstības plānošanas procesā"</i>
Teritorijas attīstības plānošanas likums	<i>Ministru kabineta 14.10.2014. noteikumi Nr. 628 "Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem"</i>
	<i>Ministru kabineta 30.04.2013. noteikumi Nr. 240 "Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi"</i>

Kultūras pieminekļu un dabas aizsardzību un izmantošanu reglamentē starptautiskās konvencijas, kurām Latvijas Republika pievienojusies, un valstī pieņemtie tiesību akti: speciālie likumi, Ministru kabineta noteikumi un rīkojumi, Augstākās Padomes lēmumi, kas tieši skar kultūras mantojuma saglabāšanu, kā arī citi vispārīgie normatīvie akti – starptautiskās hartas, deklarācijas, rezolūcijas, rekomendācijas un citi starptautiskie dokumenti.

Nozīmīgākās starptautiskās konvencijas, kas ietekmē mantojuma vietu, ir:

- *Konvencija par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību;*
- *Eiropas konvencija arheoloģiskā mantojuma aizsardzībai;*
- *Konvencija Eiropas arhitektūras mantojuma aizsardzībai;*
- *Konvencija par kultūras vērtību aizsardzību bruņota konflikta gadījumā;*
- *Eiropas Padomes Vispārējā konvencija par kultūras mantojuma vērtību sabiedrībai;*
- *Eiropas kultūras konvencija;*
- *Eiropas ainavu konvencija.*

Latvijas Republikā kultūras pieminekļu un dabas aizsardzības un izmantošanas jomā kā būtiskākie tiesību akti jāmin likums “Par kultūras pieminekļu aizsardzību”, likums “Par īpaši aizsargājamām teritorijām”, Aizsargjoslu likums un Būvniecības likums un uz šo likumu pamata izdotie Ministru kabineta noteikumi un citi normatīvie akti. Politikas plānošanas un teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādi nosaka Attīstības plānošanas sistēmas likums un Teritorijas attīstības plānošanas likums, kā arī uz šo likumu pamata izdotie Ministru kabineta noteikumi un citi normatīvie akti.

Kultūras mantojuma aizsardzības regulējums

Kultūras mantojuma aizsardzību reglamentē likums [“Par kultūras pieminekļu aizsardzību”](#), un no tā izrietošie galvenie uz mantojuma vietu attiecināmie normatīvie akti ir:

- Ministru kabineta 26.08.2003. noteikumi Nr. 474 “Noteikumi par kultūras pieminekļu uzskaiti, aizsardzību, izmantošanu, restaurāciju un vidi degradējoša objekta statusa piešķiršanu”;
- Ministru kabineta 26.08.2003. noteikumi Nr. 473 “Kārtība, kādā kultūras pieminekļi iekļaujami valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā un izslēdzami no valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu saraksta”;
- Ministru kabineta 05.07.2011. noteikumi Nr. 534 “Noteikumi par valsts nozīmes kultūras pieminekļu pirmpirkuma tiesību izmantošanas kārtību un termiņiem”.

Nozīmīgākais politikas plānošanas dokuments kultūras mantojuma jomā ir [Kultūrpolitikas pamatnostādnes 2014.-2020. gadam “Radošā Latvija”](#), kurā noteikta Latvijas kultūrtelpas un lokālās vides savdabības saglabāšana, mantojuma izmantošana jaunu pakalpojumu radīšanā un teritorijas attīstībā. Nominācijas iesniegšanas laikā tiek izstrādātas kultūrpolitikas pamatnostādnes 2021.– 2027. gadam. Mantojuma vieta ir iekļauta arī Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes noteiktajā “Hercoga Jēkaba ceļā” – vienā no definētajiem kultūras mantojuma ceļiem.

Likums “Par kultūras pieminekļu aizsardzību” (ar grozījumiem) tika pieņemts 1992. gada 12. februārī. Saskaņā ar likumu kultūras pieminekļu aizsardzība ir pasākumu sistēma, kas nodrošina kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu un ietver tā uzskaiti, izpēti, praktisko saglabāšanu, kultūras pieminekļu izmantošanu un to popularizēšanu. Likums nosaka, ka kultūras pieminekļus ir aizliegts iznīcināt, bet tos pārvietot un pārveidot iespējams tikai ar speciālu atļauju. Turklāt tā oriģinālo daļu aizstāšana ar jaunām daļām ir pieļaujama tikai tad, ja tā ir labākā iespēja, kā saglabāt pieminekli, vai arī tad, ja pārveidojuma rezultātā nepazeminās pieminekļa kultūrvēsturiskā vērtība.

Vienlaikus likumā ir noteikta valsts pārvaldes un pašvaldību atbildība to aizsardzībā, izmantošanā un uzraudzībā/kontrolē pār kultūras pieminekļu likumdošanas aktu ievērošanu, kā arī kultūras pieminekļu īpašuma un izmantošanas tiesības, īpašnieka pienākumi.

Saskaņā ar likumu valsts nozīmes kultūras pieminekļu sarakstā var iekļaut starptautiskā vai Latvijas mērogā nozīmīgus objektus ar izcilu zinātnisku, kultūrvēsturisku vai izglītojošu nozīmi, reģiona nozīmes kultūras pieminekļu sarakstā – objektus ar noteiktam Latvijas reģionam raksturīgu īpašu zinātnisku, kultūrvēsturisku vai izglītojošu nozīmi, bet vietējās nozīmes kultūras pieminekļu sarakstā – objektus ar zinātnisku, kultūrvēsturisku vai izglītojošu nozīmi, kas raksturīga konkrētas pašvaldības teritorijā. Jāatzīmē, ka valsts aizsargājamo pieminekļu sarakstu un grozījumus tajā apstiprina kultūras ministrs, un objekta iekļaušanai tajā nav vajadzīga tā īpašnieka (valdītāja) piekrišana. Īpašniekam tiek noteikti nodokļu atvieglojumi vai kompensēti zaudējumi, ja tādi radušies sakarā ar zemes vai objekta lietošanas ierobežojumiem.

Visā Latvijas teritorijā turpinās darbs arī pie valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu teritoriju robežu digitalizēšanas, t. sk. precizēšanas, ko var rosināt gan Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, gan kultūras pieminekļa īpašnieks. Kultūras pieminekļu un to teritoriju iezīmēšanu administratīvi teritoriālo vienību plānos un valsts kadastrālās uzmērīšanas dokumentos jānodrošina Valsts zemes dienestam.

Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes izdotie administratīvie akti – norādījumi – par katra atsevišķa kultūras pieminekļa izmantošanu un saglabāšanu ir saistoši ikvienam attiecīgā kultūras pieminekļa īpašniekam (valdītājam).

Pie nozīmīgiem kultūras pieminekļu aizsardzības pasākumiem, par kuriem jā rūpējas valstij, pieskaitāma kultūras mantojuma vērtību uzturēšanas, atjaunošanas un restaurācijas amata prasmju attīstība, informācijas radišana par restaurācijas metodēm, paņēmieniem un materiāliem – šie pasākumi ir ļoti nozīmīgi arī mantojuma vietā dokumentēto atribūtu – vēsturisko ēku un to elementu – saglabāšanai un restaurācijai.

Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem Nr. 474 “Noteikumi par kultūras pieminekļu uzskaiti, aizsardzību, izmantošanu, restaurāciju, valsts pirkuma tiesībām un vidi degradējoša objekta statusa piešķiršanu” (ar grozījumiem), Latvijā ir piecas kultūras pieminekļu grupas: arheoloģiskie pieminekļi, arhitektūras un pilsētbūvniecības pieminekļi, mākslas pieminekļi, industriālie pieminekļi un vēsturisko notikumu vietas. Mantojuma vietā atrodas pirmās trīs. Šīm grupām ir noteiktas vērtību grupas: (1) objekti, kas noteikti atbilstoši UNESCO Konvencijai par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību un iekļauti pasaules kultūras un dabas mantojuma objektu sarakstā, (2) valsts nozīmes kultūras pieminekļi un (3) vietējas nozīmes kultūras pieminekļi.

Ministru kabineta noteikumi Nr. 474 nosaka arī praktiskos pasākumus pirms iecerēto vai nepieciešamo darbību veikšanas – kultūras pieminekļa restaurācijas vai pārbūves projekta izstrādes, kas paredz veikt kultūrvēsturisko inventarizāciju (vizuāli izpētīt objektu un veicot fotofiksāciju, iegūst informāciju par pieminekļa vēsturisko, zinātnisko un māksliniecisko vērtību, esošo un saglabājamo kultūrvēsturiski nozīmīgo detaļu aprakstu un apjomu) vai kultūrvēsturisko izpēti (apkopo vēsturisko informāciju, ieskaitot fotofiksācijas materiālus, un izpēta kultūras pieminekļa struktūru, lai iegūtu zinātnisku informāciju par pieminekli). Inventarizācijas un kultūrvēsturiskās izpētes veikšanai noteikti priekšnoteikumi, kas ir jānodrošina, tā, piemēram, dokumentu un pamatojuma iesniegšana veicamajiem darbiem Nacionālajai kultūras mantojuma pārvaldei, pašvaldības informēšana. Normatīvais regulējums tiek attiecināts arī uz kultūras pieminekļa aizsargjoslu (turpmāk tekstā tiek lietots – aizsardzības zona).

Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde 2018. gada 15. februārī izdeva norādījumus “Par valsts nozīmes pilsētībūvniecības pieminekļa “Kuldīgas pilsētas vēsturiskais centrs” (valsts aizsardzības Nr. 7435) izmantošanu un saglabāšanu”. Norādījumos ir definētas kultūras pieminekļa saglabājamās vērtības un iekļauti saistoši norādījumi teritorijā esošo nekustamo īpašumu īpašniekiem, galvenokārt regulējot dažādu darbību saskaņošanas kārtību.

Dabas mantojuma aizsardzības regulējums

Dabas mantojuma aizsardzību reglamentē likums “[Par īpaši aizsargājamām teritorijām](#)”, un no tā izrietošie galvenie uz mantojuma vietu attiecināmie normatīvie akti ir:

- Ministru kabineta 16.03.2010. noteikumi Nr. 264 “Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”;
- Ministru kabineta 16.09.2014. noteikumi Nr. 548 “Dabas lieguma “Ventas ieleja” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”;
- Ministru kabineta 17.04.2001. noteikumi Nr. 175 “Noteikumi par aizsargājamiem ģeoloģiskajiem un ģeomorfoloģiskajiem dabas pieminekļiem”.

Valsts politiku vides un dabas aizsardzības jomā nosaka [Vides politikas pamatnostādnes 2014.–2020. gadam](#); politiku nākamajam periodam noteiks vides politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam.

Likuma “Par īpaši aizsargājamām teritorijām” (spēkā no 07.04.1993., ar grozījumiem) objekti ir īpaši aizsargājamās dabas teritorijas – ģeogrāfiski noteiktas platības, kas atrodas īpašā valsts aizsardzībā saskaņā ar kompetentu valsts varas un pārvaldes institūciju lēmumu un tiek izveidotas, aizsargātas un apsaimniekotas nolūkā:

- *aizsargāt un saglabāt dabas daudzveidību (retas un tipiskas dabas ekosistēmas, aizsargājamo sugu dzīves vidi, savdabīgas, skaistas un Latvijai raksturīgas ainavas, ģeoloģiskos un ģeomorfoloģiskos veidojumus utt.);*
- *nodrošināt zinātniskos pētījumus un vides pārraudzību;*
- *saglabāt sabiedrības atpūtai, izglītošanai un audzināšanai nozīmīgas teritorijas.*

Saskaņā ar šo likumu Saeimas vai Ministru kabineta noteikto aizsargājamo teritoriju izveidošanu un pārvaldi finansē no valsts budžetā šim mērķim paredzētajiem līdzekļiem.

Mantojuma vietā daļēji esošā dabas lieguma “Ventas ieleja” aizsardzību un izmantošanu reglamentē Ministru kabineta 2014. gada 16. septembra noteikumi Nr. 548 “Dabas lieguma “Ventas ieleja” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” (stājās spēkā 19.09.2014). Šie Ministru kabineta noteikumi nosaka vairākas prasības aizliegtajām darbībām izdalītajās zonās kontekstā ar kultūrvēsturisko un ainavisko vērtību aizsardzību. Kultūrvēsturiskas teritorijas vērtību saglabāšana nav nodalāma no ainavu aizsardzības, tādēļ noteikumos paredzēta iespēja teritorijas plānojumos noteikt ainaviski vērtīgās teritorijas un publiski pieejamus ainaviski nozīmīgus skatu punktus, prasības to saglabāšanai nosakot teritorijas plānojuma saistošajā daļā.

Dabas lieguma teritorijā atrodas ģeoloģiskais un ģeomorfoloģiskais valsts nozīmes dabas piemineklis “Ventas Rumba” (turpmāk – Dabas piemineklis) un aizsargājami koki (dižkoki). Dabas pieminekļa aizsardzības režīmu nosaka Ministru kabineta 2010. gada 16. marta noteikumi Nr. 264 “Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” (ar grozījumiem), attiecībā uz to ievērojamas arī individuālajos noteikumos noteiktās prasības (primāri tā teritorijā ir aizliegts veikt darbības, kuru dēļ tiek bojāts vai iznīcināts dabas piemineklis vai mazināta tā dabiskā estētiskā, ekoloģiskā un kultūrvēsturiskā vērtība).

Aizsargjoslu regulējums

Kultūras pieminekļu un virszemes ūdensobjektu aizsargjoslas nosaka [Aizsargjoslu likums](#), un no tā izrietošie galvenie uz mantojuma vietas vērtību aizsardzību attiecināmie normatīvie akti ir:

- Ministru kabineta 15.07.2003. noteikumi Nr. 392 “Kultūras pieminekļu aizsargjoslas (aizsardzības zonas) noteikšanas metodika”;
- Ministru kabineta 03.06.2008. noteikumi Nr. 406 “Virszemes ūdensobjektu aizsargjoslu noteikšanas metodika”.

Aizsargjoslu likums (spēkā no 11.03. 1997., ar grozījumiem) nosaka aizsargjoslu veidus, to izveidošanas principus un īpašuma lietošanas tiesību aprobežojumus tajās ap dabas un tehniskās infrastruktūras objektiem. Visu veidu aizsargjoslu konkrētās robežas nosaka teritorijas plānojumos/lokālplānojumos, ievērojot teritorijas plānošanas noteikumus un aizsargjoslu noteikšanas metodiku. Ir pieņemta virkne Ministru kabineta noteikumu, kas reglamentē prasības konkrētu aizsargjoslu noteikšanai. Aizsargjoslu likuma 35. pantā norādīts, ka vispārīgās saimnieciskās darbības aprobežojumus aizsargjoslās nosaka likumi un Ministru kabineta noteikumi, kā arī pašvaldību saistošie noteikumi.

No mantojuma vietas vērtību aizsardzības viedokļa nozīmīgākās ir kultūras pieminekļu un virszemes ūdensobjektu aizsargjoslas.

Lai nodrošinātu kultūras pieminekļus saudzējošas apkārtējās vides saglabāšanu, kā arī to vizuālo uztveri, nekustamiem kultūras pieminekļiem tiek noteiktas aizsargjoslas (jeb aizsardzības zonas). Ja konkrētam objektam tā nav īpaši noteikta, tad pilsētās šī zona ir 100 metri, bet laukos – 500 metru. Tiem nekustamajiem mākslas pieminekļiem, kuri atrodas kultūras pieminekļa iekštelpās, tā netiek noteikta, savukārt mākslas pieminekļiem, kas atrodas ēkās ārpus kultūras pieminekļu teritorijas vai to aizsardzības zonas, aizsardzības zona tiek noteikta pa ēkas perimetru. Šajās aizsardzības zonās ir noteikti vairāki aprobežojumi, no kuriem pieminami divi: (1) jebkuru saimniecisko darbību aizsargjoslās (aizsardzības zonās) ap kultūras pieminekļiem drīkst veikt tikai ar Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes un kultūras pieminekļa īpašnieka atļauju un (2) pārdodot vienam īpašniekam piederošu kultūras pieminekļa un tā aizsargjoslas zemi, aizliegts to sadalīt.

Noteikumus valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā iekļauto nekustamo kultūras pieminekļu aizsardzības zonas noteikšanas metodiku regulē Ministru kabineta 2003. gada 15. jūlija noteikumi Nr. 392 “Kultūras pieminekļu aizsargjoslas (aizsardzības zonas) noteikšanas metodika”. Kultūras pieminekļu aizsardzības zonu nosaka atbilstoši Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes apstiprinātam aizsardzības zonas projektam, ar kuru tā izstrādātājs ir iepazīstinājis arī iesaistītās puses (zemes īpašniekus, pašvaldību).

Ap pilsētībūvniecības pieminekli ir noteikta individuāla aizsargjosla (aizsardzības zona). Nominācijas pieteikuma izstrādes gaitā ir sagatavots tās grozījumu projekts, lai saskaņotu to ar mantojuma vietas un tās buferzonas robežām. Ap citiem Kuldīgas pilsētas nekustamajiem kultūras pieminekļiem Kuldīgas novada teritorijas plānojumā 2013. –2025. gadam noteiktas 100 m aizsargjoslas.

Mantojuma vietas daļa ir Ventas upe, tādēļ uz to attiecas likumā noteiktā virszemes ūdensobjektu aizsargjosla. Likumā definētie platumi nosaka, ka šajā gadījumā – Kuldīgas pilsētā – teritorijas plānojumos šo aizsargjoslu nosaka ne mazāk kā 10 metru platā joslā gar virszemes ūdensobjekta krasta līniju, izņemot gadījumus, kad tas nav iespējams esošās apbūves dēļ. Ventas upei piegulošās teritorijas ir applūstošas ar applūšanas varbūtību 10%, tādēļ teritorijas

plānojumā aizsargjosla ir noteikta un grafiski attēlota, ievērojot likumā noteikto, kas paredz, ka gar ūdensobjektiem ar applūstošo teritoriju aizsargjoslu nosaka visā tās platumā vai ne mazāk kā līdz esošai norobežojošai būvei (ceļa uzbērumam, aizsargdambim), ja aiz tās esošā teritorija neapplūst.

Būvniecības regulējums

Galvenais tiesību akts Latvijā, kas regulē būvniecību, ir [Būvniecības likums](#) (spēkā no 01.10.2014., ar grozījumiem) un no tā izrietošie galvenie uz mantojuma vietas vērtību aizsardzību attiecināmie normatīvie akti ir:

- Ministru kabineta 2014. gada 19. augusta noteikumi Nr. 500 “Vispārīgie būvnoteikumi”;
- Ministru kabineta 2014. gada 2. septembra noteikumi Nr. 529 “Ēku būvnoteikumi”.

Būvniecības likuma mērķis ir kvalitatīvas dzīves vides radīšana, nosakot efektīvu būvniecības procesa regulējumu, lai nodrošinātu ilgtspējīgu valsts ekonomisko un sociālo attīstību, kultūrvēsturisko un vides vērtību saglabāšanu, kā arī energoresursu racionālu izmantošanu. Līdz ar jaunā likuma pieņemšanu tika izvirzīts princips, kas tiešā veidā ir attiecināms arī uz kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu, nosakot, ka būvniecībā ievēro arhitektoniskās kvalitātes principu, saskaņā ar kuru būves projektē, līdzsvarojot būvniecības funkcionālos, estētiskos, sociālos, kultūrvēsturiskos, tehnoloģiskos un ekonomiskos aspektus, kā arī būvniecības ierosinātāja un sabiedrības intereses, dabas vai pilsētas ainavas individuālo identitāti izceļot un organiski iekļaujot kultūrvidē, tādējādi to bagātinot un veidojot kvalitatīvu dzīves telpu. Viens no veidiem, kā to īstenot praksē, ir likumā iekļautais punkts, nosakot, ka vietējās pašvaldības teritorijas apbūves noteikumos var noteikt papildu nosacījumus attiecībā uz būvprojekta detalizāciju, ja tie nepieciešami, lai būve iekļautos ainavā vai pilsētvidē.

Likuma regulējums nosaka būvniecības procesa kārtību un ir orientēts uz pienākumu un atbildības sadalījumu starp būvniecībā iesaistītajiem dalībniekiem. Mantojuma vietas kopsakarā pieminamas pieļaujamās atkāpes no būvnormatīvu tehniskajām prasībām, lai nodrošinātu kultūrvēsturisko vērtību saglabāšanu. Arī pārbūvējot, atjaunojot vai restaurējot esošas būves, atsevišķas tehniskās vai vides pieejamības prasības tehniski var nebūt iespējams ievērot vai to ievērošanas dēļ būve zaudētu savu kultūrvēsturisko vērtību, tādēļ pašvaldības būvvaldei ir dotas tiesības saskaņot šādas atkāpes.

Uz likuma pamata ir izdoti vairāki Ministru kabineta noteikumi. Pirmkārt, tie ir Ministru kabineta 2014. gada 19. augusta noteikumi Nr. 500 “Vispārīgie būvnoteikumi”. Šie noteikumi nosaka būvju iedalījumu grupās, gadījumus, kad nepieciešama inženierizpētes darbu veikšana, būves vai būvprojekta ekspertīze, autoruzraudzība un būvuzraudzība, būvniecības kontroles kārtība, būvspeciālistu atbildība, kā arī principi un dokumenti, uz kuru pamata pieņemams lēmums par tādas būves sakārtošanu vai nojaukšanu, kura ir pilnīgi vai daļēji sagrūvusi, bīstama vai bojā ainavu.

Saskaņā ar minēto normatīvo aktu, ja būve ir valsts aizsargājamais kultūras piemineklis, pirms būves atjaunošanas, pārbūves vai restaurācijas būvprojekta minimālajā sastāvā izstrādes būvniecības ierosinātājam ir jānodrošina tās tehniskā apsekošana, kā arī kultūrvēsturiskā inventarizācija atbilstoši pieminekļu aizsardzības jomas normatīvo aktu nosacījumiem. Tāpat, lai nodrošinātu kultūras pieminekļu aizsardzību, pirms būvniecības procesa uzsākšanas ir jāveic teritorijas inženierizpēte. Būvuzraudzība ir obligāta, ja būve ir valsts aizsargājams kultūras piemineklis, savukārt autoruzraudzība – valsts aizsargājamiem kultūras pieminekļiem, otrās un trešās grupas ēkām (izņemot viena vai divu dzīvokļu dzīvojamās ēkas un palīgēkas) pilsēt-būvniecības pieminekļa teritorijā un tā aizsardzības zonā.

Ministru kabineta 2014. gada 2. septembra noteikumi Nr. 529 "Ēku būvnoteikumi" (stājās spēkā 01.10.2014.) nosaka ēku būvniecības procesa kārtību, t. sk. būvniecības procesam nepieciešamos dokumentus un to saturu u.c. prasības, t. sk. iepriekš minēto atkāpju saskaņošanas kārtību. Šie Ministru kabineta noteikumi paredz stingrākas prasības ēkām, kas ir valsts aizsargājami kultūras pieminekļi un tieši ietekmē arī mantojuma vietu.

Attīstības plānošanas regulējums

Latvijas Republikā attīstības plānošanu nosaka likumi "[Attīstības plānošanas sistēmas likums](#)", "[Teritorijas attīstības plānošanas likums](#)" un no tiem izrietošie normatīvie akti.

Attīstības plānošanas sistēmas likuma (spēkā no 01.01.2009., ar grozījumiem) mērķis ir, nosakot attīstības plānošanas sistēmu, sekmēt valsts ilgtspējīgu un stabilu attīstību, kā arī iedzīvotāju dzīves kvalitātes uzlabošanu. Likuma 3. panta otrajā daļā noteikts, ka attīstības plānošanas sistēma aptver politikas un teritorijas attīstības plānošanu, kā arī nodrošina attīstības plānošanas sasaisti ar finanšu plānošanu un valsts un pašvaldību institūciju pieņemto lēmumu savstarpējo saskaņotību.

Attīstības plānošanas dokumentā izvirza mērķus un sasniedzamos rezultātus attiecīgā politikas jomā vai teritorijā, apraksta noskaidrotās problēmas un paredz to risinājumus, izvērtē šo risinājumu iespējamo ietekmi, kā arī plāno turpmāko politikas īstenošanai un rezultātu novērtēšanai nepieciešamo rīcību. Likuma 6. pantā noteikti attīstības plānošanas dokumentu veidi: politikas plānošanas dokumenti, institūciju vadības dokumenti un teritorijas attīstības plānošanas dokumenti. Likuma 8. pants nosaka, ka attīstību plāno ilgtermiņā (līdz 25 gadiem), vidējā termiņā (līdz septiņiem gadiem) un īstermiņā (līdz trim gadiem), kā arī izstrādā plānošanas dokumentus konceptuāla lēmuma pieņemšanai vai nacionālās pozīcijas formulēšanai.

Mantojuma vietas Pārvaldības plāns ir izstrādāts kā politikas plānošanas dokuments, kurā atbilstoši likumam jānosaka mērķi, uzdevumi un rīcības vienas vai vairāku politikas jomu, nozaru vai apakšnozaru attīstības veicināšanai.

Likuma 9. pants nosaka attīstības plānošanas dokumentu hierarhiju. Saskaņā ar Attīstības plānošanas sistēmas likuma 11. panta piekto daļu ir izdoti Ministru kabineta 2009. gada 25. augusta noteikumi Nr. 970 "Sabiedrības līdzdalības kārtība attīstības plānošanas procesā". Noteikumi nosaka sabiedrības līdzdalības kārtību Saeimas, Ministru kabineta, tiešās valsts pārvaldes iestāžu, valsts pārvaldes iestāžu, kas nav padotas Ministru kabinetam, plānošanas reģionu un pašvaldību attīstības plānošanas procesā, tai skaitā ir attiecināma uz mantojuma vietas Pārvaldības plāna apspriešanu.

Teritorijas attīstības plānošanas likums (spēkā no 01.12.2011., ar grozījumiem) nosaka teritorijas attīstības plānošanas principus, mērķus un uzdevumus, teritorijas attīstību plānu veidus, plānošanas kārtību, valsts institūciju un pašvaldību kompetenci, kā arī sabiedrības līdzdalību plānošanas procesā. Šī likuma 3. pantā ietvertais ilgtspējības princips nosaka, ka teritorijas plānojuma izstrāde nodrošina esošajām un nākamajām paaudzēm kvalitatīvu vidi, līdzsvarotu ekonomisko attīstību, racionālu dabas, cilvēku un materiālo resursu izmantošanu, dabas un kultūras mantojuma attīstību un saglabāšanu. Ilgtspējības principam piemīt izteikta, uz nākotni vērsta darbība – tam jāizstāvē nākamo paaudžu tiesības uz resursu pieejamību.

Teritorijas attīstības plānošanas likums definē astoņus teritorijas attīstības plānošanas principus, kur viens no tiem – savstarpējās saskaņotības princips, kas nozīmē – teritorijas attīstības plānošanas dokumentus izstrādā, tos savstarpēji saskaņojot un izvērtējot citos

teritorijas attīstības plānošanas dokumentu noteikumos noteikto. Likums arī nosaka publisko institūciju kompetenci teritorijas attīstības plānošanā, un valsts līmenī tās ir – Ministru kabinets un par teritorijas attīstības plānošanu atbildīgā ministrija – Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija –, kā arī nozaru ministrijas; reģionālā līmenī – plānošanas reģioni; vietējā līmenī – pašvaldības. Vietējā pašvaldība izstrādā un apstiprina vietējās pašvaldības attīstības stratēģiju, attīstības programmu, teritorijas plānojumu, lokālpilnojumus, detālpilnojumus un tematiskos plānojumus; sniedz priekšlikumus nacionālā un reģionālā līmeņa attīstības plānošanas dokumentu izstrādei, kā arī koordinē un uzrauga vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas dokumentu īstenošanu.

Uz likuma pamata ir izdoti divi Ministru kabineta noteikumi, no kuriem vieni nosaka prasības teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādei, bet otri – vispārīgās prasības vietējā līmeņa teritorijas attīstības plānošanai, teritorijas izmantošanai un apbūvei.

Ministru kabineta 2014. gada 14. oktobra noteikumos Nr. 628 “Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem” ir noteiktas prasības izstrādes procedūrai, t. sk. sabiedrības līdzdalības nodrošināšanai un teritorijas attīstības plānošanas dokumentu saturam. Atbilstoši šiem noteikumiem izstrādāti Kuldīgas novada teritorijas attīstības plānošanas dokumenti, kuros ietvertas specifiskas prasības mantojuma vietas vērtību saglabāšanai un aizsardzībai.

Mantojuma vietas aizsardzību vistiešāk regulē šo noteikumu prasības, kas nosaka teritorijas plānojuma saturu. Pašvaldības ilgtermiņa attīstības stratēģijā definēta pašvaldības ilgtermiņa attīstības vīzija, mērķi, prioritātes un teritorijas attīstības perspektīva, savukārt teritorijas plānojumā definēts konkrēts regulējums, kas nosaka teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumus, kā arī citus teritorijas izmantošanas nosacījumus un ierobežojumus.

Ministru kabineta 2013. gada 30. aprīļa noteikumos Nr. 240 “Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi” ir noteiktas vienotas normas teritorijas attīstības plānošanai, izmantošanai un apbūvei, t. sk. vienota pieeja funkcionālā zonējuma noteikšanai, funkcionālajā zonā atļautajiem galvenajiem un papildizmantošanas veidiem, prasības transporta, inženierkomunikāciju un jaunveidojamo zemes vienību plānošanai u. c. normas. Noteikumi paredz arī specifiskas prasības kultūras pieminekļiem, kas attiecas arī uz mantojuma vietu, piemēram, par vēja elektrostaciju, apmežošanas pasākumu vizuālās ietekmes izvērtējumu, individuālo aizsargjoslu noteikšanu pa dabā saskatāmām robežām vai zemesgabalu kadastra robežām, ņemot vērā vēsturiskā plānojuma struktūru, ainaviskos aspektus, kultūras pieminekļa uztveramību u. c.

Ainavu aizsardzības politika

2007. gada 29. martā tika pieņemts likums [“Par Eiropas ainavu konvenciju”](#) (spēkā no 19.04.2007.), pamatojoties uz Eiropas ainavu konvenciju. Konvenciju ratificējušās valstis apņēmas atzīt ainavas par cilvēku dzīves vides būtisku daļu, cilvēku kopīgā kultūras un dabas mantojuma daudzveidības izpausmi un identitātes pamatu un nostiprināt to juridiski likumdošanā, kā arī izstrādāt un īstenot ainavu politiku, kuras mērķis ir ainavu aizsardzība, pārvaldība un plānošana, veicot īpašus pasākumus.

Latvijas ainavu politika ir noteikta [Latvijas ainavu politikas pamatnostādņēs 2013.–2019. gadam](#) (apstiprinātas ar Ministru kabineta 2013. gada 7. augusta rīkojumu Nr. 361), turpmāk – Ainavu pamatnostādnes. Politikas mērķis: “Daudzfunkcionālas un kvalitatīvas ainavas, kas visā Latvijā uzlabo cilvēku dzīves kvalitāti, veicina vietu, reģionu un valsts

ekonomisko aktivitāti un atpazīstamību, kā arī nodrošina bioloģisko daudzveidību”. Prioritārais uzdevums: ainavu pārvaldības uzlabošana, nosakot ainavu pārvaldībā iesaistīto institūciju kompetences un integrējot ainavu politiku teritorijas attīstības plānošanā, teritoriāli vienoti skatot gan dabas, gan kultūras mantojumu.

Lai mudinātu ikvienu palūkoties uz ainavām laika ritumā un kopīgi apzinātu Latvijas ainavu dārgumus, 2017. un 2018. gadā Latvijas Republikas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija sadarbībā ar plānošanas reģioniem un Latvijas Nacionālo bibliotēku Latvijas valsts simtgades programmas ietvaros īstenoja aktivitāti “Dāvana Latvijai – elektroniska ainavu dārgumu krātuve “Latvijas ainavu dārgumi vakar, šodien, rīt””. No iesniegtajiem 928 pieteikumiem pēc ekspertu atlases un publiskās balsošanas tika izvēlēti 50 Latvijas ainavu dārgumi, tai skaitā mantojuma vietas daļa – Kuldīgas vecpilsēta ar Ventas Rumbu. Atbilstoši veikta fotofiksācija, apkopoti vizuālie un informatīvie materiāli, sekmējot liecību saglabāšanu par fiksētajām vērtībām.

2020. gada 11. augustā Ministru kabinetā apstiprināts Latvijas Republikas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas (VARAM) sagatavotais informatīvais ziņojums “Ainavu politikas pamatnostādņu 2013.–2019. gadam īstenošanas ex-post novērtējums”. Tajā secināts, ka panākts nozīmīgs ieguldījums ainavu kvalitātes, plānošanas un pārvaldības pilnveidē, uzlabojot iedzīvotāju un publiskās pārvaldes kompetenci par ainavu vērtībām, to saglabāšanu un pārvaldību.

Lai turpinātu pamatnostādņēs minēto uzdevumu izpildi nākamajā periodā, tiks īstenota valsts pētījumu programma “Ilgtspējīga teritorijas attīstība un racionāla zemes resursu izmantošana”. Tās ietvaros visā Latvijas teritorijā pēc vienotas metodikas paredzēts veikt ainavu novērtējumu, izdalot nacionālas nozīmes ainaviski vērtīgas teritorijas, izstrādāt elektronisku Latvijas ainavu atlantu vektordatu formātā, kā arī integrētas vadlīnijas atsevišķu nacionālas nozīmes ainaviski vērtīgo teritoriju attīstībai un plānošanai.

Iegūto ainavu novērtējuma rezultātu pēctecīgai iekļaušanai valsts ainavu politikā VARAM sadarbībā ar citām iesaistītajām institūcijām līdz 2023. gada 30. jūnijam jā sagatavo un jā iesniedz Ministru kabinetā Latvijas ainavu politikas ieviešanas plāns 2024.–2027. gadam.

5.d Esošie plāni, kas saistīti ar pašvaldību vai reģionu, kurā mantojuma vieta atrodas

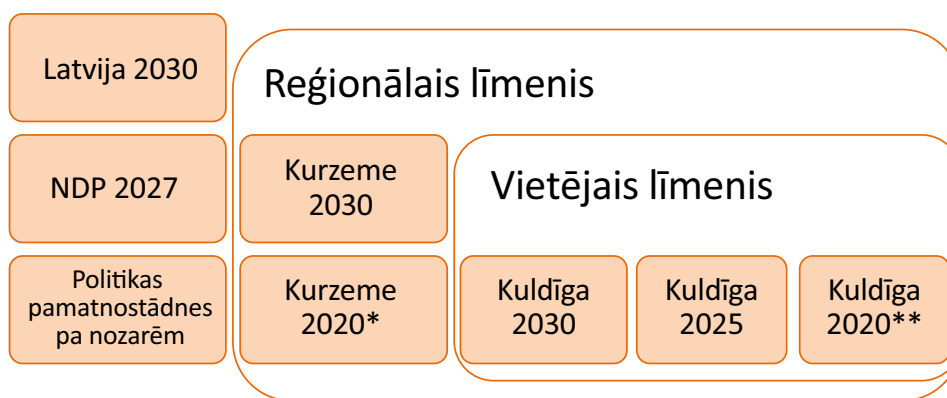
Attīstības plānošana ir principu, mērķu un to sasniegšanai nepieciešamās rīcības izstrāde nolūkā īstenot politiski noteiktas prioritātes un nodrošināt sabiedrības un teritorijas attīstību. Attīstības plānošanas sistēma aptver politikas un teritorijas attīstības plānošanu, kā arī nodrošina attīstības plānošanas sasaisti ar finanšu plānošanu un valsts un pašvaldību institūciju pieņemto lēmumu savstarpējo saskaņotību. Izšķir trīs attīstības plānošanas dokumentu veidus (politikas plānošanas dokumenti, institūciju vadības dokumenti un teritorijas attīstības plānošanas dokumenti) un trīs līmeņus, kuros tie savstarpēji saskaņoti izstrādājami (nacionālais, reģionālais un vietējais līmenis):

- *nacionālajā līmenī izstrādā Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģiju (hierarhiski augstākais ilgtermiņa (līdz 25 gadiem) attīstības plānošanas dokuments) un Nacionālo attīstības plānu (hierarhiski augstākais vidēja termiņa (līdz 7 gadiem) attīstības plānošanas dokuments), kā arī to īstenošanai nepieciešamos dokumentus (Reģionālās politikas pamatnostādnes, politiku pamatnostādnes utt.);*

- reģionālajā līmenī (hierarhiski pakārtoti nacionālā līmeņa attīstības plānošanas dokumentiem) izstrādā plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģiju un attīstības programmu;
- vietējā līmenī (hierarhiski pakārtoti reģionālā un nacionālā līmeņa attīstības plānošanas dokumentiem) – vietējās pašvaldības ilgtspējīgas attīstības stratēģiju, attīstības programmu, teritorijas plānojumu, lokālpilnojamu un detālpilnojamu, kā arī var tikt izstrādāti tematiskie plānojumi specifisku jautājumu, kas saistīti ar atsevišķu nozaru attīstību, vai specifisku tematu risināšanai.

Vidēja termiņa (līdz 7 gadiem) attīstības plānošanas dokumenti ir hierarhiski pakārtoti ilgtermiņa attīstības plānošanas dokumentiem. Īstermiņa (līdz 3 gadiem) attīstības plānošanas dokumenti ir hierarhiski pakārtoti vidēja termiņa attīstības plānošanas dokumentiem.

Nacionālais līmenis

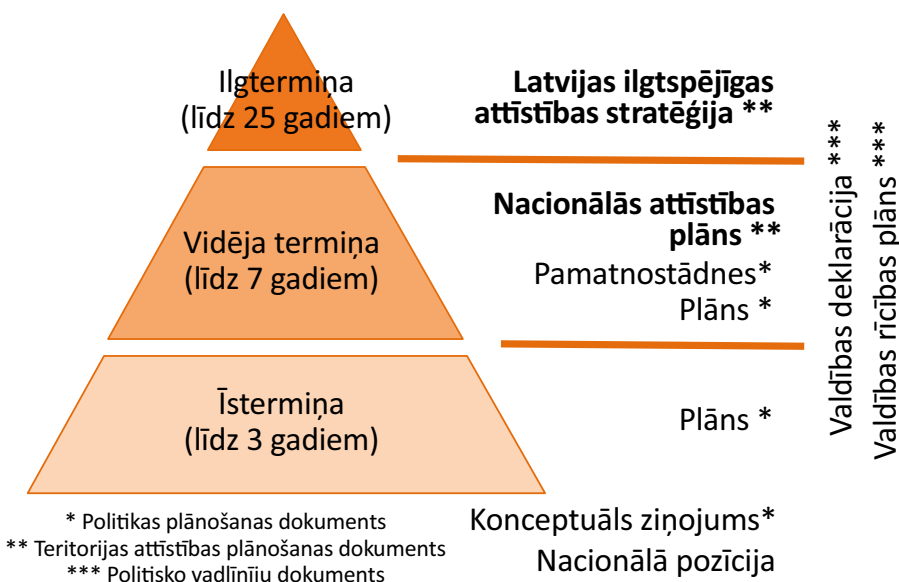
216. attēls. Plānošanas dokumentu hierarhija.

Sagatavojuši nominācijas veidotāji.

*Kurzeme 2021–2027 ir izstrādes stadijā

**Kuldīga 2020 darbības termiņš ar Domes lēmumu tiks pagarināts līdz 2023. gadam

Nacionālās attīstības plānošana

217. attēls. Nacionālās nozīmes plānošanas dokumentu hierarhija, avots:

Pārresoru koordinācijas centrs, 2020.

Plānošanas dokumentu projektu izstrādes kārtību regulē normatīvie akti, kas nosaka visu līmeņu, veidu un termiņu plānošanas dokumentus, tajos ietveramo saturu, to izstrādāšanas, apstiprināšanas, aktualizācijas kārtību, darbības termiņu, pārskatu sniegšanas kārtību, kā arī spēka zaudēšanas kārtību.

Nacionālas nozīmes plānošanas dokumenti

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam (Latvija 2030)

Latvija 2030 tika apstiprināta 2010. gada 10. jūnijā Saeimā, un tas ir galvenais Latvijas ilgtermiņa attīstības plānošanas dokuments. Atbilstoši tai tiek izstrādāti jauni vai izvērtēti un aktualizēti jau esošie nacionāla, reģionāla un vietēja līmeņa teritorijas attīstības, kā arī nozaru politiku plānošanas dokumenti, kas vienlaikus ir arī Latvija 2030 īstenošanas instrumenti. Tā parāda valsts un sabiedrības tālākos uzdevumus ceļā uz vienotu mērķi – līdzsvarotu un ilgtspējīgu valsts attīstību, norāda veidus, kā veiksmīgi reaģēt uz globālajām pārmaiņām, to radītos izaicinājumus pārvēršot arvien jaunās iespējās.

Latvija 2030 kā metodi izmanto kapitālu – nacionālo bagātību jeb vērtību – pieeju, un kultūras mantojums (gan materiālais, gan nemateriālais) ir izvirzīts par vienu no valsts kapitāliem un izaugsmes resursiem.

Kā viena no prioritātēm mantojuma vietas kontekstā ir Latvijas kultūras telpas attīstība (ar to saprotot kultūras telpas saglabāšanu, mijiedarbību un bagātināšanu), jo stipras un radošas nācijas identitāte sakņojas mūsu unikālajās, mantotajās un jaunradītajās materiālajās un garīgajās vērtībās. Tā vieno un saliedē sabiedrību jaunu ekonomisku, sociālu un kultūras vērtību radīšanai, kuras novērtē un pazīst arī pasaulē.

Izvirzītajā prioritātē uzsvars likts uz Latvijas cilvēku, nācijas stiprumu, kas sakņojas unikālajās, mantotajās, iepazītajās un arī jaunradītajās kultūras un garīgajās vērtībās, apliecinot, cik svarīgi to ir saglabāt arī turpmāk un ne tikai Latvijas mērogā, bet arī Eiropas un pasaules mērogā. Materiālā kultūras mantojuma saglabāšana attīsta arī visas nācijas un katra cilvēka identitāti.

Kā iespējamo risinājumu prioritāro ilgtermiņa rīcības virzienu (piederības izjūtas Latvijas kultūras telpai stiprināšana un radošas sabiedrības veidošana) īstenošanai Latvija 2030 piedāvā izmantot esošo materiālo kultūras mantojumu radošā tūrisma attīstīšanai, tostarp veicināt izpratni arī par nemateriālo kultūras mantojumu kā unikālu, līdz šim tūristiem maz pieejamu vērtību. Mantojuma vieta gan ar materiālām, gan nemateriālām vērtībām nodrošina iespēju autentiskā vidē izjust attiecīgās kopienas kultūru, vidi un tradīcijas.

Kā nākamā Latvija 2030 iekļautā prioritāte mantojuma vietas teritorijas kontekstā izceļama prioritāte ir daba kā nākotnes kapitāls, ar to saprotot dabas vērtību un pakalpojumu ilgtspējīgu apsaimniekošanu. Dabas kapitāls nodrošina ne tikai cilvēku apgādi ar pārtiku, mājokli, tīru ūdeni un gaisu, bet ir arī būtisks drošības, kultūras, veselības un cilvēku brīvības priekšnosacījums.

Kā iespējamo risinājumu prioritāro ilgtermiņa rīcības virzienu (dabas kapitāla pārvaldība, tirgus instrumentu izveide, dabas aktīvu kapitalizēšana, ilgtspējīga dzīvesveida veicināšana) īstenošanai Latvija 2030 piedāvā dabas kapitāla pieeju integrēt vides, ekonomikas, telpiskās un reģionālās attīstības un zemes politikā, radīt digitālas platformas, kurās tiek iemūžinātas dabas vērtības digitālajā vidē, vienlaikus attīstot dabas resursu vietražus, kā arī vides izglītības programmas veidot pārmaiņas rosinošas – vides izglītība var kļūt par būtisku ilgtspējīga dzīvesveida veicinātāju, izglītojot skolēnus un viņu vecākus par nepieciešamību un iespējām mainīt viņu ikdienas praksi, kā arī veicināt līdzdalību ilgtspējīga dzīvesveida aktivitātēs (arī praktiskas aktivitātes vietējās vides sakopšanā un dabas kapitāla atjaunošanā).

Arī prioritāte Latvijas telpiskās attīstības perspektīva izceļama mantojuma vietas teritorijas kontekstā, kur viens no mērķiem ir saglabāt Latvijas savdabību – daudzveidīgo dabas un kultūras mantojumu, tipiskās un unikālās ainavas –, un Latvijas ilgtermiņa attīstība aplūkota no vietas kapitāla izmantošanas viedokļa – lai Latvijas galvenās vērtības, resursi un priekšrocības tiktu izmantotas visefektīvākajā veidā.

Mantojuma vieta kopā ar citām teritorijām virzienā uz valsts teritorijas ziemeļiem iekļaujas Latvijas nākotnes telpiskajā struktūrā attēlotajā dabas aizsardzības, ainavu un kultūrvēsturisko teritoriju koncentrācijas telpā, kur nepieciešams apzināt, saglabāt, saprātīgi apsaimniekot un efektīvi izmantot nacionālas nozīmes dabas, ainavu un kultūrvēsturiskā mantojuma teritoriju areālus, kas iezīmē gan katra reģiona, gan visas Latvijas identitāti.

Šī prioritāte akcentē trīs galvenos aspektus ilgtspējīgai un līdzsvarotai valsts teritorijas attīstībai, panākot reģionu ekonomiskā potenciāla pilnvērtīgu izmantošanu, iedzīvotāju dzīves kvalitātes paaugstināšanu, dabas un kultūrvēsturisko vērtību saglabāšanu un prasmīgu izmantošanu – sasniedzamība un mobilitātes iespējas; apdzīvojums kā ekonomiskās attīstības, cilvēku dzīves un darba vide; nacionālo interešu telpas – unikālas specifiskas teritorijas, kas nozīmīgas visas valsts attīstībai.

Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027. gadam (NAP 2027)

Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027. gadam (Saeimā apstiprināts 2020. gada 2. jūnijā, īstenošana sāksies no 2021. gada) ir vērsts uz Latvija 2030 ietvertās vīzijas sasniegšanu un uz ilgtermiņa konceptuālā dokumenta “Latvijas izaugsmes modelis: cilvēks pirmajā vietā” īstenošanu, kas nosaka uz cilvēku centrētu Latvijas izaugsmi. Plāns izstrādāts, veicot dziļu līdzšinējā Latvijas Nacionālā plāna 2014.–2020. gadam vidusposma rezultātu analīzi.

NAP 2027 vadmotīvs aptver četru virzienu fundamentālas pārmaiņas un izaugsmi: “Vienlīdzības tiesības”, “Dzīves kvalitāte”, “Zināšanu sabiedrība” un “Atbildīga Latvija”. Uz šo virzienu bāzes ir definēti seši stratēģiskie mērķi un rīcības, kuras gan tikai netiešā veidā norāda uz mantojuma vietas aizsardzību. Savukārt NAP 2027 telpiskās attīstības perspektīva iezīmē virziena attīstību Latvija 2030 noteiktajās nacionālo interešu telpās.

Latvija 2030 kā viena no nacionālo interešu telpām ir noteikta izcili dabas, ainavu un kultūrvēsturisko teritoriju areāli, un NAP 2027 paredz šādus virzienus attīstības perspektīvai līdz 2027.gadam, kuri attiecināmi uz mantojuma vietu:

- *atbalsts pasākumiem, lai saglabātu bioloģisko daudzveidību un Latvijai tipiskās unikālās dabas un kultūrvēsturiskās ainavas, kā arī lai veidotu daudzfunkcionālu un produktīvu lauku teritoriju, vienlaikus nosakot saprātīgus kompensācijas mehānismus par ekonomiskās darbības ierobežojumiem;*
- *ainaviski vērtīgo teritoriju izpēte, definēšana, ainavu plānošana, degradēto ainavu sakārtošana un reģenerācija. Izmantošanas nosacījumu noteikšana sabiedrībai nozīmīgām dabas un kultūrainavu un rekreācijas teritorijām, kas nodrošina to publisku pieejamību un paredz ainaviski nozīmīgu vietu aizsardzību;*
- *sabiedrības iesaiste un izglītošana par aizsargājamo dabas teritoriju un kultūrvēsturisko ainavu apsaimniekošanu un saglabāšanu sadarbībā ar zemes īpašniekiem (principa “dabas un kultūrvēsturiskās vērtības kā teritoriālās kopienas vērtība” iedzīvināšana);*
- *dabas un kultūrvēsturisko resursu ilgtspējīga un saudzīga izmantošana teritoriju ekonomiskajai attīstībai un uzņēmējdarbībai labvēlīgas vides veidošanai.*

Kultūrpolicies pamatnostādnes 2014. – 2020. gadam “Radošā Latvija” (pamatnostādnes)

Pamatnostādnes ir vidēja termiņa politikas plānošanas dokuments, kas nosaka valsts kultūrpolicies mērķus un prioritātes laika periodam līdz 2020. gadam un veicina izvirzīto mērķu sasniegšanu valsts ilgtermiņa un vidēja termiņa politikas plānošanas dokumentos.

Politikas galvenā mērķa sasniegšanai ir noteiktas šādas prioritātes: kultūras kapitāla saglabāšana un attīstība, veicinot sabiedrības līdzdalību kultūras procesos, radošums mūžizglītībā un kultūrizglītībā, kas orientēta uz darba tirgu, konkurētspējīgas kultūras un radošās industrijas un radošas teritorijas, kā arī kultūras pakalpojumu pieejamība.

Ciešā sadarbībā ar pamatnostādņu izstrādes procesu ir izstrādātas 15 kultūras nozaru stratēģijas laikposmam no 2014. līdz 2020. gadam, un tajās ir sīki aprakstīts katras nozares attīstības mērķis, stratēģiskās darbības virzieni un pasākumi. Stratēģijas ir izstrādātas kā detalizētāks rīcības plāns katrai nozarei pamatnostādņu īstenošanai. Darbības stratēģijas ir izstrādātas šādās nozarēs un starpnozārēs: muzeji, bibliotēkas, arhīvi, kultūras pieminekļi, nemateriālais kultūras mantojums, digitālais kultūras mantojums, kultūrizglītība, grāmatniecība, mūzika, teātris, dejas, vizuālā māksla, filmas, arhitektūra un dizains.

Kultūras politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam tiek izstrādātas un tiks apstiprinātas 2021. gada sākumā. Tas noteiks visaptverošu mērķi – attīstīt Latvijas kultūrkapitālu un stimulēt kultūras ieguldījumu nacionālās identitātes stiprināšanā, sabiedrības dzīves kvalitātes uzlabošanā un ekonomikas izaugsmē. Lai īstenotu virsmērķi, tiks īstenoti četri darbības virzieni: kultūras pakalpojumu pieejamība, sabiedrības līdzdalība kultūras procesos, kultūras daudzveidības stiprināšana un kultūrizglītība.

Reģionālas nozīmes plānošanas dokumenti

Kurzemes plānošanas reģiona Ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2015.–2030. gadam (Kurzeme 2030)

Kurzeme 2030 (apstiprināta ar Kurzemes plānošanas reģiona Attīstības padomes 2015. gada 15. jūlija lēmumu Nr. 1) mērķis ir iezīmēt reģiona nozīmīgākos attīstības virzienus – ilgtermiņā, aktualizējot sasniegto un veicinot turpmāk nepieciešamās izmaiņas.

Dokumentā ir atzīmēta reģiona kultūras mantojuma nozīme kā resurss tūrisma attīstībai, dabas un kultūrvides teritorijas attīstība kā prioritāte. Arī Kuldīga 2030 Telpiskās attīstības perspektīvā mantojuma vieta – dokumentā saukta par UNESCO Latvijas nacionālā saraksta mantojuma vietu – Kuldīgas vecpilsēta kopā ar Ventas ieleju iekļaujas dabas un ainaviski vērtīgajā vietā, kā arī tā ir daļa no kultūras mantojuma attīstības koridora un attīstības ceļa.

Tai pat laikā līdz ar ilgtermiņa prioritātes ““Dzīvīgas” vietas” uzstādījumu tiek piedāvāts mainīt dabas un kultūras vērtību saudzēšanas praksi, veidojot risinājumus to iesaistei ekonomikā, īpaši jau objektus un teritorijas, kuru stāvoklis prasa nekavējošu darbību, veidojot alternatīvus risinājumus un jaunas apsaimniekošanas prakses apgūšanu.

Kurzemes plānošanas reģiona Attīstības programma 2015. – 2020. gadam (Kurzeme 2020)

Kurzeme 2020 (apstiprināta ar Kurzemes plānošanas reģiona Attīstības padomes 2015. gada 15. jūlija lēmumu Nr. 1) ir reģionāla līmeņa vidēja termiņa plānošanas dokuments, kurā noteiktas prioritātes, rīcības virzieni un pasākumu kopums Kurzemes reģiona attīstībai.

Prioritāte “Radošā Kurzeme 2020” (Kurzemes dabas un kultūras telpas attīstība) paredz apzināt Kurzemes reģiona dabas un kultūras mantojumu un veicināt tā izmantošanu uzņēmējdarbības attīstībai,

kultūras un dabas mantojuma saglabāšanu un popularizēšanu, veicināt kultūrizglītības un radošo industriju attīstību. Ar prioritātei izvirzītajām rīcībām tiek uzsvērtā nepieciešamība veikt kultūras mantojuma objektu restaurāciju, saglabāšanu un aizsardzību, tādējādi veicinot arī to ekonomiskās darbības formu attīstību un dažādošanu un sekmējot ekonomisko aktivitāti attiecīgajās teritorijās.

Kurzemes plānošanas reģiona Attīstības padome 2019. gada 20. decembrī rakstiskā procedūrā pieņēma lēmumu Nr. 03/19 (1. §) "Par Kurzemes plānošanas reģiona Attīstības programmas 2021.–2027. gadam izstrādes uzsākšanu un darba uzdevuma apstiprināšanu".

2019. gadā tika uzsākts un 2020. gadā turpināts darbs pie pašreizējās situācijas raksturojuma sagatavošanas, izveidotas attīstības programmas vadības un izstrādes darba grupas.

2020. gada otrajā pusgadā tika organizētas tematiskās darba grupas, kurās piedalījās arī Kurzemes plānošanas reģionā ietilpstošo pašvaldību pārstāvji, par šādām tēmām: kultūra, labklājība un sociālie pakalpojumi, transporta un infrastruktūras attīstība, izglītība, daba, vide un ainavas, pilsēta, lauki un piekraste, ekonomika un tūrisms, pārvaldība.

Jaunās Attīstības programmas 1. redakciju plānots nodot sabiedriskajai apspriešanai 2021. gada sākumā un darbu pabeigt 2021. gada pirmajā ceturksnī.

Vietējas nozīmes plānošanas dokumenti

Kuldīgas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2014. – 2030. gadam

Kuldīgas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija (Kuldīga 2030) apstiprināta ar Kuldīgas novada Domes 2013. gada 19. decembra lēmumu, un tas ir Kuldīgas novada hierarhiski augstākais ilgtermiņa teritorijas attīstības plānošanas dokuments, kurā noteikts ilgtermiņa attīstības redzējums (vīzija), stratēģiskie mērķi, attīstības prioritātes un telpiskās attīstības perspektīva līdz 2030. gadam.

Kuldīgas novada vīzija jeb nākotnes redzējums paredz Kuldīgas kā pilsētas ar unikālu kultūras un dabas mantojumu atpazīstamību. Vīzijas sasniegšanai noteikti četri stratēģiskie mērķi un tiem pakārtotas ilgtermiņa prioritātes, tai skaitā dzīves vide, kas tiešā un netiešā veidā saistās gan ar kultūras un dabas vērtību saglabāšanu, gan sakoptu publisko ārtelpu, kur vide ir kā vērtība un identitātes nesēja.

Kultūrvēsturiski nozīmīgās teritorijas, ainaviski vērtīgās teritorijas un dabas teritoriju telpiskā struktūra, tai skaitā īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, ir iekļautas telpiskās attīstības perspektīvas pamatnostādņēs, kas konceptuāli attēlo vēlamo novada telpisko attīstību, vadoties pēc vīzijā noteiktajiem uzstādījumiem. Prioritāri noteiktais telpiskās struktūras pilnveidošanas virziens ir dabas, kultūrvēsturiski un ainaviski vērtīgo teritoriju saglabāšana un izkopšana.

Mantojuma vieta Kuldīgas pilsētas telpiskajā struktūrā iekļauta centra attīstības teritorijā, un tikai atsevišķas mantojuma vietas daļas atrodas citās teritorijas zonās. Kuldīga 2030 uzsvērtā arī dabas lieguma kā nozīmīga zaļās struktūras elementa teritorija, kur nepieciešams veidot Ventas ielejas, dabisko ainavu un biotopu savienojuma asu sistēmu. Būtisks aspekts arī kontekstā ar mantojuma vietas un kopumā Kuldīgas vecpilsētas vizuālo uztveri ir skatu punktu atjaunošana un izkopšana, panorāmas atklāšana.

No Kuldīgas pilsētas telpiskās struktūras izceļamas šīs vadlīnijas, kas attiecināmas uz mantojuma vietas teritoriju:

- *Vēsturiskās vecpilsētas kā pilsētas aktīvā centra saglabāšana un attīstība; Vecpilsētas re-vitalizācija un kompakta pilsētas attīstība. Sabiedrisko iestāžu, pakalpojumu, tūrisma un*

rekreācijas aktivitāšu koncentrācija vecpilsētas zonā. Vecās apbūves atjaunošana, mērogam un formām atbilstošas jaunās apbūves veidošana vecpilsētas zonā;

- *Ventas ielejas, dabisko ainavu un biotopu savienojuma asu sistēmas veidošana un izmantošana dabas aizsardzībai, tūrismam un atpūtai. Parku attīstības plānu izstrāde un ieviešana. Zaļo zonu sasaiste. Nozīmīgāko skatu punktu atjaunošana un izkopšana, panorāmas atklāšana;*
- *degradēto teritoriju revitalizācija; vides sanācija; jaukta attīstība;*
- *unikālās kultūrvides saglabāšana un izmantošana teritorijas attīstībā un atpazīstamībā. Prioritāri – Kuldīgas vecpilsēta Ventas senlejā;*
- *dabas daudzveidības saglabāšana, īpaši aizsargājamo dabas teritoriju dabas aizsardzības plānu izstrāde un ieviešana.*

Šīs vadlīnijas akcentē, ka gan ar saistošo noteikumu, gan citu pasākumu palīdzību jānodrošina Kuldīgas vecpilsētas unikālā ēku kompleksa autentiskuma saglabāšana nākamajām paaudzēm. Tai pat laikā tiek akcentēta publiskās ārtelpas uzlabošana – tai jābūt labiekārtotai, modernai un drošai.

Kuldīgas novada teritorijas plānojums 2013.– 2025. gadam, ar grozījumiem (Kuldīga 2025)

Kuldīgas novada teritorijas plānojums (Kuldīga 2025) apstiprināts ar Kuldīgas novada Domes 2014. gada 8. janvāra lēmumu; 2019. gada 6. jūnijā Dome pieņēma lēmumu par grozījumiem un pašvaldības saistošo noteikumu Nr. 2019/8 “Grozījumi Kuldīgas novada saistošajos noteikumos Nr. 2013 “Kuldīgas novada teritorijas plānojuma 2013.–2025. gadam teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi un grafiskā daļa”” (ar 26.09.2019. veiktajiem precizējumiem). Tas ir pašvaldības teritorijas attīstības plānošanas dokuments, kurā noteiktas prasības teritorijas izmantošanai un apbūvei, tai skaitā funkcionālais zonējums, publiskā infrastruktūra, teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi, kā arī citi teritorijas izmantošanas nosacījumi.

Kuldīga 2025 izstrādāta, pamatojoties uz Kuldīga 2030 un ņemot vērā normatīvajos aktos par teritorijas plānošanu, izmantošanu un apbūvi noteiktās prasības, kā arī izvērtējot blakus esošo pašvaldību plānošanas dokumentus.

Kuldīga 2025 ietilpst paskaidrojuma raksts, grafiskā daļa un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi, taču kā pašvaldības saistošie noteikumi izdoti grafiskā daļa un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi.

Ja nepieciešams, teritorijas plānojumos un lokālplānojumos var noteikt un attēlot teritorijas ar īpašiem noteikumiem. Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumos Nr. 240 noteikto klasifikāciju, to starpā ir vietējās nozīmes kultūrvēsturiskās un dabas teritorijas un ainaviski vērtīgās teritorijas. Šādu teritoriju noteikšana teritorijas attīstības plānošanas dokumentos ir papildu instruments īpašu teritorijas vai objektu saglabāšanai un aizsardzībai. Kuldīga 2025 kā teritorija ar īpašiem noteikumiem ir noteikta vietējās nozīmes kultūrvēsturiskā un dabas teritorija – Kuldīgas pilsētas vēsturiskās apbūves zonas, kas sastāv no pilsētībūvniecības pieminekļa un tam piegulošajām apbūves teritorijām. Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos tām noteiktas īpašas prasības vēsturiskās kultūrainavas aizsardzībai un saglabāšanai. Taču jāņem vērā, ka galvenā uzmanība pievērsta pilsētainavas telpai, t. sk. ēku iederībai ielas ainavā, bet ainavai kopumā nosacījumi nav izvirzīti. Aspektus, kas vairāk attiecināmi uz ainavu pārvaldību, nosaka jau iepriekš pieminētie Ministru kabineta noteikumi Nr. 548.

Mantojuma vietas kontekstā minams, ka teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos vēja elektrostaciju izvietošana ir atļauta tikai ārpus pilsētībūvniecības pieminekļa un tā aizsardzības zonas un tikai vietās, kur tās nav redzamas jumtu ainavā no publiski pieejamiem skatu punktiem.

Kuldīga 2025 grafiskajā daļā cita starpā ir attēlotas valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu teritorijas un objekti (arī to aizsargjoslas), jaunu ēku būvniecības vietas Kuldīgas vēsturiskās apbūves zonās (būvvieta tips, ēkas tips, teritorijas, kurās būvniecība nav atļauta), bet funkcionālā zonējuma kartē (funkcionālā zona: pilsētas, ciema vai lauku teritorijas daļa ar definētām robežām, kurai teritorijas plānojumā vai lokālpilnojumā noteikti atļautie izmantošanas veidi un apbūves parametri) attēlotas arī īpaši aizsargājamās dabas teritorijas (dabas liegums “Ventas ieļaja”).

Lokālpilnojums Kuldīgas vecpilsētai Ventas senleņā, kas groza teritorijas plānojumā

2019. gadā veiktajos Kuldīga 2025 grozījumos prasības vēsturisko apbūves zonu teritorijas izmantošanai netika pārskatītas, tikai precizēti atsevišķi formulējumi, t. sk. aktualizējot būvniecības terminoloģiju. Ņemot vērā jautājuma aktualitāti un teritorijas specifiku, Kuldīgas novada pašvaldība pieņēma lēmumu to risināt, izstrādājot atsevišķu plānošanas dokumentu – lokālpilnojumā.

Pamatojoties uz Kuldīgas novada Domes 2018. gada 27. septembrī pieņemto lēmumu, notiek darbs pie “Lokālpilnojuma Kuldīgas vecpilsētai Ventas senleņā, kas groza teritorijas plānojumā” (turpmāk tekstā – Lokālpilnojums) izstrādes.

Lokālpilnojuma izstrādes mērķis ir nodrošināt dabas, kultūrvides vērtību saglabāšanai un teritorijas līdzsvarotai attīstībai optimālu normatīvo regulējumu, kas pamatots pilsētvides izpētē un analizē.

Lokālpilnojuma teritorija aptver Kuldīgas vecpilsētu – pilsētubūvniecības pieminekli “Kuldīgas pilsētas vēsturiskais centrs” un tā potenciālo (grozīto) individuālo aizsardzības zonu, tai tieši piegulošo teritoriju kontekstā, kā arī UNESCO Pasaules mantojuma Latvijas nacionālajā sarakstā iekļauto zonu. Nominācijas faila un Pārvaldības plāna izstrādes laikā turpinās darbs arī pie Lokālpilnojuma izstrādes, nodrošinot plānošanas dokumentu saskaņotību.

Lokālpilnojuma ietvaros ir izstrādāts pilsētubūvniecības pieminekļa individuālās aizsargjoslas (aizsardzības zonas) grozījumu projekts, ietverot arī priekšlikumus uzturēšanas nosacījumiem, tas iesniegts apstiprināšanai Nacionālajā kultūras mantojuma pārvaldē. Tas nozīmē, ka līdz ar šo darbu pabeigšanu Lokālpilnojuma teritorijai, kas ietver arī mantojuma vietu, tiks precizētas aprūtināto teritoriju robežas, kā arī pārskatītas un precizētas līdz šim noteiktās prasības teritorijas izmantošanai un apbūvei.

Lokālpilnojuma izstrādes ietvaros paredzēts risināt arī ainaviski vērtīgu skatu punktu saglabāšanas jautājumu, teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos iekļaujot vispārējas prasības ainavu aizsardzībai un plānošanai, kas attieksies arī uz mantojuma vietu.

Kuldīgas novada attīstības programma 2014.–2020. gadam (Kuldīga 2020)

Kuldīgas novada attīstības programma (Kuldīga 2020, apstiprināta ar Kuldīgas novada Domes 2013. gada 28. novembra lēmumu) ir vidēja termiņa teritorijas attīstības plānošanas dokuments, kurā atbilstoši Kuldīga 2030 noteiktajiem stratēģiskajiem mērķiem un ilgtermiņa prioritātēm definētas vidēja termiņa prioritātes, uzdevumi un konkrētas rīcības uzdevumu izpildei.

Tāpat kā Kuldīga 2030, arī Kuldīga 2020 dabas vērtību un Kuldīgas vecpilsētas saglabāšana skatīta atsevišķi, lai gan kultūrvides saglabāšana, publiskās ārtelpas attīstība ir savstarpēji saistīta ar dabas teritoriju saglabāšanu un attīstību arī mantojuma vietā.

Kā viena no vidēja termiņa prioritātēm izvirzīts kultūrvēsturiskais mantojums, ar to saprotot:

- *revitalizēt Kuldīgas vecpilsētu, veicinot uzņēmējdarbību un mākslinieciskās aktivitātes tajā un saglabājot kultūrvidi, tai skaitā nodrošināt vēsturisko ēku saglabāšanu vecpilsētā, prioritārā kārtībā glābjot koka ēkas; īstenot slēgu sakārtošanas programmu, izgatavojot zudušos no*

jauna un atjaunojot esošos; īstenot dakstiņu jumtu atjaunošanas programmu; nodrošināt bojāto ēku pamatkonstrukciju saglabāšanu; nodrošināt unikālo koka būvdetaļu saglabāšanu un atjaunošanu; rīkot starptautiskas restaurācijas darbnīcas; paplašināt regulārās logu akcijas dalībnieku auditoriju; nodrošināt sabiedrības izglītošanu par vecpilsētas saglabāšanu utt.;

- *sekmēt atraktīvas un vizuāli pievilcīgas publiskās ārtelpas attīstību Kuldīgā un ciemos, tai skaitā nodrošināt Alekšupītes raksturīgās ainavas saglabāšanu un sakopšanu utt.;*
- *sekmēt lauku vides un ainavu, kā arī dabas teritoriju saglabāšanu un attīstību, tai skaitā izkopt vērtīgākās skatu perspektīvas, ierīkot skatu torņus un laukumus un sekmēt ĪADT, kā arī citu vērtīgu dabas objektu un teritoriju dabas aizsardzības plānu izstrādi utt.*

Kuldīga 2020 kā viens no uzdevumiem iekļauts arī UNESCO Pasaules mantojuma nominācijas pieteikuma un Pārvaldības plāna izstrāde. Ņemot vērā administratīvi teritoriālās reformas norisi Latvijā un to, ka 2021. gadā uzsāks darbību jaunveidojamā Kuldīgas novada pašvaldība, plānots pagarināt pašreizējā novada attīstības programmas darbību līdz 2023. gadam, vienlaikus sākot jaunā novada plānošanas dokumentu izstrādi.

Stratēģiskais tūrisma un mārketinga plāns

Kuldīgas novada pašvaldība izstrādā Kuldīgas stratēģisko tūrisma un mārketinga plānu. Tas tiks pabeigts 2021. gadā.

5.e Mantojuma vietas apsaimniekošanas plāns vai cita apsaimniekošanas sistēma

Kuldīgas Pasaules mantojuma vietas Pārvaldības plāns ir plānošanas dokuments un instruments, kas paredzēts, lai virzītu mantojuma vietu *Kuldīga / Goldingena Kurzemē* iekļaušanai UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā. Pārvaldības plāns ir sagatavots saskaņā ar ICOMOS pamatnostādņem. Pārvaldības plāns ir pievienots nominācijas dokumentam.

Pārvaldības plāna fokusā ir nominētā mantojuma vieta un to iekļaujošā buferzona. Pārvaldības plāna mērķis ir apvienot esošās un ierosinātās iniciatīvas un tiesību aktos paredzētos kultūras mantojuma aizsardzības instrumentus.

Plānā aprakstīta mantojuma vietas īpašas nozīmes universālā vērtība un kritērijs iekļaušanai Pasaules mantojuma sarakstā. Tāpat plānā aprakstīts mantojuma vietas saglabāšanas statuss, kā arī faktori, kas ietekmē mantojuma vietu, un veikta būtiskāko apdraudējumu analīze.

Risku novērtējuma ietvaros ir identificēti galvenie apdraudējumi un riski tieši mantojuma vietas *Kuldīga / Goldingena Kurzemē* īpašas nozīmes universālās vērtības kontekstā, noteikti potenciālās kaitīgās ietekmes faktori, veikts identificēto faktoru ietekmes uz atsevišķiem elementiem novērtējums.

Dokumentā apkopota informācija par jau esošajiem aizsardzības mehānismiem un nepieciešamajām rīcībām nākotnē, lai novērstu vai samazinātu risku ietekmi uz mantojuma vietas īpašas nozīmes universālo vērtību.

Plāns ietver informāciju par institūcijām, kas iesaistītas mantojuma vietas pārvaldīšanā, un pārskatu par normatīvajiem aktiem, kas ir spēkā Latvijas Republikā un nosaka mantojuma saglabāšanu.

Mantojuma vietas Pārvaldības plānā ietverta vīzija un seši mērķi attiecībā uz mantojuma vietas pārvaldību.

Kopējā mantojuma vietas vīzija ir:

*Kuldīga,
kur ik akmens stāsta kādu senu stāstu,
kur katra vēsma ir kā dziesma piemiņai,
kur cilvēki, kultūra un daba ir vienoti.*

Pārvaldības plānā definēto sešu stratēģisko mērķu sasniegšana nodrošinās to, ka tiks saglabāta mantojuma vietas *Kuldīga / Goldingena Kurzemē* īpašas nozīmes universālā vērtība.

Viens no mērķiem ir LĪDZDALĪBA – visu vecumu iedzīvotāji aktīvi iesaistās Kuldīgas interpretācijas un pārvaldības procesu vadīšanā, ierosina jaunas kultūras aktivitātes, kā arī iniciē un līdzdarbojas pasākumu un izglītības programmu organizēšanā.

Ļoti svarīgs mērķis ir KOMUNIKĀCIJA – Kuldīgas komunikācijas stratēģija nodrošina nepārtrauktu informācijas apmaiņu un dialogu ar ieinteresētajām personām un partneriem visos līmeņos un veicina iedzīvotāju izpratni par Kurzemes-Zemgales hercogistes vēsturi un nozīmi, tostarp veicot turpmākus pētījumus.

MĀRKETINGS UN TŪRISMS ir vēl viens nozīmīgs mērķis – daudzveidīgs, interaktīvs un aizraujošs mārketinga un reklāmas materiālu un pasākumu kopums prezentē Kuldīgu kā dzīvīgu pilsētu Kurzemē, kur pieredzēt mūsdienu kultūru paraugpieejā ilgtspējīgam dzīvesveidam un tūrismam.

Tikpat vērtīgs mērķis ir SAGLABĀŠANA UN UZTURĒŠANA – Kuldīgas vecpilsētas un tās dabiskās vides saglabāšanas un uzturēšanas politika atbalsta amatniecības prasmju, vēsturisko ēku un ainavas autentiskumu, aizsardzību, izpēti un pielietošanu, izmantojot pieejamās kapacitātes veidošanas iespējas, speciālistu konsultācijas, pārredzamus noteikumus un papildu resursus.

Svarīga ir arī IZMANTOŠANA UN IEGULDĪJUMI – īpaši stimuli un finansēšanas programmas sniedz atbalstu iedzīvotājiem un piesaista vecpilsētai mazos uzņēmējus un pasākumus, kā arī veicina ieguldījumus un nodrošina Kuldīgas vēsturiskā centra pilnu apdzīvotību visa gada garumā.

Visbeidzot, nozīmīga ir HARMONIJA UN GARS – ikviens spēj sajust un izbaudīt kultūras un dabas harmoniju, romantisko gaisotni, Kuldīgas garu un dvēseli, kam ir saikne ar pagātni un kas tiek nosargāta nākamajām paaudzēm.

Pārvaldības plāns sagatavots, sadarbojoties pašvaldībai un SIA “Metrum” – kompānijai ar lielu pieredzi stratēģisku teritorijas plānošanas un attīstības dokumentu sagatavošanā.

Plāns ir ticis publiski apspriests ar iedzīvotājiem, kuri dzīvo, un uzņēmējiem, kuri strādā mantojuma vietas teritorijā.

Atbildīgās institūcijas un to loma mantojuma vietas aizsardzībā

Par kultūras un dabas mantojuma pārvaldību atbild nacionāla, reģionāla un vietēja līmeņa institūcijas. Katrai no tām ir sava svarīga loma mantojuma vietas pārvaldības procesā.

Ministru kabinets

Likums “Par kultūras pieminekļu aizsardzību” nosaka, ka valsts pārvaldi kultūras pieminekļu aizsardzībā un izmantošanā nodrošina Ministru kabinets, un to realizē Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde.

Ministru kabinets ir koleģiāla institūcija, kas ar tam padoto valsts pārvaldes iestāžu starpniecību īsteno izpildvaru.

Nacionālais līmenis

218. attēls. Atbildīgās institūcijas mantojuma vietas aizsardzībā. *Sagatavojuši nominācijas veidotāji, 2020.*

Ministru kabinets apspriež vai izlemj visas lietas, kuras ietilpst tā kompetencē saskaņā ar Latvijas Republikas Satversmi, starptautisko tiesību normām un likumiem.

Ministru kabinets atbilstoši kompetencei izskata šādus dokumentus:

- attīstības plānošanas dokumentu projektus;
- ārējus tiesību aktus, tai skaitā likumprojektu, Ministru kabineta noteikumu projektu;
- Ministru kabineta rīkojumu projektus.

Ministru kabinets īsteno padotību pār valsts pārvaldes organizāciju (institucionālā padotība) un pār valsts pārvaldes funkciju pildīšanu (funkcionālā padotība).

Ministru kabinetam ir padotas valsts pārvaldes iestādes.

Ministru kabinets apspriež visus atsevišķus ministriju izstrādātos likumprojektus un jautājumus, kuri attiecas uz vairāku ministriju darbību, kā arī atsevišķu kabineta locekļu ierosinātus valsts politikas jautājumus.

Institūcijas, kas atbild par kultūras mantojuma saglabāšanu nacionālā līmenī

Kultūras ministrija

Latvijas Republikas Kultūras ministrija ir valsts pārvaldes institūcija, kas veido un koordinē valsts kultūrpolitiku, izstrādā valsts politiku sabiedrības integrācijas jomā, kā arī izstrādā masu informācijas līdzekļu politiku. Kultūras ministrija darbojas, pamatojoties uz Ministru kabineta noteikumiem Nr. 241, kas pieņemti 2003. gada 29. aprīlī “Kultūras ministrijas nolikums”, Kultūras ministrijas darbības plānu un Ministru kabineta deklarāciju. Valsts kultūrpolitikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam tiek izstrādātas un tiks apstiprinātas 2021. gada sākumā. Kultūras ministrija savas kompetences ietvaros saskaņo nozaru stratēģijas, tostarp kultūras pieminekļu aizsardzības nozares stratēģiju.

Ministrija ir vadošā valsts pārvaldes institūcija kultūras jomā, un tās pārziņā ir šādas nozares: bibliotēkas, muzeji, mūzika, vizuālā māksla, dizains, tautas māksla, teātris, literatūra, filmu māksla, kultūrizglītība, autortiesības, arhitektūra, kultūras pieminekļu aizsardzība, arhīvi, kultūras un radošo industriju izglītība, sabiedrības integrācija un mediju politika.

Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde

Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde ir kultūras ministra padotībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kas īsteno valsts politiku un kontroli kultūras pieminekļu aizsardzībā, veic kultūras mantojuma apzināšanu, izpēti un pieminekļu uzskaiti.

Pārvaldes mērķis ir veidot un attīstīt profesionālu kultūras mantojuma aizsardzības sistēmu, kas saskaņā ar starptautiski atzītiem principiem palīdz kultūras pieminekļu saimniekiem un lietotājiem kvalitatīvi saglabāt vērtības, kā arī novērš kultūrvēsturisko vērtību degradējošas aktivitātes. Tāpat pārvaldes mērķis ir panākt, ka Latvijas kultūrvēsturiskās vides vērtīgākā daļa būtu vietējās sabiedrības izprasta, novērtēta un aizsargāta kvalitatīvas dzīves telpas sastāvdaļa, kas palīdz radīt noturīgu izaugsmi.

Galvenie pārvaldes darbības virzieni ir:

- *kultūras pieminekļu kontrole, kas saistīta ar vides pārveidošanu;*
- *kultūras mantojuma popularizēšana un informācijas sniegšana;*
- *kultūras vērtību apzināšana un uzskaitē;*
- *kultūras pieminekļu glābšanas pasākumu finansēšana;*
- *kultūras pieminekļu saglabāšanas pasākumu organizēšana.*

Pārvaldes galvenie uzdevumi un tiesības ir:

- *realizēt valsts kontroli kultūras pieminekļu aizsardzībā;*
- *veikt kultūras pieminekļu valsts uzskaiti, apzināt un pētīt kultūras mantojumu;*
- *izskatīt dokumentāciju par darbiem, kas saistīti ar kultūras pieminekļiem;*
- *dot norādījumus kultūras pieminekļu īpašniekiem par attiecīgā kultūras pieminekļa izmantošanu un saglabāšanu;*
- *izsniegt noteikta parauga atļaujas konservācijas, restaurācijas, remonta un rekonstrukcijas darbu veikšanai kultūras pieminekļos;*
- *veikt mākslas un antikvāro priekšmetu ekspertīzi, izsniegt atļaujas to izvešanai uz ārvalstīm;*
- *no īpaši iedalītiem līdzekļiem finansēt kultūras pieminekļu pētniecības, glābšanas un restaurācijas darbus;*
- *apturēt saimniecisko darbību, ja tiek pārkāpti kultūras pieminekļu aizsardzības noteikumi un tiek apdraudēts kultūras pieminekļis, par pārkāpumiem uzlikt administratīvos sodus, celt prasību par zaudējumu atlīdzināšanu.*

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija

Latvijas Republika ir UNESCO dalībvalsts kopš 1991. gada 14. oktobra, kad notika oficiālā valsts uzņemšanas ceremonija UNESCO galvenajā mītnē Parīzē. Atbilstoši UNESCO Konstitūcijai 1992. gadā ar Latvijas Republikas Augstākās padomes lēmumu tika izveidota UNESCO Latvijas Nacionālā komisija.

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija ir vienīgā institūcija, kas nodrošina UNESCO programmu īstenošanu un koordinēšanu Latvijā sadarbībā ar valsts institūcijām un sabiedriskajām organizācijām, veicina UNESCO normatīvo dokumentu un ideju pieņemšanu un iedzīvināšanu Latvijā, kā arī nodrošina un aizstāv Latvijas intereses un Latvijas pieredzes novērtēšanu un atpazīstamību starptautiski.

UNESCO darbības galvenās jomas Latvijā ir: kultūras, dabas, nemateriālā un dokumentārā kultūras mantojuma saglabāšana; inovatīvu sadarbības tīklu attīstīšana un koordinēšana; zināšanu sabiedrības veicināšana un zināšanu mobilizēšana; izglītības pieejamības un kvalitātes veicināšana, stiprinot mūžizglītības, iekļaujošās izglītības un ilgtspējības principus un vērtības izglītībā.

Institūcijas, kas atbild par dabas mantojuma saglabāšanu nacionālajā līmenī

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

Latvijas Republikas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija ir vadošā valsts pārvaldes iestāde vides aizsardzības, reģionālās attīstības plānošanas un koordinācijas, pašvaldību attīstības un pārraudzības, teritorijas attīstības plānošanas un zemes pārvaldības, vienas pieturas aģentūras principa ieviešanas valsts un pašvaldību pakalpojumu pieejamībā, kā arī elektroniskās pārvaldes, informācijas sabiedrības un informācijas tehnoloģiju valsts pārvaldē jomā.

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas pārziņā ir deviņas darbības jomas, no tām uz mantojuma vietu un tās buferzonu vistiešāk attiecas:

- *dabas aizsardzība, tostarp īpaši aizsargājamās dabas teritorijas;*
- *fondi un investīcijas;*
- *pašvaldības, tostarp pašvaldību saistošie noteikumi u.c.;*
- *reģionālā attīstība, tostarp attīstības plānošanas dokumenti;*
- *teritorijas attīstības plānošana, tostarp ainavu politika;*
- *vides aizsardzība, tostarp aizsargjoslas.*

Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju apsaimniekošanu un pārvaldīšanu nodrošina Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas pakļautībā esoša iestāde Dabas aizsardzības pārvalde, bet normatīvo aktu ievērošanu vides aizsardzības un dabas resursu izmantošanas jomā – Valsts vides dienests. Savukārt Vides pārraudzības valsts biroja uzdevums ir novērst vai samazināt fizisko vai juridisko personu darbības nelabvēlīgo ietekmi uz vidi.

Dabas aizsardzības pārvalde

Dabas aizsardzības pārvaldes mērķis ir sekmēt vienotas dabas aizsardzības politikas realizēšanu Latvijā, veicot efektīvu Latvijas īpaši aizsargājamo dabas teritoriju apsaimniekošanu un pārvaldīšanu.

Reģionālās struktūrvienības savā pārraudzībā esošajā reģionā pārzina visas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, tai skaitā “Natura 2000” teritorijas, īstenojot vienotu dabas aizsardzības politiku un uzraugot dabas aizsardzības normatīvo aktu ievērošanu.

Dabas aizsardzības pārvaldes galvenās funkcijas ir:

- *koordinēt pārvaldību un apsaimniekošanas pasākumus Latvijas īpaši aizsargājamajās dabas teritorijās;*
- *īstenot valsts dabas aizsardzības politiku sugu un biotopu aizsardzības jomā;*
- *veikt Vašingtonas konvencijas “Par starptautisko tirdzniecību ar apdraudētajām savvaļas dzīvnieku un augu sugām” (CITES) uzraudzības un kontrolējošās institūcijas funkcijas saskaņā ar normatīvajiem aktiem par starptautisko tirdzniecību ar apdraudētajām savvaļas dzīvnieku un augu sugām.*

Dabas aizsardzības pārvaldes galvenie uzdevumi ir:

- *organizēt un uzraudzīt dabas aizsardzības plānu izstrādi un atjaunošanu īpaši aizsargājamajās dabas teritorijās, kā arī veicināt un koordinēt šo plānu ieviešanu;*
- *organizēt sugu un biotopu aizsardzības plānu izstrādi un atjaunošanu, kā arī veicināt minēto plānu ieviešanu;*
- *organizēt īpaši aizsargājamo sugu, to dzīvotņu, kā arī aizsargājamo biotopu optimālus uzturēšanas un atjaunošanas, kā arī aizsardzības pasākumus;*
- *plānot un organizēt nepieciešamos dabas aizsardzības pasākumus īpaši aizsargājamajās dabas teritorijās;*

- izsniegt normatīvajos aktos noteiktās atļaujas un saskaņojumus, tai skaitā CITES atļaujas un sertifikātus;
- kontrolēt īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, kā arī dabas aizsardzību regulējošo normatīvo aktu ievērošanu;
- īstenot starptautiskos projektus dabas aizsardzības jomā, kā arī uzraudzīt to īstenošanu;
- koordinēt un veikt īpaši aizsargājamo dabas teritoriju zinātniskos pētījumus un monitoringu dabas zinātņu jomā;
- nodrošināt sabiedrībai informāciju par īpaši aizsargājamajām dabas teritorijām un to aizsardzības režīmu, izglītēt sabiedrību dabas aizsardzības jautājumos;
- veicināt sabiedrības (tai skaitā zemes īpašnieku) iesaistīšanu īpaši aizsargājamo dabas teritoriju apsaimniekošanā.

Valsts vides dienests

Valsts vides dienesta darbības mērķis ir nodrošināt, lai tiktu ievēroti normatīvie akti vides aizsardzības, radiācijas drošības un kodoldrošības un dabas resursu izmantošanas jomā, kā arī veicināt dabas resursu un enerģijas ilgtspējīgu izmantošanu.

Valsts vides dienestam ir šādas funkcijas:

- vides aizsardzību regulējošajos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā veikt vides aizsardzības un dabas resursu izmantošanas valsts kontroli Latvijas teritorijā, kontinentālajā šelfā un Baltijas jūras Latvijas Republikas ekonomiskajā zonā;
- zveju regulējošajos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā kontrolēt zveju, kas tiek veikta ar Latvijas zvejas kuģiem Eiropas Savienības dalībvalstu, valstu, kas nav Eiropas Savienības dalībvalstis, un starptautiskajos ūdeņos;
- radiācijas drošību un kodoldrošību regulējošajos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā veikt radiācijas drošības un kodoldrošības uzraudzību un kontroli.

Vides pārraudzības valsts birojs

Vides pārraudzības valsts biroja darbības pamatmērķis ir novērst vai samazināt fizisko vai juridisko personu darbības nelabvēlīgo ietekmi uz vidi.

Biroja galvenie uzdevumi ir:

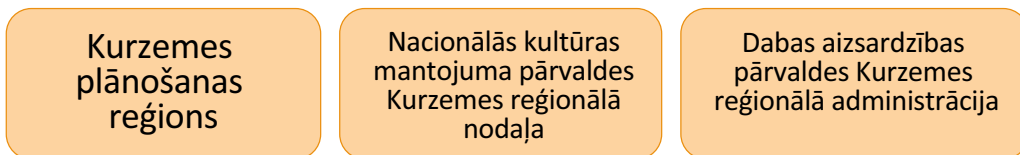
- saskaņā ar likumdošanas prasībām veikt paredzēto darbību ietekmes uz vidi novērtēšanu;
- pārraudzīt stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma veikšanu, tai skaitā: pieņemt lēmumu par stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma nepieciešamību konkrētam dokumentam, noteikt institūcijas, kurām iesniedzējs nosūta plānošanas dokumenta projektu un vides pārskatu, lai saņemtu komentārus un atzinumu, noteikt sabiedrības informēšanas kārtību, kā arī informēšanas kārtību pārrobežu ietekmes gadījumā, un plānošanas dokumenta monitoringu;
- novērtēt rūpniecisko avāriju risku un pasākumus tā samazināšanai;
- realizēt likumā "Par piesārņojumu" birojam noteiktos uzdevumus saistībā ar A un B kategorijas integrētajām atļaujām piesārņojošai darbībai;
- izskatīt sūdzības un iesniegumus par vides institūciju izdotajiem administratīvajiem aktiem;
- izvērtēt pretendenta atbilstību Regulas EK Nr. 761/2001 "Ar ko organizācijām atļauj brīvprātīgi piedalīties Kopienas vides pārvaldības un audita sistēmā (EMAS)" prasībām un reģistrēt organizācijas vides pārvaldības un audita sistēmas reģistrā, kā arī lemt par to izslēgšanu no reģistra uz laiku vai pavisam;
- veidot un uzturēt sabiedrībai pieejamu informācijas sistēmu par ietekmes uz vidi novērtējumu, integrētajām atļaujām, par labākajiem pieejamiem tehniskajiem paņēmieniem attiecīgajā jomā, rūpniecisko avāriju novēršanas programmām un drošības pārskatiem, vides pārvaldības un audita sistēmas reģistru.

Kultūras un dabas pārvaldības institūcijas reģionālā līmenī

Kurzemes plānošanas reģions veido reģionālās attīstības stratēģiju un attīstības programmu, kas skar kultūras un dabas mantojuma, kā arī ainavu pārvaldību. Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes un Dabas aizsardzības pārvaldes reģionālās struktūrvienības īsteno šo institūciju funkcijas Kurzemes reģionā.

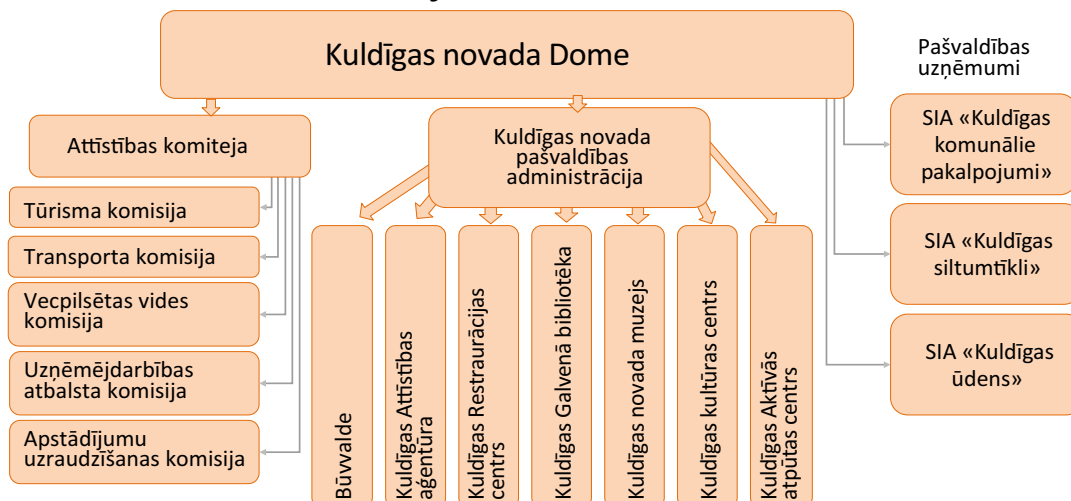
Reģionālais līmenis

219. attēls. Mantojuma aizsardzībā un pārvaldībā iesaistītās reģionālās institūcijas. Sagatavojuši nominācijas veidotāji, 2020.

Kultūras un dabas pārvaldības institūcijas vietējā līmenī

Vietējais līmenis

220. attēls. Mantojuma aizsardzībā un pārvaldībā iesaistītās vietējās institūcijas. Sagatavojuši nominācijas veidotāji, 2020.

Politiskais līmenis – Kuldīgas novada Dome un Domes komisijas

Kuldīgas novadā novada pašvaldības iedzīvotāju pārstāvību nodrošina to ievēlēta pašvaldības lēmējinstiucija – Kuldīgas novada Dome, ko veido 17 ievēlēti Domes deputāti. Dome pieņem lēmumus, nosaka pašvaldības institucionālo struktūru, lemj par autonomo funkciju un brīvprātīgo iniciatīvu īstenošanu un par kārtību, kādā nodrošina pašvaldībai deleģēto valsts pārvaldes funkciju un pārvaldes uzdevumu izpildi, izstrādā un izpilda pašvaldības budžetu. Dome atbilstoši kompetencei ir atbildīga par pašvaldības institūciju tiesisku darbību un finanšu līdzekļu izlietojumu. Dome, tās komitejas un komisijas ir atbildīgas par mantojuma vietas vērtību saglabāšanu ietekmējošo lēmumu pieņemšanu.

Domes Attīstības komitejai ir pakļautas piecas komisijas: Tūrisma komisija, Transporta komisija, Vecpilsētas vides komisija, Uzņēmējdarbības atbalsta komisija un Apstādījumu uzraudzības komisija.

Tūrisma komisija pilda padomdevēja funkcijas, lai palīdzētu Domei risināt jautājumus, kas saistīti ar tūrisma nozares attīstību, ieskaitot un galvenokārt mantojuma vietas un tās buferzonas teritorijā.

Transporta komisijas uzdevumi ir pārzināt un koordinēt transporta sistēmas (ceļa zīmes, stāvvietu zonas, ielas, laukumi, gājēju drošība) attīstību Kuldīgas novadā, tostarp mantojuma vietas un tās buferzonas teritorijā, kā arī izvērtēt transporta sistēmas nepilnības un sagatavot priekšlikumus tās uzlabošanai.

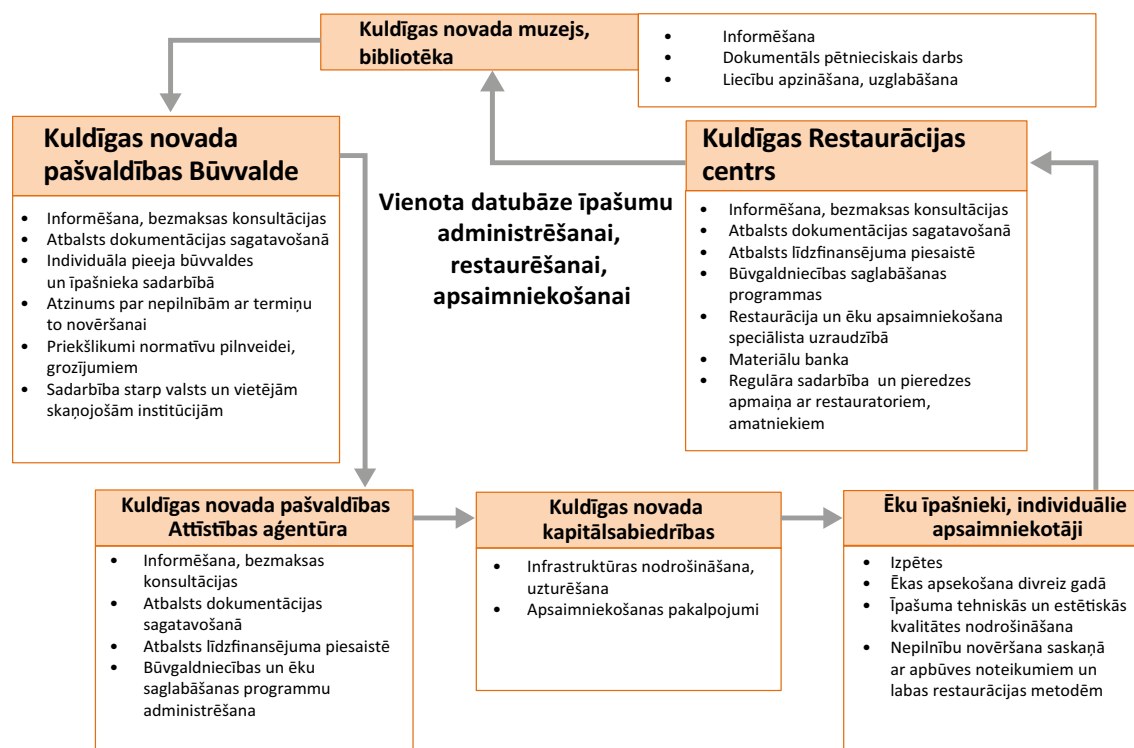
Vecpilsētas vides komisijas darbības mērķis ir veicināt un organizēt vienotu vecpilsētas attīstību, uzraudzīt projektus, vīzijas, programmu izstrādi, kas ietekmē vecpilsētas saglabāšanu. Komisija sniedz ieteikumus pašvaldības Būvvaldei vecpilsētas vides plānošanas jautājumos un izvērtē konkrētus attīstības plānus, kas varētu ietekmēt vecpilsētas vides saglabāšanu.

Uzņēmējdarbības atbalsta komisijas darbības mērķis ir atbalstīt uzņēmēju iniciatīvas un sekmēt uzņēmējdarbības attīstību Kuldīgas novadā, tostarp mantojuma vietas un tās buferzonas teritorijā.

Apstādījumu uzraudzības komisija pilda padomdevēja funkcijas, lai palīdzētu Domei risināt apzaļumošanas un labiekārtošanas jautājumus, kas saistīti ar vides saglabāšanu un pilnveidošanu Kuldīgas novadā, kā arī nodrošina Kuldīgas pilsētas un novada teritorijā esošo dabas objektu un elementu saglabāšanu un aizsardzību, koordinē pilsētas un novada labiekārtošanas un apzaļumošanas projektus.

Ar Kuldīgas novada pašvaldības izpilddirektora rīkojumu izveidota īpaša vidi degradējošo būvju komisija. Tas uzdevums ir veicināt sliktā tehniskā stāvoklī esošu ēku sakārtošanu Kuldīgas novada teritorijā, tostarp mantojuma vietas un tās buferzonas teritorijā.

Apbūves pārvaldības modelis pašvaldībā

221. attēls. Apbūves pārvaldības modelis Kuldīgas novada pašvaldībā. Sagatavojuši nominācijas veidotāji, 2020.

Izpildvaras līmenis – pašvaldības struktūrvienības un kapitālsabiedrības

Septiņas Kuldīgas novada pašvaldības struktūrvienības un trīs kapitālsabiedrības ir tieši iesaistītas mantojuma pārvaldības procesā un sadarbojas savā starpā. Arī citi pašvaldības administrācijas speciālisti, piemēram, grāmatveži, juristi, mārketinga un sabiedrisko attiecību speciālisti ir iesaistīti mantojuma pārvaldībā un popularizēšanā.

Kuldīgas novada pašvaldības Būvvalde

Kuldīgas novada pašvaldības Būvvalde ir Kuldīgas novada pašvaldības struktūrvienība, kas kontrolē būvniecības procesu, tā atbilstību Būvniecības likuma un citu būvniecību regulējošu normatīvo aktu prasībām Kuldīgas novada pašvaldības administratīvajā teritorijā. Tā pārrauga un kontrolē vides pārvaldību, līdzsvarotu attīstību un nodrošina kultūrvēsturisko vērtību aizsardzību.

Būvvaldes galvenā prioritāte ir veidot profesionālu komandu, kas, ievērojot administratīvās tiesības un atbilstoši labas pārvaldības principiem, uzrauga, kontrolē un administrē notiekošos procesus mantojuma vietas teritorijā, veicot mērķtiecīgu un racionālu budžeta izlietojumu pilsētas attīstības jomā.

Būvvaldē strādā vecpilsētas pārvaldības speciālists, kurš organizē praktiskos mantojuma vietas pārvaldības pasākumus un koordinē Vecpilsētas vides komisijas darbu. Būvvaldes komandā ietilpst arhitekti, ainavu arhitekts, vides speciālists, jurists, kurš specializējies mantojuma pārvaldības un būvniecības jautājumu risināšanā, infrastruktūras inženieris, transporta infrastruktūras inženieris un pilsētas mākslinieks, kā arī būvinspektori.

Būvvaldes darbība mantojuma saglabāšanā tiek plānota un realizēta četros darbības virzienos:

• Izpēte

Lai apzinātu un pamatotu unikālā vecpilsētas kultūrvides un dabas kompleksa vērtības, izstrādāti 32 pētījumi arhitektūras, vēstures, arheoloģijas, ģeogrāfijas, ainavu un citās jomās. Pašvaldība arī sagatavojusi 14 pieteikumus balvām un ziņojumus.

5. tabula. Izstrādāto pētījumu saraksts. Sagatavojuši nominācijas veidotāji, 2020.

Gads	Pētījuma temats	Autors
2000	Arheoloģiskā izpēte Kuldīgas pils vietā. Atklājums: pils ārējā aizsargmūra pamatne, celtnes vieta, krāsns podiņi	Mg.hist. Mārtiņš Lūsēns, arheologs
2002	Kuldīgas pilsdrupu ģeofiziskā izpēte	SIA "Baltijas zemes resursi"
2008	Pētījums "Kuldīgas kontaktu grāmata". Izpēte par Kuldīgas vēsturisko namu vēsturi, ievērojamām personībām, interesantiem notikumiem	Pašvaldības speciālisti sadarbībā ar Kuldīgas novada muzeju
2008	Arheoloģiskā izpēte Kuldīgas pils vietā. Atklājums: pils ārējā aizsargmūra pamatne, celtnes vieta, pils drenāžas ietaise, kanalizācijas izvads, pils aka, krāsns podiņu lauskas un sadzīves priekšmeti	Mg.hist. Mārtiņš Lūsēns, arheologs
2010	Dabas aizsardzības plāns dabas liegumam "Ventas ieleja". Izstrādāts laika posmam no 2010. līdz 2020. gadam	Pašvaldības speciālisti
2012	Izstāde – ekspozīcija "Kuldīga ceļā uz UNESCO. 2004-2011" par paveikto pilsētvides sakārtošanā, mantojuma saglabāšanā un popularizēšanā Kuldīgas vecpilsētā	Pašvaldības speciālisti
2013	Izpēte "Koka būvgaldniecības detaļu uzturēšana Kuldīgas vecpilsētā"	Restaurators konsultants Jānis Mertens

Gads	Pētījuma temats	Autors
2013	Pētījums "Ainavu plāns nēgu zvejai Ventas upē Kuldīgas pilsētā"	Dr. phil. Māra Urtāne
2014	Grāmata/zinātnisks pētījums "Kuldīga. Arhitektūra un pilsētbūvniecība"	Zinātniskais redaktors <i>Dr.habil.arch.</i> Jānis Krastiņš. Pētnieki: <i>Dr.arch.</i> Jana Jākobsone, <i>Mg.hist.</i> Jānis Asaris, <i>Mg.hist.</i> Mārtiņš Lūsens, vēsturnieks Andris Biedriņš, <i>Dr.arch.</i> Jānis Zilgalvis, <i>Dr.arch.</i> Ilmārs Dirveiks, <i>Mg.arch.</i> Agate Eņiņa, <i>Mg. art.</i> Daina Antoniška, <i>Dr.habil. art.</i> Ojārs Spāritis, <i>Mg.geogr.</i> Inga Bērziņa, Kuldīgas pilsētas Domes priekšsēdētāja
2014	Izveidota digitālo materiālu vietne VECPILSĒTA Kuldīgas pašvaldības mājaslapā www.kuldiga.lv . Mērķis: rast pieeju materiāliem vecpilsētas iedzīvotājiem, projektētājiem un citiem interesentiem, aktualizējot Kuldīgas vecpilsētas materiālā mantojuma saglabāšanu	Pašvaldības speciālisti
2015	Pētījums, izdevums "Kuršu ķoniņi un citi lēņavīri Rietumlatvijā"	Zinātniskais redaktors <i>Mg.hist.</i> Agris Dzenis
2015	Pētījums/ izdevums "Kuldīgas pils – senās Kurzemes sirds"	Zinātniskais redaktors <i>Mg.hist.</i> Agris Dzenis
2015	Pētījums "Vēsturiskās pilsētas ainavas pieeja kultūras mantojuma saglabāšanai Kuldīgā"	Inta Jansone, arhitekte
2015	Pētījums "Kuldīgas ainavas pastkartēs" un "Kuldīgas pilsētāinavai pieguļošās ainavas muižas"	<i>Dipl.ing.</i> ainavu arhitektūrā Guntis Kalniņš
2015	Arheoloģiskā izpēte Veckuldīgas pilskalnā. Atklājums: Veckuldīgas pilskalnā cieši līdzās kuršiem dzīvojuši arī vikingi	<i>Mg.hist.</i> Mārtiņš Lūsens, arheologs
2016	Pētījums "Amatniecības attīstība un tradīcijas Kuldīgā"	<i>Mg.art.</i> Daina Antoniška
2016	Pētījums "Kuldīgas ielu stāsti"	<i>Dr.sc.soc.</i> Ritma Rungule
2016	Pētījums "Kuldīgas pilsētbūvnieciskās situācijas analīze vēsturiskā skatījumā, pilsētas attīstības gaitas un lūzumu cēloņsakarību izvērtējums"	<i>Dr.arch.</i> Jana Jākobsone
2016	"Kuldīgas pilsētas teritorijas plānojumu analīze un izvērtējums mantojuma paradīgas kontekstā"	<i>Dr.arch.</i> Jānis Lejnīks
2016	Pētījums "Kuldīgas iedzīvotāju kopums un to noteicošie faktori"	<i>Mg.geogr.</i> Kaspars Rasa
2017	Grāmata/zinātnisks pētījums "Kuldīga. Laiki, cilvēki, ainava" par Kuldīgas kultūrainavu un daudzu paaudžu darbības ietekmi uz to. Izdots sadarbībā ar apgādu "Zinātne"	Pētījuma zinātniskā redaktore un autore: <i>Dr.habil. geogr.</i> Aija Melluma. Pētnieki: <i>Dr.arch.</i> Jana Jākobsone, <i>Mg.art.</i> Daina Antoniška, <i>Dr.sc.soc.</i> Ritma Rungule, <i>Mg. geogr.</i> Kaspars Rasa, Inta Jansone, arhitekte, <i>Mg.geogr.</i> Guntis Kalniņš, <i>Mg.sc.soc.</i> Gunta Grundmane
2017	Kuldīgas vēsturiskās apbūves zonas palīgēku inventarizācija. Palīgēku fotofiksācija, inventarizācijas anketas parauga un tās atšifrējuma izstrāde. Publiski pieejamo arhīva materiālu apkopojums	Restaurators konsultants Jānis Mertens
2017	"Viduslaiku un Jauno laiku Kuldīga: arheoloģija un vēsture"	Vēsturnieks un arheologs, Latvijas Universitātes docents <i>Dr.hist.</i> Andris Šnē
2017	"Kuldīgas pilsoņu saraksts no 1569. gada līdz 1889. gadam". Materiālu un datu apkopojums izdevumā	<i>Mg. art.</i> Daina Antoniška

Gads	Pētījuma temats	Autors
2017	<i>Vecpilsētas saglabāšanas un attīstības programma. UNESCO Latvijas nacionālās nominācijas "Kuldīgas vecpilsēta Ventas senlejā" esošā projekta pilnveide</i>	Autors: SIA "Reģionālie projekti"
2018	<i>Pētījums "Adatas vēsture Pasaulē, Latvijā, Kuldīgā"</i>	<i>Mg.hist. Agris Dzenis</i>
2018	<i>Izpēte "Izpēte un priekšlikumi Kuldīgas vecpilsētas Ventas senlejā lokālpilnvarojuma izstrādei un lokālpilnvarojuma izstrāde" Mērķis: sagatavot Kuldīgas pašvaldības esošo materiālu kopumu lokālpilnvarojuma izstrādei Kuldīgas vecpilsētai Ventas senlejā, kas groza Kuldīgas novada teritorijas plānojumu</i>	SIA "Metrum"
2019	<i>Vēsturiskā izpēte "Kuldīga hercogistes laikos (1562.- 1795. g.)"</i>	<i>Dr.hist. Māriete Jakovļeva</i>
2019	<i>Pētījums pēc arheoloģiskās izpētes, Kurzemes-Zemgales hercogistes laiku 17.-18. gadsimta kultūrlānis. Rezultātu demonstrēšana Kuldīgas pilsētas kadastra kartē</i>	<i>Mg.hist. Mārtiņš Lūsēns, arheologs</i>
2019	<i>Pētījums – atribūtu kartēšana "17.-18. gadsimta liecību atributēšana 1797. gada pilsētas plāna teritorijā". Mērķis: sākotnējā atribūtu saraksta izstrāde, balstoties uz īpašas nozīmes universālās vērtības pamatojuma projektu. Atribūtu kartēšanas dokumentācijas iesniegšana</i>	SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa"
2019	<i>Konteksta pētījums – salīdzinošā analīze UNESCO nominācijai Kuldīga / Goldingena Kurzemē</i>	<i>Ekspertu grupa kopā ar Dr.phil. Britu Rūdolfu, Dr.arch. Janu Jākobsoni. Konsultē: Dr.habil. geogr. Aija Melluma, Mg.hist. Mārtiņš Lūsēns, Dr.habil.art., prof. Ojārs Spāritis</i>

6. tabula. Pieteikumu un ziņojumu saraksts. Sagatavojuši nominācijas veidotāji, 2020.

Gads	Pieteikuma vai ziņojuma temats
Piešķirta 2008. gadā	<i>Pieteikums Eiropas Mantojuma zīmei. Sagatavots pieteikums mantojuma vietai "Kuldīgas pilsētas vēsturiskais centrs"</i>
No 2010. gada līdz šodienai, katru gadu	<i>Pieteikums nominācijai "Zilā karoga pludmale" peldvietai Mārtiņsalā pie Ventas upes</i>
2010–2011	<i>Pieteikums "Kuldīgas vecpilsēta Ventas senlejā" UNESCO Pasaules mantojuma Latvijas nacionālajam sarakstam. Saskaņā ar UNESCO Pasaules mantojuma nacionālā saraksta nolikumu jaunā kvalitātē tika pamatotas Kuldīgas vecpilsētas un Ventas ielejas kompleksas īpašas nozīmes universālās vērtības</i>
2013	<i>Pieteikums valsts kultūras pieminekļu sarakstam Kuldīgas vecpilsētas pilsēt būvniecības pieminekļa teritorijas paplašināšanai. Valsts līmenī atbalstīta Kuldīgas novada pašvaldības pamatotā valsts nozīmes pilsēt būvniecības pieminekļa "Kuldīgas pilsētas vēsturiskais centrs" (valsts aizsardzības Nr. 7435) teritorija</i>
2014	<i>Pieteikums Eiropas Padomes konkursam "Eiropas Ainavu balva" – "Kuldīgas pilsēta Ventas ielejā – vēsturiskās ainavas saglabāšana nākamajām paaudzēm". Kuldīgas pieteikums tika izvirzīts Eiropas Padomes ģenerālsēkretariāta organizētā konkursā pārstāvēt Latviju</i>

Gads	Pieteikuma vai ziņojuma temats
2015	<i>Pieteikums valsts kultūras pieminekļu sarakstam vēsturiskās “Kuldīgas Alekšupītes tiltu un tiltiņu izpēte”.</i> <i>Latvijas valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā iekļauti seši tilti pār Alekšupīti, kas atrodas Kuldīgas pilsētas vēsturiskajā centrā – Raiņa ielā, Mucenieku ielā, Pasta ielā, Skolas ielā, pie Kalna ielas un Baznīcas ielā. Tilti būvēti 17. gadsimtā, 19. gadsimta beigās un 20. gadsimtā</i>
2015	<i>Pieteikums “Latvijas Būvniecības gada balvai”. Starptautiskas žūrijas vērtējumam iesniegts pieteikums “Kuldīgas novada muzeja restaurācija”.</i>
2015	<i>Pieteikums “Latvijas Būvniecības gada balvai”. Starptautiskas žūrijas vērtējumam iesniegts pieteikums “Alekšupītes promenādes izveide. Alekšupītes promenādes izveides un saistīto ielu rekonstrukcijas 1. kārtā”</i>
2015	<i>Pārskata atskaite par UNESCO Pasaules mantojuma Latvijas nacionālajā sarakstā iekļautās nominācijas “Kuldīgas vecpilsēta Ventas senlejā” saglabāšanas stāvokli un pārvaldību.</i> <i>Pēc UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas Asamblejas lēmuma atzinuma: Kuldīgas novada pašvaldība laikā no nominācijas iekļaušanas sarakstā līdz attiecīgā pārskata iesniegšanai ir istenojusi pārvaldības sistēmu, lai saglabātu vietas īpašās nozīmes universālo vērtību. UNESCO Latvijas Nacionālā komisija rekomendē ekspertu un iesaka uzsākt virzību uz nominācijas iesniegšanu UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā</i>
2016	<i>Kuldīgas vēsturiskā centra likuma projekts. Izstrādē no 2016. gada</i>
2017	<i>Pieteikums UNESCO Radošo pilsētu tīklam pasaulē. Mērķis: veicināt starptautisko sadarbību starp pilsētām, kuras radošumu ir atzinušas par instrumentu ilgtspējīgas pilsētvides attīstībā procesā</i>
2018	<i>Pieteikums valsts kultūras pieminekļu sarakstam vēsturiskās “zviedru lādes” iekļaušanai sarakstā. Mērķis: lai nodotu nākamajām paaudzēm unikālu vēsturisku “zviedru lādi”, kas būvēta 18. gadsimta 60. – 70. gados, iebūvēta ēkas Baznīcas ielā 17, Kuldīgā, vestibīlā</i>
2018	<i>Pieteikums “Latvijas Būvniecības gada balvai”. Starptautiskas žūrijas vērtējumam iesniegts pieteikums “Kuldīgas peldbaseins”</i>
2018	<i>Pārskata atskaite par UNESCO Pasaules mantojuma Latvijas nacionālajā sarakstā iekļautās nominācijas “Kuldīgas vecpilsēta Ventas senlejā” saglabāšanas stāvokli un pārvaldību. UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas atzinīgs novērtējums, eksperta un Kultūras ministrijas rekomendācija sadarbībai ar Brandenburgas Tehniskās universitātes Mantojuma pārvaldības institūtu un tā vadītāju prof. Dr. Britu Rūdfolfu</i>
2019–2020	<i>Izpēte “Ainavas ilgtspējīga saglabāšana” projekta “Urban Links 2 Landscape” projekta ietvaros.</i> <i>Izpēti veica Kuldīgas novada pašvaldība sadarbībā ar SIA “Grupa93”, piesaistot ģeoloģijas un hidroģeoloģijas ekspertus un ekspertus ilgtspējīgā lietusūdens pārvaldībā</i>

• Izglītošana un sabiedrības iesaistīšana

Ar mērķi izglītot sabiedrību, radīt izpratni, apziņu par Kuldīgas vecpilsētu kā pasaules kultūrvēsturisku vērtību, kā arī stiprināt, attīstīt kuldīdznieku identitātes un piederības sajūtu kā unikālai pilsētai un iesaistīt mantojuma saglabāšanas, uzturēšanas procesos regulāri tikušas īstenotas dažādas izglītojošas un sabiedrības iesaistes aktivitātes. Visu aktivitāšu apraksts atrodams 5.i sadaļā.

• Mantojuma aizsardzība

Speciālisti rūpējas par vecpilsētas kultūras un dabas mantojuma saglabāšanu nākamajām paaudzēm, nodrošinot tiesisko un praktisko aizsardzību. Īstenotās darbības ietver bezmaksas informācijas sniegšanu un konsultācijas vēsturisko ēku īpašniekiem un apsaimniekotājiem un atbalsta sniegšanu dokumentu sagatavošanai. Lai palīdzētu vēsturisko ēku īpašniekiem un

apsaimniekotājiem, pašvaldības speciālisti ciešā sadarbībā ar ekspertiem ir izstrādājuši 14 koncepcijas un metodiskos materiālus. Lielākā daļa koncepciju un metodisko materiālu ietver grafiskos materiālus, un tie ir pieejami gan drukātā formātā pašvaldības būvvaldē, gan tiešsaistē.

7. tabula. Visu koncepciju un metodisko materiālu saraksts.
Sagatavojuši nominācijas veidotāji, 2020.

Gads	Metodiskais materiāls vai koncepcija	Temats
2007	<p>Koncepcija “Kuldīgas vecpilsētas ielu un laukumu segumu rekonstrukcija un Alekšupītes promenādes izveide”.</p> <p>Koncepcija izstrādāta pēc pašvaldības pasūtījuma. Autori: projektētājs, ainavu arhitekts Mg. geogr. Guntis Kalniņš, arhitekts Aldis Orniņš</p>	<p><i>Izstrādājot koncepciju, autori analizēja vēsturisko ielu un laukumu segumus un sniedza priekšlikumus vēsturisko segumu restaurācijai, izstrādāja ielu seguma plānu, ielu iekārtojuma skices, plānu autotransporta novietošanai, tiltu un teritoriju sakārtošanai, kā arī apgaismojumam.</i></p> <p><i>Koncepcija ļāvusi Kuldīgā saglabāt un uzlabot vēsturisko ielu telpu vizuālo izskatu nominētās mantojuma vietas teritorijā, samazinot mūsdienīgai transporta infrastruktūrai nepieciešamo parametru ietekmi. Nominētās mantojuma vietas teritorijā veikti ielu renovācijas darbi, lai pētītu esošo ēku pamatus, tādējādi iegūstot nepieciešamo ielas augstumu, vienlaikus respektējot saglabātās ēkas.</i></p> <p><i>Visā nominētās mantojuma vietas teritorijā veikti ātruma samazināšanas pasākumi, lai mazinātu transportlīdzekļu negatīvo ietekmi, ar atļauto ātrumu 30 km/h, kas uzlabo ceļu satiksmes drošību sarežģītajā, šaurajā ielu tīklā. Visā mantojuma vietas teritorijā, lai samazinātu šo elementu vizuālo piesārņojumu, uzstādītas mazāka izmēra ceļa zīmes, kas atbilst standartiem Latvijā.</i></p> <p><i>Publiski pieejams: https://kuldiga.lv/kuldiga/kuldigas-vecpilseta/normativi-izpetes-datu-bazes/izpetes#apraksts</i></p>
2013	<p>“Apstādījumu koncepcija Kuldīgas pilsētā”.</p> <p>Koncepcija izstrādāta pēc pašvaldības pasūtījuma. Izstrādātājs: SIA “Landscape architects”</p>	<p><i>Koncepcija ietver plānus un detalizētu informāciju par konkrētu augu izvietojumu vecpilsētas publiskajā telpā, projektētus augu attēlus, tehniskus risinājumus logu konteineru sistēmai, piekārtiem konteineriem, brīvi stāvošiem konteineriem un vīna dārziem.</i></p> <p><i>Publiski pieejams: Izpētes – Kuldīgas novads (kuldiga.lv)</i></p>
2013	<p>Būvvaldniecības izstrādājumu konservācijas restaurācijas darbu metodika.</p> <p>Izstrādātājs: restaurators konsultants Jānis Mertens</p>	<p><i>Ilustrē logu un durvju daudzveidību Kuldīgas vecpilsētā, informē par to dizainu, dekoratīvajiem elementiem un aprīkojumu, kā arī par apšuvuma dēļu veidiem. Pētījums tika veikts lekcijas veidā, skaidrojot arī biežākās būvkonstrukciju bojājumu un uzturēšanas problēmas – apdares un metāla aprīkojuma zudumi, mehāniski bojājumi un lietūs kanalizācijas sistēmas bojājumi vai nelieli labojumi.</i></p> <p><i>Publiski pieejams: https://kuldiga.lv/images/Sadalas/Vecpilseta/prezentacija_janis_mertens.pdf</i></p>
2013	<p>Būvvaldniecības izstrādājumu konservācijas un restaurācijas darbu metodika.</p> <p>Izstrādātājs: restaurators konsultants Jānis Mertens</p>	<p><i>Papildinājumi iepriekš izstrādātajai lekcijai, kas veidota kā universāla pielietojuma metodika un vadlīnijas ne tikai sešcīgi pareizai ēku elementu restaurācijai, bet arī tādu virsmu restaurācijai kā koka fasādes un jumta daļas. Metodika precizē restaurācijas procesa galvenos posmus: elementa demontāžu, virsmas tīrīšanu, novērtēšanu un saglabāšanas programmu, kā arī metāla detaļu apstrādi atkārtotai izmantošanai, stiklošanu un elementu krāsošanu. Restaurācijas un saglabāšanas procesā nepieciešamo instrumentu un materiālu īss apraksts, to piemērošanas veids.</i></p> <p><i>Publiski pieejams: BIKRM.pdf (kuldiga.lv)</i></p>

Gads	Metodiskais materiāls vai koncepcija	Temats
2013	<p>Kuldīgas novada Domes saistošie noteikumi Nr. 2010/19 "Par reklāmas un vizuālās komunikācijas objektu izvietojumu publiskajās vietās Kuldīgas pilsētā"</p> <p>(ar grozījumiem, kas izdarīti ar Kuldīgas novada Domes 2013. gada 31. oktobra saistošajiem noteikumiem Nr. 2013/28).</p> <p>Reklāmas un vizuālās komunikācijas paraugi Kuldīgas vecpilsētā.</p> <p>Izstrādājuši Kuldīgas novada pašvaldības Būvvaldes speciālisti</p>	<p><i>Šie noteikumi regulē reklāmas un vizuālās komunikācijas objektu izvietojumu Kuldīgas pilsētā, projektu izskatīšanas un saskaņošanas kārtību, apsaimniekošanas un demonstrācijas kārtību pēc darbības termiņa beigām, kā arī nosaka pašvaldības nodevas apmēru, samaksas termiņus, no nodevas atbrīvojamās personas, kārtību un kontroli. Noteikumu mērķis ir radīt saskaņotu pilsētvidi, saglabāt vecpilsētu, tās kultūrvidi, kā arī izvēlēties arhitektūrai vispiemērotāko reklāmas un vizuālās komunikācijas veidu un formu.</i></p> <p><i>Dokumentā norādīts, kāda veida vizuālās komunikācijas iespējas Kuldīgas vecpilsētā netiek akceptētas un ir aizliegtas, kā arī ietverti piemēri par atļautajām vizuālās komunikācijas iespējām vecpilsētā.</i></p> <p><i>Publiski pieejams: reklāmas, izkarnes majaslapa... (kuldiga.lv)</i></p>
2014	<p>Durvju zvanu pogas paraugi</p> <p>Izstrādājuši Kuldīgas novada pašvaldības Būvvaldes speciālisti</p>	<p><i>Paraugi durvju zvanu pogām pie ēkām Kuldīgas vecpilsētā cilvēkiem ar kustību traucējumiem.</i></p> <p><i>Publiski pieejams: PARAUGS_durvju_zvanam.pdf (kuldiga.lv)</i></p>
2014	<p>"Kuldīgas vecpilsētas apbūves noteikumi attēlos"</p> <p>Izstrādājuši Kuldīgas novada pašvaldības Būvvaldes speciālisti</p>	<p><i>Kuldīgas novada pašvaldība, sadarbojoties ar arhitektiem, izveidojusi darba burtnīcu par apbūves detaļām, faktūrām, proporcijām, apjomu tipiem, konstrukcijām, tehniski pareiziem risinājumiem vecpilsētas ēku saglabāšanai.</i></p> <p><i>Publiski pieejams: www.kuldiga.lv/images/Faili/Kalendars/vecpilsetas_apbuves_noteikumi_attelos_2016s.pdf</i></p>
2015	<p>Izstrādāta un vizualizēta "Kuldīgas universālā dizaina koncepcija".</p> <p>Autori: Sergejs Čistijs, fonda "Pilsēta bez barjerām" viceprezidents, starptautiskā tīkla Eurocities darba grupas "Barrier Free City for all" dalībnieks. Ingeborga Štrude, Berlīnes Senāta Pilsētas attīstības un vides departamenta Vides koordinācijas centra "Bezbarjeru būvniecība" vadītāja, Eiropas Komisijas darba grupas "Bezbarjeru pilsēta visiem" līdzdibinātāja</p>	<p><i>Vides pieejamības koncepcija Kuldīgas vēsturiskajam centram</i></p>
2016	<p>"Tradicionālās būvniecības ēku akmens materiālu daļu konservācijas, restaurācijas un atjaunošanas metodikas izstrāde, ar paraugiem Kuldīgas pilsētā".</p> <p>Autore: Rīgas Tehniskās universitātes Silikātu materiālu institūta vadošā pētniece <i>Dr.sc.ing.</i> Inta Vītiņa</p>	
2017	<p>Ceļvedis vēsturisko ēku atjaunotājiem.</p> <p>Izstrādājuši Kuldīgas novada pašvaldības Būvvaldes speciālisti sadarbībā ar arhitektiem</p>	<p><i>2008. gada publikācijas atkārtots izdevums. Ceļveža mērķis ir palīdzēt cilvēkiem, kuriem pieder vēsturiska ēka un kuriem ir nodoms to atjaunot.</i></p> <p><i>Publiski pieejams: https://kuldiga.lv/images/Sadalas/Vecpilseta/CELVEDIS.pdf</i></p>

Gads	Metodiskais materiāls vai koncepcija	Temats
2017	Izstrādāta uz zinātniskiem pamatiem balstīta tradicionālās būvniecības ēku akmens materiālu daļu konservācijas, restaurācijas un atjaunošanas veicamo darbu metodika.	<i>Mērķis: lai metodiski pareizi veiktu konservācijas, restaurācijas un atjaunošanas darbus tradicionālās būvniecības ēku akmens materiālu daļām, atbilstoši būvperiodam un tipoloģijai</i>
	Autore: arhitekte Kristīne Veinberga	
2017	Izstrādāta uz zinātniskiem pamatiem balstīta tradicionālās būvniecības ēku vēsturisko jumtu konservācijas, restaurācijas un atjaunošanas veicamo darbu metodika.	<i>Mērķis: lai metodiski pareizi veiktu ēku jumtu konservācijas, restaurācijas un atjaunošanas darbus atbilstoši tradicionālās būvniecības būvperiodam un tipoloģijai</i>
	Autore: arhitekte Kristīne Veinberga	

Saskaņā ar Latvijas Republikas normatīvajiem aktiem kultūras pieminekļa (ieskaitot ēkas, kas atrodas pilsētībūvniecības pieminekļa teritorijā) atjaunošanas projekts iekļauj sadaļu "Arhitektoniski mākslinieciskā izpēte". Tādas prasības nosaka Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde un Kuldīgas novada pašvaldības Būvvalde. Arhitektoniski māksliniecisko izpēti veic sertificēti arhitekti, restaurācijas speciālisti un mākslas vēsturnieki. Visi arhitektoniski mākslinieciskās izpētes ziņojumi veido apjomīgu arhīvu, ko iespējams izmantot informācijai un konsultācijām. Visas izpētes atrodamas sarakstā 7.c sadaļā. Papildus iepriekš pieminētajām arhitektoniski mākslinieciskajām izpētēm katrs atjaunošanas projekts ietver izpētes sadaļu, kas koncentrējas uz uzdevumiem un vērtībām, ko skar atjaunošana. Šo informāciju izmanto turpmākajos konservācijas procesos.

Kuldīgas novada pašvaldības Būvvaldes speciālisti regulāri apseko ēkas nominētajā mantojuma vietā un tās buferzonā, lai novērtētu to logu, durvju, fasāžu, apdares, dūmeņu un jumtu, kā arī interjera elementu vispārējo tehnisko stāvokli. Tiek novērtēta atbilstība oficiālajiem būvnormatīviem un noteikta nepieciešamība īstenot turpmākus restaurācijas projektus.

• **Tēla veidošana**

Pašvaldība atbilstoši Vecpilsētas saglabāšanas un attīstības programmā un Kuldīgas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijā noteiktajam veido Kuldīgas kā vietas ar bagātīgu vēstures un arhitektūras vērtību tēlu. Dalība dažādos pasākumos, prezentējot tajos Kuldīgu, pilnveido pašvaldības speciālistu kapacitāti. Tāpat pieredzes apmaiņas braucieni uz ārvalstīm palīdz pašvaldības speciālistiem iepazīties ar citu valstu pieredzi, izveidot kontaktus, lai varētu sadarboties kopīgos starptautiskos projektos un radīt izcilus restaurācijas paraugus Kuldīgā. Kuldīgas Restaurācijas centra darbinieki un Kuldīgas novada pašvaldības Būvvaldes speciālisti, kā arī amatnieki, kuri dzīvo un strādā Kuldīgas novada pašvaldībā, piedalās šajos braucienos. Tas ļauj piesaistīt finansējumu no ārvalstu fondiem Kuldīgas vecpilsētas ēku atjaunošanai, rada iespējas strādāt un iegūt restaurācijas pieredzi starptautiskā vidē, pielietot dažādus darbarīkus un metodes. Apmaiņas braucieni norisinās vairākas reizes gadā. Tos organizē Kuldīgas Restaurācijas centrs sadarbībā ar Būvvaldi.

8. tabula. Pārskats par notikušajām pieredzes apmaiņas aktivitātēm Latvijā un pasaulē.
Sagatavojuši nominācijas veidotāji, 2020.

2008. gadā dalība starptautiskā seminārā “Kultūras mantojums un mūsdienu arhitektūra”, tikšanās ar Francijas Kultūras centra direktoru Lepetra kungu un Francijas Kultūras ministrijas pārstāvjiem par Kuldīgas darbu, lai saņemtu Eiropas Mantojuma zīmi. Noorganizēta Francijas Kultūras centra direktora Lepetra kunga vizīte Kuldīgā, kuras laikā pārrunāta kultūras mantojuma saglabāšanas politika Latvijā un Francijā. Kuldīgai piešķirta Eiropas Mantojuma zīme, kas tiek atklāta 2008. gada jūnijā.

2009. gada 7.–11. oktobrī Kuldīgas speciālistu delegācija Norvēģijā piedalījās seminārā, ko rīko Lillehammeres amatniecības centrs. Pasākumā tika prezentēti partneru projekti, tostarp Kuldīgas novada pašvaldības projekts par muzeja restaurāciju un koka arhitektūras darbnīcas izveidi.

2011. gada 24. oktobrī UNESCO Latvijas pārstāvniecības Kultūras, komunikāciju un informācijas sektora vadītāja lasīja lekciju Kuldīgas novada ģeogrāfijas, bioloģijas, kultūras vēstures un vēstures pedagogiem par tēmām “UNESCO aktuālās idejas Latvijā un pasaulē”, “Kuldīga UNESCO un UNESCO Kuldīgā”, “UNESCO Asociēto skolu projekts un tā darbība ANO dekādes “Izglītība ilgtspējīgai attīstībai” ietvaros”.

2012. gada 16.–18. aprīlī notika Kuldīgas vecpilsētas mantojuma prezentācija Kazanā (Krievija). Vizītes mērķis bija veidot Kuldīgas kā pilsētas ar unikālu vēsturi, kultūrvēsturisko mantojumu un dabas pamatnēm pozitīvu atpazīstamību profesionāļu lokā, kas iesaistīti UNESCO procesos rietumos un austrumos; piesaistīt jaunus tūrisma partnerus un kreatīvus investorus.

2012. gada vasarā notika pieredzes apmaiņas brauciens uz Raumu (Somija). Darbnīca par “zviedru” sarkanās krāsas izgatavošanu, ar amatnieku piedalīšanos.

2012. gada vasarā notika pieredzes apmaiņas brauciens uz Dāniju. Darbnīca par daļēju koka ēku būves tradīcijām. Piedalījās arhitekti, Kuldīgas novada pašvaldības speciālisti.

2013. gadā restaurācijas centra darbinieki un būvvaldes speciālisti devās pieredzes apmaiņas braucienā uz Beļģiju un Holandi.

2013. gada 19.–23. augustā četri amatnieki piedalījās izglītojošā darbnīcā Drobakā (Norvēģija) par ēveļu izgatavošanu un tradicionālajiem profiliem.

2013. gada 18. septembrī Eiropas Savienības Kultūras mantojuma balvas ieguvējs – Kuldīgas Restaurācijas centrs – iepazīstināja Rīgas Latviešu biedrības biedrus ar labas prakses piemēru un balvu. Balvu prezentēja Kuldīgas novada pašvaldības arhitekte Jana Jākobsone.

2014. gada 8.–10. maijā Kuldīgas pašvaldības vadības delegācija piedalījās ICOMOS konferencē “Mantojuma tendences sociālo pārmaiņu atspulgā. Konservācijas realitāte – 50 gadu kopš Venēcijas hartas pieņemšanas”.

2014. gada 29. augustā Kuldīgas pašvaldības Būvvaldes speciālisti ar izstādi “Kuldīga ceļā uz UNESCO. 2004–2011” piedalījās Latvijas Nacionālās bibliotēkas atklāšanā, klātesot UNESCO ģenerāldirektores vietniekam Gatečujam Engidam, kurš bija ieradies, lai sveiktu bibliotēkas projekta īstenotājus un tās apmeklētājus šajā starptautiski nozīmīgajā notikumā.

2014. gada 12. septembrī Kuldīgas pašvaldības darbinieki piedalījās labas prakses prezentācijā Eiropas mantojuma dienu ietvaros Rīgā un Cēsīs, tiekoties ar “Europa Nostra” delegāciju.

2014. gada 21. oktobrī Kuldīgas novada pašvaldības darbinieki ar pieredzes apmaiņas prezentāciju piedalījās Eiropas amatniecības konferencē “Amatu prasmes ilgtspējīgas ekonomikas veidošanai”. Savu redzējumu par amatniecību – dizainu un inovācijām, atbalsta instrumentiem, izglītību un nozares saglabāšanu – puda eksperti no Apvienotās Karalistes, Bulgārijas, Grieķijas, Nīderlandes, Spānijas, Portugāles un Latvijas.

2014. gadā Kuldīgas novada pašvaldības Būvvaldes speciālisti prezentēja labās prakses piemēru “Kuldīgas vecpilsētas kultūras mantojuma saglabāšanā” Liepājas pilsētas Būvvaldes darbiniekiem un vadībai, Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas pārvaldes vadībai un speciālistiem, Bauskas novada pašvaldības vadībai un vadošajiem darbiniekiem, Moldovas delegācijai, kā arī Latvijas Piļu un muižu asociācijas valdei un biedriem.

2014. gada 8.–12. augustā Kuldīgas novada pašvaldības Būvvaldes speciālisti ieguva jaunu pieredzi un izpratni par kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanas iespējām Zviedrijas vecpilsētā Visbijā. Vizītes galvenais mērķis bija gūt zināšanas ugunsdrošības plāna izstrādei Kuldīgas vecpilsētā.

2015. gada 12.–13. martā Kuldīgas novada pašvaldības Būvvaldes delegācija Rīgā apmeklēja starptautisko konferenci “Kultūras mantojuma, mūsdienu arhitektūras un dizaina mijiedarbība”, veidoja komunikāciju un rada sadarbības partnerus pieteikuma sagatavošanas projektam UNESCO Pasaules mantojuma nominācijai. Konferenci organizēja Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde un ICOMOS Latvija.

2015. gadā Kuldīgas novada pašvaldības Būvvaldes speciālisti prezentēja labās prakses piemēru “Kuldīgas vecpilsētas kultūras mantojuma saglabāšanā” Valmieras pilsētas Būvvaldes darbiniekiem un vadībai.

2015. gada 11.–15. septembrī Kuldīgas novada pašvaldības delegācija apmeklēja Zviedrijas pilsētas Noras pašvaldību, tikās ar bijušo pilsētas arhitektu Andersu Håbergeru un pašreizējo pilsētas arhitektu Andersu Ljungni, kā arī ar “Europa Nostra” priekšsēdētāja vietnieku Zviedrijā Karlu fon Esenu, kurš pārvalda Ulvas muižu ar ļoti praktiskiem ēkas uzturēšanas darbiem, iegūstot pieredzi muižas pārvaldībā.

2015. gada 16.–18. septembrī Kuldīgas novada pašvaldības speciālisti piedalījās un prezentēja pieredzi projekta “Aktīvas un atraktīvas skolas muižas ēkās” konferencē, kas bija veltīta Norvēģijas un EEZ finansējuma izmantošanas iespējām kultūras mantojuma saglabāšanai. Apmeklējot Olustveres muižu un Vānas muižu, kurās pēc restaurācijas turpina atrasties skolas, tika gūts ieskats par dažādām vēsturisko ēku atjaunošanas metodēm.

2016. gada 16. martā Kuldīgas novada pašvaldības Būvvaldes darbinieki piedalījās UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas organizētā pasākumā – diskusijā “Kultūra attīstībai – kā to īstenot, kā to izmērit?”

2016. gada 28.–29. aprīlī Kuldīgas novada pašvaldības pārstāvji prezentēja Kuldīgas vecpilsētas atjaunošanas prasmes Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes sadarbībā ar Norvēģijas kultūras mantojuma direktorātu rīkotajā seminārā “Vēsturisku ēku restaurācijas gaita un ilgtspējīga izmantošana” Latvijas Etnogrāfiskajā brīvdabas muzejā. Semināra mērķis bija veicināt zināšanas un prasmes kultūrvēsturisku ēku kvalitatīvai atjaunošanai, īpašu uzmanību pievēršot autentiskuma saglabāšanai.

2016. gada 23.–25. maijā Kuldīgas novada pašvaldības delegācija devās uz Somijas pilsētu Raumu, kur piedalījās Centrālās Baltijas programmas 2014.–2020. gadam finansētā projekta “Livi Heri” Nr. CB 055 aktivitāšu pakas “Zināšanu apmaiņa un mācības” izglītojošajā seminārā. Iegūtā informācija, sadarbības kontakti un pieredzes atspoguļojums ir nozīmīgi ikdienas darbā, izstrādājot starptautiskus projektu pieteikumus Kuldīgas vecpilsētas ēku un būvgaldniecības detaļu glābšanai, iedzīvotāju izpratnes un intereses veicināšanai par kultūrvēsturisko mantojumu.

2017. gada martā grupa Kuldīgas novada pašvaldības speciālistu devās vizītē uz Rērūsu (Røros) Norvēģijā, lai iepazītu pasaules mantojuma saglabāšanas pieredzi un iepazītos ar norvēģu speciālistu veiksmīgo darbību UNESCO Nominācijas faila sagatavošanā.

2017. gada maijā Kuldīgas novada pašvaldības Būvvaldes speciālistu grupa piedalījās Latvijas Pļū un muižu asociācijas organizētā pieredzes seminārā “Seno ēku pareiza ekspluatācija. Regulāra apsekošana un defektu konstatācija. Raksturīgākās kļūdas. Labās prakses piemēri”.

2017. gada septembrī, lai iepazīstinātu Kuldīgas novada pašvaldības Būvvaldes speciālistus ar moderno tehnoloģiju iespējām kultūras pieminekļu saglabāšanā, Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde sadarbībā ar Norvēģijas kultūras mantojuma direktorātu rīkoja semināru par moderno tehnoloģiju izmantošanu kultūras pieminekļu izpētē un saglabāšanā.

2017. gada oktobrī projekta “NordPlus” programmas ietvaros sadarbojās Latvijas, Igaunijas, Lietuvas, Norvēģijas, Zviedrijas un Somijas partneri. Tā ietvaros Kuldīgas novada pašvaldības un SIA “Kuldīgas komunālie pakalpojumi” speciālisti piedalījās pieredzes apmaiņas vizītē Zviedrijā, apgūstot vēsturisko ēku apsaimniekošanas pieredzi.

2017. gadā Kuldīgas novada pašvaldības Būvvaldes speciālisti prezentēja labās prakses piemēru “Kuldīgas vecpilsētas kultūras mantojuma saglabāšanā” Lietuvas pilsētas Traķu Būvvaldes darbiniekiem un vadībai, Siguldas novada pašvaldības Būvvaldes darbiniekiem un vadībai. Kuldīgas novada pašvaldības Būvvaldes speciālisti sniedza izglītojošu lekciju Lietuvas valsts arhitektu delegācijai.

2018. gada aprīlī Kuldīgas novada pašvaldības un arhitektu delegācija apmeklēja Rumšices brīvdabas muzeju Lietuvā, lai lasītu lekciju par vēsturisko ēku siltināšanu.

2018. gada 16.–17. jūlijā Kuldīgas pašvaldības būvvaldes delegācija atradās Berlīnē, lai piedalītos projektā pēc Latvijas vēstnieces Vācijā Ingas Skujiņas ielūguma. 17. jūlijā vēstniecībā notika atklāta projekta sēde, kuras ietvaros tika gatavota Kuldīgas vecpilsētas pieteikšana UNSECO Pasaules mantojuma sarakstā. Projektu par Kuldīgas pilsētas iekļaušanu UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā īsteno sadarbībā ar Brandenburgas Tehniskās universitātes Mantojuma pārvaldības institūtu (Institute for Heritage Management GmbH) un tā vadītāju prof. Dr. Britu Rūdolfu.

2018. gada 4. oktobrī Kuldīgas novada pašvaldības Būvvaldes darbinieki prezentēja labās prakses piemēru Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes rīkotā starptautiskā konferencē “Kultūras mantojuma aizsardzība nākotnei”.

2019. gada 12. aprīlī Kuldīgas novada pašvaldības Būvvaldes darbinieki kopā ar restauratoriem piedalījās starptautiskā seminārā – pieredzes darbnīcā “Kuldīgas vēsturiskie logi”.

2019. gada 12.–13. septembrī Kuldīgas novada pašvaldības Būvvaldes speciālisti ar labas prakses piemēru piedalījās pasākumā “Ainavas plānošana: ekoloģisko, sociālo, kultūras un ekonomisko aspektu integrācija” Bauskā un Rundālē. Darbnīcas tika organizētas projekta “Zaļās infrastruktūras uzlabošana zemienu apjū ainavā” (ENGRAVE, Nr. LLI-291) ietvaros.

2019. gada 5. decembrī Kuldīgas novada pašvaldības Būvvaldes speciālisti ar labas prakses piemēru piedalījās Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas organizētā pasākumā “Ainavu politika šodien un rīt”.

9. tabula. Kuldīgā notikušo konferenču saraksts.

Sagatavojusi nominācijas veidotāji, 2020.

Pasākums	Piezīmes	Laiks
Starptautiskais seminārs “UNESCO Pasaules mantojuma Pagaidu saraksta saskaņošana Latvijā, Lietuvā, Igaunijā”	Kuldīgā. Organizētāji: Vācijas Kultūras mantojuma fonds, UNESCO Pasaules kultūras mantojuma centrs, UNESCO Latvijas Nacionālā komisija, Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde	2003. gada 2.–4. jūnijs
Starptautiskā konference “Kuldīgas vecpilsēta šodien, rīt – Latvijā, Eiropā”	Konferences mērķis: apzināt vecpilsētas problēmas un meklēt risinājumus reālajām mūsdienu vecpilsētas dzīves norišu problēmām un aktuālajiem uzdevumiem tālāka mērķa sasniegšanai – Kuldīgas vecpilsētas un dabas kompleksa “Ventas Rumba” iekļaušanai UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā	2004. gada 12. marts
II starptautiskā konference “Kuldīgas vecpilsēta šodien, rīt – Latvijā, Eiropā...”	Konferences mērķis: sagatavoties Kuldīgas vecpilsētas iekļaušanai UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā	2004. gada 23. novembris
Starptautisks seminārs “Kuldīgas novada muzeja restaurācija un koka arhitektūras amatnieku centra izveide”	Mērķis: iepazīties ar labiem koka būvniecības elementu restaurācijas piemēriem Latvijā, Norvēģijā, Zviedrijā un Dānijā	2009. gada 3. jūlijs
Starptautisks seminārs “Vēsturisko ēku siltināšanas principi, siltuma zudumu novēršanas un energoefektivitātes paaugstināšanas iespējas vecpilsētā”	Mērķis: pieredze vēsturisko ēku siltināšanai Latvijā, Norvēģijā un Dānijā	2009. gada 8. septembris
Pieaugušo izglītības kursi “Arhitektūras stilu izpausmes Kuldīgā” un “Vēsturisko ēku apsaimniekošanas principi, metodes un praktiskās darbības”	Sadarbībā ar Raumas renovācijas centru Somijā, Lillehammeres amatniecības attīstības centru un Drobakas pašvaldību Norvēģijā, kā arī Kristiansfeldas mantojuma centru Dānijā	2009. gads
Zinātniski praktiska konference “Koks arhitektūrā. Mantojums un mūsdienas”	Konference Kuldīgā un Rīgā norisinājās Starptautisko koka arhitektūras dienu ietvaros	2011. gada 20.–22. oktobris

Pasākums	Piezīmes	Laiks
<p>Starptautiskā zinātniskā konference “Pilsētas vēsturiskās struktūras renovācija”.</p> <p>Paralēli norisinājās starptautisks arhitektūras studentu plenērs “Zudusi apbūve; vēsturiskās un jaunās arhitektūras sintēze”</p>	<p>Piedalījās eksperti no Zviedrijas un Norvēģijas, kā arī Latvijas Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes. Konferences tēma tika apskatīta no stratēģiskās, teorētiskās un augsta līmeņa praktiskās puses, diskusiju laikā tika iegūtas vērtīgas tēzes Kuldīgas teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu pilnveidei</p>	<p>2012. gada 3.–5. oktobris</p>
<p>Pasaules arhitektu dienu zinātniski praktiskā konference “Sabiedrībai pieejamas vides veidošana pilsētu vēsturiskajos centros”.</p> <p>Starptautisks arhitektūras studentu plenērs “Vides pieejamības risinājumi un universālais dizains Kuldīgas vēsturiskajā centrā”.</p> <p>Starptautiska diskusija “Vides pieejamība Kuldīgas vecpilsētā. Esošā situācija, nākotnes vīzija. Risinājumi”</p>	<p>Sarīkota sadarbībā ar Latvijas Arhitektu savienību Vislatvijas arhitektūras dienu norises pasākumu ietvaros. Konferences tēma tika apskatīta no stratēģiskās, teorētiskās un augsta līmeņa praktiskās puses, diskusiju laikā tika iegūtas vērtīgas tēzes Kuldīgas tālākās darbības un dokumentācijas sagatavošanai vides pieejamības risinājumiem Kuldīgas vēsturiskajā centrā.</p>	<p>2013. gada 9.–11. oktobris</p>
<p>Konference “Kuldīgas vienotā mantojuma – dabas, cilvēka, pilsētas skatījumu telpā”.</p> <p>Latvijas augstskolu, studentu komandu darbs pilsētvidē, nosakot problemātiskās vietas vecpilsētā</p>	<p>Trīs sesiju programmā tika skatīta daba, cilvēks, pilsēta. Konferences tēma tika apskatīta no stratēģiskās, teorētiskās un augsta līmeņa praktiskās puses, diskusiju laikā tika iegūtas vērtīgas tēzes Kuldīgas tālākajām darbībām problemātisko vietu iekārtošanai, funkcijas uzlabošanai, iezīmēšanai un iekļaušanai kopējā Kuldīgas vecpilsētas pilsētvidē</p>	<p>2014. gada 9. oktobris</p>
<p>Starptautiska konference un diskusija “Universālā dizaina principu piemērošana Kuldīgas vēsturiskajā centrā”</p>	<p>Organizēja Baltijas Arhitektūras centrs un Neredzīgo integrācijas biedrība “Es Redzu” (Latvija) ar Kuldīgas novada pašvaldības un Starptautiskā tīkla “EuroCities” atbalstu</p>	<p>2015. gada 11.–12. septembris</p>
<p>UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas (LNK) Kuldīgā organizēta konference, kas veltīta radošai kultūras mantojuma komunikācijai vietējā sabiedrībā</p>	<p>Kuldīgas novada pašvaldības speciālisti iepazīstināja interesentus no visas Latvijas ar metodēm, kas tiek piemērotas kultūras mantojuma popularizēšanai Kuldīgas vecpilsētā</p>	<p>2015. gada 15.–16. oktobris</p>
<p>Konference “Stāsti par Kuldīgu”</p>	<p>Kuldīgas novada muzejs sadarbībā ar zinātniskā pētījuma “Kuldīga. Laiki, cilvēki, ainava” pētniekiem organizēja ikgadējos rudens zinātniskos lasījumus. Konference veltīta jaunākajiem pētījumiem par dažādiem Kuldīgas pilsētas veidošanās apstākļiem</p>	<p>2015. gada 29. oktobris <i>2014. gadā Veckuldīgas pilskalns tika nominēts kā arheoloģijas piemineklis</i></p>
<p>Konference “Degradēto teritoriju atjaunošana – iekļaušana vēsturiskajā vidē”</p>	<p>Organizēta sadarbībā ar Latvijas Arhitektu savienību.</p> <p>Konferencē piedalījās vairāk nekā 160 dalībnieku – arhitekti no visas Latvijas –, lai diskutētu par Kuldīgā degradēto teritoriju atjaunošanu – iekļaušanu vēsturiskajā vidē</p>	<p>2016. gada 7. oktobris</p>
<p>Izglītojošs seminārs “Latvijas kultūras mantojuma aizsardzības celmlauži un turpinātāji 2018 – 1918 = 100”</p>	<p>Sadarbībā ar biedrību “ICOMOS Latvija” norisinājās lekcijas par Latvijas kultūras mantojuma aizsardzības celmlaužiem un viņu darba turpinātāju pieredzes stāsti.</p>	<p>2017. gada 18. aprīlis</p>

Pasākums	Piezīmes	Laiks
Izglītojošs seminārs "Dakstiņu jumtu saglabāšana. Tipiskākās kļūdas atjaunošanas procesā"	Sadarbībā ar Kuldīgas Restaurācijas centru, Latvijas amatniekiem un speciālistiem tika īstenota izglītojoša programma ar mērķi sekmēt Kuldīgas vecpilsētas unikālās kārniņu jumtu ainavas autentiskuma saglabāšanu	2017. gada 30. maijs
Latvijas reģionālā diskusija "Latvijas ainavu dārgumi vakar, šodien, rīt"	Sadarbībā ar Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju, Latvijas Nacionālo bibliotēku un Latvijas plānošanas reģioniem	2018. gada 26. septembris <i>Kuldīgas vecpilsētas ainava ar Ventas Rumbu, seno tiltu un Alekšupīti saņēma balvu "Ainavu dārgumi"</i>
Īpašas nozīmes universālās vērtības pamatojuma un pagaidu saraksta ieraksta diskusija un pabeigšana Kurzemes-Zemgales hercogistes laikposma kontekstā	Sadarbībā ar UNESCO Latvijas Nacionālo komisiju, Ārlietu ministriju, Kultūras ministriju, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju, Nacionālo kultūras mantojuma pārvaldi, Mantojuma pārvaldības institūtu (<i>Institute for Heritage Management GmbH</i>), kā arī iesaistītajiem ekspertiem	2019. gada. 5. marts
Starptautiskā zinātniskā konference "Kurzemes- Zemgales hercogistes laiks – unikāls periods pasaules vēsturē" Kurzemes-Zemgales hercogistes un 16.–18. gadsimta Kuldīgas vēstures un kultūras aspekti Eiropas un pasaules kontekstā, kā arī iepriekš analizēti jautājumi citā rakursā	Sadarbībā ar Kuldīgas novada muzeju, Latvijas Universitāti, Mantojuma pārvaldības institūtu (<i>Institute for Heritage Management GmbH</i>). Piedalījās 17 zinātnieki no piecām Eiropas valstīm: Latvijas Universitātes Vēstures un filozofijas fakultātes dekāne, profesore <i>Dr. hist. Valda Kļava</i> ; <i>Dr. Mariusz Balcerek</i> ; <i>Dr. hist. Margarita Barzdeviča</i> ; <i>Dr. Laura M. Plezier</i> ; <i>Dr. Aivas Ragauskas</i> ; <i>Dr. Raimonda Ragauskienē</i> ; <i>Dr. habil. Almut Bues</i> ; <i>Dr. philol. Viesturs Zanders</i> ; <i>Dr. philol. Pauls Daija</i> ; <i>Dr. philol. Simona Sofija Valke</i> ; <i>Dr. Andres Andresen</i> ; <i>Dr. hist. Mārīte Jakovļeva</i> ; Anda Jūta Zālīte, Latvijas Nacionālās bibliotēkas pētniece; <i>Mg. theol. Reinis Norkārklis</i> ; <i>Dr. arch. Jana Jākobsonē</i> ; <i>Mg. arch. Artūrs Lapiņš</i> ; <i>Dr. hist. Ieva Ose</i> ; <i>Mg. hist., Mg. sc. Agrita Ozola</i> ; <i>Dr. habil. art. Ojārs Spārtis</i>	2020. gada 17.–18. septembris

Kuldīgas attīstības aģentūra

Kuldīgas attīstības aģentūra ir Kuldīgas novada Domes izveidota un pārraudzībā esoša pašvaldības iestāde, kuras mērķis ir nodrošināt attīstības plānošanu, pašvaldības investīciju projektu sagatavošanas un ieviešanas vadību, ES fondu un citu atbalsta instrumentu finansējuma piesaisti, un veicināt uzņēmējdarbības attīstību Kuldīgas novadā.

Kuldīgas attīstības aģentūra piedalās mantojuma vietas pārvaldības plāna izstrādē, projektu izstrādē un vadībā tās saglabāšanai un attīstībai, kā arī nodrošina dabas un kultūrvēsturisko objektu un teritoriju aizsardzības un pārvaldības prasību/nosacījumu iekļaušanu pašvaldības teritorijas attīstības plānošanas dokumentos.

Kuldīgas Restaurācijas centrs

Kuldīgas Restaurācijas centrs pēc Kuldīgas novada Domes iniciatīvas ar Norvēģijas finanšu instrumenta atbalstu ir veidots kā koka restaurācijas darbnīca. Centrs darbību uzsāka 2010. gada sākumā. Tā darbības mērķi ir nodrošināt Kuldīgas vecpilsētas kultūrvēsturiskā mantojuma autentiskuma saglabāšanu nākamajām paaudzēm, veicot konservācijas un restaurācijas darbus atbilstoši mūsdienu prasībām un konsultējot iedzīvotājus par ēku saglabāšanu un uzturēšanu.

Ikdienā centra speciālisti izglīto vecpilsētas iedzīvotājus, vēsturisko dzīvojamo māju īpašniekus, amatniekus un citus speciālistus, kas iesaistīti mantojuma saglabāšanā, rosina viņu izpratni par kultūrvēsturisko mantojumu, tā saglabāšanas nozīmi un vērtību sabiedrībai.

Kuldīgas Galvenā bibliotēka

Kuldīgas Galvenā bibliotēka ir Kuldīgas novada Domes izveidota un padotībā esoša pašvaldības iestāde, kas darbojas saskaņā ar Bibliotēku likumu, citiem ārējiem normatīvajiem aktiem, "Kuldīgas Galvenās bibliotēkas nolikumu" un Domes lēmumiem.

Bibliotēkas mērķis ir veikt pasaules kultūras mantojuma – iespieddarbu, elektronisko izdevumu, rokrakstu un citu dokumentu – uzkrāšanu, sistematizēšanu, katalogizēšanu, bibliografēšanu un saglabāšanu; nodrošināt bibliotēkas krājumā esošās informācijas publisku pieejamību un izmantošanu; nodrošināt vietējas nozīmes kultūras mantojuma saglabāšanu; veicināt lasīšanu bērnu un jauniešu vidū; sniegt atbalstu iedzīvotājiem jauno informācijas komunikāciju tehnoloģiju apguvē un e-pakalpojumu izmantošanā; nodrošināt bibliotēkas pakalpojumu sniegšanu. Bibliotēkas stratēģijā kā viens no mērķiem noteikts attīstīt un veicināt novadpētniecības materiālu pieejamību, turpinot darbu pie novadpētniecības materiālu rekatalogizācijas un digitalizācijas un datubāzes www.mantojums.kuldiga.lv attīstības.

Kuldīgas novada muzejs

Kuldīgas novada muzejs ir Kuldīgas novada Domes izveidota un pārraudzībā esoša publiski pieejama bezpeļņas pašvaldības iestāde, kas darbojas saskaņā ar Muzeju likumu, Noteikumiem par nacionālo muzeju krājumu, pašvaldības saistošajiem noteikumiem, pašvaldības nolikumu un iestādes nolikumu.

Kuldīgas novada muzeja misija ir uzkrāt, saglabāt, pētīt, popularizēt un eksponēt nemateriālo un materiālo cilvēces un vides mantojumu, kas raksturo Kuldīgas novadu no vissenākajiem laikiem līdz mūsdienām Latvijas un pasaules kontekstā. Kuldīgas novada muzejs ir vienīgais muzejs Latvijā un pasaulē, kurā vienkopus ir pieejamas liecības, kas ataino Kuldīgas pilsētu un tās apkārtni kā unikālu kultūrvēstures telpu, īpaši akcentējot vecpilsētu ar tās daudzpusīgo arhitektūru un krāšņo kultūrainavu. Kuldīgas novada muzejs ir nozīmīga pētniecības institūcija Centrālkurzemes reģionā.

Muzejs piedāvā pētījumus, ekspozīcijas, izstādes un pasākumus, kuru rezultātā sabiedrība iepazīst novada daudzveidīgo mantojumu. Muzejs rosina cilvēkos vēlmi apzināties savas vērtības, audzina patriotismu un veido piederības sajūtu Kuldīgas novadam un Latvijai. Muzejs veicina izpratni par Latvijas kultūrvēsturi un tradīcijām – to saglabāšanu, uzturēšanu un nodrošināšanu nākamajām paaudzēm, sekmējot sabiedrības izglītošanu un attīstību.

Kuldīgas novada muzeja krājums pārsniedz 100 000 vienību. Muzeja krājuma daļu veido arī priekšmeti, kas saistīti ar Kurzemes-Zemgales hercogistes vēstures perioda raksturošanu. Piemēram, muzeja krājumā glabājas kartes un to kopijas, liecības par pilsētas vēsturisko vidi un procesiem (saules pulkstenis, spiedogī, dokumenti, vēstules u. c.), arheoloģiskās liecības no Kuldīgas pils vietas un pilsētas kultūrslāņa (darbarīki, trauku fragmenti, krāsns podiņi u. c.), liecības par amatnieku darbību Kuldīgā šajā periodā (amata noteikumi, pokāli, kausi), numismātikas paraugi, ēku interjera un eksterjera detaļas u. c. Kolekciju papildina citās atmiņu institūcijās glabāto avotu fotokopijas.

Kuldīgas Aktīvās atpūtas centrs

Kuldīgas Aktīvās atpūtas centrs ir pašvaldības institūcija, kas atbild par Kuldīgas un tās mantojuma vērtību popularizēšanu. Tas arī nodrošina informāciju atbraukušajiem tūristiem, piedalās vietējās un starptautiskās izstādēs, sagatavo tūrisma brošūras un kartes, kā arī organizē izglītojošus un izklaidējošus pasākumus.

Kuldīgas kultūras centrs

Kuldīgas kultūras centrs ir pašvaldības aģentūra, kas organizē dažāda mēroga pasākumus novada iedzīvotājiem un viesiem. Tam ir liela loma Kuldīgas un tās vērtību popularizēšanā, kā arī apmeklētāju piesaistē.

SIA “Kuldīgas komunālie pakalpojumi”

SIA “Kuldīgas komunālie pakalpojumi” ir pašvaldības kapitālsabiedrība, kas atbilstoši pašvaldības deleģēšanas līgumam nodrošina ēku apsaimniekošanu, ielu ikdienas uzturēšanu, ietvju un zaļo zonu kopšanu, atkritumu apsaimniekošanu, kā arī ceļu remontdarbu, transporta, tirgu apsaimniekošanas pakalpojumus mantojuma vietas un tās buferzonas teritorijā.

Daudzām no mantojuma vietas un tās buferzonas teritorijā esošajām ēkām ir vairāk nekā viens īpašnieks. Pašvaldība ir deleģējusi SIA “Kuldīgas komunālie pakalpojumi” lielākās daļas ēku apsaimniekošanu. Katrai ēkai ir atsevišķa datne, kas satur visu informāciju par ēkas tehnisko stāvokli, veiktajām pārbūvēm un uzlabojumiem, kā arī risināmajiem jautājumiem. Katras ēkas tehnisko stāvokli rūpīgi monitorē un uzrauga ik gadu, atbilstoši SIA “Kuldīgas komunālie pakalpojumi” speciālistiem sagatavojot nepieciešamo remontu un uzlabojumu sarakstu, kā arī aprēķinot iespējamās izmaksas. Kad vien tas ir iespējams, speciālisti sagatavo projektu pieteikumus, lai piesaistītu līdzfinansējumu pašvaldības īstenotajā atbalsta programmā vēsturisko ēku glābšanai.

SIA “Kuldīgas siltumtīkli”

SIA “Kuldīgas siltumtīkli” ir pašvaldības kapitālsabiedrība, kuras pamatdarbība – siltumenerģijas ražošana un piegāde. “Kuldīgas siltumtīkli” ražo un piegādā siltumenerģiju karstā ūdens veidā, veic cauruļvadu būvniecību, apkures iekārtu uzstādīšanu un sanitārtehniskos darbus. SIA “Kuldīgas siltumtīkli” darbības rezultātā arvien vairāk mantojuma vietas un tās buferzonas teritorijā esošo ēku tiek pieslēgtas centralizētajai siltumapgādei, tādējādi mazinot postošu ugunsgrēku risku.

SIA “Kuldīgas ūdens”

SIA “Kuldīgas ūdens” ir pašvaldības kapitālsabiedrība, kas sniedz centralizētu ūdenssaimniecības (ūdensapgādes un notekūdeņu novadīšanas) pakalpojumus Kuldīgas pilsētas, t.sk. mantojuma vietas teritorijā, tādējādi veicinot arī mantojuma vietas teritorijā un tās buferzonā esošo notekūdeņu nelabvēlīgās ietekmes samazināšanos.

5.f Finansējuma avoti un apmērs

Kuldīgas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijā 2014.–2030. gadam un attīstības programmā 2014.–2020. gadam mantojuma vietas vērtību saglabāšana noteikta kā attīstības prioritāte. Atbilstoši pašvaldības plānošanas dokumentiem kā budžeta prioritātes tiek noteikti pasākumi mantojuma vietas saglabāšanai un attīstībai. Pašvaldība nodrošina līdzfinansējumu publisko investīciju projektu īstenošanai.

Lielākie investīciju projekti

Piesaistot ES fondu un citu starptautisko finanšu instrumentu līdzekļus, tiek īstenoti publisko investīciju projekti, tai skaitā kultūras pieminekļu un kultūrvēsturiski vērtīgo objektu atjaunošanai, vides infrastruktūras sakārtošanai, dabas vērtību aizsardzībai, publiskās ārtelpas kvalitātes uzlabošanai, saglabājot vides autentisko raksturu.

Kuldīgas novada pašvaldība aizvadītajās divās dekādēs mērķtiecīgi veikusi ieguldījumus Kuldīgas vecpilsētas sakārtošanā. Pašvaldības īstenotā politika tiecas panākt, lai vecpilsēta būtu

222. attēls. Kalna iela pēc pārbūves.
Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2009.

223. attēls. Pils iela pēc pārbūves.
Ričarda Sotaka foto, 2020.

dzīvīga, cilvēku piepildīta. Pašvaldība iedzīvotājiem un uzņēmējiem mērķtiecīgi rāda piemēru, sakārtojot savus īpašumus, radot pakalpojumu saņemšanas vietas vecpilsētā tā vietā, lai, piemēram, būvētu jaunas ēkas ārpus pilsētas vēsturiskā centra. Kopējās investīcijas mantojuma vietas un tās buferzonas infrastruktūrā pēdējos 20 gados lēšamas ap 50 miljoniem EUR.

10. tabula. Nozīmīgākie investīciju projekti mantojuma vietas teritorijā un tās buferzonā.
Avots: Kuldīgas novada pašvaldība, 2020.

Investīciju projekts	Gads	Summa, EUR
Atpūtas zonas labiekārtošana ar brīvdabas skatuvi, parku, vairākiem bērnu rotaļlaukumiem un skeitparku Estrādes parkā	2006–2020	0,8 milj. EUR
Vecā Ventas tilta restaurācija	2007–2008	2,98 milj. EUR
Vēsturiskās Bangerta villas restaurācija jaunu un inovatīvu muzeja pakalpojumu izveidei. Kuldīgas novada muzeja restaurācija un koka arhitektūras amatnieku darbnīcas izveide	2008–2013	1,05 milj. EUR
Ūdenssaimniecības attīstība Kuldīgas pilsētā, 1. kārtā	2009–2012	12,85 milj. EUR
Kuldīgas sabiedriskās un darījumu ass – Liepājas un Piltenes ielu rekonstrukcija un pilsētas “mazā loka” savienojošā posma izbūve	2009–2011	2,57 milj. EUR
Sinagogas ēku kompleksa pārbūve par Kuldīgas Galveno bibliotēku	2009–2011	2,32 milj. EUR
Kuldīgas jaunā rātsnama restaurācija	2009–2012	1,67 milj. EUR
Kuldīgas pilsētas ielu tīkla uzlabošana (Torņa, Mucenieku, Parka, Mālu, Dzirnau, Smilšu, Kaļķu, Alunāna, Ventspils, Annas, Rumbas, Sūru, Grants ielu rekonstrukcija. Adatu ielas izbūve. Labiekārtojuma vietu izveide Liepājas ielā)	2010–2012	4,64 milj. EUR
Kuldīgas pilsētas dārza kā tūristiem pievilcīgas teritorijas attīstība	2010–2011	1,14 milj. EUR
Alekšupītes un ar to saistīto ielu un laukumu kā pievilcīgas dzīves telpas un ekonomiskās attīstības teritorijas izveide, 1. kārtā	2012–2013	2,19 milj. EUR
Alekšupītes un ar to saistīto ielu un laukumu kā pievilcīgas dzīves telpas un ekonomiskās attīstības teritorijas izveide, 2. kārtā	2015	0,65 milj. EUR

Investīciju projekts	Gads	Summa, EUR
Ūdenssaimniecības attīstība Kuldīgas pilsētā, 2. kārtā	2015	0,51 milj. EUR
Kuldīgas vecā rātsnama restaurācija	2015–2016	0,56 milj. EUR
Kuldīgas Sporta skolas pārbūve un jauna peldbaseina būvniecība Kalna ielā 6	2015–2017	3,29 milj. EUR
Kuldīgas Mūzikas skolas pārbūve Smilšu ielā 6	2015–2017	1,29 milj. EUR
Ēkas Baznīcas ielā 30 restaurācija un iekārtošana Restaurācijas centra vajadzībām	2016–2018	0,43 milj. EUR
Pastaigu takas izbūve Ventas kreisajā krastā no Pils ielas līdz jaunajam tiltam	2018	0,35 milj. EUR
Pastaigu takas izbūve Pārventas parkā Ventas labajā krastā	2018	0,11 milj. EUR
Jelgavas, L. Paaegles, Mucenieku un Graudu ielas pārbūve	2018–2020	4,65 milj. EUR
Jēkaba ceļa kultūras mantojuma un mākslas jaunrades magnēti (*nav noslēdzies)	2018–2022	4 milj. EUR
Paradigmas maiņa no “tradicionālajām” uz radošajām industrijām – pamats ilgtspējīgai reģionālajai attīstībai (*nav noslēdzies)	2018–2021	0,06 milj. EUR

Ārējais un valsts budžeta finansējums restaurācijai, izglītojošām aktivitātēm un mantojuma saglabāšanai

Piedaloties konkursos, Kuldīgas Restaurācijas centrs ir piesaistījis finansējumu no dažādiem ārvalstu fondiem (Ziemeļu kultūras fonds, ES LEADER programma, NordPlus Adult, KKNORD, EEZ, Ziemeļu Ministru padome, INTERREG Centrālās Baltijas programma, INTERREG Latvijas–Lietuvas programma, Erasmus+), lai sekmētu izpēti un restaurācijas darbu norisi Kuldīgas novadā. Kopumā pēdējo 11 gadu laikā no dažādiem ārvalstu fondiem centram izdevies piesaistīt finansējumu 346 tūkstošu EUR apmērā.

Kuldīgas novada pašvaldības Būvvalde un Kuldīgas Restaurācijas centrs piedalās konkursos, ko rīko Valsts kultūrkapitāla fonds un citas institūcijas, tādējādi piesaistot valsts budžeta līdzekļus nominētās mantojuma vietas pilnveidei un popularizēšanai.

224. attēls. Kuldīgas Restaurācijas centrs, piesaistot līdzfinansējumu no dažādiem ārvalstu fondiem, organizē starptautiskus seminārus vietējiem amatniekiem profesionālo prasmju pilnveidei. *Arta Gustovska foto.*

Pēdējo 11 gadu laikā Kuldīgas Restaurācijas centrs Valsts kultūrkapitāla fonda, Sabiedrības integrācijas fonda un Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes konkursos piesaistījis 132 tūkstošus EUR. Savukārt Būvvalde pēdējo 7 gadu laikā no Valsts kultūrkapitāla fonda konkursa kārtībā saņēmusi 45 tūkstošus EUR.

Finansējums tiek izmantots izglītojošu aktivitāšu īstenošanai, vecpilsētas ēku un to īpaši vērtīgo būvdetaļu restaurācijai, labu restaurācijas paraugu radīšanai vecpilsētā, pieredzes apmaiņai un sadarbībai kultūras mantojuma saglabāšanas jomā, kapacitātes stiprināšanai un iedzīvotāju izpratnes veicināšanai par mantojuma vērtību sabiedrībai.

Pašvaldības budžets un atbalsta programmas iedzīvotājiem

Kuldīgas vecpilsētas saglabāšana un uzturēšana ir viena no sešām Kuldīgas novada pašvaldības budžeta prioritātēm. Budžetā tiek atvēlēti līdzekļi ēku un publiskās infrastruktūras uzturēšanai, kopšanai un apzaļumošanai, labiekārtojuma un remontdarbiem, ieguldījumiem infrastruktūras uzlabošanā, kā arī izglītojošu aktivitāšu un pasākumu rīkošanai Kuldīgas vecpilsētas saglabāšanai un popularizēšanai. Ik gadu pašvaldība budžetā šiem mērķiem atvēl ap 2,5 miljoniem EUR.

Atvieglojumi nekustamā īpašuma nodoklim

Atbilstoši Kuldīgas novada Domes 2017. gada 28. septembrī izdotajiem saistošajiem noteikumiem Nr. 2017/12 "Par nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumiem un nodokļa piemērošanu Kuldīgas novadā" nodokļu maksātājs var iegūt nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumu 70% apmērā no nodokļa summas, ja persona ar saviem finanšu resursiem ir veikusi vēsturisko ēku, kas vecākas par 50 gadiem, jumtu vai fasāžu atjaunošanas darbus Kuldīgas vecpilsētas teritorijā (pilsētībūvniecības pieminekļa "Kuldīgas pilsētas vēsturiskais centrs" teritorijā un UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā iekļaujamajā teritorijā), kā arī valsts kultūras pieminekļu, kas atrodas ārpus šīs teritorijas, atjaunošanu un ja šo darbu veikšanu nav līdzfinansējusi pašvaldība. Savukārt nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumu 90% apmērā nodokļu maksātājs var saņemt gadījumā, ja persona Kuldīgas vecpilsētas teritorijā (pilsētībūvniecības pieminekļa "Kuldīgas pilsētas vēsturiskais centrs" teritorijā un UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā iekļaujamajā teritorijā) ar saviem finanšu resursiem piedalījies pilsētas infrastruktūras (publiskais apgaismojums, pievedceļi, ietves, lietusūdens kanalizācija, stāvlaukumi) izbūvē vai sakārtošanā, arī privātipašumā esošajos pagalmos, ja tie ir publiski pieejami un ja šo darbu veikšanu nav līdzfinansējusi pašvaldība.

Pašvaldības atbalsta programma vēsturiski vērtīgo ēku glābšanai

Kuldīgas novada pašvaldība, pamatojoties uz Kuldīgas novada Domes saistošajiem noteikumiem Nr. 2014/1 "Par pašvaldības palīdzību valsts nozīmes kultūras pieminekļa "Kuldīgas pilsētas vēsturiskais centrs" teritorijā esošo ēku, kā arī Latvijas Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā ietverto ēku restaurācijai un konservācijai Kuldīgas novadā", kas izdoti saskaņā ar likuma "Par kultūras pieminekļu aizsardzību" 24. panta otro daļu un likuma "Par pašvaldībām" 43. panta trešo daļu un apstiprināti ar Kuldīgas novada Domes 2014. gada 27. marta lēmumu (prot. Nr. 3, p. 58.), kopš 2014. gada ik gadu izsludina konkursu pašvaldības līdzfinansējuma piešķiršanai vērtīgo ēku restaurācijai un konservācijai.

Konkursa ietvaros iedzīvotāji var pretendēt uz pašvaldības līdzfinansējumu līdz 50% no kopējām restaurācijas vai atjaunošanas izmaksām saskaņā ar konkursa nolikumu (t. i., ne vairāk kā 10 tūkstoši EUR nesošo konstrukciju atjaunošanai un ne vairāk kā 5000 EUR citos gadījumos), lai veiktu viņu īpašumā vai apsaimniekošanā esošo ēku, kas atrodas valsts nozīmes pilsētībūvniecības pieminekļa "Kuldīgas pilsētas vēsturiskais centrs" teritorijā, kā arī Kuldīgas novadā esošu Latvijas Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā ietverto ēku restaurāciju, nodrošinot Kuldīgas vecpilsētas un Kuldīgas novada unikālās vēsturiskās apbūves autentiskuma saglabāšanu.

Uz līdzfinansējuma saņemšanu var pretendēt gadījumos, kad stilistiski un vēsturiski unikāli ēkas būvgaldniecības izstrādājumi ir sliktā tehniskā stāvoklī un ir apdraudēta šī izstrādājuma turpmākā pastāvēšana, kā arī tad, ja ēkas fasādei, dzīvojamo un publisko ēku jumtu segumam, dzīvojamo un publisko ēku nesošajām konstrukcijām ir nepieciešama atjaunošana, priekšroku dodot vēsturiski arhitektoniski vērtīgai apbūvei.

225. attēls. Ēka Skrundas ielā 10 pirms (attēlā pa kreisi) un pēc atjaunošanas.
Elinas Zīles foto, 2015, un Ričarda Sotaka foto, 2020.

Ņemot vērā ēku īpašnieku izrādīto ievērojamo interesi, sešos gados īstenoti 120 projekti, pašvaldības līdzfinansējumam sasniedzot gandrīz 634 tūkstošus EUR. No īstenotajiem projektiem tikai 12 īstenoti novada pagastos, pārējie – valsts nozīmes pilsēt būvniecības pieminekļa “Kuldīgas pilsētas vēsturiskais centrs” teritorijā.

Ar šīs programmas palīdzību tikušas daļēji atjaunotas vairākas ēkas, kas kopā ar pārējiem atribūtiem veido mantojuma vietas *Kuldīga / Goldingena Kurzemē* īpašas nozīmes universālo vērtību. Piemēram, ēkas Liepājas ielā 3A īpašnieki ir piedalījušies programmā vairākus gadus pēc kārtas un piesaistījuši 24 775 EUR ēkas daļu atjaunošanai. Vēl viens sekmīgas renovācijas piemērs vērojams ēkā Skrundas ielā 10 – tās tehniskais un vizuālais stāvoklis uzlabots, piesaistot pašvaldības līdzfinansējumu 9645 EUR un ieguldot īpašnieka līdzekļus. Kā vēl vienu ēkas tehniskā un vizuālā stāvokļa uzlabošanas piemēru var minēt ēku Ventspils ielā 17. Tā bija nodegusi, bet pēc restaurācijas kalpo kā piemērs citu vēsturisko ēku īpašniekiem. Šīs ēkas atjaunošana norisinājās vairākus gadus, piesaistot pašvaldības līdzfinansējumu 30 000 EUR.

Pašvaldības atbalsta programma daudzdzīvokļu dzīvojamo māju teritoriju labiekārtošanai

11. tabula. Pārskats par atbalsta programmā vēsturiski vērtīgo ēku glābšanai īstenotajiem projektiem.
Avots: Kuldīgas novada pašvaldība, 2020.

Gads	Īstenoto projektu skaits	Pašvaldības līdzfinansējuma summa, EUR
2014	10	53 943,70
2015	23	96 031,83
2016	21	88 856,84
2017	12	61 481,53
2018	17	90 427,22
2019	19	106 900,66
2020	18	135 833,25
KOPĀ	120	633 475,03

Kopš 2012. gada katru gadu Kuldīgas novada pašvaldība īsteno atbalsta programmu, konkursa kārtībā piešķirot līdzfinansējumu daudzdzīvokļu dzīvojamo māju un pagalmu labiekārtošanai Kuldīgas novadā.

Konkursā var piedalīties Kuldīgas novada administratīvajā teritorijā esošu daudzdzīvokļu dzīvojamo māju īpašnieki vai apsaimniekotāji. Konkurssam pieteiktā objekta teritorija var būt īpašumā esoša teritorija ap daudzdzīvokļu dzīvojamām mājām vai pašvaldības teritorija ap daudzdzīvokļu dzīvojamām mājām, kas nodota apsaimniekošanā, neatkarīgi no teritorijas platības.

Teritoriju konkursam var pieteikt, ja tajā paredzēts izbūvēt vai uzlabot esošo stāvokli bērnu rotaļu laukumam (vai zonai); atpūtas vietai (vai zonai); gājēju, piebraucamo ceļu un laukumu segumiem atbilstoši iecerētajai izmantošanai un vides kontekstam, kas nepieciešams labiekārtojuma īstenošanai; inženiertehniskajām komunikācijām (apgaismojums, ūdensvadi, kanalizācija, lietusūdens novadīšana u.c.), kas nepieciešams labiekārtojuma īstenošanai; arhitektūras mazajām formām atbilstoši kopējai iecerei, ja tās funkcionāli nepieciešamas pagalma labiekārtojumam; jaunu apstādījumu izveidei atbilstoši esošajiem stādījumiem.

No 2020. gada projektiem palielināts vienam īpašumam maksimāli pieejamais kopējais līdzfinansējums – ja sākotnēji tas bija ne vairāk kā 7000 EUR, tad no 2020. gada viena īpašuma teritorijas labiekārtošanai var iegūt no 10 000 līdz pat 30 000 EUR atkarībā no kopējās platības, nosakot, ka apjomīgākajiem projektiem līdzfinansējuma izmaksa vienā gadā nepārsniedz 10 000 EUR.

Laika posmā no 2012. līdz 2020. gadam īstenoti kopumā 50 projekti, pašvaldības līdzfinansējums visu projektu īstenošanai veido gandrīz 192 tūkstošus EUR. No īstenotajiem projektiem 26 projekti jeb puse atrodas mantojuma vietas teritorijā.

“Darīsim paši” programma

Kuldīgas novada pašvaldība kopš 2006. gada īsteno iedzīvotāju iniciatīvas programmu “Darīsim paši”, kas sniedz iespēju iedzīvotājiem pašiem kaut ko darīt savas apkārtējās vides uzlabošanā. Konkursa mērķis ir uzlabot iedzīvotāju dzīves kvalitāti ar pašu iedzīvotāju iniciatīvu gan fiziskajā, gan sociālajā jomā. Katram no atbalstītajiem projektiem piešķir līdz pat 800 EUR lielu līdzfinansējumu. Kopumā šo gadu laikā īstenoti gandrīz 500 projektu, tostarp 116 – Kuldīgas vēsturiskā centra teritorijā. Vecpilsētā īstenoto “Darīsim paši” projektu ietvaros ieguldīti 82 tūkstoši EUR. Pateicoties iedzīvotāju aktivitātei, remontētas kāpņu telpas, sakārtoti pagalmi un autostāvvietas, atjaunotas durvis un logi, veikti uzlabojumi baznīcās un kapsētās, kā arī paveikts daudz citu derīgu un vietējai sabiedrībai svarīgu darbu.

Lai gan projektiem piešķirtais finansējums nav liels, ir vairāki piemēri tam, kā vēsturisko

226. attēls. Liepājas ielas 8. nama iedzīvotāji ar pašvaldības līdzfinansējumu ir uzlabojuši iekšpagalma tehnisko stāvokli un ierīkojuši tur garšaugu dārzu vecpilsētā dzīvojošajiem cilvēkiem.
Aigas Vaitkus foto, 2019.

12. tabula. Pārskats par daudzdzīvokļu dzīvojamo māju pagalmu labiekārtošanas programmā īstenotajiem projektiem.
Avots: Kuldīgas novada pašvaldība, 2020.

Gads	Īstenoto projektu skaits	Pašvaldības līdzfinansējuma summa, EUR
2012	12	46 720,12
2013	16	40 441,27
2014	3	16 097,60
2015	3	6 938,40
2016	4	19 548,92
2017	3	16 728,27
2018	3	13 092,57
2019	4	19 923,34
2020	2	12 025,14
KOPĀ	50	191 515,63

227. attēls. Ēkas Kalna ielā 10 iedzīvotājiem ar programmas “Darīsim paši” atbalstu izdevies pakāpeniski restaurēt vēsturisko logu un slēģu komplektus.
Terēzas Strautas foto, 2018.

māju īpašnieki, tostarp nominētās mantojuma vietas teritorijā, īstenojot projektus vairākus gadus pēc kārtas, būtiski uzlabo ēkas vizuālo izskatu un pat atjauno vēsturiskās ēku detaļas – logus, durvis, logu slēģus –, kā arī labiekārto ēku tuvāko apkārtni. Kā piemēru šeit var minēt ēku Kaļķu ielā 7, kur, kopš 2014. gada mērķtiecīgi īstenojot projektus, sakārtota kāpņu telpa, durvis, uzjumtenis, kā arī skaisti atjaunota ēkas fasāde. Vēl pie piemēriem jāpiemin ēka Kalna ielā 10, kur iedzīvotājiem izdevies pakāpeniski restaurēt vēsturisko logu un slēģu komplektus.

Pašvaldības atbalsts tūrisma uzņēmējdarbībai

2016. gadā Kuldīgas novada Domes sēdē tika pieņemti saistošie noteikumi Nr. 2016/7 “Par specializētajiem tūristu transportlīdzekļiem Kuldīgas novadā”. Tie nosaka kārtību, kādā pilsētā, tostarp vecpilsētā, tiek organizēta specializēto tūristu transportlīdzekļu, piemēram, ekskursiju vilcieniņa kustība. Kopš 2016. gada Kuldīgā kursē ekskursiju vilcieniņš “Ludis”, savukārt 2021. gadā esošo piedāvājumu papildinās vēl viens ekskursiju vilcieniņš.

5.g Speciālo zināšanu un apmācības avoti saglabāšanas un apsaimniekošanas paņēmieni jomā

Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde

Nacionālās kultūras mantojuma pārvalde nodrošina visaptverošu ekspertīzi kultūras mantojuma saglabāšanā.

Reģionālajā līmenī

Kurzemes plānošanas reģions

Kurzemes plānošanas reģiona speciālistiem ir kvalifikācija teritorijas plānošanā.

Vietējā līmenī

Kuldīgas novada pašvaldība

Kuldīgas novada pašvaldības speciālistiem ir pieredze un zināšanas mantojuma pārvaldībā, kultūrā, arhitektūrā, ainavu arhitektūrā, teritorijas plānošanā, būvniecībā, restaurācijā, tūrisma un mārketingā. Pašvaldības speciālisti regulāri dalās pieredzē ar kolēģiem gan Latvijā, gan citās valstīs, kā arī apmeklē lekcijas, kursus, apmācības par mantojuma saglabāšanu un citiem līdzīgiem tematiem. Visas pieredzes apmaiņas aktivitātes detalizēti aprakstītas 5.e sadaļā.

Kuldīgas novada pašvaldības dažādu nodaļu un iestāžu speciālistu komandu veido augsti kvalificēti speciālisti ar atbilstošu izglītību (pārsvārā maģistra grāds, bet pašvaldības Būvvaldes vadītāja ir arhitektūras doktore) un ievērojamu pieredzi. Kad vien tas ir iespējams, pašvaldība piesaista augsti kvalificētus ekspertus, kuri konsultē pašvaldību mantojuma pārvaldības jautājumos.

228. attēls. Ikgadējā logu uzturēšanas akcijā iedzīvotāji pašrocīgi atjauno savu namu logus.
Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2019.

229. attēls. Drobakas speciālisti restaurācijas nometnē Kuldīgā. *Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2011.*

230. attēls. Starptautiskā zinātniskā konference, kas bija veltīta Kurzemes-Zemgales hercogistes vēsturei.
Aigas Blumbergas foto, 2020.

231. attēls. Kuldīgas cepurnieku kauss, nezināms meistars B.L. *Kuldīgas novada muzeja arhīva foto, 1994.*

Kuldīgas Restaurācijas centrs

Kuldīgas Restaurācijas centrs ir kontaktpunkts Kuldīgas vecpilsētas iedzīvotājiem, ēku īpašniekiem, vietējiem uzņēmējiem, būvniekiem, arhitektiem un amatniekiem par jautājumiem, kas saistīti ar vēsturisku ēku uzturēšanu, atjaunošanu un restaurāciju. Centra speciālistiem ir pieredze mantojuma pārvaldībā, restaurācijā un vēsturiskajās amatu prasmēs, īpaši specializējoties koka būvgaldniecības detaļu un koka arhitektūras formu restaurācijā.

Organizējot pieaugušo izglītošanas aktivitātes, centrs skaidro tradicionālo būvniecības paņēmieni izmantošanas nozīmi ēku ilgtspējas nodrošināšanai, kā arī veicina tradicionālo būvniecības materiālu izmantošanu.

Kopš 2008. gada Kuldīgas Restaurācijas centrs rīko regulāro logu uzturēšanas akciju, ļaujot vēsturisko ēku īpašniekiem un iedzīvotājiem apgūt tradicionālās prasmes un zināšanas, kas ir būtiskas ēku uzturēšanai un ļauj uzlabot koka logu tehnisko stāvokli.

Kuldīgā ir vietējie amatnieki ar zināšanām un pieredzi restaurācijā un ēku koka un metāla detaļu atjaunošanā.

Restaurācijas centrs regulāri rīko vietēja un starptautiska mēroga restaurācijas darbnīcas un seminārus, nodrošinot teorētiskas zināšanas un praktiskas apmācības, lai vietējiem amatniekiem, restauratoriem un galdniekiem ar interesi par restaurāciju ļautu uzlabot savas amatnieciskās prasmes, celt profesionalitāti un pieņemt sarežģītus izaicinājumus meistarības veicināšanai.

Restaurācijas centrs tāpat piedalās starptautiskos sadarbības projektos ar restaurācijas speciālistiem un amatniekiem no citām Eiropas valstīm, tādējādi nodrošinot pieredzes apmaiņu un iegūstot jaunas zināšanas.

Kopš 2007. gada Kuldīgas restauratorus un Drobakas restaurācijas centra amatniekus vieno cieša sadarbība, ik pārgadus tiekoties kopīgās restaurācijas darbnīcās, daloties amata prasmes, izmantojot senos kokapstrādes darbarīkus, radot izcilus restaurācijas piemērus un kopīgi diskutējot par dažādām restaurācijas metodēm un tradicionālo paņēmienu lomu vēsturisko ēku uzturēšanā un atjaunošanā.

Kuldīgas novada muzejs

Kuldīgas novada muzeja Krājuma un pētniecības nodaļā strādā septiņi darbinieki: galvenais krājuma glabātājs, divi krājuma glabātāji, restaurators, divi pētnieki un nodaļas vadītājs. Krājuma glabātāji un restaurators realizē šādas muzeja funkcijas: sistemātiski vāc materiālās liecības, kas raksturo Kuldīgas novadu no vissenākajiem laikiem līdz mūsdienām Latvijas un pasaules kontekstā, uzskaita, dokumentē un inventarizē muzeja priekšmetus, veido informatīvo datubāzi par muzeja krājumu, kā arī rūpējas par muzeja krājuma priekšmetu saglabāšanu. Pētnieki pēta muzeja krājumu un tēmas, kas raksturo Kuldīgas novada vēsturi un kultūru no vissenākajiem laikiem līdz mūsdienām Latvijas un pasaules vēstures kontekstā, balstoties uz veiktajiem pētījumiem, sagatavo referātus, lekcijas, publikācijas, izstāžu, ekspozīciju, pasākumu konceptuālos plānus u. c. Pašlaik pētnieka amatā muzejā strādā vēstures maģistrs, kurš specializējies 20. gadsimta Latvijas vēstures izpētē, un vēstures doktora grāda pretendentē, kura specializējusies viduslaiku un jaunāko laiku Latvijas vēstures izpētē. Nodaļas vadītāja ir arheoloģe un nodarbojas ar Latvijas senākās vēstures izpēti, specializējoties vēlā dzelzs laikmeta materiālās un nemateriālās kultūras izziņāšanā. Saskaņā ar muzeja attīstības stratēģiju muzejam atsevišķu tēmu izpētei tiek papildus piesaistīti atbilstoši eksperti – mākslas vēsturnieki, etnogrāfi, vēsturnieki u. c.

Izglītības jomā muzejā strādā muzejpedagogs, kurš izstrādā, pilnveido un īsteno dažādām mērķauditorijas grupām pielāgotas nodarbības, kurās muzeja apmeklētāji tiek iepazīstināti ar Kuldīgas novada materiālo un nemateriālo cilvēces un vides mantojumu no vissenākajiem laikiem līdz mūsdienām Latvijas un pasaules kontekstā.

Kuldīgas Aktīvās atpūtas centrs

Kuldīgas Aktīvās atpūtas centra darbiniekiem ir zināšanas un izglītība tūrisma vadībā un sabiedriskajās attiecībās, kā arī pieredze mārketinga jomā. Atpūtas centra darbinieki piedalās starptautiskos projektos par tūrisma produktu veidošanu, tādējādi nodrošinot pieredzes apmaiņu un papildu zināšanas.

Kuldīgas Aktīvās atpūtas centrs ar pašvaldības atbalstu reizi trīs vai četros gados organizē apmācības gidiem. To laikā dažādu saistīto nozaru speciālisti nodod zināšanas esošajiem vai topošajiem gidiem.

Kuldīgas Aktīvās atpūtas centrs katru gadu vietējiem tūrisma uzņēmējiem un tūrisma nozarē

strādājošajiem organizē seminārus un diskusijas par aktuāliem jautājumiem tūrisma nozarē, piemēram, kvalitātes uzlabošanu, viesmīlību, jaunu produktu veidošanu, esošo produktu uzlabošanu, mārketingu un tehnoloģijām tūrismā u.c.

Regulāri piedaloties starptautiskās izstādēs un darbsemināros Eiropā, Aktīvās atpūtas centra darbinieki iegūst zināšanas tūrisma mārketingā. Kuldīgas Aktīvā atpūtas centra darbinieki gūst jaunu pieredzi, piedaloties reģionālās konferencēs, semināros, pieredzes apmaiņas braucienos.

Kuldīgas Mākslinieku rezidence

Mākslinieku rezidences mērķis ir veicināt Kuldīgas kā radošas pilsētas tēlu Latvijā un ārvalstīs, sekmēt mākslas procesus ārpus Rīgas. Tādējādi tiek sniegts ieguldījums vietējās kultūrtelpas veidošanā, lai radītu to īpašo gaisotni, kas asociējas ar jaunradi, atvērību, inovācijām, mantojuma saglabāšanu, starptautisku notikumu klātbūtni, kas ir ieguldījums arī sabiedrības labklājības veidošanā.

Mākslinieku rezidences darbības virzieni:

- mākslinieku rezidencei ir attīstītāja loma nacionālās nozīmes sadarbības projektā mākslas un radošā klastera izveidei Kuldīgā. Klastera darbība vērsta uz starptautiskas maģistra līmeņa studiju programmas izstrādi "Pakalpojumu dizaina stratēģijas un inovācijas", ko īsteno Latvijas Mākslas akadēmija, Lapzemes Universitāte, Rīgas Ekonomikas augstskola un Igaunijas Mākslas akadēmija. Plānots, ka papildus studiju programmai klasterī tiks nodrošināti arī 3D prototipēšanas darbnīcas pakalpojumi un starptautiski mākslas rezidenču projekti;
- pieaugušo izglītības projekti radošajās nozarēs (vasaras skolas, publisku lekciju programmas);
- vizuālās mākslas rezidenču projekti (glezniecība, fotogrāfija, tēlniecība u.c.);
- Kuldīgas Mākslas nama un Kuldīgas Mākslinieku rezidences galerijas izstāžu programmas īstenošana;
- mākslas projektu vadība.

Pasākumu īstenošanā Kuldīgas Mākslinieku rezidence iesaista starptautisku augstskolu speciālistus un profesionālus māksliniekus, piemēram, Latvijas Mākslas akadēmijas rektoru, profesoru Kristapu Zariņu; gleznotāju, asociēto profesoru un Latvijas Mākslas akadēmijas prorektoru jaunrades un administratīvajā darbā Andri Vītoliņu; Latvijas Mākslas akadēmijas asociēto

232. attēls. Kuldīgas Mākslinieku rezidences ēka Pils ielā 2. Kuldīgas Mākslinieku rezidences arhīva foto, 2020.

233. attēls. Kuldīgas Mākslinieku rezidences galerija Pils ielā 2. Kuldīgas Mākslinieku rezidences arhīva foto, 2020.

profesori Ilzi Kundziņu; *Mg. art., Mg.iur.* Agitu Gritāni; Purviša balvas saņēmējus, māksliniekus Andri Eglīti, Katrīnu Neiburgu, Miķeli Fišeru, Purviša balvas 2021 nominantus, māksliniekus Kristu un Reini Dzudzilo; Igaunijas Mākslas akadēmijas Interaktīvā dizaina programmas direktoru Tanelu Karpu (*Tanel Kärp*); Rīgas Ekonomikas augstskolas mācībspēku, MBA, PhD kandidāti Inu Gleizdāni; Lapzemes Universitātes vecāko pētnieku, PhD, MBA, Mtech Melāniju Sarantou (*Melanie Sarantou*); Lapzemes Universitātes pētnieci, MA, PhD kandidāti Titu Jilkās (*Titta Jylkäs*), kultūrvēsturiskā mantojuma interpretācijas speciālisti Elīnu Kalniņu u.c.

Izglītības institūcijas

Arhitektūras studijas

Rīgas Tehniskajai universitātei ir ilgtermiņa pieredze arhitektu izglītošanā. Tā ir vienīgā augstākās izglītības iestāde Latvijā, kur visos augstākās izglītības (bakalaura, maģistra, doktora) līmeņos sagatavo speciālistus arhitektūrā.

Biznesa, mākslas un tehnoloģiju augstskola “RISEBA” ir privāta augstskola, kas piedāvā arhitektūras studijas starptautiskā gaisotnē Latvijā divos secīgos posmos – bakalaura programmā arhitektūrā un profesionālajā maģistra studiju programmā arhitektūrā.

Vēstures un arheoloģijas studijas

Latvijas Universitāte ir izglītības iestāde, kur visos augstākās izglītības (bakalaura, maģistra, doktora) līmeņos sagatavo speciālistus vēsturē un arheoloģijā. Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūts bija Kuldīgas novada pašvaldības un Kuldīgas novada muzeja sadarbības partneris, organizējot starptautisko zinātnisko konferenci par Kurzemes-Zemgales hercogistes vēsturi, kas tiks vairāk aprakstīta 5.i sadaļā.

Kultūras menedžmenta un kultūras mantojuma pārvaldības programmas

Latvijas Kultūras akadēmija nodrošina bakalaura un maģistra studiju programmas kultūras menedžmentā. 2020. gadā Latvijas Kultūras akadēmija kopā ar sadarbības partneri **Vidzemes Augstskolu** sāka piedāvāt jaunu un unikālu maģistra studiju programmu “Kultūras mantojuma pārvaldība un komunikācija”. Programmā ir ietverts viss problēmjautājumu loks, ar ko saskaras jebkurā no kultūras mantojuma jomām strādājošie – tiesības un ētika, vēsturiskā un mūsdienu izpratne par mantojumu un tā ilgtspējību, kultūras mantojuma saglabāšana, digitalizācija, interpretācija, ekspozīcija, dizains un pedagoģiskie aspekti, mantojums kā tūrisma un brīvā laika resurss, uzņēmējdarbība radošajās industrijās, pētniecības dizains. Programmā tiks pasniegta arī stratēģiskā vadība, integrētā komunikācija, radošā domāšana, resursu piesaiste, kas sniegs atbalstu kultūras mantojuma efektīvākai pārvaldīšanai, kā arī Erasmus sniegtās iespējas, ārvalstu un vietējo profesionāļu vieslekcijas, specializācijas prakse. Programma domāta gan topošajiem, gan esošajiem kultūras mantojuma speciālistiem, kultūras tūrisma ekspertiem, valsts un pašvaldību darbiniekiem, kuru pienākumu lokā ir kultūrvietas, un citiem aktīvajiem mantojuma saglabātājiem un sargātājiem.

235. attēls. Kuldīgas mākslas un radošā kvartāla makets, veidojusi arhitekte Zaīga Gaile. Būvdarbi sākās 2019. gadā. *Anša Starka foto, 2019.*

tējo profesionāļu vieslekcijas, specializācijas prakse. Programma domāta gan topošajiem, gan esošajiem kultūras mantojuma speciālistiem, kultūras tūrisma ekspertiem, valsts un pašvaldību darbiniekiem, kuru pienākumu lokā ir kultūrvietas, un citiem aktīvajiem mantojuma saglabātājiem un sargātājiem.

Mākslas un radošais klasteris ar tajā īstenoto starptautisko maģistra līmeņa studiju programmu “Pakalpojumu dizaina stratēģijas un inovācijas” ir reģionālās attīstības, ekonomiska atspēriena un reģiona ilgtspējas

projekts. Sadarbībā ar starptautiskajiem partneriem (Latvijas Mākslas akadēmija, Lapzemes Universitāte, Rīgas Ekonomikas augstskola, Igaunijas Mākslas akadēmija) īstenojamā studiju programma veicinās pastāvīgu starptautisku mācībspēku un studentu klātbūtni Kuldīgā.

2020. gada otrajā pusē Mākslas un radošā klastera projekts ir pusceļā – ir uzsākti ēkas rekonstrukcijas būvdarbi, kam paralēli notiek studiju programmas izstrāde, kuras ietvaros patlaban ir pabeigta satura un kursu aprakstu sagatavošana, notiek starptautisko augstskolu konsorcijs sadarbības līguma un budžeta priekšlikumu apspriešana. Paredzēts, ka studiju programmas licencēšanas pieteikums Latvijā tiks iesniegts 2021. gada sākumā. Klastera ēka tiks izmantota programmas īstenošanai, sākot no 2022. gada rudens semestra.

Mākslas vēstures un restaurācijas studijas

Latvijas Mākslas akadēmija piedāvā iegūt augstāko izglītību mākslas vēsturē (bakalaura, maģistra un doktora studiju programmas) un restaurācijā (bakalaura un maģistra studiju programmas).

Praktiskas restaurācijas studijas piedāvā **Rīgas Celtniecības koledža**. Četru gadu garumā apgūstot programmu “Restaurācija”, students iegūst restaurācijas tehniķa kvalifikāciju. Studentiem regulāri ir restaurācijas prakse Svētās Trīsvienības Romas katoļu baznīcā Kuldīgā.

Izglītības iestāde reizi divos gados piedāvā starptautiskos koka konservācijas tehnoloģijas kursus ar mērķi veicināt izpratni par koka konservāciju un izpēti šajā jomā. Kursi tiek rīkoti reizi divos gados un paredzēti profesionāļiem ar vismaz trīs gadu pieredzi restaurācijā un ietver tiešsaistes lekcijas un klātienē darbnīcas četru nedēļu garumā Oslo. Kursus organizē Starptautiskais kultūras vērtību saglabāšanas un restaurācijas pētniecības centrs (ICCROM) sadarbībā ar Norvēģijas Kultūras mantojuma direktorātu un Norvēģijas Zinātņu un tehnoloģiju universitāti.

Restauratoru auditorijai paredzētas lekcijas un restauratoru darbnīcu apmeklējumus organizē **Latvijas Restauratoru biedrība**.

Tūrisma izglītība

Profesionālās izglītības kompetences centrs “Kuldīgas Tehnoloģiju un tūrisma tehnikums” nodrošina sākotnējo profesionālo izglītību vairākās ar tūrisma nozari saistītās jomās, t. i., ēdināšanas pakalpojumu, tūrisma pakalpojumu, restorānu pakalpojumu, viesnīcu pakalpojumu pilna mācību laika izglītības programmās.

Mācību vizītes Kuldīgā

Kopš 2015. gada katru gadu RISEBA Arhitektūras fakultātes bakalaura un maģistra programmu studenti kultūras mantojuma studiju, ko pasniedz asociētā profesore, *Dr. arch.*, Kuldīgas novada pašvaldības Būvvaldes vadītāja Jana Jākobsons, ietvaros ierodas veikt praktiskus pētījumus Kuldīgā. Studiju vizītes laikā studenti iepazīstas ar Kuldīgas vecpilsētu, tās vidi, ēkām un citiem objektiem, veic izpēti par Kuldīgas vecpilsētai aktuāliem tematiem, piemēram, kā aizpildīt zaudēto apbūvi vai integrēt padomju laika objektus vecpilsētā. Studentu darbi tiek izmantoti pašvaldības plānu un vīziju izstrādei.

236. attēls. Kopš 2015. gada katru gadu studenti, kuri apgūst gan bakalaura, gan maģistra studiju programmas arhitektūrā RISEBA Arhitektūras fakultātē, kultūras mantojuma studiju, ko pasniedz asociētā profesore, *Dr. arch.*, Kuldīgas novada pašvaldības Būvvaldes vadītāja Jana Jākobsons, ietvaros apmeklē Kuldīgu, lai veiktu praktiskus pētījumus Kuldīgā. Šī vizīte norisinājās Rātlaukuma pārbūves laikā.
Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2013.

Arī citu Latvijas augstskolu un koledžu studenti, piemēram, topošie ainavu arhitekti, būvinžinieri no Latvijas Lauksaimniecības universitātes, nākamie arhitekti no Rīgas Tehniskās universitātes un arhitektu asistenti, kuri studē Rīgas Celtniecības koledžā, regulāri apmeklē Kuldīgu ar izglītojošu mērķi izzināt kultūras mantojuma un konservācijas jautājumus.

5.h Apmeklētājiem pieejamās telpas, aprīkojums un infrastruktūra

Mantojuma vieta atrodas Latvijas rietumu daļas – Kurzemes – centrā, vien 150 km attālumā no Rīgas. Tajā var viegli nokļūt gan ar automašīnu, gan sabiedrisko transportu.

Gaisa satiksme

Kuldīgai tuvākās lidostas, kas nodrošina starptautiskos lidojumus, atrodas Ventspilī (50 km), Liepājā (88 km) un Rīgā (150 km).

Ventspils lidosta (IATA: VNT, ICAO: EVVA) ir valsts nozīmes civilās aviācijas lidlauks, kas specializējas vispārējas aviācijas lidojumu apkalpošanā jeb sertificēta vizuāļajiem lidojumiem diennakts gaišajā un tumšajā laikā. Ventspils lidosta nenodrošina regulāros reisus, bet uzņem čarterreisus. No Ventspils lidostas ar auto līdz Kuldīgai ceļā jāpavada aptuveni 40 minūtes.

Liepājas starptautiskā lidosta (IATA: LPX, ICAO: EVLA) vasaras sezonā četras reizes nedēļā izpilda reisus maršrutā Liepāja–Rīga–Liepāja, kas nodrošina ērtāku savienojumu ar turpmākiem lidojumiem no starptautiskās Rīgas lidostas. No Liepājas lidostas ar auto līdz Kuldīgai ceļā jāpavada aptuveni viena stunda.

Starptautiskā lidosta “Rīga” (IATA: RIX, ICAO: EVRA) ir strauji augošs Ziemeļeiropas gaisa satiksmes mezgls. No lidostas “Rīga” ziemas sezonā iespējams doties uz vairāk nekā 70, bet vasaras sezonā – uz vairāk nekā 100 galamērķiem. No Rīgas lidostas ar auto līdz Kuldīgai ceļā jāpavada aptuveni viena stunda un 30 minūtes.

Sauszemes pasažieru pārvadājumi

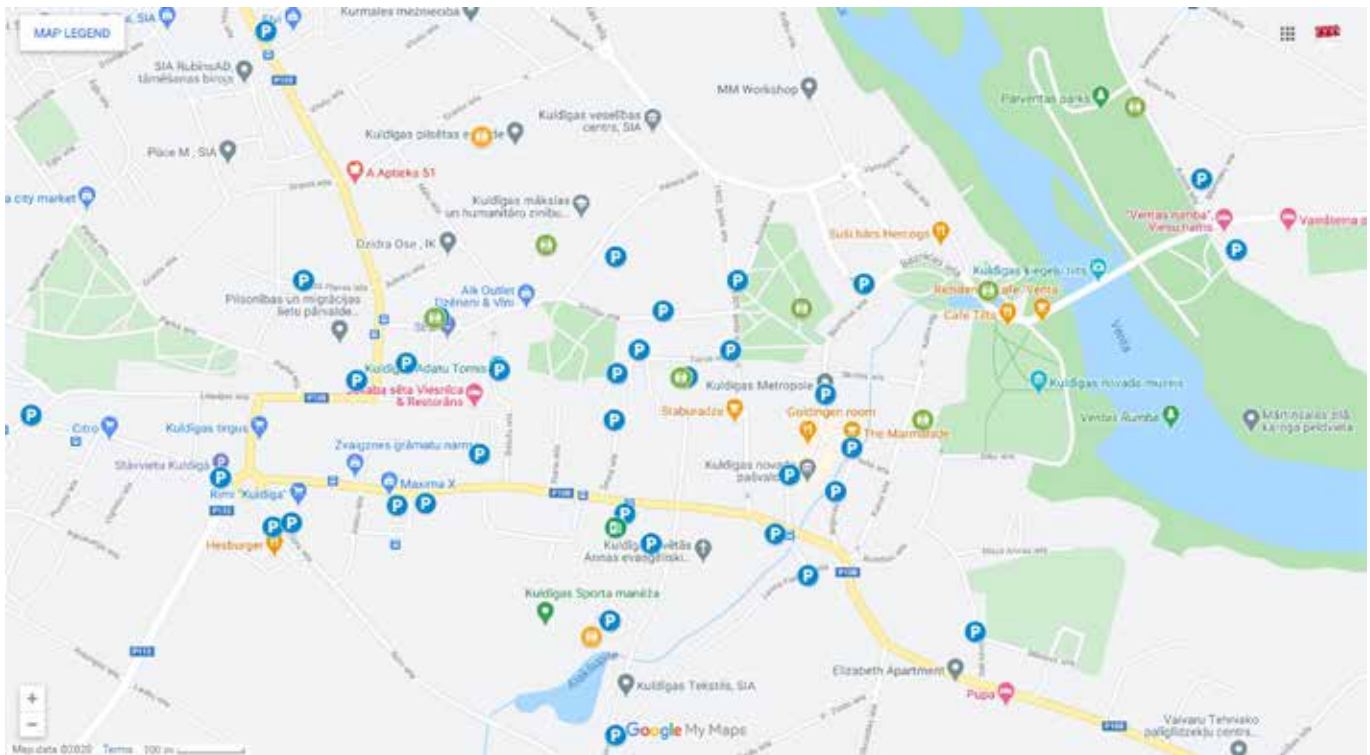
Kuldīgā iespējams nokļūt ar autobusu no dažādiem galamērķiem – Rīgas, Liepājas, Ventspils, Talsiem, Saldus un citām pilsētām. Autobusu satiksme no un uz Rīgu ir regulāra – 7 līdz 9 reisi dienā. Ar autobusu no Rīgas līdz Kuldīgai var nokļūt 2,5 līdz 3 stundās. Mantojuma vietas teritorijā esošajā ielu tīklā ir ierīgtas autobusu pieturvietas, kas atrodas Mucenieku ielā un Jelgavas ielā.

237. attēls. Lai autostāvvietu ietekme mantojuma vietas teritorijā nebūtu tik dominējoša, autostāvvietas galvenokārt izvietotas ielu malās, tās klāj laukakmens bruģa segums. Krista Spruksta foto, 2020.

Autostāvvietas

Kuldīgas pilsētā, tostarp mantojuma vietas un tās buferzonas teritorijā, izveidots lielākas un mazākas ietilpības autostāvvietu tīkls, lai nodrošinātu apmeklētāju ērtu piekļuvi mantojuma vietai. Visas autostāvvietas ir pieejamas bez maksas un tikai dažās no tām ir laika ierobežojums. Lai autostāvvietu ietekme mantojuma vietas teritorijā nebūtu tik dominējoša, autostāvvietas galvenokārt izvietotas galvenokārt ielu malās, tās klāj laukakmens bruģa segums. Stāvvietas ir aprīkotas ar mazāka izmēra ceļa zīmēm. Pilsētas nozīmīgākais auto stāvlaukums ir Pilsētas laukums, kur vienlaikus iespējams novietot 200 automašīnas. Tas samazina transportlīdzekļu intensitāti un

238. attēls. Autostāvvietas, kas pieejamas mantojuma vietas apmeklētājiem. Avots: Kuldīgas novada pašvaldība, 2020.

novietoto transportlīdzekļu skaitu mantojuma vietas teritorijā.

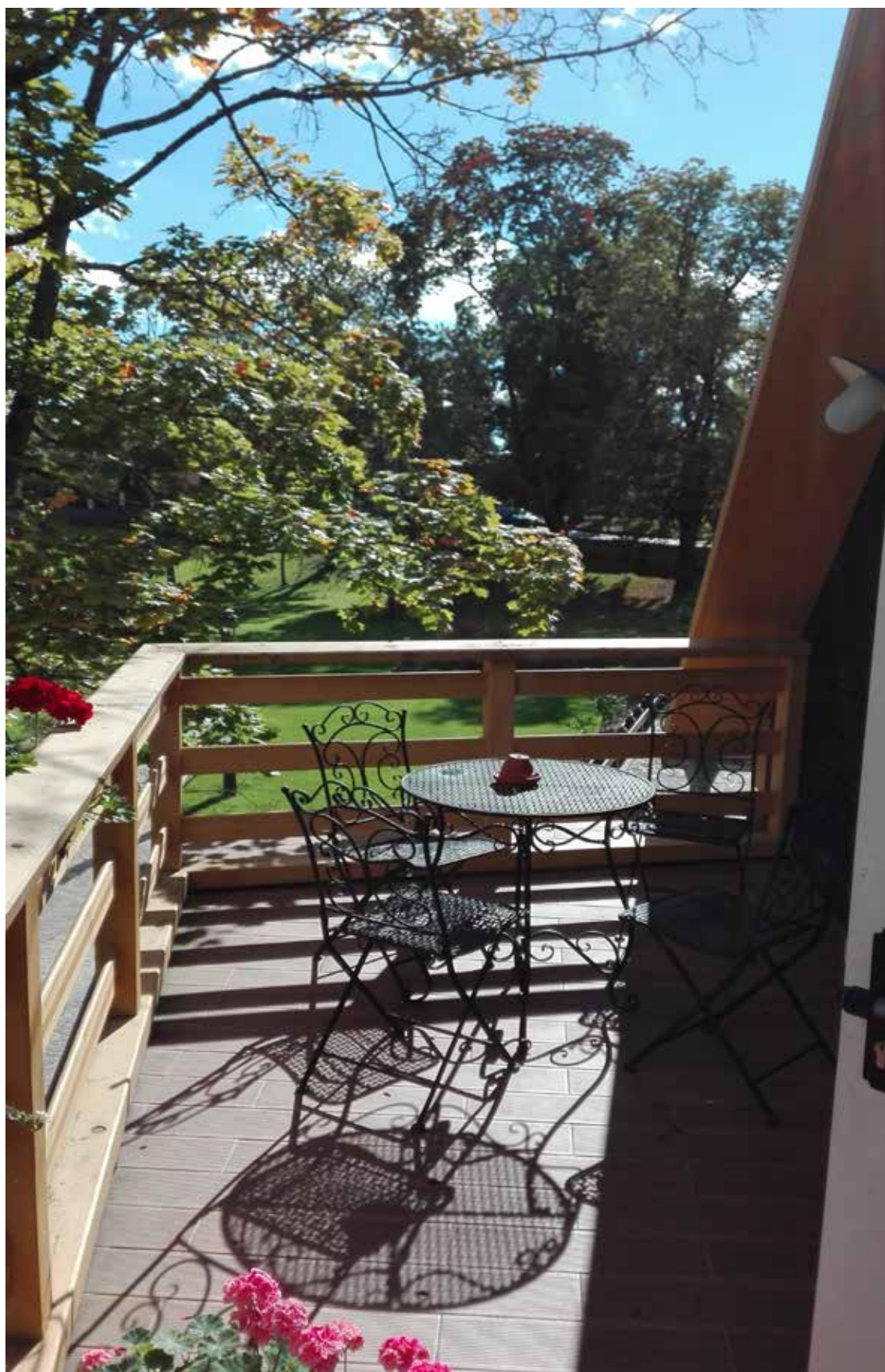
Kuldīgā izveidots publiski pieejams labierīcību tīkls. Iedzīvotāju un apmeklētāju ērtībai pašvaldība sagatavojusi pārskatāmu interaktīvu karti ar visām pilsētā esošajām autostāvvietām un labierīcībām, tai skaitā mantojuma vietā un tās buferzonā. Karte pieejama, izmantojot “Google Maps” aplikāciju.

Kuldīgas pašvaldība ir izveidojusi norāžu sistēmu, lai apmeklētāji varētu ērti pārvietoties pa vecpilsētu un atrast galvenās tūristu pieejas vietas, tūrisma informācijas centru un citas iestādes. Norāžu stabi satur gan rakstiskas, gan vizuālas norādes. Apmeklētāji var izmantot arī Kuldīgas audiogīdu, kas ir pieejams latviešu, angļu un vācu valodā tīmekļa vietnē <http://visitkuldiga.com/category/audiogids/>. SIA “Kuldīgas komunālie pakalpojumi” sētnieki, kuri vecpilsētu uztur tīru, ir tērpti speciālās uniformās un ir izgājuši angļu sarunvalodas apmācības, lai varētu palīdzēt apmeklētājiem, ja viņiem ir jautājumi, kā atrast apskates objektus vai tūrisma informācijas centru.

239. attēls. Kuldīgas tūrisma informācijas centrs izvietots pašā vecpilsētas centrā Rātslaukuma malā, Baznīcas ielā 5. Tajā arī piedāvā iznomāt velosipēdu. Ričarda Sotaka foto, 2020.

240. attēls. Šaha kluba apartamenti Skolas ielā 4.
Sintijas Vitoliņas foto, 2018.

241. attēls. Restorāns “Bangert’s” atrodas Pils ielā 1 netālu no Ventas upes, pa tā logiem paveras skats uz Ventas Rumbu. *Rītas Antonovas foto, 2020.*

242. attēls. Ventas Rumba ir viens no tūristu iecienītākajiem apskates objektiem Kuldīgā. To uzskata par platāko ūdenskritumu Eiropā. *Kārļa Komarovska foto, 2020.*

Tūrisma informācijas centrs, suvenīru veikali, velosipēdu noma, motorrolleri, SUP dēļi

Kuldīgas tūrisma informācijas centrs atrodas pašā vecpilsētas centrā Rātslaukuma malā. Tajā apkalpo klientus, kuri ieradušies Kuldīgā, kā arī sniedz digitālo informāciju par tūristu piesaistes vietām un pieejamajiem pakalpojumiem tīmekļa vietnē www.visitkuldiga.com. Centra darbinieki nodrošina to, ka tīmekļa vietne ir viegli pārskatāma un ērti lietojama. Tūristu piesaistīšanai tiek izmantotas arī lapas “Facebook” un “Instagram”. Ik gadu centrs sagatavo un izdod dažādas drukātas tūrisma brošūras un citus materiālus.

Vecpilsētā atrodas vairāki suvenīru veikali, kas piedāvā apmeklētājiem Kuldīgai raksturīgus suvenīrus. Ir arī vairāki uzņēmumi, kas nodrošina velosipēdu, motorrolleru un SUP dēļu nomu. Velosipēdu nomas pakalpojumu nodrošina arī Kuldīgas tūrisma informācijas centrā.

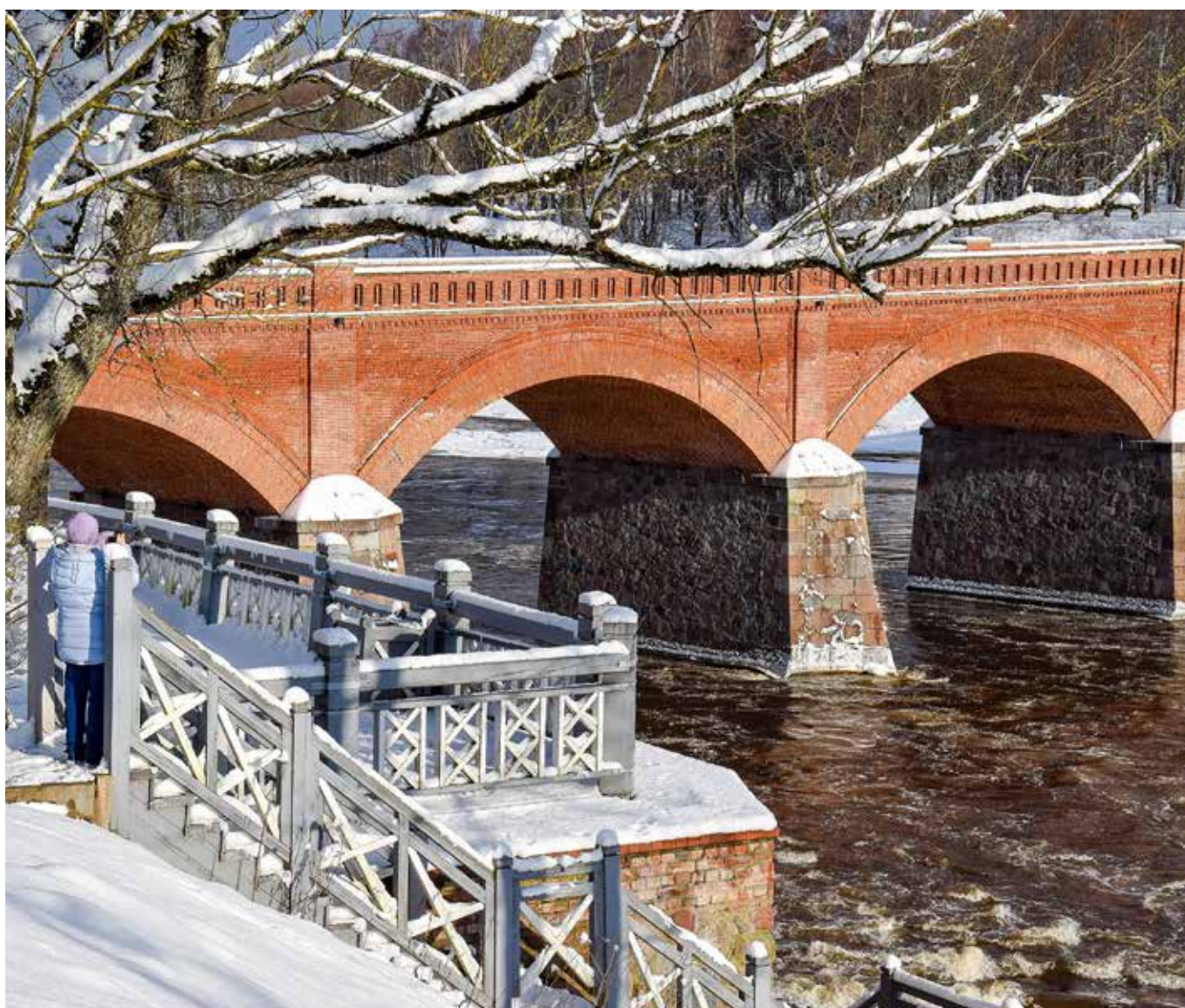
Naktsmītnes

Kuldīgā un tās apkārtnē ir 59 naktsmītnes. Pilsētā tās ir viesnīcas un apartamenti, savukārt apkārtnē – brīvdienu un viesu mājas, kā arī kempingi. Kuldīgas vecpilsētā pēdējos gados ir atvērti vairāk kā 10 apartamenti, piedāvājot augsta līmeņa servisu, par ko arī liecina starptautiskās naktsmītņu rezervācijas sistēmas *Booking.com* vidējais vērtējums – ~9,4.

Kafejnīcas/ restorāni

Kopumā Kuldīgā un tās tuvākajā apkārtnē ir 23 kafejnīcas un restorāni, piedāvājot vidēja un augsta līmeņa ēdināšanas servisu. Kuldīgas restorānu un kafejnīcu piedāvājums ir viens no iemesliem, lai apkārtējo pilsētu iedzīvotāji brīvdienas pavadītu Kuldīgā. Jau četrus gadus Kuldīgā tiek organizēta Kuldīgas Restorānu nedēļa, kurā aptuveni 10 kafejnīcas un restorāni sagatavo īpašus piedāvājumus par speciālām, vienotām cenām.

243. attēls. Senais ķieģeļu tilts pār Ventu. *Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2018.*

Tūrisma objekti

Ventas Rumba

Ventas Rumba ir Eiropā platākais dabiskais ūdenskritums, kura platums ir 249 m un augstums no 1,6 līdz 2,2 m. Pavasaros un rudenos virs ūdenskrituma vērojama zivju “lidošana”.

Senais ķieģeļu velju tilts pār Ventu

Ķieģeļu tilts kalpo kopš 1874. gada un ir garākais šāda veida autotransporta tilts Eiropā – 164 m. Tas ir būvēts pēc 19. gadsimta ceļu standartiem – 500 pēdas garš un 26 pēdas plats, lai pa to varētu virzīties divas viena otrai pretī braucošas karietes.

Alekšupītes ūdenskritums

Alekšupītes ūdenskritums ir augstākais ūdenskritums (4,15 m) Latvijā. 17. gadsimtā tas nostiprināts un apbūvēts, lai tā straumi savulaik izmantotu Kurzemē pirmo papīra dzirnavu darbināšanai.

244. attēls. Alekšupītes ūdenskritums.
Sandra Kuzmicka foto, 2012.

245. attēls. Pilsētas dārzs.
E. Tabaka foto, 2011.

246. attēls. Sv. Katrīnas luterāņu baznīca Baznīcas ielā 33.
Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2020.

247. attēls. Kuldīgas novada muzejs Pils ielā 5.
Kristīnes Āboliņas foto, 2020.

Pilsētas dārzs

Atpūtas teritorija, kurā izvietotas vairāk nekā 15 tēlnieces Līvijas Rezevskas skulptūras, atrodas senākajā Kuldīgas pilsētas daļā, bijušās Vācu ordeņa un vēlāk hercoga Jēkaba pils vietā. Vasaras sezonā nedēļas nogalēs te darbojas brīvdabas kino.

Kuldīgas Sv. Katrīnas luterāņu baznīca

Vēsturiskais dievnams vasaras sezonā atvērta plašākai publikai. Lai varētu apskatīt Kuldīgu no putna lidojuma, par ziedojumiem ir iespēja uzkāpt baznīcas tornī.

Kuldīgas novada muzejs

Ventas krastu rotā īsta koka arhitektūras pērle, leģendām apvītā Bangertu villa jeb Kuldīgas novada muzejs, kas piedāvā ekspozīcijas, izstādes un pasākumus, kuru rezultātā sabiedrība iepazīst Kuldīgas novada daudzveidīgo mantojumu. 2. stāva ekspozīcija iekārtota kā dzīvoklis un ļauj iepazīt turīga Kuldīgas pilsoņa dzīvesveidu 20. gadsimtā, bet 3. stāvā apmeklētāji var apskatīt ekspozīciju “Kuldīga pirms mums”, lai iegūtu priekšstatu par pilsētas vēsturi, tās pirmsākumiem un attīstību laika gaitā. Apmeklētāji var aplūkot muzeja krājuma priekšmetus – pagātnes notikumu lieciniekus –, apmeklēt dažādas izstādes par vēsturiskiem notikumiem, mākslu un izcilām personībām, kā arī baudīt skaistus brīžus senatnīgā gaisotnē ar neatkarīgu skatu uz Ventas Rumbu un Kuldīgas ķieģeļu tiltu. Muzeja apmeklējums, pateicoties sakārtotajai

248. attēls. Kuldīgas vecais rātsnams un Rātslaukums. Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2019.

infrastrukturai, būs ērts gan ģimenēm ar bērniem, gan cilvēkiem ratiņkrēslos un arī senioriem. Ieeja muzejā ir bez maksas.

Kuldīgas vecais rātsnams ar Rātslaukumu

Rātslaukums agrāk izmantots kā tirgus laukums. Kuldīgas vecais rātsnams celts 17. gadsimta otrā pusē. 2016. gadā tas vēra durvis pēc restaurācijas, un šobrīd tajā darbojas tautas lietišķās mākslas studijas un tūrisma informācijas centrs, kā arī atvērta neliela izstāžu zāle. Pie nama atrodas piemiņklis leģendārajam latviešu aktierim Ēvaldam Valteram.

Kuldīgas Mākslas nams un bibliotēka

Bijušais sinagogas ēku komplekss sastāv no trīs ēkām – sinagogas, kas celta 1875. gadā, lūgšanu nama un ebreju kapličas. 2011. gadā pēc ēku pārbūves durvis šajās ēkās vēra Kuldīgas Galvenā bibliotēka un Kuldīgas Mākslas nams.

249. attēls. Kuldīgas Mākslas nams un bibliotēka 1905. gada ielā 6. L. Gūtmanes foto, 2012.

250. attēls. Svētās Trīsvienības Romas katoļu baznīca Raiņa ielā 6A. *Krista Spruksta foto, 2020.*

Kuldīgas Svētās Trīsvienības Romas katoļu baznīca

Baznīcas pamatakmens ielikts 1641. gadā, klātesot hercogam Jēkabam. Baznīcā ir viens no greznākajiem katoļu dievnamu interjeriem Kurzemē.

Vecākā koka māja Kuldīgā

Ēka, kas celta 1670. gadā, atrodas pie tā sauktās Latvijas Venēcijas, jo gar tās pamatiem tek Alekšupīte. Mājas greznums ir ieejas durvis ar virsgaismas lodziņu, kā arī viens no senākajiem vējrādītājiem ar vienradža attēlu.

Kuldīgas Restaurācijas centrs

Kuldīgas Restaurācijas centrā Baznīcas ielā 30 apmeklētāji var vērot un izziņāt restaurācijas procesu, kura pamatā ir tradicionālās ēku atjaunošanas metodes. Grupām aicinājums pieteikties iepriekš.

Kuldīgas Mākslinieku rezidences galerija

Izstāžu telpā Pils ielā 2 vasaras sezonā skatāmas gan jauno talantu, gan arī labi zināmu mākslinieku darbu izstādes.

251. attēls. Vecākā koka māja Kuldīgā, Baznīcas ielā 7.
Ričarda Sotaka foto, 2020.

252. attēls. Kuldīgas Restaurācijas centrs Baznīcas ielā 30.
Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2019.

253. attēls. Kuldīgas Mākslinieku rezidences galerija Pils ielā 2.
Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2019.

254. attēls. Ekskursiju vilcieniņš “Ludis” Kuldīgā kursē kopš 2016. gada. *Signetas Lapiņas foto, 2016.*

255. attēls. Juveliera Ulda Melberga darbnīca un antikvariāts Jelgavas ielā 1. *Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2017.*

256. attēls. Pastaigu taka gar Ventu. *Ričarda Sotaka foto, 2019.*

257. attēls. Mārtiņšala (Zilā karoga pludmale). *Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2013.*

Dzīvais muzejs “Senās Kuldīgas stāsts”

Interaktīvā ekspozīcija aizraujošā veidā vēsta par Kuldīgas senatnes notikumiem. Šī privātā iniciatīva ir lielā mērā saistīta ar Kuldīgas vēsturi Kurzemes-Zemgales hercogistes periodā.

Ekskursiju vilcieniņš “Ludis”

Vilcieniņš vizina pasažierus cauri pilsētai teju visa gada garumā, ļaujot iepazīt un izzināt Kuldīgas ielas, vēsturiskās ēkas, vietas un notikumus. Vienas tūres ilgums ~50 minūtes.

Juveliera Ulda Melberga darbnīca un antikvariāta kolekcija

Kolorītais juvelieris Uldis savu darbnīcu-antikvariātu iekārtojis senās mājas Jelgavas ielā 1 pagrabstāvā.

Izlaušanās spēle “Escape Room Kuldīga”

Spēles dalībnieki tiek ieslēgti istabā, no kuras tiem jāizkļūst 60 minūšu laikā, risinot dažādus paslēptus uzdevumus. Izlaušanās istaba atrodas Baznīcas ielā 32.

Pastaigu taka gar Ventu

2,5 km gara pastaigu taka gar pašu Ventas krastu savieno Kuldīgas seno ķieģeļu tiltu ar jauno tiltu. No takas skatu punktiem paveras iespaidīgas ainas uz seno tiltu un Ventas Rumbu.

Mārtiņšala (Zilā karoga pludmale)

Labiekārtota pludmale ar aktīvās atpūtas laukumu bērniem un pieaugušajiem, ģērbtuvēm, labierīcībām un veselības taku. Mārtiņšala ir pieejama cilvēkiem ar kustību traucējumiem un māmiņām ar bērnu ratiņiem.

Kuldīgas novada sporta skolas baseins un SPA komplekss

Baseins un SPA komplekss ārpus vasaras sezonas pašā vecpilsētas centrā apmeklētājiem piedāvā atpūtu divu veidu pirtīs, sālīstābā un 25 m garā baseinā.

Kulturālo kartupeļu lauks un vides instalācija skatuve “Vēl lielāks galds virs mana galda”

Ventas upes krastā atrodas kartupeļu lauks, kurā aug kulturāli kartupeļi. Kartupeļu lauks apliecina Imanta Ziedoņa pārļaicīgo literāro darbu “Kurzemīte” un arī to, ka hercogs Jēkabs savulaik atveda kartupeļus uz

258. attēls. Baseins un SPA Kalna ielā 6.
Ginta Astiča foto, 2018.

259. attēls. Iebūvētā lāde Štefenhāgena namā
Baznīcas ielā 17.
Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2019.

Kurzemes-Zemgales hercogisti un iepazīstināja ar tiem vietējos cilvēkus. Kartupeļi augot var klausīties “Kartupeļu Lauka Radio”, kurā atskaņo izcilu cilvēku domas, labu mūziku un kultūras jaunumus. Katrs var pieslēgties pārraidei ar savām austiņām. Šeit apskatāma arī vides instalācija skatuve “Vēl lielāks galds virs mana galda”.

Štefenhāgena nams ar manteļskursteni un lādi

Leģenda vēsta, ka šajā namā Baznīcas ielā 17 savulaik uzturējies Zviedrijas karalis Kārlis XII. Zviedrijas karalis šajā ēkā atstājis liela izmēra drēbju lādi (2x2,5m), kas daļēji iebūvēta sienā. Šeit apskatāms arī lielākais manteļskurstenis Kurzēmē.

5.i Politiskās nostādnes un programmas saistībā ar mantojuma vietas parādīšanu un popularizēšanu

Kuldīgas novada pašvaldība pēdējo divdesmit gadu laikā īsteno apjomīgu pasākumu klāstu, lai izzinātu iedzīvotāju viedokli, veidotu iedzīvotāju iesaisti un informētu viņus par vietējo kultūrvēsturisko identitāti, mantojuma nozīmīgumu un iedzīvotāju iespējām iesaistīties mantojuma vietas saglabāšanā. Iedzīvotāju izglītošanā, iesaistes veidošanā un pasākumu organizēšanā, lai prezentētu un popularizētu Kuldīgas vērtības, pilsētas vēsturi un nozīmīgo kultūras mantojumu, līdzdarbojas Kuldīgas novada pašvaldības Būvvalde, Kuldīgas Restaurācijas centrs, Kuldīgas novada muzejs, Kuldīgas Galvenā bibliotēka, Kuldīgas Mākslinieku rezidence un citas institūcijas. Arī vietējās nevalstiskās organizācijas ir iesaistījušās vietējās kopienas gara stiprināšanā, lai sekmētu iedzīvotāju apzināšanos par to, kādus dārgumus glabā Kuldīgas vecpilsēta.

Pasākumi domāti dažādām mērķauditorijām un dažādu vecumu cilvēkiem, sākot no skolēniem līdz pat aktīvajai Kuldīgas senioru kopienai.

Izglītojošie un vietējās sabiedrības iesaistes pasākumi bērniem un jauniešiem, kā arī ģimenēm

UNESCO pilsētas spēle

Kopš 2008. gada Kuldīgas novada pašvaldības Būvvalde sadarībā ar citām pašvaldības institūcijām, kā arī nevalstiskajām organizācijām organizē izglītojošu un sabiedrības iesaistes pasākumu “UNESCO pilsētas spēle”. Tā notiek reizi gadā. Spēles galvenais mērķis ir pievērst uzmanību vēsturiskās kultūrtelpas unikalitātei, Kuldīgas novada mantojuma saglabāšanai. Tāpat tās uzdevums ir izglītot, radīt izpratni, apziņu par Kuldīgas vecpilsētu kā pasaules kultūrvēsturisku vērtību; stiprināt, attīstīt kuldīdznieka identitātes un piederības sajūtu unikālai pilsētai

260. attēls. UNESCO spēles dalībnieki veic uzdevumus agrākajā pils vietā, kas mūsdienās ir Pilsētas dārzs. Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2013.

pasaulē – Kuldīgai. Pasākuma mērķauditorija ir skolu jaunieši, taču dažos gados spēlē piedalījušās arī ģimenes ar bērniem. Spēles laikā tās dalībnieki rod izpratni un iegūst jaunu informāciju par Latvijas kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu, tādējādi popularizējot mantojumu. Dalība spēlē veicina jauniešu patstāvību, pašiniciatīvu, radošu pieeju uzdevumam.

Novada mācība

2014. gadā Kuldīga novada pašvaldība ieviesa mācību priekšmetu “Novada mācība” vispārizglītojošās skolās. To māca vienu mācību gadu 5. klases skolēniem. Šo nodarbību mērķis ir, lai skolēni uzzinātu par Kuldīga novada kultūrvēsturisko un dabas mantojumu, iegūtu jaunas zināšanas par savu izcelsmi, novērtētu kultūras un dabas objektu daudzveidību novadā, kā arī redzētu vietējā mantojuma nozīmi valsts un pasaules kontekstā.

Divas ar UNESCO saistītā skolu tīkla skolas

Divas Kuldīga skolas – Profesionālās izglītības kompetences centrs “Kuldīgas Tehnoloģiju un tūrisma tehnikums” un Kuldīgas novada Bērnu un jauniešu centrs – piedalās UNESCO asociēto skolu projektā, tādējādi stiprinot zināšanas un prasmes, kas vajadzīgas, lai veicinātu ilgtspējīgu attīstību, tostarp izglītību par ilgtspējīgu attīstību un ilgtspējīgu dzīvesveidu, cilvēktiesībām, dzimumu līdztiesību, veicinot miera un nevardarbības kultūru, pasaules pilsonību un vairojot izpratni par kultūras daudzveidību un kultūras ieguldījumu ilgtspējīgā attīstībā.

Muzejpedagoģiskās programmas bērniem un jauniešiem

Kuldīgas novada muzejs piedāvā vairākas muzejpedagoģiskās programmas skolēniem un jauniešiem. Piemēram, muzejpedagoģiskās programmas **“Restaurācijas nianse”** mērķis ir rosināt skolēnos interesi un izpratni par restaurācijas norisi un procesiem. Klausoties muzejpedagoģes prezentāciju, skolēni pilnveido izpratni par restaurāciju un tās nozīmi. Aktivitātes mērķauditorija ir 1.–4. klašu skolēni un 5.–10. klašu skolēni. Praktiskas un radošas darbošanās rezultātā skolēni izprot restaurācijas sarežģīto gaitu. Savukārt muzejpedagoģiskās programmas **“Vēstures likločos”** nolūks ir ar nodarbības uzdevumu palīdzību nostiprināt skolēnu zināšanas par Latvijas un pasaules vēsturi, kā arī veicināt skolēnu prasmi pielietot skolā iegūtās zināšanas. Mērķa grupa ir 9.–12. klašu skolēni. Vēl viena muzejpedagoģiskā programma **“Četru laikmetu mozaīka”** tiecas sekmēt vēstures stundās iegūto zināšanu nostiprināšanu un koordinētu lietošanu, lai skolēns gūtu vispārēju Latvijas vēsturisko un hronoloģisko notikumu redzējumu, nostiprināt skolēnu vēstures mācību stundās iegūtās zināšanas, piedāvājot izpildīt daudzveidīgus uzdevumus, kuros iekļautas četru vēstures periodu (17. gadsimta vidus, 19. gadsimta beigas, 20. gadsimta 20.–30. gadi, 20. gadsimta 70. gadi) galvenās laikmeta iezīmes, rosināt skolēnus plašāk iepazīt Kuldīgas novada muzeja ekspozīciju “Kuldīga pirms mums”, efektīvi pielietojot un atkārtojot vēstures mācību stundās apgūto, un pilnveidot skolēnu izpratni par vēsturisko laika līniju un notikumu secību Latvijas teritorijā. Pasākuma mērķauditorija ir 7.–9. klašu skolēni. Cita aktivitāte, ko piedāvā muzejs, ir spēle jauniešiem

par Kuldīgas novadu. Tās nolūks ir rosināt skolēnus nostiprināt un gūt jaunas zināšanas par Kuldīgas novadu, tā vēsturi, ievērojamām personībām, ģeogrāfiju, kultūru un tūrismu. Spēlējot spēli, skolēni izzina Kuldīgas novadu un tā vēsturi, nozīmīgas personības, ģeogrāfiju, kultūru un tūrismu, stiprina piederības sajūtu savam novadam, nostiprinot patriotiskas jūtas par savu dzimto vietu. Pasākuma mērķauditorija ir 7.–10. klašu skolēni.

Programmas un pilsētas spēles ģimenēm

Vairākas pašvaldības iestādes ir sagatavojušas izglītojošas un izklaidējošas aktivitātes, kā arī pilsētas spēles, kas rosina cilvēkiem pavadīt savu brīvo laiku svaigā gaisā, vienlaikus iepazīstot Kuldīgas vecpilsētu un tās vērtības.

Kuldīgas novada muzejs organizē vairākas aktivitātes, kas pieejamas gan vietējām, gan viesu ģimenēm, kas vēlas jēgpilni pavadīt brīvo laiku. Piemēram, **“Ģimeņu ekspedīcija”** aicina ģimenes brīvdabā izzināt Kuldīgas vēsturi, katru reizi iepazīstot kādu interesantu pilsētas vietu, ielu vai maršrutu. Ekspedīcijas dalībnieki var uzzināt daudzus iepriekš nedzirdētus un interesantus faktus par Kuldīgu, tās namiem, ielām un iedzīvotāju dzīvi. Muzeja speciālistu vēsturiskais stāstījums katrreiz tiek papildināts arī dažādiem atraktīviem uzdevumiem, kas ģimenēm ļauj gan izkustēties, gan jautri pavadīt laiku. Savukārt **“Ģimeņu padarišana”** ir pasākums, kas sniedz iespēju ģimenēm kvalitatīvi pavadīt brīvo laiku, praktiski izzinot kultūrvēsturisko mantojumu, tradīcijas un to sasaisti ar mūsdienām. Pasākuma mērķauditorija ir ģimenes ar bērniem. Līdzdarbošanās rezultātā pasākuma dalībnieki iegūst un paplašina zināšanas par kultūrvēsturisko mantojumu un vēsturiskiem procesiem. Pasākums norisinās Kuldīgas novada muzejā katra mēneša otrajā svētdienā, izņemot jūniju, jūliju un augustu.

Vēl viens izglītojošs un izklaidējošs pasākums ir **spēle pilsētvidē “Vecpilsētas nianšes”**. Arī šo pasākumu piedāvā Kuldīgas novada muzejs. Spēles mērķis ir rosināt doties pastaigā pa vecpilsētu un iepazīt Kuldīgas seno ēku vēsturi, izmantojot mobilo telefonu (maršruts ar uzdevumiem, vēsturiskiem faktiem un senajām fotogrāfijām pieejams aplikācijā “Google Maps”). Pasākums rosina ielūkoties Kuldīgas senajās ainās, aplūkojot vecpilsētas ēku fotogrāfijas no Kuldīgas novada muzeja krājuma, izzināt vēsturiskus faktus par Kuldīgu un tās ēkām. Pasākuma mērķauditorija ir Kuldīgas novada iedzīvotāji un pilsētas viesi. Spēli plānots pielāgot un piedāvāt arī skolēniem. Savukārt muzeja sagatavotā **fotospēle “Iepazīsti Kuldīgu!”** rosina iepazīt un izzināt Kuldīgas ēkas un pilsētas populārākās vietas, piedāvājot interesantus un vēsturiskus faktus par tām. Pasākuma mērķauditorija ir skolēni un pieaugušie (gan novadnieki, gan pilsētas viesi).

Kuldīgas Galvenā bibliotēka piedāvā jaunu iespēju attīstīt savas prasmes viedierīču izmantošanā un iepazīt Kuldīgu no cita skatu punkta, piedaloties vides apguves interaktīvā programmā “Ūdens Kuldīgā”. Šī ir jauna iespēja iegūt informāciju par pilsētu un tās ūdensceļiem, kā arī iepazīstināt dalībniekus ar Galvenās bibliotēkas pakalpojumiem, jo īpaši elektronisko resursu izmantošanu. Programma ir paredzēta ģimenēm, lai bērni kopā ar vecākiem varētu kvalitatīvi

261. attēls. Spēles pilsētvidē “Vecpilsētas nianšes” mērķis ir rosināt doties pastaigā pa vecpilsētu un iepazīt Kuldīgas seno ēku vēsturi, izmantojot mobilo telefonu (maršruts ar uzdevumiem, vēsturiskiem faktiem un senajām fotogrāfijām pieejams aplikācijā “Google Maps”). *Aigas Blumbergas foto, 2019.*

pavadīt brīvo laiku un iegūt vai nostiprināt zināšanas par savu dzimto pilsētu, kā arī skolēniem. Programma satur slēpņošanas elementus. Instrukcijas tiek veidotas *Google* veidlapās, ietverot meklēšanas ceļu – saites uz bibliotēkas datubāzi, specifiskus kritērijus un vērtības, lai atrastu ierakstu, kas satur QR kodu (un saiti) nākamajam objektam. Programmu var “izstaigāt” vai nu virtuāli, izmantojot viedierīci vai datoru, vai arī staigājot pa Kuldīgu. Pārgājiena maršrutā visi objekti ir saistīti ar ūdeni, t.i., tiek apmeklētas upes, dīķi, strauti, ūdenstorni, ūdenskritumi, strūklakas, kā arī ielas, kuru nosaukumi saistīti ar ūdeni.

Dalība Eiropas kultūras mantojuma dienās un Eiropas dienas svinībās

Kuldīgas novada pašvaldība ar izglītojošām un kopienas iesaistes aktivitātēm piedalās Eiropas kultūras mantojuma dienās, kas Latvijā norisinās kopš 1996. gada un ko rīko Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde. Kuldīgas Restaurācijas centrs arī rīko Eiropas dienas svinības Kuldīgā ar mērķi informēt par Restaurācijas centra pozitīvo pieredzi starptautisku projektu īstenošanā.

Nevalstisko organizāciju darbs

Kuldīgas novadā šobrīd darbojas vairāk kā 280 nevalstiskās organizācijas. Zemāk minētās biedrības atbalsta kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu, tūrisma attīstību u.c. nozares, kas saistītas ar nominētās mantojuma vietas saglabāšanu un attīstību Kuldīgā.

262. attēls. Kurzemes kultūras mantojuma centra “Kūrava” līdere Ina Celitāne prezentē vietējās apģērba un aksesuāru tradīcijas. *Kurzemes kultūras mantojuma centra “Kūrava” arhīva foto, 2020.*

Kurzemes kultūras mantojuma centra “Kūrava” mērķis ir sekmēt Latvijas tradicionālās, lokālās kultūras vērtību pārmantojamību un veicināt tās pieejamību sabiedrībai gan Latvijā, gan ārvalstīs. Organizācija sekmē sabiedrības kultūras, sociālo un etnisko integrāciju, kā arī veicina reģiona atpazīstamību un sekmē tā attīstību. Tāpat tā veicina dažādas neformālas izglītības un pētnieciskās programmas.

Kurzemes tūrisma asociācijas mērķis ir veicināt tūrisma attīstībai labvēlīgu vidi un sekmēt mūsdienīgas, vidi saudzējošas tūrisma nozares attīstību Kurzēmē.

Kurzemes NVO atbalsta centrs darbojas ar nolūku veicināt sabiedrības aktivitāti un sekmēt pilsoniskās sabiedrības attīstību un līdzdalības procesu norises Kurzemes reģionā.

Kuldīgas kultūras biedrība “LĪVIJA” darbojas, lai saglabātu kultūras un mākslas mantojumu, iedzīvinot pārmantotās vērtības mūsdienu kultūrvidē, veicinātu kultūrizglītību un mūziklītību, kā arī kultūras un mākslas jomas speciālistu izglītību un profesionālo pilnveidošanos. Tāpat biedrība organizē izstādes, plenērus, nometnes, kultūras un kultūrizglītojošus pasākumus.

Kuldīgas Svētās Annas baznīcas atbalsta biedrības mērķis ir veicināt kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu Latvijā. Ciešā sadarbībā ar baznīcas draudzi biedrība organizē un atbalsta Kuldīgas Sv. Annas baznīcas ēkas kā kultūras un vēstures pieminekļa uzturēšanu, atjaunošanu, labiekārtošanu un popularizēšanu, baznīcas teritorijas labiekārtošanu un ainavas veidošanu. Organizācija īsteno un atbalsta tūrisma un kultūras pasākumu rīkošanu.

Biedrības **“Miķeļmāja”** nolūks ir popularizēt tradicionālos materiālus un tehnoloģijas kultūrvēsturiskās vides atjaunošanā un saglabāšanā. Tāpat tā atbalsta atbildīgu dzīvesveidu, kas vērstas uz energoresursu ekonomiju un ilgtspējīgas dzīves vides radīšanu un uzturēšanu, veicina un iniciē projektus un pasākumus apdzīvoto vietu kultūras mantojuma uzturēšanai, pilsētu sadarbībai arhitektūras un citu apkārtējās vides objektu saglabāšanā.

Nevalstiskā organizācija **“Pūrs”** tiecas apzināt un vākt teoloģisko un filozofisko literatūru un publikācijas, apkopot latviešu autoru un latviešu valodā izdoto literatūru un publikācijas laiksposmā līdz 1940. gadam un ārpus Latvijas publicēto, veidojot šo darbu digitalizētu bāzi, kā arī nodrošināt šo publikāciju satura saglabāšanu un pieejamību plašai sabiedrībai kā nozīmīgu tautas kultūrvēsturiskā mantojuma sastāvdaļu.

Biedrības **“Tradīcijas. Arhitektūra. Tehnoloģijas”** darbības mērķis ir veicināt vides kvalitātes uzlabošanu Latvijā un Eiropā līdz ar dabas un kultūrvēsturisko resursu efektīvu izmantošanu un ekonomikas inovatīvo potenciālu izmantošanu, nodrošināt vides aizsardzību un kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu. Biedrība tiecas sekmēt Latvijas un Eiropas sabiedriskās, kultūras, ekonomiskās un sociālās dzīves attīstību, kultūrvēsturiskā un dabas mantojuma saglabāšanu un izkopšanu, kā arī veicināt sabiedrības aktīvu līdzdalību lēmumu pieņemšanas procesā, rīkojot diskusijas, konferences un citus sabiedriskus pasākumus.

“Einšteins sapņo” ir biedrība, kuras mērķis ir veicināt sabiedriskās aktivitātes, iedzīvotāju sociāli atbildīgu rīcību, popularizēt kultūrvēsturisko mantojumu un sekmēt Kurzemes kultūras attīstību un saglabāšanu. Biedrība īsteno aktivitātes, kas vērstas uz pilsoniskas sabiedrības attīstību, kā arī citu sabiedriskā labuma darbību. Tāpat tā rada bērnu un jauniešu aktīvā brīvā laika pavadīšanas iespējas.

Biedrības **“Katoļu Vēsturiskais Kvartāls”** darbības mērķis ir veikt pilnvērtīgu un kvalitatīvu Kuldīgas Sv. Trīsvienības Romas katoļu baznīcas ēkas atjaunošanu un tās interjera priekšmetu restaurāciju. Tā rūpējas par Kuldīgas pilsētas vēsturisko Romas katoļu kvartāla ēku (Liepājas ielā 4 un 6, Raiņa ielā 2, 4, 6 un 6A, Turgus ielā 2) saglabāšanu, uzturēšanu labā tehniskā stāvoklī, kā arī par ēku un kustamā kultūrvēsturiskā mantojuma restaurāciju. Biedrība piesaista konservācijas un restaurācijas speciālistus, atbalsta sadarbību ar izglītības struktūrvienībām.

“Labā vecā Kuldīga” ir nevalstiska organizācija, kuras mērķis ir veicināt Kuldīgas un tās vecpilsētas iedzīvotāju aktīvu līdzdalību pilsētas attīstības procesā, rīkojot diskusijas, konferences un citus sabiedriskus pasākumus. Tā rada un īsteno iniciatīvas ar sabiedrisku nozīmi, kas veicina Kuldīgas un tās vecpilsētas atpazīstamību, publicitāti, iesaista sabiedrību vecpilsētas aktuālo jautājumu un attīstības projektu apspriešanā un realizācijā.

Nodibinājuma “Vējš Vītolos” mērķis ir atjaunot agrāko veidolu vienai no Kuldīgas pilsētas vēsturiskajām ēkām (datēta 1879. gadā) Kaļķu ielā 20. Tā veicina kultūras iespēju daudzveidību Kuldīgas novadā, tai skaitā piedāvā publiskai apskatei senu rokdarbu izstādi. Nodibinājums arī veicina sabiedrības izpratni par vidusmēra kuldīdznieka dzīves apstākļiem 19.–20. gadsimtā.

Biedrības **“Podnieku mantojums”** mērķis ir popularizēt podnieku amatu, izveidot podnieku darbnīcu un piesaistīt interesentus podniecības nodarbībām gan darbnīcā, gan ārpus tās.

Visbeidzot, **Viduskurzemes tūrisma apvienības** mērķis ir veicināt tūrisma un kultūras attīstībai labvēlīgu vidi un sekmēt mūsdienīgas vidi saudzējošas tūrisma un kultūras nozares attīstību Kurzemē.

263. attēls. Ikgadējā logu apkopes akcija dod iespēju iedzīvotājiem piedalīties sava īpašuma uzturēšanā un apsaimniekošanā, gūt zināšanas un praktiskas iemaņas par tradicionālo amatniecības paņēmieni un tradicionālo būvniecības materiālu pielietošanas priekšrocībām.
Ilzes Zariņas foto, 2018.

Izglītojoši pasākumi saistībā ar restaurāciju un amatniecību

Kuldīgas Restaurācijas centrs veido un īsteno izglītojošas programmas vecpilsētas iedzīvotājiem, seminārus par vēsturisko ēku uzturēšanu, kā arī restaurācijas meistardarbnīcas amatniekiem.

Ikgadējā logu apkopes akcija vecpilsētas iedzīvotājiem

Kuldīgas Restaurācijas centra rīkotās regulārās logu apkopes akcijas Kuldīgas vecpilsētas iedzīvotājiem aizsākās 2009. gadā, sarīkojot izglītojošu semināru. Seminārā vecpilsētas iedzīvotājiem tika skaidrots, kādēļ būtu lietderīgi saglabāt senos vēsturiskos logus, nevis izgatavot jaunas kopijas. Daudz uzmanības tika pievērsts, lai skaidrotu iedzīvotājiem, kādēļ vecpilsētas ēkās nedrīkst izmantot alumīnija un koka pakešu logus. Pēc

semināra teorētiskās daļas tika rīkota kopīga vecpilsētas ēku logu analīze. Tās laikā pieredzējuši restauratori skaidroja, kā atšķirt padomju laika logus no vēsturiskajiem, kurām ēkām zuduši slēgi un cik lielā mērā šo detaļu zudums noplicina ēkas arhitektonisko vērtību.

Ikgadējā logu apkopes akcija dod iespēju iedzīvotājiem piedalīties sava īpašuma uzturēšanā un apsaimniekošanā, gūt zināšanas un praktiskas iemaņas par tradicionālo amatniecības paņēmieni un tradicionālo būvniecības materiālu pielietošanas priekšrocībām. Pasākuma mērķauditorija ir Kuldīgas vecpilsētas iedzīvotāji, kuri iegūst labāku izpratni par mantojuma vērtību sabiedrībai, kā arī praktiskas iemaņas un zināšanas. Pasākums tiek rīkots katru gadu no maija līdz septembrim. Kopš 2011. gada ik gadu logu akcijā piedalās 18–26 ģimenes. Dažu ēku iedzīvotāji piedalās vairākus gadus pēc kārtas.

Logu akcijas rezultāti:

- *veicināta Kuldīgas vecpilsētas iedzīvotāju izpratne par kultūrvēsturiskā mantojuma autentiskuma saglabāšanas nozīmi;*
- *veicināta Kuldīgas vecpilsētas iedzīvotāju piederības apziņa, iesaistot pašus praktisku darbu veikšanā;*
- *nodrošināta tradicionālo amatniecības prasmju pārmantojamība no paaudzes uz paaudzi, izmantojot logu stiklošanas metodi ar lineļļas ķiti;*
- *nodrošināta autentisko arhitektūras detaļu, piemēram, logu slēģu, kuri mūsdienās vairs netiek izmantoti praktiskiem nolūkiem, kā kultūras mantojuma nozīmīga elementa saglabāšana;*
- *iedzīvotāju pašu spēkiem paveikti praktiski darbi, kas sekmēs vēsturisko koka būvgaldniecības detaļu ilgtspēju.*

Izglītojoši pasākumi par vēsturisko ēku uzturēšanu un apsaimniekošanu dažādām mērķauditorijām

Lai pievērstu sabiedrības uzmanību kultūras mantojuma saglabāšanas nozīmei un autentiskuma saglabāšanas vērtībai, kopš 2008. gada Kuldīgas novada pašvaldība rīko izglītojošus pasākumus dažādām mērķauditorijām – Kuldīgas vecpilsētas iedzīvotājiem un īrniekiem, ēku

un dzīvokļu īpašniekiem, ēku apsaimniekotājiem, arhitektiem, amatniekiem un restauratoriem un būvfirmu pārstāvjiem.

No 2008. līdz 2012. gadam tika rīkotas kultūras mantojuma laboratorijas, kurās jomas profesionāļu prezentācijas un lekcijas papildināja praktiskas nodarbības un ēku stāvokļa analīze Kuldīgas pilsētvidē. Laboratoriju laikā radīti nozīmīgi restaurācijas piemēri, kas kalpo iedzīvotāju un speciālistu izglītošanai, kā arī uzskatāmi par būtisku ieguldījumu Kuldīgas vēsturisko vērtību konservācijai nākamajām paaudzēm.

Pieminētajā laikposmā notikušas laboratorijas par šādām tēmām:

1. Kuldīgas vecpilsētas ēku fasāžu krāsojuma saglabāšana un restaurācija – prezentētas krāsojuma koncepcijas dažādu Eiropas pilsētu vecpilsētās, analizēta dabisko krāsvielu izmantošana pretstatā jaunajiem materiāliem, demonstrētas fasādes apdares metodes ar dabiskiem, tradicionāliem materiāliem.

2. Koka būvgaldniecības elementu saglabāšana un restaurācija – veiktas kopīgas izpētes Kuldīgas vecpilsētā, analizēta durvju stilistika, konstatēti būtiskākie draudi durvju komplektiem, aizsākta vēsturisko durvju praktiskā glābšanas programma, apskatīti korekti durvju restaurācijas principi.

3. Kārniņu jumtu saglabāšana un atjaunošana – analizēta problemātika, jauno un vēsturisko kārniņu izmantošana, seno kārniņu apstrāde un atkārtota izmantošana, pārrunāta jumtu ainas saglabāšanas nozīme, analizēti ugunsdrošības aspekti vēsturiskā vidē.

4. Logu rāmju saglabāšana, konservācija un regulārā apkope – pārrunāti iedzīvotāju pašu spēkiem veicamie ikgadējie pasākumi, pārrunāta krāsu izvēle, toņu noteikšana un darbu veikšanas saskaņošanas procedūra, paveikti praktiski logu komplektu konservācijas darbi.

5. Vēsturisko ēku siltināšana un siltuma zudumu novēršana – analizēti vēsturisko ēku siltināšanas principi, metodes, atbilstība mūsdienu vajadzībām, izdiskutētas jumtu, sienu, grīdu un logu siltināšanas iespējas, pārrunāta Skandināvijas valstu pieredze un ieteikumi.

6. Sens nams – jauns stāsts – prezentēta autentisku darbarīku izmantošanas nozīme, veicot koka būvgaldniecības elementu konservāciju, iepazītas specifiskas, tradicionālas koka saglabāšanas metodes, metāla izstrādājumu apstrāde, lēmuma pieņemšana koka detaļu konservācijai un praktisko darbu izpilde.

7. 2011. gada 19. augustā Kuldīgā notika starptautiska kultūras mantojuma laboratorija ar mērķi dalīties pieredzē par arhitektūras mantojuma uzslāņojuma vērtībām, kas veidojušās gadsimtu laikā, radot nopietnu izaicinājumu restaurācijai. Laboratorijas ietvaros notika iepazīšanās ar labiem restaurācijas piemēriem Latvijā, Norvēģijā, Somijā, Krievijā un Dānijā, kopīgi tika diskutēti par pārvarētajiem izaicinājumiem un risinājumu iespējām. Pasākumā piedalījās lektori no Somijas, Dānijas, Zviedrijas, Igaunijas, Krievijas un Latvijas.

8. 2012. gada 8. jūnijā notika laboratorija par tēmu “Tipiskākās problēmas kārniņu jumtu uzturēšanā”. Tajās tika aplūkotas tādas tēmas kā vecpilsētas skursteņu stāvoklis un tipiskākās kļūdas ugunsdrošības jautājumu risināšanā; tradicionālie jumta segumu risinājumi Kurzemē; “Monier” ražotie tradicionālie māla kārniņi, to izmantošana vēsturiskām ēkām; kārniņu tīrīšana, dažādu ražotāju kārniņu savietošana un jumtu segumu ieklāšanas tipiskākās kļūdas. Iepazīta starptautiska pieredze, aplūkojot koka ēku saglabāšanas piemērus Suomenlinnas cietokšņa teritorijā Somijā, tipiskākās Raumas vecpilsētas koka ēku problēmas Somijā un iepazīstoties ar tipiskākajām problēmām, kas rodas, nepārdomāti izbūvējot un siltinot jumtu stāvus un mansardus.

Ja sākotnēji mantojuma laboratorijas tika rīkotas Latvijas mērogā, tad jau 2009. gadā tās ieguva starptautisku uzmanību, kļūstot par nozīmīgu kultūras mantojuma popularizēšanas notikumu Baltijas–Skandināvijas valstu mērogā, pulcējot plašu amatnieku un vēsturisko ēku ekspertu loku no Somijas, Dānijas, Igaunijas, Zviedrijas un Norvēģijas. Piedaloties mantojuma laboratorijās, ārvalstu eksperti izteikuši atzinumus, kas pauž novērtējumu gan rīkotajiem pasākumiem, gan attieksmei.

Eivind Falk, organizācijas “Norvēģijas amatniecības attīstība” direktors: “Paldies par lielisko nedēļu! Mēs esam ļoti iedvesmoti un piepildīti ar lietderīgām zināšanām un radošu iedvesmu. Kuldīga ir patiesi nozīmīga pilsēta visas Baltijas jūras baseina valstu mērogā. Es domāju, ka pilsētai ir milzīgs potenciāls, lai to veidotu par visa reģiona amatniecības apmācības un izpētes centru.”

Jarle Hugstmyr, norvēģu vēsturisko ēku eksperts, koka amatniecības restaurators: “Kuldīga ir saglabājusi dažādu stilu un gadsimtu durvis, kas pilsētu dara unikālu plašā mērogā. Šeit jūs varat atrast pavisam vienkāršas durvis, varat atrast izsmalcinātas durvis ar grezniem kokgriezumiem, un tās jums pastāsta ļoti daudz par pilsētas iedzīvotājiem no senatnes līdz mūsu dienām. Durvis ir ēkas īpašnieka vizītkarte. Autentiskas durvis ir nozīmīga vērtība, un tās ir jāsaglabā autentiskas, ja jūs tās zaudēsiet, zudīs arī pilsētas īpašā aura. Oriģināli vienmēr būs vērtīgāki par kopijām, lai arī cik perfektas tās nebūtu. Saglabāšana sākas ar rūpīgu nomazgāšanu, bet ne ar jaunu durvju izgatavošanu.”

Per-Willy Fargestad, Drobakas Kokamatniecības centra direktors: “Mēs esam iedvesmoti par senās kokamatniecības kvalitāti, kādu atradām Kuldīgas vecpilsētā. Kuldīgas senie tradicionālie nami satur dārgumus nākamajām paaudzēm. Šeit vērojam, ka ļoti nepieciešama restaurācija, un tā jāveda ar cieņpilnu attieksmi pret stilu, apsaimniekojot ēku oriģinalitāti un augsto vērtību.”

Kalle Saarinen, Raumas Renovācijas centra direktors: “Kuldīgas senie nami ļauj atklāt būtiskas zināšanas par vēsturiskajām amatniecības metodēm un tradicionālajiem materiāliem. Tādējādi šos namus var uzskatīt par atvērtu leksikonu zināšanu apguvei. Veicot restaurācijas darbus Kuldīgas vecpilsētā, ir svarīgi neaizmirst parūpēties par pilsētas dvēseli.”

Kopš 2013. gada, kad vecpilsētā pieauga vēsturisko ēku atjaunošanas aktivitātes, mērķauditorijai vairs nebija aktuāli diskutēt par to, vai vēsturiskās ēkas ir jāatjauno mūsdienu prasībām atbilstoši, jo pašvaldības izstrādātie un apstiprinātie “Kuldīgas vecpilsētas apbūves noteikumi” tiek respektēti. Aktualitāti iegūst jautājumi – ko darīt? Ko nedarīt? Kā labāk darīt? Mērķauditorija vairs nav gatava visu dienu piedalīties izglītojošā pasākumā, jo būtiski pieaudzis darba apjoms. Tā vietā nepieciešams īsā un koncentrētā laikā saņemt informāciju par ēku uzturēšanas metodēm, materiāliem, tehnikām. Tādēļ Restaurācijas centra rīkoto aktivitāšu formāts tiek mainīts, mantojuma laboratoriju vietā organizējot īsus seminārus, prezentācijas un lekcijas pusdienas pārtraukumā.

Kuldīgas Restaurācijas centra rīkoto izglītojošo aktivitāšu kopums saturiski ietver gan materiālo, gan nemateriālo kultūras mantojumu, jo, analizējot ēku autentiskuma saglabāšanas principus, liela uzmanība tiek pievērsta seno darbarīku izmantošanai, to izgatavošanai un izgatavošanas prasmju pārmantojamībai no paaudzes uz paaudzi. Tā 2014. gadā Drobakā, Norvēģijā, un 2015. gadā Kuldīgā tika rīkotas starptautiskas koka būvgaldniecības darbnīcas, kuru laikā amatnieki apguva ēveļu izgatavošanas prasmes, lai varētu restaurēt Kuldīgai raksturīgos koka apdares dēļu profilus – dzegas, slēģus, apšuvuma dēļus. Īpaši akcentēts tiek tāds mantojuma saglabāšanas aspekts, ka, veicot restaurācijas un konservācijas darbus, ir jāizmanto ēkas tapšanas laikam atbilstoši darbarīki, rezultātā iegūstot autentisku faktūru un apdari.

Šie izglītojošie pasākumi tiek rīkoti kā norišu kopums, kura ietvaros var iegūt jaunu aktuālu informāciju par kādu restaurācijas jomas aspektu, dalīties pieredzē ar savas nozares profesionāļiem no Baltijas un Skandināvijas valstīm, iepazīties ar aktuālajiem restaurācijas piemēriem un koncepcijām.

Restaurācijas darbnīcas amatniekiem

Restaurācijas darbnīcu amatniekiem mērķis ir nodrošināt praktisku un teorētisku zināšanu apguvi par kādu noteiktu koka būvgaldniecības restaurācijas tēmu. Tajās amatnieki mācās risināt kādu specifisku problēmu, kas apdraud koka būvgaldniecības elementu ilgtspēju. Apmācības rada apstākļus, lai mazāk pieredzējuši amatnieki varētu gūt pieredzi, sadarbojoties ar pieredzējušiem amatniekiem. Pasākuma mērķauditorija ir restauratori, galdnieki, amatnieki. Restaurācijas darbnīcās tiek radīti izcili restaurācijas piemēri Kuldīgas vecpilsētā, veidota izpratne par kādu specifisku koka būvgaldniecības restaurācijas tēmu, iegūstot padziļinātas zināšanas, kā arī radīti apstākļi savstarpējai zināšanu un prasmju apmaiņai dažādu paudžu un zināšanu līmeņu amatniekiem. Pasākums norisinās vienu nedēļu gadā. Pasākumu organizē Kuldīgas Restaurācijas centrs.

Kuldīga kā vieta mākslas attīstībai

Kuldīgas Mākslinieku rezidence nodrošina priekšnoteikumus tam, lai Kuldīga būtu vieta mākslas attīstībai, īstenojot dažādas aktivitātes, kas piesaista Latvijas un ārvalstu māksliniekus dzīvot un radīt Kuldīgā.

Vasaras skolas

Virzoties uz Mākslas un radošā klastera izveidi, Kuldīgā tiek rīkotas radošās vasaras skolas. To centrālā tēma, sasaucoties ar topošo starptautisko maģistra līmeņa studiju programmu “Pakalpojumu dizaina stratēģijas un inovācijas”, ir tieši pakalpojumu dizains. Paralēli tiek rīkota publisko lekciju programma, kas pieejama ikvienam interesentam. 2020. gada vasarā sadarbībā ar biedrību “Creative Museum” tika rīkota vasaras skola “Pakalpojuma dizains muzejos”. Piecu dienu laikā pieredzējušu pasniedzēju vadībā atmiņas kultūras mantojuma institūciju pārstāvji apguva pakalpojuma dizainu kā universālu un plaši pielietojamu dizaina domāšanas metodi – lietotāja pieredzē balstītu risinājumu izstrādi. Pakalpojuma dizaina metodoloģijas apgūšana un tās praktiska izmēģināšana vasaras skolas darba grupās bija lielisks palīgīdzeklis turpmākajā ikdienas darbā ikvienam, kuram rūp lietotāja pieredze un publisko pakalpojumu servisa uzlabošana kultūras mantojuma institūcijās.

264. attēls. Restaurācijas darbnīcu laikā amatnieki mācās risināt specifiskas problēmas, kas apdraud koka būvgaldniecības elementu ilgtspēju. Amatnieki iegūst teorētiskas un praktiskas zināšanas.
Sintijas Vitoliņas foto, 2019.

265. attēls. Kuldīgas Mākslinieku rezidences organizētās vasaras skolas.
Kuldīgas Mākslinieku rezidences arhīva foto, 2020.

266. attēls. Gleznotāja, profesora Alekseja Naumova meistarklase 2014. gada glezniecības plenērā. Kuldīgas Mākslinieku rezidences arhīva foto, 2014.

Plenēri/rezidences

Vasaras sezonā Kuldīga ir mākslas un radošo rezidenču norises vieta, tai skaitā šeit norisinās glezniecības plenēri, fotogrāfijas un rakstniecības rezidences u.c., kad mākslinieki ilgāku laiku izmanto Kuldīgu par radošā darba telpu. Rezidenču noslēgums tiek atspoguļots izstādēs Kuldīgas Mākslas namā un Kuldīgas Mākslinieku rezidences galerijā.

Latvijas Mākslas akadēmijas glezniecības studentu vasaras plenēri Kuldīgā un tās apkārtnē ir vēsturiska tradīcija. Gleznainā Kuldīga ir pateicīga vide ainavu glezniecībai, attēlojot krāšņās pilsētvides, dabas mantojuma un arhitektūras detaļas. Plenēru mērķis ir ne tikai veicināt tehnisku iemaņu un glezniecības prasmju pilnveidošanu, bet arī risināt konceptuālus uzdevumus un iegūt pieredzi, studentiem strādājot starptautiskā komandā profesionālu mākslinieku vadībā.

Vienlaikus Mākslinieku rezidencē regulāri notiek starptautiski mākslas projekti. Tā, piemēram, 2014. gadā fotogrāfijas rezidencē Kuldīgā viesojās nīderlandiešu fotogrāfe Kristela Ūmsa (*Christel Ooms*) un īru fotogrāfs Deivids Krīdons (*David Creedon*), attīstot konceptuālus foto projektus, izmantojot Kuldīgu, tās iedzīvotājus un viņu atmiņu stāstus.

2016. gadā Kuldīgā ieradās un uzturējās franču mākslinieks Žanmarks Muziāls (*Jean Marc Musial*) un latviešu dzejnieks Pēteris Cedriņš, lai strādātu pie kopīgā projekta “Melnā stadija – nigredo” – viens zīmējums, viens dzejolis naktī. Būtiskais šajā sadarbībā bija eksperiments. Neprognozējams dialogs, kas rezultējās zīmējumos, gleznās un dzejā un kura iznākums – izstāde un dzejas lasījumi – bija pārsteigums arī pašiem autoriem.

267. attēls. Glezniecības studenti Somijas mākslinieka Petri Hytönen vadītājā meistarklasē 2015. gadā. Kuldīgas Mākslinieku rezidences arhīva foto, 2015.

2016. gadā Kuldīgā notika starptautiska rakstniecības rezidence, kurā piedalījās autori un publicisti no Latvijas, Krievijas un Lielbritānijas – Kirils Kobrins (*Kirill Kobrin*) no Lielbritānijas, Elena Trubina no Krievijas, Gustavs Strenga no Latvijas un Ovens Heterlejs (*Owen Hatherley*) no Lielbritānijas. Rakstniecības rezidences mērķis bija sniegt iespēju starptautiskiem autoriem piedzīvot Kuldīgu ar svešinieka acīm – skats no malas, ko katrs autors aprakstīja personiskā, reālās Kuldīgas pieredzēšanas stāstā.

Izstādes

Laikmetīgās mākslas izstādes pilsētā apskatāmas divās izstāžu telpās – Kuldīgas Mākslinieku rezidences galerijā (Pils ielā 2) un Kuldīgas Mākslas namā (1905. gada ielā 6). Abas izstāžu zāles atrodas Kuldīgas vecpilsētā, tādējādi veidojot sinerģiju starp vēsturisko un laikmetīgo.

Izstāžu zālēs programmas tiek veidotas, izvēloties notikumus, kuri skatītājos rosinās vielu pārdomām un prezentē gan labi zināmu, gan jaunu mākslinieku darbus. Plašās Kuldīgas Mākslas nama telpas ļauj eksponēt bagātīgas dažādu žanru mākslas darbu kolekcijas.

Savukārt Kuldīgas Mākslinieku rezidences galerija Pils ielā 2 atrodas pašā Ventas krastā pie senā ķieģeļu tilta. Izcilā atrašanās vieta vienlaikus nozīmē arī iespaidīgu apmeklētāju skaitu rezidences rīkotajām izstādēm un citiem publiskajiem pasākumiem. Atšķirībā no Kuldīgas Mākslas nama izstāžu telpas, šī galerija ļauj eksperimentālākām un trakākām idejām, ļaujot vaļu mākslas rezidenču projektiem piedzīvot savu attīstības gaitu un bieži nenojaušot gaidāmās izstādes rezultātu.

Kultūras pasākumi un festivāli Kuldīgas un tās vērtību popularizēšanai

Kuldīgai raksturīga bagāta kultūras dzīve ar dažāda lieluma un žanru pasākumiem. Lielākā daļa no tiem norisinās Kuldīgas vecpilsētā, izmantojot skaistās ainavas, šaurās ieliņas un vēsturiskās ēkas, kas veido īpašu fonu.

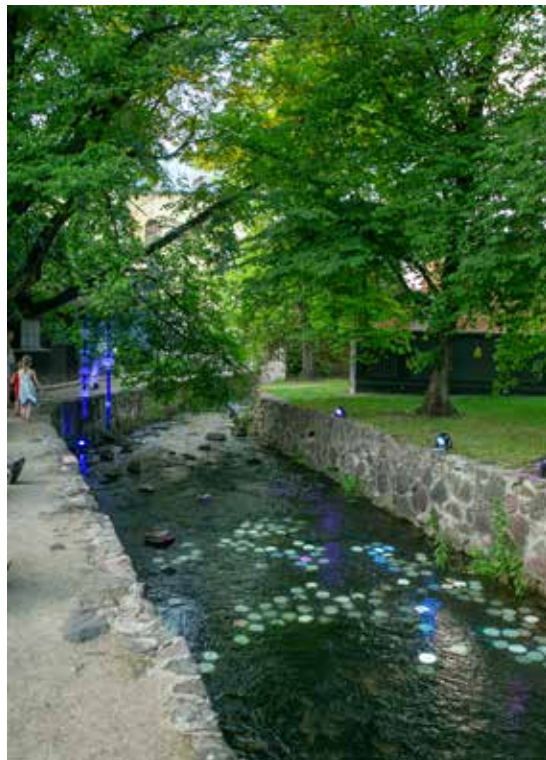

268. attēls. Vasaras festivāls “Dzīres Kuldīgā” piesaista tūkstošiem viesu. Svētku gājiens cauri Kuldīgas vecpilsētai ir viena no galvenajām svētku norisēm. Festivāla vizuālais noformējums veidots Kurzemes-Zemgales hercogistes krāsās. Eduarda Damberga foto, 2016.

269. attēls. Hercoga Jēkaba gadatirgu iecienījuši vietējie ražotāji, iedzīvotāji un Kuldīgas viesi.
Ievas Benefeldes foto, 2016.

270. attēls. Divu dienu mākslas akcija “Septiņi gulētāji”, kas notika 2020. gada jūnijā, piedāvāja baudīt dažāda žanra mākslu, pastaigājoties gar Alekšupīti.
Ievas Benefeldes foto, 2020.

Četri sezonālie festivāli

Kuldīgas pasākumu kalendārā ietverti četri sezonālie festivāli. Trīs no tiem – pavasara, vasaras un rudens festivāli – ir tieši saistīti ar Kurzemes-Zemgales hercogistes mantojumu. Pavasara festivāls “Lidojošās zivis Kuldīgā” ir saistīts ar īpašo dabas norisi – vimbām, kas katru pavasari ceļā uz nārsta vietām cenšas pārvarēt Ventas Rumbu. Leģenda vēsta, ka hercoga Jēkaba laikā uz rumbas tika izvietoti īpaši grozi zivju ķeršanai. Arī vasaras festivālam “Dzīres Kuldīgā” ir sasaiste ar Kurzemes-Zemgales hercogistes vēsturi un svētkiem, ko hercogi rīkoja Kuldīgā.

Rudens festivāla nosaukums ir “Hercoga Jēkaba gadatirgus”, un tas tika iedibināts pirms 10 gadiem, lai svinētu hercoga Jēkaba 400. jubileju un viņa atstāto mantojumu. Katrs no šiem festivāliem ar daudzveidīgu programmu un citām aktivitātēm, ieskaitot vietējo ražotāju un amatnieku tirgošanos ar savu produkciju, piesaista tūkstošiem apmeklētāju.

Radošas un inovatīvas idejas pasākumiem

Cilvēki Kuldīgā vienmēr ir bijuši radoši un raudzījušies pēc jaunām idejām tādu pasākumu rīkošanai, ko nevar atrast nekur citur. Skaistā ainava un vecpilsēta ar Alekšupīti, kas to caurvij, veido brīnišķīgu fonu un darbojas kā katalizators jauniem, inovatīviem pasākumiem iedzīvotājiem un apmeklētājiem.

Divu dienu mākslas akcija **“Septiņi gulētāji”**, kas notika 2020. gada jūnijā, piedāvāja baudīt dažāda žanra mākslu, pastaigājoties gar Alekšupīti, tādējādi mudinot iedzīvotājus un viesus doties izklaidējošā pastaigā pa vecpilsētu. Līdzīgs pasākums **“Kuldīgas ziemas pasaka”** norisinājās Ziemassvētku gaidīšanas laikā 2020. gada decembrī.

Kuldīgas vecpilsētai raksturīgi mājīgi iekšpagalmi. Tie labi piemēroti mazāka mēroga pasākumu – koncertu, radošo darbnīcu, teātra izrāžu un nelielu tirdziņu – sarīkošanai. Kuldīga iekļauj iekšpagalmu pasākumus lielo festivālu programmā, kā arī pagalmos rīko atsevišķus pasākumus mazākām auditorijām. 2020. gada pavasarī un vasarā Kuldīgā aizsākās jauna **koncertu sērija “Vecpilsētas koncertzāle”**. Koncerti norisinājās dažādās labi zināmās vietās Kuldīgas vēsturiskajā centrā. Covid-19 pandēmijas ierobežojumu dēļ pavasarī koncerti ar auditorijas klātbūtni nebija iespējami, tāpēc mākslinieku uzstāšanos pārraidīja tiešsaistē internetā. Vasarā koncerti ar klausītājiem klātienē notika Kalna ielas 6. nama iekšpagalmā.

Koncerti un citi pasākumi norisinās arī vēsturiskajās banzīcās, kas celtas Kurzemes-Zemgales hercogistes laikā. Koncertos izpilda arī baroka muziku, kas bija populāra hercogu valdīšanas laikā. 2020. gadā, ņemot vērā koronavīrusa pandēmiju, Hercoga Jēkaba gadatirgu sarīkot nebija iespējams, taču Sv. Katrīnas baznīcā tika sarīkots koncerts “Hercogam Jēkabam 410”. Koncertā muzicēja baroka orķestris *“Collegium Musicum Riga”* un solistes. Koncerta

271. attēls. Viens no tiltiem pār Alekšupīti izgaismots pasākuma “Kuldīgas ziemas pasaka” laikā. Pasākums norisinājās Ziemassvētku dienās 2020. gada decembrī. *Ievas Benefeldes foto, 2020.*

272. attēls. Viens no vasaras koncertiem "Vecpilsētas koncertzālē". *Ievas Benefeldes foto, 2020.*

273. attēls. Hecoga Jēkaba 410. jubilejai par godu Sv. Katrīnas baznīcā izskanēja koncerts, kurā muzicēja baroka orķestris "Collegium Musicum Rīga" un solistes. *Ievas Benefeldes foto, 2020.*

274. attēls. Latvijas Republikas Neatkarības atjaunošanas dienā 4. maijā galvenais pasākums norisinās Rātslaukumā, kur paceļ valsts karogu. *Ievas Benefeldes foto, 2016.*

programma bija veidota, balstoties uz hercoga Jēkaba un viņa sievas Luīzes Šarlotes valdīšanas laikā iedibinātajām tradīcijām, kas veicināja mākslas un mūzikas atpazītību un uzplaukumu Kurzemes-Zemgales hercogistē.

Valsts svētkos – Latvijas Republikas Neatkarības atjaunošanas dienā 4. maijā un Latvijas Republikas proklamēšanas dienā 18. novembrī – galvenie pasākumi norisinās Rātslaukumā, kur paceļ valsts karogu. 4. maiju tradicionāli svin ar baltiem galdautiem klātiem galdiem Kuldīgas vēsturiskajā centrā.

Kuldīga vecpilsētas popularizēšanai izmanto arī sporta pasākumus. Jau 15 gadus Kuldīgas pusmaratona trase ved tieši cauri vecpilsētas ielām. 4. maijā, svinot neatkarības atgūšanu, tiek rīkots ikgadējais patriotisma skrējiens.

Vietējo mākslinieku radošās aktivitātes

Pasvaldība rīko dažādas mākslas akcijas, lai pievērstu uzmanību vēsturisko ēku vērtībai un unikalitātei. Sarīkojot dažādu mākslas žanru izpausmes Kuldīgas vecpilsētā, tiek sekmēta vēsturisko vērtību interpretācija un pievērsta sabiedrības uzmanība to saglabāšanai. Pasākumu mērķauditorija ir Kuldīgas novada, Kurzemes, Latvijas iedzīvotāji, ārvalstu viesi un tūristi. Pasākumi rada Kuldīgas vēsturiskās vides pozitīvu novērtējumu, izmanto Kuldīgas vēsturiskās vides potenciālu radošuma veicināšanai un tūrisma attīstībai un sekmē sabiedrības izpratni par mantojuma vērtību.

Viena no spilgtākajām akcijām "**Mākslas nārsts**" tika sarīkota 2008. gada pavasarī Kurzemes mākslas dienu ietvaros. Tā ietvēra Kurzemes mākslinieku radošās izpausmes Kurzemes vecpilsētas namu kāpņu telpās, tādējādi ļaujot apmeklētājiem ielūkoties aiz ēku fasādēm glabātajos noslēpumos. Projekta īstenošanu atbalstīja Ziemeļu kultūras fonds.

Vēl viens pasākums, kas šeit jāpiemin, ir ar EEZ un Norvēģijas finanšu instrumentu

275. attēls. Kuldīgas pusmaratona trase ved tieši cauri vecpilsētas ielām.

Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2017.

atbalstu īstenotais projekts **“Vides manufaktūras”**. Tā ietvaros Kuldīgas vecpilsētā tika meklētas jaunas pasākumu norises vietas, veidojot akcijas norises gan vēsturiskajās ēkās, gan Alekšupītē, gan pilsētas dārzā.

2019. gadā vecpilsētā tika sarīkota radošā akcija **“Ar sirdi Kuldīgā”**, kas paralēli radošajām darbībām aicināja pievērst uzmanību sirds veselībai, paveicot dažādus uzdevumus pašā vecpilsētas sirdī jeb pārvietojoties sirds formas maršrutā, kas savienoja vecpilsētai nozīmīgus kultūrvēsturiskus objektus un ēkas.

Vērts pieminēt arī mākslas kaleidoskopu **“Uguns (un) nakts”**, kas parasti norisinās vecpilsētā. 2020. gadā tas notika gājēju zonā Liepājas ielā, vēsturisko ēku ieskaits.

2020. gadā pirmoreiz Kuldīgā notika **Kuldīgas ielu mākslas festivāls**. Deviņi mākslinieki uz vairāku ēku sienām veidoja lielizmēra ielu mākslas darbus. Viens no darbiem, kas apskatāms piepilsētas teritorijā, ir lielizmēra mūsdienu grafiti gleznojums, kurā mākslinieks Aleksejs Elementons atveidojis hercogu Jēkabu.

276. attēls. Viena no spilgtākajām akcijām “Mākslas nārsts” tika sarīkota 2008. gada pavasarī Kurzemes mākslas dienu ietvaros. Tā ietvēra Kurzemes mākslinieku radošās izpausmes Kurzemes vecpilsētas namu kāpņu telpās, tādējādi ļaujot apmeklētājiem ielūkoties aiz ēku fasādēm glabātajos noslēpumos.

Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2008.

277. attēls. Projekta “Vides manufaktūras” ietvaros Kuldīgas vecpilsētā tika meklētas jaunas pasākumu norises vietas, veidojot akcijas norises gan vēsturiskajās ēkās, gan Alekšupītē, gan pilsētas dārzā.

Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto, 2014.

278. attēls. Mākslas kaleidoskops “Uguns (un) nakts” 2020. gadā notika gājēju zonā Liepājas ielā, vēsturisko ēku ieskaits. Ieva Benefeldes foto, 2020.

279. attēls. Mākslinieks Aleksejs Elementons darba procesā, veidojot lielizmēra mūsdienu grafiti gleznojumu, kurā atveidots hercogs Jēkabs. Tas ir viens no darbiem, kas tapa Kuldīgas ielu mākslas festivāla laikā. Kārļa Komarovska foto, 2020.

Tā notika Kuldīgā 2020. gada 17. un 18. septembrī. Konferencē piedalījās 17 zinātnieki no piecām Eiropas valstīm. Ārzemju viesi savus referātus lasīja attālināti. Pētnieki prezentēja ziņojumus par iepriekš nepētītiem Kurzemes-Zemgales hercogistes vēstures un kultūras aspektiem un 16.–18. gadsimta Kuldīgu Eiropas un pasaules kontekstā. Zinātniskie raksti tiks publicēti grāmatā/zinātniskajā publikācijā, kas papildinās grāmatu sēriju, kurā jau ir divas publikācijas: “Kuldīga. Arhitektūra un pilsēt būvniecība” (zinātniskais redaktors *Dr. habil. arch. Jānis Krastiņš*) un “Kuldīga. Laiki, cilvēki, ainava” (autore un zinātniskā redaktore *Dr. habil. geogr. Aija Melluma*).

Vairāka nekā desmit gadus Kuldīgā tiek rīkots **stāstnieku festivāls “Ziv zup”**. Tas norisinās pavasarī, piesaistot stāstniekus no Latvijas un citām Eiropas valstīm.

Mantojuma saglabāšanas un Kuldīgas vērtību prezentēšana profesionāļiem

Kuldīga novada pašvaldības Būvvaldes, Kuldīgas Restaurācijas centra un citu pašvaldību institūciju speciālisti aktīvi organizē pasākumus un piedalās pasākumos (konferencēs, semināros, diskusijās u.c.) Latvijā un ārvalstīs, lai iepazīstinātu ar Kuldīgas novada pašvaldības pieredzi mantojuma aizsardzībā un saglabāšanā, kā arī Kuldīgas vecpilsētas vērtībām.

No nesenākajām konferencēm jāpiemin starptautiskā zinātniskā konference, kas bija veltīta Kurzemes-Zemgales hercogistes vēsturei.

Tā notika Kuldīgā 2020. gada 17. un 18. septembrī. Konferencē piedalījās 17 zinātnieki no piecām Eiropas valstīm. Ārzemju viesi savus referātus lasīja attālināti. Pētnieki prezentēja ziņojumus par iepriekš nepētītiem Kurzemes-Zemgales hercogistes vēstures un kultūras aspektiem un 16.–18. gadsimta Kuldīgu Eiropas un pasaules kontekstā. Zinātniskie raksti tiks publicēti grāmatā/zinātniskajā publikācijā, kas papildinās grāmatu sēriju, kurā jau ir divas publikācijas: “Kuldīga. Arhitektūra un pilsēt būvniecība” (zinātniskais redaktors *Dr. habil. arch. Jānis Krastiņš*) un “Kuldīga. Laiki, cilvēki, ainava” (autore un zinātniskā redaktore *Dr. habil. geogr. Aija Melluma*).

Daudzas pašvaldības gan no Latvijas, gan citām Eiropas valstīm ir apmeklējušas Kuldīgu, lai iepazītos ar Kuldīgas speciālistu darbu un pieredzi. Prezētācijām parasti seko ekskursijas vecpilsētā, lai apskatītu labas restaurācijas prakses praktiskus piemērus.

Būvvaldes vadītāja *Dr. arch.* Jana Jākobsone (arī ICOMOS Latvia biedre) un arhitekta Inta Jansone publicē zinātniskus rakstus nacionālos un starptautiskos izdevumos.

Informācija par nominētās mantojuma vietas vērtībām plašsaziņas līdzekļos un internetā

Kuldīgas novada pašvaldības mārketinga un sabiedrisko attiecību speciālisti kopā ar citiem pašvaldības speciālistiem sniedz informāciju par Kuldīgas vecpilsētas vērtībām, mantojuma aizsardzību un procesu, ko Kuldīgas novada pašvaldība īstenojusi jau vairāk nekā 20 gadu garumā, lai nodrošinātu Kuldīgas vēsturisko, kultūras un dabas vērtību atzīšanu gan nacionālā, gan starptautiskā līmenī.

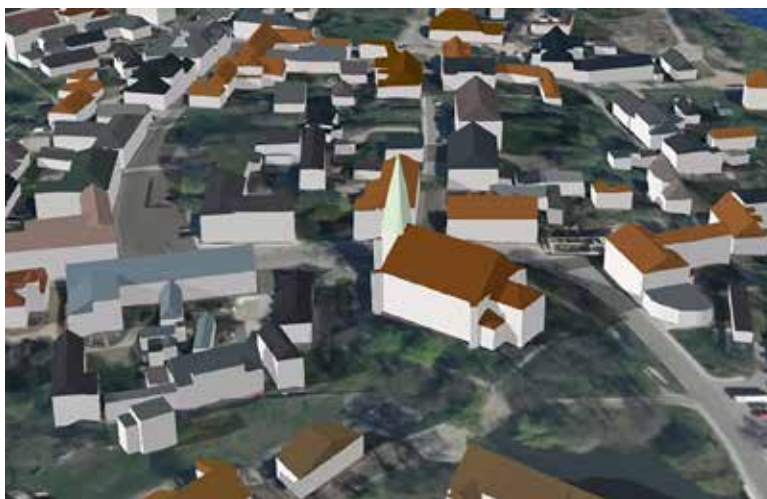
Preses relīzes un pārējie tekstuālie, vizuālie un audiovizuālie materiāli, kas iepazīstina ar Kuldīgas novada pašvaldības aktivitātēm mantojuma saglabāšanā, tiek publicēti pašvaldības komunikācijas kanālos (**tīmekļa vietnē, informatīvajā izdevumā, sociālo mediju kontos**) un nosūtīti vietējiem un nacionālajiem plašsaziņas līdzekļiem.

Ir izstrādāta īpaša sadaļa pašvaldības tīmekļa vietnē <https://kuldiga.lv/kuldiga/kuldigas-vecpilseta> (latviešu valodā), kur var atrast visu informāciju par nominēto mantojuma vietu un darbu, ko Kuldīgas novada pašvaldība ir veikusi, lai aizsargātu mantojumu. Pašvaldība ir sagatavojusi arī īpašu tīmekļa vietni par nominēto mantojuma vietu <http://unesco.kuldiga.lv/en/>, kas ir pieejama gan latviešu, gan angļu valodā. Pašvaldība plāno izveidot nominētajai mantojuma vietai veltītu Facebook lapu un publicēt tajā fotoattēlus un stāstus. Ja mantojuma vieta iekļūst UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā, informācija tiks atjaunināta un tālāk attīstīta. Liela uzmanība tiks pievērsta digitālajai informācijai. Nominētā īpašuma trīsdimensiju modelis ir izstrādāts un ir pieejams tiešsaistē <https://kuldiga-aa.maps.arcgis.com/home/webscene/viewer.html?webscene=e93a439c1ee345da8d50103d65b91b8c>.

Pašvaldība iesaista arī vietējos plašsaziņas līdzekļus, lai iepazīstinātu ar Kuldīgas un pašvaldības īstenojamiem mantojuma aizsardzības pasākumiem. Video sižetus gatavo vietējā TV studija “**Skrundas TV**”, kas nacionālā mērogā pieejama **Re:TV kanālā**, kā arī internetā. **Latvijas sabiedriskajā**

280. attēls. Starptautiskajā zinātniskajā konferencē par Kurzemes-Zemgales hercogistes un Kuldīgas vēsturi ar referātiem piedalījās 17 zinātnieki no piecām valstīm. *Aigas Blumbergas foto, 2020.*

281. attēls. Trīsdimensiju modelis, ko izstrādājis Kuldīgas Attīstības aģentūras speciālists Raivis Jasinskis, palīdzēs labāk prezentēt Kuldīgas vecpilsētas vērtības. *Ekrānšāviņš, 2020.*

radio kanālā “Latvijas Radio” ir izskanējuši vairāki sižeti par Kuldīgu, tās vērtībām un to saglabāšanu, kam sekojušas publikācijas sabiedriskā medija mājaslapā <https://www.lsm.lv/>.

Vietējais laikraksts “Kurzemnieks” ir cieši iesaistīts nominētās mantojuma vietas prezentēšanā. Tajā publicē daudz materiālu par vēsturi. Laikrakstu lasa Viduskurzemes iedzīvotāji. Laikraksts atspoguļo un skaidro mūsdienu kultūras procesus, gādā par kultūrvides attīstību, bet padziļināti pievērš uzmanību kultūras, mākslas un radošo industriju norisēm tieši Kuldīgā. Kopš 2014. gada “Kurzemnieks” gan ar Valsts kultūrkapitāla fonda, gan ar Kuldīgas novada pašvaldības finansiālu atbalstu regulāri izdod 8 lappušu pielikumu “Radošā Kuldīga”, rakstot par kultūrvēsturisko mantojumu, tā apzināšanu un popularizēšanu, par novadnieku devumu, cilvēku izglītošanu, radošo industriju attīstību, pilsētas kultūras dzīvi utt.

Šā pielikumi ir būtiski vairāku apsvērumu dēļ. Pirmkārt, ir svarīgi saglabāt, dokumentēt, atspoguļot gan vietējo kultūras mantojumu, gan mūsdienu kultūras procesus, iepazīstināt ar cilvēkiem, kuru devums šai lauciņā ir nozīmīgs un paliekošs. Otrkārt, tas svarīgi tāpēc, ka mērķauditorija un jo īpaši lauku iedzīvotāji finanšu ierobežotības dēļ visbiežāk spiesti iztikt ar tikai ar vienu – reģionālo mediju. Tādējādi reģionālajam laikrakstam ir papildu funkcija un pienākums pret lasītājiem tos ne tikai informēt, bet arī izglīt, iedvesmot, izklaidēt, sniedzot kvalitatīvu saturu.

Iedzīvotāji tiek informēti un izglītoti par kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu Kuldīgas vecpilsētā ceļā uz tās iekļaušanu UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā. Tiek publicētas diskusijas, izstāžu, koncertu, izrāžu u.c. pasākumu recenzijas un apskati, radošo ļaužu diskusijas, pašu lasītāju iesaiste ar rubrikām “Dari pats!” un piemēriem no Kuldīgas Restaurācijas centra darbības, mākslas skolas darbnīcas un studijām, tādējādi veicinot cilvēku sapratni par dziļākām vērtībām, kas mūsdienu patērētājsabiedrībai ir ļoti būtiski.

Vēl viens uzdevums ir arī ar publikāciju starpniecību iniciēt sabiedrības līdzdalību kultūras vērtību radīšanā un saglabāšanā. Ieintrīgēt jauno paaudzi apmeklēt kultūras pasākumus un iesaistīties radošajos procesos novados, pārmantot tradīcijas, stiprināt iedzīvotāju vietējo identitāti un patriotismu. Vēl “Kurzemnieks” regulāri jau septīto gadu veido rubriku “Kuldīgas ielu stāsti”, atklājot kuldīdznieku pašu dzīvesveidu, vērtības, uzskatus, rādot, kā pilsēta attīstījies laika gaitā un atklājot vienu otru senu noslēpumu par vecajām ēkām, to iemītniekiem.

Kuldīgas prezentēšana tūristiem

Informācija par tūrisma apskates vietām un servisa pakalpojumiem tiek prezentēta interneta vietnē www.visitkuldiga.com. Aktīvās atpūtas centra darbinieki seko, lai mājaslapa būtu ērti pārskatāma un viegli lietojama. Tūristu piesaistei tiek izmantoti arī sociālie tīkli “Facebook” un “Instagram”.

Ik gadu Kuldīgas Aktīvās atpūtas centrs izdod **dažādus tūrisma izdevumus papīra formātā**. Tie ir gan kopīgie tūrisma ceļveži, gan arī konkrētu produktu vai noteiktai mērķauditorijai paredzēti izdevumi. Jebkurš no materiāliem pieejams arī elektroniskā formātā interneta vietnē www.visitkuldiga.com.

Kuldīgas Aktīvās atpūtas centra darbinieki ik gadu piedalās **starptautiskajās tūrisma izstādēs un darbsemināros Eiropā** – Nīderlandē, Vācijā, Somijā, Lietuvā un Igaunijā –, lai prezentētu Kuldīgas tūrisma piedāvājumu potenciālajiem tūristiem.

Ik gadu uz Kuldīgu tiek organizētas vairāk kā 10 vietējas un starptautiskas masu mediju un tūroperatoru vizītes, lai popularizētu tūrisma piedāvājumu nacionālā un starptautiskā līmenī. Iespēju robežās Kuldīgas personības un uzņēmēji izvēlas iespēju publicitātei vietējos plašsaziņas līdzekļos, līdz ar to prezentējot ne tikai sevi, savu produkciju vai pakalpojumu, bet arī pilsētu un tās apkārtni kopumā.

5.j Personāls un kompetence

Kā jau norādīts iepriekšējās sadaļās, Kuldīgas novada pašvaldībai un tās institūciju rīcībā ir pietiekami daudz cilvēkresursu, lai uzturētu un pārvaldītu nominēto mantojuma vietu. Pašvaldības speciālisti un viņu kvalifikācija aprakstīta turpmāk sekojošajās tabulās. Gadījumos, kad pašvaldības komandā nav kādas konkrētas jomas speciālistu, pašvaldība piesaista un sadarbojas ar nepieciešamās jomas ekspertiem un ekspertu komandām.

Praksē lielākā daļa no Kuldīgas novada pašvaldības darbiniekiem – administrācijā, finanšu jomā, klientu apkalpošanā, projektu vadīšanā un citās jomās strādājošie – risina jautājumus, kas saistīti ar Kuldīgas vecpilsētas saglabāšanu, pārvaldīšanu un popularizēšanu. Tabulās ietverta informācija par galveno speciālistu iegūto izglītību un kompetenci.

Kuldīgas novada pašvaldība

13.tabula. Kuldīgas novada pašvaldības speciālisti un viņu iegūtā izglītība.
Sagatavoja nominācijas autori 2020.

Skaitis	Izglītība un kvalifikācija	Nodaļa	Piezīmes
1	Arhitekts, doktora grāds arhitektūrā	Būvvalde	Būvvaldes vadītājs
1	Arhitekts, maģistra grāds arhitektūrā; maģistra grāds sociālajās zinātnēs		Būvvaldes vadītāja pienākumu izpildītājs
1	Arhitekts, maģistra grāds ģeogrāfijā		Arhitekts, atbild par pašvaldības īstenotajiem projektiem
1	Ainavu arhitekts, bakalaura grāds vides zinātnēs		Ainavu arhitekts / vides speciālists, atbild par vides pārvaldību novadā
1	Bakalaura grāds ar inženiera kvalifikāciju		Transporta inženieris
1	Maģistra grāds inženierzinātnēs		Komunikāciju inženieris
1	Uzņēmumu un iestāžu vadītājs, profesionālais bakalaura grāds		Vecpilsētas speciālists
1	Bakalaura grāds mākslā, maģistra grāds vides zinātnēs		Pilsētas mākslinieks
2	Profesionālā augstākā izglītība būvniecības nozarē; būvinženiera kvalifikācija		Būvinspektori
1	Sabiedrisko attiecību un mārketinga speciālists, maģistra grāds sociālajās zinātnēs	Mārketinga un sabiedrisko attiecību nodaļa	Nodaļas vadītājs
1	IT eksperts		Speciālists, kurš atbild par mājaslapu uzturēšanu
1	Žurnālists		Speciālists, kurš atbild par sociālo mediju saturu
1	Jurists, maģistra grāds jurisprudencē	Administratīvā nodaļa	Nodaļas vadītājs
1	Jurists, maģistra grāds jurisprudencē		Jurists, kurš atbild par jautājumiem, kas saistīti ar būvniecību un mantojuma pārvaldību
1	Maģistra grāds kultūras menedžmentā	Kultūras nodaļa	Nodaļas vadītājs
1	Maģistra grāds kultūras menedžmentā		Projekta "Kuldīga. Eiropas kultūras galvaspilsēta 2027" vadītājs
1	Maģistra grāds kultūras menedžmentā		Projektu vadītājs
KOPĀ			18

Kuldīgas Attīstības aģentūra

Skaitis	Izglītība un kvalifikācija	Piezīmes
1	Maģistra grāds ģeogrāfijā	Aģentūras vadītāja vietnieks
1	Sociālo zinātņu maģistra grāds ekonomikā; profesionālā maģistra grāds telpiskās attīstības plānošanā, telpiskās attīstības plānotāja kvalifikācija	Teritorijas plānotājs, atbild par plānošanas dokumentu izstrādi un ieviešanu
1	Pirmā līmeņa profesionālā augstākā izglītība, datortīklu datorsistēmu administrators	Teritorijas plānotājs, atbild par ArcGIS sistēmu
6	Inženierzinātņu profesionālais bakalaura grāds būvzinātnē; būvinženiera kvalifikācija; jurista kvalifikācija	Projektu vadītāji, kuri vada pašvaldības investīciju projektu īstenošanu
KOPĀ		9

Kuldīgas Restaurācijas centrs

Skaitis	Izglītība un kvalifikācija	Piezīmes
1	Mākslas bakalaurs, maģistra grāds pedagoģijā un psiholoģijā. Kultūras projektu menedžmenta kvalifikācija	Centra vadītājs
1	Būvizrādājumu galdnieka kvalifikācija. UNESCO starptautiskais sertifikāts	Restaurācijas speciālists
1	Galdnieka kvalifikācija	Restaurācijas speciālists
1	Pašmācībā iegūtas kalēja prasmes	Restaurācijas speciālists
KOPĀ		4

Kuldīgas kultūras centrs

Skaitis	Izglītība un kvalifikācija	Piezīmes
1	Profesionālais bakalaura grāds kultūras uzņēmējdarbībā	Centra vadītājs
1	Mākslas un humanitāro zinību bakalaurs	Producents
1	Mākslas maģistra grāds izpildītājmākslā	Producents
1	1. līmeņa augstākā profesionālā izglītība	Izpilddirektors
KOPĀ		4

Kuldīgas Galvenā bibliotēka

Skaitis	Izglītība un kvalifikācija	Piezīmes
1	Maģistra grāds ekonomikā	Bibliotēkas vadītājs
1	Bibliotekāra profesionālā kvalifikācija	Informācijas speciālists
1	Sociālo zinātņu bakalaura grāds socioloģijā	Informācijas speciālists
1	Bibliotekāra profesionālā kvalifikācija	Informācijas speciālists
1	Profesionālais bakalaura grāds uzņēmējdarbībā	Informācijas speciālists
1	Bibliotekāra profesionālā kvalifikācija	Informācijas speciālists
1	Tūrisma informācijas konsultanta kvalifikācija	Informācijas speciālists
1	Bakalaura grāds organizāciju un sabiedrības pārvaldes socioloģijā	Informācijas speciālists
1	Profesionālais bakalaura grāds izglītībā	Informācijas speciālists

KOPĀ 9

Kuldīgas Mākslinieku rezidence

Skaits	Izglītība un kvalifikācija	Piezīmes
1	Bakalaura grāds kvalitātes vadībā	Rezidences vadītājs
1	Sociālo zinātņu bakalaura grāds ekonomikā	Projektu koordinators
KOPĀ 2		

Kuldīgas Aktivās atpūtas centrs

Skaits	Izglītība un kvalifikācija	Piezīmes
1	Bakalaura grāds tūrisma menedžmentā	Centra vadītājs
1	Bakalaura grāds komunikācijā / sabiedriskajās attiecībās	Tūrisma speciālists
KOPĀ 2		

Kuldīgas novada muzejs

Skaits	Izglītība un kvalifikācija	Piezīmes
1	Arheologs, maģistra grāds vēsturē	Krājuma nodaļas vadītājs
1	Bakalaura grāds vēsturē	Galvenais krājuma glabātājs
1	Bakalaura grāds vēsturē	Krājuma glabātājs
1	Bakalaura grāds vēsturē	Krājuma glabātājs
1	Maģistra grāds vēsturē	Pētnieks
1	Doktora grāds vēsturē	Pētnieks
KOPĀ 6		

SIA "Kuldīgas komunālie pakalpojumi"

Skaits	Izglītība un kvalifikācija	Piezīmes
1	Sociālo zinātņu bakalaura grāds ekonomikā, uzņēmējdarbībā un vadībā	Valdes loceklis
1	Inženiera kvalifikācija	Īpašumu apsaimniekošanas daļas vadītājs
1	Profesionālais bakalaura grāds uzņēmējdarbībā. Uzņēmuma un iestāžu vadītāja kvalifikācija	Īpašumu apsaimniekošanas daļas vadītāja vietnieks
1	Profesionālais bakalaura grāds nekustamā īpašuma pārvaldībā, profesionālais maģistra grāds vadībizinātnēs	Vecpilsētas namu apsaimniekotājs
1	Vidējā profesionālā izglītība dārzkopībā, agrotehnikā	Zaļumsaimniecības daļas vadītājs
KOPĀ 5		

PAVISAM KOPĀ 59

6. Monitorings

6.a Galvenie saglabāšanas stāvokļa novērtēšanas rādītāji

Lai regulāri monitorētu atribūtu, kas veido nominētās mantojuma vietas *Kuldīga / Goldingena Kurzemē* īpašas nozīmes universālo vērtību, saglabātību un tehnisko stāvokli, Kuldīgas novada pašvaldība ir definējusi monitoringa indikatorus, datu apkopošanas biežumu un vēlamo sasniedzamo tendenci.

Īpašas nozīmes universālo vērtību veido četri galvenie komponenti:

- ēkas;
- ielas un laukumi;
- ainavas elementi;
- ūdenstilpes.

Galvenie riska faktori, kas apdraud vai potenciāli var apdraudēt nominēto mantojuma vietu, ir šādi:

- *apbūves (dzīvojamās un komerciālās) izplešanās / spiediens;*
- *ēku tehniskā stāvokļa pasliktināšanās;*
- *sauszemes transporta radītā ietekme;*
- *lietusūdeņu novadīšana;*
- *pārvaldība.*

14. tabula. Galvenie indikatori Kuldīgas mantojuma vietas saglabāšanas stāvokļa monitorēšanai

Atribūts/ atribūtu grupa	Monitoringa indikators	Atbildīgā institūcija	Datu apkopošanas biežums	Vēlamais rezultāts/ tendence	Monitoringa metode
Ēkas	Vēsturisko ēku, kas veido mantojuma vietas īpašas nozīmes universālo vērtību, tehniskais stāvoklis un saglabāšanas stāvoklis	Pašvaldības Būvvalde un kompetenti eksperti, kas nolīgti šī uzdevuma veikšanai	Reizi trīs gados	↑ ⇔	Apskate un apsekojums atbilstoši īpaši izstrādātai veidlapai
Ēkas	Ēku vai ēku daļu (durvis, interjera elementi u.c.), kas ietverti valsts kultūras pieminekļu sarakstā kā vietējas vai valsts nozīmes pieminekļi, skaits un saglabātība, pieejamība publiskai apmeklēšanai (Saraksts iekļauts Pārvaldības plānā)	Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde, pašvaldības Būvvalde	Reizi gadā	↑ ⇔	Inventarizācija / reģistrs atbilstoši likumdošanai
Ēkas	Graustu un degradēto teritoriju skaits mantojuma vietas teritorijā	Pašvaldības Būvvalde	Reizi gadā	↓	Apssekojums/ reģistrs
Ēkas	Īstenoto restaurācijas un renovācijas projektu, kas attiecināmi uz nominētās mantojuma vietas autentiskuma saglabāšanu, skaits	Pašvaldības Būvvalde, Kuldīgas Attīstības aģentūra, Kuldīgas Restaurācijas centrs	Reizi gadā	↑	Īstenoto pašvaldības līdzfinansēto projektu reģistrs
Ēkas un tām piegulošās teritorijas	Īstenoto projektu mantojuma vietā esošo daudzdzīvokļu dzīvojamu māju teritoriju labiekārtošanai skaits	Pašvaldības Būvvalde, Kuldīgas Attīstības aģentūra	Reizi gadā	↑	Īstenoto pašvaldības līdzfinansēto projektu reģistrs
Ēkas	Ēku vērtīgo detaļu / mākslas objektu, kas attiecināmi uz Kurzemes-Zemgales hercogisti, restaurācija	Pašvaldības Būvvalde, Kuldīgas Restaurācijas centrs	Reizi trīs gados	↑	Kuldīgas Restaurācijas centra apkopotie dati
Ēkas	Mantojuma vietā esošo pašvaldībai piederošo ēku renovācija un restaurācija	Pašvaldības Būvvalde, SIA "Kuldīgas komunālie pakalpojumi"	Reizi gadā	↑	Atskaite no Būvniecības informācijas sistēmas https://bis.gov.lv/

Atribūts/ atribūtu grupa	Monitoringa indikators	Atbildīgā institūcija	Datu apkopošanas biežums	Vēlamais rezultāts/ tendence	Monitoringa metode
Ielas un laukumi	Ielu un laukumu struktūras saglabātība nominētās mantojuma vietas teritorijā	Pašvaldības Būvvalde, Kuldīgas Attīstības aģentūra	Regulāri	⇒	Izvērtējums (ģeotelpiskā analīze)
Ielas un laukumi	Renovēto ielu un laukumu tehniskā stāvokļa saglabātība, tehniskā stāvokļa uzlabošana ielām un laukumiem, kas nav tikušas atjaunotas	Pašvaldības Būvvalde	Reizi trīs gados	↑	Apsekojums
Vēsturiskā ainava un zaļās zonas	Vēsturiskās ainavas un zaļo zonu saglabātība – zaļās zonas netiek aizbūvētas vai degradētas	Pašvaldības Būvvalde	Reizi trīs gados	⇒	Apsekojums/ izvērtējums (ģeotelpiskā analīze)
Vēsturiskā ainava un zaļās zonas	Vēsturisko panorāmas skatu saglabātība	Pašvaldības Būvvalde	Reizi gadā	⇒	Fotomonitorings / Izvērtējums (ģeotelpiskā analīze)
Ūdens šķērsojumi, tilti	Alekšupītes tiltu tehniskā stāvokļa uzraudzība un saglabātība	Pašvaldības Būvvalde	Reizi trīs gados	↑	Apsekojums
Ūdens šķērsojumi, tilti	Vēsturisko ūdens šķērsojumu saglabātība	Pašvaldības Būvvalde	Reizi trīs gados	⇒	Izvērtējums (ģeotelpiskā analīze)
Ūdenstilpes	Ventas Rumbas ūdenskrituma kā dabas pieminekļa saglabātība	Dabas aizsardzības pārvalde, Pašvaldības Būvvalde	Reizi trīs gados	⇒	Apsekojums
Ūdenstilpes	Māras dīķa (vēsturiski Dzirnau dīķis) un Alekšupītes saglabātība	Pašvaldības Būvvalde	Reizi trīs gados	⇒	Apsekojums
Ūdenstilpes	Ūdens kvalitātes Ventā un Alekšupītē uzraudzība	Pašvaldības Būvvalde	Reizi trīs gados	↑	Ūdens kvalitātes tests
Kompleksi indikatori	Iedzīvotāju skaits nominētajā mantojuma vietā un tās buferzonā	Kuldīgas Attīstības aģentūra	Reizi gadā	↑⇒	Valsts iedzīvotāju reģistrs
Kompleksi indikatori	Īstenoto būvniecības ieceru skaits nominētās mantojuma vietas teritorijā un tās buferzonā	Pašvaldības Būvvalde	Reizi gadā	↑⇒	Atskaite no Būvniecības informācijas sistēmas https:// bis.gov.lv/
Kompleksi indikatori	Apmeklētāju skaits	Kuldīgas Aktīvās atpūtas centrs	Reizi gadā	↑⇒	Apmeklētāju monitoringa sistēmas reģistrs
Mantojuma pārvaldība	Pašvaldības speciālistu kapacitāte un kompetence mantojuma pārvaldībā	Pašvaldības Būvvalde, Kuldīgas Restaurācijas centrs	Reizi gadā	↑⇒	Izvērtējums / ziņojums pašvaldības vadītājam
Mantojuma pārvaldība	Zinātniski pētījumi par Kurzemes- Zemgales hercogistes vēsturi	Pašvaldības Būvvalde, Kuldīgas novada muzejs	Reizi trīs gados	↑	Izvērtējums / ziņojums pašvaldības vadītājam

Atribūtu kartēšanas pētījums, ko veica SIA “Arhitektoniskās izpētes grupa” (AIG) eksperti – arhitekti restauratori, kalpos kā sākotnējie dati atribūtu, kas veido mantojuma vietas *Kuldīga/Goldingena Kurzemē* īpašas nozīmes universālo vērtību, monitoringam. Pēc tam, kad mantojuma vieta tiks iekļauta UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā, monitoringa tabulā identificētās vērtības tiks pārnestas uz ģeotelpisko sistēmu un tabulā norādītajos laika inervālos tiks veiktas monitoringa aktivitātes.

6.b Administratīvie noteikumi mantojuma vietas monitoringam

Vietējā un starptautiskā līmenī par mantojuma vietas pārvaldību, tās pieejamību apmeklētājiem un zinātnisko izpēti atbild Kuldīgas novada pašvaldība. Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde konsultē Kuldīgas novada pašvaldību attiecībā uz jautājumiem, kas saistīti ar Kuldīgas mantojuma vietas efektīvu pārvaldību un saglabāšanu.

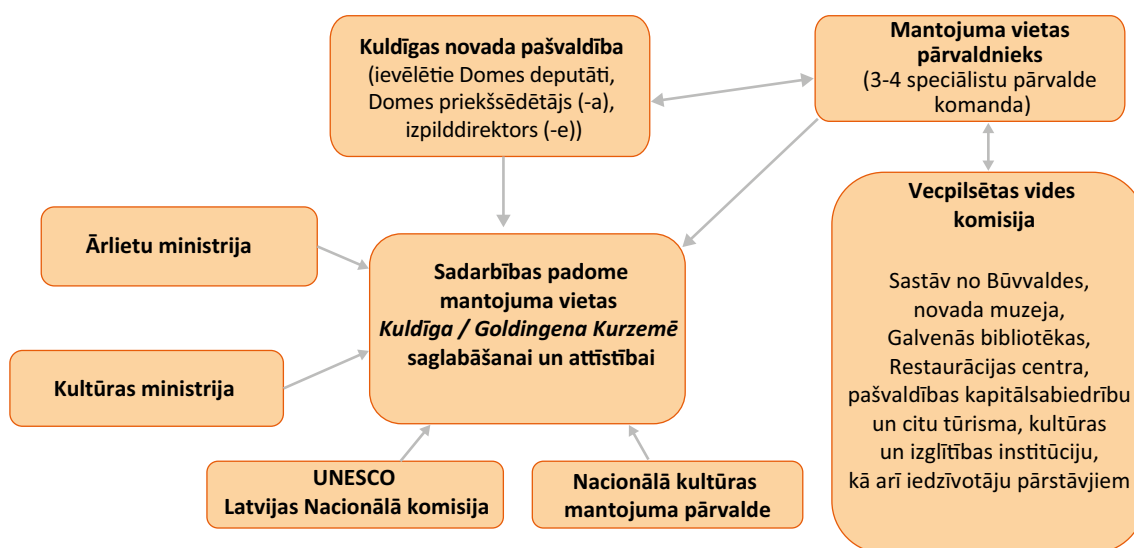
Mantojuma vietas monitoringu īsteno mantojuma vietas pārvaldnieks kopā ar Vecpilsētas vides komisiju un sadarbības padomi, kas tiks izveidota mantojuma vietas *Kuldīga / Goldingena Kurzemē* monitoringam.

Mantojuma vietas pārvaldnieks būs pārvaldības komanda, kas sastāvēs no trim līdz četriem pašvaldības speciālistiem. Komanda strādās ciešā sasaistē ar Vecpilsētas vides komisiju. Tajā darbojas Kuldīgas novada pašvaldības Būvvaldes, Kuldīgas novada muzeja, Kuldīgas Galvenās bibliotēkas, Kuldīgas Restaurācijas centra, pašvaldības kapitālsabiedrību un citu tūrisma, kultūras un izglītības institūciju, kā arī iedzīvotāju pārstāvji. Komisijas uzdevumi un atbildība izskaidrota 5.e sadaļā.

Balstoties uz Nodomu protokolu par sadarbību Kuldīgas nominācijas sagatavošanā, ko 2018. gada novembrī parakstījuši Latvijas Republikas Kultūras ministrijas, Latvijas Republikas Ārlietu ministrijas, Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes, UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas un Kuldīgas novada pašvaldības vadītāji, apņēmoties sadarboties Kuldīgas nominācijas sagatavošanā, iesniegšanā un virzīšanā UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā, Kuldīgas novada pašvaldība iecerējusi veidot sadarbības padomi mantojuma vietas sekmīgam monitoringam.

283. attēls. Administratīvais mehānisms mantojuma vietas monitorēšanai. Sagatavojuši nominācijas veidotāji, 2020.

Administratīvais mehānisms nominētās mantojuma vietas monitorēšanai

Par nominētās mantojuma vietas pārvaldību un monitorēšanu atbildīgo institūciju kontaktinformācija:

Kuldīgas novada pašvaldība

Baznīcas iela 1, Kuldīga, Kuldīgas novads, LV-3301, Latvija

Tālrunis: +371 63350100, +371 63322469, +371 29579618

Fakss: +371 63341422

E-pasts: dome@kuldiga.lv

inga@kuldiga.lv

Sintija.vitolina@kuldiga.lv

Tīmekļa vietne:

<https://kuldiga.lv/>

<http://unesco.kuldiga.lv/en/>

Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde

Mazā Pils iela 19, Rīga, LV-1050, Latvija

Tālrunis: +371 67229272

E-pasts: pasts@mantojums.lv

Tīmekļa vietne: <https://nkmp.gov.lv>

6.c Iepriekšējās ziņošanas rezultāti

Līdz šim nav tikuši sagatavoti iepriekšējie ziņojumi par nomināciju *Kuldīga/ Goldingena Kurzemē*.

Tā kā Kuldīga ir UNESCO Pasaules mantojuma Latvijas nacionālajā sarakstā, Kuldīgas novada pašvaldība 2015. gadā ir sagatavojusi un iesniegusi ziņojumu par mantojuma vietas saglabāšanas stāvokli un pārvaldību. UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas asambleja savā lēmumā konstatēja, ka Kuldīgas novada pašvaldība kopš brīža, kad Kuldīga tika iekļauta nacionālajā sarakstā, līdz ziņojuma iesniegšanas brīdim ir ieviesusi pārvaldības sistēmu, lai saglabātu mantojuma vietas īpašas nozīmes universālo vērtību. UNESCO Latvijas Nacionālā komisija ir rekomendējusi gatavot Kuldīgas nomināciju iesniegšanai UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā.

7. Dokumentācija

7.a Fotogrāfiju un audiovizuālo attēlu uzskaitījums un atļaujas veidlapa

Tabulā uzskaitītie attēli ir pievienoti pieteikuma dokumentiem digitālā formātā. UNESCO drīkst tos izmantot bez ierobežojumiem. Autortiesību īpašnieks Kuldīgas novada pašvaldība

15. tabula. UNESCO nododamie fotoattēli

Nr.p.k.	Digitāls attēls	Nosaukums	Fotogrāfs	Autortiesību īpašnieks	Autortiesību īpašnieka kontaktinformācija	Neekskluzīva tiesību cesija
1		Kuldīgas vecpilsēta skatā no dienvidrietumiem	Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto	Kuldīgas novada pašvaldība	Kristīne Duļbinska, Baznīcas iela 1, Kuldīga, Kuldīgas novads, Latvija, LV-3301. Telefons +371 27020754, KRISTINE.DULBINSKA@KULDIGA.LV	Piešķirta
2		Skats uz Kuldīgu no dienvidaustrumiem	Ričards Sotaks	Kuldīgas novada pašvaldība	Kristīne Duļbinska, Baznīcas iela 1, Kuldīga, Kuldīgas novads, Latvija, LV-3301. Telefons +371 27020754, KRISTINE.DULBINSKA@KULDIGA.LV	Piešķirta
3		Vimbas, cenšoties pārvarēt Ventas Rumbu pavasarī nārsta laikā	Sandris Kuzmickis	Kuldīgas novada pašvaldība	Kristīne Duļbinska, Baznīcas iela 1, Kuldīga, Kuldīgas novads, Latvija, LV-3301. Telefons +371 27020754, KRISTINE.DULBINSKA@KULDIGA.LV	Piešķirta
4		Apbūve Raiņa ielā, Kuldīgā – Kurzemes-Zemgales hercogistes laika pilsētas dzīvojamajām mājām raksturīgie apjomi	Kristis Spruksts	Kuldīgas novada pašvaldība	Kristīne Duļbinska, Baznīcas iela 1, Kuldīga, Kuldīgas novads, Latvija, LV-3301. Telefons +371 27020754, KRISTINE.DULBINSKA@KULDIGA.LV	Piešķirta
5		Baznīcas ielas un Rātslaukuma apbūve Kuldīgā	Kristis Spruksts	Kuldīgas novada pašvaldība	Kristīne Duļbinska, Baznīcas iela 1, Kuldīga, Kuldīgas novads, Latvija, LV-3301. Telefons +371 27020754, KRISTINE.DULBINSKA@KULDIGA.LV	Piešķirta
6		Apbūve pie Rātslaukuma, būvēta atbilstoši 18. gadsmita celtniecības tradīcijām un apjoma arhitektūrai	Kristis Spruksts	Kuldīgas novada pašvaldība	Kristīne Duļbinska, Baznīcas iela 1, Kuldīga, Kuldīgas novads, Latvija, LV-3301. Telefons +371 27020754, KRISTINE.DULBINSKA@KULDIGA.LV	Piešķirta
7		Rātslaukums ar ēku Baznīcas ielā 5, Kuldīgā	Kristis Spruksts	Kuldīgas novada pašvaldība	Kristīne Duļbinska, Baznīcas iela 1, Kuldīga, Kuldīgas novads, Latvija, LV-3301. Telefons +371 27020754, KRISTINE.DULBINSKA@KULDIGA.LV	Piešķirta
8		Skats uz Kuldīgu no dienvidiem	Ričards Sotaks	Kuldīgas novada pašvaldība	Kristīne Duļbinska, Baznīcas iela 1, Kuldīga, Kuldīgas novads, Latvija, LV-3301. Telefons +371 27020754, KRISTINE.DULBINSKA@KULDIGA.LV	Piešķirta

Nr.p.k.	Digitāls attēls	Nosaukums	Fotogrāfs	Autortiesību īpašnieks	Autortiesību īpašnieka kontaktinformācija	Neekskluzīva tiesību cesija
9		Rātslaukuma apbūve Kuldīgā	Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto	Kuldīgas novada pašvaldība	Kristīne Duļbinska, Baznīcas iela 1, Kuldīga, Kuldīgas novads, Latvija, LV-3301. Telefons +371 27020754, KRISTINE.DULBINSKA@KULDIGA.LV	Piešķirta
10		Baznīcas iela Kuldīgā	Kristis Spruksts	Kuldīgas novada pašvaldība	Kristīne Duļbinska, Baznīcas iela 1, Kuldīga, Kuldīgas novads, Latvija, LV-3301. Telefons +371 27020754, KRISTINE.DULBINSKA@KULDIGA.LV	Piešķirta
11		Skats uz Kuldīgu no ziemeļiem (Policijas iela, Ventspils iela, Baznīcas iela)	Kristis Spruksts	Kuldīgas novada pašvaldība	Kristīne Duļbinska, Baznīcas iela 1, Kuldīga, Kuldīgas novads, Latvija, LV-3301. Telefons +371 27020754, KRISTINE.DULBINSKA@KULDIGA.LV	Piešķirta
12		Baznīcas iela ar sienu tirgu pie Sv. Katrīnas baznīcas	Kristis Spruksts	Kuldīgas novada pašvaldība	Kristīne Duļbinska, Baznīcas iela 1, Kuldīga, Kuldīgas novads, Latvija, LV-3301. Telefons +371 27020754, KRISTINE.DULBINSKA@KULDIGA.LV	Piešķirta
13		Kurzemes-Zemgales hercogistes senākā pilnā apjomā saglabājusies 18. gadsimta pirmās puses pildrežģu konstrukcijas ēka Baznīcas ielā 10, Kuldīgā	Kristis Spruksts	Kuldīgas novada pašvaldība	Kristīne Duļbinska, Baznīcas iela 1, Kuldīga, Kuldīgas novads, Latvija, LV-3301. Telefons +371 27020754, KRISTINE.DULBINSKA@KULDIGA.LV	Piešķirta
14		Ērģelnieka mājas iekšpagalms Raiņa ielā 4, Kuldīgā, 18. gadsimta otrā puse. Fonā 20. gadsimta sākuma apbūve	Iveta Roga	Kuldīgas novada pašvaldība	Kristīne Duļbinska, Baznīcas iela 1, Kuldīga, Kuldīgas novads, Latvija, LV-3301. Telefons +371 27020754, KRISTINE.DULBINSKA@KULDIGA.LV	Piešķirta

Nr.p.k.	Digitāls attēls	Nosaukums	Fotogrāfs	Autortiesību īpašnieks	Autortiesību īpašnieka kontaktinformācija	Neekskluzīva tiesību cesija
15		Ēka Baznīcas ielā 17, Kuldīgā	Kristis Spruksts	Kuldīgas novada pašvaldība	Kristīne Duļbīnska, Baznīcas iela 1, Kuldīga, Kuldīgas novads, Latvija, LV-3301. Telefons +371 27020754, KRISTINE.DULBINSKA@KULDIGA.LV	Piešķirta
16		Apbūvei Kalna ielā saglabājušās 18. gadsimtam raksturīgas apjoma un jumta proporcijas, fasāžu arhitektūra un izmantotie apdares materiāli	Kristis Spruksts	Kuldīgas novada pašvaldība	Kristīne Duļbīnska, Baznīcas iela 1, Kuldīga, Kuldīgas novads, Latvija, LV-3301. Telefons +371 27020754, KRISTINE.DULBINSKA@KULDIGA.LV	Piešķirta
17		Ēka Jelgavas ielā 15, Kuldīgā – celta līdz 18. gadsimta beigām un saglabājusi sākotnējo būvapjomu	Kristis Spruksts	Kuldīgas novada pašvaldība	Kristīne Duļbīnska, Baznīcas iela 1, Kuldīga, Kuldīgas novads, Latvija, LV-3301. Telefons +371 27020754, KRISTINE.DULBINSKA@KULDIGA.LV	Piešķirta
18		Sv. Trīsvienības Romas katoļu baznīcas tornis ar pulksteni (1649., 1746. g.) un vējrādītājs torņa smailē (1720. g.)	Kristis Spruksts	Kuldīgas novada pašvaldība	Kristīne Duļbīnska, Baznīcas iela 1, Kuldīga, Kuldīgas novads, Latvija, LV-3301. Telefons +371 27020754, KRISTINE.DULBINSKA@KULDIGA.LV	Piešķirta
19		Skats uz Sv. Trīsvienības Romas katoļu baznīcu (1649. g.) katoļu kvartālā Raiņa ielā	Den Marino	Kuldīgas novada pašvaldība	Kristīne Duļbīnska, Baznīcas iela 1, Kuldīga, Kuldīgas novads, Latvija, LV-3301. Telefons +371 27020754, KRISTINE.DULBINSKA@KULDIGA.LV	Piešķirta
20		Rumbas iela, skats no Dīķu ielas	Ziedonis Safronovs	Kuldīgas novada pašvaldība	Kristīne Duļbīnska, Baznīcas iela 1, Kuldīga, Kuldīgas novads, Latvija, LV-3301. Telefons +371 27020754, KRISTINE.DULBINSKA@KULDIGA.LV	Piešķirta
21		Ventas Rumba ziemā no upes labā krasta	Ričards Sotaks	Kuldīgas novada pašvaldība	Kristīne Duļbīnska, Baznīcas iela 1, Kuldīga, Kuldīgas novads, Latvija, LV-3301. Telefons +371 27020754, KRISTINE.DULBINSKA@KULDIGA.LV	Piešķirta
22		Ventas Rumba	Miks Užans	Kultūras ministrija, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, Latvijas Nacionālā bibliotēka	Pieejams: https://ainavadargumi.lv/kuldigas-vecpilseta-ar-ventas-rumbu/	Piešķirta

Nr.p.k.	Digitāls attēls	Nosaukums	Fotogrāfs	Autortiesību īpašnieks	Autortiesību īpašnieka kontaktinformācija	Neekskluzīva tiesību cesija
23		Lielgabalu stobri (17. gadsimts) pie Kuldīgas novada muzeja ēkas Pils ielā 5 un Ventas Rumba	Kārlis Komarovskis	Kuldīgas novada pašvaldība	Kristīne Duļbinska, Baznīcas iela 1, Kuldīga, Kuldīgas novads, Latvija, LV-3301. Telefons +371 27020754, KRISTINE.DULBINSKA@KULDIGA.LV	Piešķirta
24		Aleksūpīte un Dzirnava Den Marino dīķis Kuldīgā	Den Marino	Kuldīgas novada pašvaldība	Kristīne Duļbinska, Baznīcas iela 1, Kuldīga, Kuldīgas novads, Latvija, LV-3301. Telefons +371 27020754, KRISTINE.DULBINSKA@KULDIGA.LV	Piešķirta
25		Livonijas pils vieta mūsdienās	Ziedonis Safronovs	Kuldīgas novada pašvaldība	Kristīne Duļbinska, Baznīcas iela 1, Kuldīga, Kuldīgas novads, Latvija, LV-3301. Telefons +371 27020754, KRISTINE.DULBINSKA@KULDIGA.LV	Piešķirta
26		Pils ielas promenāde pie Pilsētas dārza. Fonā Ventas Rumba	Ričards Sotaks	Kuldīgas novada pašvaldība	Kristīne Duļbinska, Baznīcas iela 1, Kuldīga, Kuldīgas novads, Latvija, LV-3301. Telefons +371 27020754, KRISTINE.DULBINSKA@KULDIGA.LV	Piešķirta
27		Aleksūpīte starp ēkām. Skats no pieejas upītei pie ēkas Pasta ielā 5	Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto	Kuldīgas novada pašvaldība	Kristīne Duļbinska, Baznīcas iela 1, Kuldīga, Kuldīgas novads, Latvija, LV-3301. Telefons +371 27020754, KRISTINE.DULBINSKA@KULDIGA.LV	Piešķirta
28		Aleksūpīte starp ēkām. Skats no tiltiņa Pasta ielā	Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto	Kuldīgas novada pašvaldība	Kristīne Duļbinska, Baznīcas iela 1, Kuldīga, Kuldīgas novads, Latvija, LV-3301. Telefons +371 27020754, KRISTINE.DULBINSKA@KULDIGA.LV	Piešķirta
29		Skats uz Aleksūpītes krastu apbūvi no ēkas Pasta ielā 5	Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto	Kuldīgas novada pašvaldība	Kristīne Duļbinska, Baznīcas iela 1, Kuldīga, Kuldīgas novads, Latvija, LV-3301. Telefons +371 27020754, KRISTINE.DULBINSKA@KULDIGA.LV	Piešķirta

Nr.p.k.	Digitālais attēls	Nosaukums	Fotogrāfs	Autortiesību īpašnieks	Autortiesību īpašnieka kontaktinformācija	Neeksklūzīva tiesību cesija
30		Alekšupīte un apbūve tās tuvumā, skats no tiltiņa Skolas ielā	Kristis Spruksts	Kuldīgas novada pašvaldība	Kristīne Duļbinska, Baznīcas iela 1, Kuldīga, Kuldīgas novads, Latvija, LV-3301. Telefons +371 27020754, KRISTINE.DULBINSKA@KULDIGA.LV	Piešķirta
31		Pētera kapsētas zvanu torņa durvju metāla detaļu aprīkojums (vira un kāsis, 1872. g.), Pētera ielā 1	Kristis Spruksts	Kuldīgas novada pašvaldība	Kristīne Duļbinska, Baznīcas iela 1, Kuldīga, Kuldīgas novads, Latvija, LV-3301. Telefons +371 27020754, KRISTINE.DULBINSKA@KULDIGA.LV	Piešķirta
32		Restaurētās durvis ēkā Baznīcas ielā 7	Ričards Sotaks	Kuldīgas novada pašvaldība	Kristīne Duļbinska, Baznīcas iela 1, Kuldīga, Kuldīgas novads, Latvija, LV-3301. Telefons +371 27020754, KRISTINE.DULBINSKA@KULDIGA.LV	Piešķirta
33		Pieredzes apmaiņas darbnīca Kuldīgas Restaurācijas centrā	Ričards Sotaks	Kuldīgas novada pašvaldība	Kristīne Duļbinska, Baznīcas iela 1, Kuldīga, Kuldīgas novads, Latvija, LV-3301. Telefons +371 27020754, KRISTINE.DULBINSKA@KULDIGA.LV	Piešķirta
34		Ielu teātra grupas "Pipototal" performance pilsētas festivālā "Dzīres Kuldīgā"	Eduards Dambergs	Kuldīgas novada pašvaldība	Kristīne Duļbinska, Baznīcas iela 1, Kuldīga, Kuldīgas novads, Latvija, LV-3301. Telefons +371 27020754, KRISTINE.DULBINSKA@KULDIGA.LV	Piešķirta
35		Jēkaba tirgus Rātslaukumā, svinot rudens iestāšanos	Kuldīgas novada pašvaldības arhīva foto	Kuldīgas novada pašvaldība	Kristīne Duļbinska, Baznīcas iela 1, Kuldīga, Kuldīgas novads, Latvija, LV-3301. Telefons +371 27020754, KRISTINE.DULBINSKA@KULDIGA.LV	Piešķirta
36		Ziemassvētku rotājumi Rātslaukumā	Ieva Benefelde	Kuldīgas novada pašvaldība	Kristīne Duļbinska, Baznīcas iela 1, Kuldīga, Kuldīgas novads, Latvija, LV-3301. Telefons +371 27020754, KRISTINE.DULBINSKA@KULDIGA.LV	Piešķirta

16. tabula. Kartes, kas izmantotas nominācijas pieteikumā. Sagatavojuši nominācijas veidotāji, 2020.

Nr.	Attēla Nr. nominācijā	Kartes apraksts	Page
1	3. attēls	Nominētās mantojuma vietas lokācija Eiropā / Baltijā. Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.	14
2	4. attēls	Nominētās mantojuma vietas lokācija Latvijā. Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.	15
3	5. attēls	Nominētās mantojuma vietas un tās buferzonas teritorija (uz ortofotogrāfijas bāzes). Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.	16
4	6. attēls	Nominētās mantojuma vietas un tās buferzonas teritorija. Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.	17
5	8. attēls	Nominētās mantojuma vietas lokācija Eiropā / Baltijā. Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.	24
6	9. attēls	Nominētās mantojuma vietas lokācija Latvijā. Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.	25
7	10. attēls	Nominētās mantojuma vietas un tās buferzonas teritorija (uz ortofotogrāfijas bāzes). Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.	26
8	11. attēls	Nominētās mantojuma vietas un tās buferzonas teritorija. Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.	27
9	34. attēls	Aprīnka mērnieka Fridriha Babsta 1797. gadā izgatavotais Kuldīgas pilsētas plāns atspoguļo pilsētas paplašināšanos. LNA Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 1679. fonds, 162. apraksts, 6722. lieta.	45
10	35. attēls	Kuldīgas karte, 1829. gads. LNA Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 1679. fonds, 162. apraksts, 6723. lieta.	46
11	36. attēls	Kuldīgas karte, 1839. gads. LNA Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 1679. fonds, 162. apraksts, 6725. lieta.	47
12	37. attēls	Kuldīgaa karte, 1879. gads. LNA Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 6828. fonds, 2. apraksts, 521. lieta.	47
13	126. attēls	Aprīnka mērnieka Fridriha Babsta 1797. gadā izgatavotais Kuldīgas pilsētas plāns ar nominētās mantojuma vietas un tās buferzonas robežu pārklājumu. Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.	126
14	127. attēls	Aprīnka mērnieka Fridriha Babsta 1797. gadā izgatavotais Kuldīgas pilsētas plāns ar Kurzemes-Zemgales hercogistes atribūtu pārklājumu. Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.	126
15	128. attēls	Mūsdienu Kuldīgas karte ar Kurzemes-Zemgales hercogistes atribūtu pārklājumu. Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.	127
16	129. attēls	Kuldīgas vēsturiskā karte (Fridrihs Babsts, 1797) un mūsdienu Kuldīgas karte ar Kurzemes-Zemgales hercogistes atribūtu pārklājumu. Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.	127
17	130. attēls	Visu urbāno elementu, kas attiecināmi uz Kurzemes-Zemgales hercogiski, ilustrācija mūsdienu Kuldīgā. Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.	128
18	132. attēls	Visu urbāno elementu, kas attiecināmi uz Kurzemes-Zemgales hercogiski, ilustrācija Kuldīgas 1797. gada kartes pārklājumā. Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.	129
19	136. attēls	Pārskats par oriģinālajiem 17. un 18. gadsimta arhitektūras elementiem, kas veido īpašās nozīmes universālo vērtību. Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.	131
20	138. attēls	Pārskats par ēkām, kas celtas pēc 1795. gada atbilstoši Kurzemes-Zemgales hercogistes laika arhitektūras tradīcijām. Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.	132
21	139. attēls	17. un 18. gadsimtā celtās ēkas kopā ar vēlākām ēkām, kas celtas atbilstoši Kurzemes-Zemgales hercogistes laika arhitektūras tradīcijām, kopā demonstrē arhitektonisko elementu, kas reprezentē Kurzemes-Zemgales hercogisti, izteikti blīvo izvietojumu. Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.	133
22	140. attēls	140. attēls. Kuldīgas apkārtnes karte, 1798, aptuvenais teritorijas izmērs 10x7km. Apmēram 40% no māju un apdzīvotu vietu nosaukumiem ir saglabājušies (iezīmēti kartē). Sagatavojuši SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa" speciālisti, 2020.	134
23	141. attēls	Kuldīgas apkārtnes karte, 2019. gads. Sagatavojuši SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa" speciālisti, 2020.	135
24	170. attēls	Kuldīgas vēsturiskā centra karte ar atzīmētām arheoloģisko izrakumu vietām, kur saskaņā ar arheologa Mārtiņa Lūsēna sniegtajiem datiem ir atrasti objekti, kas attiecināmi uz 16.-18.gadsimtu. Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.	177
25	187. attēls	Dzeltenā līnija parāda valsts nozīmes pilsētībūvniecības pieminekļa robežu; sarkanā līnija ilustrē nominētās mantojuma vietas robežu. Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.	192
26	211. attēls	Iedzīvotāji, kuri dzīvo nominētās mantojuma vietas teritorijā (iekrāsojums sarkanā tonī) un buferzonā (iekrāsojums rozā tonī) atbilstoši Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2020. gada datiem. Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.	215
27	213. attēls	Īpašuma piederība nominētās mantojuma vietas teritorijā un tās buferzonā, Valsts zemes dienesta dati, 2020. Sagatavojis Raivis Jasinskis, 2020.	218
28	214. attēls	Kultūras pieminekļu teritorijas un to aizsargjoslas. Sagatavojuši SIA "Metrum" speciālisti, 2020.	220
29	215. attēls	Dabas pieminekļu teritorijas un to aizsargjoslas. Sagatavojuši SIA "Metrum" speciālisti, 2020.	221

7.b Teksti attiecībā uz aizsargājama objekta statusa piešķiršanu, objekta apsaimniekošanas plānu vai apsaimniekošanas sistēmu dokumentācijas kopijas un izraksti no citiem ar objektu saistītiem plāniem

Vissvarīgākie likumi, kas Latvijas Republikā nosaka nominētās mantojuma vietas aizsardzību un pārvaldību, kā arī nacionāla, reģionāla un vietēja mēroga attīstības un teritoriālās plānošanas dokumenti aprakstīti nominācijas pieteikumā (5.b, 5.c un 5.d sadaļā) un Pārvaldības plānā. Šie dokumenti pilnā apjomā ietverti nominācijas pieteikuma digitālajā versijā un ir pieejami internetā latviešu vai angļu valodā.

[Latvijas Republikas likums "Par kultūras pieminekļu aizsardzību"](#)

[Latvijas Republikas likums "Par īpaši aizsargājamām teritorijām"](#)

[Aizsargjoslu likums](#)

[Būvniecības likums](#)

[Attīstības plānošanas sistēmas likums](#)

[Teritorijas attīstības plānošanas likums](#)

[Likums "Par Eiropas ainavu konvenciju"](#)

[Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam](#)

[Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021. –2027. gadam](#)

[Kultūrpolitikas pamatnostādnes 2014. – 2020. gadam "Radošā Latvija"](#)

[Kurzemes plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2015.–2030. gadam](#)

[Kurzemes plānošanas reģiona Attīstības programma 2015. – 2020. gadam](#)

[Kuldīgas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2014. – 2030. gadam](#)

[Kuldīgas novada teritorijas plānojums, ar grozījumiem](#)

[Lokālplānojums Kuldīgas vecpilsētai Ventas senlejā](#)

[Kuldīgas novada attīstības programma 2014. –2020.gadam](#)

7.c Pēdējās objektā veiktās uzskaites vai inventarizācijas datu veids un datums

Visaptveroša Kuldīgas vērtību inventarizācija

Lai nodrošinātu kvalitatīvu kultūras mantojuma pārvaldību, Kuldīgas novada pašvaldība pievērs lielu uzmanību vēstures, arhitektūras un mākslas vērtību inventarizācijai. Veiktas vairākas visaptverošas inventarizācijas, lai fiksētu mantojuma tehnisko un vizuālo stāvokli.

17. tabula. Inventarizāciju uzskaitījums. *Sagatavojuši nominācijas veidotāji, 2020.*

Gads	Inventarizācijas temats	Izstrādātājs
2008	Datubāze "Kuldīgas vecpilsētas ēkas". Datubāze sastāv no digitāli apkopotas informācijas par vecpilsētas ēkām, kas ietver vēsturiskās fotofiksācijas, publikācijas, pārbūves un fotofiksācijas, kurā fiksēts ēku esošais stāvoklis, vērtīgās detaļas. Datubāze publiski pieejama internetā http://www.ekas.kuldiga.lv/	Pašvaldības speciālisti
2009	Kuldīgas pilsētas vēsturiskā centra apbūves inventarizācija. Inventarizācija satur visaptverošus izpētes materiālus un detalizētu informāciju par valsts nozīmes aizsargājamā pilsētībūvniecības pieminekļa "Kuldīgas pilsētas vēsturiskais centrs" teritoriju un 185 ēkām, kas atrodas pilsētībūvniecības pieminekļa teritorijā. Inventarizācijas rezultāti publiski pieejami internetā https://kuldiga.lv/kuldiga/kuldigas-vecpilseta/normativi-izpetes-datu-bazes/izpetes	SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa"

Gads	Inventarizācijas temats	Izstrādātājs
2019-2020	<p>Pētījums – atribūtu kartēšana “17. – 18. gadsimta liecību atributēšana 1797. gada pilsētas plāna teritorijā”</p> <p>Inventarizācija satur visaptverošus izpētes materiālus attiecībā uz 16.–18. gadsimta atribūtiem: ēkām, ielām, laukumiem, ainavas elementiem un ūdenstilpēm.</p> <p>Inventarizācijas rezultāti publiski pieejami internetā https://kuldiga.lv/kuldiga/kuldigas-vecpilseta/normativi-iz-petes-datu-bazes/izpetes</p>	SIA “Arhitektoniskās izpētes grupa”

Saskaņā ar Latvijas Republikas normatīvajiem aktiem kultūras pieminekļa (ieskaitot ēkas, kas atrodas pilsētībūvniecības pieminekļa teritorijā) atjaunošanas projekts iekļauj sadaļu “Arhitektoniski mākslinieciskā izpēte” – tādas prasības nosaka Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde un Kuldīgas novada pašvaldības Būvvalde. Arhitektoniski māksliniecisko izpēti veic sertificēti arhitekti, restaurācijas speciālisti un mākslas vēsturnieki. Šīs izpētes glabājas Kuldīgas novada pašvaldības Būvvaldes arhīvā un Nacionālajā kultūras mantojuma pārvaldē, veidojot plašu datubāzi. Arhitektoniski mākslinieciskās izpētes sagatavošanu un sastāvu nosaka “Arhitektūras objektu kultūrvēsturiskās inventarizācijas un kultūrvēsturiskās izpētes vadlīnijas”, kas publiski pieejamas internetā:

https://www.nkmp.gov.lv/lv/padomi/rekomendacijas_vadlinijas_web1.pdf/rekomendacijas_vadlinijas_web1.pdf.

Šajā sadaļā uzskaitītas arhitektoniski mākslinieciskās izpētes, kas izstrādātas kopš 1991. gada, kad Latvijas Republika atguva neatkarību. Arī padomju gados tikušas veiktas vairākas izvērstas arhitektoniski mākslinieciskās izpētes, kas joprojām pieejamas Kuldīgas novada pašvaldības Būvvaldes arhīvā digitāli un tiek izmantotas pēc nepieciešamības.

18. tabula. Atsevišķu ēku vai telpu arhitektoniski mākslinieciskās izpētes.

Sagatavojuši nominācijas veidotāji, 2020.

Gads	Arhitektoniski mākslinieciskās izpētes / inventarizācijas temats	Adrese	Atrašanās vieta	Autors
1993	Jaunā Rātsnama 1. un 2. stāva interjera arhitektoniski mākslinieciskā izpēte	Baznīcas iela 1	Mantojuma vieta	SIA “LDU” izpētes un projektēšanas birojs “KROKS”
1996-1997	Jaunā Rātsnama 2. stāva zāles arhitektoniski mākslinieciskā izpēte	Baznīcas iela 1	Mantojuma vieta	SIA “Arhitektoniskās izpētes grupa”
1997	Dzīvojamā māja	Polīcijas iela 5	Mantojuma vieta	Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija
1998	Dzīvojamā māja	Liepājas iela 38	Buferzona	SIA “Arhitektoniskās izpētes grupa”
1998	Arhitektoniski mākslinieciskā apsekošana	Baznīcas iela 2/4	Mantojuma vieta	SIA “Arhitektoniskās izpētes grupa”
1999	Arhitektoniski mākslinieciskā apsekošana	1905. gada iela 19	Mantojuma vieta	SIA “Arhitektoniskās izpētes grupa”
1999	Arhitektoniski mākslinieciskā apsekošana	Liepājas iela 6, Raiņa iela 2	Mantojuma vieta	SIA “Arhitektoniskās izpētes grupa”
1999	Arhitektoniski mākslinieciskā apsekošana	1905. gada iela 10, Kalna iela 6	Mantojuma vieta	SIA “Arhitektoniskās izpētes grupa”
1999	Arhitektoniski mākslinieciskā apsekošana	Raiņa iela 19	Mantojuma vieta	SIA “Arhitektoniskās izpētes grupa”
2001	Virspilskunga nams	Baznīcas iela 34	Mantojuma vieta	Kristīne Veinberga
2001	Izstāžu zāles sākotnējā dekoratīvā sienu un griestu krāsojuma izpēte	1905. gada iela 6	Mantojuma vieta	SIA “RERE04” Dagmāra Miške, Kristīne Gulbe

Gads	Arhitektoniski mākslinieciskās izpētes / inventarizācijas temats	Adrese	Atrašanās vieta	Autors
2001	Izstāžu zāles sienas polihromo krāsojumu sistēmas fragmentu restaurācijas atskaite	1905. gada iela 6	Mantojuma vieta	SIA "RERE04" Iveta Muižniece
2001	Izstāžu zāles otrā perioda dekoratīvā sienu un griestu krāsojuma rekonstrukcija	1905. gada iela 6	Mantojuma vieta	SIA "RERE04" Dagmāra Miške, Kristīne Gulbe, Agnese Gulbe, Ineta Liepa
2002	Arhitektoniski mākslinieciskā apsekošana	Dzirnavu iela 5	Mantojuma vieta	Ilmārs Dirveiks
2003	Arhitektoniski mākslinieciskā izpēte	Skolas iela 2	Mantojuma vieta	SIA "Brīnišķīgo projektu birojs"
2003	Arhitektoniski mākslinieciskā inventarizācija	Liepājas iela 33/2	Buferzona	SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa"
2003	Arhitektoniski mākslinieciskā inventarizācija	Liepājas iela 33	Buferzona	SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa"
2003	Arhitektoniski mākslinieciskā inventarizācija	Liepājas iela 31	Buferzona	SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa"
2003	Arhitektoniski mākslinieciskā inventarizācija	Pils iela 5	Mantojuma vieta	SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa"
2003	Remonta restaurācijas rekomendācijas	Pētera iela 1A	Mantojuma vieta	SIA "Arhitektoniskās izpētes grupa"
2004	Telpas arhitektoniski mākslinieciskā apsekošana, rekomendācijas	Liepājas iela 17-2	Mantojuma vieta	Kristīne Veinberga
2004	Kuldīgas novada muzeja pamatēkas restaurācija un fondu ēkas celtniecība	Pils iela 5	Mantojuma vieta	Liesma Markova
2004	Kuldīgas novada muzejs	Pils iela 5	Mantojuma vieta	Liesma Markova
2004	Kuldīgas Sv. Katrīnas baznīca	Baznīcas iela 33	Mantojuma vieta	SIA "AIG"
2004	Būvekspertīzes slēdziens	Baznīcas iela 11	Mantojuma vieta	Raimonds Ozoliņš
2005	Arhitektoniski mākslinieciskā inventarizācija	Liepājas iela 6	Mantojuma vieta	SIA "AIG"
2005	Atskaite par nekustamo īpašumu	Liepājas iela 37, Baznīcas iela 20	Buferzona Mantojuma vieta	SIA "Anno"
2005	Kāpņu telpas arhitektoniski mākslinieciskā inventarizācija	Baznīcas iela 17	Mantojuma vieta	SIA "AIG"
2005	Arhitektoniski mākslinieciskais slēdziens, ģeotehniskā izpēte, būvtehniskais apsekojums	Kalpaka iela 1	Buferzona	SIA "AIG", SIA "Ūdenslīnija", Vilhelms Bricis
2006	Arhitektoniski mākslinieciskā inventarizācija	Baznīcas iela 17	Mantojuma vieta	SIA "AIG"
2006	Vizuālās apsekošanas slēdziens	Baznīcas iela 17	Mantojuma vieta	SIA "AIG"
2007	Arhitektoniski mākslinieciskā inventarizācija, vēsturiskā mūra fragments	Jelgavas iela 12	Mantojuma vieta	SIA "AIG"
2007	Arhitektoniski mākslinieciskā inventarizācija	Pils iela 5	Mantojuma vieta	SIA "AIG"
2007	Arhitektoniski mākslinieciskā inventarizācija	Baznīcas iela 7A	Mantojuma vieta	Kristīne Veinberga, Juris Zviedrāns
2007	Arhitektoniski mākslinieciskā inventarizācija	Baznīcas iela 11A	Mantojuma vieta	Kristīne Veinberga, Juris Zviedrāns
2007	Vēsturiskā mūra fragments Jelgavas ielā 12, Kuldīgā	Jelgavas iela 12	Mantojuma vieta	Baiba Eglāja, Daiga Lēvalde

Gads	Arhitektoniski mākslinieciskās izpētes / inventarizācijas temats	Adrese	Atrašanās vieta	Autors
2008	Arhitektoniski mākslinieciskā izpēte	Skolas iela 2	Mantojuma vieta	Rūdolfis Bubinduss, Inese Bikše
2008	Arhitektoniski mākslinieciskā inventarizācija	Baznīcas iela 36	Mantojuma vieta	Kristīne Veinberga, Juris Zviedrāns
2008	Sinagogas ēku kompleksa pārbūve par Kuldīgas Galveno bibliotēku (arhitektoniski mākslinieciskā izpēte)	1905. gada iela 6	Mantojuma vieta	SIA "Ozola&Bula, arhitektu birojs", Ingrīda Gaile
2009	Kuldīgas novada muzeja pamatēkas restaurācija un palīgēkas rekonstrukcija	Pils iela 5	Mantojuma vieta	SIA "Ozola&Bula, arhitektu birojs", Ingrīda Gaile
2010	Kuldīgas pils sarga namiņš	Pils iela 4	Mantojuma vieta	NVO "Watchman's house"
2010	Pirmsrestaurācijas izpētes, sagatavotas pases koka būvdetaļām	Alunāna iela 4; 1905. gada iela 12; 1905. gada iela 14; Jelgavas iela 16; Baznīcas iela 14; Baznīcas iela 23; Liepājas iela 25; Pētera iela 3	Mantojuma vieta Mantojuma vieta Mantojuma vieta Mantojuma vieta Mantojuma vieta Mantojuma vieta Mantojuma vieta	Restaurators konsultants Jānis Mertens
2010	Sporta skolas rekonstrukcija	Kalna iela 6	Mantojuma vieta	Diāna Zalāne
2011	Kuldīgas pilsētas vēsturiskā centra, Alekšupītes tiltu, piegulošās teritorijas un rekonstruējamo ielu teritoriju arhitektoniski mākslinieciskā inventarizācija	Kuldīgas vecpilsēta	Mantojuma vieta	Kristīne Veinberga, Juris Zviedrāns
2011	Galvenā kāpņu telpa, dzīvoklis 2. stāvā, dzīvoklis jumta stāvā	Jelgavas iela 1	Mantojuma vieta	SIA "AIG"
2011	Ēkas fasāžu apdares krāsojuma arhitektoniski mākslinieciskā izpēte, ēkas fasāžu tehniskais apsekojums	1905. gada iela 12	Mantojuma vieta	Kristīne Veinberga
2012	Pirmsrestaurācijas izpētes, sagatavotas pases koka būvdetaļām	Baznīcas iela 36; Jelgavas iela 27; Liepājas iela 16; Raiņa iela 6A; Skrundas iela 10; Baznīcas iela 21	Mantojuma vieta Buferzona Mantojuma vieta Mantojuma vieta Mantojuma vieta Mantojuma vieta	Restaurators konsultants Jānis Mertens
2012	Kuldīgas novada muzeja rekonstrukcija un interjeru restaurācija	Pils iela 5	Mantojuma vieta	SIA "AIG"
2012	Kuldīgas kultūras centra ēkas rekonstrukcija	Raiņa iela 21	Mantojuma vieta	
2012	Kuldīgas Mākslas un humanitāro zinību skolas ēkas rekonstrukcija	Skrundas iela 6	Mantojuma vieta	
2012	PII "Ābelīte" bērnudārza ēka. Ēkas arhitektoniski mākslinieciskā inventarizācija un izpēte	Ziedu iela 15	Buferzona	Kristīne Veinberga, Juris Zviedrāns
2012	PII "Ābelīte" noliktavas ēka. Ēkas arhitektoniski mākslinieciskā inventarizācija un izpēte	Ziedu iela 15	Buferzona	Kristīne Veinberga, Juris Zviedrāns
2012	Kuldīgas novada pamatskola	Ventspils iela 16	Mantojuma vieta	SIA "Belss"
2012	Kuldīgas Mākslas un humanitāro zinību skolas ēkas rekonstrukcija	Pētera iela 5	Buferzona	SIA "Belss"

Gads	Arhitektoniski mākslinieciskās izpētes / inventarizācijas temats	Adrese	Atrašanās vieta	Autors
2012	Ēkas arhitektoniski mākslinieciskā inventarizācija	Torņa iela 6	Mantojuma vieta	Kristīne Veinberga
2012	Ēkas arhitektoniski mākslinieciskā inventarizācija	Baznīcas iela 7	Mantojuma vieta	Kristīne Veinberga, Juris Zviedrāns
2013	Dzīvojamā ēka Liepājas ielā 3A, Kuldīgā. Ēkas fotofiksācija	Liepājas iela 3A	Mantojuma vieta	Kristīne Veinberga, Juris Zviedrāns
2013	Pirmsrestaurācijas izpētes, sagatavotas pases koka būvdetaļām	Skrundas iela 10; Baznīcas iela 36; Liepājas iela 16; Svētās Trīsvienības katoļu baznīca; Sv. Annas baznīca	Mantojuma vieta Mantojuma vieta Mantojuma vieta Mantojuma vieta Buferzona	Restaurators konsultants Jānis Mertens
2013	Teritorijas vēsturiskā, arhitektoniski mākslinieciskā un tehniskā izpēte, fotofiksācijas, uzmērījuma rasējumi un ainavu analīze	L. Paegles ielas posms no Dzirnau ielas līdz Raiņa ielai Mucenieku ielas posms no Dzirnau ielas līdz Jelgavas ielai Skrundas ielas krustojums ar Jelgavas ielu Jelgavas ielas posms no Mucenieku ielas līdz Ganību ielai Skrundas ielas posms no Jelgavas ielas līdz Ganību ielas aplim	Mantojuma vieta /buferzona Mantojuma vieta Mantojuma vieta Mantojuma vieta / buferzona Mantojuma vieta / buferzona	SIA "Belss"
2014	Pirmsrestaurācijas izpēte cokola slēģiem un pases durvju komplektiem	Baznīcas iela 10; Liepājas iela 12; Rumbas iela 13; Skrundas iela 12; Skrundas iela 14; Tirgus iela 1	Mantojuma vieta Mantojuma vieta Mantojuma vieta Mantojuma vieta Mantojuma vieta	Restaurators konsultants Jānis Mertens
2014	Ēkas arhitektoniski mākslinieciskā izpēte	Baznīcas iela 5	Mantojuma vieta	Kristīne Veinberga, Juris Zviedrāns
2014	Ēkas arhitektoniski mākslinieciskā izpēte un inventarizācija, vēsturiskā izpēte un fotofiksācija	Kalpaka iela 4	Buferzona	Kristīne Veinberga, Juris Zviedrāns
2015	Ēkas iekštelpu apdares arhitektoniski mākslinieciskā inventarizācija, izpēte, fotofiksācija	Baznīcas iela 5	Mantojuma vieta	Kristīne Veinberga, Juris Zviedrāns
2015	Kuldīgas bērnu un jauniešu centrs. Ēkas arhitektoniski mākslinieciskā izpēte	1905. gada iela 10	Mantojuma vieta	Kristīne Veinberga, Juris Zviedrāns
2016	Arhitektoniski mākslinieciskā inventarizācija, vēsturiskā izpēte un fotofiksācija	Kalpaka iela 2 un 4	Buferzona	SIA "AIG"
2018	Tornis (bijusī slimnīcas ēka)	Liepājas iela 37	Buferzona	Kristīne Veinberga, Juris Zviedrāns
2018	Garāža	Liepājas iela 14	Mantojuma vieta	Kristīne Veinberga, Juris Zviedrāns
2019	Ēkas arhitektoniski mākslinieciskā izpēte – apsekošana un fotofiksācija	Kaļķu iela 6	Mantojuma vieta	Kristīne Veinberga, Juris Zviedrāns

Vispārēja inventarizācija

Katru gadu Kuldīgas novada pašvaldība sadarbībā ar Nacionālo kultūras mantojuma pārvaldi saskaņā ar likumu "Par inventarizāciju" veic visu valsts un vietējas nozīmes pieminekļu, kas atrodami valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā, vispārēju inventarizāciju. Pēdējā inventarizācija notika 2020. gada 31. janvārī par situāciju 2019. gada 31. decembrī.

Šīs inventarizācijas rezultātā pieminekļu īpašnieki iegūst instrukcijas pieminekļa īstermiņa un ilgtermiņa uzturēšanai un datus par pieminekļa stāvokli.

77.d Adrese, kur tiek glabāti inventarizācijas dati, uzskaites dati un arhīva materiāli

Kuldīgas vērtību vispaptverošo inventarizāciju dati drukātā veidā tiek uzglabāti Kuldīgas novada pašvaldības Būvvaldes arhīvā (Baznīcas iela 1, Kuldīga, Kuldīgas novads, LV-3301, Latvija). Šie dati tāpat pieejami internetā:

[http://www.ekas.kuldiga.lv/;](http://www.ekas.kuldiga.lv/)

[https://kuldiga.lv/kuldiga/kuldigas-vecpilseta/normativi-izpetes-datu-bazes/izpetes ;](https://kuldiga.lv/kuldiga/kuldigas-vecpilseta/normativi-izpetes-datu-bazes/izpetes)

<https://kuldiga.lv/kuldiga/kuldigas-vecpilseta/normativi-izpetes-datu-bazes/izpetes>

Atsevišķu ēku vai telpu arhitektoniski mākslinieciskās izpētes dati drukātā veidā tiek uzglabāti Kuldīgas novada pašvaldības Būvvaldes arhīvā (Baznīcas iela 1, Kuldīga, Kuldīgas novads, LV-3301, Latvija).

Vispārējo inventarizāciju dati drukātā veidā tiek uzglabāti Kuldīgas novada pašvaldības arhīvā (Baznīcas iela 1, Kuldīga, Kuldīgas novads, LV-3301, Latvija).

7.e Bibliogrāfija

Alexander, Manfred. 2003. *Kleine Geschichte Polens*. Stuttgart: Phillip Reclam jun.

Alttoa, Kaur, Jurijs Vasiljevs & Jonas Minkevicius. 1992. *Kunstdenkmäler baltische Staaten: ein Bildhandbuch. Estland, Lettland, Litauen*. Leipzig: Interdruck.

Anderson, Edgar. 1961a. Die ersten kurländischen Expeditionen nach Westindien im 17. Jahrhundert. *Baltische Hefte* 8,1, S. 13-35.

Anderson, Edgar. 1961b. Die kurländische Kolonie Tobago. In: *Baltische Hefte* 8,1, S. 216-232.

Asaris, Jānis, Mārtiņš Lūsēns & Jana Jākobsona. 2013. Viduslaiku Kuldīga – Medieval Kuldīga. In: Krastiņš, Jānis. 2013. *Kuldīga. Arhitektūra un pilsētbūvniecība – Architecture and urbanism*, 9.–29. lpp. Kuldīga: Kuldīgas novada pašvaldība. [Kuldīga. Arhitektūra un pilsētbūvniecība – Kuldīgas novads \(kuldiga.lv\)](http://kuldiga.lv)

Balcerek, Mariusz. 2012. *Księstwo Kurlandii i Semigalii w wojnie Rzeczypospolitej ze Szwecją w latach 1600–1629*. Poznań: Wydawnictwo Poznańskie. Virtuāla izstāde <http://www.archiv.org.lv/hercogiste/index.php?lang=en&id=22>

Bilmanis, Alfreds. 1945. *Baltic Essays*. Washington D.C.: Latvian Legation.

Bilmanis, Alfreds. 1951. *A History of Latvia*. Princeton: Princeton University Press.

Berkis, Alexander V. 1960. *The Reign of Duke James in Courland 1638–1682*. Lincoln: Vaidava.

Berkis, Alexander V. 1969. *The History of the Duchy of Courland (1561–1795)*. Towson: P. M. Harrod.

Bleiere D. 2013. Latvijas sovietizācija un tās ietekme uz sabiedrību un ekonomiju. *Latvieši un Latvija. 2. sēj.: Valstiskums Latvijā un Latvijas valsts – izcīnītā un zaudētā*. Atb. red. T. Jundzis, G. Zemītis. Rīga: Latvijas Zinātņu akadēmija.

Bues, Almut (Hrsg.). 1995. *Eine schwierige Erbschaft. Die Verhandlungen nach dem Tode Herzog Jakobs von Kurland 1682/83*. Wiesbaden: Harrasowitz Verlag, 1995. (Deutsches Historisches Institut Warschau: Quellen und Studien, Bd. 1.)

Bues, Almut. 2000. Die kurländische Thronfolge im 16. und 17. Jahrhundert. *Der frühmoderne Staat in Ostzentraleuropa*. Hrsg. von Wolfgang E. J. Weber. Augsburg: Wißner-Verlag.

Clark, Christopher. 2007. *Preußen-Aufstieg und Niedergang (1600–1947)*. München: Deutsche Verlags-Anstalt.

- Dirveiks, Ilmārs & Jānis Krastiņš. 2013. Kuldīgas arhitektūra. Dzīvojamās ēkas – The Architecture of Kuldīga. Residential Buildings. In: Krastiņš, Jānis. 2013. *Kuldīga. Arhitektūra un pilsēt būvniecība – Architecture and urbanism*, 291.–377. lpp. Kuldīga: Kuldīgas novada pašvaldība. [Kuldīga. Arhitektūra un pilsēt būvniecība – Kuldīgas novads \(kuldiga.lv\)](#)
- Dzenis, A. 2018. Adatas vēsture pasaulē, Latvijā, Kuldīgā. Pieejams: [Adatas vesture pasaule_Latvija_Kuldiga.pdf](#)
- Eniņa, Agate. 2013. Kuldīgas arhitektūra. Publiskās ēkas – The Architecture of Kuldīga. Public buildings. In: Krastiņš, Jānis. 2013. *Kuldīga. Arhitektūra un pilsēt būvniecība – Architecture and urbanism*, 380.–439. lpp. Kuldīga: Kuldīgas novada pašvaldība. [Kuldīga. Arhitektūra un pilsēt būvniecība – Kuldīgas novads \(kuldiga.lv\)](#)
- Feldmann, Hans & Heinz von zur Mühlen (eds). 1991. Baltisches historisches Ortslexikon, Vol. 2: Lettland (Südlivland und Kurland). *Quellen und Studien zur baltischen Geschichte*, 8. Köln: Böhlau.
- Fiseisky, Alexander. 2004. Die Geschichte der Orgel und der Orgelmusik in Lettland. In: *Acta Organologica* 28, 11–36.
- Gambia. 2001. James Island and Related Sites. Pieejams: <https://whc.unesco.org/uploads/nominations/761rev.pdf>
- Hoensch, Jörg K. 1998. *Geschichte Polens*. 3rd edition. Stuttgart: Verlag Eugen Ulmer.
- Hübner, Martin. 1993. Herzog und Landschaft: Die Verfassung im Herzogtum Kurland bis 1617. In: Oberländer, Erwin & Ilgvars Misans (eds). 1993. *Das Herzogtum Kurland 1561–1795. Verfassung, Wirtschaft, Geschichte*. Lüneburg: Verlag Nordostdeutsches Kulturwerk.
- ICOMOS. 2014. The World Heritage List: Filling the Gaps – an Action Plan for the Future. Pieejams: <https://whc.unesco.org/document/102409>
- Jākobsone, Jana. 2013. Kuldīga jaunākajos laikos: Pilsētas plāni un pilsētaina – Kuldīga in Modern Times: Town Plans and Townscape. In: Krastiņš, Jānis. 2013. *Kuldīga. Arhitektūra un pilsēt būvniecība – Architecture and urbanism*, 32.–69. lpp. Kuldīga: Kuldīgas novada pašvaldība. [Kuldīga. Arhitektūra un pilsēt būvniecība – Kuldīgas novads \(kuldiga.lv\)](#)
- Jākobsone, Jana, Jansone, Inta. 2020. gada 18. septembris. Liecības par Kurzemes-Zemgales hercogisti Kuldīgas arhitektūrā un pilsētplānojumā. Prezentācija starptautiskajā zinātniskajā konferencē “Kurzemes-Zemgales hercogistes laiks – unikāls periods pasaules vēsturē”. Kuldīgas novada muzejs, 2020. gada 17.–18. septembris, Kuldīga.
- Jakovļeva, Mārīte. 1993. Merkantilismus und Manufakturen: Die Eisenwerke der Herzöge von Kurland. In: Oberländer, Erwin & Ilgvars Misans (eds). 1993. *Das Herzogtum Kurland 1561–1795. Verfassung, Wirtschaft, Geschichte*. Lüneburg: Verlag Nordostdeutsches Kulturwerk.
- Jakovļeva, Mārīte. 2011. Cīņa par Kurzemes un Zemgales hercogistes pastāvēšanu Ketleru dinastijas laikā (1561–1737). *Latvijas Arhīvi*. Pieejams: http://www.arhivi.lv/sitedata/ZURNALS/zurnalu_raksti/64-88.pdf
- Jakovļeva, Mārīte. 2018. Jauns avots Kurzemes hercogistes koloniālās politikas izpētei: hercoga Jēkaba rīkojums ekspedīcijas vadītājiem uz Tobago, 1670. gads. *Latvijas Arhīvi*. Pieejams: http://www.arhivi.lv/sitedata/ZURNALS/zurnalu_raksti/Marite_Jakovleva.pdf
- Jakovļeva, Mārīte et al. 2019. Gone to smelt iron in Courland: technology transfer in the development of an early modern industry. *Post-Medieval Archaeology* 53:1, 102–124.
- Jakovļeva, Mārīte. 2020. gada 18. septembris. Kuldīga kā Kurzemes hercogu rezidence un administratīvais centrs. Prezentācija starptautiskajā zinātniskajā konferencē “Kurzemes-Zemgales hercogistes laiks – unikāls periods pasaules vēsturē”. Kuldīgas novada muzejs, 2020. gada 17.–18. septembris, Kuldīga.
- Jundzis T. 1998. Konfrontācija ar Latvijas neatkarības pretiniekiem. In: *Latvijas valsts atjaunošana 1986–1993*. Rīga: žurn. “Latvijas Vēsture” fonds, 278.–294. lpp.
- Kallmeyer, Theodor. 1890. *Die evangelischen Kirchen und Prediger Kurlands*. Mitau: J.F. Steffenhagen und Sohn.
- Keller, Volker. 1993. Lehnspflicht und äußere Bedrohung: Der Streit um den Roßdienst im Herzogtum Kurland 1561 bis 1617. In: Oberländer, Erwin & Ilgvars Misans (eds). 1993. *Das Herzogtum Kurland 1561–1795. Verfassung, Wirtschaft, Geschichte*. Lüneburg: Verlag Nordostdeutsches Kulturwerk.
- Keller, Volker. 2005. Herzog Friedrich von Kurland. Verfassungs-, Nachfolge- und Neutralitätspolitik. Marburg: Verlag Herder-Institut.
- Klišāns, V. 2018. *Latvijas vēsture no vissenākajiem laikiem līdz mūsdienām*. Rīga: Zvaigzne ABC.
- Krastiņš, Jānis. 2013. Kuldīga. *Arhitektūra un pilsēt būvniecība – Architecture and urbanism*. Kuldīga: Kuldīgas novada pašvaldība. Pieejams: [Kuldīga. Arhitektūra un pilsēt būvniecība – Kuldīgas novads \(kuldiga.lv\)](#)
- Kuldīgas novada pašvaldība. 2020. *Vēsture*. Pieejams: <https://www.kuldiga.lv/en/town/history>
- Kuldīgas novada muzejs. 2005. Ordeņa pils un tās teritorija Kuldīgas vēsturē 1242–2005. Pieejams: http://pils.kuldiga.lv/ENG/index_files/page0007.htm
- Kuldīga novada muzejs. 2016. Izstāde “Amatniecība Kuldīgā no 17. līdz 21. gadsimtam”. Izpētes un izstādes autore: Daina Antoniška.
- Kvaskova, Valda. 1995. Geschichte des Gutes Nurmhusen in Kurland. Ed. by Wolf Lackschewitz. Kristianstad: Kristianstads Boktryckeri AB.

- Lancmanis, Imants. 2016. *Rundāles pils*. Rundāle: Rundāle Palace Museum.
- Latvijas Valsts vēstures arhīvs, Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūts. 2012. Virtuālā izstāde "No hercoga Gotharda līdz hercogam Jēkabam". Zinātniskā projekta vadītāja: Dr. hist. Māriete Jakovļeva. Pieejams: <http://www.archiv.org.lv/hercogiste/index.php?lang=en&id=23>
- Lapa, L. 2018. 1905. gads Latvijā. *Latvija un latvieši*. Akadēmiskie raksti, 2. sēj. Rīga: Latvijas Zinātņu akadēmija.
- Mattiesen, Otto Heinz. 1940. Die Kolonial- und Überseeepolitik der kurländischen Herzöge im 17. und 18. Jahrhundert. *Schriftenreihe der Stadt der Auslandsdeutschen*, 6. Stuttgart: Kohlhammer.
- Mintaurs, Mārtiņš. 2017. Protection of Architectural Heritage in the Latvian SSR (1945–1991): Ideological, Cultural and Political Aspects. – Arhitektūras mantojuma aizsardzība Latvijas PSR (1945–1991): ideoloģiskie un kultūrpolitiskie aspekti. *Latvijas Vēstures Institūta Žurnāls*, 2017, Nr. 3 (104).
- Melluma, Aija. 2017. *Kuldīga. Laiki, cilvēki, ainava – Time, humans, landscape*. Kuldīga: Kuldīgas novada pašvaldība. Pieejams: [Kuldīga. laiki, cilvēki, ainava – Kuldīgas novads \(kuldiga.lv\)](http://kuldiga.lv)
- Oberländer, Erwin & Ilgvars Misans (eds). 1993. *Das Herzogtum Kurland 1561–1795. Verfassung, Wirtschaft, Geschichte*. Lüneburg: Verlag Nordostdeutsches Kulturwerk.
- Osterhammel, Jürgen. 2003. *Kolonialismus*. 4th edition. München: Verlag C.H. Beck.
- Penn, William. 1693. *An Essay Towards the Present and Future Peace of Europe, by The Establishment of an European Dyet, Parliament, Or Estates. Beati Pacifici*. Cedant Arma Togae. London.
- Pirang, Heinz. 1926. *Das Baltische Herrenhaus. Bd. 1: Die älteste Zeit bis um 1750*. Riga: Verlag Jonck & Poliewsky.
- Pisthokors, Gert, von. 2002. *Deutsche Geschichte im Osten Europas: Baltische Länder*. Berlin: Siedler Verlag.
- Pole, Ingrida. 2005. 1905. gada revolūcija novadā. Lekcija. Kuldīga. Kuldīgas novada muzeja zinātniskais arhīvs.
- Putniņa, Māriete & Irēna Bākule. 2011. *Bauska City Hall – Anno 1615*. Bauska: Bauskas novada pašvaldība.
- Salnais V. 1935. *Pagastu apraksti*. Rīga.
- Salnais V. 1936. *Pilsētu apraksti*, II. Rīga.
- Sarnowsky, Jürgen. 2012. *Der Deutsche Orden*. 2nd edition. München: Verlag C.H. Beck.
- Scheffler, Irmtraut. 1940. *Beiträge zur Siedlungs- und Bevölkerungsgeschichte der Stadt Goldingen in Kurland bis zum Ausgang der herzoglichen Zeit*. Würzburg–Aumühle: Tritsch.
- Švābe, Arveds. 1962. *Latvijas vēsture 1800–1914*. Stockholm: Daugava.
- Tagungsbericht: 450 Jahre Herzogtum Kurland und Semgallen, 13.09.2011 – 14.09.2011 Jelgava/Mitau und Schloss Rundale (Lettland). In: H-Soz-Kult, 21.10.2011, <www.hsozkult.de/conferencereport/id/tagungsberichte-3852>.
- Tolles, Frederick B. 2019. William Penn (Website of Encyclopaedia Britannica). Pieejams: <https://www.britannica.com/biography/William-Penn-English-Quaker-leader-and-colonist> .
- UNESCO. 2012. 8E: Adoption of retrospective Statements of Outstanding Universal Value. : <https://whc.unesco.org/archive/2012/whc12-36com-8Ee.pdf> .
- UNESCO. 2017. Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention. Pieejams: <https://whc.unesco.org/en/guidelines/> .
- UNESCO. 2019. Latvia (Website of the World Heritage Centre). Pieejams: <https://whc.unesco.org/en/statesparties/lv>.
- Urtāns, A. 2006. Ebreju tautības civiliedzīvotāju slepkavošana Kuldīgas apriņķī. *Latvijas Vēsturnieku komisijas raksti*, 18. sēj. Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūts.
- Viksne, R. 2013. Represijas pret Latvijas eliti (1940–1941). *Latvieši un Latvija. 2. sēj.: Valstiskums Latvijā un Latvijas valsts – izcīnītā un zaudētā*. Atb. red. T. Jundzis, G. Zemītis. Rīga: Latvijas Zinātņu akadēmija.
- Wegner, Alexander. 1898. *Geschichte der Stadt Libau*. Libau: Verlag der Buchhandlung Rudolph Puhze.
- Zālīte, Anda Juta. 2020. gada 17. septembris. Kurzemes hercogiste un Kuldīga senajās kartēs (16.–18. gadsimts). Prezentācija starptautiskajā zinātniskajā konferencē "Kurzemes-Zemgales hercogistes laiks – unikāls periods pasaules vēsturē". Kuldīgas novada muzejs, 2020. gada 17.–18. septembris, Kuldīga.
- Zarāns, Alberts. 2006. *Latvijas pils un muižas – Castles and manors of Latvia*. Rīga: Zarāns.
- Zariņš, Klavs. 2014. *Vācu okupācijas režīms Kurzemes guberņā (1915–1917): militārā pārvalde un civiliedzīvotāji*. Rīga.
- Zilgalvis, Jānis. 2013. Kuldīgas arhitektūra. Kulta celtnes – The Architecture of Kuldīga. Ecclesiastic buildings. In: Krastiņš, Jānis. 2013. *Kuldīga. Arhitektūra un pilsēt būvniecība – Architecture and urbanism*, 233.–289. Ipp. Kuldīga: Kuldīgas novada pašvaldība. Pieejams: [Kuldīga. Arhitektūra un pilsēt būvniecība – Kuldīgas novads \(kuldiga.lv\)](http://kuldiga.lv)
- Zīvertis, Ansis. 2005. *Stāsti par "Vulkāna" vēsturi*.

8. ATBILDĪGO IESTĀŽU KONTAKTINFORMĀCIJA

8.a Nominācijas sagatavotājs

Nomināciju sagatavoja pašvaldības speciālistu un ekspertu darba grupa.

PROCESU VIRSVADĪTĀJA

Dr. arch. Jana Jākobsone, Kuldīgas novada pašvaldības Būvvaldes vadītāja

PROJEKTA VADĪTĀJAS

Mg. soc.sc. Kristīne Duļbinska, Kuldīgas novada pašvaldības UNESCO projekta koordinatore

Sintija Vītoļiņa, Kuldīgas novada pašvaldības UNESCO projekta koordinatore

KONSULTANTI

Dr. phil. Britta Rudolff, *Institute for Heritage Management GmbH* izpilddirektore

Mg. art. Lea Brönnner, *Institute for Heritage Management GmbH* projektu vadītāja

Dr. hist. Māriete Jakovļeva, vēsturniece, Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūts

Mg. geogr. Inta Jansone, Kuldīgas novada pašvaldības Būvvaldes arhitekte

Mg. arch., Mg. soc. sc. Nellija Dziedātāja, Kuldīgas novada pašvaldības Būvvaldes arhitekte

Mg. educ. Ilze Zariņa, Kuldīgas Restaurācijas centra vadītāja

Mg. hist. Mārtiņš Lūsēns, arheologs, SIA "Archeo"

Dr. habil. art. Ojārs Spārītis, mākslas vēsturnieks, Latvijas Zinātņu akadēmijas prezidents (2012–2020)

Mg. arch. Daiga Lēvalde, arhitekte, restauratore, izpētes grupas vadītāja, SIA "AIG"

Mg. arch. Zanda Bikše, arhitekte, restauratore, pētniece, SIA "AIG"

Mg. geogr. Kaspars Rasa, Kuldīgas Attīstības aģentūras vadītājas vietnieks

Mg. soc. sc., Mg. sc. Līva Melķe–Tropiņa, Kuldīgas Attīstības aģentūras teritorijas plānotāja

Mg. hist. Inna Rozentāle, Kuldīgas novada muzeja Krājuma un pētniecības nodaļas vadītāja

Dr. hist. Kristīne Beķere, Kuldīgas novada muzeja pētniece

Mg. arch. Māra Kalvāne, arhitekte, teritorijas plānotāja, SIA "Metrum"

Mg. educ. Ina Celitāne, eksperte, NVO aktīvistē

8.b Oficiālā vietējā iestāde/aģentūra

Kuldīgas novada pašvaldība

Baznīcas iela 1, Kuldīga, Kuldīgas novads, LV-3301, Latvija

Tālrunis: +371 63350100, +371 63322469, +371 29579618

Fakss: +371 63341422

E-pasts: dome@kuldiga.lv

inga@kuldiga.lv

Timekļa vietne: <https://kuldiga.lv/>

<http://unesco.kuldiga.lv/en/>

Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde

Mazā Pils iela 19, Rīga, LV-1050, Latvija

Tālrunis: +371 67229272

E-pasts: pasts@mantojums.lv

Timekļa vietne: www.mantojums.lv

8.c Citas vietējās iestādes

Kuldīgas Aktīvās atpūtas centrs

Baznīcas iela 5, Kuldīga, Kuldīgas novads, LV-3301, Latvija

Tālrunis: +371 29334403

E-pasts: tourinfo@kuldiga.lv

Tīmekļa vietne: <https://visitkuldiga.com>

Kuldīgas novada muzejs

Pils iela 5, Kuldīga, Kuldīgas novads, LV-3301

Tālrunis: +371 22015462

E-pasts: muzejs@kuldiga.lv

Tīmekļa vietne: <https://www.kuldigasmuzejs.lv/>

8.d Oficiālā tīmekļa adrese

Oficiālā tīmekļa vietne nominētās mantojuma vietas

Kuldīga / Goldingena Kurzemē ir: <http://unesco.kuldiga.lv/>

9. PARAKSTS DALĪBVALSTS VĀRDĀ

Latvijas Republikas Kultūras ministrija

K. Valdemāra iela 11a, Rīga, Latvija

Kultūras ministrs _____ Nauris Puntulis

Datums _____